36
23 F
24

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible]

Ad Usum Sanctæ Mariæ Novæ in foro Bonario
36.23 F 24

ABVLA QVORVMCVNQVE contentorum in hoc opere.

Ad Usum Sanctæ Mariæ Novæ de Urbe in foro Bonario

PROEMIVM in quo exponuntur ea, quæ duplicis ordinis ſacerdotes ſcire & docere ſubditum ſibi populum debeant, & quæ cauere teneantur. car. 1 2

Cap. 1. Vnde dicatur ſacerdos, & à quo habuerunt originẽ, quodq; illorum ſit officiũ. 2

Cap. 2. Quàm maximè ſacerdotes decent, & ſana doctrina, & uitæ integritas. 3

Cap. 3. Quæ nam ſcire oporteat ſacerdotes. 3

Cap. 4. Sacerdos partochialis ſubditis ſuis prædicare debet. 3

Cap. 5. Quæ ſacerdotibus ſunt ſuis ſubditis prædicanda. 3

Cap. 6. Sacerdos admonere debet populũ, qui uaria ſuperſtitionum genera uitet, & illorum pęnis. 4

Cap. 7. Sacerdos admonere debet fideles qualis in eccleſia debeat eorum eſſe conuerſatio, & qualiter uirtutes debeant prędicare, & uitia deteſtari. 5

Cap. 8. Sacerdotes debent monere ſubditos ſuos, vt porcarios, & bubulcos, diebus feſtis ad eccleſiã ire cõpellãt, uel dimittãt. 5

Cap. 9. Sacerdos admonere debet populum, ut mane & ueſperi, ſaltem pro ſe orent, & pro diuerſis plagis occurrentibus. 5

Cap. 10. Sacerdos docere debet ciues, ut feſta ſolemnia in ciuitatibus agant: & quæ ſint feſta de præcepto. 6

Cap. xr. Sacerdos debet monere populum ſuper decimis perſoluendis. 6

Cap. 12. Sacerdos ſemper ſacrũ Chriſma deferre, & in conuiuijs honeſte ſe habere debet. 7

Cap. 13. Quæ Sacerdotes, ac clerici obſeruare debeant, ex ſynodali admonitione debeant, compendioſè excepta. 7

¶ Contentorum libri Sacerdotalis primi Tractatus Capita.

DE triplici Baptiſmo, & eius efficacia. 9

Cap. 1. De varia Baptiſmi inſtitutione videlicet, materiali, præceptiua, effectiua & executiua. 10

Cap. 2. Quòd aqua naturalis, & pura conuenientior eſt Baptiſmi materia. 2

Cap. 3. De forma Baptiſmi, & qualiter in ea poſſet errare baptizans. 10

Cap. 4. De miniſtro ſacramenti Baptiſmi. 11

Cap. 5. Quis debeat baptizari, & quis nõ. 12

Cap 6. Multiplex Baptiſmi ritus & qualiter exhiberi debeat. 12

Cap. 7. De effectu Baptiſmi ritè, & legitime ſuſcepti. 14

Cap. 8. De ordine & modo baptizandi, uulgato, & iam diu impreſſo ſecundũ uſum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ. 14

Cap 9. De ordine Cathecumeni faciendi, & baptizandi ſeruatur tum in Romana curia, quàm in eccleſijs Venetiarum. 17

Cap. 11. De ordine ſeruando ad puellam cathecumenam faciendam. 21

Cap. 13. De forma Baptizandi puerum, ſeu puellam, de cuiꝰ morte dubitatur ad ſuccurrendum. 25

¶ De confirmandis, ſeu Chriſmandis in fronte. car. 26.

Cap. 1. Quid ſit Matrimonium & qualiter cõtrahatur legitimę & de eius cõſtitutione, & de eius bonis. 28

Cap. 2. De duplici matrimonio, ſcilicet legitimo, clandeſtino, & de bannis publicè faciendis. 28

Cap. 3. De impedimentis Matrimonij. 29

Cap. 4. De exhortatione, & admonitione facienda ſponſo, & ſponſę per ſacerdotem, & de forma contrahendi Matrimonium, & eius benedictione. 31

Cap. 5. De ingreſſu ſpõſæ in eccleſiã octa. die poſt benedictionẽ, faciẽdo, ubi cõſueuit. 35

Cap. 6. Pro fugãda ſterilitate mulieris, orõ. 36

Cap. 7. Oratio pro impeditis in Matrimonio à Dæmone, uel maleficijs. 37

Cap 8. De Benedictione fœtus in utero matris, de cuius periculo dubitatur. 38

Cap. 9. Ordo Benedictionis mulieris poſt partum in domo. 38

Cap. 10. Ordo quando mulier poſt partũ primò eccleſiam ingreditur, expletis diebus ſuæ purificationis. 39

¶ Capita Tractatus primæ Partis libri Sacerdotalis.

Cap. 1. Pœnitentia quid ſit, & quotuplex, & de tribus ueræ pœnitentiæ partibus. 41

Cap 2. De triplici confeſſione, & qui auricularis confeſsio de iure diuino, ſiue à Deo ſit inſtituta: & de peccatorum circunſtantijs confitendis. 1

Cap. 3. Qui & quando teneantur ad confeſſionem: caſus item nonnulli ponuntur, quando quis ſtatim tenetur confiteri. 42

Cap. 4. Qualiter Sacerdos ſe habere debet erga poe-

Ad Usum Sanctæ Mariæ Novæ de Urbe in foro Bonario

ga pœnitẽtes,& ſubditos ſuos in ſacramento pœnitentiæ. 42
Cap.5. Excõmunicat. q d ſit & quotuplex 43
Cap.6. Caſus & cenſuræ reſeruatæ Domino Papæ in proceſſu annuali in cœna dñi. 43
Cap.7. Cenſuræ, quæ reſeruantur Domino Papæ in iure, uel extrauagantibus, ex concilio Lateranenſi. 44
Ca.8. Cẽſuræ epiſ,& diocęſanis reſeruatę 45
Cap.9. Caſus qui ſunt aliquando Papales; aliquando epiſcopales. 47
Cap.10. De caſibus epiſcopis reſeruatis. 47
Cap.11. De excommunicatione minori. 48
Cap.12. De interdicto. 49
Cap.13. De ſuſpenſione. 49
Cap.14. De irregularitate. 50
Cap.15. Sacerdos acceſſurus ad audiendas confeſſiones prius debet diuinum ſuffragium implorare. 50
Cap.16. Quæ docere & interrogare ſacerdotes debeant pœnitẽtes antequàm propria & ſingula peccata confiteantur. 51
Cap.17. De circũſtantijs uerę cõfeſſionis. 52
Cap.18. Breuis quædam forma interrogandi confeſſiones pœnitentiũ, in uerſibus nonnullis comprehenſa. 52
Cap.19. Qualiter ſe habere debeat ſacerdos cum pęnitente audita eius confeſſione. 55
Cap.20. Canones pœnitentiales. 55
Cap.21. De forma abſoluendi ab excommunicatione maiori. 58
Cap.22. De communi forma abſoluẽdi ab excommunicatione minori ſaltem ad cautelam & etiam à peccatis. 59
Cap.23. Forma abſolutionis plenariæ in mortis articulo faciẽda illi qui habet gratiam à ſanctiſſimo D. Papa. 59
Ca.24. De forma abſolutionis pleniſſima 60
Cap.25. De uiſitatione infirmi,& eius audiẽda cõfeſs à Sacerdote qualiter ſit faciẽda 6
Cap.26. De pœnitẽtia imponẽda infirmo. 64

¶Capita ſexti Tractatus primæ partis libri Sacerdotalis.

De Sacramento Euchariſtiæ.

Cap.1. Quę contineantur in hoc Sacramento Euchariſtiæ. 65
Cap.2. Quæ ſit materia huius Sacramenti. 66
Cap.3. Forma Sacramenti Euchar. quę ſit. 66
Cap 4. De miniſtro huius Sacramenti. 67
Cap.5. De effectu huius Sacramenti. 68
Cap.6. Quis locus idoneus ſit ad Miſſæ celebrationem. 68
Cap.7 Quoties in die qs poſsit celebrare. 69
Cap.8. Quę cõſiderati ões ſacerdoti celebraturo, ſi dignè celebrare itẽdit, ſint habẽdę. 69
Cap.9. Quæ Miſſa ſit dicenda. 70
Cap.10. De feſto duplici. 7
Cap.11. De ſemiduplici & ſimplici. 7
Cap.12. De feria, & vigilia. 76
Cap.13. De Miſsis votiuis S. Marię, & alijs.
Cap.14. De Miſſis Defunctorum. 7
Cap.15. De tranſlatione feſtorum. 7
Cap 16. De commemorationibus. 71
Cap.17. De Introitu, Kyrieleyſon, & Gloria in excelſis. 72
Cap.18. De Orationibus. 72
Cap 19. De Epiſtola, Graduali, Alleluia, & Tractu, ac de Euangelio. 73
Cap.20. De Symbolo. 73
Cap.21. De Offer. Secr. Præfat. & Canone. 73
Cap.22. De Communione, Poſtcommunione, Ite Miſſa eſt, uel Benedicamus dño, de Benedictione, & Euang. S. Ioannis. 74
Cap.23. De ordinanda Miſſa ex ſupradictis rubricis. 74
Cap.4. De Cõfeſſione Sacramẽtali ante Miſsã præmittẽda, & orõnibus præparatorijs. 74
Cap.25. De præparat. ad Miſsã celebrandã 76
Cap.26. De uarijs orõnibꝰ dicẽdis à Sacerdotib. ante acceſsionẽ ad altare, & i Miſſa. 77
Cap.27. De ingreſſu ſacerdotis ad altare. 77
Cap.28. De principio Miſſæ, & confeſſione facienda. 78
Cap.29. De Introitu, Kyrieleyſon, & Gloria in excelſis. 79
Cap.30. De Oratione. 80
Cap.31. De Epiſt. Grad. & alijs, uſq. ad offer. 80
Cap.32. De Offert. & alijs, uſq; ad Canonẽ. 81
Cap.33. De Canone Miſſæ, vſq; ad cõecr. 84
Cap 34. De Canone poſt conſecrationem uſque ad orationem Dominicam. 85
Cap.35. De oratione Dominica, & alijs uſq; ad factam communionem. 86
Cap 36. De Cõmunione, & orationibus poſt Communionem dicendis. 87
Cap.37. De Benedictione in fine Miſſæ, & Euangelio S. Ioannis. 88
Cap.38. De his, quæ omittũtur in Miſſa pro Defunctis. 89
Cap.39. De his, quæ clara uoce, aut ſecreto dicenda ſunt in Miſſa. 90
Cap.40. De hora celebrandi Miſſam. 90
Cap. 41. De ordine ſedendi, ſtandi, & genuflectendi in Miſſa ſolemni. 90
Cap.42. De coloribus, & qualitate paramentorum. 90
Cap.43 De orõnibus dicendis, cum ſacerdos induitur ſacerdotalibus paramentis. 92
Cap.44. Gratiarum actio poſt Miſſam. 92
Cap.45. De celebratione duarum, uel trium Miſſarum eadem die. 93
Cap.46. De Miſſa ſicca nuncupata. 93

Cap.47.

Çap.47. De eadem Miſſa ſicca in Mari, & fluminibus celebrari ſolita. 93
Cap.48. De eadem Miſſa coram infirmo, uel alia perſona celebranda. 94
Cap.49. Tract. de defectib. i Miſſa cótigẽtib. 94
Cap.50. De defectu panis. 94
Cap.51. Quale eſſe debeat uinũ, quod in cõſecrat. ſacramenti Euchar. miniſtratur & de defectib. eius, qui occurrere poſſunt. 95
Cap.52. De defectu Aquæ. 96
Cap.53. De defectu formæ. 96
Cap.54. De defectu intentionis miniſtri. 96
Cap.55. De defectu ueſtimentorum. 97
Cap.56. De defectu diſpoſitionis corporis. 97
Cap.57. De immunditia corporali. 98
Cap.58. De defectib⁹ diſpoſitionis animæ. 98
Cap.59. De pollutione. 98
Cap.60. De defectibus Miſſam celebranti interdum occurrentibus. 98
Cap.61. De perturbationibus occurrentibus Miſſam celebranti. 99
Cap.62. Quando cadit corpus Chriſti. 99
Cap.63. Quando cadit ſanguis Chriſti. 99
Cap.64. De uomitu Sacramenti. 99
Cap.65. De muſca, vel aranea, vel veneno miſtis cum ſanguine Chriſti. 100
Çap.66. De noua ſpecie apparente. 100

¶ De Horis Canonicis ex Arnando Capita.

Cap.1. De Horis dicẽdis à Sacerdote Miſſam celebraturo. 100
Cap.2. De Matutinis. 100
Cap.3. De Laudibus. 100
Cap.4. De Prima. 100
Cap.5. De Tertia. 100
Cap.6. De Sexta. 101
Cap.7. De Nona. 101
Cap.8. De Veſperis. 101
Cap.9. De Completorio. 101
Cap.10. Quare diuerſimode horę incipiũt. 101
Cap.XI. De his, q̃ teneñt dicere hor. cano. 101

¶ Capita Rubricarum generaliũ ad diuinum officium dicendum Tractatus.

Cap.1. De officio duplici. 102
Cap.2. De officio ſemiduplici. 103
Cap.3. De officio ſimplici. 102
Cap.4. De Dominicis. 103
Cap.5. De Ferijs. 104
Cap.6. De Vigilijs. 104
Cap.7. De octauis. 105
Cap.8. De commemorationibus. 106
Cap.9. De tranſlatione feſtorum. 107
Cap.10. De concurrentia officij. 108
Cap.XI. De officio S. Mariæ in Sabbatho. 109
Cap.12. De ordinãdo offic. ex pdict. Rub. 110
Cap.13. De Matutino. 110
Çap.14. De Laudibus. 111
Cap.15. De Prima. 112
Cap.16. De Horis, Tertia, Sexta, & Nona. 112
Cap.17. De Veſperis. 112
Cap.18. De Completorio. 112
Cap.19. De Inuitatorio. 112
Cap.20. De Hymnis. 112
Cap.21. De Antiphonis. 113
Cap.22. De Pſalmis. 114
Cap.23. De Canticis. 114
Cap.24. De Verſibus. 114
Cap.25. De Abſolut. & Benedict. ante lect. 115
Cap.26. De Lectionibus. 115
Cap.27. De Reſponſorijs poſt Lectiones. 117
Cap.28. De Reſpoſorijs Breuibus Horarũ. 118
Cap.29. De Capitulis. 118
Cap.30. De Oratione. 119
Cap.31. De Hymno te Deum. 119
Cap.32. De Orat. Dñica, & ſalut. Angelica. 119
Cap.33. De Symb. Apoſt. & Symb. Athan. 120
Cap.34. De Precibus. 120
Cap.35. De cõmem. ſeu ſuffragijs ſãctorũ. 120
Cap.36. De Añis B. Mariæ in fine officij. 120
Cap.37. De officio paruo B. Marię, & alijs. 121

¶ Capita quædam de Communione.

Cap.1. Quibus Euchariſtiæ Sacramentum diſpenſandum ſit, & quibus non. 126
Cap.2. Quæ ſint quæ impediãt cõicandũ. 126
Cap.3. De triplici Euchar. ſacri ſũptione. 127
Cap.4. Ordo communicandi populũ in eccleſia, tã in Paſcha, quàm in alijs diebus. 127
Cap.5. Ordo ad cõmunicandum infirmũ. 128
Cap.6. De cuſtodia ſacramẽti Euchariſtię. 129
Cap.7. De pęnitẽtia male ſeruãtis ſacrm. 129
Cap.8. Caſus prohibiti & cõceſſi tempore generali interdicti eccleſiaſtici.
¶ Sermone da recitare nella noua elettione d'vn Pieuano, & paſtore della Chieſa. 133

¶ Capita Tractatus ſeptimi de Sacramento extremæ vnctionis.

Cap.1. De materia, forma, miniſtro, effectu ſacri extremę vnctionis, & quib. corporis partibus dari debeat, & an debeat iterari. 134
Cap.2. Materia ſacri extremę vnct. quę ſit. 134
Cap.3. Forma huius ſacramenti quæ ſit. 134
Cap.4. Miniſter huius Sacramẽti quis ſit. 135
Cap.5. De effectibus huius Sacramenti. 135
Cap.6. Quibus dari debeat hoc Sacram. 135
Cap.7. Quibus corporis partibus debeat dari hoc ſacramentum. 135
Cap.8. An hoc ſacramẽtũ poſſit reiterari. 135
Cap.9. Ordo ad vngendum infirmum ſecundum Romanam curiam. 137
Cap.10. Ordo vngendi infirmum ſecundum vſum Patriarchatus Venetiarum. 137
Cap.XI. Benedictio ſuper infirmũ vnctũ. 138
Cap.12. Benedictio cinerũ, in quibus ponendus.

dus eſt infirmus moriens: & cilicijs, quo cadauer defuncti eſt inuoluendum. 139
Cap. 13. De Orone facienda in viſit. infir. 140
Cap. 14. De petitionibus faciẽdis infirmo morienti ualde utilibus. 143
Cap. 15 De proteſtat. faciẽdis à moriente. 144
Cap. 16. Orationes dicendæ in agone mortis ad Beatam Virginem Mariam. 145
Cap. 17 Litaniæ pro infirmo moriente, & ordo commendationis animæ. 146
Cap. 18. De tentationibus, in quibus homo tẽtatur à diabolo in exitu animæ ſuæ, & de remedijs ad expellendas eas. 148
Cap. 19. De oronibus dicẽdis ſuper agonizãte in tranſitu deuotę, moroſæ, & intelligibiliter pro latis, ut infirmus audire poſsit. 148
Cap 20. De Pſalmis dicendis in agone mortis ſuper infirmum. 153
Cap. 21. Symbolum, ſiue fides catholica ſancti Athanaſij Epiſcopi. 156
Cap. 22. Paſsio Domini noſtri Ieſu Chriſti ſecundum Matthæum. 157
Cap. 23. Paſsio ſecundum Marcum. 160
Cap. 24. Paſsio ſecundum Lucam. 162
Cap. 25. Paſsio ſecundum Ioannem. 165
Cap. 26. Sermo Dñi noſtri Ieſu Chriſti ante paſſionem habitus coram apoſtolis. 166
Cap. 27. De officio faciendo poſt egreſſum animæ de corpore. 170
Cap. 28. Delatio corporis defuncti ad eccl. 170
Cap. 29. De officio ſepulturæ ſacerdotis, uel clerici defuncti. 170
Cap. 30. An aliqd ſit exigendũ pro ſepul. 178
Cap. 31. An facienda ſint conuiuia ſacerdotibus in funere defunctorum. 182
Cap. 32. Quibus perſonis denegatur ſepultura eccleſiaſtica. 183
Cap. 33. Ordo ſepeliendi aliquem ſęcularem defunctum. 184
Cap. 34. De officio ſepulturæ paruulorum. 185
Cap. 35. Ritus ſepeliendi defunctum ſecularẽ ſecundũ uſũ Patriarchatus Venetiarũ. 186
Cap. 36. In die ſeptima, vel trigeſima, atque in anniuerſario Reſponſoriũ. 188
Cap. 37. De officio in agẽda pro mortuis. 189
Cap. 38. Miſſa in agenda pro Mortuis. 203
Cap. 39. Ordo uiſitandi tumulos defunct. 208
Cap. 40. Septem Pſalmi Pœnitentiales. 209
Cap. 41. Letaniæ. 210
Cap. 42. Pſalmi Graduales in feriali officio dicendi tantum in Quadrageſima. 212

¶ Secundæ Partis libri Sacerdotalis Capita.

Cap. 1. De varijs benedicẽdi, ſiue bñdictionũ acceptiõib. ex diuina Scriptura acceptis. 214
Cap. 2. De aquæ benedictæ, qua in eccleſia populus aſpergitur inſtitutione & effectu. 215
Cap. 3. De Benedictione Salis, & Aquæ ſecundum conſuetudinem S.R.Eccleſiæ. 215
Cap. 4. De Añã, quæ cantari debet quãdo aquã in Eccleſia aſpergitur ſuper populum. 216
Cap. 5. De bñdictione aquæ in vigilia Epiphaniæ, q̃ licet in Romana curia nõ fiat, in multis tamẽ eccleſijs ſolẽniter celebratur. 218
Cap. 6. De aſperſione aquæ benedictæ per domos fidelium per clericos facienda. 225
Cap. 7. De benedictione Auri, Thuris, & Mirrhæ in die Epiphaniæ. 225
Cap. 8. Quòd Sacerdotes ante Quadrageſimã debent populum admonere circa confeſſionem, & ieiunium Quadrageſimæ. 226
Cap. 9. De benedictione Cinerum in quarta feria in capite ieiunij. 227
Cap. 10. De benedictione imaginis B. Mariæ Virginis. 229
Cap. 11. De benedictione Iconarum, ſeu imaginum Sanctorum. 229
Cap. 12. Bñdictio pabuli animaliũ, ſ. ſalis, hordei, auenæ, & cæterarũ, quæ in aliquibus regionib. fit in feſto S. Stephani Protho. 230
Cap. 13. De benedictione vini in feſto S. Ioannis euangeliſtæ contra uenenum. 231
Cap. 14. De benedictione panis, uini, fructuũ, & ſeminum in feſto Sancti Blaſij cõtra malum gutturis. 231
Cap. 15. De benedictione panis in feſto Sanctæ Agathæ contra ignis periculum. 232
Cap. 16. De benedictione agni, & carnium in die Sancto Paſchæ. 233
Cap. 17. De benedictione ſegetum, & ſeminũ in feſto S. Marci Euangeliſtæ. 233
Cap. 18. De benedictione uuæ nouæ in feſto Transfigurationis Domini. 234
Cap. 19. De benedictione puerorum à parentibus ad eccleſiam adductorum. 234
Cap. 20. De benedictione puerorum quãdo capilli ſibi primum inciduntur. 234
Cap. 21. De benedictione candelarum. 235
Ca. 22. De bñdict. uiduę caſtitatẽ pfitẽtis. 235
Cap. 23. Bñdictio ſup peregrinos exeũtes. 236
Cap. 24. De benedictione muneris quod offertur in eccleſia. 239
Cap. 25. De benedictione ſolẽni panis in diebus dominicis, & magnis feſtiuitatib. 240
Cap. 26. Bñdictio cõtra aereas tẽpeſtates. 241
Cap. 27. Benedictio loci uel domus. 243
Cap. 28. De benedictione Nauis. 244
Cap. 29. De Bñdict. ſeu aſperſiõe aquę Bñdictę p officinas canonicæ, uel domus ꝓpriæ. 246
Cap. 30. Bñdict. ad initiũ alicui⁹ opis boni. 248
Cap. 31. De benedictione ignis. 248
Ca. 32. De Bñdict. dom⁹ ne cõburat ab igne. 248
Cap. 33. De Benedictione noui putei. 249

Cap. 34.

Cap.34. De Benedictione nouę areę. 149
Cap.35. De Benedictione ad uaſa noua. 149
Cap.36. De Benedictione noui panis. 149
Cap.37. De Benedictione uini noui. 149
Cap.38. De Benedictione auium. 149
Cap.39. De benedictione lardi. 150
Cap.40. De Bńdictione caſei, uel butyri. 151
Cap.41. De Bńdictione lactis, & mellis. 150
Cap.42. De Benedictione ſeminum olerum, & leguminum. 150
Ca.43. Bńdictio cõtra aues, uermes, mures, uel locuſtas, uel alia animalia terrã, uel fructus uaſtantia, uel aquas inficientia. 151
Cap.44. De Bńdict. Salis, Aquæ, cõtra uermes & aues ſemina poſſeſsionũ uaſtantes. 151
Cap.45. De Benedictione terræ ſeminatę. 151
Cap.46. De Benedictione arborum. 151
Cap.47. De Benedict. fructus arborum. 151
Cap.48. De Benedictione nouorũ pomorũ. 151
Cap.49. Benedictio uineæ. 151
Cap.50. De Benedictione communi ſuper fruges & uineas. 151
Cap.51. De Benedictione uuæ, uel ficnum, uel quorumcunque aliorum fructuum. 152
Cap.52. De Benedict. ad fructus nouos. 152
Cap.53. De Benedictione cõmuni ad oĩa. 152
Cap.54. De Benedict. in peſte animaliũ. 152
Cap.55. De Bñdict. Salis, quod datͬ aĩalib. 152
Cap.56. De Benedictione crucis. 152
Cap.57. De Benedictione olei. 153
Cap.58. De Benedictione cilicij ex pœnitentia inducendi. 153

¶ Capita primi Tractatus Tertiæ partis libri Sacerdotalis de proceſsionibus.

Cap.1. Vnde ortũ habuerit proceſs. celeb. 153
Cap.2. Quot ſint proceſſiones, quæ ordinariæ fiunt per anni circulum, & quæ ſint proceſſiones extraordinariæ. 144
Cap.3. Quibus ex cauſis fiãt proceſſiones. 154
Cap.4. De Ritu, & modo proceſsionũ faciendarum. 154
Cap.5. De proceſſione in feſto Purificationis B. Mariæ. 155
Cap.6. De Proceſſione in die Palmarum. 155
Cap.7. De Adoratione Crucis in Paraſceue, cum ſuo officio. 267
Cap.8. De Proceſſione Feriæ vj. in Paraſceue ad ponẽdum corpus Dñi in ſepulchro. 273
Cap.9. De Bñone Fõtis in Sabbato ſancto. 286
Cap.10. De Proceſſione in nocte Paſchæ ante Matutinum ad ſepulchrum Chriſti. 286
Cap.11. De Proceſſio. ad fõtẽ i die Paſchę. 289
Cap.12. De Proceſſione facienda in Litania maiori. ſ. in feſto S. Marci. 291
Cap.13. De Proceſſione in tribus diebus Rogationũ, quãdo fiunt Litaniæ minores. 292
Cap.14. De Proceſs. in feſto Aſcẽſio. Dñi. 300
Cap.15. De Proceſſione in feſto Pentec. 301
Cap.16. De Proceſſio. in feſto corpis Chri. 301
Cap.17. De Proceſſione facienda in feſto ſancti, uel ſanctæ patroni eccleſiæ. 301
Cap.18. De Proceſſione pro defunctis in craſtino omnium Sanctorum. 302
Cap.19. De Proceſſione facienda in petẽnda pluuia tempore ſiccitatis. 304
Cap.20. De Proceſſione facienda pro poſtulanda ſerenitate. 305
Cap.21. De Proceſſione facienda tempore peſtis, & mortalitatis. 355
Cap.22. De Proceſſione facienda in tempore quarumcunque tribulationum. 307
Cap.23. De Proceſs. faciẽda tẽpore belli. 308
Cap.24. De Proceſſione facienda pro uictoria habita de inimicis. 309
Cap.25. De ordine recipiendi proceſſionaliter prælatum, vel legatum. 324
Cap.26. De ordine recipiendi Epiſcopum nouiter creatum. 324
Cap.27. De modo recipiendi Epiſcopum cũ venerit ad uiſitandas parrochias. 324
Cap.28. Pronunciatio futuræ Paſchæ in die Epiphaniæ. 326
¶ Sermo vulgaris pronunciandi feſta Mobilia in die ſacro Epiphanię. 327
Cap.29. De Antiphonis dicendis, ſeu cantandis poſt Completorium. 329

¶ Secundi Tractatus tertię partis libri ſacerdotalis Capita in eo contenta de computis.

Cap.1. Quid ſit Annus Solaris. 331
Cap.2. De Varij nominibus Anni. 331
Cap.3. De Signis Zodiaci. 332
Cap.4. De Biſſexto. 332
Cap.5. De quatuor Temporibus Anni. 333
Cap.6. De Solſtitio, & Aequinoctio, ac varijs tẽporib. anni diuerſis nõibus appellatis. 333

Capita cõtẽta in tertio Tractatu de cõputis.

Cap.1. De Menſe. 334
Cap.2. De Kalendis, Nonis & Idibus. 335
Cap.3. De diebus Aegyptiacis. 336
Cap.4. De diebus Canicularibus. 356
Cap.5. De Septimana, & nõibꝰ dierũ eiꝰ. 337
Cap.6. Qua die Septimanæ quilibet menſis intret. 338
Cap.7. De regularibus Solis. 338
Cap.8. De cõcurrẽtibus, & Cyclo Solari. 338
Cap.9. De litera Dominicali. 339
Cap.10. De Indictione. 339
Cap.11. De die Naturali, & artificiali. 339

¶ Capita Tract. ſecũdę partis de Anno Lunari.

Cap.1. Quid ſit Annus Lunaris, & quot dies contineat. 340
Cap.2. De Regularibus Lunaribus. 340

T A B V L A.

Cap 3. De Epacta. 340
Cap. 4. De anno Emboliſmāli, & cōmuni. 341
Cap. 5. De Aureo numero. 342
Cap. 6. De termino Paſchali, & primo de clauibus feſtorum Mobilium. 343
Cap. 7. Rationes ad inueniendum Paſcha. 344
Cap. 8. De Cyclis. 346

¶ Contenta in compendio Muſices.

Cap. 1. De inſtrumento manus, notis, & uocibus in ea deſctiptis. 348
Cap. 2. De literis muſicalibus, & clauibus. 350
Cap. 3. Breuis & utilis regula pro fiendis mutationibus. 351
Cap. 4. De coniunctionib. vocū quæ ſint. 351
Cap. 5. De Tono. 351
Cap. 6. De Semitonio. 351
Cap. 7. De Ditonis. 351
Cap. 8. De Semiditonis. 352
Cap. 9. De Diataſſeron prima cōſonantia. 352
Cap. 10. De tribus ſpeciebus diateſſeron. 352
Cap. 11. De diapente. 352
Cap. 12. De quatuor ſpeciebus diapente. 352
Cap. 13. De conſonantia diapaſon. 352
Cap. 14. De Tropi, ſeu Toni deſcriptione. 352
Cap. 15. Quomodo p̄dicti tropi modi ſeu toni ex ſup. noīatis ſpeciebus. ſ. diateſſerō, diapēte, ac diapaſō cōſtituant ac formenť. 353
Cap. 16. De duplici demōſtratione proti perfecti, & plagalis proti perfecti. 353
Cap. 17. De duplici demonſtratione deuteri perfecti, & plagalis deuteri perfecti. 354
Cap. 18. De duplici demōſtratione triti perfecti, & plagalis triti perfecti. 354
Cap. 19. De demonſtratione tetarti perfecti, & plagalis tetarti perfecti. 354
Cap. 20. De Diapaſon ex diapente, cui infra adiungitur diateſſaron. 355
Cap. 21. De varijs diapaſon cōſonantijs. 355

¶ Capita omnia, quæ continentur in opuſculo exorciſmorum in calce libri addito.

Cap. 1. De modo, quem tenet Dæmon ad intrandum in humana corpora. 357
Cap. 2. De Maleficijs. 358
Cap. 3. De ſignis, quibus aliquis cognoſcitur eſſe dæmoniacus. 157
Cap. 4. De ſignis, quibus aliquis deprehenditur eſſe maleficiatus. 158
Cap. 5. Conditiones Exorciſtæ, & qualiter ad hoc officium debet præparari. 158
Cap. 6. De ſignis, quæ apparent, quando ſacerdos coniurat maleficiatum. 158
Cap. 7. Quem modū teneat dæmon ad exeundum de humanis corporibus. 158
Cap. 8. De malitijs, & deceptionibus, quibus utitur dæmon erga exorciſtam. 158
Cap. 9. Qui poteſt exorcizare, & de modo, quē tenere debet exorciſta, quando aliquē uult coniurare. 359

¶ Capita Rubricarum generalium pro dicendis diuinis officijs.

Cap. 1. De officio duplici. 102
Cap. 2. De officio ſemiduplici. 102
Cap. 3. De officio ſimplici. 102
Cap. 4. De Dominicis. 103
Cap. 5. De ferijs. 105
Cap. 6. De Vigilijs. 104
Cap. 7. De octauis. 105
Cap. 8. De commemorationibus. 106
Cap. 9. De tranſlatione feſtorum. 107
Cap. 10. De concurrentia officij. 108
Cap. 11. De officio S. Mariæ in Sabbatho. 109
Cap. 12. De ordinādo offic. ex p̄dict. rub. 110
Cap. 13. De Matutino. 110
Cap. 14. De Laudibus. 111
Cap. 15. De Prima. 122
Cap. 16. De Horis, Tertia, Sexta, & Nona. 112
Cap. 17. De Veſperis. 112
Cap. 18. De Completorio. 112
Cap. 19. De Inuitatorio. 112
Cap. 20. De Hymnis. 112
Cap. 21. De Antiphonis. 113
Cap. 22. De Pſalmis. 114
Cap. 23. De Canticis. 114
Cap. 24. De Verſibus. 114
Cap. 25. De Abſolutionibus, & Benedictionibus ante lectiones. 115
Cap. 26. De Lectionibus. 116
Cap. 27. De Reſponſorijs poſt lectiones. 117
Cap. 28. De Rñſorijs Breuibus Horarum. 118
Cap. 29. De Capitulis. 118
Cap. 30. De Oratione. 119
Cap. 31. De Hymno Te Deum. 119
Cap. 32. De orone Dñica, & ſalut. Angel. 119
Cap. 33. De Symbolo Apoſtolorum. 120
Cap. 34. De precibus. 120
Cap. 35. De commemorationibus communibus, ſeu ſuffragijs Sanctorum. 120
Cap. 36. De Añis B. Mariæ in fine officij. 120
Cap. 37. De officio paruo B. Mariç, & alijs. 121

¶ Sermoni cinque volgari per li Sacerdoti curati da recitar al popolo in diuerſi tempi.

Sermone volgare da recitare il giorno della Natiuità. 121
Sermone volgare da recitare il giorno della Reſurrettione. 122
Sermone volgare, qual ſi recita nel cōtrahere il matrimonio, & nelle nozze. 124
Sermone, che ſi recita nella nuoua elettione di qualche Prelato, o Pieuano. 133
Sermone volgare da recitare il giorno della Epiphania. 327

Finis Tabulæ

SACERDOTALE

AD QVORVMCVNQVE

Sacerdotum vſum, animarum præcipue curam
gerentium,& ad varios Eccleſiæ ritus
nuper accommodatum

In quo ea exponuntur quæ duplicis ordinis Sacerdotes ſcire,
& docere ſubditum ſibi populum debeant,
& quæ cauere teneantur.

PROOEMIVM.

A SAluator noſter Dominus Ieſus Chriſtus, tanquã
verus Samaritanus deſcendens ab cęleſti Ieruſa-
lem, & Ierico, ideſt humani generis defectui, &
miſerijs appropinquans Lucæ x. Curationi eius
alligamenta adhibuit: quia contra originalis &
actualis peccati vulnera,quibus ſauciatũ erat,ſa
cramentorũ remedia inſtituit,& ordinauit. Quę quidẽ,dum in hac
mortali peregrinatione verſaretur,per ſe & docuit & compleuit: &
poſt paſſionem ſuam per ſacerdotes ſuos fidelibus ſuis miniſtranda
B pręcepit. Ex quibus quidẽ duos ordines conſtituit: vt ſanctus euan
geliſta Lucas nono & decimo capitulis Euangelij ſui teſtatur: alte-
rum quidẽ maiorum, ideſt duodecim apoſtolorum: alterũ vero mi-
norum, videlicet ſeptuagintaduorum diſcipulorum:ita duntaxat, vt
priores Epiſcoporũ, poſteriores vero inferiorum ſacerdotũ locum
& dignitatem obtinerent. Et de priori quidem ordine canon atte-
ſtatur.2.q.7. Accuſatio.& de conſecr.diſtinc. 5.cap.Manus.& cap.
De his. De ſecũdo vero ordine.21.diſtin.ca. In nouo. Et ordo qui-
dem prior (Epiſcoporũ ſcilicet) vt diſpenſando & exhibendo ſacri
C chriſmatis ſacramento,de ſacra vnctione.cap. Cum veniſſet,& col-
lationibus ordinũ clericalium:eccleſiarũ,altaris,miniſtrorumq; con
ſecrationibus intẽderet,de Ordi.ab epiſcopo qui renun.cap.1. Re-
liqua autem quinq; ſacramenta (quamuis & ipſi poſſent) inferioris
ordinis ſacerdotibus miniſtranda committere, ab eccleſia inſtitutũ

eſt. De quo quidem bipartito ſacerdotum ordine in epiſtola Anacleti Papę omnibus Epiſcopis & Sacerdotibus miſſa. cap. 8. ſic habetur. Sacerdotum ordo bipartitus eſt, & ſicut Dominus illum inſtituit, a nullo debet perturbari. Scitis autem apoſtolos a Domino eſſe electos & conſtitutos: & poſtea per diuerſas prouincias ad prædicandum diſperſos. Cum vero meſſis cępit creſcere, videns paucos eſſe operarios, ad eorum adiumentum ſeptuaginta duos eligi præcepit diſcipulos. Epiſcopi vero apoſtolorum, pręsbyteri quoque ſeptuaginta duorum diſcipulorum locum tenent. Epiſcopi autem nõ in caſtellis, aut modicis ciuitatibus debent conſtitui. ſed pręsbyteri per caſtella & modicas ciuitates, atque villas debent ab Epiſcopis ordinari & poni: ſinguli tamen per ſingulos titulos ſuos. Amplius quam iſti duo ordines ſacerdotum nec nobis collati ſunt, nec apoſtoli docuerunt: hęc ibi. Huic autem ſacerdotum bipartito ordini & toti eccleſię ſuę ſanctę beatiſſimum Petrum apoſtolum in ſummum elegit ſacerdotem, dicens Matth. 16. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam: & portæ inferri non præualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. 68. diſtin. cap. Quorum vices. & capitu. In nouo. 21. diſtin. & cap. Sacroſancta. 22. diſtin. ¶ Et quia in libro Pontificali ſufficienter de his, quæ ad officium Pontificum ſpectant, diffuſius tractatur: operæ pretium viſum fuit in hoc libro, qui Sacerdotale nuncupatur, ea, quæ ad officium curatorum pertinent, quantum Deus dederit, inſerere quatenus quilibet ſacerdos in promptu habeat: qualiter miniſterium ſuum ad animarum ſibi commiſſarum ſalutẽ ſalubriter valeat exercere. Quæ quidem omnia, quæ in hoc opuſculo inſerentur, non de nouo adinuenta, aut excogitata fuere: ſed ex antiquo ritu, præſertim ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſacroſanctis concilijs, & ſanctorum Doctorum catholicorum ſcriptis collecta, & ordinata: prout in antiquiſſimis codicibus, qui in ſacra bibliotheca Apoſtolica conſeruantur, (vnde excerpta ſunt) apparet. Adduntur etiam quiddam ritus & particulares cęremonię diuerſarum eccleſiarum, vt liber iſte omnibus eccleſijs & Dei ſacerdotibus ſit communis. Verum, antequam opus hoc neceſſarium aggrediamur, non nulla perſo-

A perſonam & officium ſacerdotis concernentia videnda ſunt, quæ non modicum decoris & ornamenti huic operi, nec minus vtilitatis ea diligenter obſeruantibus afferent.

¶ Vnde dicatur ſacerdos, & à quo habuerunt originem: quodque illorum ſit officium. Cap. 1.

ET quia (vt præhabitum eſt,) liber iſte Sacerdotalis, ſiue Sacerdotale appellatur: prius videndum eſt de ipſius ſacerdotij nomine, dignitate, origine, & officio. Sacerdos dicitur quaſi ſacra dans, vel ſacer dux, vel à ſacrificando. 21. diſtinctione. capitu. Cleros. ¶ Et dicitur ſacra dans, quia eccleſiæ ſacramenta miniſtrat, & maxime ſacramentum
B pęnitentiæ: quo Dominus propitiatur peccatis populorum. Leui. 5. Rogabit pro eo ſacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Et Oſeæ 4. Sacerdotes peccata populi comedēt, ideſt ſuis orationibus delebunt. 1. q. 1. cap. Ipſi ſacerdotes. Et ideo dicitur Lucæ 7. Oſtendite vos ſacerdotibus, vt. ſ. vos emundent a peccatis. ¶ Dicitur etiā ſacer dux: quia habet docere, iudicare, & docere populum ſuum. Deutero. 21. Ad verbum ſacerdotum omne negotium pendet. Ioſue 4. Sacerdotes pergebant ante populum. 4. Regum 17. Sacerdos docebat quomodo colerent Deum. ¶ Dicitur etiam à ſacrificādo, quia eorum officium eſt offerre ſacrificium & hoſtias pro populis. Leui. 21. Sacerdotes incenſum & panes offerunt Deo. ¶ Sacerdos etiam Regibus comparatur. 2. q. 7. §. Item. Cum Balaā. Deus enim
C elegit Epiſcopos & præsbyteros, vt duplici honore honorarentur. 1. Tomo 5. Qui bene præſunt præsbyteri, duplici honore digni habeantur: Et non ſolum comparantur Regibus, ſed etiam illis præeminent. 96. diſt. cap. Duo ſunt. ¶ Originem autem habuerunt Sacerdotes in lege naturæ in Abel. Gene. 4. & in Melchiſedech, qui erat ſacerdos Dei altiſſimi offerens panem & vinum. Gen. 14. de conſec. diſt. 2. cap. In calice. & ca. Accipite. Et in lege ſcripta in Aaron, qui inſtitutus eſt ſacerdos à Deo cum omni ſua poſteritate. Exo. 28. Et primi Paralip. 24. Dauid elegit vigintiquatuor ſacerdotes per vices totidem, quibus omnibus præfecit vnum ſummum ſacerdotē. In lege aūt euangelica elegit Chriſtus. 12. ap̄ſos in maiores, & 72. in minores ſacerdotes ſub vno principe. ſ. bea-

De nomine Sacerdotij.

Aliorum peccata deflere, ac pro illis pœnitentiam facere ꝓpriū eſt Sacerdotis pabulum.

De Sacerdotū origine.

to Petro apoſtolo & ſucceſſoribus eius, vt præhabitum eſt. D

De officio. ¶ Officium aũt ſacerdotũ iuxta ſuæ ordinationis canonẽ eſt offerre, benedicere. c. Perlectis 23. diſtin. præeſſe, prædicare, baptizare. cap. Ecce. 95. diſtin. ligare, & abſoluere. Io 20. Quorũ remiſeritis peccata, &c. Et ante oĩa laudabiliter viuere: Exod. 15. Erunt ſacerdotes mihi religione perpetua: & plebibus ſuis exẽpla bonorũ operũ præbere: Deute. 24. Accipies exemplar a ſacerdotibus, ſ. bene viuendi, ne forte eis euangelicum illud obijciatur: Medice cura teipſum. Luc. 4. & ne iuxta dictum Apoſtoli 1. Cor. 9. Cum alijs bene prædicauerint, ipſi reprobi efficiantur. Vnde audiant beatum Auguſt. ſacerdotibus dicentem. Vos presbyteri noſſe debetis & ſæpe meminiſſe: quia nos, quibus regendarum animarum cura com- E miſſa eſt, pro his, qui noſtra negligentia pereunt, rationem reddituri ſumus. Pro his vero, quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, pretium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim a domino dictum, eſt. Matthæ. 5. Vos eſtis ſal terræ: Quod ſi populus fidelis cibus eſt Dei: eiuſdem cibi condimentum nos ſumus. Scitote veſtrum gradum noſtro gradui ſecundum, & penè coniunctum eſſe. Sicut enim Epiſcopi Apoſtolorum in Eccleſia, ita nimirum presbyteri cæterorum diſcipulorum domini vicem tenent. Et illi tenent gradum ſummi paſtoris Aaron, iſti verò filiorum eius. Vnde oportet vos ſemper memores eſſe tantæ dignitatis, memores veſtræ conſecrationis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis, nec veſtram conſecrationem irritam faciatis, nec manus ſacro vnguento delibu- F tas peccando polluatis: ſed cordis & corporis munditiam conſeruantes plebibus exemplum bene viuendi præbentes, his quibus præeſtis, ducatum ad cęleſtia regna præbeatis.

Quàm maximè Sacerdotes decent & ſana doctrina, & vitæ integritas. Cap. 2.

ET quia etiam bona vita ſola non ſufficit ad ſacerdotem ſine peritia literarum: quoniam imperitus & indoctus non poteſt officium ſacerdotis rectè complere, vt habetur in epiſtola Gelaſii Papæ, capit. 17. Illiteratos nullus præſumat ad clerum prouehere: quia literis carens, ſacris eſſe non poteſt aptus officiis: ideo bona vita, & ſana doctrina neceſſariæ ſunt Sacerdoti: iuxta dictum Anacleti Papæ, vbi ſupra: capit. 10. ſcribentis: Docere

omnes

A omnes oportet, qui Dñi ſacerdotio funguntur, vt & cæteros inſtruant, & ſibi proficiant. Scriptum eſt enim Daniel. 12. Qui docti fuerunt, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Et alibi Daniel 11. Populus aũt ſciens Deũ ſuũ, obtinebit, & faciet, & docti populos docebunt multos. Ipſa quoq; veritas per ſe infert, & dicit Luc. 7. Beatus eſt qui non fuerit ſcandalizatus in me. Ille proculdubio ſcandalizatus eſt in Deum, qui rectè non docet, & qui eius ſcandalizat epiſcopum, vel ſacerdotem. ¶ Et Auguſtinus Presbyteri, oportet vos aſsiduitatem habere legendi, & inſtantiam orandi: quia viri iuſti vita lectione inſtruitur, oratiõe ornatur, & aſsiduitate lectionis munitur homo a peccato, iuxta illum, qui dicebat. Pſal. 118.

B In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Hæc sũt enim arma, videlicet lectio & oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc ſunt inſtrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur: his armis vitia reprimuntur: his alimentis virtutes nutriuntur. Sed ſi quando a lectione ceſſatur, debet manuum operatio ſubſequi: quia otioſitas inimica eſt animæ, & antiquus hoſtis, quem a lectione, ſiue ab oratione vacantem inuenerit, facilè ad vitia rapit. Per vſum nanque lectionis diſcetis qualiter & vos viuatis, & alios doceatis. Per vſum orationis & vobis & his, quibus in charitate cõiuncti eſtis, prodeſſe valebitis. Per manuum operationem, & corporis macerationem, & vitijs alimenta negabitis, & veſtris

Arma ſacerdotis.

C neceſsitatibus ſubuenietis, & habebitis vnde neceſsitatem patientibus impendatis.

ℭ Quænam ſcire oporteat Sacerdotes. Cap. 3.

QVæ autem neceſſariò a ſacerdotibus addiſcenda ſint, Idem beatus Auguſtinus docet inquiens diſt. 38. Sacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcendum, liber ſacramentorum, lectionarius, antiphonarius, baptiſterium, computus, canon pęnitentialis, pſalteriũ, homilię p circulũ anni dñicis diebus & ſingulis feſtiuitatibus aptę. Ex q̃bus oĩbus ſi vnũ defuerit ſacerdotis nomẽ vix in eo cõſtabit. Quia valde periculoſæ ſunt euãgelicæ minę, q̃bus dr̃ Math. 15. Si cęcus cęco ducatũ p̃ſtet, ambo in foueã cadunt. Debent ẽt ſacerdotes nõ ignorare canones eccleſiaſticos, vt habetur ex epiſtola Celeſtini papę. Ca. 10. Nulli ſacerdoti ſuos licet canones igno

rare, nec quicquam facere quod patrũ poſſit regulis obuiare. Quæ D
res a nobis digne ſeruabitur, ſi decretalium norma ſtatutorũ, ꝓ aliquorum libito licentia populis permiſſa nõ frangatur. ¶ Et in cõcilio Aurelianenſi. cap. 6. dicit. Parochiarij clerici a pontificib⁹ ſuis neceſſaria ſibi ſtatuta canonũ legẽda percipiãt: ne rei ipſi, vel populo, q̃ ꝓ ſalute eorũ decreta ſunt, excuſent ſeſe poſtmodũ ignoraſſe.

¶ Sacerdos parochialis debet ſuis ſubditis prædicare Cap. 4.

MVnitus itaq; ſacerdos & bona vita, & ſciẽtia lucida, accingat ſe ad prædicationis officium: & ſm ſibi traditã gratiã plebibus ſuis verbũ ſalutis annunciet: & ſi etiã nõ multa polleat ſcientia, ſm tñ poſſe ſuũ verbo. & exẽplo oĩbus prodeſſe ſtudeat. Vnde beatus Auguſtinus dicit. Hortamur vos Dñi ſacerdotes paratos eſſe ad docẽdas plebes veſtras. Qui ſcripturas ſcit, ꝑdicet ſcripturas: qui vero neſcit, hoc ſaltem, quod notiſſimũ habet, plebibus dicat, vt declinent a malo, & faciant bonum: inquirant pacem, & ſequantur eam. Quia oculi dñi ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorũ. Vultus autẽ Dñi ſuper facientes mala: vt perdat de terra memoriã eorũ. ps. 33. Nullus ergo ſe excuſare poterit, ꝙ non habeat linguam, vnde poſſit aliquem ædificare. Mox enim, vt quemlibet errantem viderit, prout poteſt & valet: aut arguendo, aut obſecrando, aut increpando, ab errore retrahat: & ad peragendum opus bonum hortetur. E

¶ Quæ à ſacerdotibus ſunt ſuis populis prędicanda. Cap. 5.

QVæ autem à ſacerdotibus ſuis plebibus ſint prædicãda, & annuncianda ſequẽtes canones denunciant. ¶ Ex cõcilio Rothomagenſi. Cap. 1. In primis prędicandũ eſt omnibus generaliter, videlicet, vt credãt patrem, & filium, & ſpiritũ ſanctum vnum Deum eſſe omnipotentem, qui omnia fecit: & vnam eſſe deitatem, & ſubſtantiam, & maieſtatem in tribus perſonis, patris, & filij & ſpiritus ſancti. ¶ Ibidem. cap. 2. Item prædicandum quomodo filius Dei incarnatus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria Virgine, pro ſalute humani generis paſſus, ſepultus, & tertia die reſurrexit, & cœlum aſcendit: & quomodo in fine mundi veniet iudicare oẽs hoĩes ſm propria opera: & impij cum diabolo in ignem æternum mittentur: iuſti cum Chriſto in vita æterna erunt. Matth. 25. ¶ Ibidem. Ca. 3. Item prædicandum ꝙ hoĩes in propria carne reſurgent. ¶ Ex concilio Remenſi. Cap. 2. Iubendum eſt, vt Oratio Dñica, in qua omnia F

A nia neceſſaria humanę vitę cōprehēdunt:& Symbolū Apľorum, in quo fides catholica ex integro cōprehendit, ab oībus dicatur, tam latinę quā barbaricę: vt quod ore ꝑfert, corde credat, & intelligat.
¶ Ex eodem. Cap. 8. Oīs pręsbyter oībus parochianis ſuis Symbolum, & orōnem dn̄icam, aut ipſe inſinuet, aut alijs inſinuandum iniūgat. Et cū ad confeſſionē tēpore quadrageſimę veniunt, hęc ab vnoquoque memoriter ſibi decantari faciat. Nec ante ſcām cōmunionē alicui tradat, niſi hęc ex corde pronūciare voluerit. Siquidem ſine horū ſciētia nullus ſaluus eſſe poterit. In vno enim fides, & credulitas chr̄iana continetur. In alio quid adorare, & petere a Deo debeamus exprimit. Quod vero ſine fide nemo poteſt eſſe ſaluus, dn̄s oſtēdit cum dicit: Marci vlti. Qui crediderit & baptizatus fuerit, B ſaluus erit. Nullus autem credere poteſt quod neſcit, nec audiuit. Ait enim Paulus. Quomodo credent ei, quem non audierunt? Nec ſola ſufficit fides in corde, niſi etiam verbis enuncietur, vt idē Apoſtolus teſtis eſt. Corde enim (inquit) creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Rom. 10. Nullus autem de ſtoliditate ſenſus, & tenuitate ingenij excuſetur: quia hęc tam parua ſunt, vt nemo tam hebes, & barbarus ſit, qui hoc diſcere, & verbis communibus pronunciare non poſſit: tam magna: vt qui horum ſcientiam plene capere poterit, ſufficere ſibi credatur ad ſalutem perpetuam.

¶ Sacerdos populum monere debeat, q̄ varia ſuperſtitionum genera vitet, & de illorum pœnis Cap. 6.

C QVia vero fides ſuper omnia inconcuſſe, & firmiter tenenda eſt: & omnia diaboli figmenta ipſi fidei aduerſantia propulſanda ſunt: ſacerdos admonere populum debet de ſortilegijs, præſtigijs, incantationibus, obſeruationibus temporum, & rerum.
¶ Ex concilio Bracarenſi. Cap. 6. Siquis diuinos, & ſortilegos in domum ſuam introduxerit, quaſi vt malum foris mittat: aut maleficia inueniat, quinque annis pęniteat. Et eodem cap. 10. Non licet chriſtianis traditiones gentium obſeruare, vel colere elementa, aut lunam, aut ſtellarum curſum, & inanem ſignorum fallaciam conſiderare pro domo facienda, & ad coniugia ſocianda. Scriptum eſt enim Coloſ. 3. Omnia quæcūque facitis in verbo, aut in opere, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facite: gratias agentes Deo. Siquis autem hoc fęcerit, ſeueriſſime corripiatur, &

canonice pęniteat. ¶ Ex dictis beati Ambroſij epiſcopi. Apoſtolus D dicit: Dies obſeruatis,& menſes,& tempora,& annos: timeo ne ſine cauſa laborauerim in vobis. Gal.4. Dies obſeruãt, qui dicunt, vt puta: craſtino proficiſcendum nõ eſt. Poſt craſtinũ enim non debet aliquid inchoari. Et ſic ſolent magis decipi. Hi colunt menſes, qui curſum lunę perſcrutant̃, dicentes: Septima luna inſtrumenta confici non debent: noua autẽ luna emptum ſeruum domum duci nõ oportet: & per hæc ſolent facilius aduerſa prouenire. Tẽpora vero obſeruant, cum dicunt: Hodie veris initiũ eſt: & ideo feſtiuitas eſt. Et rurſum: Poſtremum eſt: domum egredi non licet. Annos ſic colunt, cum dicunt: Kalendis Ianuarij nouus annus eſt: quaſi nõ quotidie annus impleat̃. Hæc ſuperſtitio longe eſſe debet a ſeruis Dei. Siquis in hac perfidia detegitur, clerici annum vnum, laici dimidiũ E pęniteant. ¶ Ex concilio Bracarenſi. cap. 21. Non licet in collectione herbarum medicinalium aliquas obſeruationes vel incantationes attendere, niſi tantum cum ſymbolo diuino, & oratione dominica: vt Deus & Dominus noſter honoretur. ¶ Ex concilio Tiburienſi. Cap.4. Siquis manducat, aut bibit, aut portat ſuper ſe, vnde exiſtimat Dei iudiciũ peruertere poſſe, & exinde comprobatus fuerit: eadem ſententia feriatur, q a magi & arioli & incãtatores feriuntur. ¶ Ex pœnitentiali Theodori Epiſcopi. In tabulis vel codicibus ſorte futura non ſunt requirenda: & vt nullus in pſalterio, vel in euangelio, vel alius rebus ſortiri pręſumat, nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus obſeruare. ¶ Ex concilio Agathenſi. Cap.4. Perquirendum ſi aliqua fœmina ſit, quæ per quædam maleficia & incantationes mentes hominum ſe immutare poſſe dicat, F idest, vt de odio in amorem, de amore in odium conuertat: aut bona hominum damnet, aut rapiat. Talis omnimodis ſcopis correpta ex parochia eijciatur. ¶ Ex concilio Auguſtenſi. Admoneant ſacerdotes fideles populos, vt nouerint magicas artes, incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil poſſe remedij conferrę: nec animalibus languentibus, claudicantibus, vel etiã moribundis quicquam mederi: ſed hęc eſſe laqueos & inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et ſiquis exercuerit, clericus degradetur, laicus anathematizetur. ¶ Ex dictis beati Auguſtini. Ligaturę execrabilium remediorum,

quas

quas ars medicorum nón cõmendat, ſeu in præcantationibus, ſeu in characteribus, vel in quibuſcunque rebus ſuſpendendis, atq; ligandis, in quibus omnibus ars dęmonum ex quadam peſtifera ſocietate hominum & angelorum exorta, vitandę ſunt Chriſtiano, & omni penitus execratione repudiandæ, atque damnandæ.

¶ Ex concilio Aurelianenſi. Cap. 3. Falſa angelorum nomina chriſtiani non colant, ſed ea tantum, quę prophetica & euangelica docet ſcriptura, ideſt Michael, Gabriel, & Raphael.

¶ Sacerdos admonere debet fideles, qualis in eccleſia debeat eorum eſſe conuerſatio, & qualiter virtutes debeant prædicare, & vitia deteſtari. Cap. 7.

B ADmonere etiam debent ſacerdotes plebem: vt cum reuerẽtia in eccleſia conuerſentur. ¶ Ex concilio Turonenſi. Cap. 38. Sacerdotes debent fideles admonere, vt quando ad eccleſiam conueniunt, ſine ſtrepitu ac tumultu eam ingrediantur. In qua etiam quandiu orationis cauſa morãtur, nequaquam inanes inter ſe proferant confabulationes: ſed tempore, quo miſſarum ſolennia celebrantur, non ſolum ab otioſis, & inutilibus verbis, verumetiam a pernicioſis cogitationibus funditus abſtinendum ſit. ¶ Ex concilio Turonenſi. Cap. 3. Si enim domus Dei, domus orationis vocatur, hoc debet eſſe quod dicitur: nec ibi aliquid geri debet, aut recondi. Vbi enim corpus domini conſeruatur, ibi angelorum præſentia non dubitatur adeſſe. Vbi ſanctorum reliquię reconditę venerantur, nequid inhoneſtum appareat, quod oculos ad orationem C venientium offendat: nequid videatur, quod ad lucrum temporale pertineat: ſed omnia ſancta, omnia munda, & tantummodo ad eccleſiaſticum miniſterium pertinentia. ¶ Ex concilio Remenſi. Capit. 5. Obſeruandum eſt, vt menſa Chriſti, ideſt altare, vbi corpus dominicum conſecratur, vbi ſanguis eius hauritur, vbi ſanctorum reliquiæ reconduntur, vbi preces & vota populi in conſpectu Dei a ſacerdotibus offeruntur, cum omni veneratione honoretur: & mundiſſimis linteis & pallijs diligentiſſime cooperiatur: nihilq; ſuper eo ponatur, niſi capſæ cum ſanctorum reliquijs, & quatuor euangelia. Expleta miſſa, calix cum patena, & ſacramentorum liber, cum veſtibus ſacerdotalibus, in mundo loco ſub ſera recondantur. ¶ Ex concilio Remenſi. Capit. 5. Item prædicandum

eſt de

eſt de dilectione Dei & proximi: de fide & ſpe in Deo: de humilita- D
te, patientia, caſtitate, benignitate, miſericordia, de eleemoſynis, de confeſſione, & vt fratribus ex corde remittatur. Qui hæc, & his ſimilia agunt, regnum dei conſequentur. ¶ Ex eodẽ concilio. Ca. 4.
Item prædicandum eſt pro quibus criminibus homines cum diabolo computantur: quæ ſic apoſtolus connumerat. Fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia. Quia qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. Et ideo hæc cum omni ſtudio prohibeantur.

¶ Sacerdotes debent monere ſubditos ſuos porcarios & bubulcos vt ſaltem diebus feſtis ad eccleſiam ire compellantur, E
vel dimittantur. Cap. 8.

¶ Ex concilio Rothoma. Cap. 5.

ADmonere debent ſacerdotes plebes ſubditas ſibi, vt bubulcos, atque porcarios, vel alios paſtores, vel aratores, qui in agris aſſidue commorantur vel in ſyluis, & ideo velut more pecudũ viuunt, in dominicis & in alijs feſtis diebus ſaltem, vel ad miſſam faciant, vel permittant venire. Nam, & hos Chriſtus pretioſo ſanguine ſuo redemit. Quod ſi neglexerint, pro animabus eorũ abſque dubio rationem ſe reddituros ſciant. Siquidem dominus veniens in hunc mundum, non elegit oratores, atque nobiliores quoſque: ſed piſcatores atque idiotas ſibi diſcipulos aſciuit: vt oſtẽderet in facto, quod ipſe verbis in euangelio affirmat dicẽs. Quod hominibus eſt F
altum, abominabile eſt apud Deũ. Et (ſalua altiore intelligentia) natiuitas nr̃i redẽptoris primo omniũ paſtorib⁹ ab angelo nunciatur.

¶ Sacerdos admonere debet populum, vt mane & veſperi ſaltem pro ſe orent, & pro diuerſis plagis occurrentibus. Cap. 9.

¶ Ex concilio Aurelianenſi. Cap. 10.

ITem inſtituendus eſt populus, vt ſingulis diebus, qui amplius non poteſt, ſaltem duabus vicibus orent, mane ſcilicet, & veſpere, dicens Symbolum, & Orationem dominicam: ſiue, Qui plaſmaſti me miſerere mei. Vel etiam. Deus propitius eſto mihi peccatori, Et Deo gratias agere pro quotidianę vitę commeatibus: & quia ſe ad imaginem ſuam creare dignatus ſit, & a pecudibus ſegregare:

A re. His peractis, & ſolo Deo creatore adorato, ſanctos inuocet, vt pro ſe intercedere apud maieſtatem diuinã dignentur. Hæc faciant, quibus baſilicę locus prope eſt, in baſilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occaſione in ſyluis, aut agris fuerint, vbicũque eos ipſa hora matutina, vel veſpertina inuenerit, ſic faciant, ſcientes Deũ vbique præſentem eſſe. Dicente pſalmiſta. In omni loco dominationes eius. ¶Ex eodem concilio. Ca. Sacerdotes admoneant populum, vt eleemoſynam dent, & orationes faciant pro diuerſis plagis: quas aſſidue pro peccatis noſtris patimur.

¶Sacerdos docere debet ciues, vt feſta ſolennia in ciuitatibus agant: & quæ ſint feſta de præcepto. Cap. 10.

¶Ex concilio Agathenſi. Cap. 5.

B DOcendi ſunt ciues, vt Paſcha, Natale Domini, & Pentecoſten in ciuitatibus cum Epiſcopis ſuis (niſi infirmitas impedierit) celebrent, accipiendæ communionis, vel benedictionis gratia. Et qui hoc neglexerit, communione priuetur. Quę feſta celebranda ſint ſub præcepto, habentur. ¶Ex concilio Lugdun. Cap. 4. Item pronunciandum eſt, vt ſciant tempora feriandi per annum: ideſt omnem diem dominicam à veſpera vſque ad veſperam, ne iudaiſmo capiantur. Feriandi vero per annum ſunt iſti dies. Natalis Domini, S. Stephani, S. Ioannis Euangeliſtæ, ſanctorum Innocentum, ſancti Sylueſtri, Octaua natiuitatis Domini, Theophania: Purificatio ſanctæ Mariæ, ſanctum Paſcha cum tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Aſcenſio Domini, ſancti dies Pẽtecoſtes, corporis Chri- Quo ad tota hebdomadã ſtandum eſt cõſi e tudini.
C ſti, ſancti Ioannis Baptiſtæ, duodecim apoſtolorum, maxime tamen ſanctorum Petri & Pauli, qui mundum ſua prædicatione illuminauerunt, ſancti Laurentij, Aſſumptionis ſanctæ Mariæ, Natiuitatis ſanctæ Mariæ, Dedicationis baſilicæ, ſancti Archangeli Michaelis, Omnium Sanctorum, & ſancti Martini, & Dedicatio cuiuſcunque oratorij, & illæ feſtiuitates, quas ſinguli epiſcopi in ſuis epiſcopatibus cum populo collaudauerint: quæ vicinis tantum circummorantibus inducendæ ſunt, non generaliter omnibus. Reliquę vero feſtiuitates per annum non ſunt cogendæ ad feriandum, nec prohibendæ. Indictum vero ieiunium quando fuerit denunciatum, ab omnibus obſeruetur. ¶Ex concilio apud Compendium. Cap. 2. Omnes dies dominicos a veſpera in ve-

ſperam

ſperam cum omni veneratione obſeruari decreuimus, & ab illici- D
to opere abſtinere: & vt mercatus in eo minimè ſit, nec placitum vbi aliquid ad mortem, vel ad pœnam iudicatur. Nec ſacramenta iurentur, niſi pro pace facienda.

¶ Sacerdos debet monere populum ſuper decimis perſoluendis. Cap. 11.

DEbet etiam ſacerdos populum admonere de decimis deo ſoluendis, ſicut dicit ſanctus Auguſtinus qui in concilio Maguntin. ca. 4. allegatur. Decimæ ex debito requiruntur. Quid ſi diceret Deus: Nempe meus es homo, mea eſt terra, quam colis: mea ſunt ſemina, quæ ſpargis, mea aĩalia, quæ fatigas: meus eſt ſolis calor. Et cum oĩa mea ſint, tu qui minus accommodas, ſolã decimã merebaris. Sed reſeruo tibi nouem, da mihi decimã: Si non dederis E
mihi decimã, auferã nouem. Cũ itaq; Iudaicus populus præceptũ decimarum tanta diligentia obſeruaret, vt de minimis quibuſque oluſculis, ruta videlicet, menta, & cymino, (vt etiã dñs teſtatur) decimas darent: cur non maiori ſtudio plebs euangelica eandem impleat iuſſionem, cui & maior numerus eſt ſacerdotũ, & ſyncerior cultus ſacramẽtorum? Ideo ergo dandæ ſunt, vt hac deuotione deus placatus largius præſtet quæ neceſſaria ſunt, ſicut ſuperius oſtendimus. Erunt ſacerdotes ac miniſtri eccleſiæ cura & ſolicitudine neceſſitatum corporalium, ſine quibus hæc vita tranſigi non poteſt, releuati: vt liberiores fiant ad meditationem diuinæ legis, & doctrinæ adminiſtrationem, atq; ſpũalis ſeruitij voluntariam expletionẽ. Et vt munus populi quotidiana oblatione dño immoletur, necnon F
ſecundum ſtatuta canonica in ſuſtentationẽ pauperum, & reſtitutionẽ eccleſiarũ proficiat: quatuor partes iuxta canones fieri de fidelium oblationibus debent, vt vna ſit epiſcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta vero ad reſtaurationem eccleſiarum ſeruetur. ¶ Ex eodem concilio Maguntinenſi. Cap. 38. Admonemus, atque præcipimus, vt decimæ deo omnino dari non negligantur: quas Deus ipſe dari ſibi conſtituit: quia timendum eſt, vt quiſquis Deo ſuum debitum abſtrahit, ne forte Deus per peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua. ¶ Ex concil. Nanetenſi. Cap. 159. Præcipiendũ ſecundũ canonũ authoritatẽ: vt de ſepulchris & hoĩbus ſepeliendis nihil muneris exigatur: niſi forte qui ſepelitur viuẽs iuſ-

ſerit

A ſerit eccleſiæ, in cuius atrio ſepelitur, de ſuis rebus aliquid tribuere: aut ẽt poſt mortem illi, quibus cõmiſſum eſt eius eleemoſynã facere, de rebus illius aliquid dare ſponte voluerint. Tñ nullatenus a presbyteris illis aliquid exigãt, ſiue ab illis, qui locis & vicis ꝓſunt.

¶ Sacerdos ſemper ſacrum chriſma deferre, & in conuiuiis honeſtè ſe habere debet. Cap. 17. ¶ Ex concilio Baſcenſi. Ca. 5.

NVllus presbyterorũ in plebi ſibi cõmiſſa ſine chriſmate vnquã debet progredi: quia inter nos placuit ſemel in baptiſmate chriſmari. De eo aũt, qui in baptiſmate quacunq; neceſſitate faciente non chriſmatus fuerit in confirmatione ſacerdotis perficiat. ¶ Ex concil. Apud Valentiam. Cap. 2. Presbyteri qui diœceſanas regunt eccleſias, nõ a quibuslibet epiſcopis, ſed a ſuo, nec per iuniorem clericum, ſed per ſeipſos, aut per illos, qui eiuſdẽ ordinis ſint, ante Paſchæ ſolennitatẽ chriſma petant. ¶ Ex cõcilio Turonenſi B Cap. 3. Obſeruandũ eſt, vt ſacrũ chriſma, & oleum conſecratum ſemper ſub ſera ſit: ne illud, vnde Chriſto incorporamur, & vnde oẽs fideles ſctĩficãtur, vnde reges & ſacerdotes inunguntur, aliquis infidelis, aut immundus tangat: aut aliquis perfidus ad Dei iudicium ſubuertendum ſurripiat: quod experimento didicimus. ¶ Ex concil. Neocæſarienſi. cap. 7. Presbyterũ in nuptijs bigami prandere non conuenĩt: quia cũ pęnitentia bigamus indigeat, quis erit presbyter, qui propter conuiuiũ talibus nuptijs poſsit prebere cõſenſum? ¶ Ex dictis beati Auguſtini. Presbyteri, Diaconi, vel ſub- C diaconi, vel deinceps quibus ducere vxores non eſt licitum, etiam alienarum nuptiarum euitent conuiuia: neque his cętibus admiſceantur, vbi amatoria cantãtur, & turpia, aut obſcæni motus corporum choris & ſaltationibus efferuntur: ne auditus & obtutus ſacris myſterijs deputatus turpium ſpectaculorum atq; verborũ contagione polluatur. ¶ Ex concilio Africano cap. 6. Pro reuerentia Dei & ſacerdotum id vniuerſa ſancta ſynodus ſtatuit, vt quia ſolẽt crebro menſis otioſæ fabulæ interponi, in omni ſacerdotali conuiuio lectio ſcripturarum diuinarum miſceatur: Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non neceſſariæ prohibentur. ¶ Ex concilio Antiocheno. cap. 11. Siquis epiſcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ ſubiectus eccleſiæ, præter conſilium & literas epõrum prouinciæ, & pręcipue metropolitani adierit Imperatorem,

rem,hunc reprobari & abijci oportet,non ſolum a communione, D
verum & ab honore,cuius particeps veſter exiſtere. Quia venerandi principis auribus moleſtiam tentauit inferre, contra leges eccleſiæ.

¶ Quæ ſacerdotes ac clerici obſeruare debeant : ex ſynodali admonitione compendioſe excerpta. Cap. 13.

FRatres chariſſimi conſacerdotes & cooperatores noſtri, nouit fraternitas veſtra, nos (licet) indignos locum tenere Aaron, vos autem Eleazari & Itamari: nos fungi vice. 12. apoſtolorum. vos autem 72. diſcipulorum. Nos paſtores veſtros eſſe, vos autem animarum vobis commiſſarum. Nos de vobis, vos autem de plebibus vobis commendatis domino noſtro Ieſu Chriſto rationem eſſe reddituros, vt in die tremendi iudicij inter bonos diſpenſatores inueniamur. Et ideo chariſſimi videte periculum veſtrum. ¶Ad E
monemus itaque & obſecramus fraternitates veſtras, vt quæ vobis ſuggeremus, memoriæ commendetis, & opere exercere ſtudeatis. In primis igitur admoneamus & obſecramus fraternitatem veſtrā: Vt vita & conuerſatio veſtra ſit irreprehenſibilis. ¶In domibus veſtris mulieres non cohabitent. ¶ Omni nocte ad nocturnas horas ſurgite. ¶ Officium veſtrum horis certis decantate. ¶Nullus veſtrum niſi ieiunus miſſam celebret: & non in veſtibus communibus, ſed ſacris: Amictu, alba, cingulo, manipulo, ſtola, & caſula, veſtimentis nitidis, quę ad alios vſus non ſeruiant parati: deuote & religioſe celebrate: & in ea corpus & ſanguinem domini cum omni reuerentia & tremore ſumite. ¶Corporalia & pallę ex lino fieri debent: & ſint mundiſſima. quæ & alia lintea ac vaſa ſa- F
cra proprijs manibus abluite diligenter. ¶ Altare ſit coopertum mundis linteis, ſaltem tribus, diuerſis: ad quod nulla fœmina accedat, aut calicem tangat: & ſuper altare nihil ponatur, niſi reliquiæ, ac res ſacræ, & pro ſacrificio opportunæ. ¶Miſſalia, gradualia, lectionaria, & antiphonaria veſtra ſint completa & perfecta. ¶Eccleſiæ veſtrę bene ſint coopertæ & mundæ. ¶In ſacriſtijs ſiue ſacrarijs, aut iuxta altare maius ſit locus aptus ad infundendum aquam ablutionis corporalium, & linteorum, ac vaſorum, & aliarum rerum ſacrarum, ac manuum, poſtquā ſanctum Chriſma, aut oleum cathecumenorum vel infirmorum tractaueritis. Ibique pendeat vas cum aqua munda, pro lauandis manibus ſacerdotū, &

aliorum

A aliorum,qui rem ſanctam & officium diuinũ ſunt peracturi,& prope, linteum mundum ad illas abſtergendum. ¶ Atria eccleſiæ ſint bene munita. ¶ Nullus ſine ſcitu & conſenſu noſtro per poteſtatẽ ſecularem eccleſiam obtineat. ¶ Nullus eccleſiam, ad quam intitulatus eſt,dimittat: & ad aliam quæſtus gratia ſe trãsferat. ¶ Nullus plures eccleſias ſine titulo,& contra ſacrorum canonum diſpoſitiones,nanciſci præſumat. ¶ Nullatenus etiam vna eccleſia inter plures diuidatur. ¶ Nullus extra eccleſiam in locis non cõſecratis, aut calcaribus indutus,vel cultellis extra pendentibus celebret. ¶ Nullus alterius parochianum,niſi itinerantem, & tunc de rectoris ſui licentia, ad communionem recipiat. ¶ Nullus in alterius parochia abſque proprij ſacerdotis licentia celebret. ¶ In celebratione quiſ-
B que calicem & oblata, non circulo aut digitorum vacillatione (vt quidam faciunt,)ſed iunctis,& extenſis digitis,cruce ſignet:ſicque benedicat. ¶ Calix & patena ſint aurei vel argentei: non æreí, aut aurichalceí,vitrei,vel lignei. ¶ Quiſque præsbyter clericum habeat vel ſcholarem,qui cum eo pſalmos cantet, epiſtolam & lectiones legat,& in miſſa reſpondeat. ¶ Ipſe quoque presbyter infirmos viſitet & reconciliet:& iuxta Apoſtolum propria manu cõmunicet, & oleo ſancto inungat. ¶ Nullus præſumat tradere communionẽ laico aut fęmine,ad ferendum infirmo. ¶ Nullus pro baptizandis infantibus,ſiue adultis, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis ſepeliendis, præmium vel munus exigat. ¶ Per negligentiam veſtrã nullus infans ſine baptiſmo, & adultus ſine communione pereat.
C ¶ Nullus veſtrum ſit litigioſus,aut ebrioſus. ¶ Nullus arma ferat. ¶ Nullus canum,aut auium locis inſeruiat, ſeu in tabernis bibat. ¶ Quiſque veſtrum,quantum ſapit, de euangelio dominico & cęteris feſtiuis diebus ſuę plebi annunciet. ¶ Verbum domini prædicate. ¶ Curam pauperum & peregrinorum,viduarum,& orphanorum habete: ipſoſque peregrinos ad prandium veſtrum vocate. ¶ Eſtote hoſpitales: alijs exinde bonum exemplum præbentes. ¶ Singulis diebus dominicis ante miſſam,aquã, qua populus aſpgitur,bñdicite:ad quod vas proprium habetote. ¶ Vaſa ſacra & veſtimenta ſacerdotalia nolite negociatori, aut tabernario in pignus dare. ¶ Minus digne pęnitentem cuiuſcunque rei gratia ad reconciliationẽ nõ adducitę:nec ei reconciliationis teſtimonium perhibete.

bete. ¶ Vſuras non exigite. ¶ Nec facultates veſtras poſt ordina- D
tionem veſtram acquiſitas alienate: qm̃ eccleſiæ ſunt. ¶ Nullus etiã
res, poſſeſſiones, aut mancipium eccleſiꝫ vendere, commutare, aut
quocunq; ingenio prꝫſumat alienare. ¶ Nullus decimam alterius
recipiat. ¶ Nullus pœnitentem carnem manducare, aut vinum bi-
bere inuitet: niſi pro eo tunc eleemoſynam fecerit ℭ Quiſq; fon-
tes baptiſmales lapideos habeat bene mundos: quos ſi habere non
poterit, vas aliud ad hoc opus ſolum deputatũ teneat. ℭ Omnibus
parochianis veſtris Symbolum & Orationem dominicam, & ieiu-
nia quatuor temporum, & alia eccleſiꝫ mandata ſignificate obſer-
uanda. ℭ Ante quadrageſimam quarta feria populum ad confeſſio
nem admonete, & confeſſis iuxta qualitatem criminum pœniten-
tiam iniungite. ℭ Tribus temporibus in anno ideſt natali domini, E
Paſchꝫ & Pẽtecoſtes, oẽs fideles accedere ad cõmunionem corpo-
ris Dñi noſtri Ieſu Chriſti inuitate: & ne deſint quin ſaltem in Pa-
ſcha communicent. ℭ Certis temporibus coniugatus ab vxoribus
abſtinere exhortemini. ℭ Nullus veſtrum rubeis, aut viridibus ve-
ſtibus vtatur. ℭ Diem dominicam & cꝫteras feſtiuitates abſq; ope-
re ſeruili a veſpera ad veſperam celebrari docete. ℭ Cantus & cho-
reas mulierum in atrio eccleſiꝫ fieri prohibete. ℭ Incantationes ſu
per mortuos nocturnis temporibus a vulgo fieri conſuetas, ſub ob-
teſtatione Dei omnipotentis vetate. ℭ Cum excommunicatis no-
lite communicare. Nec quis veſtrum eis: vel in eorum præſentia ce-
lebrare prꝫſumat: quod etiam plebi nunciate. ℭ Et ꝙ nullus ex ple
be vxorem domum ducat, niſi prius nuptiꝫ temporibus ab eccleſia F
permiſſis publicè fuerint celebratꝫ. ℭ Quo nullus ad raptã, vel con-
ſanguineam accedat, aut alterius ſponſam ducat, omnibus prohi-
bete. ℭ Porcarios & alios paſtores ſaltem dominica die faciatis vo-
cari ad miſſam. ℭ Patrinos, vt filios ſuos Symbolũ & Orationem
Dominicam doceant, aut doceri faciant exhortamini. ℭ Sacramen
tum euchariſtiæ, ſanctum chriſma, & oleum cathecumenorum, ac
ſanctum ſeu infirmorum, in eccleſia in loco mundo, condecenti &
ſecuro ſub ſera & fida cuſtodia diligenter ſeruate. ℭ Quiſq; veſtrũ
expoſitionem Symboli, & Orationis Dominicæ iuxta orthodoxo-
rum patrum tradition s penes ſe habeat: eaſque, ac orationes miſ-
ſarum & epiſtolas & euangelia, & canonem bene intelligat: ex qui-
bus

A bus prædicando populum ſibi commiſſum ſedulo inſtruat, maxi-
me non bene credentem. ¶ Introitum miſſæ, orationes, epiſtolā,
graduale,euangelium,ſymbolum &c.non ſecreta, ſed alta & intel-
ligibili voce proferat. Secretas vero & canonem moroſe & diſtin-
cte ſubmiſſa voce legat. ¶ Pſalmorum verba & diſtinctiones regu
lariter cum canticis conſuetis intelligibiliter pronuntiet. ¶ Sym-
bolum Athanaſij de Trinitate & fide catholica memoriter teneat.
¶ Exorciſmos & orationes ad cathecumenos faciendos, & reli-
quas preces ſuper maſculum & fœminam pluraliter, vel ſingulari-
ter reſpectiue diſtincte proferat. ¶ Ordinem baptizandi,& ad ſuc-
currendum infirmis,reconciliationis,& commendationis animæ,
& in agendis exequijs defunctorum, iuxta modum canonicum
B obſeruet. ¶ Exorciſmos ad benedictiones ſalis & aquæ pertinen
tes legat. ¶ Cantum diurnum & nocturnum ſciat. ¶ Compu-
tum etiam minorem ad inueniendum literam dominicalem, tem-
pus interualli diei Paſchæ, & maiorum mobilium feſtorum non
ignoret. ¶ Martyrologium integrum habeat. Vt per hæc & alia
bona opera vna cum populo vobis credito perpetua beatitudine
perfruamini: Præſtante domino noſtro Ieſu Chriſto: cui eſt honor
& gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Finiunt pręambula pręſentis operis.

Tractatus Primus de Sacramentis.

De Sacramento Baptiſmi.

¶ De triplici Baptiſmo, & eius efficacia.

Quia ergo baptiſmus eſt ianua, fundamentum, & primus omnium ſacramentorum. de conſec. diſt. 4. c. Cum itaq;. 32. diſtin. §. Verum. & ſan. Thom. 3. part q. 66. ar. 6. & ſine eo non eſt ſalus. de conſec. diſt. 4. c. Firmiſſime. primum de eo tractandum eſt. ¶ Inuenitur autem triplex E
baptiſmus. ſ. flaminis, ſanguinis, & fluminis, ideſt aquæ: vt colligitur de conſecra. diſtin 4. cap. Baptiſmi vicem. cap. In ſumma. & cap. Catechumenum. 1. q. 1. capit. Firmiſſime. S. Thom. 3. par. q. 66. ar. 11. & 12. ¶ Primus baptiſmus eſt flaminis, ideſt Spiritus ſancti. Actuum 1. Vos autem baptizabimini Spiritu ſancto. Et eſt quando aliquis habet propoſitum ſuſcipiendi baptiſmum modo debito, ſi facultas dabitur: & non per negligentiam, vel contemptum illum dimittit: ſed quia non valet ipſum attingere: ideo talem defectum ſupplet virtus ſpiritus ſancti. de conſecra. diſtin. 4. cap. Baptiſmi vicem. & de baptiſ. & eius effec. cap. Debitum, & ſequentibus: & ibi notatur in gloſſ. de Presbyte. non bapt. cap. Ad Apoſtolicam. Hic autem baptiſmus delet culpam: & valet ſolum F
adultis vſum rationis habentibus. ¶ Secundus baptiſmus eſt ſanguinis, ideſt martyrij de quo Ioann. 12. Ego baptiſmo habeo baptizari &c. Apoca. 7. Dealbauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni. de conſecra. diſ. 4. c. Cathecumeni. &c. Baptiſmi vicem. & de Presby. non bapti. ca. 2. & 3. Et S. Thom. in 4. ſen. diſt. 4. ar. 3. Et iſte baptiſmus ſanguinis, eſt quando quis etiam non baptizatus aqua pro fide Chriſti martyrium patitur, ſicut innocentes ab Herode interfecti. Matthæi. 2. Et oratores beatæ Catherinæ virginis & martyris: & ſancta Emerentiana collactanea beatę Agnetis. Et iſte baptiſmus delet culpam: & penam: & proficit non ſolum adultis, ſed etiam paruulis: quando ob pro-

Baptiſmus flaminis.

Baptiſmus ſanguinis.

A teſtationem fidei Chriſtianæ, quam tenebant eorum parentes, occiduntur, ſecundum theologos. Et ſecundum Pe. de Pal. in 4. ſen. puer in vtero matris exiſtens martyrizari poteſt. Et ita mulier prægnans pro Chriſto interfecta vna cum prole eſt martyr. ¶ Tertius eſt baptiſmus fluminis: ideſt aquæ, de quo dominus Ieſus Ioan. 3. ait: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. & ibidem. Venit Ieſus in terram Iudæam & baptizabat. Qui quidem baptiſmus in fide Chriſti ab eccleſia ſuſcipitur: & delet culpam & pænam: & confert gratiam. De ſumma Trini. ca. 1. in Clement. Et iſte conuenit magnis, ideſt adultis, & paruis. De conſe. diſt. 4. cap. Per Aquam. Ex dictis Fabiani Papę. Baptiſmus Græce, Latinę Tinctio iterpretatur. Qui idcirco tinctio dici B tur, quia ibi homo ſpiritu gratiæ in melius mutatur: & longe aliud quam erat efficitur. Baptizatur in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Sicut in tribus perſonis ſtat omne verbum: ita hoc ſacramentum ternarius numerus diuinorum nominum. i. patris, & filij, & ſpiritus ſancti efficit. hæc ille. ¶ Sacerdos igitur baptizaturus circa hoc ſacramentum ſeptem conſiderare debet: videlicet. Materiam, Formam, Miniſtrum, Perſonam baptizandam, Ritum baptizandi, Effectum baptiſmi.

Fluminis baptiſmus.

¶ De Baptiſmi inſtitutione videlicet materiali præceptiua, effectiua & executiua. Cap. 1.

INſtitutio huius ſacramenti Baptiſmi fuit multipliciter facta, ſ. Materialiter & inchoatiue: quando Chriſtus tactu ſuæ mundiſſi-C mæ carnis vim regenerationis aquis contulit Matth. 3. ¶ Pręceptiue: quando dixit Nicodemo. Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c. ¶ Effectiue quando Chriſtus paſſus eſt in cruce; & de latere eius exiuit ſanguis & aqua. Ioan. 19. ¶ Executiue, quando Chriſtus dixit diſcipulis: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Matth. 28.

¶ Quod aqua naturalis & pura conuenientior eſt Baptiſmi materia. Cap. 2.

MAteria ſacramenti Baptiſmi eſt aqua ſimplex elemētalis & naturalis. Quæ quidem eſt conuenientior omnibus alijs liquoribus. ¶ Primo, quia aqua habet vim refrigerandi & ſanandi. ¶ Secundo, quia aſt magis communis, & quaſi vbiq; īuenit. ¶ Tertio,

tio,q̃a fluxit de latere Chriſti. ¶ Quarto,quia Spūs ſc̃tūs viuificans D
primo ſuper aquas apparuit.Gen.1. Spūs dñi ferebat̃ ſuper aquas.
¶ Quinto,q̃a Chriſtus in aquis baptizatus apparuit.Vnde in qualibet aqua naturali pōt fieri baptiſmus,ſiue ſalſa ſit,ſiue dulcis, maris, fluminis, lacus ciſternę, putei calida vel frigida. S. To.3. par. q. 66.ar.3.& 4 in 4.ſen.diſ.3.q.1. ar. 3. propter multas rōnes ibi adductas, Nō aūt in vino,oleo, aut alio liquore:quia tales, vel ſimiles liquores de latere Chriſti nō exiuerūt: Nec ēt in aqua artificiata, vt roſacea, & alijs aquis lābicatis: quia nō ſunt proprie aquæ naturales: nec ēt in vrina,ſudore,ſaliua,cholera, phlegmate, vel aqua ex ſale reſoluta. In lixiuio vero, deficiente aqua pura: & in aqua lutoſa, ſed colata: & in aqua pluuiali: & reſoluta ex niue, glacie rore, vel pruina, pōt fieri baptiſmus:nō aūt cū niue, glacie,rore, vel pruina E
nō reſolutis in aquā:ſm eūdē vbi ſupra & ſm Petrum de Palu.in 4. ſentē. ¶ Pōt ēt in tempore neceſſitatis fieri in brodio depurato, & nō multū ſpiſſo,deficiente aqua naturali. Et ſimiliter poteſt fieri in aqua ſulphurea, ſiue balneis. Non autem in aqua, quam alchimiſtę faciunt ad mutandum metalla. Tempore vero hyemis, ſm Albertum Magnum debet calefieri aqua non benedicta, & miſceri aquæ
Ex 4. ſen ten. baptiſmali: ne aqua frigida noceat infanti. Hæc omnia ex ſancto Thoma & cæteris Theologis excerpta ſunt. Aqua baptiſmi debet eſſe benedicta, & ſacro chriſmate nouo permiſta: niſi in neceſſitate. Et contrarium faciens extra caſum neceſſitatis mortaliter peccat. de conſec. diſtinct.4. ca. ſiquis, S.Thom. in 4. ſen.

¶ De forma baptiſmi,& qualiter in ea poſſet errare baptizās. C.3. F

FOrma ſacramenti baptiſmi eſt duplex: vna ſecūdū ritū orientalium,ſeu Gręcorū:quæ eſt iſta,videlicet: Baptizet̃ N. ſeruus Chr̄i in nomine patris, & filij, & ſpūs ſc̄tī.Et hęc forma ab eccleſia ſuſtinetur. Ex concilio Florētino ſub dño Eugenio Papa iiij.vbi ī bulla Armenorum, quæ īncipit. Exultate Deo ſic habetur. Forma baptiſmi hæc eſt. Ego te baptizo.In nomine p̄ris,& filij,& ſpūs ſāctī. Amē. Nō tñ negamus q̄n & ꝑ hæc verba: Baptizet̃ talis ſeruus Chriſti, In noīe p̄ris, & filij, & ſpūs ſc̄tī. Vel baptizet̃ manibꝰ meis talis ſeruꝰ Chriſti. In noīe p̄ris,& filij,& ſpūs ſc̄tī,verū ꝑficiat̃ bapiſma.Q̄m cū principalis cauſa,ex qua baptiſmus virtutē hēt,ſit ſancta Trinitas:inſtr̄alis autem ſit miniſter, qui tradit exterius ſacr̄m: ſi exprimatur

A primatur actus, qui per ipſum exercetur miniſtrum, cum ſanctę Trinitatis inuocatione perficitur ſacramentum. Hæc ibi. ¶ Alia forma eſt Latinorum, ſeu Occidentalium, quæ eſt ſanctę Romanę eccleſię, quæ ſecundum ſ. Th. 3. par. q. 66. ar. 5. completior eſt & cõformior verbis Chriſti. ſ. Docete omnes gentes baptizantes &c. Matth. 28. quæ eſt iſta. Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, amen. de conſe. di. 4. c. prima igitur. & c. ſiquis presbyter. & c. multi. & c. proprie & c. in ſynodo. & c. ſi vera. de Bapt. & eius effe. c. debitũ. In qua quidem forma aliqua ſunt de ſubſtantia ſacramenti, aliqua non. De ſubſtantia ſunt. Te baptizo in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Prolatio vero perſonę baptizantis, ſ. Ego, nõ eſt de ſubſtantia, quia etſi nõ diceretur, eſſet baptiſmus verus. Sed
B in eccleſia Latinorũ tacẽs verbũ, Ego, peccaret mortaliter: quia faceret cõtra præceptũ eccleſiæ. de cõſ. di. 4. c. Retulerũt. Amẽ ẽt, vbi cõſueuit dici, nullo mõ debet ꝑtermitti. Si tñ prætermittat̃, eſt baptiſmus: tñ omittẽs peccat. Et iſta forma quocũque idiomate proferri põt. ¶ Nec licet aliquid mutari, vel prætermitti in iſta forma baptiſmi. Quod ſi mutaretur aliquo volente nouum ritũ baptizãdi inducere, nõ eſſet baptiſmus. Sed ſi anteponatur, vel poſtponatur aliqd de forma, nõ variãs ſenſum: vt ſi diceretur, Baptizo te ego in noĩe patris, & filij, &c. eſt verus baptiſmus ſm S. Tho. in 4. ſen. & in 3. par. ¶ Si aũt dicat̃, Baptizo te in noĩe genitoris & geniti & ab vtroque ꝓcedẽtis, nihil fit. ¶ Si plures inſimul ex neceſſitate ſint baptizãdi, põt dici, Ego baptizo vos in noĩe patris, &c. & eſt verus ba
C ptiſmus: nõ tñ debet fieri, niſi in neceſſitate. Th. 3. par. q. 66. ar. 5. ad 3. Si aũt poſt debitã formã baptiſmi ex mera deuotione addat̃, Et beatę Mariæ virginis, vel alicuius ſancti, eſt baptiſmus, ſm eundẽ in 4. ſen. ¶ Si verba ꝓferantur corrupte ex defectu idiomatis vel linguæ, vt ptta, in noĩe patria, & filia, &c. ſi non malitioſe tali modo proferantur, eſt baptiſmus. de cõſe. diſt. 4. Retulerũt. ¶ Si vero magna ſit interpoſitio verborũ inter verba formæ, vt ſi diceret: Ego te baptizo in nomine patris, & multa interponeret verba, vel alia faceret, & poſtea ſubiungeret, & filij &c. non eſſet baptiſmus. Si vero pauca diſtantia ſit, vt ſi diceret aſtantibus, Tacete, vel exerearet, aut ſpueret, eſt verus baptiſmus. arg. de conſec. di. 4 ſi non ſanctificatur. ¶ Si autem probabiliter dubitat̃ de aliquo, an ſit baptizatus,

Secus in ſacramēto pœnitentiæ, quod nō licet.

baptizatur hoc modo. Si es baptizatus non te iterū baptizo: ſed ſi non es baptizatus, ego te baptizo, In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti Amen. ſan. Tho. 3. parte. q. 66. ar. 6. ad quartum. D

¶ De Miniſtro ſacramenti baptiſmi. Cap. 4.

Miniſter huius ſacramēti eſt ſol⁹ Sacerdos, q̨ in tali actu debet habere ſtolā, ſeu orariū ad collū 23. diſ. ca. Eccleſiaſtica. In neceſſitate autē q̨libet pōt baptizare: clericus vel laicus: vir, ſiue mulier: pater, & mater: iudæus, pagan⁹, excōmunicat⁹, hęretic⁹, & ſchiſmaticus: dūmodo intēdat facere q̄ intēdit eccl'a. diſ. 32. ca. Præter. §. Verū 24. q. 1. cap. Subdiaconus: ca. Si quē: de Sū. tri. ca. Firmiter. De baptiſmo & eius effec. ca. De qb⁹. 32. q. 4. ca. Iſte. de cōſe. diſ. 4. ca. conſtat. & cap. Romanus. 1. q. 1. c. Dictum eſt a Dn̄o. De cōſec. diſ. 4. A quodā iudæo S. Tho. & Petrus de Palude in 4. ſent. Nec debet reiterari, dūmodo baptizās ſeruet formā ſupradictā: Extra caſū neceſſitatis nulli licet baptizare, niſi ſacerdoti parochiano. alias efficeretur irregularis. De cle. non ord. mi. ca. 1. Immo ſacerdos non debet aliquem baptizare, ſi non ſit eius parochianus. 16. q. ca. Inter dicimus. S. Tho. 3. parte. q. 67. art. 4. ad ſecundum. Diaconus tamē pōt ſolemniter baptizare in extrema neceſſitate in abſentia presbyteri: vel ſi a presbytero eis iuſſum fuerit, propter multitudinem baptizandorum: cum ſolus ſacerdos non pōt ſupplere. Nec alicuius pręſente clerico: nec clericus pręſente ſacerdote: nec mulier præſente viro: nec infidelis pręſente fideli, poſſunt baptizare: ſm S. Tho. Melius autē eſt baptizari a laico, quam à ſacerdote excomunicato, hæretico, vel ſuſpenſo. Dæmō non pōt baptizare: ſed Angelus, & anima ſeparata poſsunt Deo permittente, ſm S. Tho. in 4. ſentē. E F

Nota.

¶ Nec refert vtrū bonus, vel malus ſacerdos baptizet quantum ad virtutem baptiſmi, veruntamen melius eſt baptizari a bono, quam a malo: non tamen eſt melior baptiſmus a bono, quam a malo de conſe. diſ. 1. c. Inter bonos. & ca. Sequentibus S. Tho. 3. parte q. 64. ar 1. ad ſecundum. ¶ Presbyter in peccato mortali exiſtens ſi ſolēniter baptizat, peccat mortaliter: ſi autem ex neceſſitate, nō peccat.

¶ Si monſtrum baptizandum eſt tutius eſt baptizare ſingilatim: quando apparent duo capita, vel duo corpora &c. caſu neceſsitatis amoto: & in ſecundo dicere: Si non es baptizatus ego te baptizo In nomine patris &c. Null⁹ ſeipſum pōt baptizare. de cōſ. diſ. 4. ca.

A ca Baptiſmi:de bapti. & eius effec. cap. Debitũ. Requirit autẽ in baptizãte etiã intẽtio baptizãdi.q̃a in pſona eccl'æ hoc ſacramẽtũ miniſtrat. Si aũt ſacerdos, vel alia pſona baptizãs intẽdit hãc pſonã baptizare, ſiue marẽ, ſiue fœminã, eſt baptizata. Si vero ĩtẽdit baptizare marẽ, & eſt fœmina: vel ecõtra; nõ eſt baptiſmus. Baptizãs aliquẽ ex loco, ſi intẽdit baptizare, eſt baptizat⁹: tutius tñ eſt, q̃ ſub cõditione baptizeĩ. ¶ Sacerdos pgẽs ad baptizãdũ ſemp debet chriſma ſecũ portare. de cõſ. di 4. ca. Nullus miniſtrorũ. ¶ Hęc oĩa ſupra poſita excerta ſunt ex s. T. & cæteris theologis. ¶ Debent aũt ſacerdotes publice oẽs, tã viros, q̃ mulieres inſtruere de modo baptizãdi, & forma baptiſmi, & de intẽtione habẽda in baptizãdo aliquẽ. ſ. q̃ faciãt ſm eã intẽtionẽ, quã habet eccl'ia, videlicet baptiſmũ in noĩe ſanctæ

B Trinitatis. ſ. patris & filij & ſpũs ſancti cõferẽdo. Et de hoc ĩſtruẽdæ ſunt potiſſimũ obſtetrices, pp periculũ mortis infantiũ, ſm materiã: & formã prædictas. ſ. in aqua naturali, & cũ forma verborũ: vt ſupra.

¶ Quis debeat baptizari, & quis non. Cap. 5.

PErſona baptizãda quæ ſit. Et dicitur q̃ oẽs homines mundi tenentur ex neceſſitate ſuſcipere ſacramẽtum baptiſmi. Et ſcđm S. Tho. etiã ſi eſſet in vtero matris ſanctificatus, aliter nõ poſſent ſaluari: iuxta illud: Niſi quis renatus fuerit &c. Ioan 3. ¶ Puer in ventre matris exiſtens, nec apparens extra, nõ eſt baptizandus, de cõſ. diſ. 4. ca. Si ad matris. S. T. in 4. ſen di. 6 q. 1 ar. 1. quęſtiuncula. 1. ad 3. Si autem appareat extra pars principalis vt caput poteſt baptizari: ſi vero appareat pes vel manus, & ſi varia ſit doctorum opinio

Legibus oẽs parere debẽt, etiam iuſti: licet quandoque impijs illi ſubiecti ſint.

C tamen debet baptizari, & ſi vixerit infans, ſecundum quoſdam, ſub conditione eſt baptizãdus. ¶ Pueri baptizãdi ſunt quãtocyus fieri poteſt pp mortis periculũ: adulti vero prius p aliqđ tẽpus ſunt probandi & inſtruendi, ne faciant iniuriã ſacramento, reſiliendo a ppoſito ſancto. ¶ Amẽtes etiã & furioſi baptizari poſſunt in fide eccl'æ. Sed ſi habuerint aliqua lucida interualla & non petierint baptiſmũ, baptizari non poſſunt Idem dicendũ eſt de dormiẽtibus. De bapt. & eius effec. ca. Maiores. ¶ Peccatores in peccato perſeuerare volẽtes nullo modo ſunt baptizandi. Aliter vero dicendum eſt de illis qui dolent de præterito, & volunt cauere a futuris, ſ. q̃ ſunt baptizãdi. ¶ Pueri iudæorum, & gentilium ante vſum rationis inuitis parentibus non ſunt baptizandi. 28. q. 1. ca. Iudæorum. ¶ Pueri etiã

expoſiti & inuenti baptizādi ſunt, ſi ignoratur an ſint baptizati. Similiter omnes de quibus dubitatur, an ſint baptizati, ſunt baptizādi: ſed ſub conditione. ſ. Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine patris, &c. Baptizandi ſunt etiam infantes a mulieribus baptizati ſub conditione, propter earum ignorantiam, niſi clare conſtaret ipſas recte & animo baptizandi debitam materiam ac formam adhibuiſſe. Non eſt proijciendus puer in fluuio, vel puteo, propter defectum aquæ, vt ibi baptizetur: quia peccaret mortaliter, qui tale quid faceret. Hæc omnia ex S. Tho. & cæteris Theologis in 4. ſen. excerpta ſunt. Illis, qui in periculo mortis baptizantur, ſi euaſerint, omnia fiant in eccleſia: quæ alijs fieri ſunt conſueta. ſ. exorciſmi, catechiſmi, & alia: non tamen iterum baptizentur. D

¶ Multiplex baptiſmi ritus, & qualiter exhiberi debeat. Cap. 6. E

Ritus & modus baptiſmi eſt octuplex. ¶ Primus eſt de ſubſtantia baptiſmi circa materiam & formam & actum ablutionis. ¶ Secundus eſt cōgruitas temporum. ſ. ſabbatum ſanctum paſchę, & vigilia Pentecoſtes. de conſe. di. 4. c. duo tempora, c. proprie, c. ſi quis, c. de cathecumenis, c. ſi qui, & c. venerabilis: Sed hoc in pueris, propter periculum non ſeruatur, ſecundum gl. in d. c. venerabilis. ſeruari tamen debet in adultis, vt in eadem gl. ſed intellige. vbi mortis periculum non immineat, vt in c. ſi qui. eadem diſt. ¶ Tertius eſt exorciſmus, qui eſt adiuratio dæmonum, qua per diuinam potentiam arctantur, vt exeant à baptizando: ne impediant eum à ſuſceptione virtutis baptiſmi & eius effectus: & ipſius dæmonis potentia arctatur, quod non poteſt ei nocere quantum vellet: De conſec. diſt. 4. F c. ante viginti. c. De hinc. & c. Sacerdotes. Et hic fit antequam baptiſmus miniſtretur. Et ibi fiunt plura. ¶ Primo in fronte ſignatio & exſufflatio. de conſe. diſt. 4. c. poſtquam, c. ſicut nobis, ea. poſtea ſignatur, & c. ſiue paruuli. Et hæc fiunt ad expellendam dęmonis virtutē. ¶ Secundo benedictio cum manus impoſitione, ad præcludēdam viam diabolo expulſo: dictæ diſt. c. Sacerdotes. ¶ Tertio aures & nares ſputo liniuntur, propter fidei receptionem quantum ad aures: & propter aptitudinem eius contra dæmoniacas pugnas quantum ad nares. De vtroque in c. Poſtea tāguntur: dictæ diſt. ¶ Quartus eſt catechiſmus. de conſe. diſt 4. cap. Catechumeni, cap. baptizandos, cap. Non liceat. Qui quidem catechiſmus eſt inſtructio bapti-

A baptizandi in fide & moribus & vita chriſtiana: qui debet fieri adultis in perſona propria: & paruulis in perſona patrinorum: vt ſciat de quibus eos habet inſtruere tempore opportuno. Ideo paruulis dicitur: Credis in Deum &c. Et patrinus reſpondet: Credo, ſ. ſe daturum operam vt credant, ea. diſ. c. vos autem. Adulti vero per ſe debent reſpondere de conſec. diſ. 4. ea. Prima: cap. paruuli, & ca. cum pro paruulis. Et hoc etiam fit ante baptiſmum. ¶ Quintus eſt inunctio olei ſancti, ea. diſ. c. Deinde, & ca Prima, c. Deinde, c. Veniſti, & c. ſequentibus. ¶ Sextus eſt, Aquæ benedictæ & ſanctificatæ effuſio vel aſperſio, ſecundum doc. vel trina immerſio, ſecũdum locorum conſuetudinem: vel etiam vnica, vt in c. Poſtquam vos, c. de trina, c. Propter, ea. diſ. ¶ Septimus eſt trium rerum poſt baptiſ-

B mum exhibitio: Primo chriſmatis inunctio in vertice, non autem in fronte, quæ deſignat deſcenſum ſpiritus ſancti, c. veniſti, c. poſtquam aſcendit, c. emerſiſti, c. accepiſti myſterium, & c. presbyteris, ea. di ſ Secundo veſtis candida: quæ ſignificat innocẽtiæ puritatem, c. poſt baptiſmum, & c. accepiſti poſt. Tertio candela in manu baptizati ponitur, quæ ſignificat lumen cognitionis: quod habere debet baptizatus in bonis ſectandis, & malis fugiendis, ſecundum Theologos. Et nota ꝙ adultis debet precedere catechiſmus ante exorciſmum: pueris vero econtrario, ſecũdum eoſdem. ¶ Octauus ſunt patrini & matrinæ de ſacro fonte leuantes, ea. di. c. in catechiſmo, ca. non plures, & c. in baptiſmate. Abbas, vel monachus, vel religioſus non poſſunt eſſe compatres, vel patrini, in c. non licet, ea.

C di. & 16. q. 1. c. placuit communi. Pater & mater baptizandi non poſſunt baptizare filium proprium, niſi in caſu neceſſitatis, 30. q. 1. Ad lumina: nec retinere ad baptiſmum, ſiue leuare de ſacro fonte. Veruntamen ſi hoc ignoranter, vel non malitioſe faciunt, propter hoc non ſunt ſeparandi, de cogna. ſpir. c. vir. Vnus ſolus compater eſſe debet, & puerum leuare: & non plures, c. in catechiſmo, & c. nõ plures. Qui tenetur filios ſuos ſpirituales in moribus inſtruere & docere eos Pater noſter, Aue Maria, & Credo, de conſe. diſ. 4. vos ante omnia. Non baptizatus non poteſt de fonte leuare aliquem, de conſe. di. 3. c. in baptiſmate. ¶ Ex decretis Leonis Papæ apud ſanctum Medardum. Non plures ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem accedant quã vnus ſiue vir: mulier. In cõfirmatione quo-

Contra modernos ſacramẽtis ex ignorantia abutẽtes, quos iure moneant ſacerdotes & a baptiſmo propellant.

que

que idipſum fiat.De hoc vide in fra c.3.Tractat' 2.quartū īpedimē D
tū matrimonij.§.2. ¶ Ex decretis Igini papæ.ca.5. In cathecumeno & baptiſmo & cōfirmatione vnus pater poteſt fieri,ſi neceſſitas cogit.Nō eſt tñ cōſuetudo Romana:ſed p ſingula ſinguli ſuſcipiūt. ¶ Ex concilio Remenſi Ca 8. Obſeruandum, vt nullus ſuſcipiat infantem in baptiſmo a ſacro fonte, ante quā idem Symbolū & Orationem dñicam cum præsbytero decantet.Et tunc presbyter omnibus patrinis annunciet,quod debitores ſint ſuis filiolis,cum ad intelligibilem ætatem venerint,hæc eadem inſinuare:hæc ibi. ¶ Poteſt autem exerceri baptiſmus.Primo, ter mergendo. De cōſ.diſ.4. ca.poſt quam vos:& ca.De trina:& ca.Siquis. ¶ Secundo, effundēdo aquam ſuper baptizandum,vel ſemel tantum immergendo. ca. Multi ſunt:c.propter vitandum.Vt fecit ſanctus Laurētius,baptizā- E
do ſanctum Romanum. ¶ Et tertio,aſpergendo,ſicut fecerunt apoſtoli:qui tria milia hominum baptizauerunt vna die.Actuum.2. Primus modus eſt melior & magis vſitatus : ſed ſecūdus & tertius obſeruantur ſecundum loci conſuetudinē, & baptizandorum multitudinem,& miniſtri debilitatem,vel periculum baptizandi.S.Tho 3. par.q.66.ar.7.Et debent ſimul concurrere ablutio & forma verborum,ſi fieri poteſt S.Tho.3 parte.q.69.ar.4.

¶ De Effectu baptiſmi rite & legitime ſuſcepti. Cap.7.

EFfectus baptiſmi eſt multiplex. 1. Characteris impreſſio: per quē aſcribitur populo Dei:& ꝓpterea nō poteſt reiterari. Oīa crimina & pænę eorū delenť.de Diuor.c.Gaudemus.A peccato originali liberatur.de cōſe.diſ.4.ca.Regenerante.& c.Sine pęnitentia. F
Gratia Dei confertur:virtutes augentur: peccati fomes debilitatur: membrum Chriſti efficitur.De conſe.diſt.4.ca.Quia paſſus. Omnis irregularitas,præter quam ligaminis,tollitur.34.di.c. Siquis viduā: & iudicis ſecundum aliquos iuſte aliquē iudicantis ad mortē. diſt. 26 c.Deinde.Infamia omnis tollitur.39.di.c.Deinde. 1.q.7.ca. Siquis:Ianua paradiſi aperiť. De Bap.ei' effe.ca.Maiores Tho.3.par. q 39.ar.5.ad tertium.Nullus ſine baptiſmo poteſt ſaluus fieri. 15. q.1.Firmiſſime.Hæc eadem a S.Th. & ſacris Theologis in 4.tractantur diffuſius.Vide de tota materia Baptiſmi & aliorum ſacramētorum conſtitutionem Eugenij 4.factam in concilio Florentino, q̄ incipit.Exultate Deo,& eſt ad Armenos.

¶ Or-

A

¶ Ordo & modus baptizandi vulgatus, & iamdiu impreſſus ſecundum vſium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.

CVm venerit infans ante ianuam eccleſiæ, ſacerdos interroget de nomine infantis: & faciat eum teneri ſuper brachio dextro: & petat de nomine. Quomodo vocaris? Reſpondeat patrinus loco infantis. Ioannes, Petrus, vel Maria. Tunc ſacerdos. Ioannes, Petre, vel Maria: quid petis ab eccleſia? ℟. Fidem. Et ſacerdos. Fides quid tibi præſtat? ℟. Vitã æternam. Et ſacerdos dicat. Hæc eſt vita ęterna, vt diligas dominũ
B Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis: hoc eſt maximum & primum mandatum. Secũdum autem eſt ſimile huic. Diliges proximum tuũ ſicut teipſum: & quod tibi non vis fieri, alijs ne feceris. Et dicatur tribus vicibus. Poſtea inſufflet in faciem eius ter: & dicat. Exi ab eo immunde ſpiritus & da locum ſpiritui ſancto paraclito. Et dicatur tribus vicibus: Deinde cum pollice faciat ſignum cru ✠ cis in fronte & in pectore illius dicens. Accipe ſignum ſanctæ cru ✠ cis, tam in fronte, quam in corde: ✠ ſume ſcutum fidei cæleſtium pręceptorum: talis eſto moribus, vt templum Dei iam eſſe poſſis. ℟. Amen. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

C OMnipotens ſempiterne Deus, pater domini noſtri Ieſu Chriſti, reſpicere dignare ſuper famulum tuum N. quem ad rudimenta fidei vocare dignatus es: omnem cæcitatem cordis ab eo expelle: diſrumpe ab eo omnes laqueos ſathanę, quibus fuerat colligatus: aperi ei domine ianuam pietatis tuæ: vt ſigno ſapientiæ tuę imbutus, omnium cupiditatum fętoribus careat: vt ad ſuauem odorem pręceptorum tuorum lætus tibi in eccleſia tua deſeruiat, & proficiat de die in diem: vt idoneus efficiatur accedere ad gratiam, baptiſmi tui percepta medicina. Per eundem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, &c. ℟. Amen. Tunc exhalet calido flatu ter in faciem eius, & dicat. Inſufflo te catechumene denuo in virtute Spiritus ſancti: vt quicquid in te vitij malorum eſt ſpirituum inuaſione, per huius exorciſmi myſterium

ſterium gratiæ ſit tibi ipſa virtus purgatio. Oremus. Oratio. D

PReces noſtras, quęſumus domine, clementer exaudi, & electum tuum N. crucis dominicæ, cuius impreſſione eum ſignamus, virtute cuſtodi: vt magnitudinis glorię rudimenta ſeruans, per cuſtodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam peruenire mereatur. Per dominum. Oremus. Oratio.

DEus, qui humani generis ita es conditor, vt ſis etiam reformator, propitiare populis adoptiuis: & nouo teſtamento ſobolem nouæ prolis aſcribe, vt filij promiſſionis, quod non potuerunt aſſequi per naturam, gaudeant ſe recepiſſe per gratiam. Per Chriſtum dominum. ℟. Amen. Exorciſmus ſalis.

EXorcizo te creatura ſalis in nomine Dei Pa ✠ tris omnipotentis, & in charitate Domini noſtri Ieſu ✠ Chriſti: & in virtute E Spiritus ✠ ſancti. Exorcizo te per Deum vi ✠ uum, per Deum ve ✠ rum, & per Deum ſan ✠ ctum: per Deum ✠ qui te ad tutelā humani generis procreauit, & populo venienti ad credulitatem per ſeruos ſuos conſecrari præcepit: vt in nomine ſanctæ Trinitatis efficiaris ſalutare ſacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te Domine Deus noſter: vt hanc creaturam ſalis tu Domine ſąnctificando ſan ✠ ctifices, & benedicendo bene ✠ dicas: vt fiat omnibus accipientibus perfecta medicina permanens in viſceribus eorū. In nomine eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui vēturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amē.

Hic ſacerdos mittat ſal in ore infantis ter dicens. N. Accipe ſal ſapientiæ, quod propitiatus ſit tibi dominus in vitam æternam. ℟. F Amen. Oratio poſt datum ſal. Oremus. Oratio.

DEus patrum noſtrorum, Deus vniuerſę conditor veritatis, te ſupplices exoramus, vt hunc famulum tuum N. reſpicere digneris propitius: & hoc primum pabulum ſalis guſtantem non diutius eſurire permittas: quo minus cibo repleatur cœleſti: quatenus ſit ſemper diuino ſpiritu feruens: ſpe gaudens: tuo ſemper nomini ſeruiens: & perduc eum ad nouæ regenerationis lauacrum: vt cum fidelibus tuis promiſſionum tuarum ęterna præmia conſequi mereatur. Per Chriſtum. ¶ Supradictæ orationes dicuntur tam ſuper maſculos, quam ſuper fœminas. Sequentes vero dicuntur ſuper maſculum tantum. Oremus. Oratio.

D eus

A DEus Abrahã, deus Iſaac: deus Iacob, deus q̃ Moyſi famulo tuo in mõte ſinai apparuiſti, & filios Iſrael de terra Ægypti eduxiſti, deputãs eis angelũ pietatis tuę, q̃ cuſtodiret eos die ac nocte, te q̃s dñe: emittere digneris ſanctũ angelũ tuum de cælis: qui ſimiliter cuſtodiat & hunc & famulum tuum N. & perducat eum ad gratiã baptiſmi tui. Per Chriſtum dñm. ℟. Amen, Super maſculum.

Nõ ſunt de neceſſitate rit' baptizandi, ſed magis vſitantur, quã præcedentes, & adhuc ſequentib' magis vtimur.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſentẽtiã tuã: & da honorẽ deo ✠ viuo & vero: da honorẽ Ieſu ✠ Chr̃o filio eius, & ſpũi ✠ ſancto: & recede ab hoc famulo dei N. quia iſtũ ſibi deus & dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuã ſanctã gratiã & bñ ✠ dictionẽ fonteq; baptiſmatis dono ſuæ gratiæ vocare dignat' eſt, & hoc ſignũ ✠ ſcẽ crucis: q̃ nos fronti eius damus, tu maledicte diabole nunq̃ audeas

B violare. Per eũ. q̃ vẽturus eſt. ℟. Amẽ Sup maſculũ. Oremus. Orõ.

DEus immortale præſidiũ oĩum poſtulãtiũ, liberatio ſupplicũ: pax rogãtiũ: vita credẽtiũ: reſurrectio mortuorũ, te inuoco dñe ſup hũc famulũ tuũ N. q̃ baptiſmi tui donũ petẽs, æternã conſequi gratiam ſpirituali deſiderat: accipe eum dñe, qui dignatus es dicere: Petite, & accipietis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis: petenti itaq; præmium porrigere: & ianuam pãde pulſanti: vt æternam cæleſtis lauacri benedictionẽ conſecutus, promiſſa tui muneris regna percipiat. Qui viuis & regnas. ℟. Amen. Ergo maledicte diabole recognoſce ſen. vt ſupra. Super maſculum.

EXorcizo te immunde ſpiritus in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, ſpiritus ✠ ſancti: vt exeas & recedas ab hoc famulo Dei N. Ip-

C ſe enim imperat tibi maledicte damnate atq; damnande, qui pedibus ſuis ſuper mare ambulauit, & Petro mergenti dexteram porrexit. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorũ Amen. Ergo maledicte diabole. vt ſupra. Sequentes orationes dicendæ ſunt ſuper fæminam tantum. Oremus. Oratio.

DEus cæli: Deus terræ: deus angelorũ: deus Archãgelorũ: deus ꝑphetarũ: deus p̃triarcharũ: deus ap̃lorũ: deus martyrũ: deus cõfeſſorũ: deus virginũ: deus oĩum bene viuẽtiũ: deus cui oĩs lingua cõfitet̃: & oẽ genuflectitur, cæleſtiũ, terreſtriũ, & infernorũ: te inuoco dñe ſup hãc famulã tuam N. vt perducere eam digneris ad gratiam baptiſmi tui. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſententiam tuam: & da honorem

norem Deo viuo & vero:& da honorem Ieſu Chriſto filio eius, & D
Spũi ſcõ:& recede ab hac famula Dei N. quia eã deus & dñs nr̃ Ieſus Chriſtus ad ſuã ſanctã gratiã & benedictionẽ fonteq; baptiſmatis dono ſuæ gr̃æ vocare dignat⁹ eſt: & hoc ſignũ ſanctæ ✠ crucis, quod nos fronti eius damus, tu maledicte diabole nũquam audeas violare. Per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignẽ. ℟. Amẽ. Sup fęminam tantum. Oremus. Oratio.

Deus Abrahã: De⁹ Iſaac: De⁹ Iacob: De⁹ q̃ tribus Iſrael de ægyptiaca ſeruitute liberaſti:& ꝑ Moyſen famulũ tuũ de cuſtodia mãdatorũ tuorũ in deſerto monuiſti: & Suſannã de falſo crimine liberaſti: te ſupplices exoram⁹, vt liberes hãc famulã tuã N & ꝑducere eã digneris ad gratiã baptiſmi tui. Per Chr̃m dñm nr̃m. ℟. Amẽ. Ergo maledicte diabole. vt ſupra Super fæminam. Exorciſmus. E

Exorcizo te immunde ſpũs per pa ✠ trem, & fi ✠ lium:& ſpiritum ✠ ſanctum: vt exeas, & recedas ab hac famula Dei N Ipſe enim imperat tibi maledicte diabole damnate, qui cæco nato oculos aperuit, & quatriduanum Lazarum de monumento ſuſcitauit. Qui venturus eſt iudicare &c. Ergo maledicte diabole &c. vt ſu.
¶ Super maſculum & fęminam. Oremus. Oratio.

Aeternam ac mitiſſimam pietatem tuã, deprecor dñe ſancte, pater omnipotẽs, æternæ Deus, luminis author & veritatis, ſup hũc famulũ tuũ N. vt digneris eum illuminare lumine intelligẽtię tuæ: munda eum & ſanctifica, da ei ſcientiam veram vt dignus efficiatur accedere ad gratiam baptiſmi tui teneat firmam ſpem, cõſilium rectum, doctrinam ſanctam: vt aptus ſit ad percipiendam baptiſmi gratiam Per Chr̃m dñm nr̃m. ℟. Amen. Super vtrumq;. F

Audi maledicte ſatana adiuratus per nomen æterni Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti filij eius, cum tua victus inuidia tremens gemenſq; diſcede: nihil ſit tibi comune cum ſeruo tuo dei N. iam cęleſtia cogitante, renunciaturo tibi & ſeculo tuo, & beatę immortalitati victuro: da igĩt honorẽ aduenıẽti ſpiritui ſancto, qui ex ſumma cęli arce deſcendens, perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatum pectus, ideſt ſanctificatũ Deo tem plum & habitaculũ perficiat: & ab oĩbus penitus noxijs ꝑteritorũ criminũ liberatus ſeruus dei gratias perẽni deo referat ſemꝑ:& benedicat nomẽ eius in ſecula ſeculorũ. Amen. Hic ſacerdos tãgit caput infantis, & dicit

Nec

NEc te lateat ſathana, imminere tibi pęnas, imminere tibi tormenta, imminere tibi diem iudicij, diemq; ſupplicij ſempiterni: diem qui venturus eſt velut clibanus ardēs: In quo tibi, atq; vniuerſis angelis tuis æternus ſuperueniet interitus. Proinde damnate atq; damnande, da honorem Deo ✠ viuo & vero, da honorem Ieſu ✠ Chriſto filio eius, & ſpiritui ✠ ſancto: in cuius nomine atq; virtute ego pręcipio tibi quicunq; es ſpiritus immunde, vt exeas & recedas ab hoc famulo Dei, N. quem hodie deus & dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiam & benedictionem, fonteq; baptiſmatis dono ſuæ gratiæ vocare dignatus eſt: vt fiat ei templū per aquam regenerationis in remiſſionē omnium peccatorum. In nomine eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſeculum per ignem.

Poſtmodum ſacerdos legat euangelium ſequens. Dñs vobiſcum. ℞. Et cum ſpiritu tuo. Sequentia ſancti euangelij ſm Matthæum.

IN illo tpe: oblati ſunt paruuli ad Ieſum, vt manus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos. Ieſus autem ait eis: Sinite paruulos: & nolite prohibere eos ad me venire: taliū eſt enim regnum cælorum. Et cum impoſuiſſet illis manus, abijt inde.

Deinde ſacerdos introducit eum in eccleſiam dicendo.

INgreſſuſq; eccleſiā Dei, euaſiſſe te laqueos mortis lętus agnoſce: horreſce idola: reſpue ſimulacra: cole Deū patrē oīpotētē, & Ieſū Chrm filiū ei⁹, cū ſpiritu ſancto: Qui viuit & regnat in ſcla ſclorū. ℞. Amen. Poſtquam peruenerit ſacerdos ad medium eccleſię ponunt infantem in pauimento, & dicto a ſacerdote, & compatre P a ter noſter, & C redo in Deum. eleuant puerum: & ſacerdos cū ſputo ſuo tangit aures & nares infantis, dicens.

EPheta, quod eſt ad aperire aures & nares ī odorē ſuauitatis. Tu autem effugare diabole: appropinquabit enim iudicium Dei. Tunc ſacerdos interroget tenentem puerum de nomine eius, & poſtea dicat N. Abrenūcias ſathanę? patrinus ℞. Abrenuncio. Sacerdos. Et omnibus operibus eius? ℞. Abrenuncio. Sacerdos. Et omnibus pompis eius? ℞. Abrenuncio. Sacerdos pollicem in oleo ſancto intingens vngat pectus infantis & ſcapulas, faciens ſignum crucis cum pollice: & dicat ad eum. Et ego te linio oleo ſalutis pectus & ſcapulas in Chriſto Ieſu domino noſtro: vt ha-

Hęc eſt omnium Chriſtianorū digna profeſſio.

vt habeas vitam æternam,& viuas in ſecula ſeculorum. Amen. Et D
veniens ſuper fontem ſacerdos interrogat nomen pueri dicens. Quo nomine vocaris? Et reſponſo tali, ſcilicet Petrus, vel Maria: Iterum interrogat ſacerdos N. credis in Deum patrem omnipotẽtem creatorẽ cœli,& terræ? Patrinus ℞. Credo. Et ſacerdos. Credis & in Ieſum Chriſtum filium eius vnicũ,dñm nr̃m, natũ & paſſum? ℞. Credo. Et ſacerdos. Credis & in Spũm ſanctũ: ſanctam eccleſiam catholicam: ſanctorũ cõionẽ:remiſſionẽ peccatorũ: carnis reſurrectionem:& vitã æternam? ℞. Credo. Deinde ſacerdos iterum interrogat nomen pueri,& dicit. Petre, vel Maria vis baptizari? ℞.Volo. Tunc ſacerdos accipiat puerum diligenter & baptizet eum ſub trina immerſione, ſanctiſſimã Trinitatẽ ſemel inuocans, vel effundendo aquam ſuper caput pueri ſecũdũ cõſuetudinem loci illius,inuocato prius nomine pueri, dicẽdo Petre, vel Maria,& ego te baptizo ĩ nomine pa ✠ tris: & ſemel immergat: & fi ✠ lij, & ſecundo immergat, & ſpũs ✠ ſcti. Amẽ. & tertio immergat. Et cum ſurrexit de fonte ſacerdos facit ſignum crucis de chriſmate in vertice,eius dicens hanc orõnem. Oremus. Oratio. E

Deus omnipotẽs, pater domini noſtri Ieſu Chriſti, q̃ te regenerauit ex aqua & Spiritu ſctõ: quique dedit tibi remiſſionẽ oĩum peccatorũ,ipſe te liniat chriſ ✠ mate ſalutis in Chriſto Ieſu dño noſtro,vt habeas vitã æternã,& viuas in ſecula ſeculorũ.Am̃.

Deinde ſacerdos ponat linteum ſuper caput pueri,dicens.

Accipe veſtem candidam,ſanctã & immaculatã, quã perferas ante tribunal dñi noſtri Ieſu Chriſti:vt habeas vitã ęternã,& viuas in ſecula ſeculorum. Amen. Deinde ſacerdos det candelam accenſam in dextera manu pueri,ſiue patrini,dicens. F

Accipe lampadem ardentem, irreprehenſibilem,cuſtodi baptiſmum tuum,ſerua Dei mandata: vt cum dominus venerit ad nuptias,poſſis occurrere ei vna cum omnibus ſanctis in aula cęleſti,habeaſq; vitam æternam,& viuas in ſecula ſeculorum.Amen: Vade in pace,& dominus ſit tecum. Amen.

¶ Ad omnium potius ſatiſfactionem præſcriptus baptizãdi ordo hic poſitus eſt, quam quod ſecundum.ſ.Romanam eccleſiam ſit i- [illegible]ns. In libro nouo quo vtuntur ſummi pontifices in diuinis ſe- [illegible] Roma. eccleſiæ vſum, ſequentem modum legimus.

¶ Ordo

ORDO AD CATHECVMENVM FACIENDVM.

Et baptizandum puerum maſculum: qui in libris S. Romanę Eccleſiæ legitur, & quo vtuntur ſummi Pontifices: & in eccleſijs Venetiarum obſeruatur. Cap. 9.

CVm venerit infans ante ianuam eccleſiæ, interroga nomen eius, & dic hæc verba. Si quis cathecumenus eſt, ſecedat. Si quis cathecumenus eſt, Iudęus, vel hæreticus, ſecedat. Si quis cathecumenꝰ eſt, Sabellianus, vel hęreticus, aut Iudęus: ſecedat. Interroga nomen, & dic. Ioannes. vel N. quid deſideras? Reſpődeat. Fidē. Interrogatꝰ. Fides quid tibi præſtat? ℟. Vitam ęternam. Interrogatur. Quis tibi daturus eſt eam? ℟. Deus pater & dominus Ieſu Chriſtus cum ſancto ſpiritu. Deinde inſuffla in faciem eius ter in modum crucis, & dic. Exorciſmus.

IMpero tibi immunde ſpiritus in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti, vt exeas & recedas ab hoc plaſmate Dei. Interroga quod nomen vult imponere ei, & annuncies nomen, & dicas. Famule Dei N. quid vis fieri? Reſpondeat. Chriſtianus. Interroga. Abrenuncias ſatanæ? ℟. Abrenuncio. Interroga. Et omnibꝰ operibus eius, ℟. Abrennncio. Interroga. Et omnibus pompis eiꝰ? ℟. Abrenuncio. Et poſtea dicat ſacerdos hæc verba. Et iſte ſit felix, in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Deinde dicat. ps. Deus in adiutoriū meum intende: Domine ad adiuuandū me feſtina. Confundantur & reuereantur qui quærunt animam meam. Auertantur retrorſum & erubeſcant, qui volunt mihi mala. Auertantur ſtatim erubeſcentes, qui dicunt mihi, Euge, euge. Exultent & lætentur in te omnes, qui quærunt te, & dicant ſemper, magnificetur Dominus, qui diligunt ſalutare tuum. Ego vero egenus & pauper ſum, Deus adiuua me. Adiutor meus, & liberator meus es tu: domine ne moreris. Gloria patri, & filio, & ſpiritui. Sicut erat in principio. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Dominus vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

Oratio, Catechiſmus.

Sacerd. C Deus

DEus noſter, qui nos ad imaginem ſuam plaſmare dignatus eſt, D
ſic ait per Moyſen famulum ſuum: Non auguraueris: non mœchaberis: non falſum teſtimonium dixeris: honorem habebis patri & matri tuę: diliges proximum tuum ſicut teipſum: & quod tibi nō vis fieri, alijs ne feceris. iſta ſunt præcepta Dei, quæ gentilem populum ad eccleſiam Dei venientem vnumquemq; oportet obſeruare, Per Chriſtum dominum noſtrum. ℞. Amen.

FAmule dei N. accipe ſignum cru ✠ cis, tam in fronte, quam in cor ✠ de: ſume fidem cæleſtem: talis eſto moribus, vt templum Dei eſſe iam poſſis: ingreſſuſq; eccleſiā dei, euaſiſſe te laqueum mortis lætus agnoſcas: horreſcas idola: reſpuas ſimulacra, colas Deum patrem omnipotentem, & Ieſum Chriſtum filium eius, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℞. Amen. E

DEprecor te domine ſancte, pater omnipotens, æternæ Deus, vt huic famulo tuo, qui ſeculi huius nocte vagatur incertus & dubius, viam veritatis & agnitionis tuæ iubeas demonſtrari: quatenus reſeratis oculis cordis ſui, te vnum deū patrē in filio, & Filiū in patre recognoſcat cum Sancto ſpiritu, atque huius confeſſionis fructum & hic & in futuro ſeculo percipere mereatur: Per eundē Chriſtum dominum noſtrum. ℞. Amen. Sequitur exorciſmus.

EXorcizo te omnis ſpiritus immunde in nomine Dei ✠ patris omnipotentis: & in nomine Ieſu Chri ✠ ſti filij eius domini, & iudicis noſtri: vt diſcedas ab hoc plaſmate dei: quem dominus noſter ad templum ſanctum ſuum vocare dignatus eſt: vt fiat templum dei viui: & Spiritus ſanctus habitet in eo, in nomine dei Pa ✠ tris F
omnipotentis, & in nomine Ieſu Chri ✠ ſti filij eius, & ſpiritus ✠ ſancti, q. filius venturus eſt in maieſtate patris iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℞. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, qui perdita reparas, & reparata conſeruas: deus, qui proprio gentilitatis crimine euaſo, & ſerpentis charactere deleto ſignari hominem nominis tui titulo præcepiſti: ſuſcipe, quęſumus, hunc famulum tuum: atq; eum inter plebis tuæ numerum commiſce. Per Chriſtum dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

DOmine deus cęli & terræ, maris & omnium elementorū creator, qui aſpectu tuo illuminas vniuerſam faciem terrę, illumina vultum tuum ſuper hunc famulum tuum N. Cathecumenū, quē

A hodierna die ad templum ſanctum tuũ vocare dignatus es? infunde in eum ſcientiam pietatis tuæ accipe hũc domine: & aperi ei ianuã iuſtitiæ tuæ, & da illi miſericordiã tuã: pietatiſq; munus largire, & p lauacrum regenerationis tuæ perduc eum ad gratiam ſpiritualem: vt nobiſcum pariter tibi deo patri omnipotenti laudes & gratias referat. Induc eum domine in viam veritatis, doce eum iuſtificationes tuas. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, qui tecum viuit. ℞. Amen.

Conſigna eum cum pollice dicens.

In fronte. Signo tibi frontem ✠ vt ſuſcipias crucem Domini.
In auribus. Signo tibi aures ✠ vt audias diuina præcepta.
In oculis. Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatem Dei.
B In naribus. Signo tibi nares. ✠ vt odorem ſuauitatis ſentias.
In ore. Signo tibi os ✠ vt loquaris verba vitæ.
In pectore. Signo tibi pectus ✠ vt credas in Deum.
In ſcapulis. Signo tibi ſcapulas ✠ vt ſuſcipias iugum ſerui eius.
In toto corpe. Signo te totum in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt habeas vitam æternã: & viuas in ſecula ſeculorum. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne deus, pr̃ Dñi nr̃i Ieſu Chriſti, reſpicere dignare ſup hũc famulũ tuum N. quem ad rudimenta fidei vocare dignatus es: omnem cæcitatem cordis ab eo expelle: diſrumpe omnes laqueos ſathanæ, quibus fuerat alligat⁹. Aperi ei domine ianuam pietatis tuæ: vt ſale ſapientiæ imbutus omnium cupi--
C ditatum fætoribus careat: & ſuauem odorem præceptorum tuorũ læt⁹ in eccleſia tua ſentiat: & ꝓficiat de die in diẽ: vt idone⁹ efficiat̃ accedere ad grãm baptiſmi tui, pcepta medicina, Per eũdẽ dñm noſtrũ Ieſum Chr̃m, q̨ tecũ viuit & reg. ĩ vni. ℞. Am̃. Exorciſm⁹ ſalis.

EXorcizo te creatura ſalis in noĩe Dei pa ✠ tris omnipotentis, & ĩ charitate dñi nr̃i Ieſu ✠ Chr̃i, & ĩ virtute ſpũs ✠ ſcĩ. Exorcizo te per deũ ✠ viuum: p deũ ✠ verũ: p deũ ✠ ſanctũ: q̨ te ad tutelã humani generis ꝓcreauit, & populo veniẽte ad credulitatem p ſeruos ſuos conſecrari præcepit. Proinde rogamus te domine De⁹ nr̃, vt hęc creatura ſalis in nomine ſctẽ trinitatis efficiat̃ ſalutare ſacramentum ad effugandum inimicum quod tu domine ſanctificando ſancti ✠ fices: & benedicendo bene ✠ dicas: vt fiat omni

bus accipientibus perfecta medicina, permanens in viſceribus eorum, in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti: qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amen. D

Poſtea accipe ſal digito cum tua ſaliua: & pone ĩ ore infantis, & dic. Famule dei N. accipe ſal ſapientiæ, qui propitiatio ſit tibi in vitam æternam. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus patrũ nr̃orũ, vniuerſæ cõditor veritatis, te ſupplices exoramus, vt hunc famulũ tuũ reſpicere digneris ꝓpiti⁹, & hoc primũ pabulũ ſalis guſtãtẽ, nõ diutius eſurire ꝑmittas, quominus cibo reficiat̃ cæleſti, quatenus ſit Deo ſemꝑ ſpiritu ferués, ſpe gaudẽs, tuo ſemꝑ noĩ ſeruiẽs, ꝑduc eũ dñe ad nouę regenerationis lauacrum: vt cum fidelibus tuis ꝓmiſſionum tuarum æterna ꝑmia cõſequi mereatur. Per Chriſtũ dñm nr̃m. ℟. Amen. Interroget ſacerdos nomen infantis, & dicat Famule dei N. ingredere in templum Dei viui, vt habeas partem in prima reſurrectione cum ſanctis & electis Dei: E

Et introducat eum in eccleſiam dato capite ſtolę ipſum portanti, & ſic procedendo dicat hanc orationem. Oremus. Oratio.

PReces noſtras, q̃s dñe, clementer exaudi, & hunc electum tuum crucis dñicę cuius eum impreſſione ſigna ✠ mus, virtute cuſtodi, vt agnitionis tuę rudimenta ſeruando, per cuſtodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam peruenire mereat̃. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Finita oratione ponat̃ infans in pauimento eccleſię, & dicatur. Oremus. Oratio.

DEus, qui humani generis ita es conditor, vt ſis etiam reformator, propitiare famulo tuo N. Adoptiuo ꝑ gratiam tuã, & noui teſtamenti ſobolẽ nouę proli aſcribe, vt filij promiſſionis, quod nõ potuerunt aſſequi per naturam, gaudeant ſe accepiſſe per gratiam. Per Chriſtum dñm no. ℟. Amen. His ita finitis patrinus, vel matrina tenens infantem ſtet genuflexus, & dicat presbyter. Ora electe: flecte genua, & dic. Pater noſter. Leua, comple orationem tuam, & ſigna eum, & accede ad benedictionem. Tunc patrinus, dicit totum. Pater noſter deinde ſurgens infantem ſigno cru ✠ cis ſignat. Et ſacerdos ſubiungit dicens. Oremus. Oratio. F

DEus Abraham, Deus Iſaac: Deus Iacob, Deus qui Moyſi famulo tuo in monte Sinai apparuiſti, & filios Iſrael de terra Ægypti eduxiſti, deputans eis angelum pietatis tuę, qui cuſtodiret

ret

A ret eos die ac nocte: te quæſumus dñe, & rogamus, vt mittere digneris ſanctum angelum tuum de cęlis, qui cuſtodiat hunc famulũ tuũ, & perducat eum ad gratiã baptiſmi tui. Sequitur exorciſmus.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſentẽtiam tuã: & da honorem Deo viuo & vero: da honorem Ieſu Chriſto filio eius, & ſpiritui ſancto paraclito: & recede ab hoc famulo Dei: quia iſtum deus & dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuã ſanctã gratiã & benedictionem, fontemq; baptiſmatis dono ſuæ gratiæ vocare dignatus eſt, Et hoc ſignum ſanctæ cru ✠ cis, quod nos frontem eius damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare: ſed damnatus in ęternum maneas ab eo repulſus. Per eũ qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſæculum per ignem. ℟. Amen. Item dicat. Ora, electe: flecte genua: & dic Pater noſter: leua, & comple orationem tuam: & ſigna illum: & accede ad benedictionem. Tunc patrinus, vt ſup. genuflectit, & ſurgit, & ſignat infantẽ. Et ſacerdos. Oremus. Oratio.

B DEus immortale præſidium omnium poſtulantium, liberatio ſupplicum: pax rogantium: vita credentium: reſurrectio mortuorum, te inuoco dñe ſuper hunc famulum tuum N. qui baptiſmi tui donum petens, æternam conſequi gratiam ſpirituali regeneratione deſiderat: accipe eum dñe, qui dignatus es dicere: Petite, & accipietis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis: petenti itaq; præmium porrige: & ianuam pãde pulſanti: vt æternã cæleſtis lauacri benedictionem conſecutus, promiſſa tui muneris regna percipiat. Qui viuis & regnas in ſe. ℟. Amen. Exorciſmus.

C AVdi maledicte ſatana adiurat᷑ p nomẽ æterni Dei, & Saluatoris nñi filij eius: cũ tua victus inuidia tremẽs lugẽſq; diſcede: nihil tibi ſit cõmune cũ ſeruo Dei, iã cœleſtia cogitãti: renũciaturo tibi, ac ſeculo tuo: & beatæ immortalitati victuro. Da igitur honorẽ aduenienti Spirituiſancto: qui ex ſumma cœli arce deſcendens per turbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatum pectus, ideſt ſanctificatum Deo templum, & habitaculum perficiat: & ab omnibus penitus noxis præteritorum criminum liberatus ſeruus dei gratias perenni Deo referat ſemper: & benedicat nomen eius ſanctum in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Item dicat. Ora electe: flecte genua: & dic Pater noſter: Leua, & comple orationem tuam: & ſigna illum: accede ab benedictionem. Tunc patrinus, vt ſupra, genu-

fleɑit, leuat, & ſignat infantem. Et ſacerdos dicit exorciſmum. D

EXorcizo te immunde ſpiritus in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſanɑi: vt exeas & recedas ab hoc famulo dei. Ipſe enim tibi imperat maledicte damnate, qui pedibus ſuis ſuper mare ambulauit: & Petro mergenti dexteram porrexit. Sequitur.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſentētiā tuam: & da honorem Deo viuo & vero, da honorem Ieſu Chriſto filio eius, & Spiritui ſancto paraclito, & recede ab hoc famulo Dei, quia iſtum deus & dominus noſter Ieſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiam & benedictionem, fontemq; baptiſmatis dono ſuæ gratiæ vocare dignatus eſt: Et hoc ſignum ſanctæ cru ✠ cis, quod nos in frontē eius damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare: ſed damnatus in æternum maneas, & ab eo repulſus. Per eum, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſęculum per ignem. ℟. Amē. E ¶ Incipit officium abrenunciationis, & catechiſm⁹. ¶ Presbyter primo ponit manum ſup infantem: & dicit ſequentem orationē. Oremus. Orō.

AEternam ac iuſtiſſimam pietatē tuā deprecor domine ſancte, pater omnipotens, æterne Deus, luminis auctor, & veritatis, ſuper hunc famulum tuum N. vt digneris eum illuminare lumine intelligentiæ tuę: munda eum, & ſanctifica: da ei ſcientiam veram: vt dignus efficiatur accedere ad gratiam baptiſmi tui: teneat fidem firmam, ſpem certam, conſilium rectum, doctrinam ſanctā: vt apt⁹ ſit ad percipiendam gratiam tuam: Per eum, qui tecum & cum ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Quo facto qui tenet infantem dicat cum presbytero ſymbolum apoſtolorum, F & Pater noſter. Credo in Deum patrem omnipotentem creatorē cæli & terrę. Deinde Pr̄ nr̄ q̄ es in cęlis. Deinde ſequatr̄ exorciſmū.

NEc te lateat ſatana imminere tibi penas, imminere tibi tormēta, imminere tibi diem iudicij, diemq; ſupplicij ſempiterni, diem qui venturus eſt velut clibanus ardens in quo tibi atq; vniuerſis Angelis tuis æternus ſuperueniet interitus. Proinde damnate atq; damnande da honorem Deo viuo & vero: da honorem Ieſu Chriſto filio eius, & Spiritui ſancto. In cuius nomine atque virtute ego pręcipio tibi quicunque es ſpiritus immunde, vt exeas & recedas ab hoc famulo dei, quem hodie deus & dominus noſter Ieſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiam, & benedictionem,

fon-

A fontemq; baptiſmatis dono ſuę gratiæ vocare dignatus eſt, vt fiat eius templum per aquam regenerationis in remiſſionem omnium pecccatorum: In nomine eiuſdẽ dñi noſtri Ieſu Chriſti, q̃ vẽturus eſt iudicare viuos, & mortuos & ſæculum per ignem. ℟. Amen. Dein de ſacerdos ſaliua oris ſui tangat nares & aures eius, dicens.

EPheta: qđ eſt adaperire nares & aures in odorẽ ſuauitatis. Reſpõdeat q̃ tenet infantẽ. Epheta. Et presbyter. In odora ſuauitatis. Rñdeat q̃ tenet infantẽ. Epheta. Et presbyter. Tu autẽ effugare diabole: appropinquabit enim iudiciũ dei. Et reſpõdeat q̃ teneat infantẽ iterũ, & dicat. Epheta Poſtea interrogat ſacerdos nomẽ infantis. & dicit. Famule dei N. abrenuncias ſatanę? Reſpõdet. Abrenuncio. Et presbyter. Et omnibus operibus eius? ℟. Abrenũ B cio. Et presbyter. Et omnibus pompis eius? ℟. Abrenuncio. Dein de ſacerdos liniat infantem oleo ſancto cathecumenorum in pectore & in ſcapulis cum pollice in modum cru ✠ cis: & dicat.

EGo te linio oleo ſalutis inter pectus & inter ſcapulas, in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, in vitam ęternam. Pax tibi. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et presbyter. Recede immũde ſpiritus: & da locũ ſpiritui ſancto. Et tenens manum ſacerdos ſuper caput infantis dicit ſequentem orationem. Oremus. Oratio.

FAmulum tuum, quęſumus dñe, ad tui baptiſmi gratiam recurrentem reſpicere, & cõſeruare in tuo nomine digneris: & quicquid in eo per originalis peccati tranſgreſſionem penę obnoxium diabolus detinebat, ſacri fontis indulgẽtia reſoluatur: veteris homi- C nis exuuias deponat, & nouę vite indutus amictu reſurgat, omnia nequiſſimi ſpiritus ab eo venena depelle, & ſalutarem baptiſmi gratiam adimple: vt in tui muneris perceptione in ęterna vita valeat exultare. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

His peractis accedãt ad fontes. Si fons non eſt benedictus, fiant litanię, & benedictio fontis. Si vero fons eſt benedictus, prætermittantur litaniæ, & benedictio fontis.

Letanię pro fontis benedictione.

Kyrie eleiſon.
Chriſte eleiſon.
Chriſte audi nos.
Chriſte exaudi nos.

Pater de cęlis Deus. miſerere nobis.
Fili redemptor mundi Deus miſerere nobis.

 Spiritus

Spiritus ſctẽ Deꝰ miſerere nob.
Sãcta Trinitas vnus Deus miſe.
Sancta Maria Ora pro nobis.
Sancta Dei genitrix ora.
Sancta Virgo Virginum ora.
Sancte Michael. ora.
Sancte Gabriel. ora.
Sancte Raphael ora.
Omnes ſancti Angeli & Archãgeli orate.
Sancte Ioannes Baptiſta ora.
Omnes ſancti Patriarchę & Prophetæ orate.
Sancte Petre ora.
Sancte Paule ora.
Sancte Andrea ora.
Sancte Iacobe ora.
Sancte Ioannes ora.
Sancte Marce ora.
Omnes ſancti Apoſtoli & euangeliſtę orate.
Sancte Stephane ora.
Sancte Laurenti ora.
Sancte Vincenti ora.
Sancte Chriſtophore ora.

Sancte Georgi ora. D
Sancte Sebaſtiane ora.
Sancte Blaſi ora.
Oẽs ſancti Martyres orate.
Sancte Silueſter ora.
Sancte Gregori ora.
Sancte Auguſtine ora.
Sancte Nicolae ora.
Omnes ſancti Pontifices & Cõfeſſores orate.
Oẽs ſancti Doctores orate.
Sancte Benedicte ora.
Sancte Antoni ora. E
Sancte Dominice ora.
Sancte Franciſce ora.
Omnes ſancti Monachi & Eremitæ orate.
Sãcta Maria Magdalena ora.
Sancta Lucia ora.
Sancta Catherina ora.
Sancta Cecilia ora.
Sancta Vrſula ora.
Omnes ſanctæ virgines & viduæ orate.
Oẽs ſancti & ſanctæ Dei orate. F

Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas.

Poſt Letanias ſequitur exorciſmus aquæ.

EXorcizo te creatura aquę per Deum ✠ viuum per deum ✠ verum: per deum ✠ ſanctum: per deum totius dulcedinis creatorem: qui te in principio, verbo ſeparauit ab arida: & in quatuor fluminibus diuidens totam terram rigare pręcepit. Adiuro te per Ieſum Chriſtum filium eius vnicum dominum noſtrum, vt efficiaris in eo, qui in te baptizandus eſt, regenerans cum Deo patre & eodẽ filio, & Spiritui ſancto: qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Domine

A DOmine ſancte, pater omnipotens, æterne Deus, aquarum ſpiritualium ſanctificator: te ſupplices deprecamur vt miniſteriũ humanitatis nr̃æ reſpicere digneris ꝓpiti⁹: & ſup has aquas abluendis, & viuificãdis hoib⁹ ꝑparatas angelũ sãctitatis emittas: quo peccatis vitæ prioris ablutis, reatuq; deterſo, purũ Spũi ſcõ habitaculũ vim regeneratiõis ꝓcuret. Per dñm nr̃m Ieſum Chr̃m filiũ tuũ. Qui tecum viuit & regnat in vnitate eiuſdem Spiritus ſancti Deus, Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

EXaudi nos ops deus: & in huius aquæ ſubſtantia tuam miſce virtutẽ: vt abluendus per eã ſanitatẽ ſimul & vitã mereatur æternam: per dñm Ieſum Chriſtum filiũ tuũ. Qui tecum viuit & regnat in vnitate ſpũs ſancti deus, Per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

B Poſtea ſacerdos infundat chriſma in aquam in modũ crucis: dicẽs.

FOecũdet & ſanctificet fons iſte hoc ſalutifero chriſmate, In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amẽ. Et miſceat cũ manu. Deinde interroget pſbyter nomẽ infantis: & dicat N. Credis in Deũ patrẽ oĩpotẽtẽ creatorẽ cœli, & terræ? ℟. Credo. Sacerdos ĩterroget. Credis & in Ieſum Chriſtũ filiũ ei⁹ vnicũ, dñm nr̃m, natũ & paſſum? ℟. Credo. Sacerdos interroget Credis & in Spũm ſanctũ: ſanctã eccleſiã catholicã: ſanctorũ cõionẽ: remiſſionẽ peccatorũ: carnis reſurrectionem: & vitã æternam? ℟. Credo. Interroget ſacerdos nomẽ infantis: & dicat Famule dei N. vis baptizari? ℟. Volo. Tunc baptizet eum ſacerdos in nomine ſanctę Trinitatis ſub trina immerſione, vel, ſecundum conſuetudinem patrię vel loci, in-

C fundat aquam ſuper caput eius dicens. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris: & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Poſtea facit ſacerdos crucem in capite eius in vertice de ſacro chriſmate cum pollice: & dicit hanc orationem. Oremus. Oratio.

DEVS Omnipotens, Pater Domini noſtri IESV CHRISTI, qui te regenerauit ex aqua & Spiritu ſancto: quique dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum, ipſe te liniat chriſmate ſalutis in vitam æternam. Pax tibi. ℟: Et cum ſpiritu tuo. Poſtea ſacerdos imponat linteamen ſuper caput infantis: & dicat.

ACcipe veſtem candidam, & immaculatam, quã ꝑferas ſine macula ante tribunal dñi nr̃i Ieſu Chr̃i: vt habeas vitã ęternã, &

viuas in ſcl̃a ſcl̃orũ. ℞. Amẽ. Poſtea tradat cãdelã accẽſam in manu D
pueri, vel patrini, dicẽs. N. Accipe lãpadẽ irreprehẽſibilẽ, cuſtodi baptiſmũ tuũ, vt cũ venerit dñs ad nuptias, poſſis ei occurrere vna cũ oĩbus ſanctis ſuis in aula cęleſti: vt habeas vitam ęternam, & viuas in ſæcula ſeculorum. ℞. Amen. Deinde dicat ad altare Euang. S. Ioan. In principio erat. &c. Poſtea dicat ſacerdos. Vade in pace.

¶ Ordo ad puellam cathecumenam faciendam. Ca. 11.

CVm venerit infantula ante ianuam eccleſię, interroga nomẽ eiꝰ, & dic hęc verba Siq̃s cathecumenꝰ eſt, ſecedat. Siq̃s cathecumenꝰ eſt Iudęꝰ vel hęreticus, ſecedat. Siq̃s catecumenus eſt Sabellianus vel hęreticus aut iudęꝰ, ſecedat. Interroga nomẽ, & dic. Maria. vel N. q̃d deſideras? Rñdeat. Fidẽ. Sacerdos interrogat Fides q̃d tibi pręſtat? Rñdet. Vitam æternam. Interrogat ſacerdos. Quis tibi daturus eſt eam? Reſpondet. Deus pater & dominus Ieſus Chriſtus cum ſancto ſpiritu. Deinde inſuffla in faciẽ eius ter in modum crucis, & dic. Exorciſmus. E

IMpero tibi immunde ſpiritus in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti, vt exeas & recedas ab hoc plaſmate Dei. Interroget ſacerdos q̃ nomẽ volũt ei imponere, & annũciet nomẽ, & dicat Famula Dei N. q̃d vis fieri? Rñdet Chr̃iana. Intertoget ſacerdos. Abrenũcias ſatanę? Rñdet. Abrenũcio. Sacerdos Et oĩbꝰ operibꝰ eius. Rñdet. Abrenũcio. Sacerdos. Et oĩbus põpis eiꝰ, Rñdet. Abrenũcio. Poſtea dicat ſacerdos hæc verba. Et iſta ſit fælix, ĩ noĩe pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpũs ✠ ſancti. Amẽ. Deinde dicat ſacerdos. p̃s. Deus in adiutoriũ meũ ĩtẽde. vt ſup. fo. 17. Gl̃ia pa. &c. Kyrie F
ele. Chr̃e ele. Kyrie ele. Dñs vobiſcum. Oremus. Or̃o. Catechiſmus.

DEus noſter, qui nos ad imaginem ſuam plaſmare dignatus eſt ſic ait per moyſen famulum ſuum, non auguraueris, non męchaberis, non falſum teſtimonium dixeris, honorem habebis patri, & matri tuę, & diliges proximũ tuũ ſicut teipſum, & q̃d tibi nõ vis fieri, alijs ne feceris: iſta ſunt præcepta dei, q̃ gẽtilẽ ppl̃m ad eccl̃iam dei veniẽtem vnũquemq; oportet obſeruare. Per Chriſtũ. ℞. Amẽ. Sacerdos ſignat ea in fronte & in pectore ſigno ✠ Crucis dicens.

FAmula dei accipe ſignum crucis tam in fron ✠ te, quam in corde. ✠ ſume fidem cęleſtem, talis eſto moribus, vt templum dei iam eſſe poſſis: ingreſſaq; eccleſiam dei, euaſiſſe te laqueum mortis.

lęta

A lęta agnoſcas, horreſcas idola, reſpuas ſimulacra, colas Deum patrē omnipotentem: & Ieſum Chriſtum filium eius, cum ſpiritu ſancto, qui viuit & regnat in ſęcula ſæculorum. ℟. Amen. Oremus. Orō.

DEprecor te domine ſancte, pater omnipotens, æterne Deus: vt huic famulę tuę, quæ ſęculi huius nocte vagatur incerta, & dubia, viam veritatis, & agnitionis tuæ iubeas demonſtrari: quatenus reſeratis oculis cordis ſui, te vnum deum patrem in filio, & filiū in patre recognoſcat cum ſancto ſpiritu, atque huius confeſſionis fructum & hic, & in futuro ſæculo percipere mereatur. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Sequitur exorciſmus.

EXorcizo te omnis ſpiritus immunde in nomine dei pa ✠ tris omnipotentis, & in nomine Ieſu Chriſti filij eius iudicis noſtri

B vt diſcedas ab hoc plaſmate dei, q̄ dn̄s nr̄ ad tēplū ſanctū ſuū vocare dignatus eſt: vt fiat tēplū Dei viui: & Spūs ſanctus habitet in ea: in noīe Dei pa ✠ tris oīpotentis: & in noīe Ieſu ✠ Chriſti filij eius; & Spiritus ✠ ſancti: qui filius venturus eſt in maieſtate patris iudicare viuos & mortuos, & ſæculū per ignē. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, qui perdita reparas: & reparata cōſeruas: deus, q̄ ꝓprio gētilitatis crimine euaſo, & ſerpentis charactere deleto, ſignari hominē nominis tui in titulo præcepiſti, ſuſcipe, q̄s, hāc famulā tuā atq; eā inter plebis tuæ numerū cōmiſce. per Chriſtū. Orem⁹. Orō.

DOmine Deus cæli & terræ, maris & omniū elementorū creator qui aſpectu tuo illuminas vniuerſam faciem terræ: illumina vultum tuum, ſuper hāc famulam tuam N. catechumenam, quā

C hodierna die ad templum ſanctum tuum vocare dignatus es infunde in eam ſcientiam pietatis tuæ, accipe hanc domine, & aperi ei ianuam iuſtitiæ tuæ: & da illi miſericordiam tuam: pietatiſque mun⁹ largire, & per lauacrum regenerationis tuæ perduc eam ad gratiam ſpiritualem: vt nobiſcum pariter tibi Deo patri omnipotenti laudes & gratias referat. Induc eam domine in viam veritatis, doce eam iuſtificationes tuas, per dominum noſtrum Ieſum Chriſtū filium tuū; qui tecum viuit &c. ℟. Amen. Conſignat eam in fronte dicens.

Signo tibi frontem ✠ vt ſuſcipias crucem Dominī.

In auribus. Signo tibi aures ✠ vt audias diuina præcepta.

In oculis. Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatem Dei.

In naribus. Signo tibi nares ✠ vt odorem ſuauitatis ſentias.

In

In ore. Signo tibi os ✠ vt loquaris verba vitæ. D
In pectore. Signo tibi pectus ✠ vt credas in Deum.
In ſcapulis. Signo tibi ſcapulas ✠ vt ſuſcipias iugũ ſeruæ eius.
In toto corpe. Signo te totã in nomine pa ✠ tris,& fi ✠ lij,& ſpũs ✠ ſancti: vt habeas vitã: & viuas in ſęcula ſclorũ.Am̃.Orem⁹. Oro.

OMnipotens ſempiterne deus, pr̃ Dñi nr̃i Ieſu Chriſti, reſpicere dignare ſup hãc famulã tuam N. quam ad rudimenta fidei vocare dignatus es: omnem cæcitatem cordis ab ea expelle: diſrumpe omnes laqueos ſatanæ, quibus fuerat alligata. Aperi ei domine ianuam pietatis tuæ: vt ſigno ſapientiæ tuæ imbuta omnium cupiditatum fœtoribus careat: & ſuauem odorem preceptorum tuorũ læta in eccleſia tua ſentiat: & proficiat de die in diem: vt idonea efficiatur accedere ad gratiam baptiſmi tui, percepta medicina: Per E eundem dominũ noſtrũ Ieſum Chrm̃ filiũ tuũ, Qui tecũ viuit & regnat in vnitate ſpiri. ℟. Amen. Oremus. Exorciſmus ſalis.

EXorcizo te creatura ſalis in noĩe Dei pa ✠ tris omnipotentis, & in charitatẽ dñi nr̃i Ieſu Chriſti, & in virtute ſpũs ✠ ſcĩ. Exorcizo te per deũ ✠ viuum: p deũ ✠ verũ: p deũ ✠ ſanctũ: q te ad tutelã humani generis ꝓcreauit, & populo veniẽte ad credulitatem p ſeruos ſuos conſecrari præcepit. Proinde rogamus te domine De⁹ nr̃, vt hęc creatura ſalis in nomine ſctẽ trinitatis efficiat̃ ſalutare ſacramẽtũ ad effugandum inimicũ quod tu dñe ſanctificando ſanctifi ✠ ces: & benedicendo bene ✠ dicas: vt fiat oĩbus accipiẽtibus pfcta medicina, pmanens in viſceribus eorũ: in nomine dñi nr̃i Ieſu Chriſti: qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſęculum p F ignem. ℟. Amen. Poſtea tolle ſalem digito cum tua ſaliua: & pone in ore infantulæ, & dic. Famula dei N. accipe ſal ſapientiæ, qui propitiatio ſit tibi in vitam æternam. Amen. Oremus. Oratio.

DEus patrũ noſtrorũ, vniuerſæ conditor veritatis, te ſupplices exoramus, vt hanc famulã tuam N. reſpicere digneris propitius: & hoc primũ pabulum ſalis guſtantem, non diutius eſurire permittas: quo minus cibo repleatur cæleſti: quatenus ſit deo ſemper ſpiritu feruens, ſpe gaudes, tuo ſemper noĩ ſeruiẽs: perduc eam dñe ad nouæ regenerationis lauacrum: vt cum fidelibus tuis promiſſionum tuarum ęterna premia cõſequi mereat̃. Per Chriſtũ dñm nr̃m. ℟. Amen. Interrogat ſacerdos nomen infantulæ: & dicit. Famula

dei

A dei N. ingredere in templum dei viui, vt habeas partem in prima reſurrectione cum ſanctis & electis dei. Et dato capite ſtolæ patrino, introducat eã in eccleſiam, dicẽdo hãc orationẽ. Oremus. Oratio.

PReces nr̃as, quæſumus dñe, clementer exaudi: & hanc electam tuam cru✠cis dñicæ, cuius eam impreſſione ſigna✠mus, virtute cuſtodi: vt agnitionis tuæ rudimenta ſeruando, per cuſtodiam mandatorũ tuorum ad regenerationis gloriam peruenire mereatur. Per eundẽ Chriſtũ dñm nr̃m. ℞. Amen. Finita oratione ponatur infantula in pauimento eccleſię, & dicatur. Oremus. Oratio.

DEus qui humani generis ita es conditor, vt ſis etiam reformator: propitiare famulę tuæ N. adoptiuæ per gratiam tuam: & noui teſtamenti ſobolem nouæ proli aſcribe: vt filij promiſſionis,
B quod nõ potuerunt aſſequi ꝑ naturã, gaudeãt, ſe accepiſſe ꝑ grãm, ꝑ Chriſtum dñm. ℞. Amen. His ita finitis patrinus vel matrina tenes infantulam ſtet genuflexus: & dicat ſacerdos. Ora electę: flecte genua: dic Pater noſter: Leua: & comple orationem tuã: & ſigna illam, & accede ad bñdictionẽ. Et patrinus dicit totum Pater nr̃. & ſignat puellã ſigno cru✠cis, & ſacerdos dicit orationem. Oremus. Orõ.

DEus cæli: Deus terræ, Deus angelorum, Deus archangelorum: deus prophetarum: deus apoſtolorum: Deus martyrum, deus confeſſorum, deus virginũ, deus omnium bñ viuẽtium, deus, cui oĩs lingua cõfitetur, & oẽ genuflectit̃ cęleſtiũ, terreſtriũ, & infernorum: te inuoco dñe, vt hãc famulã tuã & cuſtodire digneris & perducere ad gratiã baptiſmatis. ꝑ Chriſtũ do. no. ℞. Amẽ. Sequit̃ exorciſmꝰ.

C ERgo maledicte diabole recognoſce ſentẽtiam tuam, & da honorem Deo viuo & vero: da honorem Ieſu Chriſto filio eius, & Spiritui ſancto paraclito, & recede ab hac famula dei, qa iſtam ſibi Deꝰ & dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiam & benedictionem, fontemque baptiſmatis dono cæleſti vocare dignatus eſt. Et hoc ſignum ſanctę cru✠cis, quod nos in frontem ei damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare, ſed damnatus in æternum maneas ab eo repulſus: per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℞. Amen. Item dicit ſacerdos. Ora electe, flecte genua, dic Pr̃ nr̃. Leua, cõple orationẽ tuã, & ſigna illam, & accede ad bñdictionem Patrinus dicit totũ Pr̃ nr̃. & ſignat infantulam ſigno cru✠cis, & ſacerdos dicit orõnẽ. Oremus. Orõ.

Deus

Ordo baptizandi puellam:

DEus Abrahā: Deꝰ Iſaac: Deꝰ Iacob: Deꝰ ꝗ Tribꝰ Iſrael de ægy D
ptiaca ſeruitute liberaſti: & ꝑ Moyſen famulū tuū de cuſtodia
mādatorū tuorū in deſerto monuiſti: & Suſannā de falſo crimine li-
beraſti: te ſupplex deprecor domine: vt liberes hanc famulam tuam
N. & perducere eam digneris ad gratiam baptiſmi tui. Per Chriſtū
dominum noſtrum, ℞. Amen. Sequitur exorciſmus.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſententiam tuam: & da ho-
norem deo viuo & vero: da honorem Ieſu Chriſto filio eius, &
ſpiritui ſancto paraclito: & recede ab hac famula dei: quia iſtam ſibi
deus & dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuā ſanctā gratiā & bñdictionē,
fontēq; baptiſmatis dono cæleſti vocare dignatꝰ eſt: Et hoc ſignum
ſanctę cru ✠ cis: ꝙ nos in frōtē eius damꝰ, tu maledicte diabole nū-
quam audeas violare: ſed dānatus in æternū maneas ab ea repulſus. E
Per eū ꝗ vēturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſæculū ꝑ ignē. ℞.
Amen. Sacerdos dicit tertio. Ora electe: flecte genua: dic Pater nr̄.
Leua: cōple orationē tuā: & ſigna illam: & accede ad benedictionē.
Et patrinus dicit totum Pater noſter. ſurgit: & ſignat infantulam ſi-
gno cru ✠ cis: & ſacerdos ſequitur exorciſmum. Exorciſmus.

EXorcizo te immunde ſpūs per patrem, & filiū: & ſpiritū ſanctū
vt exeas, & recedas ab hac famula Dei N Ipſe tibi imperat ma
ledicte damnate, qui cæco nato oculos aperuit, & quatriduanum
Lazarum de monumento ſuſcitauit. Sequitur exorciſmus.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſententiam tuam, & da ho-
norem Deo viuo & vero da honorem Ieſu Chriſto filio eius, &
Spiritui ſancto paraclito: & recede ab hac famula dei: quia iſtā deus F
& dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiā & benedictio-
nem, fontemq; baptiſmatis dono ſuæ gratiæ vocare dignatus eſt: Et
hoc ſignum ſancte cru ✠ cis, quod nos in frontem eius damus, tu
maledicte diabole nunquam audeas violare: ſed damnatus in æter-
nū maneas, & ab eo repulſus. Per eū, qui vēturus eſt iudicare viuos,
& mortuos, & ſeculū per ignem. ℞. Amen. ¶ Incipit officium abre
nunciationis: & catechiſmus ¶ Primo ponit presbyter manum ſu
per infanteur: & dicit ſequentem orationem. Oremus. Oratio.

AEternam ac mitiſſimam pietatem tuā, deprecor dñe ſancte,
pater omnipotēs, æternæ Deus, luminis author & veritatis,
ſuꝑ hāc famulā tuā N vt digneris eam illuminare lumine intelligē
tiæ

A tię tuæ:munda eam & ſanctifica , da ei ſcientiam veram vt dignas
efficiat accedere ad grãm baptiſmi tui teneat fidẽ firmã,ſpẽ certam,
cõſiliũ rectũ,doctrinã ſanctã : vt apta ſit ad pcipiẽdã gratiã tuã: Per
eũ,q tecũ & cũ ſpũ ſcõ viuit & regnat in ſæcula ſæculorũ. ℟. Amẽ.
Quo facto qui tenet infantem dicat cum ſacerdote ſymbolũ apoſto
lorum, Credo in Deum Patrem, & Pater noſter. vſq; ad finem.

Deinde dicat ſequentem Exorciſ mum.

Nec te lateat ſathana,imminere tibi pęnas,imminere tibi diem
iudicij,diemq; ſupplicij ſempiterni: diem qui venturus eſt ve
lut clibanus ardẽs:In quo tibi,atq; vniuerſis angelis tuis æternus ſu
perueniet interitus. Proinde damnate atq; damnande,da honorem
Deo viuo & vero, da honorem Ieſu Chriſto filio eius,& ſpiritui ſan
B cto: in cuius nomine atq; virtute ego pręcipio tibi quicunq; es ſpi
ritus immũde,vt exeas & recedas ab hac famula Dei, quam hodie
deus & dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiam & bene
dictionem,fontẽq; baptiſmatis dono ſuę gratię vocare dignatꝰ eſt:
vt fiat eiꝰ templũ per aquã regenerationis in remiſſionẽ omniũ pec
catorum.In nomine eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ventu
rus eſt iudicare viuos & mortuos & ſeculum per ignem. ℟. Amen.
Deĩde ſaliua oris ſui ſacerdos tãgat nares & aures ĩfantulæ:& dicat.

Epheta,quod eſt ad aperire nares & aures in odorem ſuauitatis:
Reſpondeat qui tenet infantulam. Epheta. Et ſacerdos. In
odorem ſuauitatis. Reſpondeat qui tenet infantulam. Eppheta. Et
ſacerdos. Tu autem effugare diabole: appropinquabit enim iudi
C cium Dei. Reſpondeat qui tenet infantulam. Eppheta. Poſtea in
terroget ſacerdos nomen infantulæ, & dicat. Famula dei N. Abre
nuncias ſathanę? Reſpondet. Abrenuncio. Et ſacerdos. Et omni
bus operibus eius? Reſpondet. Abrenuncio. Et ſacerdos. Et om
nibus pompis eius? Reſpondet. Abrenuncio. Deinde ſacerdos li
niat infantulam de oleo ſancto inter pectus & ſcapulas cum pollice
in modum cru ✠ cis,& dicat.

Ego te linio oleo ſalutis inter pectus & inter ſcapulas, in nomi
ne domini noſtri Ieſu Chriſti, in vitam æternam. Pax ti
bi. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et ſacerdos. Recede immunde
ſpiritus: & da locum ſpiritui ſancto. Et ſacerdos tenens ma
num ſuper caput infantulæ dicit ſequẽtẽ orationẽ. Oremus: Orõ.

Famulam

FAmulam tuam, quæſumus dñe, ad tui baptiſmi gratiam recurrentem reſpicere, & conſeruare in tuo nomine digneris, & quicquid in ea per originalis peccati tranſgreſſionem pœnæ obnoxium diabolus detinebat, ſacri fontis indulgétia reſoluatur, veteris hominis exuuias deponat, & nouæ vitę induta amictu reſurgat omnia nequiſſimi ſpiritus ab ea venena depelle, vt ſalutarem baptiſmi gratiã adimpleat, vt in tui muneris perceptione in ęterna vita valeat exultare. Per Chriſtum dominum noſtrum. D

His peractis ꝓcedát ad fontes. Sequit̃ benedictio fontiũ, ſi fons non eſt benedictus: & fiant litaniæ, & benedictio fontis, vt ſupra. fol. 21. Si vero fons eſt bñdictus, presbyter prætermiſſis litanijs & bñdictione fontis, interroget nomẽ infantulæ, & dicat. N. Credis in deum patrẽ oĩpotẽtẽ creatorẽ cæli & terræ? Reſpõdet. Credo. Sacerdos. E Credis & in Ieſum Chriſtũ filiũ eius vnicũ, dñm noſtrũ, natũ & paſſum? Reſpõdet. Credo. Sacerdos interrogat. Credis & in Spiritum ſanctum, ſanctam eccleſiã catholicã ſanctorũ cõmunionẽ, remiſſionẽ peccatorũ, carnis reſurrectionẽ, & vitã ęternã? Reſpõdet. Credo Interrogat ſacerdos nomẽ infantulæ, & dicit. Famula dei N. vis baptizari? Reſpondet. Volo. Tunc baptizat eam ſacerdos in nomine ſanctę Trinitatis ſub trina immerſione, vel infundit aquam ſuper caput eius ſecundum morem patriæ, vel loci dicens. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpũs ✠ ſancti. Amẽ. Poſtea facit ſacerdos crucem in capite eius in vertice de ſacro chriſmate cum pollice, & dicit hanc orationem. Oremus. Oratio.

DEus omnipotens, pater domini noſtri Ieſu Chriſti, qui te regenerauit ex aqua & Spiritu ſancto, quiq; dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum: ipſe te lineat chriſmate ſalutis in vitam æternam. Pax tibi. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Poſtea ſacerdos ponat linteamen ſuper caput infantis, & dicat.

ACcipe veſtem candidam & immaculatam, quam perferas ſine macula ante tribunal domini noſtri Ieſu Chriſti: vt habeas vitam æternam in ſæcula ſæculorum. ℟. Amen. Poſtea tradat candelam accenſam in manu puellæ vel patrini, dicens. N.

Accipe lampadem irreprehenſibilem, cuſtodi baptiſmum tuũ, vt cum venerit dñs ad nuptias, poſſis occurrere vna cũ oĩbus ſanctis ſuis in aula cęleſti: vt habeaſq; vitam æternam, & viuas in ſecula ſeculorum.

A culorum. ℟. Amen. Deinde dicit euangelium ſancti Ioannis. In principio erat. fol. 88. Poſtea dicat ſacerdos. Vade in pace.

¶Forma baptizandi puerum vel puellam, de cuius morte dubitatur ad ſuccurrendum. Cap. 13.

SI infans grauiter infirmatur: ita quod de eius morte dubitetur: nõ fiat totus ordo prædictus: ſed cũ primũ fuerit ad portã eccleſiæ ſacerdos ſufflet ĩ modũ cru ✠ cis, & dicat.

IMpero tibi immunde ſpiritus, in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti, vt exeas & recedas ab hoc famulo Dei. Tunc ſacerdos interroget nomen infantis, & dicat. Quid vis fieri? Reſpondet Chriſtianus. Interrogat ſacerdos. Abrenũcias ſathanę, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius? Reſpondet. Abrenũcio. Poſtea faciens ſignum crucis in fronte, & pectore infantis, dicit. Accipe ſignum crucis tam in fronte, quam in corde: ſume fidẽ cæleſtem: eſto talis moribus: vt templum Dei eſſe poſſis. Poſtea ſacerdos benedicat ſalem in hunc modum. Benedic ✠ quęſumus domine hanc creaturam ſalis tua bene ✠ dictione cæleſti in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, & in virtute Spiritus ſancti ad effugandum inimicum: quod tu dñe ſanctificando ſancti ✠ fices: benedicẽdo bene ✠ dicas: fiatq; omnibus percipientibus perfecta medicina permanens in viſceribus eorũ. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Oratione completa ſacerdos ponat ſal benedictum in ore infantis, dicens Accipe ſal ſapientiæ, qui ſit tibi propitiatio in vitam ęternam. Amen. Tunc introducat eum in eccleſiam, & dicat. Pater noſter. & Credo in Deum patrem. Poſtea ſacerdos tangit nares eius, & aures cum ſaliua ſua dicens.

EPheta: quod eſt adaperire aures & nares in odorem ſuauitatis. Tu autem effugare diabole, appropinquabit enim iudiciũ Dei. Tunc ſacerdos vocato nomine eius, dicit. Abrenuncias ſathanę, & omnibus operibus eius, & omnibus põpis eius. Reſpondet. Abrenuncio. Tunc ſacerdos intincto digito in oleo cathecumenorum facit ſignum crucis ſuper pectus & ſcapulas pueri dicens. Ego te linio oleo ſalutis in Chriſto Ieſu Dño noſtro. ¶ Si autem ita infirmus in mortis periculo eſt conſtitutus, quod prędicta ſeruari nõ poſſint benedic ſal, & in ore ponas: & ſigna puerum in frõte & pectorę cũ pollice: & dic. In noĩe pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amẽ.

Et tenens manum ſuper caput eius, dic hanc orationem. D

FAmulum tuum, q̃s dñe, ad tui baptiſmi gratiam recurrentem reſpicere & cõſeruare in tuo nomine digneris: & quicquid, in eo per originalis peccati tranſgreſſionem pænę obnoxium diabolus detinebat, ſacri fontis indulgentia reſoluatur: veteris hominis exuuias deponat, & nouæ vitæ indutus amictũ reſurgat: omnia nequiſſimi ſpiritus ab eo venena depelle: & ſalutarem baptiſmi gratiã adĩple: & in tui muneris pceptione in æterna vita exultare cõcede. per.

Item alia oratio pro proximo morti. Oremus. Oratio.

MEdelam tuam deprecamur omnipot.ns domine, ſancte pater omnipotens, æterne Deus: qui ſubuenis in periculis: qui temperas flagella, dum verberas te ergo Domine ſupplices deprecamur, vt hunc famulum eruas ab hac inualetudine: vt non præualeat inimicus vſq; ad tentationem animæ: ſicut Iob terminum ei pone: ne inimicus de anima iſta ſine redemptione baptiſmatis ĩcipiat triumphare. Differ domine exitum mortis: & ſpatium vitæ extẽde, releua quem perducas ad gratiam baptiſmi tui. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℞. Amen. Poſtea ſi non habeas aquam benedictam: benedic eam iſta breui benedictione ad ſuccurrendum. E

EXaudi nos omnipotens deus: & in huius aquæ ſubſtantiam tuã miſce virtutem: vt abluendus per eam, & ſanitatem ſimul, & vitam mereatur æternã. Per Chr̃m dñm nr̃m. ℞. Amẽ. Exorciſmus.

EXorcizo te creatura aquæ in nomine Dei pa ✠ tris omnipotentis: & in charitate Ieſu ✠ Chriſti filij eius: & ſpiritus ✠ ſancti. Exorcizo te omnis virtus aduerſarij, omnis ĩcurſio ſathanæ: & omne phãtaſma: eradicare & effugare ab hac creatura aquę: vt fiat fons ſaliens in vitam æternam: & qui ex ea baptizatus fuerit, fiat templũ Dei viui: & Spiritus ſanctus habitet in eo in remiſſionem omnium peccatorum. Poſtea pone chriſma in aqua, & dicas. Fęcundetur, & ſanctificetur iſte fons oleo ſalutis, & ſalutifero chriſmate, In nomine pa ✠ tris & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Deinde ſacerdos interrogato nomine pueri, dicat. N. Credis in Deum patrem omnipotentem, creatorem cęli & terræ? Reſpõdet. Credo. Et ſacerdos. Credis & in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum, dominum noſtrũ, natum, & paſſum. Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis in Spiritũ ſanctum: ſanctam eccleſiam catholicam: ſanctorum communionẽ F

A remiſſionem peccatorum:carnis reſurrectionem,&vitam ęternam. Reſpondet. Credo. Et interrogat ſacerdos. N. vis baptizari. Reſpondet. Volo. Tunc ſacerdos eum baptizat in nomine ſanctę Trinitatis,dicens. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris,& fi ✠ lij,& ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Poſtea facit crucem de chriſmate ſacro in vertice eius:& reliqua,vt ſupra,ſcilicet,dat ei veſtem candidam,& candelam cum orationibus,vt ſupra.

¶Si autem puer conualuerit:debēt omnia ſuppleri quæ omiſſa sūt. ſ.omnia quæ baptiſmum præcedunt,& dicta non fuerant.

¶Si vero adeo propinquus morti fuerit: quod credatur ipſum immediate obiturum, ſolum dicat formam baptiſmi videlicet. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris,& fi ✠ lij,& ſpiritus ✠ ſancti. Amen.

B Et dicendo verba prædicta effundat aquam ſuper caput eius: & ſic eum baptizet. Et ſi habet chriſma, eum in vertice vngat in modum crucis,& dicat orationem. Deus omnipotens pater domini no.&c. Et poſtea. Accipe veſtem candidam & immacu.&c. Et demum cādelam,dicendo. Accipe lampadem irreprehenſibilem,&c. Poſtea dicat Euangeliū ſancti Ioannis. In principio erat verbum.fol.86.

¶ Tractatus primi primę partis Sacerdotalis,de ſacramento Baptiſmi. Finis.

SACERDOTALIS
PRIMÆ PARTIS.

Tractatus tertius de ſacramento confirmationis & illius ritu.

DE CONFIRMANDIS, SEV Chriſmandis in fronte.

PONtifex, pueros ſeu infantes vel alios ſacri baptiſmatis vnda perfuſos, in fronte chriſmare volens: paratus ſupra rochetum: vel, ſi ſit religioſus, ſupra ſuperpellicium; amictu, ſtola, pluuiali albi coloris, & mitra precioſa: accedit ad faldiſtorium ante medium altaris: aut in alio conuenienti loco ſibi paratum. Et in eo ſedens, renibus altari, & facie populo verſis, baculum paſtoralem in ſiniſtra tenens, populum coram ſe ſtantem admonet: quòd nullus alius, niſi ſolus epiſcopus, vel maior: ex diuina & apoſtolica inſtitutione, confirmationis ſacramentum adminiſtrare poteſt. Nam dominus noſter Ieſus Chriſtus apoſtolos confirma uit,

A firmauit, cum in die pentecoſtes Spiritum ſanctum eis contulit: & per eos, eorumque ſucceſſores, ſcilicet epiſcopos: populos confirmandos eſſe decreuit.

¶ Nullus confirmatus debet reconfirmari.

¶ Nullus, qui non ſit confirmatus, poteſt eſſe in confirmatione patrinus. ¶ Nullus excommunicatus, vel grauioribus facinoribus alligatus, ingerat ſe ad percipiendum hoc ſacramentum: vel ad præſentandum confirmandum. ¶ Adulti debent prius confiteri, & poſtea confirmari. ¶ Hoc ſacramento contrahitur cōpaternitas & affinitas ſpūalis, prout in baptiſmo: impediens matrimoniū contrahendū: & dirimens iā contractū. ¶ Nullus præſentet niſi vnum aut duos, non plures. ¶ Confirmandi de honeſtate, non de neceſsitate, debent eſſe ieiuni: Similiter confirmans. ¶ Confirmato debet ligari frons: & ſic manere quouſque chriſma deſiccetur: & non oportet, q̄ ligatura ſeptē diebus portetur: ſed decet, vt ſeptē diebus abſtineat a lotione capitis. ¶ Proinde, vnuſquiſque confirmandus portet lineā vittā mundā, cū qua ligetur caput: quæ cum ſoluitur, igni cōburatur: Quidā cōſueuerunt portare ligaturā tres dies. Quidam vnū tantū: in hoc poterit conſuetudo patriæ ſeruari. ¶ Ligando vel ſoluendo ligaturā capitis: ſiue abſtergendo frontem: nō cōtrahitur aliqua compaternitas: ſed tenendo tātū. ¶ Nullus confirmatus diſcedat: niſi bñdictione accepta: quā Pontifex ipſe poſt omniū confirmationē dabit. ¶ Infantes per patrinos ante Pontificē chriſmare volentē teneātur in brachijs dextris. Adulti vero, ſeu alij maiores: ponant pedem ſuum ſuper pedem dextrum patrini ſui. Qui non poſsūt ad cōfirmationē tenere.

C ¶ Quibus per ordinem ante Pontificem diſpoſitis: Pontifex ſedēs lauat manus: Deinde depoſita mitra ſurgit: & ſtans verſa facie ad confirmandos: iunctis ante pectus manibus: confirmandis iam genua flectentibus: & ſimiliter manus ante pectus iunctas tenentibus, dicit.

SPiritus ſanctus ſuperueniat in vos: & virtus altiſsimi cuſtodiat vos a peccatis. ℟. Amen. Deinde ſignans ſe manu dextra a fronte ad pectus ſigno crucis, dicit ℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum & terram. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Tunc extenſis verſus confirmandos manibus, dicit. Oremus.

Hic episcopus extendit manus verſus confirmandos.

OMnipotens ſempiterne Deus: qui pro regenerare dignatus es hos famulos tuos ex a qua & ſpiritu ſancto: quique dediſti eis remiſſionem omnium peccatorum: emitte in eos ſeptiformem ſpiritum tuum ſanctum paracletum de cœlis. ℟. Amen. Spiritum ſapientiæ & intellectus. ℟. Amen. Spiritum conſilij & fortitudinis. ℟. Amen. Spiritum ſcientiæ & pietatis. ℟. Amen. Adimple eos ſpiritu timoris tui: & conſigna eos ſigno cru ✠ cis Chriſti: in vitam propitiatus æternam. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum: qui tecum viuit & regnat in vnitate eiuſdem ſpiritus ſancti Deus: per omnia ſęcula ſęculorum. ℟ Amen. Pontifex ſedēs ſuper faldiſtorium prædictum: vel etiam, ſi multitudo chriſmandorum, ſeu confirmandorum id exegerit, diſpoſitis illis per ordinem ſuper gradus presbyterij, vel alibi: Pontifex ſtans cum mitra: illos diſcurrendo ſignat per ordinem genuflexos: & vno ordine ſignato: illi ſurgunt: & alij genuflectunt, & ſignantur, & ſic vſque in finem. Et Pontifex inquirit ſingulatim de nomine cuiuslibet conſignandi: ſibi per patrinum, vel matrinam flexis genibus præſentati: & ſummitate pollicis dextræ manus chriſmate intincta, dicit. Ioannes vel Maria. vel quouis nomine nuncupetur. Signo te ſigno cru ✠ cis: quod dum dicitur: producit pollice ſignum crucis in frontem illius: deinde proſequitur: & confirmo te chriſmate ſalutis. In nomine pa ✠ tris: & fi ✠ lij: & ſpiritus ✠ ſancti: vt replearis eodem ſpiritu ſancto: & habeas vitam æternam. ℟. Amen. D E

Nomen proferen.

Chriſmato dat leuem alapam ſupergenſ.

Deinde dat ſibi leuiter alapam ſuper genam dicens Pax tecum.

Lauat manus.

Omnibus taliter conſignatis: Pontifex tergit cum mica panis: & lauat cum aqua pollicem & manus ſuper aliquam peluim. Deinde aqua lotionis cum pane, fundatur in fontibus, vel piſcina ſacrarij. F

A

SACERDOTALIS PRIMÆ PARTIS.

Tractatus Quartus de Matrimonio.

¶ Quid ſit Matrimonium: & qualiter contrahatur legitimæ, & de eius inſtitutione, & de tribus bonis Matrimonij. Cap. I.

Matrimonium eſt ſacramentum eccleſiæ: quod ſic diffinitur. Matrimonium eſt maris & fęminę cōiunctio, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinēs. De pręſumpt. cap. Illud. Quod quidem contrahitur ſolo conſenſu per verba de præſenti: q̄n vir in mulierem, & mulier in virum, accedentibus verbis conſenſum exprimentibus. ſ. Accipio te in meam & accipio te in meum, vel ęquipollentibus, conſentiunt. De ſponſa. c. cum Locum. & ca. Tua. & ca. Tuas. de ſponſa duorum. & 27. q. 2. ca. Sufficit. Et ſan. Thom. in 4. diſt. 27. q. 1. ar. 2. Non ſolum autem verbis, ſed ēt ſignis Mr̄imoniū exprimētibus, vel cōsensū in Matrimoniū, vt in ſurdis & mutis, cōtrahit̄ Matrimoniū. De ſponſa. cap. Cū apud ſedē. ¶ Inſtitutū aūt fuit in Paradiſo terreſtri Matrimoniū ante peccatū, pp ſuſceptionē ſobolis, dicente dn̄o: Creſcite & multiplicamini. Gen. 1. cap. Inſtitutū ēt fuit poſt peccatū, cauſa vitandæ fornicationis: vt dicit Apoſtolus. 1. ad Corin. 7. Propter fornicationē vnuſquiſq; habeat vxorē ſuā: & vnaquęq; virū ſuū. 32. q. 2. ca. Sicut. & c. Quicquid. ¶ Oēs aūt q volunt, poſſunt Matrimoniū cōtrahere, dūmodo ſint in ętate legitima, q̄ eſt in viro. 14. annorū, & in fęmina 12. vt habetur de ſpon. impub. ca. Impuberes, & ca. Continebatur. & dūmodo nō ſit aliquod impedimentū, quo phibeat̄ cōtractio Matrimonij: de qbus infra hr̄. Et pōt fieri Mr̄imoniū p pcuratorē, ſicut fuit de Iſaac, & Rebecca. Gen. c. 24. & 32. q. 2 §. cum dr̄. ¶ Tria autem ſunt bona Mr̄imonij. ſ. proles, fides, & ſacramentum. Proles, vt charitatiue recipiant filios, & religioſe educent. Fides, vt cum alia pſona nō coeant. Sacr̄m, vt nunq̄ niſi p mortē ſeparentur. Qui filij ſunt legitimi: c. Per venerabılem in tex. & gl. ſuper ver. de tribus modis. 27. q. 2. ca. Omne itaq;. 32. q. 1. cap. Non enim. ¶ Et concilio Florentino p̄dicto. Sacr̄m mr̄imonij eſt ſignū coniunctionis Chr̄i

B — Inſtitutio. — C — Tempus — Tria matrimonij bona.

& eccleſiæ: ſecũdũ Ap̃ſm dicẽtẽ: Sacramẽtũ hoc magnũ eſt: Ego di D
co in Chriſto & eccl'ia. Cã efficiẽs matrimonij regl'r eſt mutu° cõſẽ
ſus ꝑ verba de præſenti expreſſus. Aſſignãt aũt triplex bonũ matri-
monij. Primũ eſt, ꝓles ſuſcipiẽda, & educãda ad cultũ dei. Secũdũ eſt
fides, q̃ vnus cõiugũ alteri ſeruare debet. Tertiũ eſt ĩdiuiſibilitas Ma
trimonij: ꝓpter hoc ꝙ ſignificat indiuiſibilẽ cõiunctionẽ Chriſti &
eccleſię. Quamuis aũt ex cauſa fornicationis liceat thori ſeparatio-
nẽ facere: nõ inde aliud matrimoniũ cõtrahere fas eſt, cum Matri-
monij vinculum legitime contracti perpetuum ſit: hæc ibi.

Non tutũ eſſet ſcias nouum contrahere, vt ſẽciũt qdã moderni, q tamẽ ſcias ſibi potius permiſſum, nec propterea.

¶ De duplici Matrimonio, ſcilicet legitimo & clandeſtino: & de bãnis publice faciendis. Cap. 2.

Deo gratum eſſe, & meminerisquã tum valeat eccleſiæ vſus. Matthe. 6 & ad Corith. prima. 7.

MAtrimoniũ aliud eſt legitimũ: qđ eſt, qñ publice & ſolenniter
cõtrahitur in faciem eccleſię cum debitis cõditionibus reqſi E
tis. ſ. cum vxor a parentibus petitur, deſponſatur, dotatur, & a ſacer-
dotibus benedicit̃. vt. 33. q. 5. c. Aliter. ¶ Aliud eſt clãdeſtinum, qđ
fit ſine prædictis ſolẽnitatibus. 30. q. 5. ꝑ totum. Cui clãdeſtino Ma-
trimonio ſacerdos cõſentiẽs eſt ſuſpendẽdus. De clan. deſpõ. ca. Cũ
inhibitio quia ex eo ſequunt̃ frequẽtius multa mala, & ſcãdala quã
plurima oriunt̃: ideo ab eccleſia eſt inhibitũ. Et maxime cõcilio Tri
dẽtino. c. 1. Seſſ. 24. de refor. matrimonij. Quod qdẽ clãdẽſtinũ Ma
trimonium publice erat ratificãdum. De clã. deſp. ca. Quod nobis.
Qua propter prudens ſacerdos dẽt diligenter intendere quod talia
non ſequantur Vnde ſecundum generalis concilij conſtitutionem,
de clã. deſpõ ca. Cum inhibitio facienda ſunt bãna in eccleſijs per
parochum ſacerdotem: antequam matrimonium contrahatur: & in F
dicẽdum eſt per tres dies feſtiuos cõtinuos in miſſarum ſolẽnijs: Vt
ſiquis ſciat, inter tales perſonas, quæ inter ſe contrahere debent, eſſe
aliquod impedimentum, infra cõpetẽtẽ terminum aſſignãdum de-
beat ipſum ꝓducere & manifeſtare, in hæc vel ſimilia verba. videli-
cet. Hæ duæ perſonę N. & N. volũt cõtrahere Matrimoniũ: ſiqs eſt
q nouerit aliquod impedimẽtũ eſſe inter has ꝑſonas, qđ matrimo-
nium inter eos impediat, illud denunciet. Et de hoc admonemus
oẽs primo, ſecũdo, & tertio, & ꝑemptorie infra talẽ terminũ N. Et
alicubi, q ſine iſtis bãnis cõtrahũt, ſunt excõmunicati. Et ſi apparue
rit aliqua coniectura impedimẽti alicuius, interdicẽdũ eſt illis ne cõ
trahant donec veritas declaretur, & oppoſitum cõſtet. Qui autẽ cõ-

traxerint

A traxerint poſt ꝓhibitionẽ ſibi factã, & impedimẽtum extiterit, illegitimos filios ꝑcreabunt: & ſacerdos q̃ tales inhibitiones facere cõtempſerit: vel regularis qui interfuerit, ſuſpendi debet ab officio ꝑ tres annos. Et ſiquis malitioſe falſum impedimentum obiecerit, canonicã vltionẽ nõ euadet, vt pate vbi ſupra. ¶ Sanxit Tridentina Sinodus nullum eſſe matrimonium, quod cõtrahit̃ aliter q̃ præſente proprio Parocho & duobus aut tribus teſtibus Seſſ. 8. cap. 1. ¶ Vagantes vero non vult ad matrimonium contrahendum admitti, niſi prius habita de ipſis diligenti inquiſitione, obtentaq; ab ordinario licentia. Seſſ. 8. ca. 7. ¶ Nullum etiam eſſe poſſe matrimonium inter raptorem & raptam, quandiu ipſa in raptoris poteſtate permãſerit, decernit eadem ſancta Sinodus. Seſ. 8. ca. 6.

B ¶ De impedimentis Matrimonij, quæ ſunt. 14. cap. 3.

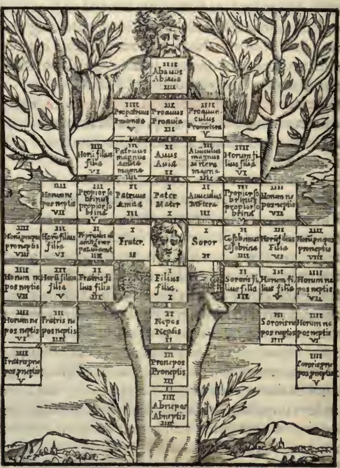
IMpedimenta autem Matrimonij, quæ Matrimonium impediũt contrahendum, & dirimunt iam contractum ſunt. 12. & in his verſibus continentunr, videlicet.

Error, conditio, votum, cognatio crimen,
Cultus, diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi forte coire nequibis:
Hęc ſocianda vetant connubia; facta retractant.

¶ Primum impedimentum eſt Error, quod tripliciter poteſt occurrere. Primum in ꝑſona: vt ſi credat̃ cõtrahi cum Martino matrimonium, & cõtrahit̃ cum Petro. Et hoc nullum eſt. 29. q. 1. ca. His ita. Secundo modo errat̃ in fortuna: vt ſiqs credit cõtrahere cum diuite C & cõtrahit cum paupere. Tertio modo in qualitate: vt ſi credat cõtrahere cum filia regis, vel alia ꝑſona nobili: & cõtrahit cum ruſtica. Vel credit contrahere: cum virgine: & contrahit cum meretrice. Et in iſtis duobus vltimis talis error non impedit matrimoniũ ¶ Secundum impedimentum eſt Cõditio: quando qui liber eſt cõtrahit ignoranter cum ſerua: vel libera cum ſeruo: & tunc nullum eſt Matrimonium: niſi cognita condictione de nouo cõtrahant, vel cõſentiãt. Error tamen deterioris cõdictionis impedit, & nõ paris vel melioris: vt ſi ſeruus cõtrahit cum ancilla, quam credebat liberã: vel cum libera, quam credit ancillam: De cõiu. ſeruo. cap. Propoſuit. & 29. q. 1. §. 1. ¶ Tertium impedimentum eſt Voti. Duplex eſt autem votum. ſ. ſimplex & ſolenne. Votum ſimplex impedit

Matrimo-

Matrimoniũ cõtrahẽdũ:ſed nõ dirimit cõtractũ. Votũ vero ſolẽne D
qđ eſt ꝑ ſuſceptionẽ ſacramẽti ordinis.ſ.ſubdiaconatus,vel emiſſio
nẽ ꝓfeſſionis tacitę vel expreſſæ in aliqua religione approbata, ĩpe-
dit Matrimoniũ cõtrahendũ: & dirimit iam contractum. Qui cleri.
vel vo.ca.Meminimus.& ca.conſuluit.& ca.inſinuatione. De voto
& vo.re.c.Quod votum,lib.6.Et tales contrahentes ſunt excommu
nicati.De cõſan. & affi.ca. Eos q, in cle.de conſang. & affi.ca.vlt.

¶ Quartum impedimẽtum eſt Cognationis: Quę eſt triplex.ſ.carna lis,ſpiritualis & legalis. Prima eſt conſanguinitas,quæ impedit Matrimonium vſq; ad quartũ gradum incluſiue, & tales ſimiliter ſunt excommunicati ſi contrahunt: & matrimonium eſt nullum eo.cap.

E

F

Eos

A Eos q. Si vero vnus attineat alteri in tertio vel quarto gradu,& alius in qnto,cõtrahere pñt:qa ſemp ſtãdũ eſt rem otiori pſonæ in cõſanguinitate. Ex cõſtitutione vero Synodi Tridẽtinæ, ex fornicatio e cõtracta affinitas in primo & ſecũdo gradu tm̃:poſtea cõtractũ matrimoniũ dirimit. ¶ Cognatio ſpũalis eſt cõpaternitas,q̃ ꝓuenit ex datione vel adminiſtratiõe ſacramẽtorũ. Verbi grã. Sacerdos baptizat puerũ:& Martin⁹ ſuſcipit eũ de ſacro fonte: vterq; eſt pr̃ ſpũalis ipſius pueri:& cõpater pr̃is & mr̃is. Vnde ſuſcipiẽs puerũ nũq̃ poterit habere in matrimoniũ mr̃em ei⁹: nec ipſam ꝑſonã, quã tenuit, ſi fęmina ſit:nec vxor ſuſcipiẽtis poterit habere patrẽ pueri, licet ipſa nõ ſuſceperit, ſed vir ſu⁹,& ecõtra. Silr̃ filij pr̃is carnalis & ſpiritualis poſſunt cõ trahere matrimoniũ ĩſimul. Silr̃ cõpater põt filiã cõpa

B tris accipere:niſi ſit illa,q̃ tenuit. Põt etiam aliqs habere duas cõmatres ſucceſſiue ĩ vxores, ſi ante mr̃imoniũ effectæ ſunt cõmatres. Idẽ dicẽdũ eſt de filio vxoris habito ex priori viro,& ecõtra:quia mulier eum ſuſcipiẽs nõ eſt cõmater viri ſequẽtis, & vir ſuſcipiẽs filium alicuius de alia vxore nõ eſt cõpater ſequentis vxoris. Laicus baptizãs aliquẽ non poteſt contrahere cum matre eius. Sacra ſynodus Tridẽtina ſic cõſtituit: vt vnus tãtum ſiue vir, ſiue mulier vel ad ſummum vnus & vna baptizatum de baptiſmo ſuſcipiãt:inter quos ac baptizatum & illi⁹ patrẽ & matrẽ,nec nõ inter baptizãtẽ & baptizatum, baptizatiq; patrẽ & matrẽ tãtum,& ſpiritualis cognatio cõtrahatur Et ſanxit pręterea,vt parochus,antequã ad Baptiſmum cõferẽdum accedat,diligẽter ab his,ad quos ſpectabit,ſciſciteẽ,quem vel quos

C elegerit vt baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant, & eum, vel eos tantum ad eum ſuſcipiendum admittat. & in libro eorum nomina deſcribat doceatq; eos,quã cognationem contraxerint: ne ignorãtia vlla excuſari valeant. Quod ſi vltra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant. ¶ Cognatio autem ſpiritualis ſolum contrahitur per baptiſmum, vel confirmationem. Catechiſmus qui baptiſmo tanquam exordium eſt, cognationem ſpiritualem inducit: & licet impediat Matrimonium contrahendum, non tamen dirimit contractum. De cogna. ſpiri. cap. Catechiſmum. libro. 6. ¶ Cognatio legalis eſt adoptio alicuius in filium vel filiam. Vnde talis adoptatus: quam diu durat adoptio,non poteſt accipere filiam carnalem adoptantis, ſed

ſed bene poſt eius fractionem, quæ fit per emancipationem. Adoptās nō poteſt aliquo tempore filiā adoptatā ducere in vxorem, nec etiam poſt emancipationem.ff.de Ritu nup.per adop.l.Adoptiuus, Item.l.quin etiam.eo.ti. ¶ Quintum impedimentum eſt Criminis. Tria ſunt crimina, quæ impediunt Matrimonium contrahendū, & dirimunt contractū.ſ.adulterās cū coniugata, & machinās in mortē viri, vel econtra machinās in mortē vxoris effectu ſecuto. Secundo, ſi viuente viro eius promittit adulteræ eā ducere in vxorem. Tertio, ſi viuente legitima vxore ſcienter adulterā ſuperinducit in coniugiū. Si vero nullus iſtorum caſuum interuenerit, poteſt eā ducere De eo qui du.in matri.quam pol.per adul.ca.Propoſitum.cap. Super hoc. & cap.ſequenti.eo.ti. ¶ Sextum impedimentum eſt diſparitas cultus. Vnde fidelis non poteſt contrahere cum iudęa vel pagana. Poteſt tamen contrahere ſponſalia, ſi infidelis promittit conuerti ad fidem. Si autem alter coniugum conuertitur ad fidē ex iudaiſmo vel paganiſmo: & alter remanet infidelis, ſi poteſt ſine iniura creatoris fieri, poſſunt ſimul habitare. Si autem periculum eſt, quòd infidelis fidelem ad infidelitatem vel peccatum mortale trahat: ſoluitur Matrimonium. Idem dicendum de lapſis in hæreſim. Si iudęus contraxit cum conſanguinea, conuerſus ad fidem poteſt remanere cūm ea: niſi in gradibus diuina lege prohibitis. Paganos habens plures vxores conuerſus ad fidem poteſt retinere ſolam primam. De diuor.c. Quanto.Leui.18. ¶ Septimū impedimentum eſt Violētia, quę excludit conſenſum, ſi tñ eſt talis, quæ cadat in conſtantē virum: ſicut metus mortis, verberum, & ſeruitus, & metus ſtupri. Et ſi mulier ſteterit cum viro per annum cum dimidio: & conſenſerit in carnalē copulā, non dēt audiri: alias matrimonium nō valet. ¶ Octauum impedimentum eſt Ordinis, quia ordines ſubdiaconatus & ſuperiores impediunt Matrimonium contrahendum, & dirimunt iā cōtractū & eſt excōicatio latæ ſententiæ contra tales Qui cle.vel vo.c.De diacono, in fi.& ca.Ex literarū.de conſan.& affi.ca.Eos qui cle. ¶ Nonū impedimētū eſt Ligaminis: vnde nullus ꝗ legitime nupſerit pōt viuente prima vxore aliā accipere. Et ſi inter eos fuerunt ſponſalia de futuro, ſimiliter non poteſt cum alia de futuro contrahere ſponſalia. Si autem cum alia contrahit per verba de prēſenti, vel de futuro, & ſequitur copula carnalis, ſtabit cū ſecunda: etiā ſi cum prima

ſponſalia

A ſponſalia de futuro fuiſſent iuramento firmata. Si alligatus eſt vxori, & non eſt ſecuta carnalis copula:pōt ea inuita religionē intrare: non tñ ſi ſecuta eſt carnalis copula. Vxor credens maritum mortuū, ſi nubat, quamdiu eſt in tali credentia, excuſatur. Si autē primus maritus redierit:cum ipſo tenetur redire & manere: alias adultera cēſebitur. De ſecun.nup.c.Dñs.27.q.1.c.Qui deſponſatam. ¶ Decimum impedimentū eſt publicę honeſtatis iuſtitia: quę eſt quando aliquis aliquam mulierem deſponſat exiſtentē annorū 7.& ſupra: qui licet eā non cognoſcat carnaliter, nullus tñ de conſanguinitate ipſius mulieris pōt eam ducere in vxorē: nec ipſe aliā de conſanguinitate ipſius. De deſpon.impu.c.iuuenis: & c.ad audientiā.eo.ti. Sed iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, vbi ſponſalia quacunque ratione B valida non erunt, Sancta Synodus Tridentina prorſus tollit: vbi aūt valida fuerint primum gradum (inquit) non excedant. ¶ Vndecimum impedimentum eſt Affinitatis: quod eſt qñ aliquis aliquā mulierē carnaliter infra clauſtra pudoris & complete cognoſcit. Talis mulier efficitur affinis omniū cōſanguineorū ipſius, & ipſe efficitur affinis omniū mulierū cōſanguinearū dictæ mulieris vſque ad quartū gradū incluſiue. Et moriente conſanguineo, quo contrahitur affinitas, perſona quæ ſuperuiuit remanet affinis. De conſan. & aff.c. Quod ſuper his. ¶ Duodecimū impedimentū eſt Impotētia coeūdi, quæ eſt duplex.ſ.naturalis & accidentalis. Naturalis: vt frigiditas in viro:& arctatio in muliere:& defectus ætatis in puero, Accidentalis:vt caſtratio,& maleficiatio. Impotētia naturalis, alia tēporalis, C alia perpetua. Temporalis impedit matrimoniū ꝑ tp̄s quo durat: ſicut defectus ætatis in puero. Perpetua impedit contrahendum: & dirimit contractum. Arctatio in muliere medicina remoueri debet, vel per aſſiduum coitum eſt aperienda: quæ ſi non valet remoueri, nullum eſt matrimoniū. De fri. & male.c. Accepiſti. Si mulier arctata, ab vno cognoſci non pōt, & poſtea ab alio cognoſcatur, reddenda eſt primo. ¶ Accidentalis impotentia, ſiue caſtratio impedit. Maleficium aūt ſi temporale eſt, non impedit. Si aūt perpetuū eſt: quod cognoſcitur, ſi per triennium continuum perſiſtentes actui venereo non poſſunt ſe cognoſcere: tunc impedit contrahendum, & dirimit contractum. Et hæc impedimenta intelliguntur eſſe, ſi præceſſerit matrimonium. ¶ Alia duo impedimenta ſunt, quæ impediunt ma-

matri-

matrimonium contrahendum: ſed non dirimunt contractum. Impedimentum feriarum. ſ. ab Aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti, vſque in diem Epiphaniæ, & a feria quarta cinerũ vſque in octauam paſchatis incluſiue: (nam in alijs temporibus nuptias celebrare Sancta Sinodus Tridentina permittit.) Quibus temporibus licet poſſit contrahi matrimonium per verba de præſenti & ſemper & omni tempore, etiam quadrageſimali: non licet tamen traducere vxorem, vel ſolennizare nuptias, vel eam carnaliter cognoſcere. Et contrafacientes peccarent mortaliter. ¶ Aliud impedimentum eſt Interdictum eccleſiæ: quando ſcilicet ab eccleſia ex cauſa rationabili interdicitur alicui contrahere matrimonium cum aliqua. Et iſta duo vltima impediunt matrimonium contrahendum, ſed non dirimunt contractum. De clan. deſpon. c. Cum inhibitio. vnde verſ. D E

Eccleſię vetitum, nec non tempus feriarum
Impediunt fieri: permittunt facta teneri.

¶ Hæc impedimenta ſtrictim & breuiſſime in ſubſtantia hic poſita ſunt, quantum fieri potuit. Sed qui ea diffuſius videre, & intelligere voluerit, legat Summam confeſſorum Piſanam, Angelicam, Silueſtrinam, Tabienam, & Roſellam, & alias ſummas caſuũ conſciẽtię.

De exhortatione & admonitione facienda Sponſo & Sponſæ per ſacerdotem: & de forma contrahendi matrimonium, & eius benedictione. Cap. 4.

INſtante autem nuptiarum celebratione, faciendæ ſunt orationes, & maxime in miſſa: & eſt dicẽda miſſa de Spiritu ſancto cum oratione de beata Virgine, & alia oratione: quæ incipit: Deus per quem mulier iũgitur viro &c. vt in miſſali: & hortandi ſunt ſponſus & ſponſa ad ſacramentalem & confeſſionem: & in ea ſunt inſtruendi qualiter in matrimonio viuere debeant: & quòd cum omni honeſtate actum coniugij exerceant: conſiderantes quòd inter eos eſt ſacramentum ſanctæ matris eccleſiæ: quod eſt honeſte exercendum: iuxta dictum beati Pauli apoſtoli primæ ad Theſſalonic. c. 4. Vnuſquiſque veſtrum ſciat vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore, non in paſſione deſiderij, ſicut gentes quæ ignorant Deum: quoniam deus non vocauit F

vos

A vos in immunditiam, ſed in ſanctificationem. Hoc autem fiet, ſi in actu matrimonij procedent non ſicut equus & mulus, ſed ſicut perſonæ Deum timẽtes, & ſacramentũ matrimonij honorãtes, videlicet, non ex ardore libidinis, ſed cauſa prolis ſuſcipiendæ, debiti redẽdi conſorti, ſicut tenentur: nec tali actu coniugij vtãtur modo indebito, etiã in vaſe conſueto, & tactibus immundis, vt pluries actum ipſum exercere poſſint, vel vt habeãt maiorem delectationem: nec vtantur calidis cibarijs & potibus, vt plus ad hoc tententur: nec vir abutatur vxore extra vas debitum: quia in omnibus ſupradictis peccarent. Item q̧ tpe menſtrui non conueniant, quia eſſet mortale. Item q̧ conentur honorare magnas feſtiuitates, & pro Dei honore non vti coniugio, & ſimiliter in diebus ieiuniorũ, & proceſſionum, B & per triduũ ante, & ꝑ triduum poſt ſumptionẽ ſacræ cõionis. Si igitur honeſte Matrimonium exercuerint, Deus illis bona dabit: & proſperabuntur: & bonos filios generabunt: & diu viuent cũ lętitia in ſimul: & vitã ęternã eis concedet dñs Deus nr̃. Itaque ſacerdos de talibus eos ſapienter & diſcrete moneat, vt Deũ timere diſcant: & cũ pace & fidelitate alter alteri amorem & fidem ſeruet. Bonũ ẽt eſſet, ſi ante nuptiarum contractionẽ ſacramentum Euchariſtiæ ſumerent: vt muniti tali viatico cum maiori gratia ſacr̃m ipſum contraherent: quia ſm doctores ſi alter eorum, vel ambo eſſent in peccato mortali contrahendo mr̃imoniũ mortaliter peccarent. Aſſignata die, qua Matrimonium contrahendum eſt per verba de pręſenti, venientes ad eccleſiam ſponſus & ſponſa, qui ſunt materia huius ſacramenti, C & ſe ſacerdoti, pręſentantes, eiuſr̃m præſtent, ſm conſuetudinem quarundã eccleſiarum, de contrahendo matrimonium ſm ritum ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Oportet aũt q̧ ſponſus ætatem. 14. annorũ: & ſponſa. 12. excedant ſi conſenſus valere debet: alias nihil fit, nec eſt matrimoniũ. Preſtito iuramento ſacerdos indutus ſuperpelliceo cum ſtola interrogat vtrunque in hunc modum. Ego ex parte Dei, & per iuramentum quod feciſtis, mando vobis, quatenus mihi dicatis, ſi habetis aliquod impedimentum canonicum, quod poſſit impedire vos ab hoc Matrimonio legitime cõtrahẽdo, videlicet: ſi eſtis conſanguinei, vel affines vſque ad quartum gradum incluſiue: & ſi aliquis veſtrum cum aliqua perſona contraxerit per verba de pręſenti. Si habetis votum religionem intrandi, vel votum

caſtitatis,

caſtitatis,vel alia impedimenta canonica. vt ſupra Quibus ſingulatim reſpondentibus,ꝙ non,ſacerdos pronũciet verba,quæ ſunt forma huiꝰ ſacramẽti cũ cõſenſu vtriuſque: de quo cõſenſu ſpecialiter eos moneat,ꝙ ſi deſit nihil oĩno agit: & dicat ſpõſo. Dñe N. placet vobis accipere dñam N. in veſtrã legitimã ſponſam ꝑ verba de p̄ſen ti:ſicut p̄cipit ſcã Romana & apoſtolica eccleſia? Quo dicente, Placet dñe, Sacerdos dicit ſponſæ. Dña N. placet vobis accipere dñm N.in veſtrũ legitimũ ſponſum ꝑ verba de p̄ñti: ſicut pręcipit ſacroſancta Romana & apoſtolica eccleſia? Et illa dicente, Dñe placet mihi, Sacerdos ponat manũ dexterã ſpõſi ſup dexterã ſpõſæ:& ſupponat ſtolã in modũ crucis ſuper cõplicatas dexteras vtriuſque: & dicat. Et ego cõiungo vos in matrimoniũ, Et ſignũ crucis ſuper vtrunq; faciat,dicens. In nomine pa ✠ tris,& fi ✠ lij, & ſpũs ✠ ſancti. Amẽ.vel alijs vtatur verbis,iuxta receptũ vniuſcuiuſq; prouincię ritũ. Et aſpergat aqua bñdicta dicens. Per aquæ bñdictę aſperſionẽ det vobis ops deus ſuã gratiã & benedictionẽ. Quo dicto ſacerdos benedicit arras in hunc modũ, ℣. Adiutorium noſtrum in nomine dñi. ℟. Qui fecit cęlũ & terrã. ℣. Sit nomẽ dñi bñdictũ. ℟. Ex hoc nunc & vſq; in ſeculum. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meꝰ ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oremus. Oro. D

Benedic Domine has arras,quas hodie tradit famulus tuus N. in manum ancillæ tuæ,dilectæ ſponſæ ſuæ N. quemadmodum benedixiſti Abraham cum Sara, Iſaac cum Rebecca, Iacob cum Rachel, dona ſuper eos gratiam tuæ benedictionis abundantiam rerum,& conſtantiam operum: floreſcant ſicut roſa in Iericho plantata: & te dominum noſtrum Ieſum Chriſtum timeant & adorent in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio. E

Domine deus, ops pater: qui in ſimilitudinẽ ſcĩ connubij Iſaac cũ Rebecca ꝑ interceſſionẽ arrarũ Abrahæ famuli tui copulari iuſſiſti,vt oblatione munerũ numeroſitas creſceret filiorũ: q̄s oĩpotentiã tuã:vt harũ oblatione arrarũ, quas hodie hic famulus tuus N. dilectæ ſponſę ſuæ N. offerre procurat: ſanctificator accedas. eoſq; cũ ſuis muneribus propitius bñ ✠ dicas: quatenus tua bñdictione protecti,& vinculo tuæ liberationis cõnexi, gaudeãt ſe feliciter cum tuis fidelibus perenniter mãcipari. Per Chriſtũ dñm nr̃m. ℟. Amen. F

Aſpergantur arræ aqua benedicta: poſtea benedicat annulum.

¶ Bene-

A ¶ Benedictio annuli.

℣. Adiutorium nr̃m in noĩe dñi. ℟. Qui fecit cælum & terram. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ ſpi. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic, quæſumus domine, annulũ hunc, quem nos in tuo nomine bene ✠ dicimus: vt qui eum portauerint in tua pace conſiſtant: & in tua voluntate permaneant: & in amore tuo viuant & ſeneſcant: & multiplicentur in lõgitudine dierum. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

CReator & cõſeruator humani generis: dator gr̃ę ſpũalis: cõditor æterne ſalutis: tu dñe emittere digneris ſpiritum ſanctum tuũ paraclitum de cęlis: & tuã ſanctã bñ ✠ dictionẽ ſup hũc famulũ vt iſti pariter armati virtute cæleſti, tuaq; ꝓtectione defenſi, bñ ✠ B dictionis tuæ munus ꝑcipiant in vitam ęternam. Per. ℟. Amen.

Et aſpergat ſacerdos annulũ aqua benedicta. Poſtea Sponſus accipiat annulum de manu ſacerdotis: & ponat eum in dextera manu Sponſæ in digito quarto. ſ. annulari, dicens. In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſcti. Amẽ. Quo peracto ſacerdos legat p̃ces ſequẽtes.

MAnda deus virtuti tuę confirma hoc deus, quod operatus es in nobis: a templo ſancto tuo, quod eſt in Ieruſalem, tibi offerẽt reges munera. Increpa feras arundinis, cõgregatio taurorum in vaccis populorum, vt excludant eos, qui probati ſunt argento. Gloria patri. &c. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos in. ℣. Saluum fac ſeruum tuum & ancillam tuam. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxilium de ſancto. C ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Eſto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orationem. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, bene ✠ dic adoleſcentes iſtos: & ſemina ſemen vitę ęternæ in mentibus eorum, vt quicquid pro vtilitate didicerint, hoc facere cupiant. Per dominum noſtrum IeſumChriſtum filium tuum, recuperatorem noſtrum, qui tecum viuit & regnat in vnitate. &c. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic domine & reſpice de cælis ſuper hanc coniunctionem, & ſicut miſiſti ſanctum Angelum tuum Raphaelem pacificum ad Tobiam & Saram filiam Raguelis: ita digneris domine mittere benedictionem tuam ſuper hos adoleſcentes: vt in tua be-

nedictione permaneant, in tua voluntate perſiſtant & in tuo amore D
viuant & ſeneſcant: & multiplicentur in longitudine dierum. Per
Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dicere dignare domine, q̄s, hunc famulū tuū, & hanc famulā tuam: vt in noīe tuo creſcant & cōſeruētur: atque oīb⁹ diebus tibi ſeruiant: quatenus mūdi pacto termino, tibi ſine macula valeant adhęrere. Per Chriſtum. ℟. Amen. Poſtea dicat ſacerdos p̄s.

BEati omnes qui timent dn̄m: qui ambulāt in vijs eius. Labores manuū tuarū, quia māducabis: beatus es & bene tibi erit. Vxor tua ſicut vitis abundās, in lateribus domus tuæ. Filij tui ſicut nouellę oliuarū, in circuitu menſę tuę. Ecce ſic benedicetur homo, qui timet dominum. Benedicat tibi dn̄s ex ſion: & videas bona Hieruſalē omnibus diebus vitę tuę. Et videas filios filiorum tuorū: pacem E
ſuper Iſrael. Gloria pa. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. & dr̄ ob oīb⁹ pręſentibus. Et ne nos. ℣. Saluum fac ſeruū tuū & ancillā tuā. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cū ſpi. Oremus. Orō.

OMnipotens ſempiterne deus: qui primos parentes noſtros Adam & Euam ſua virtute creauit, & in ſocietate ſancta copulauit: ipſe corda & corpora veſtra ſancti ✠ ficet, & bene ✠ dicat: atque in ſocietate & amore verę dilectionis coniungat. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dicat vos deus: & cuſto ✠ diat vos Ieſus Chriſtus: oſtendat faciem ſuā in vobis: & mi ſereatur veſtri. Cōuertat dn̄s vultū ſuum ad vos: & det vobis pacem & ſanitatē corporis & animę. Am̄. F

IMpleat vos Chriſtus omni benedictione ſpirituali in remiſſionem peccatorum: vt habeatis vitam æternam, & viuatis in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

ET benedictio dei omnipotētis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti, deſcēdat ſuper vos: & maneat ſemper. Am̄. Poſtea dicat miſſa: vt in miſſali vſque ad Pater noſter incluſiue. Et poſt Pater nr̄. dicto Per oīa ſecula ſeculorum. Et rn̄ſo. Amen. anteq̄ dicatur Pax dn̄i, Sacerdos colloc ta hoſtia conſecrata ſuper patenā poſitam ſuper calicem, & cooperta corporali, vertit ſe ad Sponſum & Spōſam coram altari genuflexos, ita q̄ Sponſa ſit a ſiniſtris Sponſi: & vbi cōſueuit, cooperit ſpatulas viri & caput mulieris cum eodem velo ad

exemplum

A exemplum Rebeccæ, quæ viſo Iſaac cooperuit ſe. Gene.24. Et de hoc habetur. 30.q.5.capitu.Fæminæ.& capitu. Nec illud. Et dicit In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Amen. ℣. Saluos fac ſeruos tuos. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Oſtende eis domine miſericordiam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da eis. ℣. Mitte eis domine auxilium de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

Oratio.

PRopitiare domine ſupplicationibus noſtris, & inſtitutis tuis, quibus propagationem humani generis ordinaſti benignus aſſiſte vt quod te authore iungitur, te auxiliante ſeruetur. Per dominum.

B ¶ Sponſi & Sponſæ præfatio in benedictionem.

D
ſemper & vbiq; gratias agere, domine ſancte, pater omni-
potens: ęterne deus. Qui poteſtate virtutis tuæ de nihilo
E
cuncta feciſti: qui diſpoſitis vniuerſitatis exordijs homini ad
imaginem dei facto ideo inſeparabile mulieris adiutorium
condidiſti: vt femineo corpori de virili dares carne princi-
F
pium: docens quod deo placuiſſet inſtitui, nunquam licere diſ-
iungi. Deusq; tã excellenti myſterio cõiugalem copulã cõſe-
craſti: vt Chriſti & eccleſię ſacramentum pręſignares in fœde-
re

A
re nuptiarũ: Deus per quem mulier iungitur viro: & ſocietas
principaliter ordinata bene ✠ dictione donatur, quæ ſola
B
nec per originalis peccati pœnã, nec per diluuij eſt ablata ſen-
tentiã . Reſpice propitius ſuper hãc famulã tuam: quæ mari-
tali iungenda cõſortio, tua ſe expetit protectione muniri. Sit
C
in ea iugum dilectionis & pacis: fidelis & caſta nubat in Chri-
ſto: imitatrixq; ſanctarum permaneat fęminarum . Sit ama-
bilis vt Rachel viro ſuo: ſapiens vt Rebecca: longæua & fi-

D
delis vt Sarra. Nihil in ea ex actibus ſuis ille author præuari-
cationis vſurpet: nexa fidei mandatiſq; permaneat: vni tho-
E
ro iuncta contactus illicitos fugiat: muniat infirmitatem ſuã
robore diſciplinæ. Sit verecundia grauis: pudore venerabilis:
doctrinis cęleſtibus erudita. Sit fæcunda in ſobole: ſit probata
F
& innocens: & ad beatorum requiem, atq; ad cæleſtia regna
perueniat. Et videat filios filiorum ſuorum vſq; ad tertiam &
quartam generationem & ad optatam perueniat ſenectutem.

Hic

A ¶Hic ſacerdos mutet vocem, ſi p̄fationem cantauit, & dicat plane, ita q̄ ab aſtantibus audiri poſſit. Per eundem dominum noſtrum Ieſum Chriſtū filium tuum. Qui tecū viuit & regnat in vnitate ſpūs ſcī deus. Per omnia ſcl'a ſeculorū. Amē. Poſtea dicat in tono lectionis.

O Remus omnipotentem Deum, qui ad multiplicandam humani generis prolem bene ✠ dictionis ſuę gratiā largiri dignatus eſt, fratres chariſſimi: & deprecemur, vt hos famulos ſuos N. & N. quos ad coniugalem copulā ipſe p̄elegit, ipſe cuſtodiat. ℟. Amē. D et eis ſenſus pacificos, pares animos, mores mutuos charitate coniunctos. ℟. Amen.

H Abeant quoque optatas ſuo munere ſoboles: quas ſicut donum ipſius tribuit, ita bene ✠ dictionem conſequantur: vt B hi famuli tui in omni eidem cordis humilitate deſeruiant, a quo ſe redemptos ac dicatos eſſe non dubitant. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Quibus peractis ſacerdos ad altare conuerſus dicit Pax domini &c. Poſtea datur pax Sponſo: & ipſe dat eam Sponſę: & miſſa terminatur. Completa miſſa ſacerdos, vbi conſueuit, benedicit panem & vinum, dicens, ℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum & terram. Oremus. Oratio.

B Ene ✠ dic dn̄e creaturā iſtam panis & vini, ſicut bene ✠ dixiſti quinque panes in deſerto: vt oēs guſtantes ex ea, tam animę quam corporis recipiant ſanitatē. Per Chr̄m dn̄m noſtrum. ℟. Am̄.

Deinde in altari frangat panem, & det vnam partē Sponſo, & aliam Sponſę, & ſic etiam de vino: & poſtea aſpergantur aqua benedictā. C Deinde ſacerdos ponit manus ſuper capita amborum primo viri, & poſtea mulieris, dicens. In noīe patris, & filij, & ſpiritus ſancti am̄.

Et eleuatis manibus & extenſis ſuper capita eorum dicit.

D Eus Abraham, Deus Iſaac, deus Iacob, ipſe ſit vobiſcum: & ipſe vos cōiungat, impleatque bn̄ ✠ dictionē ſuā in vobis. Am̄. Bene ✠ dicat vos omnipotens Deus oris ſui eloquio: & cor veſtrum ſynceri amoris copulet nexu perpetuo. ℟. Amen.

F loreatis rerum præſentium copijs, fructificetis decenter in filijs, gaudeatis perenniter cum fidelibus amicis. ℟. Amen.

T ribuat dominus vobis parentibus donā perennia: pręſentia tempora fęliciter dilatet: & ſentiatis gaudia ſempiterna. ℟. Amen.

I pſe qui vnum trinumque poſſidet nomen, & gloriatur Deus, be-

 nedicat

nedicat vos in ſecula ſæculorum. ℟. Amen. D

Quod ipſe vobis prȩſtare dignetur, cui eſt honor & imperium in ſecula ſeculorum. Amen. Oremus. Oratio.

Dominus Deus oḡs bñ ✠ dicat vos: ipſe vos coniungat, impleatq; bñ ✠ dictionẽ ſuam in vobis: vt videatis filios filiorũ veſtrorum vſq; in tertiam & quartã generationẽ & progeniẽ: & ad optatam perueniatis ſenectutem. Per dñm. Tunc ſacerdos iterum tangat capita vtriuſq;, primo viri & poſtea mulieris, & dicat.

Deus Abrahã, Deꝰ Iſaac, Deꝰ Iacob, emitte bñ ✠ dictionẽ tuã ſup nubẽtes iſtos: & ſemina ſemẽ vite æternæ in mẽtibꝰ eorũ vt q̃cquid de vtilitate ſua didicerint, hoc facere cupiãt. Per Ieſum Chr̃m recuperatorẽ oĩum fideliũ: q̃ cũ te ȩterno pr̃e & ſpũ ſc̃tõ viuit & regnat Deus: p oĩa ſc̃la ſc̃lorũ. ℟. Amẽ. Et bñdictio Dei oĩpoten- E tis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpũs ſcĩ deſcẽdat & maneat ſup vos: & angelus Dñi bonꝰ cuſtodiat vos ſemp. ℟. Amẽ. Poſtea ſacerdos dicit Euãgeliũ ſcĩ Ioãnis. In pricipio. f. 89. Quo dicto aufert velũ ab eis & dicit Ambulate in pace. Supraſcripta bñdictio nõ eſt faciẽda, qñ alter cõtrahẽtiũ ĩ alio mr̃imonio fuit benedictꝰ, imo ſacerdos bñdicẽs ſecũdas nuptias eſt ſuſpẽſus, & ad Papã mittẽdꝰ, extra de ſecũdis nuptijs, cap. Capellanus. Scũs tñ Thomas tenet ꝙ qñ virgo cõtrahit cũ viro, q̃ aliã habuerat vxorẽ, ꝙ benedici debet, & eſt cõis doctorũ opinio hoc eſſe ſeruãdũ, vbi ea eſt cõſuetudo, q̃ vero ĩ locis, ĩ q̃bus id fieri non cõſueuit, hoc faceret, incurreret pænam dicti Cap. Capellanus. Cum aũt hæ nuptiæ benedicẽdæ ſunt, ſeruãt hic ritus. Benedicunt̃ Arrȩ, & veniũt ambo, & genuflectũt ante altare, & miſ- F ſa dr̃ vſq; ad Pax dñi excluſiue, & velant̃ ambo vt ſup. & ſacerdos dicit In nomine pr̃is, &c. vt ſup. & ℣. vt ſup ĩ ſingulari numero, & genere fæminino. Or̃o. Propitiare cum præfatione prædictã, & or̃. Oremus oĩpotentẽ Deũ, q̃ ad multiplicãdã, dicitur in ſingulari numero, & in genere fȩminino, Poſtea finita miſſa dicat or̃ones, vt ſuponendo manum ſolum ſup caput Spõſȩ, & faciat reliqua oĩa, vt ſu.

¶ De ingreſſu Sponſȩ in eccleſiam octauo die poſt benedictionem faciẽdo, vbi cõſueuit. cap. 5. ¶ In aliquibus eccleſijs cõſueuit octauo die poſt benedictionẽ ſpõſa ingredi eccleſiã, quod vulgo dicitur Intrare in ſancta Et tunc ſacerdos indutus ſuperpelliceo & ſtola, ſit in oſtio eccleſiȩ: & adueniente ſponſa dicat. ℣. Adiutorium noſtrũ

in

A in noīe domini. p̄s. Deus miſereat̄. totū cū. Gloria pa.f.39.& poſtea ſubiungat p̄s Beati oēs. totum ſiſr cum Gloria pa.f.39.Kyrie eleiſ.C hrē eleiſ.Kyrie eleiſ. P r̄ nr̄. Et ne nos.Sed libe. ℣. Saluam fac ancillam tuam. ℟. Deus meus ſperātem in te. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Eſto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vob. ℟. Et cum ſpiri. Oremus. Oratio.

OMp̄s ſempiterne De⁹, creator cęli & terrę: q̄ oīa de nihilo creaſti: q̄que Adā ꝓtoplaſtū de limo terræ formaſti, & Euā illi in adiutoriū dediſti, & bn̄dixiſti eis, dicēs. Creſcite & multiplicamini & replete terrā, ne reſpicias ad pctā nr̄a, ſed ad fidē eccl'iæ tuæ, & bn̄ ✠ dicere digneris hāc famulā tuā vna cū marito ſuo, & da ei fęcūdi-
B tatē ſobolis, & de rore cæli, atq; de pinguedine terrę abūdātiā, & bn̄dic eis tā in domibus, q̄ ī agris, & vbiq;: in iumētis, & pecorib⁹, oīq; poſſeſſioni eorū benedic, & ꝓduc eos ī oī pietate, & caſtitate, & morū honeſtate, & timore Dei ad vitā ęternā. Per Chr̄m. Tunc ſacerdos tradat caput ſtolę Sponſæ, & ducens eam in eccleſiam, dicat.

INgredere in domum dei, & adora filium virginis: qui tibi fæcunditatem prolis tribuere digneť, ipſum inquā dominū nr̄m Ieſum Chr̄m mediatorem Dei & hoīum, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit regnat Deus in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Poſtea ſacerdos celebret, & Sponſa audiat miſſam cum candela accenſa in manibus. Et finita miſſa ſacerdos benedicat eam hoc modo. Benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcendat
C ſuper te, & maneat ſemper. Et aſpergat̄ aqua benedicta, q̄ ſurgens offerat ſacerdoti, quod ſibi placuerit, & domum reuertatur in pace.

¶ Pro fuganda ſterilitate mulieris oratio. Cap.6.

MVlier ſterilis & infęcunda veniens ad eccleſiam accedat ad ſacerdotem habentem ſuperpelliceum & ſtolam, & ſe eius orationibus cōmendet. Qui faciat oratione ſuper eā in hunc modum. In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Amē. ℣. Adiutoriū nr̄m ī noīe dn̄i. ℟. Qui fecit cælū & terrā. p̄s. Beati omnes q. totum cum Gloria pa.fo.39. An̄a. Benedicat tibi dn̄s ex ſion, & videas filios filiorū tuorum vſq; in tertiā & quartā generationem. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. P r̄ nr̄. Aue Maria. Credo in Deum. Quibus dictis ſacerdos ſubiungat. ℣. Saluam fac ancillam tuam.

℟.

℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Sint filij tui ſicut nouellæ oliua- D
rum. ℟. In circuitu mēſæ tuæ. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟.
Et clamor meus. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cum ſpir. Oremus. Oratio.

DEus, qui emortuā vuluā Sarrę ita per Abrahę ſemen fęcundare dignatus es: vt ei contra ſpem ſobolis filius naſceretur, præſta famulę tuę N. pro ſua ſterilitate deprecanti: vt męrorē infęcunditatis ab ea ſubmoueas: & ad cōcipiendam ſobolē ei fęcunditatē tribuas: & filiū, quē donaueris, clemēter bñdicas. Per Chrm̄. Oremus. Oro.

MAieſtatis tuæ clementiam Deus pater oṗs ſuppliciter exoramus: vt preces noſtras pro ſterilitate famulę tuę N. benignus aſſumas: & ei prolem tibi & hominibus gratioſam concedere digneris. Per Chrm̄. Poſt hęc aſpergit eam aqua benedicta: & imponit q̄ ſæpe dicat, vel dici faciat prædictum pſalmum. Beati omnes qui timent dñm. & Pater noſter. & Aue Maria. & Credo in Deum. Et quod honeſte cum viro ſuo, & pudice actū matrimonialē exerceat. E

¶ Oro ꝓ impeditis in matrimonio à dæmone, vel maleficijs. Ca. 7.

SAcerdos cum ſuperpelliceo & ſtola ſuper virum & mulierem impeditos ſequentem orōnē dicit, ℣. Adiutoriū nr̄m in noīe Dñi. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Saluos fac ſeruos tuos, & ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxiliū de ſctō. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Nihil ꝓficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere eis. ℣. Eſto eis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñs vobiſ. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oro.

DOmine Ieſu Chriſte Dei & beatæ Mariæ virginis filius, qui in Paradiſo Terreſtri matrimonium inſtituiſti in officium, ſiue conſeruationem & multiplicationem humanæ naturę: & ipſum matrimonium mirabiliter honoraſti in aduētu tuo primordijs miraculorum tuorū: tu per merita & preces ipſius beatiſsimæ virginis Mariæ mr̄is tuæ, B. Vincētij confeſſoris tui, & oīum ſctōrum & ſanctarū tuarum, digneris hos famulos tuos, quos matrimonialiter coniunxiſti, bene ✠ dicere, ac plene liberare ab oī ligamento, faſcinamēto, & maleficio ſatanæ, & dare eis fęcunditatē & gratiam: vt libere poſſint vti mr̄imonio ſuo ad generandū, cōcipiendū: portandū, pariēdū & nutriendum proles gratas Deo & hoībus. In noīe pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſcti. Amē. Ieſus Mariæ filius, mundi ſalus & dñs, ſit nobis clemēs & ꝓpitius. ℟. Amē. ps. Beati oēs 33. p s. Qui habi F

tat.

A tat in. p̃s. Domine q̃d multiplicati. Oẽs integri dicant cũ Gl'ia pa.
Kyrie elei. Chr̃e elei. Kyrie elei. K Pater noſter. Et ne nos indu
cas ĩ tẽta. ℣ Saluũ fac ſeruũ tuũ & ancillã tuã. ℟ Deus meus ſperã-
tes in te. ℣ Mitte eis dñe auxiliũ de ſcõ. ℟ Et de ſion tuere eos. ℣
Nihil proficiat inimicus in eis. ℟ Et filius iniquitatis non apponat
nocere eis. ℣ Eſto eis domine turris fortitudinis. ℟ A facie inimi-
ci. ℣ Domine exaudi orationem meam. ℟ Et clamor. ℣ Domi-
nus vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine Ieſu Chr̃e fili Dei viui, q̃ vterũ btẽ virginis Mariæ mi-
rabiliter fæcũdaſti, vt de ſpũ ſcõ cõcipet, portaret, pareret, ac
nutriret: te deũ & hoĩem ſaluatorẽ inuocam⁹ p̃ clemẽtiã tuã: vt his
famulis tuis N & N. ſemoto oĩ dæmonis ĩpedimẽto & maleficio,
B fæcũditatẽ donare digneris: vt gñrare, & cõcipere, & portare, pare-
re, ac nutrire tibi valeãt ꝓlẽ ĩ vitã ęternã. Amẽ. In noĩe pa ✠ tris, & fi
✠ lij, & ſpũs ✠ ſcĩ. Am̃. p̃s. Beat⁹ vir q̃ nõ abijt in cõſilio impiorũ.
cũ q̃tuor ſequẽtib⁹ verſib⁹ vſq; ꝓſperabunt. Gl'ia pa. 33. Tũc ſa-
cerdos ĩpones manus ſup capita, primo viri, poſtea mulieris, dicat.

Ieſus Marię filius: mũdi ſalus & dñs, qui beatiſſimæ virgini Marię
matri ſuę fælicem partum tribuit, ipſe tibi concedat, vt poſſis in
vtero portare, fouere, parere, & bene nutrire prolem Deo & homi-
nibus gratam. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſcĩ. Am̃.

¶ De benedictione fœtus ĩ vtero m̃ris, de cuius p̃iculo dubitat. c. 8.

Sacerdos cũ ſuppelliceo & ſtolã hoc modo bñdicit fœtũ in vtero
matris. Aduenies mulier p̃gnãs corã altari, & genuflexa tenet fa
C cie cõtra altare, & ſacerdos ſup eã orat, dicẽs. ℣ Adiutoriũ nr̃m in
noĩe dñi. ℟ Qui fecit cęlũ & terrã. ℣ Saluã fac ancillã tuã. ℟ De⁹
me⁹ ſperãtẽ in te. ℣ Eſto ei dñe turris fortitudinis. ℟ A facie inimi
ci. ℣ Nihil ꝓficiat inimicus in ea. ℟ Et fili⁹ iniq̃tatis nõ apponat
nocere ei. ℣ Mitte ei dñe auxiliũ de ſcõ. ℟ Et de ſion tuere eã. ℣
Dñe exau. ℟ Et clamor. ℣ Dñs vob. ℟ Et cum. Oremus. Orõ.

OMp̃s ſempiterne Deus, qui dediſti famulis tuis in confeſſione
vere fidei ęternę trinitatis gloriam agnoſcere, & in potentia
maieſtatis tuę adorare vnitatem: quęſumus, vt eiuſdem fidei firmita
te ab omnibus ſemper muniamur aduerſis. Per do. Oremus. Orõ.

DOmine deus omniũ creator, fortis, & terribilis, iuſtus atq; mi-
ſericors: qui ſolus bonus & pius es: ſolus pręſtans, ſolus iuſtus,

omnipotens

ops & ęternus: qui de omni malo liberas Iſrael: qui feciſti patres ele- D
ctos quoſlibet, & ſanctificaſti eos munere ſpūs ſcī; videlicet, virginē
glorioſiſſimā Mariā, in vtero poſt conceptū abſq; omni decurſu tē-
poris Ioānē baptiſtā, & alios ſm̄ gradus varios, antequam more ſo-
lito naſcerentur: accipe ſacrificiū cordis contriti, q̄s, ac feruens deſi-
derium famulæ tuæ N. humiliter ſupplicantis ꝓ cōſeruatione pro-
lis debilis, quam dediſti eā concipe: & cuſtodi partē tuā, atq; ſcifica
immenſa benedictione tuę gratię: & defende ab omni dolo & iniu-
ria diri hoſtis, necnon a quibuſlibet aduerſitatibus crudelibus & ini-
quis: vt ad lucem pręſentis vitę iucundiſſimam obſtetricante manu
tua veniat incolumis, tibiq; in omnibus iugiter deſeruiat, & vitam
conſequi ſempiternam finaliter mereatur. Per. Poſtea aſpergatur
aqua benedicta dicendo p̄s. Deus miſereatur noſtri totum cum E
Gloria pa f.39. Deinde. ℣. Bn̄dicam⁹ patrem & filiū cū ſcō ſpiritu.
℟. Laudem⁹ & ſuperexaltemus eum in ſcl̄a. ℣. Angelis ſuis Deus
mandauit de te. ℟. Vt cuſtodiant te in oībus vijs tuis. ℣. Domine
exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiſ. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.
Viſita, q̄s dn̄e, cunctā habitationē iſtam: & oēs inſidias inimici
ab ea, & a pręſenti famula tua longe repelle: & angeli tui ſan-
cti habitent in ea, qui eam & eius prolem in pace cuſtodiant: & be-
ne ✠ dictio tua ſit ſuper eam ſemper: ſalua eos omnipotens Deus,
& lucem tuā eis cōcede ꝑpetuā. Per dn̄m. ℟. Amē. Benedictio Dei
omnipotentis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcendat
& ſit ſuper te & ſuper prolem tuam, & maneat ſemper. ℟. Amen.
¶ Ordo benedictionis mulieris poſt partum in domo. Cap. 9. F
¶ Sacerdos ingrediēs domum mulieris, q̄ peperit, dicat in ingreſſu.

PAx huic domui, & oībus habitantibus in ea. ℣.
Adiutorium noſtrū in nomine Domini. ℟. Qui
fecit cęlum & terram. Pſalmus.

LAudate pueri dn̄m: laudate nomē dn̄i. Sit
nomē dn̄i bn̄dictū ex hoc, nūc & vſq; ī ſcl̄m
A ſolis ortu vſq; ad occaſum, laudabile nomen
dn̄i. Excelſus ſup oēs gētes dominus, & ſup cælos glīa eius. Quis
ſicut Dn̄s deus nr̄, q in altis habitat, & humilia reſpicit in cælo & in
terra? Suſcitans a terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem.
Vt collocet eum cum principibus, cū principibus populi ſui. Qui
habitare

A habitare facit ſterilē in domo: matrē filiorū lætātē. Gloria pa. ps.

BEati oēs, qui timent dn̄m, qui ambulant in vijs eius. Labores manuum tuarum, quia manducabis: beatus es, & bene tibi erit Vxor tua ſicut vitis abundans: in lateribus domus tuæ. Filij tui ſicut nouellæ oliuarum: in circuitu menſę tuę. Ecce ſic benedicetur homo: qui timet dominum. Benedicat tibi dominus ex ſion, & videas bona Ieruſalem omnibus diebus vitæ tuæ. Et videas filios filiorum tuorum: pacem ſuper Iſrael. Gloria patri. Pſalmus.

DEus miſereat̄ nr̄i: & benedicat nobis: illuminet vultū ſuū ſup nos, & miſereatur noſtri. Vt cognoſcamus in terra viā tuā, in omnibus gentibus ſalutare tuū. Cōfiteant̄ tibi populi Deus: confiteant̄ tibi populi oēs. Lętent̄ & exultent gētes: & qm̄ iudicas populos in æquitate: & gētes in terra dirigis. Cōfiteant̄ tibi populi Deus cōfiteant̄ tibi populi oēs: terra dedit fructū ſuū. Benedicat nos De⁹ Deus nr̄: benedicat nos Deus: & metuant eū oēs fines terrę. Gl'ia patri. Aña. Anima mea illi viuet: & ſemē meū ſeruiet ipſi. Kyrie el. Chr̄e eleiſ. Kyrie eleiſon. Pr̄ nr̄, q es. Et ne nos inducas in tētationē. Sed libera nos a malo. ℣. Saluā fac ancillā tuam. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei dn̄e auxilium de ſancto ℟. Et de ſion tuere eam. ℣. Eſto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte, pr̄ oṗs, æterne Deus, q bn̄dictionis tuæ gr̄am ægris infundēdo corporib⁹, facturam tuam multiplici pietate cuſtodis: ad inuocationē tui nominis ſancti benign⁹ aſſiſte: vt hāc famulā tuā dextera tuæ virtutis tuearis, ptāte confirmes, ſignaculo ſancte crucis bene ✠ dicas: atq; tuæ eccleſiæ & ſanctis altaribus eā fæliciter reſtituas. Per dn̄m. Et tunc aſpergatur aqua benedicta.

¶ Ordo quando mulier poſt partum primo eccleſiam ingreditur, expletis diebus ſuæ purificationis. Cap. 10.

SAcerdos cum ſuperpelliceo & ſtola, facta confeſſione ante portam eccleſiæ, aſpergit mulierem aqua benedicta, & dicit Añam Aſperges me dn̄e hyſſopo, & mundabor: lauabis me, & ſup niuem dealbabor. ps. Miſerere mei Deus ſecundum magnā miſericordiā tuam. Gloria pa. Et repetitur Aña. Aſperges. Poſtea dicitur Aña. Hic accipiet benedictionem a domino, & miſericordiā a deo ſalutari

tari

tari ſuo: quia hæc eſt generatio quærentium dñm. Poſtea dicat ps. D

DOmini eſt terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuerſi qui habitãt in eo. Quia ipſe ſup maria fundauit eum: & ſuper flumina præparauit eum. Quis aſcendet in montem Dñi? aut quis ſtabit in loco ſancto eius. Innocẽs manibus, & mũdo corde: q non accepit in vano animã ſuã: nec iurauit in dolo ꝓximo tuo. Hic accipiet bñdictionẽ a Dño, & miſericordiã a deo ſalutari ſuo. Hęc eſt generatio quęrẽtiũ eũ, quærẽtium faciẽ Dei Iacob. Attollite portas principes vr̃as, & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gl̃iæ. Quis eſt iſte rex gloriæ, dñs fortis, & potẽs, dñs potẽs in ꝑlio. Attollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gl̃ię. Quis eſt iſte rex gl̃ię, dñs virtutũ ipſe eſt rex gl̃iæ. Gl̃ia patri, &c. ps. Deus miſereatur noſtri, & benedicat no. fol. 39. ps. E

CRedidi ꝓpter quod locutus ſum: ego autẽ humiliatus ſum nimis. Ego dixi in exceſſu meo, omnis homo mendax. Quid retribuam dño ꝓ oĩbus, q̃ retribuit mihi. Calicem ſalutaris accipiã & nomen dñi inuocabo. Vota mea domino reddam coram omni populo eius: pretioſa in cõſpectu dñi mors ſanctorum eius. O dñe, quia ego ſeruus tuus, ego ſeruus tuus, & filius ancillę tuæ. Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen domini inuocabo. Vota mea domino reddã, in conſpectu omnis populi eius: in atrijs domus domini: in medio tui Ieruſalem. Gloria patri. ps.

LAudate dominum omnes gentes: laudate eum omnes populi. Quoniam cõfirmata eſt ſuper nos miſericordia eius, & veritas domini manet in ęternum. Gloria patri, &c. Pſalmus. F

LEuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Auxilium meum a dño, qui fecit cęlum & terrã. Nõ det incõmotionem pedem tuum: neq; dormitet, qui cuſtodit te. Ecce nõ dormitabit, neq; dormiet, q cuſtodit Iſrael. Dominus cuſtodit te, dñs protectio tua ſuper manum dexteram tuam. Per diem ſol non vret te: neq; luna per noctem. Dominus cuſtodit te ab omni malo cuſtodiat animam tuam dñs. Dñs cuſtodiat introitum tuum, & exitũ tuum, ex hoc, nunc, & vſq; in ſęculum. Gloria patri. Pſalmus.

Ad te leuaui oculos meos. fol. 182. Et poſt ſingulos pſalmos dicat Gloria pa. Aña. Exaudi nos dñe: qm̃ benigna eſt miſericordia tua: ſecundum multitudinem miſerationum tuarum reſpice nos domine.

A ne Kyrie elei. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas. ℣. Ego dixi domine miſerere mei. ℟. Sana animam meã: quia peccaui tibi. ℣. Saluã fac ancillam tuam. ℟. Deus meus ſperãtem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eam. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Eſto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpir. Oremus. Oro.

DEus qui per Moyſen famulum tuum Iſraeliticę plebi mandaſti, vt mulier, quæ filium peperiſſet, ab ingreſſu templi ſequeſtraretur: quęſumus, vt hanc famulam tuam N. ab omni inquinamẽto peccati mundare digneris: quatenus mente & corpore mundata
B ſinum ſanctę matris eccleſię valeat penetrare, & tibi pro ſuis delictis acceptabile munus offerre. Per dominum. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, Deus ſabaoth, qui tuum vnigenitum vna cũ matre ſua poſt quadraginta dierum ſpatium in templo pręſentaſti, benedicere digneris hanc famulam tuam N. Quam ad templum tuum tibi Domino Deo noſtro purificandi gratia præſentamus, & concede propitius vt ſicut eam per noſtrum officium in templum iſtud introducimus, ſic poſt finem vitę præſentis templum cæleſte mereatur introire. Per eundem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum. Qui tecum viuit & regnat. ℟. Amen. Tunc mulier habens candelam accenſam in manibus, accipit a ſacerdote caput ſtolæ, & eccleſiam
C ingreditur, dicente ſacerdote. Famula Dei N. ingredere in templũ Dei, adora filium beatæ Mariæ virginis, qui tibi tribuit fœcunditatem prolis. Deinde ſacerdos celebret miſſam, ſi eſt hora conueniens: & ipſa aliquid offerat ſacerdoti. Poſtea dicat ſacerdos euangelium ſancti Ioannis. In principio erat. folio. 89. & euangelium ſequens. Secundum Lucam.

IN illo tempore: Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Marię, ſecundum legem Moyſi: tulerunt Ieſum in Hieruſalem: vt ſiſterent eum domino: ſicut ſcriptum eſt in lege domini. Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum domino vocabitur. Et vt darẽt hoſtiam, ſecundum quod dictum eſt in lege domini, par turturum: aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in

Ieru-

Ieruſalem, cui nomen Simeon: & homo iſte iuſtus, & timoratus: ex D
pectans conſolationem Iſrael, & ſpiritus ſanctus erat in eo. Et reſponſum acceperat a ſpiritu ſancto: non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum domini. Et venit ī ſpiritu in templum. Et cū inducerent puerum Ieſum parentes eius: vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo, & ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit deum, & dixit. Nunc dimittis ſeruum tuum domine, ſecundum verbum tuum in pace. Quia viderūt oculi mei ſalutare tuum. Quod paraſti: ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium: & gloriam plebis tuæ Iſrael. Poſtea dicat orationem ſeq.

Abſolue, quæſumus domine, delicta famulę tuæ N. & a peccatorum ſuorum nexibus, quæ pro ſua fragilitate contraxit, tua benignitate liberetur. & Orationem. E

Deus qui ſalutis ęternæ, beatę Mariæ Virginitate fecunda, humano generi præmia præſtitiſti: tribue quęſum⁹: vt ipſam pro nobis intercedere ſentiamus, per quam meruimus authorem vitæ ſuſcipere dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum. Qui tecum viui:. vel Concede nos famulos tuos. folio 260. Et benedictio Dei pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper te, & maneat ſemper. Amen.

¶ Finit tractatus ſecundi primæ partis libri Sacerdotalis.

Tractatus Quintus De ſacramento pœnitentiæ.

¶ Pœnitentia quid ſit,& quotuplex,& de tribus verę pœnitentiæ partibus. Cap. 1.

SEcundum beati Hieronimi ſententiam,ſecunda tabula poſt naufragium eſt Pęnitentia. De Pænit en.diſt.2.ca.Secunda: vt hi qui humana fragilitate,vel ſuadente diabolo, ſeu propria iniquitate peccauerunt,per ipſam ad ſalutis portum dedu-
B cantur.Quæ quidem a beato Ambroſio ſic diffinit: Pnīa eſt p̄terita mala plāgere,& plāgēda iterū nō cōmittere.De Pęn.diſt.3.c.Pęnitētia.Hoc eſt,quod ille, ꝗ vere cupit pænitere, ſit bn̄ cōtrit⁹,ideſt dolorē habeat de pctīs cōmiſſis & præteritis, & firmiter diſponat & ꝓponat deinceps illa vel alia, ideſt nullum peccatū mortale cōmittere. ¶ Eſt aūt triplex Pnīa.ſ.ſolēnis,publica,&ſecreta.Solēnis Pnīa eſt,q̄ ꝑ ep̄m ſolēniter in 4.feria cinerū indicit̄, ꝓpter peccata enormia & publica.50.diſt.c.In capite.Et hæc ſolū ab ep̄o,& non a ſacerdote indicēda eſt:niſi de ſpeciali mādato ep̄i. Et de hac in Pōtificali agit̄. ¶ Alia eſt Pænitētia publica,ſicut peregrinatio cū baculo cubitali, vel huiuſmodi:q̄ a ſacerdote parochiali, & a quolibet cōfeſſore pōt imponi.31.q.1.c.Siꝗs.q̄ nō eſt ſ̄m Augu-
C ſtinū īponēda iuuenibus,& maxime mulieribus.50.diſt.Pænitētes. ¶ Tertia eſt Pnīa priuata,q̄ quotidie imponit̄, dū ꝗs pctā ſua ſacerdoti ſacr̄aliter cōfitet̄.26.q.6.c.p̄sbyteri.2.q 1.Si peccauerit. ¶ Oīs aūt vera Pnīa habet tres partes.Prima eſt,Cordis cōtritio, q̄ cōſiſtit in dolore pcōrū p̄teritorū,& diſpoſitione ꝓ poſſe, diuina adiuuāte gr̄a,amplius nō peccādi.Secūda eſt,Oris cōfeſſio, q̄ cōſiſtit in integra, & lacrymabili oris cōfeſſiōe oīum pcōrū corā ſacerdote. Tertia eſt,Satiſfactio ꝓ pcīs,ad arbitriū ſacerdotis imponēda iuxta ipſi⁹ diſcretionē,& cōfitētis opportunā correctionē q̄ fit in or̄one, eleemoſinis & ieiunio,oīa.n.alia afflictiōis,miſericordię,ac ſp̄ualia op̄a ad hęc tria reducunt̄.Et hæc tria ſunt hui⁹ ſacr̄i materia. ¶ Ex cōcilio Florētino. Quartū ſacramētū eſt Pnīa: cuius quaſi materia ſunt

act⁹ Pnīæ: q̄ in tres diſtinguiť partes. Quarū prima eſt cordis cōtritio: ad quā ptinet, vt doleat de pcō cōmiſſo, cū ꝓpoſito nō peccādi de cętero, Scđa eſt, Oris cōfeſſio: ad q̄ ptinet vt pctōr oīa pcā, quorū memoriā habet, ſuo ſacerdoti cōfiteanť integraliter. Tertia eſt, Satiſfactio ꝑ pctīs ſm arbitriū ſacerdotis: q̄ qđē pcipue fit ꝑ orōnē, ieiuniū, & eleemoſynā. ¶ Forma aūt hui⁹ ſacrī eſt abſolō a pcīs. ſ. Ego te abſoluo a pcīs tuis: q̄ dēt ab ore ſacerdotis ꝓferri. Vñ ibidē legiť. Fořa hui⁹ ſacrī ſunt v̄ba abſolōnis: q̄ ſacerdos profert cū đt: Ego te abſoluo. Oīa aūt alia ſūt ad ſolēnitatē: q̄ tñ nō ſūt ptermittēda. ¶ Miniſter aūt hui⁹ ſacrī eſt Sacerdos rite ordinat⁹ ordinari⁹, vel đlegatus hñs cōmiſſionē a p̄p, vel ab epo. Vñ legiť. Miniſter huius ſacri eſt Sacerdos hñs authoritatē abſoluendi, vel ordinariā, vel ex commiſſione ſuperioris. ¶ Effectus vero huius ſacri eſt abſolutio a peccatis. E
Vnde legiť. Effectus ſacri Pęnitentię eſt abſolutio a peccatis hęc ibi. Eſt etiam liberatio a Pænis inferni, & reſtitutio diuinæ gratię.

¶ De triplici cōfeſſione: & quod auricularis cōfeſſio de iure diuino ſiue a Deo fuit inſtituta: & de pcōrū circūſtantijs cōfitendis. Cap. 2.

VBi notandum q̄ triplex eſt cōfeſſio. Vna mentalis, q̄ eſt recognitio peccati coram deo in corde, & hæc fuit tempore legis naturæ. ſ. ſtatim poſt peccatū Adæ. Secūda eſt cęremonialis cōfeſſio ſ. q̄ peccās tali pcō offerat tale ſacrificium: & peccās in alio peccato offerat aliud. Et hęc fuit in lege moſaica. Tertia eſt confeſſio ſacramentalis, quæ fit ſacerdoti: q̄ eſt de neceſſitate ſalutis cunctis pęnitētibus triplici ratione. ¶ Primo ex Chriſti inſtitutione: qui eam inſtituit implicite & explicite. Implicite in figura, dum dixit leproſo F
Matth. 8. Vade, oſtēde te ſacerdoti. Explicite. cum Io. 20. dixit Apoſtolis, & per eos omnibus ſacerdotibus: Accipite ſpiritum ſanctum: quorum remiſeritis pcā, remittunť eis &c. Ibi enim datur ſacerdotibus ptās iudicādi & remittēdi: q̄ requirit manifeſtationem de ipſis pctīs, q̄ eſt cōfeſſio. Quibus autem dať ptās iudicādi de aliqua cauſa, datur ei ptās cognoſcendi de illa. Nullus enim poteſt iudicare, & eſſe bonus iudex de is quę ignorat. Sacerdos autem nō poteſt cognoſcere ſufficiēter facta conſcientię pctōris, niſi pctōr ei per cōfeſſionē cōſciētiā aperiat: & ſic Chřs cōfeſſionem oris inſtituit. ¶ Secundo, ex doctorum & ſcripturarum teſtificatione cōfeſſio ſacřalis eſt neceſſaria. Ambroſi⁹ in libro de Paradiſo: & habeť de pęni. diſt. 1. c nō

poteſt

A poteſt. Nō pōt q̄ſq̄ iuſtificari a pctō, niſi pcm̄ fuerit ante confeſſus. Et ibidē Ioānes Chryſoſtom⁹. Nō pōt q̄ſq̄ grām vitę cęleſtis accipe niſi purgat⁹ fuerit ab oī ſorde pcī p pnīæ cōfeſſionē. Et Auguſtin⁹ ī libro de pnīa. Agite pnīam, q̄lis ī ecclīa agit: vt oret ꝓ vobis ecclīa Nemo ſibi blādiat̄, & dicat: Occulte ego apud deū ago: nouit de⁹ q mihi ignoſcit, q̄ ī corde ago. Ergo ſine cauſa dictū eſt, Quæcūq; ſolueritis ſup terrā, erūt ſoluta & ī cęlo. Ergo ſine cauſa datę ſunt eccleſiæ Dei claues: q̄ſi dicat, nō. Et de pæni. diſt. 1. c. multiplex. Leo pp̄. Nō remanet ī iudicio cōdēnādū q̄ fuerit cōfeſſione purgatū. ¶ Tertio, ex ecclīæ p̄ceptione cōfeſſio ſacralis eſt neceſſaria: qa ecclā p̄cepit q̄ ſemel ī anno qlibet poſtq̄ ad annos diſcretiōis puenerit, debeat ſacerdoti oīa pcā ſua cōfiteri. De pæn. & re. c. Oīs vtriuſq; ſex⁹. B & dicit oīa pcā. ſ. cogitationis, locutionis, opationis & omiſſionis, ſecreta, & manifeſta, cū eorū circūſtātijs agrauātib⁹ vel ī aliā pcī ſpēm trahētib⁹: q̄ ſunt iſtæ. ſ. ¶ Prima, pſonæ, cū q̄ peccauit, noīe ei⁹ tacito: ſed ſi cū nupta, vel moniali &c. peccauit. ¶ Secūda, loci, ſi ī loco ſacro peccauit. ¶ Tertia, tpis: ſi ī die feſto. ¶ Quarta numeri. ſ. quoties idē pcm̄ cōmiſit, q̄tū recordari pōt. ¶ Quinta, modi: vt ſi qs cū muliere peccaret cōtra naturā. ¶ Sexta, q̄litatis: ſi ſit publicum, vel occultū: & hoc pp ſcādalū. ¶ Septima, Inductionis: ſi ipſe peccauit & alium induzit ad peccandū. ¶ Octaua, Cōſequentia: qn̄ in vno peccato multa cōſequunt̄: puta ī ludo mēdacia, piuria, blaſphemię

¶ Qui, & quando teneantur ad Confeſſionem: caſus item nonnulli ponuntur, quando quis ſtatim tenetur confiteri. Cap. 3.

C OMnes autem adulti poſtq̄ ad annos diſcretionis puenerint, tenent̄ cōfiteri ſemel in anno. 1. in q̄drageſima: & q̄ hoc nō ſecerit, viuēs ab ingreſſu ecclīæ arceat̄, & moriēs ecclīaſtica careat ſepultura. vt in cōcilio generali extra. de Pæn. & re. c. Oīs vtriuſq; ſexus. ¶ Tenet tn̄ homo pcm̄ cōmiſſum ſtatim cōfiteri. 1. dolore de cōmiſſo: & ꝓponere de cætero nō peccare, cū ītētione ī futura ꝓxima q̄drageſima cōfiteri: & ſufficit ꝓ tunc ad acq̄rendū ſtatum gr̄ę. ¶ Sūt aūt aliq̄ caſus, in qb⁹ hō teneī ſtatim confiteri. ¶ Primus eſt, infirmitas grauis. ¶ Scd̄s, qn̄ imminet periculum mortis: ſicut mare tranſire, longā peregrinationē ſeu piculoſam viā ageř. ¶ Terti⁹ eſt, qn̄ hēt aliqd ageř, qđ exiſtēs in peccato mortali nō p̄t facere ſine pcō mortali, ſicut dicere miſſam &c. hmōi. ¶ Quart⁹, qn̄ hēt copiam

Statutū cōfitēdi tempus eſt a dominica ī ramis palmarū vſq; ad octauam paſchæ īncluſiue.

piam confeſſoris, qui põt eum abſoluere a peccatis: a q̃bus ſuus cõ- D
feſſor non põt, & veriſimile eſt quòd in Quadrageſima talẽ copiam non habebit. ¶ Quintus eſt, qñ habet conſcientiã, ꝙ ſtatim debeat confiteri, q̃a tenetur aut talem conſcientiam deponere, aut confiteri. Et licet hoc poſſit differri, vt prædictum eſt: melius tñ & tutius eſt quam primum confiteri poſt peccatum commiſſum, ꝑꝑ multa mala & pericula, quæ euenire poſſunt, & multa bona, quæ inde ſequũtur.

¶ Qualiter ſacerdos ſe habere debet erga pęnitentes & ſubditos ſuos, in Sacramento Pęnitentiæ. Cap. 4.

ET quia officium ſacerdotis parochialis & curati eſt aĩarum ſibi commendatarum ſaluti pro viribus intendere, diligenter & vigilanter debet ſtudere & procurare, vt animas ſibi commiſſas a peccatis eruat, & ad confeſſionem & pęnitentiam inducat: quia ſi eius E
cauſa perierint, reddere rationem tenebitur de eis in die iudicij. Requiret enim Deus de manu ipſius oues ſibi commiſſas. Et ideo verbo & exemplis debet, quantum in eo eſt, eos a peccatis auertere: frequenter eos admonendo, corripiendo, increpando, rogando, perſuadendo, vt caueãt a peccatis: & ipſe tanquam virtutis ſimulacrum debet ſe coram illis irreprehenſibilem exhibere: quia plus proſunt facta quam verba, & bona exempla quam eloquens prædicatio: & magis eos mouent ad bene viuendum bona opera q̃ prolata verba. Diligens itaq; ſacerdos inſtante tempore Quadrageſimæ debet inſtare & præmonere oẽs ſibi ſubditos, vt tempeſtiue veniant ad confeſſionem: & non expectent finem Quadrageſimæ: quia melius poterunt examinari: & quia conſequenter multas indulgẽtias: quæ t̃pe Quadrageſimali conceduntur: q̃ ſine contritione & confeſſione nul- F
lum hñt effectum. De qua quidem præmonitione hr̃ in pęnitentiali Romano. ¶ Hebdomada priori ante initiũ Quadrageſimę presbyteri plebium conuocent ad ſe populũ: & diſcordantes canonica authoritate reconcilient, & oĩa iurgia ſedent. Et tunc primum confitẽtibus pęnitentiam dent: ita ꝙ anteq̃ caput ieiunij veniat, oẽs confeſſi pęnitentiã acceptam habeãt, vt liberius dicere poſſint, dimitte nobis debita nr̃a, ſicut & nos dimittimus debitoribus nr̃is. Et beatus Auguſtinus. Presbyteri admonere debent plebem ſibi ſubiectam, vt oĩs qui ſe ſentit mortifero peccati vulnere ſauciatũ, fer. quarta ante Quadrageſimam cum oĩ feſtinatione recurrat ad viuificãtẽ matrem

Hinc ie iuniorũ nſorum fructus.

eccleſiam:

A ecclíá: vbi mali q̄ cōmiſit cū oī humilitate & cōtritione cordis ſim pliciter cōfeſſus ſuſcipiat remedia pnīę, ſm modū canonicis authoritatibus p̄fixū. Nō ſolū aūt ille, q̄ mortale aliqd cōmiſit, ſed ēt oīs homo qcunq; ſe recognoſcit immaculatā Chri tunicā, quā in baptiſmo accepit, peccati macula polluiſſe, ad ꝓpriū ſacerdotē feſtinet venire, & cū puritate mētis oēs trāſgreſſiones, oīa peccata, qbus dei offenſam ſe incurriſſe meminit, humiliter cōfiteat̄, & quicquid ei a ſacerdote fuerit iniunctum, ac ſi ab ipſo omnipotentis dei ore eſſet prolatum, ita diligenter intendat & cautiſſime obſeruet.

¶ Sacerdos tenetur ſcire cenſuras, & caſus reſeruatos:

SAcerdos igitur, vt melius ſciat ſibi ſubditos a peccatis purgare, ſtudeat diligenter habere & ſcire caſus reſeruatos dño papæ, & B epiſcopo, & cenſuras vtriſq; reſeruatas, & ea, quę ſunt in iure, & per conſtitutiones ſynodales: Quę quidem hic breuiſſime pro maiori commoditate ponentur. ¶ Et primo, cenſurę promulgatę in cœna dñi in proceſſu annuali curiæ. ¶ Subſequenter, quæ in iure vel extrauagantibus, & concilio Lateran. editæ ſunt, & ipſi dño papę reſeruantur. ¶ Tertio, quæ epiſcopis & diocęſanis reſeruant̄. ¶ Quarto, quæ aliqñ dño papæ, aliqñ epo reſeruant̄. ¶ Vltimo, caſus epales de iure vel de cōſuetudine epis reſeruati & diocęſanis ordinarie ponuntur. ¶ Sed prius aliquid de excōmunicatione dicēdū eſt.

¶ Ex communicatio quid ſit, & quotuplex. Cap. 5.

EXcōicatio dr̄ excluſio. ſ. a cōione. Sicut aūt eſt triplex cōio fideliū. ſ in cōuerſatione, vel loquela, cibo, ſalutatione, & huiuſmo-C di: in ſacrorum ſuſceptione, & bonorū ſpiritualiū participatione, q̄ fiunt in eccleſia iuxta illud, Particeps ego ſum omniū timētium te, p̄s. 118. ſic triplex poteſt dici excōicatio alijs. ¶ Et prima eſt maior quæ etiam dicitur anathema, & excludit a prędicta triplici communione. 3. q. 4. c. Engeltrudā. & 11. q. 3. Sicut apoſtoli. & ca. nihil. ¶ Secunda eſt excommunicatio minor quæ excludit a participatione & cōione ſacrorum paſſiua tantum, ſm Io. de Lig. vt de cle. exc. mi. ca. ſi celebratur. & de hac. 11. q. 3. cum excōicatio. & 3. q. 4. Engeltrudam. ¶ Tertia eſt excōicatio data ad eo. ſ. inflicta ꝓ quolibet peccato mortali. 11. q 3. Audi. Et ſciēdum quod excōicatio maior qñq; infligitur ab homine, ſiue a iudice pro diuerſis cauſis, quæ hic non ponuntur propter innumeros caſus: qñq; a iure particulari. ſ.

in cõcilijs ſynodalibus alicuius ciuitatis,vel prouincialibus alicuius D
prouinciæ:aliqñ a legatis ipſarũ ꝓuinciarũ,quę non ligat niſi hoĩes
illius prouincię.Et etiã iſti,hic non ponuntur.Aliæ ſunt a iure communi,& extrauagantibus:vel vniuerſalibus cõcilijs,& a ſummis põtificibus:quę vbique ligant. Quę in particulari hic inferius ponuntur,ſecundum quod haberi potuerunt.

¶ Caſus & cenſurę reſeruatę domino papę in proceſſu annuali in cæna domini. Cap.6.

EXcõicant̃ oẽs hæretici,ſchiſmatici,& fautores,adhærẽtes,& q̃ cũ eis cõmerciũ hñt,& q̃ vicleuiſtis hr̃tici d̃ferũt arma,vel alia ꝓhibita,aut vinũ,oleũ,veſtes,granũ,& hmõi. 2.¶ Piratę & latrũculi marini:& recipiẽtes eos,& dãtes eis fauorẽ, vel cõſiliũ.. 3.¶ Qui in terris ſuis noua pedagia ĩponũt,vel ꝓhibita exigũt. 4.¶ Et q̃ imponũt collectas,vel onera eccleſiaſticis pſonis:& q̃ exigũt tã realia, q̃ pſonalia. 5.¶ Falſarij literarũ ap̃licarũ vel ſupplicationũ p ſummũ Põtif.vel vice cãcellariũ,vel eorũ vices gerẽtiũ. 6.¶ Qui equos, arma,ferrũ,lignamina,& alia ꝓhibita deferũt ſarracenis,& turcis, & E
alijs infidelib.q̃bꝰ Chr̃ianos ĩpugnãt. 7.¶ Impediẽtes, & ĩuadẽtes eos q̃ victualia & alia neceſſaria ad vsũ Ro.Curię deferũt. 8.¶ Verberãtes,vel capiẽtes,ſeu ĩpediẽtes,vel occidẽtes eos, q̃ ad ſedẽ ap̃licã vadunt,vel ab ea recedunt,& eos q̃ morant̃ in curia:& dãtes auxilium,cõſilium,vel fauorẽ:vel mãdãtes talia fieri. 9.¶ Itẽ capientes,detinẽtes,vulnerãtes,mutilãtes,incarcerãtes,interficiẽtes patriarchas,archiepõs,& epõs,eorumq; mãdatores. 10.¶ Qui verberãt, vel capiunt,ſeu bonis ſpoliãt eos,q̃ cauſas ſuas ꝓſequuntur in curia, F
vel aduocatos,ſeu ꝓcuratores eorum,propter huiuſmodi ꝓſecutionẽ cauſarum. 11.¶ Qui ꝓhibẽt,vel ſtatuunt ne pareatur literis & mãdatis ap̃licis,ſeu legatorum,& nunciorum, & iudicum delegatorum dñi papę:& fauẽtes. 12.¶ Qui ſe ſubtrahunt ab obediẽtia dñi papæ:& S.Rom.eccleſie & fauentes. 13.¶ Qui vſurpãt ſibi iuriſdictionẽ,ſeu fructus eccleſiaſticos, ſeu ad eccleſiaſticas perſonas ptinentes:& dantes conſilium, vel fauorem. 14.¶ Quicunque ſuperioritatem hñs prohibet quoquo modo ne aliquis de vacatione alicuius beneficij ſcribat, ſeu certiorem reddat quempiã extra dñiũ eorum exiſtentem: vel impediunt directe, vel indirecte,ne conſequantur prouiſiones beneficiorum,ſeu dignitatum ſibi authorita-

A te apl̄ica cõceſſarũ: & dátes cõſiliũ, vel fauoré, vel nõ obuiátes cum p̄nt. 15. ¶ Verberátes, vel capiétes, vel deprædátes romipetas accedétes, morátes, & recedétes, & dátes cõſiliũ, auxiliũ, vel fauoré. 16. ¶ Hoſtiliter diſcurrétes p terras eccl̄ę: inuadétes & occupátes eaſdé: & dátes cõſiliũ, auxiliũ, vel fauoré. 17. ¶ Qui abſoluũt a p̄dictis caſib⁹ p̄terq̄ ĩ mortis articulo, (& tũc ét excõicati debēt fidē p̄ſtare de ſatiſfactione vel dare ſufficiétē cautionē) ſunt excõicati, & priuati oĩno iuriſdictionibus prędicádi, cõfeſſiones audiendi, & miniſtrádi ſacr̄a. Et nota quod nullus eximitur a pœnis & cēſuris ſuperi⁹ poſitis, etiam quacunq; præfulgeat dignitate eccleſiaſtica, vel ſeculari.

¶ Cenſuræ quæ reſeruantur domino papæ in iure vel extrauagantibus ex concilio Lateranenſi. Cap. 7.

B Cenſuræ quę reſeruantur dño papæ: præter ſupradictas, ſunt infraſcriptæ. videlicet. 1. ¶ Excõicati nominatim a dño papa 2. ¶ Radétes aliquid: vel emendátes in lr̄is Dñi papæ. 3. ¶ Inſecutores hoſtiliter cardinalium vel alicuius clerici, vel religioſi de familia dñi papę vel cardinalium: p̄cutiétes, & capiétes eoſdem: & dátes cõſilium, auxilium, & fauorem: receptatores & defenſores talium. in c. Felicis. de pæn. lib. 6. 4. ¶ Percutientes, capientes, vel bannientes epiſcopum temere, vel iniurioſe, & id fieri mandantes ſocij, & dantes cõſilium, auxilium, vel fauorem. 5. ¶ Officiales, qui in aliquo p̄dictorum fuerint culpabiles. Cle. 1. de pænis. 6. ¶ Qui ſine licentia ſedis apl̄icę aſſentiunt noĩationi, vel electioni, aſſumptioni in ſenatorem, vel capitaneum, vel patritium, ſeu rectorem ad regimen vrbis

C Romæ. 7. ¶ Qui electus in ſenatorem vel &c. vt ſupra, vltra annum de tali officio ſe impediuerit. 8. ¶ Qui taliter aſſumpto ſine licētia, vt ſupra, intēdunt, vel obediunt: & qui tales modo p̄dicto elegerunt, noĩauerunt, vel aſſumpſerũt. 9. ¶ Qui talibus dát auxilium, cõſiliũ, vel fauoré, publice, occulte, tã nominationibus, vel aſſumptionibus quã nominatis vel aſſumptis. De elec. c. Fundaméta. li. 6. 10. ¶ Exterrátes & in fruſta incidentes corpus mortuum: & in aqua coquentes: vt oſſa ſeparent a carnibus, vt ad alium locum ad ſepeliendum deferatur. Bonifac. 8. 11. ¶ Accedentes ad ſepulchrum dñi ſine licentia. 12. ¶ Clerici ſcienter & ſponte in diuinis tam in eccleſia quam alibi participantes cum excommunicatis iudicialiter a papa de ſen. excom. c. ſignificauit. 13. ¶ Clerici, vel religioſi inducentes

aliquē ad vouēdū, vel iurādum, vel promittēdū de eligēda ſepultura D
apud eorū eccl'as, vel electa mutāda. De pęnis. c. cupiētes. in cle. 14.
¶ Excõicati ex gñali ſnīa ſuorū diocęſanorū hñtes literas ap'licas
falſas, niſi infra 20. dies poſtq̄ ſe cogñouerint hr̄e lr̄as falſas, illas nō
deſtruxerint, aut reſignauerīt, nō pñt abſolui poſt lapſum 20. dierū,
niſi a ſede ap'lica. De cri. fal. c. Dura. 15. ¶ Religioſi cōferētes ſcr̄a
cōionis, vel extremę vnctionis ſine lnīa parochialiū. 16. ¶ Religio-
ſi ſolēnizātes mr̄imonia. 17. ¶ Religioſi abſoluētes excõicatos a iu-
re, vel a cōſtitutionib' ſynodalibus: aut a culpa & pœna. De priuil.
c. religioſi. in cle. 18. ¶ Religioſi abſoluētes a caſibus & cēſuris in
extrauagantibus reſeruatis. Sixtus. 4. 19. ¶ Religioſi mendicantes
trāſeuntes ad ordines nō mēdicātium, pręterquam ad Carthuſien-
ſes. Martinus. 5. 20. ¶ Religioſi non mendicantes recipientes ad or E
dines ſuos fratres mendicantes, etiam habentes literas Apoſtolicas.
Mart. 5. 21. ¶ Magiſtri excludentes fratres prędicatores a ſtudio
Pariſienſi Alexander 4. 22. ¶ Qui libellos famoſos, vel rythmos
faciunt contra ordinem prędicatorum & minorum. Alex. 4. 23.
¶ Dicentes vel defendentes quod fratres prædicatores & minores
non ſint in ſtatu perfectionis: & quod nō liceat eis de eleemoſynis
viuere: aut quod non poſſint prędicare, vel confeſſiones audire.
Alex. 4. 24. ¶ Facientes damnabilem violentiam in locis fratrum
prædicatorum. Clemēs 5. 25. ¶ Intrantes monaſteria ſororum or-
dinis prædicatorum & minorum in caſibus non cōceſſis. Bonifa. 9.
quo ad prędicatores: & Eugen. 4. quo ad minores. 26. ¶ Domini
tpales, & etiam epi, q̄ cogunt aliquem celebrare tpe interdicti gña F
lis, vel cū cāpana, vel voce preconis excõicatos, vel interdictos vo-
cant ad diuina: vel qui prohibent excõicatis & interdictis, ne de ec-
cleſia recedant, dum miſſarum ſolennia aguntur, cum a celebranti-
bus fuerint requiſiti gñalr̄, vel ſpālr̄ vt exeant. 27. ¶ Interdicti, vel
excommunicati publici poſtquā fuerint moniti nōiatim a celebrā-
tibus vt exeant, ſi nō exierint ſunt excõmunicati: & abſolutio papæ
reſeruatur. De ſen. exc. c. grauis. in cle. ¶ Simoniaci in quocunque
ordine, & beneficio. Martinus 5. Eugenius. 4. Paulus 2. Sixtus 4.
28. ¶ Facientes pactum in curia ꝓ gratia conſequenda. 29. ¶ Qui
ſciuerit aliquem committere ſimoniam in curia: & non denunciaue
rit papæ, vel alij ab ipſo deputato infra duos menſes. Euge. 1. 30.
¶ Recipientes

A ¶ Recipiẽtes aliquid pro ingreſſu monaſteriorum. Vrbanus. 5. Ne in vinea. 31. ¶ Inquiſitores, qui cõtra cõſciam miſerint procedere cõtra aliquẽ hęreticũ: vel alicui iniuſte crimen hęreſis impoſuerint, vel vexauerint. De hęre. c. Multorũ. in cle. 32. ¶ Inijciens enormiter manus violẽtas in clericũ, vel religioſum, pfeſſum, vel nouitium vel cõuerſum ſeculare tradentẽ ſe & ſua, honeſte viuẽtẽ, & audientẽ horas: Itẽ clericũ cõiugatũ nõ bigamũ, incedentem in habitu clerici: Itẽ depoſitũ verbaliter tm̃: Itẽ per ſaltum promotum: Item excõmunicatũ: Item incedẽtem ſine habitu clericali ante admonitionẽ. Item clericus, qui ex ira ſeipſum enormiter percutit, eſt excommunicatus excõicatione papali. 17. q. 4. cap. Siquis ſuadẽte. 33. ¶ Officiales Romanæ curiæ: qui pro taxis, mercedibus, emolumentis, B laboribus regularibus, aut cuiuſcunque alterius operis lucro, recipiũt aliquid in pecunijs, rebus, bonis, aut promiſſionibus, quocũq; modo, etiam a ſponte offerentibus, aut vltra quam in eorum officiorum antiqua inſtitutione ſtatutum eſt, & tenentur ſatiſfacere illis, a quibus receperunt. Iulius 2. in extraua. Etſi Romanus. & Leo. 10. in concil. Lateran. In apoſtolici. 34. ¶ Cardinales vota data in cõciſtorio, & ibi geſta, aut dicta, quæ in odium, pręiudicium, aut ſcandalum alicuius redundare poſſent, verbo, aut ſcripto, vel alio modo reuelantes: & etiam, ſi per pontificem indictum ſit ſilentium in aliqua re, eam manifeſtantes ſunt excommunicati: & a ſolo papa abſoluuntur cum expreſſione cauſæ. In concil. Lateran. Leo. 10. ſupernę diſpoſiti. 35. ¶ Prædicatores tam clerici quam religioſi, miracu C la falſa, aut incerta. vel prophetias, quæ ex ſacra ſcriptura non conſtant, prædicantes, ſeu qui epiſcopis, aut ſuperioribus detrahere in ſuis prædicationibus preſumunt, non obſtante quocunq; priuilegio, ex communicationis ſententiam incurrunt: & abſolutio papæ reſeruatur. Leo. 10. in cõcil. Latera. Supernę maieſtatis. 36. ¶ Pragmaticam ſanctionem in regno Franciæ, & alibi ſeruantes: & ſecundum eam iudicantes, & eam facientes, aut permittentes ſeruari: & non delẽtes eã de libris, archiuis & capitularib⁹, excõicant: & abſolutio papæ reſeruat. Leo. 10. in concil. Lateran. Paſtor bonus.

¶ Cenſuræ epiſcopis & dioceſanis reſeruatæ. Cap. 8.

EPiſcopis, & diocęſanis reſeruantur infraſcriptæ cenſuræ, videlicet. ¶ Contumaciter aſſerentes Romanam eccleſiã non eſſe

caput

caput oĩum eccleſiarum. Diſt. 19. ca. Nulli fas. Si tamen firmiter & D veraciter ita crederet, eſſet hæretic⁹, & abſolutio papę reſeruata per proceſſum annualem. 2. ¶ Vtens literis, vel ſupplicationibus papalibus falſis ſcienter, & retinens eas & non lacerans. 3. ¶ Laici recipientes literas, ſeu bullas papales, non de manu papę vel deputatorum, vel per nuncium non recipientem de manibus eorum, quando eſt perſona magnę authoritatis. De cri. fal. c. dura. 4. ¶ Electus minus quam a duabus partibus cardinalium in papã, ſi tali electioni conſentit: & omnes recipientes eum. De elec. c. licet. 5. ¶ Impugnantes literas electi in papam ante eius coronationem. Benedict⁹. 11. in extraua. 6. ¶ Qui loquuntur ſecrete, vel mittunt literas, vel nũcium ad aliquem cardinalium, dum ſunt in conclaui, occaſione electionis papæ. De elec. c. Vbi periculum. lib. 6. 7. ¶ Domini & offi- E ciales, qui non ſeruant contenta in capitulo de elec. papæ ſupra alleg. Vbi periculum: vel circa ipſum fraudem committunt. Ibidem. 8. ¶ Principes, ſenatores, conſules, qui infra menſem a die notitiæ de delicto commiſſo contra cardinales vel familiares papę & ipſorum cardinalium non faciunt iuſtitiã ſm cõtinentiã capituli felicis. de pę̃n. ſunt excõicati. Ibidem. 9. ¶ Omnes principes & officiales, qui tertio admoniti ab epiſcopis vel eccleſiaſticis perſonis recuſant facere iuſtitiam ſuper eorum cauſis. 23. q. 5. ca. Adminiſtratores. 10. ¶ Omnes officiales, qui euacuant iuriſdictionem & authoritatem prælatorum, quam hñt in ſuis hoĩbus: & ſucceſſores dictorum officialium: niſi infra menſem errorẽ ſuorũ prædeceſſorum corre- xerint. De immu. eccl. c. Non minus. & c. Aduerſis. 11. ¶ Spolian- F tes naufragos bonis ſuis: niſi ablata reſtituant quam citius poterũt. Diuerſę opiniones ſunt, ſi ſit Canon latę ſententię. De rapt. excommuni. 12. ¶ Vbi propter diuerſitatem inhabitantium vnus epiſcopus nõ poteſt populo ſupplere, debet ſibi vicarium ſubſtituere, qui populo ſatisfaciat: & talis vicarius debet per omnia ſubeſſe epiſcopo principali: qui ſi aliter ſe ingeſſerit, eſt excõmunicatus. De offi. ord. c. Quoniam. 13. ¶ Participans cum excommunicato in crimine, propter quod eſt excommunicatus, dando ei conſilium, auxiliũ, vel fauorem. De ſenten. excommu. cap. nuper. 14. ¶ Omnes grauãtes per ſe, vel per alios, in beneficijs, vel alijs ſuis rebus, clericos vel eorum conſanguineos: quia noluerunt eligere illum, pro quo rogabantur.

A bantur. De elec. cap. ſciant cuncti. 15. ¶ Extorquentes abſolutionē a ſententijs excommunicationis, ſuſpenſionis, & īterdicti, per vim, vel metum, ex tra de ijs, quę vi me, vc cauſa fi. c. vnico. lib. 6. 16. ¶ Compellentes prælatos, vel eccleſiaſticas perſonas ad ſubmittendum eccleſias, ſubijcienda bona immobilia, vel iura eccleſiarum laicis, ad cognoſcendum ſeu profitendum ſe retinere ab eis, vel ad ſtatuendum laicos in patronos, ſeu aduocatos eorum in perpetuum, ſeu ad non modicum tempus ſine licentia papę, & capituli. De reb. eccle. non alie. c. Conſultiſſimo. 17. ¶ Laici ſi vſurpant, vel exigunt aliquid de rebus ecclaſiaſticis immobilibus vltra importationem contractuum factorum, vel faciendorum, ſi moniti non deſtiterint, etiam taliter ablata reſtituendo vbi ſupra. 18. ¶ Impedientes

B litigare in foro eccleſiaſtico, coram delegato, vel quocunq; alio iudice eccleſiaſtico in cauſis, quæ de iure, vel conſuetudine poſſunt ibidem exerceri. De imm. eccle. ca. Quoniam. lib. 6. 19. ¶ Impedientes ſequeſtrationem vel fructus ſequeſtratos occupantes, poſt vnam diffinitiuam ſententiam apud ſedem apoſtolicam promulgatam, ſuper aliquo beneficio: etiam ſi nulla foret. In clem. vnica. de ſequeſtra. 20 ¶ Procurantes quod conſeruatores ſe intromittant de alijs, quam de manifeſtis iniurijs, & exigentibus iudiciariam poteſtatem. De offi. & poteſta. c. fin. lib. 6. 21. ¶ Fingentes caſum fraudolenter, per quem iudex vadat, vel mittat ad aliquam mulierem pro teſtimonio ferendo. De iudic. capi. mulieres. lib. 6. 22. ¶ Concedentes repræſalias contra perſonas eccleſiaſticas, ſpecia-

C liter vel generaliter, ſi ſunt ſingulares perſonæ, ſunt excommunicati: ſi vniuerſitas, eſt interdicta. De iniu. & dam. da. cap. vnico. lib. 6. 23. ¶ Clerici habentes officium vicecomitis, vel præpoſiti ſecularis, ſi admoniti non deſiſtant. Ne cle. vel mo. c. Clericus. 24. ¶ Contrahentes matrimonium cum conſanguineis, vel affinibus, vel monialibus profeſſis, vel religioſis, vel cum clericis in ſacris ordinibus conſtitutis, tam ipſi clerici & religioſi & conſanguinei, vel affines contrahentes, quam perſonæ cum quibus contraxerint, omnes ſunt excommunicati. In cle. vnica. de conſan. & affi. 25. ¶ Monachi & canonici regulares, archidiaconi, decani, præpoſiti, plebani, cantores, & alij clerici perſonarum habentes, vel quicunque presbyteri, qui le-

ges

ges,vel phyſicam audiunt,extra clauſtrũ, niſi infra duos menſes re- D
dierint.Ne cle.vel mo.ca.ſi. 26.¶Doctores,q legũt leges,vel phy-
ſicã, ſi retinẽt in ſcholis ſuis religioſum q habitu depoſito ſuæ reli-
gionis audire vult leges vel phyſicã.Ne cle.vel mo.c.Vt periculosũ.
lib.6. 27.¶Religioſi tacite,vel expreſſe profeſſi:qui temere habitũ
ſuæ religionis dimittunt.Ibidẽ. 28.¶ Religioſi,qui ſine lnĩa ſuorũ
plátorũ vel maioris partis cõuẽtus accedũt ad ſtudia.Ibidẽ. c.peri-
culoſa. 29.¶Religioſi decimas eccleſiæ debitas ſibi appropriãtes:
vel fraudãtes eccleſias circa eas:vel eas ſolui nõ pmittẽtes,niſi requi
ſiti deſtiterint infra mẽſem.In cle.1.de deci. 30.¶Monachi & ca-
nonici regulares,q nõ hñt adminiſtratiões,ſi intrãt curias principũ
ſine lnĩa ſuorũ prelatorum:vel ſi inferant dãnũ prælatis,vel monaſte
rijs.c.ne in agro de ſta.mo.in cle. 31.¶Monachi tenentes arma in E
uaſiua infra ſepta monaſterij ſine lnĩa abbatis.c.ne in agro. de ſta.
mo. 32.¶Statum benignarum aſſumentes, vel illum ſectantes. in
clem.1.de religioſis. 33.¶Religioſi, qui in ſermonibus ſuis retra-
hunt populum a ſolutione decimarum : vel ſibi confitentibus non
faciunt conſcientiam de decimis ſoluendis, ſi fuerint requiſiti. in
cle. Cupientes. de pęnis. 34. ¶Religioſi qui non ſeruant interdi-
ctum,quem ſeruat matris eccleſia.in cle.1.de ſenten.exc. 35.
¶ Religioſi mẽdicantes, qui de nouo domos adhabitandum reci-
piunt, vel receptas mutant ſine licentia ſedis apoſtolicæ. De reli.
do.c.vnico.lib.6. 36.¶ Fratres minores vel eremitani recipien-
tes fratres ordinis prędicatorum ad habitum ſuum. 37.¶ Alienan
tes bona eccleſiaſtica,ſeu infeudantes, ſeu facientes pactum, quod F
ipſorum dominium transferatur, ac concedentes , hypothecan-
tes,infeudantes, vel in emphyteuſim concedentes, ſeu locantes,
præterquam in caſibus a iure conceſſis. 38.¶ Accipientes tales
alienationes,ſeu locationes. Paulus 2.in extrauag. 39 ¶Impedien
tes viſitationem monialium,ſi moniti non deſtiterint de ſta.mo.c.2
ĩ cle. 40.¶Directores monialium in electionibus:niſi abſtinuerint
in his,per quæ poſſit oriri,vel nutriri diſcordia.de elec.c. Indemni-
tatibus.lib.6. 41.¶ Magiſtri,& ſcholares tractantes cum aliquo ci
ue Bononienſe de conductione hoſpitij,irrequiſitis inquilinis: niſi
tẽp' cõductionis elapſum fuerit.de loca.& cõdu ca.1. 42.¶Emẽs
rem eccleſiæ,vel aliter acquirens a ſchiſmatico. 43.¶Tenens bene

ficium

A ficium a ſchiſmatico. 44.¶ Innitens ordinationi factæ per ſchiſma
ticum. Iſti tres caſus habentur in c. 1. de ſchiſma. 45.¶ Qui chriſtia-
num mandant interfici per aſſaſſinos, etiã ſi caſus non fuerit ſecutus
& talibus dans auxilium, conſilium, vel fauorem, de Homi. c. pro hu
mani. lib. 6. 46.¶ Clerici locantes domos manifeſtis vſurarijs alie-
nigenis ad fęnus exercendum, de Vſu. cap. 1. libr. 6. 47.¶ Officiales
cõitatum facientes, vel dictantes ſtatuta ſuper vſuris ſoluẽdis, quòd
non reſtituantur, vel iudicantes ſecũdum illa, vel non delentes ſi poſ-
ſunt infra tres menſes de libris cõicatum: vel illa ſeruantes. de vſu. c.
Ex graui in clem. 48.¶ Sepelientes in cęmeterio tempore interdi-
cti in caſibus a iure non cõceſſis excõicatos publice, interdictos no
minatim, vſurarios manifeſtos. in cle. 1. de ſepul. 49.¶ Sepelientes
B hęreticos, credentes, & fautores, receptatores, defenſores eorũ ſcien
ter in cæmeterio eccleſiaſtico, nec debent abſolui, niſi proprijs ma-
nibus extumulauerint cadauera eorum. in c. quodcunque. de hære.
50.¶ Inquiſitores hæreticæ prauitatis prætextu officij pecuniã ex-
torquentes. 51.¶ Inquiſitores, ſi ſcienter bona eccleſiarum occu-
pant. 52.¶ Inquiſitores bona eccleſiarum ob delictum clericorum
fiſco etiam eccleſiæ applicantes in clem. 2. de hær. 53.¶ Dñi tpales
quocunq; noĩe cenſeantur, qui de crimine hæreſis cognoſcunt, vel
iudicant. 54.¶ Dñi tpales captos per epm vel Inquiſitorem pro hę
reſi a carcere liberantes. 55.¶ Dñi tpales, ſi executionem hmõi offi
cij ab Epo vel Inquiſitore eis iniunctam non implent: prout ad eo-
rum ſpectat officium. 56.¶ Dñi tpales, ſi directè vel indirectè pręſu
C munt ſniam, vel proceſſum Inquiſitorũ, ſeu dioceſanorũ impedire.
57.¶ Si dioceſano, vel Inquiſitori præſũpſerint ſe opponere in his,
q̃ ad pręfatũ negotiũ incumbunt, aut quẽlibet impedirẽ. 58.¶ Dan
tes talibus conſilium, vel fauorem. Oẽs iſtę cenſurę continẽt in c. vt
Inquiſitionis. de hær. lib. 6. 59.¶ Exercentes regimẽ in triremibus
infidelium. de Iudæ. in c. ita quorundam. 60 ¶ Principes, & officia
les, qui tertio admoniti ab epĩs, vel viris eccleſiaſticis, recuſant facere
iuſtitiã ſuper eorum cauſis. 23. q. 5. adminiſtrantes. 61.¶ Facientes
ſtatuta & iudicantes ſm ea contra libertatem eccleſiæ. de ſen. exc. c.
Nouerint. 62.¶ Item qui talia iudicata in publicam formã redigũt.
Ibidem. 63.¶ Percutiens clericum vel religioſum leui percuſſione.
64.¶ Laici ſortilegi, incantatores, inuocatores dæmonum, & diui-
natores

natores vtriuſq; ſexus excõicantur. Leo. 10. in concil. Later. Supernæ D
diſpõnis. 65. ¶ Gloſantes, ſeu cõmẽtãtes, vel interpretãtes conſtõnes factas in cõcil. Later. q̃ cõtinent in bulla, q̃ incipit. Supnæ diſpõnis. 66. ¶ Pręedicãtes, vel diſputantes verbo vel ſcripto, ꝙ mõtes pietatis inſtituti iuxta tenorẽ terminationis cõcilij Later. ſint male ordinati, excõicant. Leo. 10. in cõcil. Later. Inter multiplices. 67. ¶ Imprimentes, vel imprimi facientes libros vel aliquã ſcripturã ſine examine & opprobatione vicarij dñi Papæ, & magiſtri ſacri palatij in vrbe: & extra vrbem ſine licentia diœceſani & inquiſitoris hæreticæ prauitatis, excõicantur. Leo. 10. in concil. Later. inter ſolicitudines.

¶ Caſus qui ſunt aliquando Papales, aliquando Epiſcopales. Ca. 9.

1 INcendiarij eccleſiarũ, vel monaſteriorũ, vel piorum locorum ſunt excõicati ipſo iure excõicatione Epali: ſed poſt denunciationem E
ſunt excommunicati excõicatione papali. De ſent. excom. tua nos. 2. ¶ Effractores cũ ſpoliatione Eccleſiarũ vel monaſteriorũ vel piorum locorum ante denunciationẽ ſunt excõicati excõicatione epali: poſt denunciationẽ vero papali. Ibidem. 3. ¶ Dantes lñiam offendendi, vel grauandi eos, q ſñias excõicationis, vel interdicti tulerunt contra quemcũq; nisi ſñiam ipſam re integra reuocauerint, vel ſi ad horum captionem proceſſum fuerit, niſi infra octo dierum ſpatium omnia reſtituerint, vſq; ad duos menſes eſt epalis: & exinde papalis. 4. ¶ Itẽ qui tali ſñia data vti auſi fuerint. 5. ¶ Itẽ, qui motu proprio aliquid promiſſorum cõmiſerit, eſt epalis, vel papalis vt ſup. de ſent. exc. quicunq;. 6. ¶ Item abſoluti a ſñia excõicationis rõne periculi alicuius, ſi poſt periculũ non repræſentant ſe illi, qui põt eos abſolue- F
re, in eandẽ ſñiam incidunt papalẽ, vel epalem. 7. ¶ Participãtes in crimine cum excõicatis aliqñ ſunt excõicati excõicatione papali, aliquando epiſcopali, ſm ꝙ excõicatio fuerit papalis vel epiſcopalis.

¶ De caſibus epiſcopis reſeruatis. Cap. 10.

DEbet ẽt ſcire ſacerdos caſus epis reſeruatos de iure, vel de conſuetudine, & ẽt caſus ſynodales. De quibus caſibus ſunt variæ opiniones doctorũ. Aliqui enim ponunt plures, & aliqui pauciores. vnde materia ipſa non eſt bene clara. Et in ſum. Piſana dr, ꝙ Benedictus Papa 11. in extrauag. Inter cũctas, declarauit quatuor eſſe caſus de iure. ¶ Primus. ſ. pctm̃ clerici, per quod incurriſſet irregularitatẽ. ¶ Secundus, de incẽdiarijs. ¶ Tertius, de peccato, pp quod indicenda

A da eſſet ſolẽnis pnĩa. ¶ Quartus, de excõicatis excõicatione maiori. ¶ Itẽ declarauit. 5. eſſe caſus epĩs reſeruatos de approbata conſuetudine. ¶ Primus eſt pctm̃ homicidij voluntarij. ¶ Scđs eſt pctm̃ falſariorũ. ¶ Tertius eſt pctm̃ violantiũ eccleſiaſticam libertatẽ. ¶ Quartus eſt pctm̃ violantiũ eccleſiaſticã immunitatẽ. ¶ Quintus eſt pctm̃ ſortilegorũ, diuinatorũ, & incantatorũ. Quãuis aũt dicta extrauagãs fuerit reuocata per cle. dudum. de ſepul. tñ q̃tũ ad dictos caſus nihil innouatum fuit, etſi alia ibi contenta ſint. Et ſic vr̃, ꝙ adhuc illi remaneant. Et addit in Piſanella, ꝙ pñt nihilominus epĩ in ſuis epatibus caſus ſibi reſeruare, ſicut vr̃ eis expedire, ſicut pñt conſtitutiones facere: & multo magis concilium ſynodale, vel prouinciale: a quorũ ſententijs ſacerdotes non valẽt abſoluere. Ideoq; annuatim petere de-

B bent ab epõ caſus, & cenſuras, quas ſibi reſeruãt: & ſm ipſius epĩ voluntatẽ, & non aliter abſoluãt. ¶ Et quia ſuperius tractatũ eſt de excõicatione maiori, non incongruũ viſũ eſt hic breuiſſime aliqua ponere đ excõicatione minori, interdicto, ſuſpẽſione, & irregularitate.

¶ De excommunicatione minori. Cap 11.

Poſtquam igitur tractauimus de excõicatione maiori, nunc aliquid dicẽdum eſt de minori: a qua poteſt quilibet ſacerdos abſoluere. Cuius effectus eſt excludere a participatione ſacramẽtorum, non autem a participatione diuinorum. Vnde excommunicatus excõicatione minori licite poteſt audire Miſſam, & eccleſiam officiare: dum tñ nullum ſacramentum percipiat, nec matrimonium, nec aliud: niſi prius ſit abſolutus: aliter peccaret mortaliter: nec tamẽ in-

C curreret irregularitatem. ¶ Incurrit autem quis in hanc excõicationem primo pp participationem cum excõmunicatis maiori excommunicatione, dummodo participet cũ eis in alijs, quam in crimine, valet quòd participet in his, quæ continentur in verſu infraſcripto.

Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

¶ Quia non debet loqui cum eo, nec orare, nec eum ſalutare: nec in actibus humanę conuerſationis aliquã communionem habere cum eo, nec comedere cum eodem. ¶ Non tñ ſemper peccat mortaliter ille, qui ſic participat cũ talibus excommunicatis: quia hoc eſſet nimis durum, pro ſic parua videlicet re, obligare homines ad peccatum mortale: vnde dicit S. Thom. in 4. ſenten. diſt. 18. q. 2. ar. 4. niſi participet cũ illo in contemptum eccleſiaſticę diſciplinæ, vel contra

prohi-

prohibitionem præceptoriam ſuperioris. ¶ Excipiuntur tñ quidam D
caſus in quibus participantes cum eis non incurrent in hanc excom
municationẽ: qui caſus in hoc verſu infraſcripto compreheduntur.

Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

¶ Primo valet, qñ quis hoc facit, vt procuret vtilitatem aïę ipſius excõicati, vel ẽt vtilitatem propriam, vt puta, cum petit quis ab excõicato id quod ei excõicatus dare tenetur, & dẽt: aliter excõicatus de ſua excõicatione commodum & vtilitatem reportaret: vel ẽt cum petit ab eo conſilium pro remedio aïæ ſuę, qñ. ſ. non põt hr̃e recurſum ad aliquẽ aliũ. ¶ Secundo, excuſat lex. ſ. matrimonij ex parte mulieris, quę põt cõicare viro excõicato, cum ſit ei ſubiecta. Vir tñ non excuſatur participando cum vxore excõicata: quia poteſt eam corrigere cogẽdo ipſam, niſi in redditione debiti. ¶ Tertio excuſat humilitas E
ſubiectionis, vel ſeruitutis: vnde filij qui ſunt in patris poteſtate, vel ẽt mancipati, ſi ſunt commenſales pr̃is, & ab eo recipiunt victualia, vel neceſſaria excuſantur: alias nõ. Et ſerui & ruſtici, & aliæ ſubiectæ perſonę ſimiliter excuſantur, ſi participant cum ſuis dñis excõicatis. Alioquin ſi tales perſonæ non excuſarentur, ſequerentur infinita inconueniẽtia & damna innocentibus. Non tñ ſuperiores excuſantur ſi participant cum inferioribus: niſi forte participẽt in eis rebus, quę tenenẽ prouidere illis: maxime ſi ꝑ illos non ſtetit, quin eos corrigerent: & pro eis q̃rerent abſolutionẽ. ¶ Quarto excuſantur ignorantes, nõ ignorantia iuris craſſa, ſed ignorantia facti: cum. ſ. eis non cõſtat illum eſſe excõicatum, cũ quo participãt. ¶ Quinto excuſat neceſſitas: qa quilibet in neceſſitate conſtitutus põt ab excõicatis elee F
moſynã recipere: & ecõuerſo ẽt excõicatis in neceſſitate conſtitutis eleemoſynã erogare qlibet põt: nec ẽt eſt expectanda vltima neceſſitas, & extrema. Vnde ſi excõicatus petat hoſpitiũ, nõ teneẽ quis expectare, q̄ ab oĩbus ſit repulſus. ¶ Excõicationem minorem ẽt quis incurrit pro ſacrilegio. 17.q.4. Minor. ¶ Silr̃ pro notoria fornicatione, pręcipuè clerici. extra de coha. cle. vr̃a. ¶ Itẽ cum quis recipit ec
Notandum. cleſiã manu laici. 16.q.7. ſi quis deinceps. Difficile tñ eſt hoc elicere ex textu. Notandũ eſt tñ ex conſtitutione Martini 5. in concil. Conſtantiẽſi, ꝙ nullus incurrit excõicationem minorẽ ex participatione cum excõicatis quaecunq; excõicatione maiori: nulluſq; teneẽ vitare eos ẽt in diuinis, niſi fuerint publicati & denũciatis ſpãlr, & noïatim:

exce-

A excepto. ſi qs ita notorie pcuſſiſſet clericũ, q nõ poſſet aliqua tergiuerſatiõe celari, nec aliquo mõ excuſari. Quilibet enim tenet̃ ĩ hoc caſu hmõi pcuſſorẽ deuitare, ẽt ſi nõ fuerit publice denũciat⁹: atque hæc de excõicatione dicta ſufficiãt. ¶ Quia vero aliqñ nõ ſeruãtes ĩterdictũ ĩcidũt excõicationẽ, & ſæpe pp cõtẽptũ excõicationũ fiũt ĩterdicta, & inde ſequunt̃ ſuſpẽſiones & irregularitates: de hmõi cẽſuris aliqd dicẽdũ ẽ. Qđ tñ breuiſſime faciem⁹: ne cõtra ĩtẽtionẽ noſtrã in hoc ope ſcribere videamur. Sufficere eñ putam⁹ mẽtẽ cõfeſſoris excitare: ne per craſſam ignorantiam, vel per inconſiderationẽ talia pertranſeat: ſed per hæc, quę ſcribemus, cũ cæperit dubitare, ſubſiſtat, & ad doctores. qui huiuſmodi diffuſe pertractant, ſe conferat, & ſolutiones inueniat. ¶ Primum ergo dicemus. de interdicto,

B deinde de ſuſpenſione, poſtremo de irregularitate.

¶ De interdicto. Cap. 12.

INterdictũ eſt ſeparatio a certis ſacr̃is, & oĩb⁹ diuinis officij, & eccl̃iaſtica ſepultura. Et qñq; fert̃ a iure, qñq; ab hoĩe. ¶ A iure ĩterdicit̃ collegimu, vel vniuerſitas ciuitatis, quæ cogit eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas ſoluere guidagia, vel pedagia, vel gabellas pro rebus porprijs. ¶ Itẽ vniuerſitas q̃ domos loeauerit, vel cõductas hr̃i pmiſerit alienigenis vſurarijs in terra ſua ad exercẽdũ fænus: Et qua rep̃ſalias cõtra pſonas eccl̃iaſticas cõcedit. Et q̃ nõ ſeruauerit ea ad q̃ tenet̃ p decretalẽ. Vbi periculũ. de ele. li. 6. qñ in ea electio Romani põtificis eſt celebrãda. Et q̃ cõſentit occidẽtibus, vel pcutiẽtibus Cardinales S. Ro. Eccl. vel ſi infra mẽſem nõ punit delinquen-

C tes, ſi põt: Et q̃ epm proprium temere pcuſſerit, vel cæperit, vel bãnierit, vel in his fauorem dederit, vel non defenſauerit. ¶ Eſt etiam aliquod interdictũ ſpãle: vt cũ interdicit̃ eccl̃a propter iniurioſum ſanguinẽ ibi effuſum, & pp effuſionẽ humani ſeminis ſtudioſe pcuratã: Et qñ pp diſcordiã p̃ronorũ ep̃s claudit hoſtia, & pręcipit, vt nullus in ea celebret: Et qñ ſimoniace, vel principaliter p q̃ſtu, vel ſine lnĩa epi, vl̃ ſine reliqjs in loco deſerto fuit cõſecrata. In hoc tñ ſpãli eccleſię interdicto celebrantes in ea non efficiunt̃ irregulares.

¶ De Suſpenſione. Cap. 13.

SVſpenſio eſt cenſura eccleſiaſtica, qua interdicitur aliquod officium, vel exercitium competens perſonæ eccleſiaſticę, aliquando a iure aliqñ a iudice plata. ¶ A iure ergo ſuſpenduntur ſimo-

niaci in ordine, vel beneficijs, notorij fornicatores. ¶ Eps, q ordinat alienũ clericum ſine lnĩa ſui ſuperioris ſciẽter, ſeu affectata ignorãtia. ¶ Qui cõfert tõſurã clericalẽ infanti, vel illiterato, vel cõiugato. ¶ Epi & ſuperiores eis, idest archiepi, & patriarchę locãtes aliq̃ domũ vſurarijs alienigenis, vel pmittẽtes hmõi habitare ĩ terris ſuis ad fęnus exercendũ. Proferẽtes ſnĩam excõicationis, ſuſpenſionis vel interdicti ſine debitis circũſtãtijs. i. nõ pmiſſa admonitione, nõ adhibitis teſtibus, & in ſcriptis &c. ¶ Vltramõtani ordinati ab epis Italiæ ſine licẽtia epi, vnde ſunt oriũdi, vel in cuius diocęſi ſunt beneficiati. ¶ Qui ordinanĩ a non ſuo epo ſine lnĩa ipſius: niſi ſub ſperati habitionis. ¶ Archieps q cõfirmat electionẽ, cõſecrans electũ nõ cognitum, vltrum per aliquã prauitatẽ ſit ab appellatione receſſum, q̃ erat interpoſita ad papã. ¶ Quæcunque collegia, vacantibꝰ ecclesijs collegiatis quibuſcunq;, occuppant aliquid de bonis illarum. ¶ Epi & ſuperiores, & etiam inferiores eis, qui viſitantes recipiunt munera: aut viſitationis officio non impenſo, procurationes in pecunia, vel victualibus. ¶ Qui recipiunt aliquem ex ordinibus ſacris ab epiſcopo, qui renunciauit loco & dignitati. ¶ Recipiẽtes aliquem ordinem ſacrum extra ſtatuta tempora ordinationum. ¶ Promoti per ſaltum, qui recipiunt eadem die minores ordines cum ſubdiaconatu, vel duos ordines ſacros. ¶ Contrahentes matrimonium per verba de preſenti, & ante carnis copulam facientes ſe ad ſacros ordines ordinari: per hoc enim non diſſoluitur matrimonium. ¶ Ordinati ab heretico, vel ſchiſmatico, vel excommunicato, vel depoſito. ¶ Apoſtatæ religionum in apoſtaſia ſuſcipientes ordines. ¶ Celebrantes, vel participantes in diuinis ſcienter cũ excommunicatis publice: & interdictis. ¶ Clerici, qui ſcienter eligunt indignum ad epiſcopatum. ¶ Eligentes, ſi infra octo dies ipſam electionẽ electi diſtulerint præſentare. ¶ Iudices eccleſiaſtici: q contra iuſtitiã, & grauamen alterius partis in iudicio quicquam faciunt p grãm vel p ſortes. ¶ Religioſi, q cõcedunt alicui ad vitam, vel ad certum tẽpus lucra: reditus, poſſeſſiones adminiſtrationum, quibꝰ præfuit. ¶ Fratres prædicatores aſſumpti ad epiſcopatũ, vel alias pręlaturas: ſi prius recipiunt munus conſecrationis, quam reſignent ordini libros, & alia quæ habent. ¶ Fratres prædicatores perturbantes officium inquiſitionis exercitatum per frẽs minores: & ſi-

A B C

A & ſilr minores, ſi pturbāt in hoc prædicatores. ¶ Fr̄es pdicatores, & minores recipientes aliquē ad profeſſionē ante annū pbationis elapſum. ¶ Religioſi, q̄ decimas nō pcipiūt, ſi ſciēter omittāt facere cōſciam cōfitētibꝰ de decimis ſoluēdis ſi fuerint requiſiti. ¶ Cōſeruatores, ſi de alijs, q̄ de manifeſtis iniurijs, & violētijs ſe intromiſerint. ¶ Religioſi grauantes, vel fraudātes eccl̄as circa decimas eis debitas: ſi requiſiti nō deſiſtūt, vel de vſurpatis emēdā nō fecerint. ¶ Doctor, vel magiſter, qui doctorat aliquē, niſi prius exigat iur̄m a doctorādo, q nō expēdet pro ſuo doctoratu vltra ſummā triū milliū turonenſiū argenteorū. ¶ Qui pro alienis debitis eccleſiā ſuam grauat: aut lr̄as, ſeu ſigilla cōcedit, quibꝰ poſſint eccleſiæ obligari. ¶ Prælati nō epi, qui eccleſias ſibi cōmiſſas, ſeu bona ipſarum ſubij-

B ciunt; aut ſupponunt laicis, abſq; cōſenſu capl̄i, & ſedis apl̄icę lnīa. ¶ Qui prohibiti ſunt audire leges, vel phyſicam, ſi audiunt eas.

¶ De Irregularitate. Cap. 14.

IRregularitas eſt impedimentum canonicum, quo quis prohibetur ad eccleſiaſticos ordines promoueri, & in eiſdem miniſtrare Et contrahitur multis modis. ¶ Aliquando ex indebita celebratione, vel executione ordinum: vt cum quis excommunicatus maiori, vel ſuſpenſus, vel in loco interdicto celebrat: vel cum quis exequitur actum alicuius ordinis ſacri, quem non habet ſolenniter. ¶ Contrahitur etiam pp homicidium, vel mutilationem membri: ſiue hæc opere, ſiue mandato, aut conſilio, vel defenſione, ſiue iuſte, ſiue iniuſte perpetrentur. ¶ Bigami quoq; omnes irregulares Nota.

C ſunt. Dr̄ autem bigamus, qui vxorem viduam, vel corruptam duxit & cognouit: vel ppriam vxorem cognouit pbſtq̄ fuit ab altero cognita: vel duas habuit vxores, & cognouit eas, etiam ſi alteram earum non poterat hr̄e. ¶ Similiter cum quis in ſacris cōſtitutus, vel poſt profeſſionem in regula contrahit cum corrupta. ¶ Prohibetur autem bigamus promoueri, quia diuiſit carnē ſuā: & cōiūctio coniugalis facta per ipſum nō pōt ſignificare coniunctionem Chriſti, & eccleſiæ, qui eſt vnꝰ ſpōſus immaculatus cum vnā ſpōſa immaculata. Vnde irregularitas hæc non tollitur per baptiſmum, ſicut irregularitas homicidij: quia baptiſmus non omnino ſoluit matrimonium. Nam ſi ambo cōiuges cōuertantur, & baptizentur, non pn̄t ab inuicem ſeparari, & alijs matrimonialiter coniungi. Imo ſi alter

ſi alter ipſorũ baptizaret̃, altero in infidelitate ꝑmanẽte, ſed volẽte D
fideli cohabitare ſine iniuria creatoris, & ſi poſſet fidelis ab eo diſce
dere, nõ tñ poteſt alteri coniũgi. ¶ Itẽ, q̃ duxit vxorẽ vilẽ mulierem
vt puta ancillã, ioculatricẽ, vel aliq̃ ex illis, q̃ publicis ſpectaculis mã
cipãtur, repellit̃ ab ordine ꝓpter dignitatẽ clericat᷑. ¶ Illegitimus
quoq; ꝓpter deteſtationẽ paterni ſceleris. ¶ Corpore vitiat᷑, q̃ñ in
eo eſt inhabilitas ad officiũ exequẽdũ, vel talis deformitas, q̃ ſcan-
dalũ & deriſionẽ gñaret: vel cũ ſpõte, & ſine iuſta cauſa q̃s eſt priua-
tus aliquo mẽbro, ẽt paruo, vel occulto: ſec᷑ ſi iniuſte, vel vi fuit pri-
uatus. ¶ Hereticus poſt pñiam, q̃ fecit pñiam ſolẽnẽ. ¶ Qui diſtu-
lit baptiſmũ vſq; ad ægritudinẽ, quem tunc ſuſcipit timore mortis.
¶ Qui bis ſuſcipit ſacr̃m imprimẽs characterẽ. ¶ Curiales, niſi ſint
abſoluti a curia. ¶ Obligat᷑ alteri ad rõcinia. ¶ Hermaphroditus E
propter monſtruoſitatẽ. ¶ Seruus antequã cõſecutus fuerit plenã
libertatem. ¶ Crimen quoq; non mediocre: puta adulterium, fur-
tum, fraudolentia, ſacrilegium, periurium, falſum teſtimonium, &
ſimilia, ſi manifeſtũ ſit ꝑ ſñiam, vel ꝓpriã cõfeſſionem, vel ꝑ euidẽ-
tiam facti, ita quod inficiationi nõ ſit locus, inducit irregularitatẽ.
¶ Infames quoq; tã de facto, quã de iure repelluntur a promotio-
ne dignitatum ordinum. ¶ Quas autẽ pœnas incurrũt irregulares
in ſuis ordinibus miniſtrantes breuitati ſtudentes, hic tradere non
poſſumus. ¶ Confeſſoris autem officium erit cum irregularẽ huiuſ
modi inuenerit, q̃rere in doctoribus, a q̃bus hæc diffuſe tractantur.

De Confeſſione.

¶ Sacerdos acceſſurus ad audiendas confeſſiones prius debet diuinum ſuffragium implorare. Cap. 15. F

ACceſſurus igitur ſacerdos ad audiendas confeſſiones, vt eas di
uina ope adiutus diligentius audiat, primum a deo auxilium
petiturus, cõfugere debet ad orõnis ſuffragiũ, & ſequẽtes vel al's orõ
nes ad libitum dicere. ℣. Adiutorium nr̃m in noĩe dñi. ℟. Qui fecit
cęlum & terrã. ℣. Dñe exaudi orõ. ℟. Et clam. Oremus. Oratio.

DOmine Deus oĩps propitius eſto mihi peccatori: vt digne tibi
poſſim gratias agere: q̃ me indignũ, ꝓpter tuã miſericordiam
miniſtrum feciſti officij ſacerdotalis: & me exiguũ humilẽq; ſacer-
dotem mediatorem cõſtituiſti ad orãdum, & intercedẽdũ ad dñm
nr̃m Ieſum Chr̃m filiũ tuũ ꝑ peccatoribus ad pñiam reuertentib᷑.

Ideoq;

A Ideoq; dñator dñe, qui oẽs hoĩes vis ſaluos fieri,& ad agnitionẽ veritatis venire,qui non vis mortẽ pc̃tõrũ,ſed vt cõuertant̃,& viuant̃, ſuſcipe orõnẽ meã,q̃ fundo ante cõſpectũ clemẽtię tuę ꝓ pc̃is meis, & ꝓ famulis & famulab.tuis, q̃ ad pñiam venerũt: vt des illis ſpũm cõpũctionis, vt reſipiſcãt a diaboli laqueis,q̃bus aſtricti tenẽtur:& ad te p cõdignã ſatiſfactionẽ reuertant̃. Per eund. Tũc ſacerdos ad eccl̃iam, vel aliũ locũ honeſtũ accedẽs cũ ſuppellic eo & ſtola iuxta antiquos codices ſedeat:& aduenienti pc̃õri & añ ſe genuflexo dicat Frater vel fili ad quid veniſti ad eccl̃am? Et peccator rñdeat, Ego veni ad agendã pęnitentiã de pc̃tis meis. Et ſacerdos. Vis emendare vitã tuã,& de cætero vitare pc̃tã, q̃ũtũ humana fragilitas permiſerit? Rñdeat Volo cõcedente dño. Tunc ſacerdos dicat ſequentẽ

B orationem. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor meus. Oremus. Orõ.

Deus miſericors,Deus clemens,Deus indulgentiæ,Deus pietãtis & pacis:qui pro amore hoĩum in cruce manus extendiſti: qui Chananęam & Publicanũ vocaſti ad pęnitentiam, cõuertere dignare famulum tuum,qui ante tuum ſacrum altare ſuum confitetur reatum, & humiliter ſe recognoſcit,te ſummum bonum offendiſſe,vt facinorum ſuorum a te veniam petat:& præſta ei miſericors deus pęnitendi ſpatium,dignos fructus pænitentiæ,& finem pænitentialiter fructuoſum.Per Chriſtum.Oremus. Oratio.

Deus ſub cuius oculis omne cor trepidat,& conſcientiæ cũctæ paueſcunt,propitiare famuli tui gemitibus: & cunctorũ eius peccatorum & malorum medere languoribus: vt ſicut nemo liber

C eſt a culpa, ita nemo ſit alienus a venia. Per Chriſtum.

¶ Quæ docere & interrogare ſacerdotes debeant pænitentes antequam propria & ſingula peccata confiteantur.

Oratione finita,ſuſcepto peccatore,ſi non decenter ſe habet in genuflexione & alijs exterioribus ad talem actum requiſitis, debet primo monere ipſum dulciter, ac inſtruere qualiter deo & non homini confitetur: & ideo debet reuerenter & verecunde ſe habere cum omni humilitate, verſa facie non ad confeſſoris vultũ, ſed taliter quod ad latus confeſſoris genibus ambobus flexis faciẽ vertat ad reclinatoriũ ipſius. Et maxime in hoc adhibẽda eſt cautela circa mulieres. Diſpoſito ergo peccatore corporaliter doceat eum, ſi neſcit facere ſibi ſignum crucis: quod fieri debet hoc

modo. Primo manum dexteram ponat ſuper frontem, & dicat D
In nomine patris: quia pater eſt principium totius deitatis: vt dicit Auguſt. Deinde ſuper vmbilicum, & dicat & filij, quia filius æternaliter procedens a patre, deſcendit temporaliter in ventrem virginis. Deinde ponit manum ad ſcapulam ſiniſtram trahens illam ad dexteram dicendo. Et ſpiritus ſancti, quia ſpiritus ſanctus procedit vt amor, & eſt tanquam nexus patris & filij ab vtroq; procedens. Et nos a ſiniſtra.i.a tribulationibus huius mundi tranſire ſperamus ad dexteram æternæ felicitatis. Deinde eleuata manu dicat Amen. ideſt fiat. Poſt hoc autem faciat, quod peccator confiteatur in generali peccata ſua dicendo Confiteor, prout dicitur in miſſa. fol.74. Quod ſi ignarus eſt, faciat ſecum dicere confeſſor vulgari ſermone, hoc modo. Io confeſſo a Dio omnipotente; alla glorioſa vergine E
Maria madre di Dio; a tutti i ſanti, & ſante: & a voi padre, che io ho peccato in mal penſare, in mal parlare, & in mal operare: & di tutti i miei peccati dico mia colpa: & priego Dio che mi perdoni, & voi padre che mi aſcoltiate, Et che mi diate la aſſolutiōe, & la penitētia.
¶ Poſt hæc, ſi non cognoſcit conditionem eius, interroget eum de ſtatu ſuo: puta ſi eſt coniugatus, vel coniugata: cuius ſit exercitij vel artis: ſi habet filios, vel non, &c. ex quibus poſſit eum conuenienter interrogare. Non enim ſunt omnia ab omnibus interroganda: & maxime adhibenda eſt cautela circa iuuenculas, & circa ſimplices pueros, ne doceamus eos ea, quę neſciunt. ¶ Item interrogandum eſt quantum temporis eſt, ex quo non eſt confeſſus: quia vnuſquiſq; tenetur ſaltem ſemel in anno, cum ad annos diſcretionis peruenerit, cōfiteri & communionem accipere, De pęn. & remiſ. ca. omnis. F
Quod ſi non fecerit, mortaliter peccauit: & toties quoties propoſuit non facere deliberato animo, etiam mortaliter peccauit. Annos autem diſcretionis, maxime quo ad communionem incipimus, ſecundum ſanctum Thomam, a decimo, vel vndecimo anno: & plus & minus ſecundum quod malitia ſupplet ætatem. Cum enim ſciūt diſcernere inter ſacramentum altaris & panem, quo quotidie veſcimur, & oſtendunt ad ipſum aliqua ſigna deuotionis, ſignum eſt eos ad annos diſcretionis huiuſmodi perueniſſe: & in hoc ſtandum erit iudicio eorum, qui habent curam animę eius. Pueri tamen, vel puellę, qui poſt annos diſcretionis non fuerunt de hoc inſtructi, nō ſunt

facile

A facile condemnandi de peccato mortali; quamuis ſint acriter repræhendendi. ¶ Interrogandus eſt etiam peccator: ſi in vltima cofeſſione malitioſe tacuit aliquod peccatum mortale, vel ꝙ credidit eſſe mortale quia peccauit mortaliter violãdo ſacramẽtũ pniæ: cum abſolutio facta ſit ꝑpter eius malitiam ſuper indebita materia, & indiſpoſita: & ideo tenetur iterare confeſſionem illam, & oẽs præcedentes confeſſiones inperfectas: quia in illis qñ hoc modo fecit, non fuit vere ſacrm pnię. ¶ Interrogandus eſt etiam, ſi fecit pniam a ſacerdote impoſitam pro peccatis mortalibus confeſſis: quia ſi non fecit eam ex dolo, peccauit: & tenetur eam facere, ſi habet eam in memoria. Quod ſi non habet eam in memoria, tenetur iterare confeſſionem, ſm opin. magis cõem: quia ſacramentum pniæ ſine ſa-
B tisfactione non habet vltimã ſuam perfectionem, eo quod vna pars deficit ei. Confeſſor tñ poſſet eam commutare, ſi haberet eam in memoria: dummodo non fuiſſet data ſibi a ſuperiore, puta ab ep̃o propter peccata & caſus, a quibus ipſe vel alius inferior non poſſet abſoluere. ¶ Interrogandus eſt etiam peccator: ſi eſt excommunicatus aliqua excõicatione maiori, vel minori. Quia ſi ſit, debet prius abſolui ab eis, quam a peccatis: eo ꝙ excõicatus non eſt particeps ſacrorum. excommunicatio enim eſt excluſio a ſacris, cõioneque fidelium. ¶ Interrogandus eſt etiam: ſi ſcit Pater noſter, Aue Maria, & Credo in Deum: & ſi neſcit, arguat eum, & imponat ei ꝙ diſcat omnino. Et tunc inueſtiget diligenter ſi habet odium, vel inimicitiam contra aliquem: & ſi vult parcere eis, qui eum offende-
C runt, vel in eum, vel ſuos peccauerunt. Item ſi vult abſtinere a peccatis, quæ hactenus fecit ſicut dimittere concubinam, vſuras &c. & ſi vult ſatisfacere & emendare ſiquid alteri abſtulit tam in fama, quam in rebus.

¶ De circunſtantijs confeſſionis verę. Cap. 17.

His a pęnitente habitis & pręmiſſis, interroget eum de articulis fidei diſtinctę, & ſecundum eius conditionem & ſtatum formet interrogationes, & diligenter inueſtiget peccata, & eorum ſpecies & circunſtantias. ſecundum hunc verſum.

Quis, quid, vbi, per quos, quoties, cur, quomodo, quando.

Quis, ſcilicet clericus vel laicus, ſenex vel iuuenis.

Quid, ideſt clare exprimat ſpeciẽ illiꝰ peccati, & ſi ſit occultũ vel

manifeſtum, enorme vel paruum, nouum vel antiquum. D
Vbi, ideſt in loco ſacro vel profano.
Per quos:i.quibus mediantibus.
Quoties,ſ.reiterauit tale peccatum.
Cur,ſ.ſi præuenit tentationem:vel ab ea fuit præuentus:vel qua occaſione id fecit.
Quomodo,i.per quem modum, & qualiter id fecerit.
Quando, ſ.ſi tempore ſacro, feſtiuo, vel tempore ieiunij.
¶ Ante omnia aūt ſacerdos debet peccatores inducere ad veram cō feſſionem:& integram & puram ſuorum peccatorum expreſſionē: proponens eis ſpem diuinæ miſericordiæ, quæ nullum ad ſe reuer tentem abijcit, ſed omnes miſericordię ſuę ſinu ſuſcipit ad ſe confugientes. Et adhoc exponat ei exempla magnorum peccatorum. E ſ.ſancti Petri, qui Chriſtum negauit: Latronis qui in cruce cum Chriſto pependit:ſanctæ Mariæ Magdalenæ, quę fuerat in ciuitate peccatrix:& aliorum qui fuerunt clementiſſime a Domino recepti, & quam plurimum magnificati. Aduertat autem ſacerdos etiam,vt peccata,maxime puerorum & mulierum caute inueſtiget: & eis fiduciam ea dicendi tribuat, ne aliquid ex verecundia dimittant. Debet etiam oſtendere eis magnam compaſſionem,& eorum caſibus compati:& condolere ſe oſtendat; vt cum tali dulcedine eos ad confeſſionem integram attrahat & inducat. Quo facto, in nomi nedomini incipiat eum interrogare de decem legis præceptis, & ſeptem peccatis mortalibus:& formet interrogationes;prout in ſequentibus verſibus continetur. F

¶ Breuis quædam forma interrogandi confeſſiones pænitentium. In verſibus Nonnullis comprehenſa. Cap. 18.

Vnum cole Deum: nec iures vana per ipſum:
Sabbata ſanctifices: habeas in honore parentes.
Non ſis occiſor, fur, mæchus, teſtis iniquus.
Nec ſponſam alterius, nec rem cupias alienam.

Super decem pręcepta legis.

Verſus ſingulorum præceptorum legis.

¶ Contra primum præceptum.

¶ Qui colit extra Deum, aut ſanctos quodcunq; creatum:
Articulos fidei negans: ſi ſpemq; reliquit:

Voti

A Voti tranſgreſſor: vel qui mortalia vouit,
Et tardans nimium nolens implere promiſſum:
Fine malo vouens: ac per ſe vota refringens:
Incantãs, faciens fieri breuia, & malefactor,
Inueniensq;, docens, addiſcens, medius extans:
Aut orans obſeruat ſomnia, ſortibus vtens:
Blaſphemanſq; Deum, qui murmurat, ac maledicit,
Vel non poſſe refert, ſeu deſpicit: accipit ipſe
Cibans, vt faciat mala: prauus prȩterit iſte
Vnum cole Deum: ſi ſcit, mortaliter egit.

¶ Contra ſecundum prȩceptum.

¶ Qui cantans, fabulans, trufans, vel turpia dicens,
B Deſpiciendo Deum nomina ſanctos, ſacra ſpernens,
Iudicio iurans, mendax inductor ad illud:
Periurans, dubium iurans, mortalia iurans:
Iurans (cumq; tamen nolit ſeruare promiſſum.)
Perq; crucem, ſanctamq; fidem, animamq;, Deumq;.
Adiurans, dicens, mendaciter, atq; iocoſe,
Et per verba Dei ſanctorum euangeliorum,
Inducens falſum iurantem: quiſq; ſcienter
Aduertens frangit ne iures vana per ipſum.

¶ Contra tertium prȩceptum.

¶ Qui non confeſſus: dimittens & ſacramentum:
In feſtis miſſam ſine cauſa: inductor ad illud:
C Qui manuale facit, vendens, emit aut non edenda:
Ieiunium frangit, aut qui tertia comedit hora:
Qui facit in feſto mala, prauus grauior extat:
Aſſumens chriſma, ſacramentum, vel mulierem,
Qui peccator erat mortali fune ligatus:
Eccleſiȩ vetito qui contrahit tempore ſacro.
Chorizans, ludens veneri mortaliter egit
Sabbata ſanctifices violat reus, atque ſuperbus.

¶ Contra quartum præceptum.

¶ Qui prȩcepta Dei contemnit, iuſſaq; legis:
Vel qui noluerit parere parentibus, atq;
Alere ſi poſſit miſeros, inopes, & egenos:

Irridenſq; patrem, vel matrem, vel maledicens: D
Verberat, opprobrians, blaſphemans, aſpere turbans:
Moritur aſpernens habeas in honore parentes.

¶ Contra quintum præceptum.

¶ Occiſor corde, verbo, factoq; ſuaſor:
Incitat, & cauſans, cupienſq;, procurat abortum:
Verberat, & mandans, faciensue torneamenta:
Si iudex ceperit & ſacro limite prauum:
Sacrilegus factus, ac lædens, vel mutilator:
Non ſis occiſor frangens mortaliter egit.

¶ Contra ſextum præceptum.

¶ Siquis furatur, raptor, vel participator,
Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus, E
Participans, mutus non obſtans, non manifeſtans,
Reddere cuncta debet, ſi cauſa hæc prima fuiſſet
Excipitur mutus, non obſtans non manifeſtans.
Reddere nec debent qui ni ſint officiales,
Ac non in cauſa, primus pro parte tenetur.
Fortunæ luſor, cupiens ſpoliare ſodalem,
Ac fraudans ludum, retinens, inductor ad illum,
Hic dare perdenti cenſebitur, alter egenis:
Et fraudans iuſta pedagia, ſicq; gabellas:
Lædens menſuras, monetas, fur malus extat.

¶ Contra ſeptimum præceptum.

¶ Quiſquis non nuptus miſcebitur, ac polluetur F
Per ſe, mollis erit: ſi nuptus, fiet adulter:
Atq; ſolutus, fornicator: extra ſodomita:
Inceſtumq; parens facit: & cum virgine ſtuprum:
Cumq; moniali ſcelus magnum: ſacrileguſq;
Exigit in ſacro, & qui ſemine polluit illud:
Et rapiens raptor: cum brutis beſtia fiet:
Qui clam contraxit, vel ſponſam præuenit actu,
Spondens contrahere mendax, vt miſceat illi:
Et qui contraxit, maiori fune ligatus:
Quinq; modis peccat vxore maritus abutens,
Actibus illicitis, ſemen cum ſeminat extra

A Vas operans. prolem deuitans ſemen emittens:
Exercens aliam cupit, arcens firme petentem:
Inuitans, tangens, inductor, medius extans,
Lubrica verba refert, iactans ſe mæcus habetur.

¶ Contra octauum pręceptum.

¶ Qui mendax fuerit in damnum proximitatis:
Vel mala qui dicit bona, narrans vel bona praue
Accuſans falſo iurans, eſt teſtis iniquus:
Accuſans cęteros odioſus, vt mala ſumant.
Detractor odio, mendaxq;, relator occulti
Vel diffamator: diuulgans & manifeſtans:
Cedula ſi fiat detractrix: cautio lędens,
B Atque ſecreta, ratumq; ſigillum: aut litera clauſa:
Proditor & laudans, inducens ad ſupradicta:
Illa reportari gaudens, eſt teſtis iniquus.

¶ Contra nonum pręceptum.

¶ Qui cupit alterius ſponſam, noſcatur, adulter:
Vel qui deſiderat affines, vel moniales,
Inceſtum, ſcelus, ſacrileguſq;: cum virgine ſtuprum
Et cupiens fornicator ſi ſit, ſitq; ſolutus:
Et cupiens marem ſodomita, at beſtia bruta:
Ac quoties cupies, vel ſi fuit & philocaptus:
Qui delectatur cogitando lubrica, vel qui
Se ſomno polluit cauſans: vel poſtea gaudens.
C Ornans vt ametur: vel amari quę gloriatur,
Abſque viro proprio, cui hoc facit, vt ſic ametur:
Vel ſi perpendat ruinam, vel prouocando.
Alterius ſponſam cupiens moritur lubricando.

¶ Contra decimum præceptum.

¶ Qui cupit alterius rem in damnum proximitatis:
Si per vim raptor, per occultum fur malus extat:
Si per auaritiam cupiat, dicetur auarus,
In rapiendo male & fallere quiſque paratus,
Hæc cupiens contra mandata cætera frangit.
Denum mandatum, nec rem cupias alienam.

¶ In ſeptem peccata mortalia & illorum ſpecies in Nonnullis verſibus comprehenſę interrogationes. D

¶ De peccato Superbię verſus.

Ambit ſuperbus, ridet, prę ſumptio, iudex.
Curius, ingratus, blanditur, ſcandala reddit,
Blaſphemat, dubius non fidus, ſchiſma, prophanus:
Innanis iactat, contentio, non obedire:
Hypocriſis, diſcors, durus, ſe diligit, audax.

¶ De peccato Auaritię verſus.

Auarus fallit, perquirit turpia lucra,
Vſuras torquet, proditio, vel ſimonia,
Periurus, ſequitur furtum, nec mente quieſcit.

De peccato Luxurię verſus. E

Luxuriam ſequitur fur, ſtuprum, raptor, adulter,
Inceſtus, ſacrum, mollis, ſodo, contra, iumenta:
Eſt cęcus, eſt audax, nimium inconſtans amator:
Incautus, præceps, contemnit iuſſa diuina,
Atq; ſimul ventura bona: pręſentia præfert:
His qui ſeruierint, perpetua damna ſubibunt:
Et qui ſuppeditant, cęleſtia regna triumphant.

De peccato Inuidię verſus.

Inuidus affligitur bonis, lętatur inique:
Detrahit, exultat, ſuſurrat, murmurat, odit.

De peccato Gulæ verſus.

Gula nimis laute, pręproperę, vel ſtudioſe. F
Lęta nimis, & inepta loquax, ſcurrilia fouet:
Ebrietas, hebes, mentis pollutio fæda.

De peccato Iræ verſus.

Iratus tumet, clamat conuicia, rixat,
Blaſphemat; pręlium parat, indignatio ſurgit.

De peccato Accidiæ verſus.

Triſtis malitiam parit, blaſphemat, & odit.
Deſperat, torpet, piget, & puſillanimis extat.
Vndiq; vagatur, pertractans mollia mente.

Nulla ai ſolu tior in·

HÆ interrogationes breues in verbis ſunt: ſed tamen magnam habent latitudinem ſi recte conſiderantur. Siquis autem am-

pliores

A pliores velit habere interrogationes, ſeu interrogatoriũ diffuſius, legat libellũ q intitulatur, Defecerũt beati Antonini Archiepi Florẽtini: vel cõfeſſionale frarris Hieronymi de Ferraria, & alia ad libitũ: & ibi inueniet plene de hac materia tractari. Iſti autẽ verſus hic cauſa breuitatis ponũtur, qui tñ ſi bene intelligamur, ſatis ſufficiũt ad cõfeſſionem audiẽdam cuiuſlibet peccatoris, quantumcũq; ſcelerati.

terrogandi forma ea, legiſ, quæ in ſumma Caiet. exponitur.

¶ Qualiter ſe habere debeat ſacerdos cum pænitente, andita eius confeſſione. Cap. 19.

AVdita cõfeſſione, eũ de his, quæ cõmiſit redarguat, & increpet ſm cõditionẽ pſonarũ, & qualitatem delicti plus & minus: & oſtẽdat ei quãta mala fecerit: & quid meruit ꝓpter illa peccata. ſ. gehennam inferni in perpetuũ: niſi miſericordia dei ipſum eripuiſſet, B & ei incor miſiſſet accedendi ad cõfeſſionem? Poſtea eum certificet de venia ꝑ clementiſſimã & copioſiſſimã miſericordiã dei: ſi tñ de cętero cauerit a peccatis, & ab eorum occaſione. Poſtea moneat eũ ſecundum ſtatum ſuum. ſ. ſi eſt rex, vel dux, vel comes, vel iudex, ꝙ iuſte iudicet, & ſubditos ſuos indebite non grauet, & ꝙ puniat delĩquentes. Si eſt clericus, vel religioſus, quod ſeruet quę promiſit. Si eſt vxoratus, ꝙ debitũ reddat vxori tpibus cõgruis, nõ prohibitis, ꝙ honeſte matrimonij actũ exerceat, & cũ dei timore, & honore ſacramenti matrimonij, & ſic de alijs, prout videri poterit in prędictis cõfeſſionalibus. Item quod caueant ab occaſione peccandi, qui ſunt fragiles, ſcilicet vt deuitent loca periculoſa, & perſonas ſuſpectas.

¶ Confeſſione peracta, ſi fuerit excommunicatus, ſi poteſt, prius eũ C abſoluat ab ea: vel ſi nõ poteſt, remittat eum ad ſuperiorem cum cedula huius tenoris Reuerendiſſime domine mitto ad dominationẽ veſtram Reuerẽdiſſimam pręſentium latorem mihi confeſſum: quatenus. d. v. Reuerendiſſima eum abſoluat a vinculo excommunicationis, quam incurrit propter talem rem N. rogans eandem, vt eum ad me remittat; vt eum abſoluere poſſim a peccatis. Et ſi fuerit caſus reſeruatus ſine cenſura, ita ſcribat Reuerendiſſima. d. v. ipſum abſoluat a tali caſu: & ſi fuerit plures caſus, ſimiliter ſcribat a tali. N. a tali N.

¶ Abſoluto igitur a ſacerdote, ſi poteſt: vel ab epiſcopo, a vinculo excommunicationis, ſacerdos iniungat pænitentiam, ſecundum qđ cõditioni ipſius perſonę viderit expedire, & ſm qualitatẽ peccatorũ

videlicet

videlicet in ieiunijs, orationibus, & eleemoſynis. In iniungenda D
autem penitentia caueat ſacerdos ne eum ſcandalizet, imponendo penitentiam pecuniariam, vel ſibi dandam, vel locis minus indigentibus, ſed potius imponat pauperibus diſpenſandam: & poſtea eum abſoluat: & caueat ne aliquem excommunicatum prius a peccatis, quam ab excommunicatione abſoluat; quia nil faceret. ¶ Et quia in preambulis huius operis dictum fuit ex ſententia beati Auguſtini, qui canones pænitentiales neſcit, non eſt dignus nomine ſacerdotis: Ideo hic breuiter ſubicientur, ad eorum ſacerdotum informationem.

¶ Canones pænitentiales antiqui.

¶Dominus Gulielmus Durantis in ſuo repertorio, rubrica de pænitentijs à canonibus conſtitutis, ita dicit. Cap. 20. E

SCiendum eſt, quod menſuram temporis in agenda pænitentia ſatis prefigunt canones pro vnoquoq; crimine: ſed magis in arbitrio ſacerdotis ſtatuunt relinquendum: dum pro quibuſdã culpis modi penitentiæ ſunt impoſiti: quos inferius ſupponemus. & hæc leguntur. De pæni. diſ. 1. c. Menſuram. & facit. 25. q. 7 cap. Tempora. Vbi ergo certa pænitentia ſtatuta eſt a canone illa eſt indicenda: alioquin falſa dicitur pænitentia, que non datur ſecundum canones; ſi eſt a canonibus diſtincta. De peni. diſt. 5. c. falſas. quod ſi diſtincta non ſit, arbitrio relinquitur imponẽtis, vt in prædictis cap. & extra de pen. & remiſ. F
c. quæſitum. & cap. ſequenti. de offi. deleg. ca. In cauſis. de Accuſa. cap. Super his. Et hoc eſt quod in canone dicitur. De pondere delictorum exiſtimando, ſacerdotum eſt exiſtimare, vt attendat ad confeſſionem penitentis, & ad fletus, & lacrymas corrigentis. De pænitentibus ſic tantum moderetur, ne eccleſiæ vileſcat authoritas & ſe grauet. 50. diſt. c. Abſit. & cap. ſeq. de pæni. diſt. 1. cap. Quem pænitet. Sed & ipſos canones penitentiales, quicquid alij ſollennizent, poſſunt ſacerdotes, & prælati moderari abreuiando, vel protelando tempus penitentie, prout delicti monet qualitas, & circunſtantiæ requirunt, vt in prædicto ca. menſuram. & 50. diſt. de his clericis qui. & cap. Hi qui alias. & expreſſe. extra eodem.

A Deus.vbi pro homicidio,adulterio:& fornicatione mandatur ad arbitrium ſacerdotis imponi cum tamen ſit a canonibus diffinita, vt inferius apparebit. Nec obſt prædicto c.falſas. quia intelligitur illud,niſi ex cauſa moderetur.29.diſ.ca.1.Et ſic illud ſecundum prędicta iura determinatur.ff.de legiti.ſed & poſteriores. Breuiter ergo cõmemoremus canones certas pęnitentias iungentes. Qui autem vult ſcire modum pęnitentiæ imponendę pro homicidio & alijs criminibus videat extra de homi. ſicut dignum. & c.2.& 3. de pæni. diſt.5.c.1. ¶ Debet ergo pęnitere ſacerdos committẽs fornicationem decem annis.82.diſt.c.Presbyter. Ibi etiam habetur qualiter hoc tpe pęnitebit. ¶ Accipiens ſponſam de pñti ſeptẽ annis,& 40. diebus in pane & aqua,extra de ſpõſa duorum.c.2. ¶ Deuota,ſeu

B monialis:quæ fornicatur,ſeu matrimonium cõtrahit,& cognoſcẽs eam,vel contrahens cum ea,decem annis pęniteat. 27.q.1. Deuotam.& ca.ſeq. ¶ Cãtans miſſam & non cõicãs,vno anno pæniteat nec interim celebret. De cõſe.diſt.2.relatum. ¶ Sacerdos mortuũ pallijs altaris inuoluens. 10.annis, & 5.menſibus: diaconus tribus annis cũ dimidio.De conſe.di.1. Nemo. ¶ Presbyter incaute verberans,quomodo punitur.15.q.1.c.ſiquis non ira.23.q.4.ca. quę peccat. ¶ Falſarius,quãdiu viuit in pane & aqua pæniteat.De verb. ſignifi.nouiſſimus. ¶ Scienter contrahens, vel coiens cum duabus ſororibus,vel commatribus,vel ſorore, commatre & filia : ve vna cum patre,& filio, vel duobus fratribus,& ſic de alijs.octo annis pæniteat.30 q 4. Si pater. & c.fi. 32.q 7.c. ſiquis viduam. & c.ſeq.

C ¶ Ignoranter cognoſcens duas ſorores, vel matrem & filiam : vel amitam & neptem : quarum vna ignorat de altera, vterq; 7.annis pęniteat:ſi vero ſcienter,perpetuo careat coniugio.33.q.fi.35.q.3. ca.Si quis cũ matre.& ca.ſeq. ¶ Quomodo ſit iniungenda pęnitentia mulieri partum ſupponenti, vel de alio viro concipienti extra de pæn. & remi.ca.Officij. ¶ Sacrilegus chriſma vel calicem ſacrum polluens, 7. annis pęniteat. In duobus non intrabit eccleſiã, & vſque ad quartum non offeret:& ſingulis ſeptimanis tribus diebus a carnibus & vino ieiunabit, & alia quædam.12.q.2. De viro. ¶ Celans ſe cognouiſſe mulierem, quæ contrahit cum fratre eius, ſeptem annis pęniteat. 35.q.3. Si homo fornicatus. ¶ Solenniter pænitens, poſtea ad vomitum rediens, 10.annis pæniteat

teat

teat. De pęni. di. 5. ſiqui vero. ¶ Frangentes ſponſalia filiorum: & D
filij ſi conſenſerint, ſi poſt diſſenſerint, 3. annis communione priuãtur. 31. q. 3. c. vnico. ¶ Cõtrahens cũ ea, quã polluit ꝑ adulterium, 5. annis pęniteat. 31. q. j. c. ſiqua. ¶ Cognoſcens vxorem adulteratam pęnitentem, ante pęnitentiam peractã, duobus annis pęniteat, 32. q. 1. c. Siquis. 1. ¶ Cognoſcens vxorem adulteratam, antequam pęniteat, tribus annis pęniteat. 32. q. 1. cap. Siquis. ¶ Sacerdos qui intereſt clãdeſtinis deſpõſationibus, triennio ſuſpendit. de clã. deſp. c. vult. ¶ Latro ſi vult confiteri, vel confitetur, in cęmeterio ſepelit, & oratur ꝑ eo: & dat ei corpus Chr̃i. 13. q. fi. c. fi. ¶ Qui indicendo horas canonicas & alia officia, diſcrepat a ſua Metropolitana eccl̃ia ex cõtemptu. c. de his. 12. diſt. per ſex mẽſes cõione priuatur. ¶ Interfector dñi, vel vxoris, nunq̃ equitet: nec vehiculo vehatur: nec cõ- E
trahat matrimoniũ: vſque ad 10. annos carnes nõ comedat, & vinũ nõ bibat, & alia q̃ hñr. 33. q. 2. admonere. & c. quicũque. De diuo. c. 1. ¶ Matris interfector armis depoſitis. 10. annis pęniteat. 32. q. 2. ca. Latorẽ. Et cũ dr̃, ꝙ maior pnĩa imponitur interfectori vxoris, quã matris, dr̃ q̃a maius pc̃m̃ eſt. 24. q. 1. Non offeramus. ¶ Violãs votum ſimplex, 3. annis pęniteat. 27. diſt. c. Si vir. ¶ Dicẽs blaſphemiam in Deum, & beatam Virginem, & ſanctos, ſeptem annis pęniteat ſm formã, q̃ eſt extra. de maledicis. ca. fi. ¶ Eṗs inuitũ ordinans in clericum ſine iuſta cã, per annum ſuſpenditur. 64. diſt. c. 1. ¶ Pro quolibet mortali peccato debet pęnitere ſeptẽ annis. 33. q. 2. c. hoc ipſum. §. Hoc quamquam. niſi plus & minus a canone imponatur, vt in pręſcripto §. ¶ Domum vel aream incedẽs. 3. annis pęniteat. F
de iniu. & dam. da. c. ſiquis contra. ver. incendiarius. ¶ Comburẽs eccleſiam, 15. annis pęniteat: & eam reſtituat, & pretium det pauperib. 17. q. 4. & palea eſt. ¶ Celebrans excõicatus, tribus annis pęniteat. 2. 4. & 6. ferijs a vino & carnibus abſtineat. 11. q. 3. De illis. ¶ Degradatus celebrans, priuatur communione corporis & ſanguinis Chriſti vſque ad vltimum diem: & in excommunicatione maneat, & viaticum tm̃ in fine ſumat. 50. diſt. ca. Accedens. ¶ Eṗs diſſimulans corrigere venditionem miniſteriorum, duobus menſibus: ſacerdos hoc agens, quatuor: diaconus, tribus: ſubdiaconus, & alij inferiores, iudicis arbitrio. 1. q. 1. ca. quicquid inuiſibilis. ¶ Iniuſte excommunicans, vno menſe ſuſpenſus eſt. de ſen. ex c. ca. Sacro.

¶ Sacer-

A ¶ Sacerdos accedens ad ſibi cõfeſſã: vel quã fecit cõfirmari, 12. annis pęniteat,& poſt retrudatur in monaſterium. epiſcopus annis 15. mulier vero tradatur monaſterio. 30.q.1. Siquis ſacerdos.&c. Non debet. ¶ Scienter rebaptizatus, ſi pro hæreſi hoc facit, 7. annis pæniteat. 4.& 6. ferijs.& 3. quadrageſimas in pane & aqua. Si vero ꝓpter infirmitatem, tribus annis pęniteat. Si vero ignoranter, non peccat: ſed ideo non promouetur, licet ſit excellens. de Conſecrat. diſtin. 4. Qui bis. extra de apoſta. c. 2.& talis ſit monachus,& de foro eccleſiæ. De conſ. diſt. 5 c. Dictũ. ¶ Si eps, presbyter, vel diaconus volens eſt rebaptizatus, pęniteat quãdiu viuit, alij vero clerici, monachi & moniales ab hæreticis volentes rebaptizati, 12. annis pæniteant: & tribus erunt inter cathecumenos, ſeptem inter pęni-
B tentes: & annis duobus eorum oblationes non recipiuntur: pueri vero poſt reconcilationem cõmunioni reſtituentur. De cõſec. diſt. 4 c. eos quoq;. ¶ Dicens coactus falſum teſtimonium, nec ſequitur mors, duobus annis pæniteat: ſi ſponte, 5. annis. In concil. Iliberitano: quod eſt in antiqua decretali. De Fal. cap. 1. §. 1. ¶ Proprium filium opprimens, tribus annis, & vno in pane & aqua pæniteat, ſi ſit baptizatus De ijs qui fi. occi. c. fin. ¶ Pro homine adultero, vel fornicatore, 9. annis: ſed nunc non ita aſpere. 21.q.1. prædicandum.& 33.q.2. Hoc ipſum. & c. ſeq. ¶ Iniuſte alium accuſans ad mortem, 40. diebus in pane & aqua ieiunabit continue, ſiue interpollate,& per ſeptem annos pænitebit: non tamen in pane & aqua, ſed ad arbitrium ſacerdotis. Si vero per talem accuſatio-
C nem quis accuſatus membrum perdiderit, accuſans tribus quadrageſimis ieiunabit: prima ante natale Domini, ſecunda ante Paſcha, tertia ante feſtum S. Ioannis: quas quadrageſimas S. Petrus inſtituit.& hęc probatur 22 q 5. c. 1.& 3. 6.q.1. Quicunq;. ¶ Sortilegus, quadraginta dies. De ſortil. cap. 1. & in antiqua decretali. eo. tit. ca. Reliquiſti. ¶ Reſpiciens furta in aſtrolabio, duobus annis pæniteat. De ſortileg. cap. 2. ¶ Parochus res eccleſiæ dilapidans, vno anno excommunicatur. 16.q.7. Finis. ¶ Luſtrans domum cum magicis vel incantationibus, vel aliud faciens, & qui ei conſentit, & conſulit, 5. annis pæniteat. 26.q.5.c. qui diuinationes.&c. niſi liceret. 1.q.1.c.1. ¶ Iurans non redire ad pacem, vno anno pęniteat. 22.q.4.c. Qui ſacramento. ¶ Incendiarius vno

anno erit vltra mare,vel in Hiſpania: & qui hanc pęnitentiam relaxat,vno anno ſuſpenditur. 23 q.fin.ca.Peſſimam.Hodie a ſolo Papa abſoluuntur. De ſenten.excommunica.cap. Tua. ¶ Filiam vel ſororem ſpiritualem cognoſcens matrimonialiter, & ei conſentiens, ſeptem annis pæniteat. 30.q.3.non oportet. ¶ Si gutta ſanguinis Chriſti cadit in terram, ſacerdos quinquaginta diebus pęniteat: ſi ſuper altare, & tranſit ad vnum pannum, duobus diebus, ſi vſq; ad 2.quatuor diebus: ſi vſq; 3.9.diebus: ſi vſq; ad 4.20. diebus.De conſe.di.2. Qui bene. ¶ Si incaute dimiſit, quamuis nil nefandi acciderit, tribus menſibus ab officio ſuſpenditur. extra de cuſto.eucha.c 1. ¶ Occidens iudæum,vel paganum, quadraginta diebus. ¶ Occidens per inſaniam non imputatur.3.q.9. Indicas. 15.q.1.aliquos.& c.Illa. & c. ſiquis. Homicidia epiſcopus, 15. annis pęniteat, & deponat, & ſemper peregrinetur.presbyter 12. annis,& tribus ex his in pane & aqua,& deponatur,& diaconus decem annis, & tribus in pane,& aqua.50.diſt. Siquis homicidium. Palea eſt. ¶ In neceſſitate ineuitabili, nihil quo ad peccatum. 50. diſt.c. Quia te: ſed quo ad munditiam eccleſiæ oſtendendã ſic.34. q.2.ca.In lectum.& ad cautelam cum eo diſpenſandum eſt. ¶ Pro inceſtu,vel coitu cõtra naturam,vel cum brutis, pluſquam 7.annis: quia clericus deponitur,laicus excommunicatur.33.q.2.§. Hoc qc quam. &c.præcedenti. De exceſ. præl. cap. Clerici. ¶ Pro caſuali homicidio,5.annis pæniteat.58.diſt.Eos qui. & c.ſeq. ¶ Pro volũtario,ſine ſpe reſtitutionis deponitur:& ſeptem annis pæniteat.50. diſt.c.maior. ¶ Occidens clericum,aut monachum,diaconum, vel ſubdiaconum,ſemper erit in monaſterio, nunquam ad ſeculum reuerſurus:& ſeptem annis pęnitentiam publicam agat, & arma relinquat.17.q.4.c.Qui occiderit. ¶ Contrahens contra interdictũ eccleſiæ,pæniteat vno menſe, vel ad arbitrium. extra de matrimo. contra interd.eccl.contra.ca.1. ¶ Sacerdos ſe defendendo latronẽ interficiens,duobus annis.de homic.cap.2.nunc per clemen.aliter ordinatur.De homicid.c.In clemen. ¶ Reuelans peccatum pęnitẽtis deponitur, & ad agendam pænitentiam in monaſterium retruditur.de pæni.diſ.6.cap.ſacerdos.De peni.& remiſ.cap.oĩs. ¶ Vomens euchariſtiam per ebrietatem,ſi laicus eſt, quadraginta diebus: ſi clericus,ſexaginta:ſi epiſcopus, nonaginta diebus: ſi infirmus,

ſeptem

A ſeptem diebus. de conſecra. diſt. & cap. Siquis per ebrietatem.
¶ Pro periurio, quadraginta diebus in pane & aqua per ſeptem annos: & ſemper erit in pænitentia.ſ.interiori.6. q.1.ca.Quicunq;. 22.q.1. Prædicandum. ¶ Compulſus conditionaliter deiurans ſi eſt liber, 10.dies:& 7.ſequentibus annis: ſi ſeruus, tres quadrageſimas,& legitimas ferias.22.q.5.c.1. ¶ Periurans in manu epiſcopi: vel in cruce ſacrata,tribus annis:in non ſacrata,vno anno: ignoranter & coactus, tres quadrageſimas.22.q.5.c.2. ¶ Scienter falſum iurans, vel alium iurare compellens, 40.dies in pane & aqua, & ſeptem annos pęniteat.22.q.5.c. Siquis conuictus. ¶ Deiurans pro perſona & rebus, vel pro aliqua neceſſitate, tres quadrageſimas, vel 3.annos: & vnum ex illis in pane & aqua.22.q.5. Siquis
B coactus. ¶ Qui contra ſuum iuramentum in domini mortem machinatur,vel in eius regnum,ſeculum & arma relinquat, & in monaſterium detrudatur,& toto tempore vitæ ſuæ pęniteat, & in finę tantum communionem accipiat:ſi vero fuerit epiſcopus, præsbyter, aut diaconus, degradetur. 22. q.5.c.ſiquis laicus: palea eſt. ¶ Pro falſa menſura, 30.diebus in pane & aqua ieiunet. extra de emptio. & vend. c.1. ¶ Presbyterum interficiens, 12.annis pæniteat. extra de pænit. & remiſ.ca.2. ¶ Communicans hęretico inſcius, & ex negligentia recipiendo, vel dando communionem, vno anno.Si vero ſcienter, 5.annis: quod ſi neſciens permittat eum in eccleſia celebrare,40.diebus,ſi vero propter reuerentiam,vnum annum: ſi ad ſubuerſionem fidei, 10.annos:.ſi autem fuerit hæ-
C reticus, 12.annos pæniteat. 24.q.1. Siquis dederit. ¶ Raptor ſeu fur ſeu direptor reddet in quadruplum eccleſiæ ornamenta: alterius, duplum. & 7.annis pęniteat, tres in pane & aqua. 17. q.4.palea eſt. ¶ Clericus fur, vel effractor, ſeptem annis: laicus, quinq;: ſed ſi vilis erat res, vel bis furatus eſt, reddat, & anno pęniteat in pane & aqua 17.q.4. cap. Siquis clericus. palea eſt. ¶ Manum in epiſcopum vel presbyterum mittens, & eccleſiam vaſtans, aut impugnans, vel incendens, omnibus bonis proſcribitur: & ſemper in monaſterio incluſus pęniteat. 24. q.3. c. Quiſquis per dolum. palea eſt. ¶ Hoc autem adnotatione dignum eſt, quod vbi ponitur pænitentia 7. trium, vel pauciorum annorum,vel quadrageſimarum a iure, & non adiungitur qua

liter illo tempore debeat quis pęnitere, hoc relinquitur arbitrio ſacerdotis: cum pęnitentię ſint arbitrariæ: vt prædixi in principio huius tractatus de pænitentijs a iure impoſitis. Ipſe vero ſacerdos arbitrabit eam per legitimas ferias faciendã, ſecundum canones, 11.q.3.De illis.50.diſ.De his clericis.82.diſ.c. Presbyter.1.extra de homi.cap.2.& in alijs multis.& ſic intelligo. extra de accuſ.de his qui fil.cap.fi.de ſponſa,duorum.c.2.22.q.5.cap.1. D

¶ Hæc Dominus Guilelmus Durantis Speculator.

¶ De forma abſoluendi ab excommunicatione maiori.

SAcerdos abſoluturus excommunicatum maiori excommunicatione, Primo exigat ab eo iuramẽtum de ſtando mandatis eccleſiæ, quæ ſcilicet fient ei pro hac cauſa. Quo iuramento pręſtito, iniũgatur ei qui eſt excommunicatus, quod de cætero talia non committat & ſi alicui lęſionem vel damnum intulit, quod ei ſatisfaciat, & ad hoc cautionẽ tribuat. Hoc facto denudatis humeris a confeſſore virga leuiter percutiatur, ad quemlibet verſum vnius pſalmi pænitentialis ſemel. Dicto pſalmo, ſacerdos ſubiungat Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſõ. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Eſto ei Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio. E F

DEus, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram, & famulum tuum, quem excommunicationis ſententia ligat, miſeratio tuę pietatis abſoluat. Per Chriſtũ dominum noſtrum. ℟. Amen. Poſtea ſubiungat abſolutionem.

Nec eſt neceſſaria manus impoſitio ſuper caput confeſſi, quando fit abſolutio, quia Chriſtus de tali manus impoſitione non fecit mentionem, quando dixit Petro, & Apoſtolis, Quæcunque ſolueritis &c. Ideo verba abſolutionis operanť diuina virtute. Abſolutio.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus, qui beato Petro Apoſtolo. colatis clauibus regni cæleſtis dedit poteſtatem ligandi, atq; ſoluendi: ipſe per ſuam pijſſimam miſericordiam te abſoluat, & au-

A thoritate ipſius,& beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius,& ſanctiſſimi domini noſtri domini N.diuina prouidentia Papę N. Si ſit caſus,vel cenſura Papalis, vel reuerendiſſimi domini domini N. epiſcopi N. Si ſit caſus,vel cenſura epiſcopalis, tibi conceſſa, & mihi commiſſa;in quantum poſſum, debeo, & valeo, ego abſoluo te a vinculo excommunicationis,ſuſpenſionis,& interdicti,quod incurriſti propter talem caſum N. Et ſi ſint pluresp ropter tales caſus N. & N. illum,vel illos nominando. Toties quoties illud, vel illa incurriſti, & reſtituo te ſanctis ſacramentis eccleſiæ, & communioni & vnitati fidelium. In nomine pa ✠ tris,& fi ✠ lij,& ſpiritus ✠ ſancti. Amen.

Abſolutio a peccatis.

B MIſereatur tui omnipotens Deus,& donet tibi veniam, & indulgentiam,& remiſſionem omnium peccatorum tuorum: liberet te ab omni malo, ſoluat, & confirmet in omni opere bono: & perducat te Chriſtus filius Dei viui in vitam ęternam. Amen.

PEr iſtam veram & puram confeſſionem,quã modo mihi, quãuis peccatori ſacerdoti feciſti,abſoluat te omnipotens Deus ab omnibus iudicijs,quę tibi pro peccatis tuis debentur, ſecũdum magnam miſericordiam ſuam, & parcat, ac remittat, & deleat omnia peccata tua, & perducat te in vitam ęternam. Amen.

FIlius Dei per ſuam pijſſimam miſericordiam te abſoluat,& authoritate eius qua fungor,ego abſoluo te ab omnibus peccatis tuis mihi modo confeſſis,& ab omnibus alijs, quorum memoriam non habes,vt ſis abſolutus hic & ante tribunal eiuſdem Dei & Do
C mni noſtri Ieſu Chriſti,habeaſq; vitã ęternam, & viuas in ſecula ſeculorum.Amẽ.In nomine pa ✠ tris,& fi ✠ lij,& ſpũs ✠ ſcĩ.Amẽ.

PAſſio eiuſdem Dei,& Domini noſtri Ieſu Chriſti,& merita beatę Marię ſemper virginis, & beatorum apoſtolorum Petri, & Pauli, & omnium ſanctorum & ſanctarum Dei, & quicquid boni feceris,& intendis facere,& mala quę pateris,& patienter ſuſtinebis, ſint tibi in remiſſionem peccatorum tuorum, in augmentum gratiæ,& in præmium vitę æternæ. In nomine pa ✠ tris,& fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Vade & amplius noli peccare. ¶ Hęc etiam abſolutior forma eſt. Dominus noſter Ieſus Chriſtus per ſuã pijſſimam miſericordiam te abſoluat, & ego authoritate ipſius abſoluo te ab omnibus peccatis tuis, quæ mihi modo confeſſus es, &

quorũ memoriã nõ habes: vt ſis abſolutus hic, & ante tribunal Dñi nr̃i Ieſu Chr̃i, & habeas vitã æternã, & viuas in ſcl'a ſęculorũ. Amen. D

¶ Pręſcripta forma abſoluendi ab excommunicatione dr̃, qñ aliquis eſt excõicatus excõicatione maiori, & debet fieri ab eo, qui habet talem authoritatem abſoluendi ordinariam, vel delegatam.

¶ De communi forma abſoluendi ab excommunicatione minori: ſaltem ad cautelam: & etiam a peccatis. Cap. 22.

SAcerdos abſoluturus peccatorẽ a peccatis, prius debet ipſum abſoluere ab excommunicatione minori, ſaltem ad cautelã ſub hac forma videlicet. Si teneris aliquo vinculo excõicationis, vel participationis, a quo poſſim te abſoluere, ego abſoluo te, & reſtituo te ſanctis ſacramentis eccleſiæ, communioni, & vnitati fidelium. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. E

MIſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſſis omnibus peccatis tuis, perducat te cum ſanctis ſuis in vitam æternã. Amẽ. Filius Dei per ſuam pijſſimam miſericordiam te abſoluat. &c. Paſſio Dñi noſtri Ieſu Chriſti. &c. vt ſupra in precedenti capitulo.

¶ Forma abſolutionis plęnarię in mortis articulo facienda illi, qui habet gratiam a ſanctiſſimo domino noſtro Papa. Cap. 23.

SAcerdos viſa gratia eius, ꝗ habet a ſanctiſſimo Domino Papa, vt mortis articulo plenariæ poſſit abſolui, primo dicat.

Miſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſſis omnibus. &c. vt ſup.

INdulgentiã & abſolutionẽ & remiſſionẽ omniũ peccatorũ tuorũ tribuat tibi oĩps & miſericors Dñs. Amẽ. Tũc ſubiungat, & dicat.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus per ſuam pijſſimam miſericordiam te abſoluat: & authoritate ipſius, & beatiſſimorum apoſtolorum Petri & Pauli, & ſanctiſſimi Patris, & Domini noſtri domini N. diuina Prouidentia Papæ N. & ſanctę Romanæ eccleſiæ in hac parte tibi conceſſa, & mihi commiſſa, in quantum poſſum, & valeo, & debeo, & mihi permittitur, ego abſoluo te ab omni ſententia excommunicationis maioris, vel minoris, ſuſpenſionis, & interdicti, & a participatione cum excommunicatis, & reſtituo te ſacroſanctis ſacramentis eccleſiæ, communioni, & vnitati fidelium. F

ITem eadẽ authoritate ego abſoluo te ab omnibus peccatis tuis confeſſis pariter & oblitis, & a pænis omnibus tibi in purgatorio debitis, propter culpas & offenſas, quas contra Deum, teipſum,

A & proximũ tuum commiſiſti, claudendo tibi portas inferni: & aperiendo portas paradiſi, reſtituo te illi innocentię, in qua eras quādo baptizatus fuiſti. In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Amen. Et hoc, ſi hac qua ægrotas infirmitate moriaris: ſin autem, ſalua tibi ſit donec fueris in mortis articulo conſtitutus. In nomine pa✠tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen.

¶ De forma abſolutionis pleniſſima. Cap. 24.

BEatus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus in Tertia parte Summę ſuę ita ſcribit: Solet Dominus Papa, aliquando quibuſdam tantam gratiam facere, vt ſimpliciter ab omnibus cenſuris, & pænis iuris, & hominis poſſint abſolui in foro ſaltem conſcientiæ. Et tunc confeſſor poteſt iſta forma vti: quam a curia Roma-
B na habui, & vſus ſum.

DE plenitudine poteſtatis apoſtolicæ, cuius authoritatem pro præſenti gero, abſoluo te ab omnibus cenſuris eccleſiaſticis, ſententijs, & vinculis excommunicationum, & ſuſpenſionum, & interdicti, tam ab homine, quam a iure latis, nec non ab omnibus negligentijs & defectibus commiſſis in ſacramentorum adminiſtratione, officijs, & actibus tuis, vel nomine tuo factis, ſupplendo de ſolita apoſtolicæ ſedis clementia omnes defectus eorundem Ab oleo etiam omnem maculam infamiæ & inhabilitatis vndequaque contractam: diſpenſoque tecum ſuper omni irregularitate, ſimonia in ordine & beneficio actiue, vel paſſiue, quacunque occaſione, vel cauſa etiam contracta in collatione ordinum, & alio-
C rum ſacramentorum, vel contractis, ſeu commiſſis. Reſtituo te, & habilito te ad ſtatum, famam, & honorem, & executionem officiorum eccleſiaſticorum quorumcunq;: ac ad omnes gradus dignitatũ: & bonorum: ad beneficia eccleſiaſtica habita & habenda, & tibi de his, quæ habes, de nouo prouideo, relaxando tibi fructus quos male percepiſti, ſeu læſa conſcientia ex eiſdem, ac alia quæ in ludo ex ſucceſſione, ac alias ad te prouenerunt, quæ ſubiacent reſtitutioni vagæ in forma pleniſſima. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen.

¶ De viſitatione infirmi & eius audienda confeſſione a ſacerdote D
Qualiter ſit facienda. Cap. 25.

SAcerdos accedens ad infirmum; primum dicat ſecundum Saluatoris mandatum. **Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea.** Poſtmodum accedens ad infirmum eum conſoletur ad bonam patientiam. Deinde incipiat & dicat pſalmos ſequentes, videlicet: Pſalmus.

DOmine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum; ſana me Domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea. Et anima mea turbata eſt valde: ſed tu dñe vſquequo? Conuertere domine & eripe animam meam: ſaluum me fac propter miſericordiam tuam. Quoniã E non eſt in morte qui memor ſit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi? Laboraui in gemitu meo: lauabo per ſingulos noctes lectũ meum: lacrymis meis ſtratum meum rigabo. Turbatus eſt a furore oculus meus: inueteraui ĩter omnes inimicos meos. Diſcedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit domin⁹ vocem fletus mei. Exaudiuit dominus deprecationem meã, dominus orationem meam ſuſcepit. Erubeſcant & conturbentur vehementer oẽs inimici mei: cõuertãtur & erubeſcãt valde velociter. Pſalm⁹.

DOmine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Quoniam ſagittæ tuę infixę ſunt mihi, & confirmaſti ſuper me manum tuam. Non eſt ſanitas in carne mea a facie iræ tuę, non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum. Quoniam F iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum: & ſicut onus graue grauatę ſunt ſuper me. Putruerũt & corruptæ ſunt cicatrices meæ: a facie inſipientiæ meę. Miſer factus ſum & curuatus ſum vſq; in finem: tota die contriſtatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus, & non eſt ſanitas in carne mea. Afflictus ſum & humiliatus ſum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei. Domine ante omne deſiderium meum, & gemitus meus a te non eſt abſconditus. Cor meum conturbatum eſt in me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipſum non eſt mecum. Amici mei & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt, & ſteterunt. Et qui iuxta me erant de longe ſteterũt, & vim faciebant qui quęrebãt

animam

A animam meam. Et qui inquirebant mala mihi locuti ſunt vanitates,& dolos tota die meditabantur. Ego autem tāquam ſurdus nō audiebam, & ſicut mutus non aperiēs os ſuum. Et factus ſum ſicut homo non audiens,& non habens in ore ſuo redargutiones. Quoniam in te dn̄e ſperaui: tu exaudies me domine deus meus. Quia dixi ne quando ſupergaudeant mihi inimici mei, & dum commouētur pedes mei, ſuper me magna locuti ſunt. Quoniam ego in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper. Quoniam iniquitatem meā annunciabo,& cogitabo pro peccato meo. Inimici autem mei viuunt,& confirmati ſunt ſuper me,& multiplicati ſunt qui oderunt me inique. Qui retribuūt mala pro bonis detrahebāt mihi:quoniam ſequebar bonitatem. Ne derelinquas me
B Domine Deus meus, ne diſceſſeris a me. Intende in adiutorium meum Domine Deus ſalutis meę.

Pſalmus.

BEatus vir qui intelligit ſuper egenum & pauperem:in die mala liberabit eum dominus. Dominus conſeruet eum, & viuificet eum & beatū faciat eū in terra, & non tradat eū in animā inimicorum eius. Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris ei⁹:vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. Ego dixi domine miſere mei:ſana animam meam,quia peccaui tibi. Inimici mei dixerūt mala mihi:quando morietur & peribit nomen eius? Et ſi ingrediebatur vt videret,vana loquebatur: cor eius cōgregauit iniquitatem ſibi. Egrediebatur foras, & loquebatur in idipſum. Aduerſum me ſuſurrabant omnes inimici mei, aduerſum me cogitabant mala mi-
C hi. Verbum iniquum cōſtituerunt aduerſum me:nunquid qui dormit non adijciet vt reſurgat? Etenim homo pacis meę in quo ſperaui,qui edebat panes meos, magnificauit ſuper me ſupplantationē. Tu autem domine miſerere mei, & reſuſcita me, & retribuam eis. In hoc cognoui quoniam voluiſti me, quoniam non gaudebit inimicus meus ſuper me. Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti: & confirmaſti me in conſpectu tuo in ęternum. Benedictus dominus deus Iſrael a ſeculo & in ſeculum, fiat fiat.

Pſalmus.

MIſerere mei deus ſecūdū magnā miſericordiam tuā. Et ſm multitudinem miſerationum tuarum,dele iniquitatē meam. Amplius laua me ab iniquitate mea: & a peccato meo munda me. Qm̄ iniquitatē meā ego cognoſco,& peccatū meū cōtra me eſt ſemper.

per. Tibi ſoli peccaui, & malũ coram te feci, vt iuſtificeris in ſermo D
nibus tuis, & vincas cum iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus cõ-
ceptus ſum: & in peccatis concepit me mater mea. Ecce enim ve-
ritatem dilexiſti, incerta & occulta ſapientię tuæ manifeſtaſti mihi.
Aſperges me dñe hyſſopo & mundabor lauabis me, & ſuper niuem
dealbabor. Auditui meo dabis gaudium & lętitiam, & exultabunt
oſſa humiliata. Auerte faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniq-
tates meas dele. Cor mundum crea in me deus, & ſpiritum rectum
innoua in viſceribus meis. Ne proijcias me a facie tua, & ſpiritum
ſanctum tuum ne auferas a me. Redde mihi lętitiam ſalutaris tui: &
ſpiritu principali confirma me. Docebo iniquos vias tuas: & impij
ad te conuertentur. Libera me de ſanguinibus Deus, deus ſalutis
meę: & exultabit lingua mea iuſtitiam tuam. Dñe labia mea aperies E
& os meum annunciabit laudem tuam. Quoniam ſi voluiſſes ſacri
ficium, dediſſem vtiq;: holocauſtis non delectaberis. Sacrificium
deo ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum deus non
deſpicies. Benigne fac Dñe in bona voluntate tua Sion, vt ędificen
tur muri Ieruſalem. Tunc acceptabis ſacrificiũ iuſtitiæ, oblationes
& holocauſta: tunc imponent ſuper altare tuum vitulos. Pſalmus:
INclina Dñe aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops & pau-
per ſum ego. Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum: ſal-
uum fac ſeruum tuum Deus meus ſperantem in me. Miſerere mei
dñe, qm̃ ad te clamaui tota die: lætifica animam ſerui tui, qm̃ ad te
dñe animam meam leuaui. Qm̃ tu ſuauis & mitis: & multæ miſe-
ricordiæ omnibus inuocantibus te. Auribus percipe orationem F
meam: intende voci deprecationis meæ. In die tribulationis meæ
clamaui ad te, quia exaudiſti me. Non eſt ſimilis tibi in dijs Dñe, &
non eſt ſecundum opera tua. Omnes gentes quaſcunq; feciſti ve-
nient, & adorabunt coram te Dñe: & glorificabunt nomen tuum.
Quoniam magnus eſt tu, & faciens mirabilia: tu es Deus ſolus. De
duc me Dñe in via tua, & ingrediar in veritate tua: lætetur cor meũ:
vt timeat nomen tuum. Confitebor tibi Domine deus meus in to-
to corde meo: & glorificabo nomen tuum in æternum. Quia miſe-
ricordia tua magna eſt ſuper me, & eruiſti animam meam ex infer-
no inferiori. Deus iniqui inſurrexerunt ſuper me: & ſynagoga pó-
tentium quæſierunt animam meam, & non propoſuerunt te in cõ
ſpectu

A ſpectu ſuo. Et tu dñe deus miſerator & miſericors: patiens & multæ miſericordiæ & verax. Reſpice in me & miſerere mei: da imperium tuum puero tuo: & ſaluum fac filium ancillę tuę. Fac mecum ſignum in bonum: vt videant qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu domine adiuuiſti me, & conſolatus es me. Pſalmus.

QVi habitat in adiutorio altiſſimi: in protectione Dei cæli cõmorabitur. Dicet domino, ſuſceptor meus es tu & refugiũ meum, Deus meus, ſperabo in eum. Quoniam ipſe liberabit me de laqueo venantium, & a verbo aſpero. Scapulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub pennis eius ſperabis. Scuto circundabit te veritas eius: non timebis a timore nocturno. A ſagitta volante in die: a negotio perambulante in tenebris: ab incurſu & dęmonio meri-
B diano. Cadent a latere tuo mille & decem millia a dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Veruntamen oculis tuis conſiderabis: & retributionem peccatorum videbis. Quoniam tu es dñe ſpes mea, altiſſimum poſuiſti refugium tuum: Non accedet ad te malũ: & flagellũ nõ appropinquabit tabernaculo tuo. Qm̃ angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Quoniam in me ſperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum, & oſtendam illi ſalu-
C tare meum. Pſalmus.

BEnedic anima mea dño: & oĩa quę intra me ſunt nomini ſancto eius. Benedic anima mea dño, & noli obliuiſci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu viã tuam, qui coronat te in miſericordia & miſerationibus. Qui replet in bonis deſiderium tuum: renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Faciens miſericordias Dñs, & iudicium omnibus iniuriam patientibus. Notas fecit vias ſuas Moyſi, filijs Iſrael volũtates ſuas. Miſerator & miſericors dñs: longanimis & multum miſericors. Nõ in perpetuum iraſcetur: neq; in ęternũ cõminabitur. Nõ ſm̃ peccata noſtra fecit nobis: neque ſm̃ iniquitates noſtras retribuit nobis. Qm̃ ſecundum

altitu-

altitudinem cæli a terra: corroborauit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe. Quantum diſtat ortus ab occidente: longe fecit a nobis iniquitates noſtras. Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt dominus timentibus ſe: quoniam ipſe cognouit figmentum noſtrum. Recordatus eſt quoniam puluis ſumus, homo ſicut fęnum: dies eius tanquam flos agri, ſic efflorebit. Quoniam ſpirius pertranſibit in illo, & non ſubſiſtet: & non cognoſcet amplius locum ſuum Miſericordia autem domini ab æterno & vſq; in æternum, ſuper timentes eum. Et iuſtitia illius in filios filiorum: his qui ſeruant teſtamentum eius. Et memores ſunt mandatorum ipſius ad faciendum ea. Dominus in cælo parauit ſedem ſuam: & regnum ipſius omnibus dominabitur. Benedicite Domino omnes angeli eius: potentes virtute, facientes verbum illius ad audiendam vocem ſermonũ eius. Benedicite Domino omnes virtutes eius: miniſtri eius qui facitis voluntatem eius. Benedicite Domini omnia opera eius in omni loco dominationis eius, benedic anima mea domino. Et dicantur omnes ex integro. Poſtea ſequitur litanias. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pr̃ nr̃. Et ne nos inducas in tenta. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei Domine auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Eſto ei Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dominus conſeruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra. ℟. Et non tradat eum in animam inimicorũ eius. ℣. Dñs opẽ ferat illi ſuper lectũ doloris eius. ℟. Vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Orõ.

Omnipotens ſempiterne Deus, quęſumus immenſam pietatẽ tuam: vt ad introitum in tuo nomine humilitatis noſtræ, hunc famulum tuum in hoc habitaculo iacentem feſſum, ſaluifere viſitare digneris: ſicut viſitaſti Domine Thobiam, & Sarram, & ſocrum Petri, puerumque Centurionis: ita & iſte priſtina ſanitate animę corporiſq; recepta, gratiarum tibi in eccleſia tua referat actionem. Per Chriſtum dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

Deus, qui facturæ tuæ ſemper pio dominaris affectu: inclina aurem tuam ſupplicationibus noſtris: & famulũ tuum ex aduerſa

ſa

A ſa valetudine ſui corporis laborantem placatus reſpice: & viſita in ſalutari tuo, & cæleſtis gratiæ preſta ei medicinam. Per Chriſtum dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte, pater omnipotẽs, æterne Deus, qui per Ieſum Chriſtum filium tuum, Dominum noſtrum, vulnera noſtra curare dignatus es, te ſupplices rogamus & petimus nos humiles tui ſacerdotes: vt precibus noſtris aurem tuę pietatis accommodare digneris: vt ad huius pænitentis confeſſionem mouearis: remittaſq; ei omnia crimina, & peccata vniuerſa condones.

DA, q̃s, huic famulo tuo dñe ꝓ ſupplicijs veniã, pro mẹrore lætitiã, pro morte vitã: vt qui ſuadente diabolo cecidit in ruinam: te reuocãte retrahatur ad miſericordiam, & ad æternã vitã ꝑuenire

B mereatur. Per Chriſtum dñm nrm. Tũc interrogat eum ſacerdos. Tenes ſiue ſcis. Orationem dominicam, & ſimbolum? Reſpondet infirmus. Teneo. Tunc ſacerdos. Vis dare tuam confeſſionem? Reſpondet infirmus. Volo. Et ſacerdos. Fuiſti iam confeſſus? Reſpondet infirmus. Ita pater. Sacerdos. Credis in Deum patrem omnipotentem, creatorem cęli & terræ, & in Ieſum Chriſtum filium eius, & in ſpiritum ſanctum paraclitum ex patre filioq; procedentem? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis quod iſtæ tres perſonæ. ſ. pater, filius, & ſpiritus ſanctus, ſint tres perſonę, & vnus Deus? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis quod filius Dei pro ſalute noſtra ſit incarnatus de Spiritu ſancto, natus ex Maria Virgine, paſſus, mortuus, & ſepultus: & quod ad inferos deſcendit, & tertia die re-

C ſurrexit a mortuis, aſcendit ad cælos, & venturus eſt iudicare viuos & mortuos? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis vnam ſanctam eccleſiam catholicam, ſanctorum cõmunionem, remiſſionem peccatorum: carnis reſurrectionem, & vitam ęternam. Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis quod in ipſa carne, in qua nunc es in ipſa habes reſurgere in die iudicij, & recipere, ſiue bonum, ſiue malum quod egiſti? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Habes plenam voluntatem emendandi quicquid contra Deum egiſti? Reſpondet. Habeo. Sacerdos. Habes fidem quod poſſit tibi dimittere Deus omnia peccata tua, ſi confeſſus, & in toto corde tuo conuerſus ad eum fueris? Reſpondet. Habeo. Sacerdos. Vis dimittere omnibus hominibus, qui in te peccauerunt, dicente Deo, Si dimiſeritis hominibus pecca-

ta eorum, & pater veſter qui in cęlis eſt, dimittet vobis peccata veſtra? Reſpondet. Volo. Si non vult dimittere; nec tu debes eum auſcultare. Si autem vult ea dimittere, & iudicium pęnitentię recipere; & peccata ſua pleniter cōfiteri; eaq; ieiunijs atq; orationib⁹ & eleemoſynis redimere: tunc iuxta has promiſſiones offerat manus ſuas in manibus ſacerdotis dicens: In manus tuas Dn̄e commendo ſpiritum meum. Et ſacerdos ſequitur. Suſcepimus deus miſericordiā tuam in medio templi tui, ſm nomen tuum deus, ita & laus tua in fines terrę: iuſtitia plena eſt dextera tua. Gloria patri. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. ℣. Exaudiat te dn̄s in die tribulationis. ℟. Protegat te nomē Dei Iacob. ℣. Mittat tibi auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tueatur te. ℣. Tribuat tibi ſecundum cor tuum. ℟. Et omne cōſiliū tuū cōfirmet. ℣. Impleat dn̄s oēs petitiones tuas. ℟. Nūc cognoui qm̄ ſaluū fecit dn̄s Chr̄m ſuū. ℣. Dn̄s cuſtodit te ab omni malo. ℟. Cuſtodiat animā tuam dn̄s. ℣. Benedicat te dn̄s ex Sion. ℟. Qui fecit cęlum & terram. ℣. Dn̄e exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus, q̃ es iuſtorum gloria, & miſericordia peccatorū, pietatem tuā humili prece depoſcimus, vt hūc famulum tuum benigne recipias, & pietatis tuæ cuſtodiam ei impendas: vt ex tota mente tibi deſeruiat, & ſub tua ſemper protectione conſiſtat: & quando ei extrema dies venerit, ſocietatem ſanctorum percipiat: cum quibus inenarrabilem gloriam ſine fine poſſideat. Per dominum.

Tunc ſacerdos diligenter eius confeſſionem audiat, & ſi etiam ab exordio natiuitatis ſuę & baptiſmi cōfiteretur, bonum eſſet. Et ſi q̃d inuenerit quod obligatus ſit ſatisfacere, ſi poteſt, ſatisfaciat. Et ſi primo ei non fecit abſolutionem, tunc abſoluat eum a vinculo excommunicationis ſi tenetur: vel ſaltem ad cautelam: poſtea dicat.

Miſereatur tui op̄s Deus & donet tibi veniam & indulgentiam, & remiſſionem omnium peccatorum tuorum: liberet te ab omni malo; conſeruet & confirmet te in oī opere bono, & perducat te Chr̄s filius Dei viui in vitam æternam. Amen. Per iſtam veram & puram confeſſionem, quam modo mihi, quamuis peccatori ſacerdoti, feciſti; abſoluat te omnipotens Deus ab omnibus iudicijs, quę tibi pro peccatis tuis debentur ſecundum magnam miſericordiam

ſuam,

A ſuam,& parcat,ac remittat,& deleat omnia pctã tua: & perducat te
in vitam æternam. Amẽ. Dominus Ieſus Chriſtus,qui beato Petro
Apoſtolo.fol.57. ℣. Deus tu cõuerſus viuificabis nos. ℟. Et plebs
tua lætabitur in te. ℣. Oſtende nobis domine miſericordiam tuam.
℟. Et ſalutare tuum da nobis. ℣. Non intres in iudicium cum ſer-
uo tuo dñe. ℟. Quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis vi-
uens. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te
veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEũ omnipotẽtẽ,ac miſericordẽ, q̃ nõ vult mortẽ peccatoris,
ſed vt cõuertatur & viuat,deprecor, vt cõuerſo ad viã rectam
huic famulo ſuo N. miſericordię ſuę veniã propitiatus indulgeat:
& omniũ culparũ ſuarũ vulnera,quæ poſt ſacri lauacri veniã cõtra-
B xit,ita in hac confeſſione ſanentur: vt nulla in eo vltra cicatricum ſi
gna remaneant: Pręſtante domino noſtro Ieſu Chriſto,qui cum pa-
tre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſæcula ſęculorum. Amen.

BEnedictio Dei omnipotentis,pa ✠ tris,& fi ✠ lij,& ſpiritus ✠
ſancti deſcendat ſuper te, & maneat ſemper. Amen.

¶ De pænitentia imponenda infirmo. Ca.26.¶ Beatus Antoni-
nus Archieps̃ Florentinus in ſuo confeſſionali Defecerunt ita dicit.

ADuertendum eſt autẽ, quod aut infirmus eſt in periculo mor-
tis,aut non. Dico autem periculum mortis,non ſolũ, q̃a in ex
tremis conſtitutus,ſed q̃a frequẽter contingit homines mori ex illa
infirmitate: & medici dubitant. In tali caſu poteſt quilibet abſolui a
quolibet ſacerdote de quolibet peccato, & a qualibet ſententia abſ-
C que alia licentia, cum periculum eſt in mora. Talis enim infirmus
aut iam amiſit loquelam, vel vſum rationis, puta quia phreneticus,
aut non. In primo caſu,ſi bene viuebat, & vt bonus fidelis frequen-
tabat confeſſionem & communionem & huiuſmodi,quamuis non
petierit ſacramenta,quia ex inſperato talia acciderunt: Vel etiam ſi
malus & obſtinatus diu perſeuerans in peccatis eſt, & diu non con-
feſſus, ſi petijt ſacerdotem vt confiteretur,& oſtendit ſe velle facere
omnia, q̃ debet,& interea factus eſt mutꝰ vel phreneticus,& pericu-
lum eſt in mora, debet præſupponi cõtritus,& faciẽte aliquo cõfeſ-
ſionem generalem pro eo ſicut fit in populo, ſacerdos faciat abſo-
lutionem ab omni ſententia & peccato: & poteſt iniungere circũſtã
tibus aliquid pro eo faciendum, vel hæredibus, aut conſanguineis

ꝑ eius anima, ſi volũt acceptare. Deinde debet dari ei euchariſtia a D
proprio ſacerdote ſeculari, quamuis non ſit confeſſus, qa nõ potuit vel ab alio ſacerdote ſeculari, nõ autẽ religioſo, ſi nõ habuit licentiã a ꝓprio ſacerdote vel epiſcopo: alias ipſe religioſus incideret in excõicationẽ Papalẽ in hoc caſu. Et hoc verũ eſt, niſi timereẽ de expuitione, vel vomitu eius: quia tũc nõ deberet ſibi dari euchariſtia, ſed extrema vnctio tantũ. Imo etiã ſi nõ potuit cõmunicare ſi propter phreneſim nõ ꝑmitteret ſe iniũgi, poteſt ligari, & ſibi violẽter dari. Aſtãtibus autẽ infirmo debet credi, ſi ꝓhibẽt teſtimoniũ, ꝙ petierit cõfeſſionẽ & oſtẽderit ſigna cõtritionis. ¶ Si autẽ nõ eſt diu confeſſus: vel qa notorius peccator, incurrit ſubito amentiam, & mutitatem, vel infirmitatem, nec prius nec poſt oſtendit ſigna contritionis, nil ei dari debet, nec ſacramenta, nec eccleſiaſtica ſepultura. Si E
vero nec loquelam amiſit, nec amentiam incurrit, debet ab eo exigi pura confeſſio peccatorum, plus vel minus, ſecundum quod patitur tempus. Nam ſi eſt in extremis, de principalibus eſt interrogandum: maxime inducendo eum ad contritionem cum ſpe venię. Sed ſi non eſt ita in extremis, & vellet facere generalem confeſſionem de tota vita ſua, ſicut multi infirmi ſancti fecerunt: quamuis non ſit neceſſarium de his, quę rite alias confeſſus eſt iterare confeſſionem, admittenda eſt, & tandem abſolutio impendenda ab omni ſententia excommunicationis, & ab omni peccato, modo ſupradicto in capitulo pręcedenti, ita tamen, quod ſi ligatus eſſet aliqua excommunicatione, a qua confeſſor extra illud periculum non potuiſſet abſoluere, debet ei iniungi, quod ſi euadat infirmitatem, quam ci- F
tius commode poteſt præſentet ſe ei, ad quam ordinarie ſpectabat abſolutio illius excommunicationis: Alias ſi faceret reincideret in eandem excommunicationem. extra de ſenten. excommu. capi. eos libr. vj. Sed ſi erat detentus aliquo peccato, de caſibus epiſcopo reſeruatis, non oportet quod iniungat ei quod poſt ſanitatem ad epiſcopum vadat pro abſolutione, quia ad illud non tenetur, ſed ſufficit ſibi prima abſolutio. ¶ Nota tamen, quod ſi talis eſſet vſurarius publicus, non poteſt talis admitti ad confeſſionem, communionem, & ad alia ſacramenta, niſi facta prius cautione de reſtitutione vſurarum vel promiſſione ab hęredibus de huiuſmodi, in caſu quo amiſiſſet ipſe loquelam, vel vſum rationis poſt ſigna contritionis,

ſecundũ

A ſecundum formam iuris: quæ habetur in cap. quanquam. de vſu. lib. 6. His peractis non eſt pęnitentia infirmo iniungenda, quia eā facere non poſſet, ſed innoteſcenda, vt dicitur. 20. q. 7. capi. Ab infirmis. declarando ſic: Talem tibi darem pęnitentiam, ſi eſſes ſanus quamuis deberes facere multo maiorem, ſecundum regulas eccleſiæ: ſed quia non potes modo, cum eris ſanus facies hoc, vel illud, vel venies ad me, & tibi dabo. ¶ Iſtud tamen vltimum non videtur ſecurū, qa raro reuertuntur pro pęnitentia. ¶ Si vero Deus aliter de te diſponeret, dimittas pro anima tua tantum pro pęnitentia. Poteſt etiam iniungi amicis, vel conſanguineis aliquid pro pęnitentia ſi vtrique acceptant, & ſi credatur, quod ſatisfaciens pro eo ſit in ſtatu gratię. Super omnia enim admonendus eſt, vt ſi debet aliquid alicui,
B vel ratione maleficij, vel contractus, vel depoſiti, vel aliter, declaret bene, vt non diſcedat cum alieno ab hoc ſeculo, ne in æternum damnetur: Et de reſtitutione & legatis ad pias cāuſas, pro anima ſua ita diſponat, quod cito cogantur executores expedire, & non ꝓlongare: ſicut ſæpe & quotidie faciunt. Quod ſi nollet ſufficiēter diſponere de reſtitutione facienda, non eſt abſoluendus. ¶ Exhortandus eſt autem ad contritionem ſimul, & confidentiam diuinę miſericordiæ exemplo latronis, meritis paſſionis Chriſti. ¶ Si autem haberi non poſſit copia ſacerdotis: quamuis bonum ſit in huiuſmodi periculis, in mari videlicet, bello, vel infirmitate, vel morte violenta, laico confiteri: tamen non eſt neceſſarium. Quod ſi fiat, & euadit: tenetur talis iterum de illis peccatis confiteri: quia non habebat ille
C claues eccleſiæ. ¶ Si vero infirmus non eſt in periculo mortis, & habet caſum excommunicationis, vel peccata reſeruata epiſcopo, debet confeſſor ire vel mittere ad epiſcopum, ſi poteſt, pro authoritate huiuſmodi, tamen modo tali, quod non prodat peccatorē, niſi pri⁹ ille ſibi dederit licentiam nominandi eum. Hęc ille.

¶ Finit tractatus quinti primæ partis libri Sacerdotalis:

SACERDOTALIS D
PRIMÆ PARTIS
Tractatus Sextus. De ſacramento Euchariſtiæ.

E

Quæ contineantur in hoc tractatu. Cap. 1.

SAcramentum Euchariſtiæ,quę bona gratia dicitur. 1.
q. 1. ca. Multi. In quo veraciter cõtinentur corpus,ſan-
guis,aĩa & diuinitas Dñi nr̃i Ieſu Chr̃i ſub ſpeciebꝰ pa-
nis & vini,ꝗ ab eo inſtitutũ eſt,ob memoriã tuæ ſacra-
tiſſimę paſſionis, à ſolis ſacerdotibus ſumma cũ diligẽtia eſt cõſecrã
dũ,pari reuerẽtia Chriſticolis diſpẽſandũ,& fideli cuſtodia ſeruãdũ.
Et quia primum & maximum ſacerdotis officiũ eſt, corpus & ſan-
guinem Chriſti in hoc ſacramento conſecrare: quod fit in miſſę ce F
lebratione,ideo primum de ipſa dicemus: poſtmodum de alijs ſecũ
dum hunc ordinem, videlicet, quia videbimus primo,

Materiam huius ſacramenti.
Formam huius ſacramenti.
Miniſtrum huius ſacramenti.
Effectus huius ſacramenti.
Locum idoneum ad celebrandum.
Quoties in die quis poſſit celebrare.
Ordinem & ritum celebrandi.
Tempus conueniens celebrationi.

A Quibus hoc ſacramentum ſit dandum: & quibus non.
Ordinem communicandi populum in eccleſia.
Ordinem communicandi infirmum.
Quod diligenter ſit cuſtodiendum hoc ſacramentum.
Pænitentiam malę cuſtodientis. &
Caſus conceſſos & prohibitos tempore interdicti eccleſiaſtici.

¶ Quæ ſit materia huius ſacramenti. Cap. 2.

MAteria huius ſacraměti eſt panis triticeus ex farina frumenti, cũ aqua elemětari & naturali cõfectus. De Cõſecr. diſt. 2. ca. In ſacraměto. Et debet eſſe azymus: qa Chr̃s in azymo ſacramentũ cõfecit & cõſecrauit. Et etiã vſus ſanctę Romanæ Eccleſiæ, q̃ initiũ & inſtitutionem a beato Petro Apoſtolo habuit, ſic obſeruat, & ſic B mandat obſeruari. Siquis infermentato pane cõſecraret in eccleſia Latina debet deponi. De celebra. miſ. c. Literas. Rationabiliter autẽ ſacramentum ex pane triticeo. i. frumenti, conficitur: quia Chriſtus, qui in eo ſacramentaliter continetur, appellat ſe granum frumenti. Ioã. 12. Niſi granum frumenti. &c. De celebra. miſ. ca. vltim. & ſupradicto capitu. In ſacramento. ¶ Materia calicis eſt vinum de vite: quia ſanguis Chriſti confici non poteſt niſi de vino vitis. eo. cap. In ſacramento. De conſec. diſt. 2 capi. In ſacramentorum, ibidem. De ſumma trinita. capit. 1. de celebra. miſ. c. cum Marthæ. & cap. vlti. Et conuenienter conficitur ſanguis Chriſti ex vino vitis: quia Chriſtus ſe veram vitam appellauit. Ioan. 15.

Cap. 27. In ſacrificijs corporis & ſanguinis dñi nihil amplius of- C ferat̃, quã ꝙ ipſe dñs dicit, hoc eſt panis, & vinũ cũ aqua miſtũ. Nec amplius in primitijs offerat̃ Deo vino, & fruměto. De cõſecr. diſt. 2. In ſacraměto. & capitu. in ſumma. de celebr. miſ. c. vlt. & c. cũ Marthæ. de ſum. trin. cap. 1. Dicitur ergo, ꝙ materia panis debet eſſe ex tritico. i. ex fruměto. nõ autẽ in pane de ſpelta, ſiligine, millio, hordeo; vel alio quocunq; grano, nec etiam ex paſta; ſed pane cocto. Similiter materia vini non põt eſſe ex aceto, vel agreſta, aut vino corrupto, vel nimis acetoſo; aut ex vino granatorũ, ſeu quoruncũq; pomorũ, ſed ſolũ de vino vitis. In muſto põt confici ſi eſt depuratũ. *Ex concilio Carthaginẽ. ſi.*

Tertium eſt euchariſtię ſacramentũ: cuius materia eſt panis triticeus, & vinum de vite. Cui ante cõſecrationem aqua modiciſſima admiſceri debet &c. Aqua vero, q̃ in calice vino miſcetur, debet eſ- *Ex concilio Florẽtino ſub dño Eugenio Papa.*

ſe in modica quantitate: quia eam in vinum cōuerti oportet. Et hęc D
aqua vino miſcetur ꝑpter ſignificationē, q̄a vinū Chr̄m ſignificat: & aqua populū. Apponit̄ autē aqua vino, tum q̄a Chr̄s ſacramentū ſuū in vino aqua miſto conſecrauit: vt dicit Damaſcenus lib. 4. & q̄a ex latere eius exiuit ſanguis & aqua: & etiā q̄a eccleſia id ſtatuit & p̄cepit. De cōſe. diſt. 2. cū c. oē. & ca. 1. Et licet nouerit ſacerdos aquā fuiſſe in doliū poſitā, tñ ꝑpter ſignificationē debet aquā in calicem mittere. Et quāuis aqua nō ſit de neceſſitate ſacramenti: q̄a ſi cōſecraretur vinū ſine aqua, eſſet ſacramētū: tñ omittēs peccat grauiter ſi ſcienter omittit. De conſecr. diſt. 2. calix. De celebr. miſ. c. Cum Marthæ. & c. ſcriptura. De conſec. diſt. 2. Poteſt autem ſacerdos omnem quantitatem panis & vini ante ſe poſitam in altari conſecrare. Hęc oīa ex ſancto Tho. & cęteris theologis excerpta ſunt ex. 4. ſent. E

Tertia parte, Et quarto ſētētiarū.

¶ Forma ſacramenti euchariſtiæ quę ſit. Cap. 3.

FOrma huius ſacramēti ſunt verba Chr̄i a ſacerdote cū intētione cōſecrādi rite ꝓlata, q̄ ſunt. Hoc eſt enim corpus meū, in cōſecratione panis, & Hic eſt enim calix ſanguinis mei noui & ęterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionē peccatorū, in cōſecratione vini. Matth. 26. Mar. 13. Lucę. 22. & de cōſe. diſt. 2. ca. Quia corp⁹. & ca. vtrū. & ca. accipite.

Ex concilio Florētino prædicto.

FOrma huius ſacramenti ſunt verba ſaluatoris, quibus hoc confecit ſacramentum. Nam ipſorum verborum virtute ſubſtantia panis in corpus Chriſti, & ſubſtantia vini in ſanguinem conuertuntur: ita tamen, quod totus Chriſtus continetur ſub ſpecie panis: & totus ſub ſpecie vini &c. Et licet iſta dictio, enim, non ſit de neceſſitate formæ ſacramenti, tamen ſcienter eam omittens peccat mortaliter. Vnde tota forma prædicta tam panis, quam vini, integre proferenda eſt, non obſtante opinione aliquorum Doctorum, qui dicunt, quod forma conſecrationis ſanguinis eſt iſta ſola: Hic eſt enim calix ſanguinis mei. Sed ſecurius eſt ſecundum ſanctū Thomam & Scotum totam dicere. Habuit enim eccleſia Romana, quę vtitur tota hac forma, eam a beato Petro Apoſtolo: qui creditur eam docuiſſe, ſicut Chriſtus eam protulit. Et licet Euangeliſtæ non ponant eam ſic formaliter, ſicut dicitur in miſſa, non eſt multum contrarium: quoniam ipſi non intendebant tradere formam conſecrationis, ſed ſolum narrare rem geſtam. F

A Quia vero Chriſtus multa dixit & fecit, quę nullus Euangeliſta
ſcripſit, eccleſia declarauit hanc formam a Chriſto fuiſſe traditam,
quam nullus euangeliſta integram tradidit. Non ſolum verba for-
mę non ſunt prætermittenda, ſed nec etiam alia verba canonis miſ
ſæ: quia eccleſia ea connexuit in toto canone. alias omittens ea gra-
uiter peccaret. Dicit ſanctus Thomas, quod forma prædicta vtens
pro nomine dęmonſtratiuo, oſtendit quod materia conſecranda de
bet eſſe coram ſacerdote. Vnde ſacerdos, qui eſt in domo, non po-
teſt conſecrare panem vel vinum, qui eſt in altari, aut in foro, aut to-
tum vinum, quod eſt incellario. Si prædictæ formę in aliquo mutarẽ
tur, aut ſi ſub alijs verbis proferrentur, quę idem ſignificarent: aut
aliquid de eis diminueretur, nihil fieret. Similiter ſiquid adderetur
B bona intentione, ſicut. Hoc eſt enim corpus meum ſanctiſſimum,
grauiter peccaret in ſingulis prędictis.

¶ De miniſtro huius ſacramenti. Cap. 4.

MIniſter huius ſacramenti eſt ſolus ſacerdos rite ordinatus, ha
bens intentionem conſecrandi, ſicut Chriſtus conſecrauit, in
dutus omnibus ſacris veſtibus ſacerdotalibus, & cui non eſt prohi-
bitum celebrare, poteſt & debet celebrare, & hoc ſacramentum cõ
ficere & cõſecrare. ¶Et notanter ponitur, poteſt & debet, quia hæ
reticus, ſchiſmaticus, excommunicatus, interdictus, & degradatus,
non debent celebrare miſſam: tamen ſi celebrant conficiunt veraci-
ter corpus Chriſti. ¶Et dicitur rite ordinatus ille, q in ordinatione
ſua habuit omnia ſubſtantialia ad ſuam ordinationem ſtatuta: puta
C vnctionem manuum, acceptionem calicis cum patena, cum hoſtia
& vino: & alia quæ ſunt de ſubſtantia ordinis. 25. diſt. cap perlectis.
& de Summa trini. cap. firmiter §. Vna. ¶Habens intentionem cõ-
ſecrandi, ſicut Chriſtus conſecrauit. Vbi notandum, quod ad perfe-
ctionem ſacramenti requiritur intentio miniſtri, qui intendat face-
re in conſecratione, quod Chriſtus fecit. Et non eſt neceſſaria inten
tio actualis, ſed ſufficit virtualis: puta, ſi accedẽs ad altare habet intẽ-
tionem celebrandi & conſecrandi, ſed poſtea ſuſpenditur eius intẽ-
tio per aliam ſuperuenientem cogitationem, tunc & virtute primę
intentionis vere conficit. Hæc S. Thom. & Scotus. ¶Sine peccato
mortali, Ille dicitur ſine peccato mortali, qui non eſt notorius pec-
cator: puta hæreticus, ſchiſmaticus, concubinarius, & excommuni-

catus: quia talis implicitus eſt in peccato mortali: ideo non debet D
celebrare: & non ſolum ipſe, ſed etiam omnes, qui audiunt ſcienter miſſam eius, ſi eſt conuictus vel condemnatus, peccant ſecundum Theo. 31. diſt. cap. nullus. de cohabita. cle. & mul. c. veſtra. ſecundũ gl. & ca. quæſitum. Si autem commiſit aliquod peccatum mortale, de quo non recordatur, aut non habet copiam confeſſoris, & immi net ſibi neceſſitas celebrandi: puta quia eſt Curatus, vel eſt dies feſtus, vel neceſſitas infirmi communicandi, quia non habebat hoſtiam conſecratam & habet propoſitum, ſi recordaretur illius peccati, quod ipſum confiteretur, ſi haberet copiam confeſſoris, & interim conteritur & pęnitet, & eſt in propoſito confitendi, abſoluitur per ſummum Pontificem Chriſtum: & poteſt celebrare, & poſtea debet confiteri ſacerdoti: quando habebit copiam eius. E
Qui quidem ſacerdos ante celebrationem ſemper debet eſſe ieiunus. 7. q. 1. cap. Nihil. De conſec. diſt. 2. ca. Siquidem. Hæc omnia ex ſacris Theologis ſunt excerpta.

Vide de hoc Conſtitutionẽ cõcilij Florẽtini ſub Eugenio Papa. 4. q̃ incipit Exultate Deo. De miniſtro vide a'ia inferius I ca. de diſpenſatiõe ſacramenti facienda p Curatũ

¶ Sacerdos mutilatus, vel notabiliter monſtruoſus, aut horribili infirmitate detentus, puta lepra, vel morbo gallico deformabiliter corroſus propter ſcandalum puſillorum non debet celebrare: leproſus tamen inter leproſos in loco priuato poteſt celebrare: ſecundum S. Thomã. ¶ Epilepticus etiã durãte infirmitate & per annũ poſt nõ poteſt celebrare. 33. diſ. c. cõiter. & Gl. ¶ Dęmoniacus etiã ante plenam liberationem celebrare non poteſt: eodem c. communiter. Sacerdotes etiam ordinati, tam curati, ſi temporibus debitis, & habitate non celebrant, peccant: quia ipſis indiſtincte pręceptũ eſt: Hoc F
facite in meam commemorationem. ¶ Nullus etiam pręſumat celebrare, niſi duobus pręſentibus & reſpondentibus. Alij autem dicunt quod vnus ſufficit. 7. q. 1. Illud. extra. de fil. presbyt. propoſuit De vi. & hone. cle. c. Vnuſquiſq;. & ita communiter in eccleſia ſeruatur. ¶ Incluſus vbi non eſt copia clericorum, ſolus celebrare poteſt: & non alias. De verbo. ſignifi. cap. quæſiuit. Nulla mulier ad altare pręſumat accedere, aut præſbytero miniſtrare. De coha. cler. & mulie. ca. 1. §. vlti. ¶ Non debet etiam ſacerdos celebrare ſine luminarijs cereis. De cele. miſſarũ. c. vlti. vt impleatur figura Leuitici. 6. Ignis in altari meo ſemper ardebit.

¶ De

A ¶ De effectu huius ſacramenti. Cap. 5.

EFfectus huius ſacramenti eſt multiplex ipſum digne ſumētibus. Nam fortificat mentē contra vitia: virtutes auget: delet venialia confert gratiam: & fortius vnit membra capiti, ideſt bonos Chriſtianos Chriſto: & futurę glorię nobis pignus dat. Vnde verſus.

Inflammat, memorat, ſuſtentat, roborat, auget.
Hoſtia ſpem, purgat, reficit, vitam dat, & vnit:
Confirmatq; fidem, minuit fomitem, atq; remittit.
Roborat, augmentat hoc ſacrum: delet & vnit.

¶ Huius ſacramenti effectus, quem in anima operatur digne ſumētis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris eius vnitur, cōſequens eſt, quod *Ex cōcilio Florētino prędicto.*
B per hoc ſacramentum inſumentibus digne gratia augeatur: omnemq; effectum, quē materialis cibus & potus quo ad vitam agunt corporalem ſuſtentandam, augendo, reparando, & delectando, ſacramentum hoc quo ad vitam operatur ſpiritualem. In quo (vt inquit Vrbanus Papa) gratiam Saluatoris noſtri recenſemus memoriam, a malo retrahimur, cōfortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum. Hęc ibi. Et præclariſſimus doctor S. Thom. Corpus Chriſti eſt medicina ægrotis, diæta peregrinantibus, debiles confortat, valentes delectat, languorem ſanat, ſanitatem ſeruat, fit homo manſuetior ad correctionem, patiētior ad laborem, ad amorem ardentior, ſagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarum actionem deuotior. Et dicitur hoc ſa-
C cramentum viaticum: quia ſicut viator ſine cibo ambulare non poteſt, ita ſine hoc ſacramento homo adultus nō poteſt rite ambulare ad paradiſum. De pænit. & remiſ. cap. quod ante. 26. q. 5. c. Siquis de corpore. & cap. qui recedunt.

¶ Quis locus idoneus ſit ad miſſę celebrationem. Cap. 6.

LOcus, in quo miſſa eſt celebranda, debet eſſe ſanctificatus, vt eſt eccleſia regulariter: niſi occurrerit caſus neceſſitatis. De con ſecr. diſtinc. 1. nullus.

Miſſarum ſolennia non vbiq;, ſed in locis ab epiſcopo conſecratis, vel vbi ipſe permiſerit celebranda eſſe cenſemus. Concedimus etiā, & ſicubi (quod noſtris peccatis exigētibus per plurimum eſt factū a Normanis, & a Sclauis, & ab Vngaris, & a malis Chriſtianis, *Ex cōcilio Tiburiēſi Cap. 4.*

ſeu alio qualicumque modo, eccleſiæ fuerint incenſę, & combuſtæ, D
in capellis cum tabula conſecrata miſſas interim celebrare permitti
mus donec ipſæ eccleſiæ reſtaurari quęrant. In itinere vero pōſitis,
ſi eccleſia defuerit, vt ſub diuo, ſiue intentorijs (ſi tabula altaris cōn-
ſecrata, cęteraque ſacra myſteria ad id officium pertinētia affuerint)
miſſarum ſolennia celebrare poſſint concedimus. Aliter omnino in
terdicimus. Hæc tibi. Et his caſibus exceptis, non licet niſi ex ſpe-
ciali priuilegio celebrare in loco non ſacro, ſine licentia epiſcopi
loci illius. De conſecr. diſt. 1. cap. miſſarum. Qui tamen hoc conce-
dere non debet, niſi adſit rationabilis & legitima cauſa. Poteſt etiā
miſſa celebrari extra eccleſiam: vbi aliquibus temporibus magna
populi confluit multitudo: vel propter aliquod feſtum, vel miſſam
nouam, vel prædicatorem inſignem: quem magnus populus ſequi E
tur: & eccleſia eſt parua: in platea munda & honeſta ſup altari por-
tatili: prouiſo quod puluis, aut flatus ad altare non poſſint peruenī-
re. Idem dicendum eſt de camera, vel aula, aut alio loco honeſto &
apto, in quo ex priuilegio domini Papę, vel de licentia epiſcopi po-
teſt celebrari, de conſec. diſt 1. c. miſſarum. Et debet eſſe ſacerdos pa
ratus cum omnibus paramentis requiſitis ab epiſcopo vel ab alio
hanc poteſtatem habente benedictis, nec debet celebrari niſi in al-
tari conſecrato ſaltem portatili tribus mappis cooperto, cum calice
conſecrato: & patenam competenti, cuius cuppa debet eſſe aurea,
argentea, vel ſtannea, non autem vitrea, aut ęrea, cum purificatorio
parua palla, & corporali de puro lino, omnia candida & mūda, nul-
lum que ſericum ornamentum habere debent corporale, & palla,
cum velo etiam lineo aut ſerico, quæ omnia debent eſſe ab epiſco- F
po, aut ab alio hanc poteſtatem habente benedicta, Sine Miſſali ſa-
cerdos nullo modo celebret, de conſec. diſt. 1. conſulo. & cap. veſti-
menta. Nec in mari, vel in eccleſia polluta ſanguine, vel ſemine, do-
nec fuerit reconciliata: nec etiam in cæmeterio eccleſiæ violatæ cō-
iuncto, annexo, & contiguo: nec tempore interdicti eccleſiaſtici: ni-
ſi ianuis clauſis, excommunicatis & interdictis excluſis. Et qui con-
trarium fecerit, efficitur irregularis & ineligibilis, nec ipſe poteſt eli-
gere, vel eligi ſine papę diſpenſatione. De ſent. excom. c. Alma. lib.
6. & c. Is qui, vt ſupra.

¶ Quo-

A ¶ Quoties in die quis poſſit celebrare. Cap. 7.

EXcepto die natiuitatis Domini, niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat, non debet ſacerdos niſi ſemel in die miſſas celebrare. de celebr. miſſa. capi. Conſuluiſti. Et in die prędicto natiuitatis licet cuilibet ſacerdoti tres miſſas celebrare. De conſecr. diſtin. 1. cap. nocte. In alijs vero diebus poteſt ſacerdos in caſu neceſſitatis duas miſſas & non plures celebrare. ¶ Primo, quando celebrauit miſſam de ſancto propter ſolennitatem, & oportet aliam miſſam celebrare de tẽpore: vel pro defunctis, ſiue ſit præſens defunctus, ſiue ſit anniuerſarium: aut pro deuotione: quia canon non diſtinguit. De conſecra. diſt 2. capitu. Sufficit. dummodo non ſit corrupta intentione: nec hoc fiat contra conſuetudinem in loco approbatam, ſecundũ glo. B ¶ Secundo, propter neceſſitatem peregrinorum, vel perſonæ inſignis aduenientis. ¶ Tertiò propter neceſſitatem nuptiarum, vbi tẽpus laberetur. ¶ Quarto, propter communionem infirmi in periculo mortis exiſtentis, ſi non habet hoſtiam conſecratam. ¶ Quinto, quando idem ſacerdos habet duas eccleſias, vel propter paupertatẽ eccleſiarum: quæ duobus ſacerdotibus alendis non ſufficerent: vel ꝓpter raritatem ſacerdotum: & oportet ipſum vtriq; ſeruire: poteſt ſucceſſiue primo vni & poſtmodum alteri celebrando ſatisfacere. Item in die reſurrectionis domini: vnicus eſt ſacerdos in eccleſia, & tanta populi multitudo, quod omnes non poſſunt intereſſe vni miſſæ, poteſt iterum celebrare. Item ſi ſacerdos vnius eccleſię infirmaretur, poteſt ſacerdos vicinę eccleſię diebus feſtis pro eo miſſam ce-

C lebrare: & etiam eccleſię ſuæ non deficere. Et videntur iſti duo vltimi caſus neceſſitatis: ideo a pluribus conceduntur: ſed quia nihil de his authenticum inuenitur maiorum iudicio eſt relinquendũ. Quocunque autem caſu ſacerdos pluries in die celebrauerit, in qualibet miſſa debet corpus & ſanguinem domini ſumere: & omnes perfuſiones calicis vſq; in finem vltimę miſſæ in aliquo calice, ſeu vaſe mundo & honeſto ponere, & in fine vltimę miſſę recipere. De celebra. miſſa. cap. conſuluiſti. in gloſ. & cap. Ex parte. Item ſacerdos debet omni tempore poſtquam ſanguinem domini ſuſceperit, calicem vino perfundere & ſumere. in eo capitu. Ex parte ¶ Omni die, excepta paraſceue, miſſa celebratur: & tunc non, quia eo die Chriſtus ſeipſum immolauit. Et cum miſſa ſit figura paſſionis Chriſti, adue-

Notãdũ.

adueniente veritate figura debet ceſſare. Quod autem dicitur. De cō ſe. diſ. 2. cap. Sabbato. biduo. ſ. paraſceue & ſabbato ſancto, non debent pœnitus ſacra celebrari, ſecundum Archidiaconum dicitur, eo quod miſſa, quæ in ſabbato ſancto dicitur, eſt miſſa noctis dominicæ ſequentis, & non ſabbati: & ideo antiquitus ante horam veſperarum non ſolebat celebrari. D

¶ Quæ conſiderationes Sacerdoti celebraturo, ſi digne celebrare intendit, ſint habendæ. Cap. 3.

Intentionis diſcuſſio. Ne
- Propter vanam gloriam
- Propter auaritiam
- Propter verecundiam
- Propter timorem
- Propter conſuetudinem

} Celebr. E

Generalis cōtritio Super
- Omiſſis, q̄ fieri oportuit
- Cōmiſſis, q̄ fieri nō licuit
- Cōſuetis & ſępe cōfeſſis

} Corde, ore, & opere.

Pura & vera confeſſio. ſ.
- Notabilium
- Communium
- Ignoratorum

} Criminum.

Quid intendat conſequi principaliter. An
- Augmentum dilectionis
- Inſeparabilitatē vnionis
- Accelerationem viſionis

} Dei. F

Quid intendat facere in miſſa. An̄
- Deum per lachrymas placere
- Mortē Chr̄i & charitatē memorare
- Totam eccleſiam adunare

} Velit.

In canone hęc tria ſeruanda ſunt, ſcilicet
- Diligentia ad cōficiēdum
- Reuerentia ad tangendū
- Deuotio ad ſumendum

} Corpus Chriſti.

Quia ſunt ibi.
- Magna ſignis
- Maiora verbis
- Maxima intētione

} Miſſæ.

Propter

A Propter continentiam Tam { Excellentis corporis / Excellentioris animæ / Excelentiſſimæ diuinitatis } Chriſti:

℣·¶ Si-quis ad altare digne cupias celebrare,
Cor prius abſterge: ſic mundior ad ſacra perge.
In Domini menſa quid tractes, ſedulo penſa,
Viuere ſiue mori confert, quod porrigis ori.
Ægris & ſanis bona eſt refectio panis:
Sed Chriſti panis non eſt ſanus niſi ſanis:
Indigne ſumis, ſi non ſumis reuerenter,
Vel non catholice, aut habens mortale ſcienter.

B ¶ Alij verſus pulcherrimi ad idem.

Iram, odium, rixas, rancorem pelle ſacerdos.
Pelle inimicitias, pelleque deſidiam
Caſta placent ſuperius. tu caſto corpore, caſta
Mente Deum tractes. ſit procul atra lues.
Sit procul & luxus, ſanctorum ſancta ſacerdos
Dum petis: horrendum ſit procul omne malum.

RVBRICÆ GENERALES D

De his quę obſeruanda ſunt in celebratione Miſſarum,

IVXTA MISSALE ROMANVM

Ex Decreto Concilij Tridentini reſtitutum.

¶ Quæ miſſa dicenda. Cap. 9.

MIſſa quotidie dicitur ſecundum ordinem Officij.
De feſto duplici, vel ſemiduplici, vel ſimplici, de
Dñica, vel feria: de vigilia, vel de octaua, & ex E
tra ordinem Officij, Votiua, vel pro Defunctis.

¶ De duplici. Cap. 10.

MIſſa dicitur de Duplici illis diebus quibus in Kalendario ponitur hæc nota, Duplex & in feſtis mobilibus, quã docunq; Officium fit duplex. In duplicibus dicitur vna tantum oratio, niſi aliqua commemoratio fieri debeat. Alia omnia dicuntur, vt in proprijs miſſis aſſignatum eſt. Quando dici debet Gloria in excelſis. & Credo inferius dicitur in proprijs rubricis.

¶ De Semiduplici, & Simplici. Cap. 11.

MIſſa de Semiduplici dicitur, quando in Kalendario ponitur
hæc vox, Semiduplex. Prętereà in Dominicis, & diebus in-
fra Octauas. In ſemiduplicibus tam feſtis, quam Dominicis, & infra F
octauas dicuntur plures Orationes, & dicitur in rubrica. De oratione. Infra Octauam dicitur miſſa ſicut in die feſti, niſi propriam miſſam habuerit: in Dominicis vero ſicut in proprijs locis aſſignatur. De ſimplici dicitur miſſa ſicut de ſemiduplici, vt ſuis locis ponitur.

¶ De Feria, & Vigilia. Cap. 12.

MIſſa de feria dicitur, quando non occurrit feſtum, vel octaua, vel ſabbatum in quo fit officium beatæ Marię. In ferijs tamẽ Quadrageſimæ, Quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum, etiã ſi duplex vel ſemiduplex feſtum, vel octaua occurrat, ĩ Eccleſijs collegiatis dicuntur duę miſſę, vna de Feſto, alia de Feria. In Vigilijs autem, quæ veniunt infra Octauam miſſa dicitur de Vigilia cum Comme-

A Commemoratione Octauę. Si feſtum habens vigiliam celebretur feria ſecunda, miſſa vigilię dicitur in Sabbato, ſicut etiam fit officiũ. Miſſa Vigilię in Aduentu occurrentis, dicitur cum commemoratiõne Aduentus, licet de ea non ſit factum officium. Si in Quadrageſima, & quatuor temporibus occurrat vigilia, dicatur miſſa de feria cum commemoratione vigilię. Toto tempore Paſchali non dicitur miſſa de vigilia, niſi in vigilia Aſcenſionis, quæ tamen non ieiunatur, ſicut nec Vigilia Epiphanię.

¶ De Miſſis votiuis Sanctæ Mariæ, & alijs. Cap. 13.

IN Sabbatis non impeditis feſto duplici, & ſemiduplici, dr̃ miſſa de Sancta Maria ſm̃ varietatẽ tẽporũ, vt in fine Miſſalis ponit̃. Si ſabbatum fuerit impeditum feſto duplici, ſemiduplici, octaua, Vigi-B lia, Feria Quatuor Temporum: & Quadrageſimę, miſſa principalis dr̃ ſm̃ officiũ diei. In aduentu autem licet officiũ non fiat de Sancta Maria in ſabbato, dicit̃ tñ miſſa principalis de ea cũ cõmemoratione Aduẽtus, niſi fuerint Quatuor Tpa, vt ſupra alijs dieb⁹ infra Hebdomadã qñ officiũ fit de feria (exceptis Ferijs Aduentus, quadrageſimæ, Quatuor temporũ, Rogationũ, & Vigiliarum) dici põt aliqua Miſſa Votiua, etiam in principali miſſa, quæ dicitur Conuentualis, ſecundum ordinem dierum in fine Miſſalis aſſignatum. Quæ tamẽ miſſę, & aliæ quęcunque votiuę, in miſſis priuatis dici poſſunt pro arbitrio Sacerdotum, quocunque die officium non eſt duplex. Id vero paſſim non fiat, niſi rationabili de cauſa. Et quoad fieri poteſt, Miſſa cum officio conueniat. Nota.

C ¶ De Miſſis Defunctorum. Cap. 14.

PRima die cuiuſcũq; mẽſis (extra tempus Paſchale) non impedita officio duplici & ſemiduplici, dicit̃ miſſa principalis generaliter pro defunctis ſacerdotibus, benefactoribus, & alijs. In eccleſijs autem collegiatis dicãtur duæ miſſæ, vna pro defunctis, alia de feſto ſimplici, ſi occurrit, vel de feria, ſi propriam habeat miſſam, vel reſumenda ſit miſſa de Dñica precedenti, quæ fuit impedita, cũ infra Hebdomadam non occurrit alius dies, in quo reſumi poſſit miſſa de Dñica. Sed in eccleſijs non collegiatis dicatur miſſa de die cum commemoratione generaliter pro defunctis. Pręterea Feria ſecũda cuiuſq; Hebdomadæ in qua officium fit de feria, miſſa principalis dici poteſt pro defunctis. Si autem fuerit propria miſſa de Feria

vel de feſto ſimplici in collegiatis Eccleſijs dicantur duæ miſſæ, alio D quin in miſſa de die fiat cõmemoratio, (vt dictũ eſt) pro defunctis. Excipitur tamen totum tempus Paſchale, & quando per annum officiũ eſt duplex, vel ſemiduplex, quibus temporibus non dicitur miſſa principalis pro defunctis, niſi in die Depoſitionis defuncti, & in Anniuerſario pro defunctis. Et ſimiliter, niſi fuerit duplex quocunq; die dici poſſunt priuatę miſſæ pro defunctis, præterquam in Dominicis. ¶ In die Commemorationis omniũ Defunctorum, & in die Depoſitionis, & in Anniuerſario defuncti, dicitur vna tantum Oratio, in alijs miſſis, plures, vt in Rubrica de Commemorationibus, & Orationibus dicetur.

Sequentia pro defunctis dicitur in die Omnium Fidelium Defunctorum, & depoſitionis defuncti. In Anniuerſario autem & miſſa E communi pro defunctis dicatur pro arbitrio ſacerdotis.

¶ De Tranſlatione Feſtorum. Cap. 15.

IN dicendis miſſis ſeruetur ordo Breuiarij de Tranſlatione feſtorũ duplíciũ & ſemiduplíciũ, qñ maiori aliquo Feſto, ſeu Dñica impediuntur. In eccleſijs autem, vbi titulus eſt Eccleſię, vel concurſus populi ad celebrandum Feſtum, quod transferri debet, poſſunt cantari duæ miſſę, vna de die, alia de feſto, aut ſaltem commemoratio fieri de feſto, ſi eo die de feſto in illa eccleſia officiũ fieri nõ debeat.

¶ De Commemorationibus. Cap. 16.

COmmemorationes in miſſis fiũt ſicut in Officio. De feſto ſimplici fit commemoratio in miſſa, quando de eo in officio facta eſt commemoratio in veſperis. Quando autem de eo fit cõmemoratio tantum ad laudes, in miſſa ſolenni nulla fit cõmemoratio de F eo, ſed in miſſis tantum priuatis. De Dñica fit commemoratio, quãdo in ea fit de feſto duplici. De octaua fit commemoratio, quando infra octauam fit de aliquo feſto, niſi illud feſtum fuerit de exceptuatis in rubrica officij de Commemorationibus. Item quando infra octauam fit de Dominica. De Feria fit commemoratio in Aduentu, Quadrageſima, Quatuor Temporibus, Rogationibus, & Vigilijs, quando miſſa dicenda eſt de feſto duplici vel ſemiduplici illis temporibus occurrente. Sed in eccleſijs Collegiatis, vbi plures Sacerdotes quotidie celebrant, in Ferijs, Rogationibus & vigilijs prędictis, quæ habent miſſas proprias, dicuntur duę miſſę vna

de

A de feſto, alia de Feria, & Vigilia prædictis, abſq; vlla vtrorumq; commemoratione. Quando infra hebdomadã dicuntur miſſæ votiuæ poſt primam Orationem ſemper dicatur Oratio eius de quo fit officium. Qñ fit cõmemoratio de Feria Quatuor temporũ, pro feriæ commemoratione dicitur prima oratio quę concordat cũ Officio. In faciendis commemorationibus ſeruetur ordo vt in Breuiario, de Dominica ante feſtum ſemiduplex, quod infra octauam celebratur, de feſto ſemiduplici ante Octauam, de Octaua ante Ferias prædictas, de ferijs prędictis ante feſtũ ſimplex, de feſto ſimplici ante orationes votiuas. Si facienda ſit commemoratio pro Defunctis, ſemper ponitur penultimo loco. In alijs Commemorationibus a prædictis ſeruetur dignitas orationum, vt de Spiritu ſanto, ante beatam

B Mariam: de Angelis ante Apoſtolos, & ſimiliter in alijs. In miſſis defunctorum, nulla fit commemoratio pro Viuis, etiam ſi oratio eſſet communis pro Viuis, & Defunctis. Quando dicuntur plures orationes, prima tantum, & vltima cum ſua concluſione terminantur, & ante primam & ſecundam orationem tantum dicitur, Oremus ante primam dicitur etiam Dominus vobiſcum. Cum vero dicuntur plures orationes, & vna oratio eadem ſit cum alia ibidem dicenda, oratio huiuſmodi, illa ſcilicet, quæ eadem eſt non aliæ, commutetur cum alia de Communi vel Proprio, quę ſit diuerſa.

¶ De Introitu, Kyrieeleiſon, & Gloria in excelſis. Cap. 17.

INtroitus ſemper eodem modo dicitur cum Gloria patri. vt in Ordinario, præterquam tempore Paſſionis, & in miſſis Defun-

C ctorum, vt etiam ibi annotatum eſt. Kyrieeleiſon. dicitur nouies poſt Introitum, alternatim cum miniſtro, ideſt, ter Kyrieeleiſon, ter Chriſteeleiſon ter Kyrieeleiſon. Gloria in excelſis, dicitur quãdocunque in Matutino dictus eſt Hymnus, Te Deum pręterquam in miſſa Feriæ quintæ in Cęna Domini & Sabbati Sancti, in quibus Gloria in excelſis dicitur. In miſſis votiuis non dicitur niſi in miſſa beatæ Mariæ, & Angelorum: & niſi miſſa votiua dicenda ſit pro re graui, vel pro publica Eccleſię cauſa. Neque etiã dicitur in miſſis Defunctornm.

¶ De Orationibus. Cap. 18.

IN feſtis duplicibus dicitur vna tantum Oratio, niſi facienda ſit aliqua commemoratio, vt dictum eſt ſupra. In feſtis ſemidupli-

cibus

cibus occurrentibus ab octaua Pentecoſtes vſque ad Aduẽtum, D & a Purificatione vſq; ad Quadrageſimã dr̃ ſecũda orõ, A cunctis tertia ad libitũ. In feſtis ſemiduplicibus occurrẽtibus ab octaua Epiphanię vſq; ad Purificationẽ, dr̃ ſecũda orõ, Deus qui ſalutis. tertia Eccleſiæ, vel pro Papa. In feſtis ſemiduplicibus a feria quarta Cinerũ vſq; ad Dñicã paſſionis: ſecũda, de Feria, tertia. A cũctis. In ſemiduplicib⁹, a Dñica Paſſionis vſq; ad Dñicã Palmarũ, ſecũda oratio, de Feria, tertia, Eccleſię, vel ꝓ Papa. In feſtis ſemiduplicib⁹ ab Octaua Paſchæ vſq; ad Aſcenſionem, ſecunda oratio, de Sancta Maria, Concede, tertia, Eccleſiæ vel pro Papa. In feſtis ſemiduplicibus infra Octauas occurrentibus, ſecunda oratio dicitur de octaua, tertia, quæ ſecundo loco infra octauam dicitur, vel pro Papa. Infra octauas, Paſchę, & Pentecoſtes quando miſſa dicitur de octaua, dicuntur duę tantum orationes, vna de die, alia Eccleſię vel pro Papa. E Infra alias octauas, & in vigilijs quę ieiunantur (excepta Vigilia Natiuitatis Domini, & Pentecoſtes) dicuntur tres, vna de die, ſecunda de Sancta Maria, tertia Eccleſiæ, vel pro Papa. Sed infra octauas ſanctę Marię, & in vigilia & infra octauam. Omnium Sanctorum, ſecunda oratio dicitur de Spiritu Sancto, alia Eccleſię, vel pro Papa. In Dominicis infra octauas occurrentibus dicuntur duæ orationes, vna de Dominica, ſecunda de Octaua. In die octaua dicitur vna tantum oratio, niſi aliqua commemoratio facienda ſit. In Dominicis dicuntur tres, vt in ordinario aſſignantur. In feſtis ſimplicibus, & ferijs per annum, dicuntur tres, vt in ſemiduplicibus: poſſunt etiam dici quiq;, vel ſeptem ad libitum. In ferijs quatuor Temporum, & vbi plures leguntur lectiones, huiuſmodi plures orationes dicuntur poſt vltimam orationem ante epiſtolam: & F alię orationes cum lectionibus, vt ſuis locis in Proprio Miſſarum de tempore. In miſſis Votiuis quando dicuntur pro re graui, vel pro publica eccleſię cauſa, dicitur tantum vna oratio: ſin aliter dicuntur plures, vt in feſtis ſimplicibus. Sed in votiuis beatæ Mariæ ſecunda oratio dicitur de Spiritu Sancto, & in votiuis de Apoſtolis quando dicitur oratio A cunctis, eius loco dicitur oratio de Sancta Maria, Concede. Si quando plures dicuntur orationes occurrat fieri commemoratio alicuius Sancti, ea ponitur ſecundo loco, & tertia oratio dicitur quæ alias ſecundo loco dicẽda erat.

¶ In

A ¶ In concluſione orationum hic modus ſeruatur. Si oratio dirigat ad Patrē, cōcluditur. Per dñm nrm. &c. ſi ad filium Qui viuis & regnas cū deo patre, ſi in principio orationis fiat mētio Filij, cōcluditur, Per eūdē ſi in fine orationis eius fiat mētio, Qui tecū viuit ſi facta ſit mentio Spiritus ſancti, in concluſione dicitur. In vnitate eiuſdē Spiritus ſancti Deus &c. Alia quoque in dicēdis orationibus ſeruentur quæ ſuperius in rubrica de commemorationibus dicta ſunt.

¶ De epiſtola, Graduali, Alla, & Tractu, ac de Euangelio. ca. 19.

POſt vltimam orationem dicitur Epiſtola: qua finita, a miniſtro dicitur. Deo gratias: Poſt epiſtolā dicitur Graduale quod ſemper dicitur pręterquā Tempore paſchali, cuius loco tunc dicuntur duo verſus, vt dicitur in rubrica Sabbati in Albis. Poſt Graduale di-

B cuntur duo Alleluia deinde. Verſus, & poſt verſum, vnum Alleluia. Tempore paſcali quando nō dicitur, Graduale dicitur aliud Alleluia poſt ſecundum Verſum: & quando dicitur Sequentia non dicit poſt vltimum Verſum, ſed poſt Sequentiam: A ſeptuageſima vſq; ad Sabbatum ſanctum, non dicitur Alleluia: neque dicitur in miſſis de Feria in Aduentu, Quatuor Temporibus, & Vigilijs quæ ieiunātur exceptis Vigilia Natiuitatis Domini ſi venerit in Dominica, & Vigilia Paſchæ, & Pentecoſtes, ac quatuor Temporibus Pentecoſtes, Nec dicitur in feſto Innocentium, niſi venerit in Dominica. A Septuageſima vſque ad Paſcha eius loco dicitur Tractus; q Tractus prędicto tempore in aliquibus Ferijs nō dicitur, neq; etiam in Ferijs a Septuageſima vſq; ad Quadrageſimam quando repetitur miſſa

C Dominicæ. Dicto, Graduali ſeu, Alleluia, ſeu, Tractu, dicitur, Euangelium, Et in principio Euangelij dicitur, Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo, deinde, Sequentia Sancti Euangelij ſecundum N. ℟. Gloria tibi domine. in fine Euangelij a miniſtris dicitur, Laus tibi Chriſte. Poſtea, ſi dicendum eſt, dicitur, Credo.

¶ De Symbolo. Cap. 20.

SYmbolum dicitur poſt Euangelium in omnibus Dominicis per annum, etiam ſi in illis fiat de feſto, in quo alias non diceretur. In tribus miſſis de Natiuitate Domini, & deinceps vſq; ad octauam beati Ioannis Apoſtoli incluſiue. In Epiphania, & per octauā Feria quinta in Cęna Domini. In Paſchate Reſurrectionis, & per octauam. In Aſcenſione Domini, & per octauam. In Pentecoſte,

& per octauam. In feſto Corporis Chriſti, & per octauam. In omnibus feſtis beatæ Mariæ, & per octauas. In omnibus feſtis Apoſtolorum, & Euangeliſtarum, & per octauas. In feſtis Quatuor Doctorũ. videlicet, Gregorij, Ambroſij, Auguſtini, & Hieronymi, addito feſto ſancti Thomæ de Aquino. Item in feſtis Doctorum Baſilij, Athanaſij Gregorij Nazianzeni, & Ioannis Chryſoſtomi: In vtraque Cathedra ſancti Petri: & in feſto ſancti Petri ad Vincula. In feſtis Conuerſionis, & Commemorationis ſancti Pauli Apoſtoli. In feſto ſancti Ioannis ante portam Latinam. In feſtis Inuentionis, & Exaltationis ſanctæ Crucis. In feſtis Angelorum. In feſto ſancti Barnabę Apſtoli. In feſto ſanctæ Marię Magdalenæ. In transfiguratione Domini. In die octauarum ſancti Ioannis Baptiſtę, & ſancti Laurentij. In feſto omnium ſanctorum, & per octauam. In Dedicationibus Sancti Saluatoris, & Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli. In Anniuerſario Dedicationis proprię Eccleſiæ, & per octauam. In die conſecrationis Eccleſiæ, vel altaris. In feſtis ſanctorum quibus dedicata eſt eccleſia, & vbi habetur corpus vel inſignis reliquia ſancti de quo agitur. In die Creationis, & Coronationis ſummi Pontificis, & in Anniuerſario eiuſdem diei. Item in omnibus feſtis, quæ in Dominicis, & per octauas celebrantur: in quibus ratione Dominicæ, & Octauæ dici debet. Item in feſto patroni alicuius loci: vel tituli Eccleſiæ, & in feſtis principalibus ordinum & per eorum octauas, in Eccleſijs tantum illius ordinis. Item dicitur Credo, In Miſſis votiuis, quæ ſolenniter pro re graui, vel pro publica Eccleſię cauſa celebrantur.

¶ De Offertorio, Secretis, Pręfationibus, & Canone. Cap. 21.

POſt Symbolum, vel ſi non ſit dicendum, poſt euangelium dicitur, Dominus vobiſcum, deinde Offertorium poſtea fit oblatio cum orationibus, vt in ordinario. Qua oblatione facta dicuntur orationes ſecretę, ſecundum numerum orationum quæ palam dictæ ſunt: ſed ante primam orationem non dicitur, Dominus vobiſcum nec aliquid aliud, ſed dicto, Suſcipiat Dominus ſacrificium, abſolute dicuntur: neque etiam ante ſecundam orationem dicitur, Oremus: Terminatur autem prima, & vltima oratio, vt dictum eſt ſupra in rubrica de orationibus: & ſecreto dicuntur vſque ad illa verba in concluſione, Per omnia ſecula

A cula ſeculorum, quæ clara voce proferuntur, & incipitur Præfatio. Præfationes autem dicuntur, vt in ordinario adnotatum eſt: & quæ in Quadrageſima, Tempore Paſchali, & infra octauas propriæ aſſignantur, dicuntur etiam in Dominicis, & feſtis quæ illis temporibus celebrantur: niſi illa feſta propriam præfationem habeant. In miſſis votiuis dicitur etiam Præfatio propria, ſi propriam habeant. Et quando aliqua miſſa votiua pro publica cauſa ſolenniter celebratur, dicitur in cantu ſolenni, vt in duplicibus. Poſt præfationem incipitur Canon Miſſæ ſecreto, in quo ſeruentur omnia, vt in ordinario, vbi vero Communicantes, Infra actionem, vel alia variari contingit, ſuo loco in proprijs miſſis adnotatur.

¶De cōmunione, Poſt Cōmunione, Ite miſſa eſt, vel Benedicamus
B domino, de Benedictione, & Euangelio Sancti Ioannis. Cap. 22.

EXacto Canone, & alijs omnibus vſque ad communionem, ea peracta dicitur communio, & orationes poſt communionem, eodem modo, & ordine vt in principio miſſæ, & repetito, Dominus vobiſcum dicitur, Ite miſſa eſt, vel Benedicamus domino, pro temporis ratione. Ite miſſa eſt. dicitur, quandocunque dicitur, Gloria in excelſis: Cum non dicitur, eius loco dicitur. Benedicamus Domino. ℞. Deo gratias. In miſſis Defunctorum, dicitur, Requieſcant in pace. ℞. Amen.

¶ Dicto Placeat, datur Benedictio, quæ a celebrante ſemper datur in miſſa, præterquam in miſſis Defunctorum. Deinde dicitur Euangelium ſancti Ioannis, In principio quod nunquam prætermitti-
C tur in miſſa, niſi quando fit de feſto in aliqua Dominica, vel Feria quæ habet Euangelium proprium, tunc enim eius loco dicitur proprium. Et in tertia miſſa de die Natiuitatis Domini dicitur Euangelium de Epiphania. Cum natus eſſet Ieſus.

¶De ordinanda Miſſa ex ſupradictis rubricis. Cap. 23.

SVpradictis rubricis cognitis, ſi quis velit ordinare miſſam diei, recurrat ad ordinarium miſſarum de Tempore, vel de Sanctis ſecundum qualitatem Officij. Si propriam non habeat, recurrat ad Commune Sanctorum. Si de Feria agendum ſit, & propria miſſa non fuerit de Feria, Dicatur miſſa præcedentis Dominicæ, omiſſis Gloria in excelſis, & Symbolo, præterquam tempore Paſchali, in quo ſemper dicitur, Gloria in excelſis, vt ſupra excepta

miſſa Rogationum. Si dicenda ſit miſſa Votiua, requiratur poſt A
Commune Sanctorum ſuo loco. Si plures Orationes dicendæ ſint requirantur poſt Miſſas Votiuas, ſuo loco de ſingulis rebus ſingulæ. Si pro Defunctis dicenda ſit Miſſa, habetur poſt miſſas Votiuas, cum collectis diuerſis, circa finem miſſalis. Ordinarium totius miſſę, cum Prefationibus, Canone, & alijs dicendis, habetur ſuo loco, cum proprio miſsarum de Tempore.

¶ Prępăratio Sacerdotis miſsam celebraturi orationes dicendę & aliqua ad eius accendendam deuotionem. Cap. 24.

SAcerdos miſsam celebraturus, ſi in peccato mortali conſtitutũ ſe cognouerit, ante confeſſionem ſacramẽtalem, dicat orationẽ.

SVſcipe confeſſionem meam pijſſime, ac clementiſſime Domine Ieſu Chriſte, vnica ſpes ſalutis animæ meæ: & da mihi obſecro contritionem cordis, & lachrymas oculis meis, vt defleam diebus ac noctibus omnes negligentias meas, cum humilitate & puritate cordis Apropinquet oratio mea in conſpectu tuo domine. Si iratus fueris contra me, quem adiutorem quęram? Quis miſerebitur iniquitatibus meis? Memento domine, qui Chananeam & publicanum vocaſti ad pęnitentiam, & Petrum lachrymantem ſuſcepiſti: domine Deus meus ſuſcipe preces meas ſaluator mũdi Ieſu bone, qui te crucis morti dediſti, vt peccatores ſaluares, reſpice me miſerum inuocantem bonum nomen tuum: & noli ſic attẽdere malum meum, vt obliuiſcaris bonum tuum. Et ſi commiſi, vnde me dãnare potes, tu non amiſiſti vnde ſaluare me ſoles. Parce ergo mihi, qui es ſaluator meus: & miſerere peccatrici animæ meę. Solue vincula eius: ſana vulnera eius. Domine Ieſu te deſidero, te quæro: te volo oſtende mihi faciem tuam, & ſaluus ero. Mitte igitur pijſſime dñe, meritis puriſſimæ & immaculatæ ſemper virginis Marię, lucem tuã & veritatem tuam in animam meam, quę oẽs defectus meos in veritate mihi oſtendat, quos confiteri me oportet: atq; iuuet & doceat ipſos plene & cum debita contritione explicare. Qui viuis &c.

B

F

Qua dicta, coram alio ſacerdote abſoluẽdi eum iuriſdictionem ſeu poteſtatem habente genuflexus, capite diſcooperto, confiteatur eidem cooperto capite in conuenienti loco ſedenti, omnia peccata ſua & ab eodem abſolutionem, & pænitentiam ſalutarem pro commiſſis criminibus recipiat.

¶ Peracta

A ¶ Peracta pnía per confeſſorem impoſita, dicat ſequentē orationē.

SIt tibi domine obſecro meritis ſanctiſſimæ matris tuæ ſemper virginis Mariæ grata & accepta iſta confeſſio mea: & quicquid mihi defuit nunc, & alias de ſufficientia contritionis,& de puritate, & integritate confeſſionis,ſuppleat pietas & miſericordia tua: quæ dignetur me habere plenius, & perfectius abſolutum in cœlo: Qui viuis & regnas,per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Deinde ſi voluerit, poterit pro deuotione orationem ſequentem ante altare, vel alio conuenienti loco genuflexus dicere.

¶ Oratio ſancti Ambroſij epiſcopi.

SVmme ſacerdos & vere pōtifex,qui te obtuliſti Deo patri hoſtiā viuam, & puram,& immaculatam in ara crucis pro nobis miſe-
B ris peccatoribus: quiq; dediſti nobis carnem tuam ad mādūcandū, & ſanguinē tuum ad bibendū:& poſuiſti myſterium illud in virtute ſpūs ſancti,dicens. Hęc quotieſcūq; feceritis,in mei memoriā facietis,rogo te per ſanguinē tuum precioſum,magnū ſalutis noſtræ prę ciū: rogo te per hanc mirā,& inenarrabilem charitatē, qua nos miſeros & indignos ſic amare dignatus es,vt lauares nos a peccatis noſtris in ſanguine tuo:doce me indignū ſeruum tuū:quem inter cętera dona tua etiam ad officium ſacerdotale vocare dignatus es nullis meis meritis, ſed ſola miſericordiæ tuæ dignatione:doce me quæſo per ſpiritum ſanctum tuum,tantum tractare myſterium ea reuerentia,& honore,ea deuotione,& timore,quibus oportet & decet. Fac me (quęſo) per gratiā tuā ſemper illud de tanto myſterio credere,&
C intelligere,ſētire,& firmiter tenere,dicere & cogitare quod tibi placet,& expedit aīæ meæ. Intret ſpūs tuus bonus in cor meum,qui ſonet ibi ſine ſono: & ſine ſtrepitu verborū loquatur veritatē tātorum myſteriorū: Profonda ſunt quippe nimis: & ſacro tecta velamine. Propter magnā clementiā tuā concede mihi miſſarū ſolennia puro corde & mūda mente celebrare. Libera cor meū ab immūdis,& nefandis,vanis,& noxijs cogitationibus. Muni me(q̄ſo)beatorū angelorū pia & fida tutela, atque fortiſſima cuſtodia: vt hoſtes oīum bonorū confuſi diſcedant per virtutē tanti myſterij:& per manū ſancti angeli tui, repelle a me & a cunctis ſeruis tuis ſpurciſſimū, & nefandiſſimū ſpūm inanis gloriæ,iracundiæ,fornicationis,ſuperbiæ;inuidiæ,auaritiæ,blaſphemiæ,& immunditię,dubietatis,& diffidētię:vt

tantum ſacrificiũ cum oĩ puritate valeam tibi offerre. Cõfundantur, D
qui me perſequuntur. Pereant illi, qui perdere cuncta bona feſtinãt.
Rex virtutũ, Deus amator caſtitatis & integritatis, cœleſti rore be-
nedictionis tuæ extingue in corpore meo totum fomitem ardẽtis li-
bidinis, vt maneat in me tenor totius caſtitatis, & integritatis animę
& corporis. Mortifica in membris meis carnis ſtimulos, omnesq; li-
bidinoſas cõmotiones: & da mihi verã & perpetuam caſtitatis ſan-
ctimoniã cum cęteris donis tuis, quę tibi placent in veritate, vt ſacri
ficium laudis tuæ caſto corpore, & mũdo corde tibi valeam offerre.
Quanta enim cordis contritione & lachrymarum fonte? quanta re-
uerentia, timore, & tremore, quanta cordis caſtitate, & animæ puri-
tate, illud diuinum, & cęleſte ſacrificium eſt celebrãdũ domine, vbi
caro tua in veritate ſumitur, & ſanguis tuus in veritate bibitur? vbi E
ima ſummis iunguntur: vbi adeſt ſanctorũ angelorum p̃ñtia: vbi tu
es ſacerdos, & ſacrificiũ mirabiliter & ineffabiliter. Quis digne hoc
celebrare poteſt, niſi tu op̃s Deus offerentem feceris dignum? Scio
vere dñe, & ſcio, ac idipſum bonitati tuæ confiteor, quod non ſum
dignus accedere ad tantum miſterium, propter nimia peccata mea,
& infinitas negligentias meas. Sed ſcio veraciter, credo ex toto cor-
de, & ore cõfiteor, quia tu me potes dignum facere: qui ſolus potes
facere mundum de immundo conceptũ ſemine, & de peccatoribus
iuſtos facis & ſanctos. Per hanc oĩpotentiam tuam te rogo, concede
mihi peccatori hoc cœleſte ſacrificium celebrare cum timore, & tre
more, cũ cordis puritate & lachrymarum fonte, cum ſpũali lætitia,
& gaudio cęleſti. Sentiat mens mea dñe dulcedinẽ beatiſſimæ p̃ñiæ F
tuæ, & excubias ſanctorũ angelorũ tuorũ in circuitu meo. Ego enim
memor venerãdæ paſſionis tuæ accedo ad altare tuũ, licet peccator,
vt offeram tibi de donis tuis ſacrificium, quod tu inſtituiſti, & offerri
tuæ maieſtati præcepiſti in cõmemorationẽ tuam pro noſtra ſalute.
Suſcipe ergo illud q̃ſo ſumme paſtor pro eccleſia tua ſancta, pro po-
pulo tuo, quẽ acquiſiuiſti ſanguine tuo Et qm̃ me peccatorẽ inter te
& eũdẽ populum tuũ mediũ eſſe voluiſti, licet in me bonis operis te-
ſtimoniũ non agnoſcas, officiũ ſaltem diſpẽſationis mihi creditę nõ
recuſes: ne per me indignũ famulum tuũ eorũ ſalutis pereat preciũ,
pro q̃bus victima factus, dignatus es eſſe redẽptio ſalutaris. Profero
ergo dñe, ſi digneris propitius intueri, tribulationes plebiũ, pericula
populo-

A populorũ, captiuorũ gemitus, miſerias orphanorũ, neceſſitates peregrinorũ, inopia debiliũ, deſperationes lãguẽtiũ, defectus ſenũ, ſuſpiria iuuenũ, vota virginũ & lamẽta viduarũ, tu enim miſereris oĩum dñe, & nihil odiſti eorũ, q̃ feciſti. Memorare dñe q̃ ſit nr̃a ſubſtãtia: q̃ tu pr̃ nr̃ es tu Deus nr̃ es: nec iraſcaris: neq; multitudinẽ viſcerũ tuorũ miſericordiæ tuę ſup nos cõtineas. Nõ in iuſtificationibus ꝓ‑ſternimus p̃ces ante faciẽ tuã, ſed in miſerationibus tuis multis. Aufer a nobis iniquitates nr̃as, & ignẽ ſcĩ ſp̃ũs in nobis clemẽter accẽde. Aufer a nobis cor lapideũ de carne nr̃a: & da nobis cor carneũ, q̃ te timeat, te amet, te diligat, ĩ te delectẽt, te ꝑfruãt, te ſequãt. Oramus dñe clemẽtiã tuã, vt ſereno vultu familiã tuã ſacri tui nõis officia pręſtolãtẽ aſpicere digneris: & vt nullius ſit irritũ votũ, nulli⁹ vacua po‑
B ſtulatio, tu nobis preces ſugere, quas ipſe audire ꝓpitius, & exaudire delecteris. Rogamus te etiã pr̃ ſctẽ pro aĩabus oĩum fideliũ defunctorũ: vt ſis illis ſalus ęterna, perpetua ſanitas, gaudium & refrigeriũ ſempiternũ. Hoc magnũ puritatis ſacramentum Deus meus ſit illius hodie magnum & plenũ cõuiuiũ de te pane viuo: q̃ de cęlo deſcendiſti: & das vitã mũdo: de carne tua ſancta & bñdicta; agni videlicet q̃ tollis pcã mũdi, q̃ de ſcõ & glorioſo vtero btẽ Virginis Marię eſt aſſumpta, & de Spiritu ſancto cõcepta: de illo præcioſo ſanguine tuo q̃ pietatis fonte per lanceã militis ex tuo ſctĩſſimo latere fœliciter emanauit: vt inde ſanati, refrigerati, refecti, & conſolati, exultent in laude & gloria tua. Peto clementiam tuã piiſſime redemptor: vt deſcendat ſup hũc panẽ & calicẽ iſtũ plenitudo diuinitatis tuę. De‑
C ſcendat etiã dñe illa ſancti ſpiritus tui inuiſibilis forma, & incomprehenſibilis maieſtas: ſicut quondam in hoſtiis patrum deſcendebat: quę & oblationes noſtras corpus, & ſanguinem tuum efficiat, & me indignũ ſacerdotẽ tuũ doceat tantum tractare myſterium cũ cordis puritate, & lachrymarũ fonte, cum reuerentia & tremore, ita vt placide & benigne ſuſcipias ſacrificium laudis de manibus meis, ad ſalutẽ omnium tã viuorũ q̃ fideliũ defunctorũ. Rogo te dñe ꝑ ipſum ſacroſanctum myſteriũ corporis & ſanguinis tui preencioſiſſimi: quo quotidie in eccleſia tua ſancta paſcimur & potamur, abluimur & ſãtificamur, atq; vnius tuæ ſummę diuinitatis participes efficimur: vt mihi concedas virtutes tuas ſanctas, quibus repletus, bona conſciẽtia ad altare tuum accedam ita, vt hæc ſacramenta cæleſtia efficiãt

mihi ſalus & vita. Tu enim dixiſti ore tuo ſancto, & bñdicto: Panis, D
quē ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita: qui manducat me viuet
propter me: ipſe manet ī me: & ego in eo: Ego ſum panis viuus, qui
de cęlo deſcendi: ſiquis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternū.
Panis dulciſſime ſana palatum cordis mei: vt ſentiā ſuauitatē amo-
ris tui. Sana me domine ab oī languore, vt nullam præter te ſentiam
dulcedinē: nullum præter te quærā amorē: nullā pręter te amem pul
chritudinē. Panis candidiſſime, hñs oē delectamentum, & omnē ſa-
porē ſuauitatis: qui nos de te ſemper reficis: & in te nunquā deficis:
comedat te cor meum, & dulcedine ſaporis tui repleātur viſcera ani-
mæ meę. Māducat te angelus pleno ore: manducet te peregrinus ho
mo pro modulo ſuo: ne deficere poſſit in via, tali recreatus viatico,
Panis ſancte, panis viue, panis pulcherrime: panis munde, qui de- E
ſcendiſti de cœlo: & das vitā mundo, veni in cor meū, & munda me
ab oī inquinamento carnis & ſpūs. Intra in animam meam: ſana &
ſanctifica me interius & exterius. Eſto tutamen & perpetua ſalus &
protectio corporis, & aīæ meæ. Repelle a me inſidiātes mihi hoſtes:
recedant procul a potentia pñiæ tuæ: vt tua protectione foris, & in-
tus munitus, recto tramite ad regnum tuum perueniam: vbi nō my-
ſterijs, ſicut in hoc tempore agitur, ſed facie ad faciē te videā. Amen.

¶ De præparatione Sacerdotis ad miſſam celebrandam. Cap. 25.

SAcerdos celebraturꝰ, ſeruatis ijs, quæ ſuperius dicta ſunt, quo ad
præuiā, Cōfeſſionē, & horas Canonicas Matutino ſaltē abſolu-
to, orationi aliquātulū vacet, & orationes inferius poſitas pro tēpo-
ribus opportunitate dicat. Deinde accedit ad locū in Sacriſtia vel ali F
bi præparatū, vbi paramēta aliaque ad celebrationē neceſſaria habē
tur: accipit Miſſale, perquirit miſſam, perlegit & ſignacula ordinat
ad ea quæ dicturus eſt. Poſtea lauat manus, dicens orationē inferius
poſitā. Deinde præparat calicem, ponens ſuper eius os purificato-
riū, & ſuper illud patenam cū hoſtia, quam tegit parua palla, & velo
ſerico: ſuper velo ponit burſam coloris paramentorum intus habēs
corporale plicatum. Quibus ita diſpoſitis accedit ad paramēta, vbi
calciatus pedibus, & indutus veſtibus ſibi conuenientibus, quarum
exterior ſaltem talum pedis attingat, induit ſe, ſi ſit Prælatus ſecula-
ris, ſupra rochettum: ſi ſit Prælatus regularis, vel alius. Sacerdos ſecu
laris, ſupra ſuperpelliceum, ſi commode haberi poſſit, alioquin ſine

eo ſupra

A eo ſupra veſtes communes, dicens ad ſingula ſingulas orationes inferius poſitas. Ac primum accipiens Amictum circa extremitates;& cordulas, oſculatur in medio, & ponit ſuper caput,& mox declinat ad collum,& eo circa veſtiũ collaria tegens,ducit cordulam ſub brachijs,& circũducens per dorſum ad ventrem reducit,& ligat. Tum Alba induitur caput ſubmittens deinde manicam dextram brachio dextro, & ſiniſtram ſiniſtro imponẽs: albam ipſam corpori adaptat, eleuat ante,& a lateribus hinc inde,& Cingulo per miniſtrum a tergo ſibi porrecto,ſe cingit. Miniſter eleuat Albã ſupra cingulum circumcirca,vt honeſte dependeat & tegat veſtes ac eius fimbrias diligenter aptat, vt ad latitudinem digiti vel circa ſupra terram æqualiter fluat. Sacerdos accipit Manipulum oſculatur crucem in medio,
B & imponit brachio ſiniſtro. Deinde ambabus manibus accipiẽs ſtolam,ſimili modo deoſculatur,& imponit mediũ eius collo,ac tranſuerſando eam ante pectus in modum crucis,ducit partem a ſiniſtro humero pendentem ad dextram,& partem a dextro humero pẽdẽtem ad ſiniſtram. Sicque vtranque partem ſtolæ extremitatibus cinguli hinc inde ipſi cingulo coniungit. Si celebrans ſit Epiſcopus, nõ ducit ſtolam ante pectus in modũ crucis, ſed ſinit hinc inde vtraſq; extremitates pendere: & accipit cruciculam a collo ante pectus cordulis pendentem. Poſtremo Sacerdos accipit planetam, Si ſit Eps̃, & ſolenniter celebrat, accipit paramenta, & alia vt in Pontificali.

¶De varijs orationibus dicendis a ſacerdotibus ante acceſſionem ad altare, & in Miſſa. Cap. 26.

C OMnipotens ſempiterne Deus: ecce accedo ad ſacramentũ vnigeniti filij tui Dñi noſtri Ieſu Chriſti. Accedo (inquam) infirmus ad medicum vitæ: immundus ad fontẽ miſericordiæ: cæcus ad lumen claritatis æternæ: pauper & egenus ad dñm cęli,& terræ. Rogo ergo immenſæ largitatis tuæ abundantiã, quatenus meam curare digneris infirmitatem: lauare fęditatem: illuminare cęcitatem: ditare paupertatem: veſtire nuditatẽ: vt panem angelorum,regem regum, & dñm dominãtium tanta ſuſcipiã reuerentia,& humilitate, tanta contritione & deuotione, tanta puritate & fide,tali propoſito & intẽtione: ſicut expedit ſaluti animæ meæ. Da(quæſo)mihi dominici corporis,& ſanguinis non ſolum ſuſcipere ſacramentũ,ſed etiã rem,& virtutẽ ſacramenti. O mitiſſime Deus da mihi corpus vnigeniti filij

niti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod traxit de Virgine Maria ſic ſuſcipere, vt corpori ſuo myſtico merear incorporari, & inter ei⁹ membra connumerari. O amantiſſime Pater concede mihi dilectū filium tuum, quem nunc velatum in via ſuſcipere propono, reuelata tandem facie perpetuo contemplari. Qui tecum. D

¶ Ante communionem apologia.

IMpellit miniſtrandi officium hoſtia ſalutaris pro populi delictoꝛ terret conſcientia indebiti ſacerdotij pro reatu. Si a me omnium ſacerdotum peripſema ſacrificium offeratur, pollutę conſcientię crimen augetur. Si tamen tuę maieſtati vniuerſę carnis iudici non offertur, negligentiæ reatus conſcribitur, Inter hęc tuę omnipotens libramen pietatis imploro, cuius vltionis diem accuſante conſcientia pertimeſco. Ne indignum (quęſo) miſericordia tua iudices, quem a tempore pęnitentiæ non excludis. Suſpende ſecurim, donec cultor vineæ admoueat cophinum ſtercoris infructuoſæ arboris ad radicē. Parce mihi Dñe clementiſſimę pęnitēti, qui Dauid poſt lapſum clementer ad veniam reuocaſti: qui Petri miſericors amare flentis lachrymas reſpexiſti: qui latronem in patibulo tanti facinoris reum diuina gratia illuſtraſti. Cui mox obtinuit confeſſio perſpicua Dei filium: fides pręmium: pęna veniam: lamenta gaudia ſempiterna: dū confeſſor in cruce poſſeſſor extitit paradiſi poſt crucem. Sed, quia verba venia tuæ pietatis indigent, quę indigni ſacerdotis opera nō commendant: ſaltem aſtātium vota ſuſcipe: vt & mihi eorum apud te pręcibus veniam, & ſuis meritis ſacrificia noſtrorum vulnerum ſalubriter nobis conferant medicinam. Et quia omnipotens pro omnibus factus es hoſtia pro peccatis, adſis nobis ſanctificatio in ſacrificio pro delictis, Chriſte Saluator mundi: Qui cum æterno patre, & cū ſpū ſancto viuis & regnas Deus, p oīa ſæcula ſeculorum. Amen. E F

¶ Oratio ad beatiſſimam Virginem Mariam.

O Mater pietatis & miſericordiæ beatiſſima virgo Maria: ego miſer & indignus peccator ad te confugio toto corde & affectu: & pręcor dulciſſimam pietatem tuam, vt ſicut dulciſſimo filio tuo in cruce pendenti aſtitiſti, ita & mihi miſero peccatori & ſacerdotibus omnibus hic & in tota ſancta eccleſia ipſam hodie offerentibus, clementer aſſiſtere digneris: vt tua gratia adiuti dignam & acceptabilē hoſtiā in cōſpectu ſūmę, & īdiuiduę trinitatis offerre valeam⁹. Amē.

A ¶ Ad ſanctum vel ſanctam cuius eo die feſtum celebratur. Oratio:

O Sancte N. vel ſcã N. ecce ego miſer peccator de tuis meritis confiſus offero nũc ſacratiſſimum ſacramentũ corporis & ſãguinis Dñi nr̃i Ieſu Chr̃i pro tuo honore & gloria: p̄cor te humiliter & deuote; vt pro me hodie intercedere digneris, vt tantũ ſacrificiũ digne & acceptabiliter offerre valeã: & eũ tecum & cũ omnibus electis eius æternaliter laudare, & cum eo regnare valeam. Amen.

¶ Oratio deuota Sancti Gregorij Papę dicẽda a ſacerdote antequã miſsam incipiat.

FActurus memoriã ſalutaris hoſtiæ totius mũdi, cũ illius dignitatẽ, & meã intueor fæditatẽ, cõſcientia torqueor peccatorũ. Verũ, quia tu Deus multũ miſericors es, imploro vt digneris mihi dare
B ſpũm cõtribulatũ: quod tibi gratũ ſacrificiũ reuelaſti, vt eo purificatus vitali hoſtiæ pias manus admoueam: quę omnia mea peccata abluat: & ea deinceps ĩ ppetuũ mihi vitãdi cautelã ĩfundat, oĩbuſq; ꝑ quibus tibi offerĩ, pñtis & futurę ſalutis commercia largiaris. Per.

Supraſcriptæ or̃ones nõ ex pręcepto, ſed ex deuotione dñr. Poterit etiam ſacerdos, his or̃onibus dimiſſis, dũ ſe parat dicere p̄s. Miſerere mei deus. vſq; in finẽ, cũ Gloria pr̄i. aut aliũ pſalmũ cõuenientẽ.

¶ De ingreſſu Sacerdotis ad altare.

SAcerdos omnibus paramentis indutus, accipit in manu ſiniſtra calicem vt ſupra pręparatum, & burſam manu dextra ſuper calicem tenens, capite cooperto accedit ad altare, miniſtro cum Miſſale, & alijs ad celebrandum neceſſarijs pręcedente. Procedit au-
C tem oculis demiſſis, inceſſu graui, erecto corpore. Si vero cõtigerit eum tranſire ante altare maius, capite cooperto faciat ad illud reuerentiam: ſi ante locum ſacramenti, genuflectat. Si ante altare, vbi celebretur miſſa, in qua eleuatur ſacramentum, ſimiliter genuflectat, & detecto capite illud adoret. Cum peruenict ad altare, ſtans ante illud in infimo gradu, caput detegit: biretum miniſtro porrigens, & altari, ſeu imagini crucifixi deſuper poſitæ, profunde inclinat. Si autem in eo ſit tabernaculũ Sanctiſſimi Sacramẽti, genuflectens debitã facit reuerentiam. Tunc aſcendit ad medium altaris, ibi ad cornu Euangelij ſiſtit Calicẽ: extrahit corporale de burſa quod extendit in medio altaris, & ſuper illud calicem velo coopertum collocat. Si in altari paramenta accepit: hoc idem facit antequam deſcendat ab

altari Miſſam inchoaturus. Si eſt conſecraturus plures hoſtias pro Communione facienda, quæ ob quantitatem ſuper patena manere non poſſint: locet eas ſuper Corporale ante Calicem, aut in aliquo Calice vel vaſe mundo cõſecrato eas ponit retro poſt Calicem, & alia patena cooperit. Collocato Calice in altari, accedit ad cornu epiſtolæ. Miſſale ſuper cuſſino aperit, reperit miſſam, & ſignacula ſuis locis accommodat. Deinde rediens ad medium altaris, facta primum Cruci reuerentia, deſcẽdit ad gradum infimum altaris pro miſſa inchoanda. In miſſa ſolenni calix, miſſale, & alia neceſſaria præparantur, antequam ſacerdos veniat ad altare. Ipſe autem procedit cum miniſtris: & cum peruenerit ad infimum gradum altaris, ibi medius inter Diaconum a dextris, & Subdiaconum a ſiniſtris, antequam aſcendat ad altare, facit cum ipſis (vt infra) Confeſſionem. In miſſa pontificali omnia ſeruentur vt in Pontificali, & Cæremoniali Romano ordinatur, cuius Pontificalis ordinem Epiſcopus nunquam prætermittat quandocunque cum Diacono, & Subdiacono paratis celebrat. D E

De principio Miſſæ, & Confeſſione facienda.

SAcerdos quamprimũ deſcenderit ad infimum gradum altaris, conuertit ſe ad ipſum altare, vbi ſtans ante illud iunctis manibus ante pectus, detecto capite, facta prius Cruci vel altari reuerẽtia, erectus incipit miſſam. Si autem celebraturus ſit coram ſummo Pontifice, ſiſtit ſe in infimo gradu altaris a cornu euangelij ante ipſum Pontificem, vbi genuflexus expectat: accepta benedictione erigit ſe, & ſtans verſus altare incipit Miſſam. Si autem ſit coram Cardinale, Patriarca, Archiepiſcopo, vel Epiſcopo in eorum reſidentijs, vel loco iuriſdictionis, ſtans in infimo gradu a cornu euangelij vt ſupra expectat, dato ſigno facit profundam reuerentiam prælato, & verſus ad altare incipit Miſſam. Si autem ſolenniter celebrat coram ſummo Pontifice, aut alio ex prælatis prædictis, ſtans a ſiniſtris prælati, facit cum eo Confeſſionem, & alia ſeruat vt in Cæremoniali Romano, & in Pontificali ordinatur. Stans igitur celebrans in infimo gradu altaris vt ſupra, producens manu dextera a fronte ad pectus ſignum crucis, dicit intelligibili voce. In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Amen. Et poſtquam id dixerit, nõ debet aduertere quemcumque in alio altari celebrantem, etiam ſi ſacra- F

A ſi ſacramentum eleuet,ſed continuate proſequi miſſam ſuam vſque ad finem.Cum ſeipſum ſignat., ſiniſtram ponit infra pectus, in alijs benedictionibus cum eſt ad altare & ſeipſum non benedicit, ponit eam ſuper altari. Seipſum benedicens, vertit ad ſe palmam manus dextræ,& omnibus illius digitis iunctis & extenſis, a fronte ad pectus,& ab humero ſiniſtro ad dextrum,ſignum crucis format.Si vero alijs,vel rem aliquam benedicit,paruum digitum vertit ei cui benedicit,ac benedicendo totam manum dextram extendit,omnibus illius digitis pariter iunctis & extenſis: quod in omni benedictione obſeruatur. Poſtquam dixerit. In nomine patris &c. vt ſupra, iungit manus ante pectus pronuncians clara voce Antiphonam. Introibo ad altare dei. Miniſter retro poſt eum ad ſiniſtram genuflexus,& in

B miſſa ſolenni miniſtri hinc inde ſtantes reſpondent. Ad Deum qui lætificat iuuentutem meam. Deinde Sacerdos eodem modo ſtans incipit, & proſequitur cum miniſtro vel miniſtris alternatim Pſalmum, Iudica me deus, vſq; ad finem,cum Gloria patri. Quo finito repetit Antiphonam, Introibo, cum miniſtris vt ſupra. Qui Pſalmus nunquam prætermittitur,niſi in miſſis defunctorum,& in miſſis de tempore a Dominica Paſſionis incluſiue vſq; ad ſabbatum ſanctum excluſiue, in quibus ſemel tantum dicta aña Introibo, cũ miniſtris vt ſupra,ſacerdos ſtatim ſubiungit ℣. Adiutorium noſtrum &c. vt infra. Cum in fine Pſalmi dicit Gloria patri &c. caput cruci inclinat. Repetita Antiphona. Introibo dextera manu producens ſignum crucis a fronte ad pectus, dicit ℣. Adiutorium noſtrum in

C nomine domini. ℟. Qui fecit cælum & terram. Deinde caput,ſeque profunde altari inclinans,dicit. Confiteor Deo vt in ordinario. Et proſequitur eodem modo ſtans capite inclinato, donec a miniſtro vel miniſtris dictum ſit Miſereatur. Cum incipitur a miniſtris Confiteor caput erigit. Cum dicit, mea culpa ter pectus dextra manu pcutit. Si eſt coram Pontifice, & Cardinali in loco ſui Tituli ſeu Cardinalatus,& coram Legato ſedis Apoſtolicæ, Patriarca,& Archiepiſcopo,& Epiſcopo in eorum Prouincia, Ciuitate, vel diœceſi conſtitutis,vbi dicit, Vobis fratres dicat tibi pater ſimiliter in fine,vbi dicit Vos fratres dicãt Te pater quod dicens ſummo Pontifici genuflectit, alijs Prælatis profunde inclinat. Cum miniſtri, & qui interſunt (etiam ſi ibi fuerit ſummus Pontifex) reſpondent Confiteor dicunt

cunctibi pater & te pater Facta a circunſtantibus Confeſſione, ce- D
lebrans ſtans reſpondet. Miſereatur veſtri. &c. Deinde producens manu dextra a fronte ad pectus ſignum Crucis, dicit: Indulgentiam, &c. Et ſtans capite inclinato proſequitur, Deus tu conuerſus, & quæ ſequuntur in Ordinario, clara voce vſque ad orationem Aufer a nobis, &c. quam dicit ſecreto. Et tunc ſi coram ſummo Pontifice, aut alijs Prælatis vt ſupra, celebret, facta ſummo Pontifici genuflexione, alijs Prælatis profunda reuerentia, accedit ad infimum gradum ante medium altaris, & ibi dicit, Aufer a nobis &c. vt ſupra.

¶ De Introitu, Kyrie eleiſon, & Gloria in excelſis.

Dicto, Aufer a nobis &c. Celebrans iunctis manibus accedit ad medium altaris, vbi ſtans capite inclinato, & iunctis mani- E
bus ſuper altare poſitis, ita vt digiti parui duntaxat frontem ſeu medium anterioris partis tabulæ ſeu menſæ altaris tangant reſiduo manuum inter altare, & ſe retento pollice dextro ſuper ſiniſtrum in modum crucis poſito (quod ſemper obſeruatur cum manus iunctæ ſuper altare ponuntur) ſecreto dicit Oramus te domine &c. Quo dicto oſculatur altare in medio, manibus extenſis hinc inde ſuper altare poſitis: quod in omni deoſculatione altaris ſeruatur: ſed poſt conſecrationem pollices ab indicibus non diſiunguntur. Oſculato altari accedit ad cornu ſiniſtrum altaris, id eſt, Epiſtolæ vbi ſtans verſus altare, & producens a fronte ad pectus ſignum crucis, incipit intelligibili voce, Introitus miſſæ & proſequitur iunctis manibus. Cum repetit Introitum non ſignat ſe vt prius, & eo repetito F
iunctis manibus ante pectus accedit ad medium altaris, vbi ſtans verſus illud ſimiliter manibus iunctis, dicit ſimili voce ter, Kyrie eleiſon ter, Chriſte eleiſon & iterum ter, Kyrie eleiſon, alternatim cum miniſtris. Si miniſter vel qui interſunt celebranti non reſpondeant, ipſe ſolus nouies dicit. Dicto vltimo Kyrie eleiſon. ſacerdos ibidem vt prius ſtans, & manus extendens, eleuanſque, & iungens, voce prædicta incipit, ſi dicendum ſit, Gloria in excelſis, cum dicit, Deo caput cruci inclinant, quo erecto ſtans iunctis manibus vt prius, proſequitur vſque ad finem. Cum dicit: Adoramus te. Gratias agimus tibi: Ieſu Chriſte: Suſcipe deprecationem noſtram, & iterum Ieſu Chriſte, caput cruci inclinat. Cum dicit in fine, Cum ſancto ſpiritu,

ſeipſum

A ſeipſum a fronte ad pectus ſignat, interim perficiens. In gloria Dei patris. Amen. In miſſa ſolenni ſacerdos facta Confeſſione aſcendit cum miniſtris ad altare, quo per eum oſculato, ponit incenſum in thuribulo, miniſtrante Diacono nauiculam, & thuriferario thuribulum: Antequam ponat incenſum, illud benedicit, dicens, Ab illo benedicaris &c. Poſtea Diaconus reddita nauicula thuriferario, accipit ab eo thuribulum, & dat celebranti oſculata prius eius manu, qui facta cruci reuerentia, eam ter incenſat, deinde imagines & reliquias ſi adſint, poſtea candelabra ſemel ſingulis thuribulum ducens primum a cornu epiſtolæ candelabra,& illius poſtremam partem inferiorem, deinde ſuperiorem, & procedens ante crucem, facta ei reuerentia incenſat alia candelabra in cornu euangelij,& illius
B poſtremam partem altaris inferiorem, & ſuperiorem, deinde totam anteriorem vſque ad extremum altaris in cornu epiſtolæ, facta cruci reuerentia cum ante eam tranſit, & redito thuribulo ipſi Diacono, ab eo ipſe ſolus incenſatur, Deinde, cum illis, Diacono a dextris celebrantis, Subdiacono a dextris Diaconi ſtantibus, proſequitur Introitu & Kyrie eleiſon. Cum vero intonat hymnum, Gloria in excelſis, Diaconus & Subdiaconus, vnus poſt alium, ſtant a tergo celebrantis, poſtea aſcendunt ad altare, & hinc inde cum celebrante hymnum ſubmiſſa voce proſequuntur vſque ad finem.

¶ De Oratione.

Dicto hymno Gloria in excelſis, vel ſi non ſit dicendus, eo omiſſo, celebrans oſculatur altare in medio, manibus hinc inde ſu-
C per illo vt ſupra extenſis, tum iunctis ante pectus manibus, demiſſis ad terram oculis vertit ſe ad manum ſiniſtram, hoc eſt, ad latus dextrum verſus populum, & extendens ac iungens manus ante pectus, vt prius, dicit voce prædicta, Dominus vobiſcum. ℟. Et cũ ſpiritu tuo, iunctis vt prius manibus reuertitur per eandem viam ad librum, vbi extendens & iungens ante pectus manus, caputque cruci inclinans, dicit Oremus, tum extendit manus ante pectus, ita vt palma vnius manus reſpiciat alteram, & digitis ſimul iunctis, quorũ ſummitas humerorum altitudinem diſtãtiamq; non excedat, quod in omni extenſione manuum ante pectus ſeruatur. Stãs autem vt ſupra extenſis manibus, dicit Orationem. Cum dicit, Per dominum, noſtrum, iungit manus. Si aliter concluditur Oratio, Qui tecum, vel

qui viuit cum dicit, in vnitate, iungit manus. cum nominatur nomen Ieſus caput verſus crucem inclinat. Cum in Oratione nominatur nomen beatę Marię, vel Sanctorum de quibus dicitur Miſſa, vel fit commemoratio, item in Oratione pro Papa quando nominatur caput inclinat. Si plures orationes ſunt dicendę idem in eis in voce, extenſione manuum, & capitis inclinatione, quod ſupra dictum eſt, obſeruatur. Si altare ſit ad orientem verſus populum, celebrans verſa facie ad populum, non vertit humeros ad altare, cum dicturus eſt Dominus vobiſcum, Orate fratres, Ite miſſa eſt vel daturus benedictionem, ſed oſculato altari in medio, ibi expanſis & iunctis manib⁹ vt ſupra, ſalutat populum. D

¶ In quatuor temporibus, vel alias quando dicēdę ſunt plures Orationes cum prophetijs, dicto Kyrie eleiſon in medio Altaris, reuertitur ad cornu epiſtolæ, vbi ſtans ante librum extenſis & iunctis ante pectus manibus, & caput cruci inclinans, dicit Oremus, Flectamus genua & illico manibus ſuper altare extenſis, vt ſe ipſum ad altare ſuſtineat, genuflectit, & ſine mora ſurgens, eadem voce dicitur a miniſtro Leuate & manibus extenſis dicit orationem vt ſupra, & in cō cluſione iungit. Dum autem legit Prophetiam manus tenet ſuper librum, vel altare poſitas. In miſſa ſolenni cum dicitur Dñs vobiſcum & Oratio Diaconus & Subdiaconus ſtant retro poſt celebrantem, Flectamus genua dicitur a diacono, Subdiacono vero, Leuate illum primum genuflectente, hoc primum ſurgente. E

¶ De Epiſtola, Graduali, & alijs vſq; ad offertorium.

Dictis Orationibus celebrans poſitis ſuper librum, vel ſuper altare manibus, ita vt palmæ librum tangant, vel (vt placuerit) librum tenens, legit Epiſtolam intelligibili voce. Si celebret ſolenniter legat demiſſa voce cum miniſtris, ſimiliter Graduale & Euangelium. Lecta Epiſtola reſpondetur a miniſtris, Deo gratias, & ſimiliter ſtans vt prius, proſequitur Graduale, Alleluia, & Tractum & Sequentiam, ſi dicenda ſint. Quibus dictis celebrans ſi priuatim celebret, ipſemet ſeu miniſter portat librum Miſſalis ad alteram partem altaris in cornu euangelij, & dum tranſit ante medium altaris caput cruci inclinet, & Miſſale ſic locat, vt poſterior pars libri reſpiciat ipſum cornu altaris, & non ad parietem, ſiue ad partem eius contra ſe directam. Locato Miſſali in altari, celebrans redit ad medium alta- F

A ris, & ibi ſtans profunde inclinatus, iunctis manibus ante pectus le-uatiſque ad Deum oculis, ſecrete dicit, Munda cor meum, & Dominus ſit in corde meo & Iube domne, vt in ordinario. Quibus dictis vadit ad librum Miſſalis, vbi ſtans verſus illum iunctis manibus ante pectus, dicit intelligibili voce, Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Deinde pollice dextrę manus ſigno crucis ſignat, primo librum ſuper principio Euangelij, quod eſt dicturus, poſtea ſeipſum in fronte, ore, & pectore, dicens, Sequentia vel Initium, Sancti Euangelij &c. ℟. Gloria tibi Domine. Tum iunctis iterum vt prius manibus, ſtans vt ſupra, proſequitur Euangelium vſque ad finem. Quo finito miniſtri reſpondent: Laus tibi Chriſte, & celebrās eleuans parum per librum, oſculatur euangelium, præterquam in miſſis Defun

B ctorum, in quibus non oſculatur, & niſi celebret coram ſummo Pōtifice, aut Cardinali, vel coram Patriarcha, Archiepiſcopo vel Epiſcopo in eorum reſidentijs, quo caſu defertur cuilibet prædictorum oſculandus liber, & ipſe celebrans tunc non oſculatur. Dicto euangelio ſtans in medio Altaris verſus Crucem eleuans, & iungens manus, caputque cruci inclinans incipit (ſi dicendum ſit) Credo. cum dicit in vnum Deum. caput cruci inclinat, quo erecto ſtans ibidem iunctis ante pectus manibus, vt prius, proſequitur vſque ad finem. Cum dicit, Ieſum Chriſtum, caput cruci inclinat. Cum dicit, Et incarnatus eſt, vſque ad Homo factus eſt, incluſiue, genuflectit. Cum dicit, Et vitam venturi ſeculi. Amen. producit ſibi manu dextra ſignum crucis a fronte ad pectus. In miſſa ſolenni Subdiaconus circa

C finem vltimæ Orationis accipit ambabus manibus librum epiſtolarum deferens illum ſupra pectus, & facta Altari genuflexione in medio, vadit a parte epiſtolæ contra altare, & legit epiſtolam, qua lecta redit ad celebrantem, oſculatur eius manum, & ab eo benedicitur, præterquam in miſſis Defunctorum. Deinde idem ſubdiaconus accipit Miſſale celebrantis, defert ad cornu euangelij in Altare, ibi miniſtrans celebranti, qui lecto euangelio, & per diaconum delato libro euangeliorum ad altare, imponit incenſum in thuribulum. Deinde Diaconus dicit, Munda cor meum, genuflexus ante altare, accepto libro euangeliorum, de altari, & benedictione a celebrante, oſculataque illius, manu vadit cum ſubdiacono a ſiniſtris ad locum euangelij contra altare verſus populum, vbi Subdiacono librum te-

nente, medio inter duos Acolithos tenentes candelabra accenſa, dicit Dominus vobiſcum, iunctis manibus. Cum dicit, Sequẽtia &c. ſignat frontem, os, pectus: & librum. Poſtea ter librum incenſat, hoc eſt in medio a dextris, & a ſiniſtris, & proſequitur Euangelium iunctis manibus. Interim celebrans ſtat iũctis manibus a cornu epiſtolæ verſus euangelium. Quo finito oſculatur ſacerdos librum a Subdiacono ſibi delatum, & a Diacono ter incenſatur. Poſtea ſtans in medio altaris verſus crucem, incipit (ſi dicendum ſit) Symbolũ, ſtantibus poſt eum Diacono & Subdiacono, deinde ad altare accedentibus, & cum eo proſequentibus, vt dictum eſt ad Gloria in excelſis. Si quandoque celebrans cantat miſſam ſine Diacono & Subdiacono, Epiſtolam cantat aliquis lector ſuperpelliceo indutus, qui in fine non oſculatur manum celebrantis. Euangelium autem cantat ipſe celebrans ad cornu Euangelij, qui & in fine miſſę cantat. Ite miſſa eſt vel Benedicamus domino Pro temporis diuerſitate. E

¶ De Offertorio, & alijs vſque ad Canonem.

Dicto Symbolo, vel ſi non ſit dicendum, dicto euangelio celebrans oſculatur Altare in medio, & iunctis manibus ante pectus, ibidem a manu ſiniſtra ad dextram vertit ſe ad populum, & extendens ac iungens manus dicit, Dominus vobiſcum, & iũctis manibus reuertitur per eandem viam ad medium Altaris, vbi extendẽs & iungens manus, caputque cruci inclinans, dicit Oremus tum iunctis vt prius manibus dicit Offertorium, & omnia, quę vſque ad finem miſſæ in medio altaris dicenda ſunt, dicit ibidem ſtans verſus ad altare, niſi vbi aliter ordinatur. Dicto Offertorio ſi qui ſint volentes offerre, celebrans accedit ad cornu Epiſtolæ: vbi ſtans detecto capite latere ſuo ſiniſtro altari verſo, deponit manipulũ de brachio ſiniſtro, & accipiens illud in manum dextram porrigit ſummitatem eius ſingulis offerentibus oſculandam, dicens ſingulis, Acceptabile ſit ſacrificium tuum omnipotenti Deo vel ſic: Cẽtuplum accipias & vitam æternam poſſideas. Accepta omnium oblatione, celebrãs reponit manipulum in brachium ſiniſtrum: & reuertitur ad medium altaris: & ſi vult prædicare, aut populum ſuum de malis operibus, & negligentijs, aut de obligatione quam habet erga eccleſiam vel pauperes arguere, conuerſus ad populum faciat. Poſtmodum facit generalem confeſſionem populo omnibus genuflexis in F

A hæc verba. Signate vos ſigno ſanctæ crucis cum contritione peccatorum veſtrorum, & dicatis ſicut ego dixero.

CONfiteor Deo omnipotenti, & Sanctæ Mariæ ſemper virgini: ſancto Michaeli Archangelo, ſancto Ioanni Baptiſtæ, ſancto Ioanni Apoſtolo & Euangeliſtæ, ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo, & omnibus ſanctis Dei, & tibi pater, me grauiter peccaſſe loquẽdo, male operando, mentiendo, periurando, cogitando, delectatione peccati, videndo, audiendo, odorando, guſtando, & tangendo: multa mala feci, quæ facere nõ debuiſſem & multa bona omiſi, q̃ facere debuiſſem, propter negligentiã meã: multos etiam meis malis exemplis ſcãdalizaui: & occaſionẽ peccandi tribui: & ad peccandum induxi. De iſtis oĩbus, & qualibuſcunq; pc̃tis, & tranſgreſſionibus meis,
B quæ feci, cõmiſi, vel omiſi a die & hora quibus baptizatus fui vſque ad hanc præſentẽ horã doleo & pęnitet me feciſſe mala quæ feci, vel omiſiſſe bona quæ facere potuiſſem: & dico meã culpã, & meã grauiſſimam culpã: & precor oĩpotentẽ Deum, q̃ per ſuã copioſiſſimã miſericordiam indulgeat mihi oĩa peccata mea: & tu pater digneris me ab ipſis authoritate Dei, & eccleſiæ qua fungeris, abſoluere: & ſalutarẽ pęnitẽtiã iniungere: & rogare Deũ pro me miſero peccatore.

¶ Queſta è vna breue confeſſione volgare cauatà da queſta latina.

FAteui il ſegno della ſanta Croce con dolore & pentimento de voſtri peccati: & dite come dirò io: mi confeſſo all'onnipotente Dio, & alla glorioſa ſempre Virgine Maria, & a ſan Michele Archãgelo, a ſan Giouan Battiſta, a ſan Giouanni Apoſtolo, & Euãgeliſta,
C a ſanti Apoſtoli Pietro, & Paulo, & a tutti i Santi, & Sante di Dio, & a voi Padre ſpirituale dell'anima mia, ch'io ho peccato grauemente, & ſpeſſe volte in mal dire, in mal operare, in mal penſare: ho fatto di molti mali, ch'io non doueua fare, & dati di molti mali eſempi, & ſcãdalizato il proſſimo mio: & di tutti queſti & molti altri peccati, dalli quali mi ſaria potuto guardare, & non mi ſon guardato, ne ſon dolẽte & pẽtito: & ne dico a Dio mia colpa & mia graue colpa, & prego Dio, che per ſua infinita pietà & miſericordia mi perdoni; & voi Padre per l'auttorità, che vi è conceſſa, mi aſſoluiate, & preghiate la diuina bontà, che habbia miſericordia di me miſero peccattore. Tunc ſacerdos eleuata manu dextra ſuper populum dicat. Parcat vobis omnipotens Deus. Quilibet veſtrum in remiſſionem

peccatorum ſuorum dicantvn Pater noſter, & vna Aue Maria: pro D vnione, pace, & concordia ſanctæ matris eccleſiæ, & pro ſalute totius populi Chriſtiani quilibet dicat vn Pater noſter, & vna Aue Maria. Et pro omnibus fidelibus defunctis, quorum animæ ſunt in purgatorio, vn Pater noſter, & vna Aue Maria. Mi ſereatur veſtri omnipotens Deus: & dimiſſis omnibus peccatis veſtris, perducat vos in vitam æternam. Amen. Indulgentiam abſolutionem, & remiſſioné omnium peccatorum veſtrorum, emendationem vitæ & obſeruantiam ſuorum præceptorum, vitam ſanctam & exitum beatũ tribuat vobis omnipotens & miſericors Deus. Amé. Et benedictio Dei omnipotentis pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſanti deſcendat ſuper vos: & maneat ſemper Amen. ¶ La indulgentia & perdonãza, che voi hauete acquiſtata per venire alla chieſa, & deuotamẽte vdire la E meſſa & il diuino officio, & ogni altra buona operatione, coſi come io ve l'annuncio in terra, Dio ve le repreſenti in cielo ne beni di vita eterna. Pax & benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper vos, & maneat ſemper. Amen. Et conuerſus ad altare faciat oblationem. Et ſi non ſint qui offerant, vel ſi non ſit facienda dicta confeſſio, dicto offert. diſcooperit calicem, & ad cornu epiſtolæ ſiſtit, & amota parua palla deſuper hoſtiam, accipit patenam cum hoſtia, & ambabus manibus vſque ad pectus eã eleuatam tenens, oculis eleuatis ad Deum dicit. Suſcipe ſancte pater &c. Si fuerint aliæ hoſtiæ non ſuper patenam, ſed ſuper corporale, vel in alio vaſe pro Communione populi conſecrandæ, calicem illum ſeu vas dextra diſcooperit, & intentionem ſuam etiam ad illas F offerendas: & conſecrandas dirigens, dicit vt ſupra. Suſcipe &c. vt in ordinario. Quo dicto, faciens ſignum crucis cũ dicta patena ponit hoſtiam ſuper corporale circa medium anterioris partis corporalis ante ſe, & patenam ad manum dextram aliquantulum ſubtus corporale. Si autem adſit vas, ſeu calix cum alijs hoſtijs cooperit patena ipſa: Deinde accipit calicem, purificatorio extergit, & accipiẽs ampullam vini de manu miniſtri, ponit vinum in calicem, Deinde producit ſignum crucis ſuper ampullam aquæ, & dicit, Deus qui humanæ ſubſtantiæ, imponens parum aquæ in calice proſequitur; Da nobis per huius aquæ, & vini myſteriũ. Si vero celebrat pro defunctis, non facit ſignum crucis ſuper aquam, ſed imponit abſque benedi-

A benedictione, dicens Orationem vt ſupra. Impoſita aqua in calice, & finita Oratione prædicta, accipit calicem diſcoopertum, & ſtans ante medium altaris ipſum ambabus manibus eleuatum tenens, videlicet, cum ſiniſtra pedem, cum dextra autem nodum infra cuppam, intentis ad Deum oculis offert, dicens: Offerimus tibi domine, &c. qua oratione dicta facit ſignum crucis cum calice ſuper corporale, & ipſum in medio poſt hoſtiam collocat, & palla cooperit. Deinde iunctis manibus ſuper altare poſitis, capite inclinato dicit ſecreto. In ſpiritu humilitatis &c. Poſtea eleuans oculos, manuſque expandens, & ſtatim iungens ante pectus (quod ſemper facit quando aliquid eſt benedicturus) dicit. Veni ſanctificator &c. cum dicit, & benedic. ſignat manu dextra Communiter ſuper hoſtiam & calicem. Tunc iunctis ante pectus manibus accedit ad cornu epiſtolæ, vbi ſtans miniſtro aquam fundente lauat manus, ideſt, extremitates digitorum pollicis & indicis, dicens Pſalmum Lauabo inter innocentes cum Gloria patri &c. qui verſus, Gloria patri. prætermittitur in miſſis defunctorum, & in miſſis a Dominica de Paſſione vſque ad ſabbatum ſanctum excluſiue. In miſſa ſolenni dicto Oremus. Diaconus & Subdiaconus accedunt ad Altare a cornu epiſtolæ, Diaconus amouet calicem, detegit, dat patenam cum hoſtia celebranti. Subdiaconus extergit calicem purificatorio, Diaconus imponit vinum, Subdiaconus interim ampullam aquæ oſtēdens celebranti dicit Benedicite pater reuerende, qui facto verſus eam ſigno crucis dicit orationem, Deus qui humanæ &c. interim C Subdiaconus infundit paulum aquæ in calicem, Diaconus illum celebranti dat & pedem calicis tangens, ſeu brachium dextrum celebrantis ſuſtentans, cum eo dicit Offerimus tibi domine &c. poſtea poſitum in altari vt ſupra palla cooperit: ſubdiacono deinde ponit in dextra manu patenam, quam cooperit, extremitate veli ab eius humero pēdentis qui vadit poſt celebrantem ante medium Altaris, & ibi ſtat in loco conuenienti Dicto, Veni ſanctificator vt ſupra, celebrans ponit incenſum in thuribulum, miniſtrante Diacono nauiculam, dicens: Per interceſſionem &c. vt in ordinario. Deinde accepto thuribulo per manum Diaconi incenſat oblata, ter ducens thuribulum ſuper calicem, & hoſtiam in modum crucis, & ter circum calicem & hoſtiam ſcilicet bis a dextra ad ſiniſtram, & ſe-

mel a ſiniſtra ad dextram, diſpenſans verba in qualibet incenſatio- D
ne hoc modo. In prima incenſatione, Incenſum iſtud. In ſecunda a te benedictum. In tertia, aſcendat ad te domine. In quarta, & deſcendat ſuper nos. In quinta & ſexta miſericordia tua. Deinde incenſat Altare dicens Dirigatur domine oratio mea &c. vt in ordinario. Et incenſatur ipſe, vt ſupra. Poſtea Diaconus incenſat Chorum, & poſtremo Subdiaconum tenentem patenam, & ipſe Diaconus incenſatur a thuriferario, & thuriferarius poſtea incenſat populum. Celebrans lotis manibus eas tergit, & illis ante pectus iunctis reuertitur ad medium altaris, vbi ſtans oculoſque ad Deum eleuans, & ſtatim demittens manibus iunctis ſuper Altare, capiteque inclinato dicit ſecrete. Suſcipe ſancta Trinitas &c. Quo dicto manibus hinc inde extenſis, & ſuper altare poſitis, oſculatur altare in E
medio: tum iunctis manibus ante pectus, demiſſiſque oculis ad terram, a ſiniſtra manu ad dextram vertit ſe ad populum, & verſus eum extendens & iungens manus, dicit voce aliquantulum eleuata. Orate fratres, & ſecrete proſequens, vt meum ac veſtrum ſacrificium &c. perficit circulum, reuertens iunctis manibus ante pectus a manu dextra ad medium altaris. Et reſponſo a miniſtris: vel circunſtātibus, Suſcipiat dominus ſacrificium de manibus tuis &c. alioquin per ſe ipſum, dicens Sacrificium de manibus meis ipſe celebrans manibus ante pectus extenſis, vt fit ad Orationem ſtans in medio altaris verſus librum, dicit abſolute ſine alia interpoſitione, Oratione vel Orationes ſecretas: cum dicit Per dominum, iungit manus: cum dicit Ieſum Chriſtum, caput inclinat, quod facit in F
prima oratione, & in vltima, ſi plures ſint dicendæ. Permento autem in concluſione vltimæ ſecretæ ad verba illa, Per omnia ſecula ſeculorum, excluſiue: celebrans ſtans in medio altaris depoſitis ſuper eo manibus hinc inde extenſis, dicit conuenienti & intelligibili voce, Præfationem: Cum dicit, Surſum corda eleuat manus hinc inde extenſas vſque ad pectus. Cum dicit Gratias agamus domino, iungit manus: cum dicit Deo noſtro cruci caput inclinat. ℟. Dignum & iuſtum eſt, eleuatis & extenſis vt prius manibus, proſequitur Præfationem propriam, vel communem, vt tempus requirit: Cum dicit Sanctus iunctis ante pectus manibus, & inclinatus voce mediocri proſequitur. Cum dicit Benedictus qui venit in nomine Domi-

A Domini &c. ſignum crucis ſibi producit a fronte ad pectus. In miſſa ſolenni cum dicitur Præfatio Diaconus & Subdiaconus ſtans retró poſt celebrantem, & paulo antequam dicatur Sanctus, accedũt ad altare, vbi cum celebrante hinc inde dicunt Sanctus & quæ ſequuntur vſque ad Canonem Deinde Diaconus accedit ad ſiniſtram celebrantis, ei aſſiſtens dum dicitur Canon, niſi alius ſacerdos aſſiſtat: Subdiaconus vero tunc ſtat poſt celebrantem.

¶ De Canone Miſſæ, vſque ad Conſecrationem.

Finita præfatione, vt ſupra celebrans manibus iunctis ſuper altare poſitis, ſtans ante medium altaris verſus ad illud eleuatis oculis ad Deum, & ſine mora demiſſis, profunde inclinatus incipit Canonem ſecrete dicens Te igitur &c. vt in ordinario. Cum dicit
B vti accepta habeas, & benedicas prius oſculatur ante ſe altare: erigit ſe, & ſtat iunctis manibus ante pectus. Cum dicit Hæc dona, hæc munera, hæc ſancta ſacrificia: dextra manu ter ſignat communiter ſuper hoſtiam, & calicem. Deinde extenſis manibus ante pectus proſequitur. In Primis, quæ tibi offerimus &c. Vbi dicit vna cum famulo tuo Papa noſtro N. exprimit nomen Papæ, ſede autem vacante verba prædicta omittuntur: vbi dicitur, & Antiſtite noſtro N. ſpecificatur nomen Patriarchæ, Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ordinarij in propria Diœceſi, qui ſi eſt vita functus, prædicta verba omittuntur. Si celebrans eſt Epiſcopus, Archiepiſcopus, vel Patriarcha omiſſis prædictis verbis, eorum loco dicit. Et me indigno ſeruo tuo. Si vero celebrans eſt Papa, omiſſis verbis, vna cum
C famulo tuo Papa noſtro N. & Antiſtite noſtro N. dicit, vna cum me indigno famulo tuo, quem gregi tuo præeſſe voluiſti. Et continuãt omnes vt ſequitur. Et omnibus ortodoxis &c. Cum dicit Memento domine, eleuans & iungens manus vſque ad faciem vel pectus, ſic iunctis manibus ſtat paulisper in quiete, demiſſo aliquantulum capite, faciens commemorationem viuorum Chriſti fidelium ad ſuam voluntatem, quorum nomina ſi vult ſecrete commemoret, nõ tamen neceſſe eſt ea exprimere, ſed mente tantum eorum memoriã habeat. Poteſt etiam celebrans ſi pro pluribus orare intendit, ne circunſtantibus ſit moroſus, ante miſſam in animo proponere ſibi omnes illos tam viuos quam defunctos, pro quibus in ipſa miſſa orare intendit: & hoc loco generaliter vnico contextu ipſorum viuorum

commemorationem agere, pro quibus ante miſſam orare propo- D
ſuit in miſſa. Commemoratione viuorum facta, demiſſis & exten-
ſis vt prius manibus, continuat. Et omnium circunſtantium &c. Si-
militer ſtans proſequitur, Communicantes Cum dicit Ieſu Chriſti,
caput cruci inclinat, in concluſione quando dicit Per eundem iun-
git manus, cum dicit Hanc igitur oblationem, extendit manus ſu-
per oblata, ita vt palmæ ſint apertæ verſus ac ſupra calicem, & ho-
ſtiam, quas ſic tenet vſque ad illa verba. Per Chriſtum dominum
noſtrum tunc enim iungit manus, & ſic proſequitur. Quam obla-
tionem tu Deus in omnibus quæſumus. & cum dicit, benedictam,
aſcriptam, ratam communiter ſignat ter ſuper hoſtiam, & calicem
ſimul. Deinde cum dicit, vt nobis corpus ſeparatim ſignat ſemel
ſuper hoſtiam tantum, & cum dicit, & ſanguis ſemel ſuper calicem E
tantum, deinde eleuans, & iungens manus ante pectus, proſequi-
tur, fiat, dilectiſſimi filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti: inclinans ca-
put cruci ſi opus fuerit extergit pollices, & indices ſuper corporali
& dicit ſecrete vt prius. Qui pridie quam pateretur, & accipiens
pollice, & indice ſiniſtræ manus hoſtiam, & eam cum illis, ac indi-
ce & pollice ſiniſtræ manus tenens ſtans erectus ante medium alta-
ris, dicit Accepit panem in ſanctas, ac venerabiles manus ſuas: e-
leuanſque ad cœlum oculos, & ſtatim demittens dicit, & eleuatis
oculis in cœlum ad te Deum patrem ſuum omnipotentem, caput-
que aliquantulum inclinans dicit tibi gratias agens, & tenens ho-
ſtiam inter pollicem, & indicem ſiniſtræ manus dextra producit ſi-
gnum crucis ſuper eam dicens benedixit, fregit, deditque Diſci- F
pulis ſuis dicens, Accipite & manducate ex hoc omnes. Si adſit vas
cum alijs hoſtijs conſecrandis, diſcooperit manu dextra calicem,
ſeu vas aliarum hoſtiarum, & cubitis ſuper Altare poſitis, ſtans ca-
pite inclinato, diſtincte, reuerenter, & ſecrete profert verba conſe-
crationis ſuper hoſtiam, & ſimul ſuper omnes, ſi plures ſint conſe-
crandæ, & hoſtiam ſuam pollicibus, & indicibus tantum tenens,
attente, deuote, & continuate profert verba conſecrationis. Hoc
eſt enim corpus meum: Quibus prolatis celebrans tenens hoſtiam
inter pollices, & indices prædictos ſuper altare, reliquis manuum
digitis extenſis & ſimul iunctis (hoſtijs ſi plures ſint conſecratæ, in
loco in quo a principio miſſæ ſunt poſitæ ſuper corporali, vel alio

vaſe

A vaſe vel calice dimiſſis) genuflexus eam adorat. Tunc ſe erigens, quantum commode poteſt eleuat in altum hoſtiam, & intentis in eam oculis (quod & in eleuatione calicis facit) populo reuerenter oſtendat adorandum, & mox ipſam reuerenter ſuper corporale reponit in eodem loco vnde eam leuauit, & deinceps pollices & indices non diſiungit, niſi quando hoſtiam conſecratam tangere vel tractare debet, vſque ad ablutionem digitorum poſt communionem.. Repoſita hoſtia conſecrata ſuper corporali genuflexus vſque ad terram hoſtiam ipſam veneratur: ſi adſit vas aliarum hoſtiarum patena cooperit. Interim dum celebrans eleuat hoſtiam, miniſter manu ſiniſtra eleuat fimbrias poſteriores planetæ, ne ipſum celebrantem impediat in eleuatione brachiorum, quod & facit in ele-

B uatione calicis. Celebrans adorato ſacramento ſurgit, & diſcooperit calicem in quem, ſi opus ſit, extergit digitos, quod ſemper faciat cum aliquod fragmentum digitis adhæreat, & ſtans erectus dicit Simili modo poſtquam cęnatum eſt, & ambabus manibus accipiens calicem iuxta nodum infra cuppam, aliquantulumque eleuans, & ſtatim deponens dicit accipiens & hunc præclarum calicem &c. cum dicit benedixit, ſiniſtra calicem infra cuppam tenens, dextra ſignat ſuper eum, & proſequens deditque diſcipulis ſuis &c. ambabus manibus tenens calicem, videlicet ſiniſtra pedem, dextra nodum infra cuppam, cubitis ſuper altare poſitis, & capite inclinato, profert ſecrete, & deuote vt ſupra verba conſecrationis ſanguinis. Hic eſt enim calix &c. Quibus dictis reponit calicem ſu-

C per corporale: & genuflexus ſanguinem reuerenter adorat. Tunc ſe erigit, & accipiens calicem diſcoopertum cum ſanguine ambabus manibus vt prius, eleuat eum, & erectum, quantum commode poteſt oſtendit populo adorandum, dicens, Hæc quotieſcunque feceritis &c. mox ipſum reuerenter reponit ſuper corporale in locum priſtinum, & manu dextra palla cooperit, ac genuflexus ſacramentum veneratur. In Miſſa ſolenni cum celebrans dicit. Quam oblationem &c. Diaconus accedit ad dexteram celebrantis, & ibi in ſuperiori gradu altaris genuflexus, cum ſacramentum eleuatur fimbrias plan. eleuat & quando opus eſt ſe erigens, calicē cooperit, & diſcooperit, & cum celebrante genuflectit. Repoſito calice Diaconus redit ad librum, niſi alius aſſiſtat.

¶ De

¶ De Canone poſt Conſecrationem vſque ad Orationem Dñicam. D

R Epoſito calice, & adorato, celebrans ſtans ante altare, extenſis manibus ante pectus dicit ſecreto, Vnde & memores &c. iungit manus ante pectus, & cum dicit Hoſtiam puram &c. manu dextra ſignat ter communiter ſuper hoſtiam & calicem & ſemel ſuper hoſtiam tantum, & ſemel ſuper calicem tantum dicens panem ſanctum vitæ æternæ, & calicem ſalutis perpetuæ, deinde ſtans vt prius, extenſis manibus proſequitur, ſupra quæ propitio &c. Cum dicit Supplices te rogamus &c. inclinat ſe ante medium altaris, manibus iunctis ſuper illo poſitis, cum dicit ex hac altaris participatione oſculatur altare, cum dicit ſacro ſanctum filij tui iungit manus, & dextra ſignat ſemel ſuper hoſtiam tantum, & ſemel ſuper calicem dicens, Corpus & ſanguinem ſumpſerimus, & cum dicit omni benedictione cœleſti, ſeipſum ſignat a fronte ad pectus ſigno crucis cum dicit. Per eundem, Iungit manus. Cum dicit, Memento Domine famulorum famularumque tuarum, qui nos præceſſerũt, &c. ſtatim extenſis & iunctis manibus ante pectus, vel vſque ad faciem eleuatis, & intentis oculis ad ſacramentum ſuper altare, facit commemorationem fidelium Defunctorum, de quibus ſibi videtur eodem modo, vt dictum eſt de commemoratione viuorum. Qua commemoratione facta ſtans vt prius extenſis manibus proſequitur, Ipſis Domine, & omnibus in Chriſto &c. & in fine ad Per eundem, caput inclinat. Cum dicit Nobis quoque peccatoribus vocem aliquantulum eleuat, & dextra manu pectus ſibi percutit, & proſequitur, famulis tuis &c. ſtans vt prius: cum dicit, Per Chriſtum Dominum noſtrum, per quem hæc omnia Domine ſemper bona creas iungit manus ante pectus, deinde manu dextra ter ſignans communiter ſuper hoſtiam & calicem dicit Sanctificas, viuificas, benedicis, & præſtas nobis. Poſtea diſcooperit manu dextra calicem, & genuflexus reuerentiam facit ſacramento, tum ſe erigit & reuerenter accipit hoſtiam inter pollicem & indicem dextrę manus, & cum ea ſuper calicem, quem manu ſiniſtra tenet circa nodum infra cuppam, ſignat ter a labio ad labium, dicens Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo. Et cum hoſtia bis inter ſe, & calicem a labio calicis incipiens ſignat dicens eſt tibi Deo patri omnipotenti, in vnitate Spiritus ſancti omnis honor & gloria. Deinde tenens manu dextra hoſtiam

A ſtiam ſuper calicem, ſiniſtra calicem; eleuat eam aliquantulum ſimul cum calice dicens: Omnis honor & gloria, & ſtatim vtrumque deponens hoſtiam collocat ſuper corporali, & digitos ſi fragmentum aliquod illis adhæreat, extergit in calice (quod ſemper ſi opus ſit faciat cum hoſtiam ſacram tetigit,) ac pollices & indices vt prius iungens, calicem palla cooperit, & genuflexus vſque ad terram ſacramentum veneratur. In miſſa ſolenni cum celebrans dicit Per quem hæc omnia &c. Diaconus facta ſacramento genuflexione accedit ad dextram celebrantis, & quando opus eſt diſcooperit calicem, & cum celebrante adorat: ſimiliter cooperit, & iterum genuflectit. Poſtea vadit retro poſt celebrantem, vbi ſtat dum dicitur oratio Dominica.

B ¶ De Oratione Dominica, & alijs vſq; ad factam Communionem.

CElebrans cooperto adoratoque calice erigit ſe, & more ſolito manibus extenſis hinc inde ſuper altare poſitis, dicit intelligibili voce. Per omnia ſecula ſeculorum &c. Cum dicit Oremus iungit manus caput ſacramento inclinans. Cum incipit, Pater noſter extendit manus, & ſtans oculis ad ſacramentum intentis proſequitur vſque ad finem. Reſponſo a miniſtro, Sed libera nos a malo, & a celebrante, Amen manu dextra, pollice & indice non diſiunctis, patenam accipit inter indicem & medium digitos, quam tenẽs ſuper altare erectam dicit ſecrete, Libera nos quæſumus &c. In miſſa ſolenni cum in oratione Dominica dicitur, & dimitte nobis debita noſtra, Diaconus retro poſt celebrantem facta altari genuflexione vadit ad dextram celebrantis, & ſubdiaconus circa finem orationis Dominicæ, reuertitur ad altare, & offert patenam Diacono, qui eã diſcooperit, & dat celebranti oſculans eius manum diſcooperitque, & cooperit calicem quando opus eſt ſimul cum celebrante genuflectens. Antequam celebrans dicat Da propitius pacem in diebus noſtris; eleuat manu dextra patenam de altari, & ſeipſum cum ea ſignat a fronte ad pectus, & dicens Da propitius pacem in diebus noſtris, patenam ipſam oſculatur, & proſequens, vt ope miſericordiæ tuæ &c. ſubmittit patenam hoſtiæ, quam indice ſiniſtro accommodat ſuper patenam, diſcooperit calicem, genuflexus in terra ſacramẽtum adorat, tum ſe erigens accipit hoſtiam inter pollicem, & indicem dextræ manus, & cum illis, ac pollice & indice ſiniſtræ ma-

nus eam ſuper calicem tenens reuerenter frangit per medium dicẽs, Per eundem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, mediam partem quam inter pollicem, & indicem dextræ manus tenet, ponit ſuper patenam: de alia media quam ſiniſtra manu tenet frangit cum pollice, & indice dextræ manus particulam proſequẽs, Qui tecum viuit &c. quam inter ipſos dextræ manus pollicem, & indicem retinens, partem maiorem quam ſiniſtra tenet adiungit mediæ ſuper patenam poſitæ interim dicens, in vnitate Spiritus Sancti Deus. Et particulam hoſtiæ quam in dextra manu retinuit, tenens ſuper calicem, quem ſiniſtra per nodum infra cuppam retinet, & intelligibili voce dicit. Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amẽ, & cum ipſa particula ſignans ter a labio ad labium calicis dicit, Pax Domini ſit ſemper vobiſcum. Reſponſo per miniſtros. Et cum ſpiritu tuo, particulam quam dextra manu tenet, ponit in ſanguinem dicens ſecrete, Hæc commiſtio, & conſecratio corporis &c. Deinde pollices, & indices ſuper calicem aliquantulum tergit, & iungit, calicem palla cooperit & genuflexus ſacramentum adorat, ſurgit, & ſtans iunctis manibus ante pectus, capite inclinato verſus ſacramentum, dicit intelligibili voce, Agnus Dei qui tollis peccata mũdi, & dextra percutiens ſibi pectus dicit miſerere nobis, quod & tertio facit, cum dicit dona nobis pacem. Tunc manibus iunctis ſuper altare poſitis, capite inclinato oculiſque ad ſacramentum intentis dicit ſecreto. Domine Ieſu Chriſte &c. Qua oratione finita, ſi eſt daturus pacem, oſculatur altare in medio, & ei ſtatim inſtrumentum pacis porrigatur a miniſtro iuxta ipſum ad dextram, hoc eſt in cornu epiſtolæ genuflexo, & dicit. Pax tecum. Si non adſit qui pacem recipiat a celebrante, pax non datur, etiam ſi illius datio miſſæ conueniat: nec oſculatur altare, ſed dicta præmiſſa oratione ſtatim ſubiungit alias orationes vt in Ordinario. Si vero celebret pro defunctis, non percutit pectus ad Agnus Dei, quia dicit, dona eis requiem, nec dicit primam orationem Domine Ieſu Chriſte, qui dixiſti Apoſtolis tuis &c. non dat pacem, ſed dicit alias ſequentes Orationes. Domine Ieſu Chriſte fili Dei viui & Perceptio corporis tui. Quibus Orationibus dictis, genuflectens ſacramentũ adorat, & ſe erigens dicit ſecrete, Panem cœleſtem accipiam, Quo dicto dextra manu accipit de patena reuerenter ambas partes hoſtiæ, & col-

A & collocat inter pollicem, & indicem ſiniſtræ manus, quibus patenam inter eundem indicem & medium digitos ſupponit, & eadem manu ſiniſtra tenens partes huiuſmodi ſuper patenam dextera tribus vicibus percutit pectus ſuum, interim etiam tribus vicibus dicens voce aliquantulum eleuata. Domine non ſum dignus, & ſecrete proſequitur, vt intres &c. Quibus tertio dictis ex ſiniſtra accipit ambas partes prædictas hoſtię inter pollicem & indicem dextrę manus, & cum illa ſupra patenam ſignat ſeipſum ſigno crucis, dicens: Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat animam meam in vitam æternam. Amen. Deinde reuerenter eaſdem ambas partes ſumit, quibus ſumptis deponit patenam ſuper corporale, & erigens ſe iunctis indicibus, & pollicibus ambas quoque manus ante faciē

B iungit, & aliquantulum quieſcit in meditatione ſanctiſſimi Sacramenti. Deinde depoſitis manibus dicit ſecreto, Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi. & diſco operto calice accipit patenam, & eam diligenter cum pollice & indice dextræ manus ſuper calicem extergit, & ipſos digitos ne quid fragmentorum in eis remaneat. Si vero adſint hoſtiæ conſecratæ ſuper corporale poſitæ pro alio tempore conſeruandæ, facta prius genuflexione reponit eas in vas ad hoc ordinatum, & diligenter aduertat, ne aliquod fragmentum, quantuncunque minimum, remaneat ſuper corporale, quod ſi fuerit, accurrate reponit in calicem, poſt exterſionem patenæ iunctis pollicibus, & indicibus iterum genuflectit ſacramēto, ſurgit, & calicem dextra manu infra nodum cuppæ accipit di-

C cens Calicem ſalutaris, &c. & ſignans ſe ſigno Crucis cum calice dicit Sanguis Domini noſtri &c. & manu ſiniſtra ſupponens patenā calici, ſtans reuerenter ſumit totum ſanguinem cum particula in calice poſita. Quibus ſumptis dicit ſecrete, Quod ore ſumpſimus &c. poſtea ſuper altare porrigit calicem miniſtro, ad cornu Epiſtolæ; quo vinum fundente, ſe purificat, deinde abluit pollices, & indices ſuper calicem, quos abſtergit purificatorio interim dicens. Corpus tuum domine quod ſumpſi &c. ablutionem ſumit & extergit deinde os, & calicem purificatorio, quo facto purificatorium extendit ſuper calicem, & deſuper patenam, ac ſuper patena paruam pallam, & cooperit velo, plicat corporale, & reponit in burſam, quam ponit ſuper calicem, & collocat ſuper altare, vt prius.

¶ Si

¶ Si qui ſunt communicandi in miſſa, eos communicet antequam ſumat purificationem, & antequã digitos abluat. Quibus communicatis dicit, Quod ore ſumpſimus domine &c. & deinde ſe & eos, qui communicarunt purificans dicit, Corpus tuum domine, quod ſumpſi, & alia facit vt ſupra. In miſſa ſolenni diaconus ſtans retro poſt celebrantem, cum in oratione Dominica dicitur, Et dimitte nobis debita noſtra facta ibidem genuflexione altari vadit ad dextrã celebrantis, & patenam purificatorio abſtergens dat celebranti illius manum oſculando, & quando opus eſt, diſcooperit, & cooperit, & cum celebrãte adorat calicem. Cum dicitur, Pax domini &c. ſubdiaconus retro poſt celebrantem facta altari genuflexione, vadit ad ſiniſtram celebrantis, & ſimul dicunt, Agnus Dei: Deinde facta ibidem ſacramento genuflexione redit poſt celebrantem. Diaconus vero a dextris genuflexus expectat pacem, & cum celebrans oſculatur altare, ipſe ſe erigens ſimul oſculatur altare, & a celebrante complexus accipit pacem, reſpondens ei, Et cum ſpiritu tuo. Poſtea iterum ſacramento in altari adorato, vertit ſe ad ſubdiaconum retro poſt celebrantem, qui ſimiliter a Diacono accepta pace, facta prius altari genuflexione, comitatus acolytho vadit ad Chorum, & dat ſimiliter pacem primo cuiuſque ordinis, dignioribus prius, deinde minus dignis, & reuerſus ad Altare dat pacem acolytho, qui ipſum comitauerat, qui & alijs acolythis circa Altare dat pacem, deinde vadit ad dextram celebrantis, & quando opus eſt diſcooperit calicem, accipit ampullam vini, & infundit quando celebrans vult purificare.

¶ De Communione, & Orationibus poſt communionem dicendis,

Celebrante purificato, dum calicem collocat in altari, liber Miſſalis defertur per miniſtrum ad cornu Epiſtolæ, & collocatur, vt in Introitu. In miſſa ſolenni Diaconus defert librum Miſſalis ad cornu Epiſtolæ, poſtea vadit retro poſt celebrãtem Subdiaconus vero vadit ad cornu Euangelij, vbi calicem mundat, aptat cum purificatorio, plicat corporalia, reponit in burſam, & illam ponit ſuper calicem coopertum velo, quem collocat in altari vel ſuper credentia, vt prius, poſtea reddit ad locum ſuum retro poſt Diaconum. His expeditis celebrãs ſtans legit Antiphonam, quę dicitur Communio, qua lecta iunctis manibus ante pectus vadit ad medium altaris, & eo

Oſculato, vertit ſe ad populum. & dicit Dominus vobiſcum, reddit ad librum dicit orationes Poſt communionem eiſdem modo numero, & ordine vt ſupra dictæ ſunt Collectæ. Quibus dictis iungens manus ante pectus reuertitur ad medium altaris, & eo oſculato vertit ſe ad populum, & dicit vt ſupra, Dominus vobiſcum. Quo dicto ſtans iunctis manibus ante pectus verſus populum dicit, ſi dicēdum eſt, Ite miſſa eſt. Quo dicto per eandem viam reuertitur ad altare. Si vero non ſit dicendum, dicto Dominus vobiſcum reuertitur eodem modo per eandem viam ad medium altaris, vbi ſtans verſus ad illud iunctis ante pectus manibus dicit Benedicamus domino. In miſſis autem defunctorum eodem modo ſtans dicit, Requieſcant in pace. In miſſa ſolenni hæc omnia eodem modo ſtans dicit diaconus, & cum dicit, Ite miſſa eſt, celebrans quoque ſtat verſus populum. In Quadrageſima autem a feria Quarta Cinerum vſque ad feriam Quartam maioris & Hebdomadæ, & in feriali officio poſtquam celebrans dixit orationes poſt communionem cum ſuis ſolitis concluſionibus, antequam dicat Dominus vobiſcum, ſtans in eodem loco ante librū dicit: Oremus. Humiliate capita veſtra Deo, extenſis manibus ſubiungit eadem voce orationem ſuper populum ibidem poſitam: qua finita oſculatur altare, & vertens ſe ad populum dicit Dominus vobiſcum & alia vt ſupra. In miſſa ſolenni dicto per celebrantem Oremus, Diaconus vertens ſe ad populum iunctis manibus dicit vt ſupra, Humiliate, &c. quo dicto vertit ſe verſus altare a tergo celebrantis, & celebrans dicit orationem.

¶ De Benedictione in fine miſſæ, & Euangelio Sancti Ioannis.

DIcto Ite miſſa eſt vel Benedicamus Domino, vt ſupra, Celebrans ante medium altaris ſtans iunctis manibus ſuper altare, & capite inclinato, dicit ſecrete, Placeat tibi ſancta Trinitas, &c. quo dicto, extenſis manibus hinc inde ſuper altare poſitis, ipſum in medio oſculatur, tum erigens ſe adhuc ſtans verſus illud, extendit, eleuat, & iungit manus, caputque cruci inclinans, dicit voce intelligibili, Benedicat vos omnipotēs Deus, & iunctis manibus, ac demiſſis ad terram oculis, vertens ſe ad populum extenſa manu dextra, iūctiſq; digitis ſemel benedicit populo, dicēs: Pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, circulum perficiens reuertitur ad cornu Euāgelij, vbi dicto Dn̄s vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo pollice dextro ſignās primum

ſigno

ſigno crucis altare ſeu librum, deinde frontem, os, & pectus, dicit, D
Initium ſancti euangelij ſecundũ Ioannem vel Sequentia ſancti euãgelij, vt dictum eſt in rubricis generalibus, & ℞. Gloria tibi domine iunctis manibus legit euangeliũ In principio vel aliud vt conuenit.

IN principio erat verbum: & verbum erat apud Deum: & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. In ipſo vita erat: & vita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet: & tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo miſſus a Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, & E
mundus per ipſum factus eſt & mundus eum non cognouit. In propria venit, & ſui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Genuflexus dicit voce prędicta Et verbum caro factum eſt. Surgit: & ſtans, vt prius, perficit euangelium eadem voce. Et habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti a patre, plenum gratiæ, & veritatis. Si celebrans in Altari vertit faciem verſus populum, non vertit ſe, ſed ſtans vt erat, benedicit populum vt ſupra, in medio altaris: deinde accedit ad cornu euangelij, & dicit euangelium ſancti Ioannis. Si celebrauit coram ſummo Pontifice, Cardinale, Legato Sedis Apoſtolicæ, F
Patriarca, Archiepiſcopo, & Epiſcopo in prouincia, ciuitate, vel dięceſi ſua exiſtente, celebrans dicto Placeat tibi ſancta Trinitas &c. dicit, Benedicat vos omnipotens Deus, & cõuertens ſe ad ſummum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem vero, Legatum, vel Prælatum ſuum, capite inclinato quaſi licentiam benedicendi petens pro ſequitur, Pater, & filius & Spiritus ſanctus benedicẽs aſtantes a parte, vbi non adeſt Pontifex, Cardinalis, Legatus, aut Prælatus prædicti. Si autem celebrauit coram Patriarca, Archiepiſcopo, vel Epiſcopo extra eorum titulum, eccleſiam, prouinciam, ciuitatem vel diœceſim cõſtitutis, eis abſque alio reſpectu, vt cęteris qui interſunt more conſueto benedicit. Si autem celebrauit pro defunctis, dicto Pla-

ceat

A ceat tibi ſancta Trinitas. vt ſupra, accedit ad cornu euāgelij, & dicit euangeliū ſancti Ioannis, prætermiſſa benedictione, quæ in miſſis defunctorum, non datur. Finito euāgelio in fine miſſæ, ſi celebrauit corā ſummo Pōtifice, Cardinale, Patriarca, Archiepiſcopo, vel Epiſcopo in eorum reſidētijs, eccleſia, vel loco Iuriſdictionis eorum, cōuertit ſe ad illum coram quo ex prædictis celebrauit, & facit reuerentiam conuenientem. Si non celebrauit coram aliquo prædictorum, huiuſmodi reuerentiam prætermittit. Quibus omnibus abſolutis, extinguuntur per miniſtrū candelæ: interim ſacerdos cooperto capite accipit ſiniſtra calicem, dextram ponēs ſuper burſam ne cadat, deſcendit ad infimum gradum altaris, & ibi in medio vertens ſe ad illud caput inclinat: & facta reuerentia, præcedente miniſtro, eo mo
B do quo venerat redit ad ſacriſtiam, interim dicens Antiphonam, Trium puerorum, & cāticum, Benedicite. Si vero ſit dimiſſurus huiuſmodi veſtes ante altare, vbi celebrauit finito euangelio prædicto ibidem deponit veſtes, & dicit Antiphonam prædictam, Triū puerorum cum cantico, & alijs orationibus vt ſuo loco ponūtur. In miſſa ſolenni omnia facit, vt ſupra, hoc excepto, quod ter populo benedicit, primo a cornu epiſtolæ dicens Pater ſecundo ante medium altaris dicens & filius; tertio a cornu euangelij dicens & ſpiritus ſanctus & dicto euāgelio ſecundum Ioannem, vel alio vt ſupra, celebrās diſcedit cum miniſtris ordine quo venerat.

¶ De His, quæ omittuntur in miſſa pro Defunctis.

IN miſſa pro defunctis ante confeſſionem non dicitur pſalmus,
C Iudica me Deus. Sed pronunciata antiphona, Introibo ad altare Dei & reſponſo a miniſtris, ſed ad Deum qui lætificat &c. dicitur ℣. Adiutorium noſtrum & Cōfeſſio cum reliquis vt ſupra. In miſſa ſolenni poſt confeſſionem non incenſatur altare. Cum celebrans ad altare incipit. Introitum non ſignat ſe, ſed manu dextera extenſa facit ſignum crucis ſuper librum, quaſi aliquem benedicens, Non dicitur Gloria patri ſed poſt pſalmum repetitur Requiem æternā nec Gloria in excelſis, nec Alleluia, nec Iube domne benedicere, nec Dominus ſit in corde meo, nec oſculatur librum, in fine. In miſſa ſolenni ſubdiaconus finita Epiſtola non oſculatur manum celebrantis, nec benedicitur. Diaconus non petit benedictionem, nec oſculatur celebrantis manum, non tenentur luminaria ad Euangelium,

ſed duo tantum acolythi ſine candelabris tenent medium ſubdiaco D
nūm,tenentem librum euangeliorum. Non incenſatur liber, nec in fine celebrans,nec defertur liber euangeliorum oſculandus. Item in miſſa defunctorum non dicitur Credo non benedicitur aqua in calicem fundenda,ſed dicitur Deus qui humanę ſubſtantię &c. In miſſa ſolenni oblata & altare incenſantur vt ſupra, incenſatur ſolus celebrās,& nō incēſantur alij. Cū lauat manus,nō dicitur Gloria patri in pſalmo Lauabo inter innocentes. Subdiaconus non tenet patenam poſt celebrantem,ſed tempore eleuationis ſacramenti incenſat ſacramentum. Ad Agnus Dei non dicitur miſerere nobis, cuius loco dicitur dona eis requiem nec tertio, dona nobis pacem, cuius loco dicitur dona eis requiem ſempiternam,non dicitur prima oratio ante communionem, ſcilicet, Domine Ieſu Chriſte qui dixiſti E
Apoſtolis tuis. &c. nec datur pax. In fine non dicitur Ite miſſa eſt, nec benedicamus domino, Sed Requieſcant in pace Et non datur benedictio ſed dicto Placeat,dicitur vt ſupra, In principio erat verbum &c. Alia omnia,vt in alijs miſſis.

¶ Finita miſſa,ſi facienda eſt abſolutio, celebrans retrahit ſe ad cornu epiſtolę, exuitur caſula, accipit pluuiale nigrum: ſubdiaconus medius inter duos acolythos deferentes candelabra accenſa, defert crucem,præcedentibus duobus alijs acolythis, vno cum thuribulo & nauicula, alio cum aqua benedicta & aſperſorio, ſequitur celebrans & Diaconus a ſiniſtris. Subdiaconus cum cruce ſiſtit ſe in loco parato ad caput contra altare medius inter dictos acolythos deferentes luminaria: celebrans vero ex alia parte verſus altare: a ſini- F
ſtris Diaconus,& alij duo acolythi deferentes vas aquæ benedictæ, & thuribulum. Interim cantatur. ℟. Cum dicitur, Kyrie eleiſon, celebrans ponit incenſum in thuribulum miniſtrante. Diacono nauiculam,dicto Pater noſter, accipit aſperſorium de manu Diaconi, & facta altari reuerentia, comitante diacono a dextris & tenente fimbriam anteriorem pluuialis,aſpergit circuens locum paratum,cum tranſit ante crucem profunde inclinat,diaconus vero genuflectit,& rediens ad priſtinum locum, de manu eiuſdem diaconi accipit thuribulum,& eodem modo,quo aſperſerat, incenſat. Poſtremo Diacono tenente librum orat iunctis manibus dicens Et ne nos, & verſus A porta inferi, cum alijs, & Orationem, Abſolue quæſumus domine

A domine &c. vt in Ordinario, & poſt eam dicens. Requiem ęternam &c. facit crucem manu dextra ſuper locum paratum & dicto per Cantores Requieſcant in pace, præcedente Cruce redit cum alijs ad ſacriſtiam.

¶ De his que clara voce aut ſecreto dicenda ſunt in Miſſa.

IN miſſa priuata clara voce dicitur Antiphona. ac Pſalmus Ad Introitum, Confeſſio, & quę ſequuntur, excepta oratione: Aufer a nobis & Oramus te domine per merita ſanctorum tuorum &c. Itē Introit⁹, Kyrie eleiſon, Gloria in excelſis, Epiſtola, Graduale, Euangelium, Credo Offertorium, Pręfatio, Nobis quoque peccatoribus ſolum hæc tria verba. Item Per omnia ſecula &c. cum Pater noſter, Pax domini, Agnus dei, Domine non ſum dignus, Cōmunio, Poſt-B communionē, Ite miſſa eſt, vel Benedicamus domino, vel Requieſcant euangelium, In principio Alia omnia dicuntur ſecrete. In miſſa ſolenni clara voce a celebrante dicuntur qn̄ intonatur. Gloria in excelſis, & Credo Dn̄s vobiſcum, Oremus, Oratio, Dn̄s vobiſcum, Oremus ante offertorium. Pręfatio, Pater noſter, Orō poſt cōmunionem. Alia omnia a celebrante dicuntur ſecreto in miſſa ſolenni.

¶ De Hora celebrandi Miſſam.

MIſſa priuata ſaltem poſt Matutinum quacunque hora ab aurora vſque ad meridiem dici poteſt. Miſſa autem Conuentualis & ſolennis, ſequenti ordine dici debet. In feſtis duplicibus, & ſemiduplicibus, in Dominicis, & infra octauas dicta in choro Hora tertia. In feſtis ſimplicibus & ferijs per annum dicta Sexta: In Ad-C uentu, Quadrageſima, Quatuor Temporibus & vigilijs quem ieiunantur, dicta Nona, Miſſa autem defunctorum dici debet poſt Matutinum & primam diei, & vbi dicuntur eorum vigiliæ, mane poſt Matutinum diei, dictis huiuſmodi vigilijs cum Laudibus, immediate dici poteſt Miſſa pro defunctis. Excipiuntur ab hoc ordine dicendi miſſam Conuentualem, Miſſæ in nocte Natiuitatis Domini, quæ ſuo loco dicuntur, vel vbi alias ex diſpenſatione Apoſtolica diſponatur.

¶ De ordine ſedendi, ſtandi, & genuflectendi in miſſa ſolenni.

IN miſſa ſolenni celebrans medius inter diaconū, & ſubdiaconū ſedere poteſt a cornu Epiſtolæ iuxta altare, cū cantatur Kyrie eleiſō, Glīa in excelſis & Credo alio tēpore ſtat ad altare, & genuflectit qn̄

oportet vt ſupra. Item genufleẞtit quando legitur euangelium In D
principio, ad illa verba, & homo factus eſt. & euangelium Cum natus eſſet Ieſus ad illa verba, & procidentes adorauerunt eum Item euangelium ferie iiij. poſt Dominicam quartam Quadrageſimæ, ad illa verba in fine, & procidens adorauit eum. Et cum diaconus cantat illa verba, ipſe verſus librum, celebrans & circunſtantes verſus altare genufleẞtunt: ſubdiaconus vero tenens librum, & acolythi cādelabra non genufleẞtunt. Item genufleẞtit celebrans priuate, cum dicit, fleẞtamus genua non autem cum ſolenniter celebrat, ſed diaconus, & ſubdiaconus, & circunſtantes. Item celebrans & miniſtri genufleẞtunt, cum dicitur in Quadrageſima, Adiuua nos deus. Itē cum dicitur in miſſa Spiritus ſanẞti. Veni ſanẞte ſpiritus reple, &c.
Item quando legitur Paſſio, ad illa verba, expirauit & quandocūq; E
fiunt genuflexiones vt ſupra. Circunſtantes autem in miſſis priuatis ſemper genufleẞtunt, præterquam ad Euangelium. In ſolennibus autem genufleẞtitur ab ijs, qui non ſunt prælati ad Confeſſionem cum ſuo pſalmo, & ab omnibus quando eleuatur ſacramētum, ſed dum cantatur Introitum, Gloria in excelſis, Epiſtola, Graduale, Credo, Offertorium, & faẞta Communione, dum cantatur Communio ſedetur, in alijs ſtatur. In miſſis feriarum Aduentus, Quadrageſimę, Vigiliarum, quæ ieiunantur, & quatuor Temporum, ac in miſſis defunẞtorum circunſtantes genufleẞtunt ad Confeſſionem cum ſuo pſalmo, ad Orationes diẞto per celebrantem Sanẞtus, vſque ad Pax domini. & ad poſtcommunionem, excepta vigilia Paſchæ, & Pentecoſtes, ac Natiuitatis Domini.
F

¶ De Coloribus, & qualitate Paramentorum.

PAramenta Altaris, celebrantis, & miniſtrorum ſint coloris conuenientis officio & miſſæ diei, ſecundum vſum Romanæ Eccleſiæ, quæ quinque coloribus vti conſueuit, albo, rubeo, viridi, violaceo, & nigro.

¶ Albo colore vtitur à veſperis vigiliæ Natiuitatis Domini vſque ad oẞtauam Epiphaniæ incluſiue, exceptis feſtis Martyrum, quæ infra eam veniunt. Feria quinta in cæna Domini, & Sabbato ſanẞto in officio miſſæ, & ab illo die vſq; ad Sabbatum Pentecoſtes excluſiue, in officio de tempore, prȩterquam in Miſſam Litaniarum, & Rogationum. In feſtis beatæ Mariæ, & per eius oẞtauas, prȩterquam in

A benedictione candelarum, & proceſſione, quæ fit in feſto Purificationis eiuſdem. Itē in eius miſſis votiuis. In miſſa ſanctæ Trinitatis. In feſto Corporis Chriſti. In feſtis Angelorum. In feſto ſancti Ioannis Baptiſtæ. In feſto Omnium ſanctorum. In principali feſto ſancti Ioannis Euangeliſtæ, quod celebratur infra octauam Natiuitatis. In vtraque Cathedra ſancti Petri. In Conuerſione S. Pauli. In feſto S. Petri ad Vincula. In feſto Transfigurationis Dñi. In feſtis Confeſſorum Pont. & non Pont. & Doctorum. In feſtis ſanctarum virginum, & non virginum, dummodo non ſint martyres. In Conſecratione, & Dedicatione eccleſiæ, & per octauas prædictorum feſtorum, quæ octauas habeant, quando fit officium de octaua, & in Dominicis infra eas per annum occurrentibus.

B ¶ Rubeo colore vtitur a vigilia Pentecoſtes in Miſſa vſque ad ſabbatum ſequentem incluſiue. In feſtis ſanctæ Crucis. In feſto ſancti Ioannis ante portam Latinam. In Natali Apoſtolorum Petri, & Pauli, & in feſtis aliorum Apoſtolorum, exceptis feſto principali ſancti Ioannis Euangeliſtæ poſt Natiuitatem, & feſto Conuerſionis S. Pauli, & Cathedræ ſancti Petri, & eius Vinculorum. In feſtis ſanctorum & ſanctarum martyrum, excepto feſto ſanctorum Innocentum, quando non venerit in Dominica: ſi autem in dominica venerit vtitur rubeo: ſimiliter in eius die octaua, & per octauas prædictorum feſtorum, quæ octauas habent, quando fit de octaua, & in Dominicis per annum infra eas octauas occurrentibus.

¶ Viridi colore vtitur ab octaua Epiphaniæ vſque ad Septuageſimam, & ab octaua Pentecoſtes vſque ad Aduētum excluſiue, in officio de tēpore excepta dominica Trinitatis vt ſupra: ac exceptis dominicis infra octauas occurrentibus, in quibus color octauarum ſeruatur, exceptis etiam vigilijs, & quatuor Temporibus vt infra.

C

¶ Violaceo colore vtitur a prima dominica Aduentus vſque ad Miſſam vigiliæ Natiuitatis Domini incluſiue, & a Septuageſima vſque officium ante Miſſam in vigilia paſchæ incluſiue in officio de tempore, excepta Feria v. in Cœna Domini, in qua vtitur albo, & Feria 6. in Paraſceue, in qua vtitur nigro, vt infra, & benedictione Cerei, in qua Diaconus illius Præfationem dicens ſolus vtitur albo, ea autem finita violaceo vt prius. Item in officio vigiliæ pentecoſtes ante miſſam facta benedictione fontium incluſiue. In quatuor

Temporibus.In vigilijs,quæ ieiunantur,exceptis vigilia,& quatuor D Temporibus pentecoſtes. In miſſa Litaniarum & Rogationum. In feſto ſanctorum Innocentum, quando non venerit in die dominica.In benedictione candelarum in die Purificationis Beatæ Mariæ, & in benedictione palmarum,& ipſa Dominica in palmis & in eorundem,ac generaliter in omnibus proceſſionibus, exceptis proceſſionibus ſancti Sacramenti, & quæ fiunt in ſolennibus diebus.

¶ Nigro colore vtũ Feria ſexta in paraſceue,& ĩ miſſis Defunctorũ.

¶ In officio miſſæ celebrans ſemper vtitur planeta ſuper Albam. Si autem ſit Epiſcopus,& ſolenniter celebrat,ſuper Dalmatica & Tunicella.Pluuiali vtitur in ꝓceſſionibus,& benedictionibus,quæ fiũt in altari.Item in officio Laudum,& veſperarum, quando ſolenniter dicuntur.Eodem vtitur aſſiſtens celebranti,in Miſſa Pontificali. Itẽ E quando celebrans poſt Miſſam Defunctorum facit in fine abſolutionem. Cum celebrans vtitur pluuiali, ſemper deponit manipulum & vbi pluuiale haberi non poteſt, in benedictionibus, quæ fiunt in altari, celebrans ſtat ſine planeta cum Alba & Stola. Dalmatica & Tunicella vtuntur Diaconus & Subdiaconus in Miſſa ſolenni, & proceſſionibus,& benedictionibus quandocunqueSacerdoti miniſtrãt.In diebus vero ieiuniorum,& in Dominicis Aduentus,& Quadrageſimæ(Dominica Gaudere, & Lætare exceptis)in Cathedralibus & pręcipuis Eccleſijs vtuntur planetis plicatis ante pectus, quã planetam diaconus dimittit cum lecturus eſt Euangelium, & tunc ſuper ſiniſtrum humerum ſuper ſtolam complicatur, aut ponitur aliud genus ſtolæ latioris in modum planetæ plicatæ, & facta com- F munione reſumit planetam vt prius. Similiter Subdiaconus dimittit eam cum lecturus eſt Epiſtolam,quam legit in albis,& poſtea eã reſumit vt prius. In minoribus autem Eccleſijs prædictis diebus ieiuniorum alba tantum amicti miniſtrent, Subdiaconus cum manipulo, Diaconus etiam cum ſtola ab humero dextro ſub ſiniſtrum pendente.

¶ Ora

A ¶ Orationes dicendæ cum ſacerdos induitur Sacerdotalibus paramentis. Cap. 43.

Cum lauat manus, dicat.

DA Domine virtutem manibus meis ad abſtergendum omnem maculam, vt ſine pollutione mentis & corporis valeam tibi ſeruire. Amen.

Ad Amictum, dum illud ponit ſuper caput, dicat.

IMpone domine capiti meo galeam ſalutis, ad expurgandos diabolicos incurſus. Amen.

¶ Ad Albam, cum ea induitur, dicat.

DEalba me Domine, & munda cor meum, vt in ſanguine agni dealbatus, gaudijs perfruar ſempiternis. Per omnia ſecula ſe-

B culorum. Amen.

¶ Ad Cingulum, dum ſe cingit, dicat.

PRæcinge me domine cingulo puritatis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis: vt maneat in me virtus continentiæ, & caſtitatis. Amen.

¶ Ad manipulum, dum imponit ad brachium ſiniſtrum, dicat.

MErear Dñe portare manipulum fletus, & doloris: vt cũ exultatione recipiã mercedẽ laboris. Per oĩa ſecula ſclorũ. Amẽ.

¶ Ad ſtolam, dum imponit collo, dicat.

REdde mihi Dñe, obſecro, ſtolã immortalitatis, quã perdidi in præuaricatione primi parentis, & quãuis indignus accedo ad tuum ſacrum miſterium, merear tamen gaudiũ ſempiternũ. Amen.

C ¶ Ad Caſulam, cum eam aſſumit, dicat.

DOmine, qui dixiſti, Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue, fac vt iſtud portare ſic valeam, quod conſequar tuam gratiam. Amen.

¶ Gratiarum actio poſt Miſſam. 44.

Antiphona.

TRium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant ſancti in camino ignis benedicẽtes Dominum. Quę Antiphona in duplicibus tantum duplicatur.

Canticum trium puerorum.

BEnedicite omnia opera domini domino: laudate & ſuperexalta te eum in ſecula.

Benedicite angeli domini domino: benedicite cœli domino. D
Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cœlos ſunt domino, benedicite omnes virtutes domini domino.
Benedicite ſol & luna domino: benedicite ſtellæ cœli domino.
Benedicite imber & ros dño, benedicite omnis ſpiritus Dei domino.
Benedicite ignis & æſtus domino: benedicite frigus, & ęſtas dño.
Benedicite rores & pruina domino: benedicite gelu & frigus dño.
Benedicite glacies & niues domino: benedicite noctes & dies dño.
Bñdicite lux & tenebrę domino: benedicite fulgura & nubes dño.
Benedicat terra dominum: laudet & ſuperexaltet eum in ſecula.
Benedicite montes & colles domino: benedicite vniuerſa germinãtia in terra domino.
Benedicite fontes domino: benedicite maria & flumina domino. E
Benedicite cætæ & omnia quæ mouẽtur in aquis domino: benedicite omnes volucres cœli domino.
Benedicite oẽs beſtię & pecora dño: benedicite filij hominum dño:
Benedicat Iſrael dominum: laudet & ſuperexaltet eum in ſecula.
Benedicite ſacerdotes dñi dño: benedicite ſerui domini domino.
Benedicite ſpiritus & animæ iuſtorum domino: benedicite ſancti & humiles corde domino.
Benedicite Anania Azaria Miſael domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
Benedicamus patrem & filium cum ſancto ſpiritu: laudemus & ſuperexaltemus eum in ſecula.
Benedictus es domine in firmamento cæli: & laudabilis & glorioſus & ſuperexaltatus in ſecula. Pſalmus. F

Laudate dominum in ſanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius.
Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum ſecundum multitudinem magnitudinis eius.
Laudate eum in ſono tubæ: laudate eum in pſalterio & cithara.
Laudate eũ in tympano & choro: laudate eũ in chordis, & organo.
Laudate eum in cimbalis bene ſonantibus: laudate eum in cimbalis iubilationis, omnis ſpiritus laudet dominum.
Gloria patri, & filio, & ſpiritui &c. Deinde repetitur Antiphona.
Trium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant ſancti in

ca-

A camino ignis benedicentes dominum. Deinde ſacerdos dicit. Kyrieelei. Chriſteelei. Kyrieelei. Pater noſter. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Confiteantur tibi domine omnia opera tua. ℟. Et ſancti tui benedicant tibi. ℣. Exultabunt ſancti in gloria. ℟. Lętabuntur in cubilibus ſuis. ℣. Non nobis domine nõ nobis. ℟. Sed nomini tuo da gloriam. ℣. Dñe exaudi orat. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcum ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

DEus qui tribus pueris mitigaſti flammas igniũ, concede propitius, vt nos famulos tuos non exurat flãma vitiorum. Orõ.

ACtiones noſtras, quæſumus dñe, aſpirando præueni, & adiuuando proſequere, vt cuncta noſtra oratio, & operatio à te ſemper incipiat, & per te cępta finiatur. Alia oratio.

B DA nobis, quęſumus domine vitiorum noſtrorum flammas extinguere, qui beato Laurentio martyri tuo, tribuiſti tormentorum ſuorum incendia ſuperare. Per Chriſtum. ℟. Amen.

¶De celebratione duarum, vel trium miſſarum eadem die. 45.

SVnt nonnulli ſacerdotes, ob raritatem clericorum, aut eccleſiarum paupertatem, duas parochiales eccleſias obtinentes, quibus a iure conceditur celebrare duas miſſas in die. Hi vel quicunq; alij ſacerdotes in caſibus a iure permiſsis bis in die celebrare volentes, non debent in prima miſſa poſt ſumptum ſanguinem ſe purificare, vel ablutionem digitorum ſumere, ſed poſt ſanguinis ſumptionem digitos ſuper calicem abluere, & ablutionem huiuſmodi in aliquod vas mundum reponere, & alia die, qua vnam miſſam tantum

C celebrabunt, poſt ſanguinis ſumptionem, vel eadem die poſt dictã ſecundam miſſam, de ea ſe purificare, ſeu poſt purificationẽ & ablutionem eiuſdem ſecundæ miſſæ eam ſumere: Plures autem q̃ duas miſſas vna die celebrare non licet, ſola die Natiuitatis Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti excepta: in qua quilibet ſacerdos alias ad celebrandum diſpoſitus poteſt tres miſſas celebrare: quod facturus etiã non debet in prima & ſecunda miſſa ſe purificare, aut ablutionem digitorum ſumere: ſed eam in aliquod vas mundum reponere, & eam poſt purificationem tertiæ miſſæ ſumere. Qui autem eadem die plures miſſas celebraturus, in prima vel ſecunda miſſa ſe purificauerit, aut ablutionem ſumpſerit, nõ debet illa die vlterius celebrare. Præterea ſacerdos in die Natiuitatis prædictæ duas vel tres miſſas etiam

ſine

ſine aliqua intermiſſione celebraturus, debet ante quamlibet miſſarum huiuſmodi dicere confeſſionem, & in fine cuiuſlibet populo benedicere: & poſt primam & ſecundam miſſas huiuſmodi dicere euágelium ſancti Ioánis. **In principio erat verbum, &c.** Ac omnia alia facere & dicere, purificatione omiſſa, vt præfertur, quæ in alijs miſſis dierum, in quibus vna tantum miſſa celebratur, dicuntur & fiũt. Poſt tertiam vero miſſam loco dicti Euangelij ſancti Ioannis, debet dici euangelium ſecundum Matthæum. **Cum natus eſſet Ieſus &c.** quod habetur in miſſa diei Epiphaniæ Domini. D

¶ De miſſa ſicca nuncupata. 46.

SVnt & alij ſacerdotes, qui in quadrágeſima, vel alijs diebus, in quibus duæ miſſæ ſpeciales habentur, videlicet vna de feſto, & alia de dominica, vel feria, celebrata altera earum, aliam pro deuotione ſua legunt, abſq; conſecratione. quod fieri licet hoc ordine. Data benedictione poſt miſſam celebratã, & euangelio ſancti Ioannis lecto, celebrans deponit caſulam: & omnibus alijs paramentis retentis, ſtãs in cornu epiſtolæ, verſus ad altare detecto capite, legit abſolute ex miſſali introitum alterius miſſæ, **Gloria in excelſis Deo.** Si illud in prima miſſa non dixit, & ſecũdæ miſſæ cõueniat, alioquin ipſum prætermittit. Idem obſeruat de **Credo in vnum Deum?** Subiungit abſolute prætermiſſis. ℣. **Dominus vobiſcum, &** **Oremus,** Orationem, epiſtolam, Graduale, Alleluia, vel Tractum, Euangelium quod incipit **Sequentia** vel **Initium ſancti Euangelij,** prætermiſſo ℣. **Dominus vobiſcum.** Offertorium. Communionem. Et ſimiliter omiſſis. ℣. **Dominus vobiſcum, & Oremus,** Abſolute ſubiungit poſtcommunionem, omnia intelligibili voce legens: & ſic ibi abſque alia cærimonia officium ipſum terminat. Tum dicit ſecrete, ſeu competenti voce Antiphonam. **Trium puerorum &c.** Deponit omnia paramenta, prout ſuperius poſt miſſam ordinariam dictum eſt. E F

¶ De eadem miſſa ſicca in mari, & fluminibus celebrari ſolita. 47.

IN loco fluctuanti, vt in mari, & fluminibus celebrare non licet alicui. Conſueuit tamen in mari, pro populorum deuotione abſque conſecratione miſſa (quam ſiccam vocant) dici per ſacerdotem hoc ordine. In loco nauis eccleſiola nuncupato, parata eſt menſa, ſupra quam ponitur mappa munda, etiam non benedicta: &

in me-

A in medio partis poſterioris eiuſdem menſæ crux, ac hinc & inde in cornibus poſterioribus ipſius menſæ duo candelabra cum duabus candelis ardentibus collocantur: vbi ſacerdos miſſam huiuſmodi dicturus, ante dictam menſam ſtans, accipit ſuperpelliceum, & deſuper ſtolam ab humeris dependentem: quam tranſuerſat ante pectus per modum crucis: & cingulo eam firmat. Vel ſecundum alios, omnibus paramentis ſacerdotalibus induitur ordine ſuperius dato, omiſſa ſola planeta, ſiue caſula, qua non vtitur. Sicque paratus ſtans ante menſam prædictam facit confeſſionem cum his, qui interſunt dicens. In nomine patris, & filij & ſpiritus ſancti. Introibo, &c. Prout habetur ſupra in principio miſſæ, vſque ad orationem Oramus te domine, vt per merita &c. excluſiue: aſcendit ad mēſam præ

B dictam, & omiſſo illius oſculo, ſtans in cornu epiſtolę legit introitū miſſæ. Kyrie eleiſon. Gloria in excelſis Deo ſi eſt dicendum Dominus vobiſcum non vertēdo ſe ad populum. Oremus, & orationem ordinariam. Deinde ſi placet, & diei cōueniat, facit vnam vel duas commemorationes: legit Epiſtolam, Graduale, Alleluia, ſi eſt dicendum, vel tractum: portat librum ad Cornu Euangelij: dicit in medio menſæ. Munda &c. Dominus ſit in corde &c. deinde ante librum, Dominus vobiſcum, Sequentia &c. Signando librum & ſe in fronte, ore & pectore. finito Euangelio oſculatur textum: dicit Credo, ſi dies & officium requirit. Dominus vobiſcum. non vertēdo ſe ad populum, Oremus Offertoriū, Præfationem, Sanctus &c. Oremus præceptis ſalutaribus moniti &c. Pater noſter. Agnus Dei.

C & dat oſculum pacis, ſi alias officio illius diei quod legit conueniat: reuertitur cum libro ad cornu Epiſtolæ, dicit communionem in eodem loco Dominus vobiſcum non vertendo ſe ad populum, Poſt communionem, & commemorationes, ſi prius fecit ibidem, Dn̄s vobiſcum, vt prius: & Ite miſſa eſt, vel Benedicamus, prout conuenit, aut Requieſcant in pace ſi legit pro defunctis: quo dicto ibidem ſe vertit ad populum, & illi more ſolito benedicit, ſi non legit pro defunctis: pro quibus ſi legit benedictionem huiuſmodi prætermittit. Tunc dicit Dn̄s vobiſcum. & ſignans ſeipſum in fronte, ore, & pectore, continuat, Initium ſancti Euangelij ſecūdū Ioannē. In principio &c. vt ſupra. Quo finito, veſtes ſacras, quas recepit, ibidem deponit. Oīa præmiſſa in huiuſmodi Miſſa dicūtur

voce

voce intelligibili: ita ꝙ ab omnibus illis, qui interſunt, audiantur. D

¶ De eadem miſſa coram infirmo, vel alia perſona celebranda. 48.

ET ſi aliquãdo accidat, quod quis infirmus, vel alius velit miſſam audire, vbi non eſt ſacerdos ad miſſam celebrandam diſpoſitus, quia ipſe eadem die celebrauit, vel ex alia legitima cauſa, poterit ſacerdos in eccleſia vel alio loco conuenienti, vt præmittitur, miſſam huiuſmodi ſiccam legere in omnibus, & per omnia, prout ſuperius de miſſa nauali dictum eſt: & non debet in ea ſacramenta oſtendere: etiam ſi illud in eccleſia ibidem in loco ſuo ſacro habeat paratum propter periculum oſtenſionis. Ad laudem ſaluatoris noſtri.

¶ Tractatus de defectibus in miſſa contingentibus. 49.

DEfectus miſſæ ſunt, quãdo requiſita ad miſſæ celebrationẽ deficiunt. Iſti aũt defectus contingunt aut ex parte ſacramẽti, aut E ex parte miniſtri, aut ex parte miniſterij: quia in ſacramento requiritur panis triticeus, vinum de vite, aqua naturalis: & ſunt hæc ex parte materiæ. Ex parte vero formæ requiruntur verba conſecrationis, & intentio cõſecrantis. In miniſtro autem requiritur exterius debitum veſtimentum, & in corpore ieiunium, & diſpoſitio mẽtis & aĩæ quodq; ſit rite ordinatus. Et in miniſterio requiritur, quod miſſa cõpleatur, ſ. ꝙ ſacrificiũ ſit completũ & perfectum: & quod ſacerdos ſumat ſacrificium cõicando. Vnde de his dicendum eſt per ordinem.

¶ Primo de defectu panis. 50.

SCiendum eſt igitur, ꝙ conficiens in pane fermentato, grauiter peccat: quia facit contra ſtatutũ, & cõſuetudinẽ eccleſiæ. Si vero cõficiatur in pane, qui incipit corrũpi, ſimiliter grauiter peccat. Etiã F conficiẽdo in azymo corrupto & infecto propter irreuerentiã ſacri: tñ talis panis ſi conficiatur ſacrm̃ eſt. Sed ſi panis ſit adeo corruptus, ita quod in eo deficeret ſpecies panis, non põt cõfici, hoc eſt per verba ſacri non efficitur corpus Chriſti: & ꝙ ſpecies maneat, poteſt cognoſci ex hoc, ꝙ continuitas non eſt ſoluta, nec alia accidentia ablata. Hæc S. Tho. & Albertus. ¶ Item, ſi grana alterius generis fuerint ad miſta tritico in tanta quantitate, quod aliam ſpeciem faciãt, ſiue quod medium conſtituant, non poteſt ex eo confici ſacramentũ, tamen ex modica quantitate non impeditur. S. Thom. & Albertus, &c. Petrus. ¶ Si panis ſit de aqua roſacea confectus dubitatur inter doctores. Et S. Thom. dicit eſſe probabilius, quod non poſſit confici.

¶ Si

A ¶ Si ſacerdos infra miſſam ante conſecrationem aduertit hoſtiam nõ eſſe triticeam, vel eſſe corruptam: remota illa hoſtia, aliam ponat: & a canone reincipiat. Si vero poſt conſecrationem hoc aduertit idem faciat ponendo aliam hoſtiam, & eam ſumendo: ſed nihilominus poſtea illam primam ſumat, aut alijs ſumendam tradat, vel eã reuerenter conſeruet. Petrus. Quod autem dicit hic Petrus quod incipiat a canone, S. Th. tamen dicit in ſimili caſu eſſe reincipiendum tantum a verbis cõſecrationis, vt habes infra. Si vero ſacerdos aduertat dictum defectum hoſtiæ poſtquam ſumpſerit, licet in iſto caſu varient doct. tamen S. Tho. tenet in Tertia parte, quod debet aliam ponere hoſtiam, & conſecrare, & ſumere: quia præceptum de perfectione ſacramenti maioris eſt ponderis quam pręceptum, quod a ie
B iunis ſumatur. ¶ Per id autem quod dicit Petrus. Si ſacerdos infra miſſam aduertat hoſtiam non eſſe triticeam, vel eſſe corruptam, patet quid agendum ſit, ſi nulla hoſtia fuerit poſita, vel ſi poſita fuerit perdita. Et per id quod dicit S. Tho. ſi aduertat de defectu hoſtiæ poſt eius ſumptionem poteſt hoc idem intelligi, ſi aduertat etiam poſt ſumptionem ſanguinis, rurſus quod ponat nouum panem & nouum vinum & conſecret, atq; proſequatur, & ſumat, ne ſacramẽtum remaneat imperfectum: quod magis expreſſe apparebit infra, vbi ſtatim dicetur de defectu vini, & ponentur magis expreſſa verba ipſius S. Tho.

¶ Quale eſſe debeat vinũ, quod in conſecratione ſacramenti eucharistiæ miniſtratur: & de defectibus eius qui occurrere poſſunt. 51.

C De vino primo ſciendum eſt, quod ſi vinum factum eſt omnino acetum, non poteſt de ipſo confici ſanguis Chriſti: quia vinum differt & acetum, ſicut viuum & mortuum, ſecundum Philoſophum. Sed, ſi vinum ſit in via quaſi aceſcendi, tunc idem eſt iudiciũ, quod de pane, qui eſt in via ad corruptionem, ſcilicet quod poteſt confici, peccat tamen huiuſmodi conficiens grauiter, propter irreuerentiam ſacramenti. Sanct. Thomas, & Albertus. Et addit Albertus, quod ſi vinum putridum ſit tantum, quod vini naturam perdiderit: non poteſt confici. Quod ſi non eſt corruptum, ſed in via, poteſt confici: ſed tñ conficiens peccat, vt dictũ eſt de vino, q tendit in acetũ. Et idem intelligendum de vino multum pontico, ſiue acri. De agreſti non poteſt cõfici. S, Tho. & Albertus. De muſto põt confici

non

non tamen faciendum eſt de multum recenti propter impuritatem. D
S.Tho.& Petrus. Si vino apponatur tanta aqua,quod non conuertatur in vinum,non conficitur. Et non debet apponi aqua roſacea, vel alia artificialis. Si tamen apponeretur in tam modica quantitate,quod in vnum conuerteretur,conficeretur. Hæc S.Thom.& Petrus. ¶ Item ſi ſacerdos poſt conſecrationem corporis, ſcilicet ante conſecrationem ſanguinis percipiat aut vinum aut aquam non eſſe in calice, debet ſtatim apponere & conſecrare. Si vero poſt omnia verba conſecrationis percipiat, quod vinum non fuerit poſitum, ſed aqua: ſiquidem hoc percipiat ante ſumptionem corporis,debet depoſita aqua ſi ibi fuerit, ponere vinum cum aqua, & reſumere a verbis conſecrationis ſanguinis. Si vero hoc percipit poſt ſumptionem corporis debet apponere aliam hoſtiam ſimul cum ſanguine E
iterum conſecrandam,& in fine ſumere hoſtiam iterum cõſecratã, & ſanguinem, non obſtante etiam ſi prius ſumpſit aquam,quæ erat in calice: quia præceptum,de perfectione ſacramenti maioris ponderis eſt,quam præceptum,quod hoc ſacramentum a ieiunio ſumatur. Hæc S.Tho. ¶ Ex prędictis nunc verbis demõſtrantur illa duo, quæ ſupradicta ſunt, cum de defectu panis dictum eſt. Dicit etiam S.Thom. quod non ſufficit ſacerdoti ſolam hoſtiam ſumere, ne imperfectum remaneat ſacramentum, ſed ſi ſolum ſanguinem aliquis conſecraret, & ſumeret,ita remaneret ſacramentum imperfectum ſicut ſi ſolam hoſtiam cõſecraret, & ſumeret. Tunc autem ſolum ſanguinem conſecraſſet, & ſumpſiſſet,ſi poſt ſumptiones ſanguinis cognoſceret, quod hoſtia non fuiſſet triticea,vel quod fuiſſet corrupta. F
Et vt hic dicit S. Thom. etiam ſi ſolutum ſit ieiunium, repetendum eſt ſacramentum,vt ſit integrum. Et cum miſſæ celebritas terminetur benedictione ſacerdotis, vt dicetur infra, non ita iudicandum eſt de defectibus miſſæ reparandis ante benedictionem ſacerdotis, cum adhuc ſtet officium miſſæ, ſicut poſt benedictionem, quando iam eſt ſolutum officium miſſæ: quia poſt benedictionem, quicquid fieret, magis videretur iteratio miſſæ, quam reparatio defectus. Item ex verbis ſancti Thom. immediate ſupradictis apparet, quòd in reparatione ſacramenti imperfecti ſufficiat reſumere a verbis conſecrationis: inde tamen omnia ordinate ſunt repetenda, quia, vt dicitur 7. q. 1. perfecta non poſſunt dici ſacramenta, quæ

perfe-

A perfectum non habent ordinem. Et S. Thom. dicit, quod immane eſt ſacrilegium, ſi non perficiatur hoc ſacramentum. Vnde concilium Toletanum tulit ſententiam excommunicationis in eos, qui cum poſſunt, non perficiunt iſtud ſacramentum, vt patet ſupra in loco decreti immediate allegato.

¶ De defectu aquæ. 52.

SAcerdos ſi percipiat aquam non fuiſſe appoſitam in vino ante conſecrationem ſanguinis, ponat eam: & dicat verba conſecrationis. Si autem percipiat poſt conſecrationem ſanguinis, nullo modo debet poſtea aquam apponere: quia non eſt de neceſſitate ſacramenti: & ſequeretur corruptio ſacramenti in aliqua parte. Siquis tamen ante conſecrationem ſcienter dimitteret appoſitio-
B nem aquæ, grauiter peccaret: quia ageret contra conſtitutionem eccleſiæ, & quia dominum appoſuiſſe creditur. Non autem ſufficit, quod aqua apponatur, quando vinum adhuc eſt in dolio, quia hoc non ſignificaret aliquid: ſed oportet, vt imminente oblatione apponatur ad ſacramentum. Hæc S. Thom.

¶ De defectu formæ. 53.

PRo notitia formæ, ſciendum eſt, quod Ambroſius in libro de ſacramentis dicit, quod hoc ſacramentum conficitur in verbis, & ſermonibus Chriſti. Ex quo dicto concludit S. Tho. quod forma cõſecrationis huius ſacramenti ſit: Hoc eſt enim corpus meum: & Hic eſt enim calix ſanguinis mei, noui & æterni teſtamenti: myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem pecca-
C torum. Illa vero verba, Accipite & manducate pertinent ad vſum materiæ conſecratæ. Similiter illa verba. Hæc quotieſcunque &c. pertinent ad vſum huius ſacramenti: quia vſus non eſt de neceſſitate ſacramenti: vt dicit idem S. Tho. Item illa coniunctio, enim, non eſt de ſubſtantia formæ: tamen dici debet ſecũdum vſum eccleſiæ, qui vſus a beato Petro initium ſumpſit. Etiã beatus Tho. dicit, q̀ ſi prædictæ formæ mutentur, nihil efficitur, etiam ſi videantur verba idem ſignificare: ſimiliter ſi aliquid de dictis formis diminuitur. Si vero aliquid adderetur, quod ſignificationem nõ mutaret, nec errorem induceret, magnum peccatũ eſſet: tamen conficeretur ſm Albertum.

¶ Dicit aũt S. Tho. quod forma prædicta vtens pronomine demonſtratiuo, oſtendit q̀ materia conſecranda debet eſſe coram ſacerdote. Vn-

te. Vnde ſacerdos exiſtens in domo ſua non poteſt conſecrare panē D
qui eſt in arca, aut etiam in foro, vel vinum, quod eſt in cellario. Sed quantacunq; ſit quantitas panis & vini, quæ coram ſacerdote ponitur, poteſt ab ipſo conſecrari. S. Th. etiam dicit, quod ſi ſacerdos nō recordetur ſe dixiſſe ea, quę in conſecratione communiter dicuntur, non debet ex hoc turbari. Non enim qui multa dicit omnium recolit quæ dixit. Si tamen ſacerdoti probabiliter conſtet ſe aliqua omiſiſſe, ſiquidem non ſunt de neceſſitate ſacramenti, nō debet reſumere immutando ordinem ſacrificij, ſed debet vlterius procedere. Si vero certificetur ſe omiſiſſe aliquid eorum, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti. ſ. formam conſecrationis, debet reſumi ipſa forma, & cætera per ordinem recitari.

¶ De defectu intentionis miniſtri. 54. E

NOn ſolum autem neceſſaria ſunt ad conficiendum prædicta verba, ſed etiam requiritur intentio: quia ſecundum Auguſtinum, in ſacramentis ſine intentione nihil agitur. Vnde Sanctus Thomas dicit, quod ad perfectionem ſacramenti requiritur intentio miniſtri, qui ſe ſubijciat principali agenti: ſcilicet vt intendat facere, quod Chriſtus fecit & eccleſia: & dicit, quod non eſt neceſſaria intētio actualis, ſed ſufficit habitualis, vt conficiatur. Puta, ſi ſacerdos cum accedit ad altare ad celebrandum intendit facere quod fecit eccleſia, perficitur ſacramentum. Sed ſi poſtea ſuſpendatur eius intentio per aliam occurrentem cogitationem, nihilominus perficitur ſacramentum ex virtute intentionis propoſitæ. Tamen ſtudioſe curare debet miniſter ſacramenti, vt etiam actualem adhibeat intentio- F
nem. Et dicit, quod cum aliquis non intendit ſacramentum perficere, ſed deluſorie aliquid agere, talis peruerſitas tollit virtutem conſecrandi & virtutem ſacramenti, pręcipuæ, quando intentionem exterius manifeſtat. Si autem intentio miniſtri peruertatur quātum ad id quod ſequitur ſacramentum, puta, ſi ſacerdos intenderet conficere corpus Chriſti, vt eo ad veneficia vteretur, quia prius non dependit à poſteriori, talis intentionis peruerſitas veritatem ſacramēti nō tollit: ſed miniſter ex tali intentione grauiter peccat. Dicit enim Albertus, quod ſi aliquæ hoſtiæ ex obliuione remaneant in altari, aut aliqua pars vini, & ſacerdos conficiat, illa non ſunt conſecrata: quia de eis non intendit. ¶ Durandus autem poſuit caſum. Si ſacerdos

habeat

A habeat coram ſe vndecim hoſtias, & intendit conſecrare decem, & quærit quot ſint conſecratæ: Reſpondet diſtinguendo, quod hoc poteſt primo duobus modis intelligi. Vno modo quod numerus ſit ſolum in intentione, & non in opinione, intentio autem ſic quicquid ſit coram ſe conſecrare, verbi gratia. Si aliquis habeat conſecrare, & coram ſe habeat vndecim hoſtias, & opinatur eſſe decem, ipſe vero intendit conſecrare quicquid eſt, corã ſe, patet, quod eius opinio fertur ad numerum, ſed eius intentio non fertur ad numerũ: vnde quia effectus conſecrationis ſequitur intentionem, & non opinionem, omnes vndecim ſunt conſecratæ. Alio modo poteſt intelligi prædictus caſus, quando dicitur, habet coram ſe vndecim hoſtias, & intendit conſecrare decem, vt non opinio, ſed intentio feratur ad numerum: ita ſcilicet, quod non velit plus quam decem, ſed

B tantum decem conſecrare, tunc in tali caſu prædictus doctor facit ſecundam diſtinctionem, dicens, quod hoc duobus modis contingere poteſt. Vno modo, quod ſciat veritatem numeri: alio modo quod ignoret veritatem numeri. Et ſi ſciat veritatem numeri, ſcilicet quod hoſtiæ ſint vndecim, & ipſe decem tantum conſecrare intendit, Aut decem diſtincte intendit conſecrare, Et patet, quod illæ decem tantum ſunt conſecratæ, de quibus intendit: & vndecima, de qua non intendit, non eſt conſecrata: Aut ſacerdos ſcit eſſe hoſtias vndecim, & intendit conſecrare decem, non diſtinguendo, vel determinando, quas decem intendit, & quam vndecimam non intendit, ſed intẽdendo decem ex illis conſecrare, tunc nulla eſt con

C ſecrata, eo quod intentio non fuit ad aliquam determinatam. Et cũ iſto dicto ſatis concordat S. Thom. in 3. par. q. 63. vbi dicit, quod miniſter ſacramentorum eſt ſicut inſtrumentum principalis agẽtis, ſcilicet Chriſti vel eccleſiæ. Et cum tale inſtrumentum habeat cognitionem, requiritur, quod per intentionẽ ſe determinet ad opus: quod in virtute principalis agentis producere debet. Ideo ſequitur quòd vbi non determinat ſe, nihil operatur. Si vero ſacerdos ignoret veritatem numeri hoſtiarum, & intendit decem hoſtias tantum conſecrare, dicit idem. Durandus, quòd eodem modo diſtinguendum eſt vtrum determinet quas decem intendit, vel non determinet. Et reſpondendum eſt ſicut in caſu immediate præcedenti. Seq. dubitatur quomodo, cum numerus ignoretur. Cui dubitationi re-

ſpondeatur hoc poſſe contingere, ꝙ decem hoſtias videat extenſas, D
& vna ibi lateat? Ipſe autem intendit omnes, quas videt, & nullam aliam conſecrare. Vel poteſt eſſe, ꝙ decem ipſe ibi poſuerit, & vna erat ibi quam neſciuit: ipſe vero intendat omnes illas quas poſuit, conſecrare. & redit hic caſus in caſum ſupra poſitum Alberti, quia tunc illa non eſt conſecrata, quam neſciuit ibi eſſe: & omnes aliæ conſecratæ. Si autem vnam plus ipſe poſuerit, quam crediderit, vel alius vndecim poſuerit: & ipſe mandauit poni decem: & non intendit conſecrare niſi decem tantum, tunc non eſt determinata eius intentio: & ſicut ſupradictum eſt, nulla eſt conſecrata.

¶ De defectu veſtimentorum. 55.

SCiendum eſt, ꝙ ſecundũ S. Tho. & Alber. & alios Theologos, ſi omittatur aliquid de his, quæ ad ritum celebrationis pertinent, E
quilibet dimittens aliquid tale, puta, tempus debitum, altare tribus mappis coopertum, veſtes, & huiuſmodi grauiter peccat: nihilominus conſecrat, ſi eſt ordinatus, & adſit eius intentio, & debita materia, & debita forma: ſed grauiſſime peccat, ſi ſcienter hoc faciat. In his potes colligere quæ ſint illa, ſine quibus non conficitur. ſ. materia debita: & forma cũ intentione: & ordo in conficiẽte. Quicquid horũ quatuor deficiat, nõ conficitur ſacramentum. Et iſtis quatuor exiſtentibus, quibuſcunq; alijs deficiẽtibus, veritas adeſt ſacramẽti. ¶Secundum Hoſt. ſufficit, ꝙ vnus ſit præſens in miſſa, qui ſacerdoti reſpondeat: quamuis. de conſe. diſt. 1. dicatur quod duo requiruntur. Mulier in miſſa miniſtrare non poteſt. ¶Etiam ſine lumine non debet aliquis celebrare. extra de celeb. miſſ. c. ex parte. F

¶ De defectibus diſpoſitionis corporis. 56.

IN concil. Toletano factũ fuit præceptũ ſacerdotibus, quòd nullus ſacerdos poſt potum cibumque, quantumcunque minimum ſumptum, miſſam celebrare præſumat. Et glo. ibidem dicit, ꝙ intelligitur de cibo, vel potu poſt mediam noctem ſumpto: quia in media nocte incipit dies ſecundũ eccleſiam. Et nos videmus eſſe verũ, quia tunc incipitur officiũ diei. ſ. matutinum quaſi pertinens ad mane illius diei velut initium. Dicit etiam S. Tho. ꝙ poſt ſumptionem aquæ vel alterius potus, aut cibi, aut etiam medicinę, in quantacunque parua quantitate, non licet communicare: nec refert vtrum nutriat, aut non, aut per ſe, aut cum alijs, dummodo ſumatur per mo-

A dum cibi, vel potus: reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, etſi caſualiter tranſglutiantur, non impediunt communionem, quia non tranſglutiuntur per modũ cibi, ſed per modũ ſaliuæ, quæ vitari non poteſt. Si autem ante mediam noctem ſit ſumptus cibus vel potus, poteſt communicare. Nec refert vtrum poſtea dormierit, vel vtrũ cibus ſit digeſtus, quantum ad rationem præcepti: tamẽ poſſet impedire quãtum ad turbationem mentis in hoc, quod tollitur deuotio.

¶ De immunditia corporali. 57.

DE immunditia vero corporali dicit S. Tho. quod cum iſte cibus non eſt corporis, ſed mentis, ideo in eius ſumptione magis eſt conſideranda diſpoſitio mentis, quam corporis. Et ideo dicit, quod ſi immunditia corporalis ſit perpetua, ſiue diuturna, non
B eſt abſtinendum a communione: ne propter immunditiam corporis perdatur fructus mentis. Si autem immunditia ſit temporalis, & poteſt purgari, non prohibetur, ſi eſt bene diſpoſitus in mente. Tamen laudabile foret abſtinere pro modico tempore. Si autem ſacerdos infra miſſam recordatur ſe non eſſe ieiunum quid faciendum ſit vide infra cap. 7. in fine.

¶ De defectibus diſpoſitionis animæ. 58.

INterdictus, ſuſpenſus, & excõicatus etiam iniuſte, communicare non debet: quia in talibus eſt defectus rei ſignificatæ, ſ. defectus vnitatis corporis myſtici. Item quicunque cum conſcientia peccati mortalis ad communionem accedit, mortaliter peccat. Primæ ad Cor. 9. Qui manducat, & bibit indigne, iudicium ſibi &c. Item non
C ſufficit ei qui communicare intendit, quod ſit ſolum contritus immo ſi habeat copiam ſacerdotis, qui eum poſſit abſoluere, peccat ſine confeſſione communicando. Si vero non habet copiam, tunc ſi immineat neceſſitas cõmunicãdi, vel celebrandi, puta quia timetur ſcandalũ populi: vel iam inceptum eſt miſterium ſacri: vel aliquis infirmus loquelam amiſit: & eſt in propoſito confitendi: miniſter nõ peccat quam citius poteſt communicando, vel alijs miniſtrando, ſi primo non poſſit confiteri. Hæc Pet. & Albert. & S. Tho. Sacerdos autem, qui cum conſcientia peccati mortalis accedit ad altare, nõ ſolum peccat mortaliter propter communionem, ſed etiam quia exercet actus ordinis, vt oſtendunt S. Tho. & Alber. Verum pro ſola executione actuum ordinis, ſufficeret ei ſola cõtritio ſine confeſſio-

A tunc non eſſet ieiunus, nec aliam miſſam celebrare poſſet: extra de celeb.miſſ.ca.ex parte.Sed,ſi ſacerdos poſt conſecrationem infirmetur,& non habeatur alia hoſtia,nihilominus debet alius ſacerdos requiri,qui.ſ.miſſam proſequatur ab infirmo non completam: & hoſtiam debet diuidere,& vnam partem ipſe ſumere, & aliam infirmo dare.Hæc S.Tho. ¶ Item ſi ſacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante conſecrationem corporis, non oportet quod per alium ſuppleatur:Si vero conſecrato corpore ante conſecrationem ſanguinis, vel etiam conſecrato vtroq;, debet celebritas per alium expleri.vt 7.q.1.c.nihil.S.Tho. Quomodo autem miſſa cōpleatur, oſtendit præfatus canon ſupradicti concilij,dicens: Nō enim aliud explementum initiatis myſterijs competit, quam aut ſubſequentis
B benedictione completa ſint ſacerdotis.Quātum autem ad hoc obligetur ſacerdos,oſtendit in ipſo eodem c.inferius,vbi dicitur.Nullus abſq; patenti præuentu moleſtiæ miniſter vel ſacerdos cum cęperit imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Siquis autem hoc temerarie præſumpſerit,excommunicationis ſententiæ ſubiacebit.

¶ De perturbationibus occurrentibus miſſam celebrantibus. 61.

POſt tractatum de defectibus miſſæ, dicendum eſt de perturbationibus interdum occurrentibus his,qui miſſam celebrāt.Turbatur autem miſſa,aut propter ſcandalum ſacramenti: aut propter ſcandalum ſacerdotis.Scandalum ſacramenti eſt,ſi cadat, aut ſi vomitu proijciatur.Scandalum ſacerdotis eſt, ſi ſumere nequeat, aut propter commiſtionem alicuius rei abominabilis, vel periculi, aut
C propter apparitionem alicuius ſpeciei, quæ non debet comedi, vel potari.

¶ Quando cadit corpus Chriſti. 62.

SI propter frigus, vel negligentiam, hoſtia dilabatur in calicem, propter hoc non eſt neceſſe aliquid reiterari: quia quod ſolum minima pars hoſtiæ mittatur in calicem hoc reſpicit corpus Chriſti myſticum:ideo prætermiſſio huius nō facit imperfectionem ſacramenti.S.Tho.ex concil.Aurelian.de conſ.diſt.2.dicit:Qui bene nō cuſtodierit,aut qui ſacrificium perdiderit in eccleſia:aut cui pars ei⁹ ceciderit,& non inuenta fuerit,30.dies pæniteat:De pænitentia vide in ſequenti capitu.

¶ Quando cadit ſanguis Chriſti. 63. D

SI per negligentiam aliquid de ſanguine Chriſti ceciderit, ſiquidē ſuper tabulam, quæ terræ adhæreat, lingua lambatur, & tabula radatur. Sed ſi non fuerit tabula locus ipſe radatur & comburatur Cinis vero iuxta altare recondatur: & ſacerdos 40. diebus pœniteat Si vero ſuper lapidem altaris ceciderit, ſorbeat ſacerdos ſtillam: & tribus diebus pœniteat. Si ſuper linteum altaris & ad aliud linteum peruenerit ſtilla, quatuor diebus pęniteat ſacerdos. Si vſq; ad tertiū peruenerit, 9. diebus pœniteat. Si vſque ad quartum, 20. diebus pœniteat. Prædictis autem diebus debet ſacerdos ieiunare, & a communione ceſſare: penſatis tamen conditionibus negotij & perſonæ poteſt minui vel augeri ad pœnitētiam prædictam. Hæc. ſ. Th. Et idē intelligendum eſt in ſeq. cap. & abluantur tribus vicibus linteamina E quæ ſtillam tetigerunt, calice ſuppoſito: & aqua ablutionis iuxta altare condatur. de conſ. diſ. 2. ſi per negligentiam. Poteſt tamen ſumi a ſacerdote: niſi propter horrorem dimittatur: vt ponit S. Th. Et cautum eſt, vt pars illa lintei, ſiue pallæ, poſt ablutionem aſcindatur & comburatur: & cinis in altari condatur: Hæc S. Tho.

¶ De vomitu ſacramenti. 64.

SI quis euchariſtiam euomuerit, ſi ſit laicus, & per ebrietatem vel voracitatem euomuerit, 40. dieb⁹ pœniteat. Clerici vero & monachi, presbyteri, diaconi & ſubdiaconi, 70. diebus pœniteat. Epiſcopus autem 90. Si vero cauſa infirmitatis euomuerit, 7. diebus pęniteat. de conſec. diſt. 2. cap. Siquis per ebrietatem. Et debet vomitus cremari, & cinis iuxta altare recondi: vt ſupradictum eſt. Hoc tamen obſeruandum, quod vbicunque ſpecies integræ inueniantur, F ſunt reuerenter conſeruandæ & ſumendæ: quia remanentibus ſpeciebus, remanet ibi corpus Chriſti. Hæc S. Thom.

¶ De muſca, vel aranea, vel veneno miſtis cū ſanguine Chriſti. 65.

SI muſca vel aranea in calicem ceciderit, vel venenum miſtum fuerit, ſi ſacerdos ante conſecrationem hoc deprehēderit, debet calix ablui, & aliud vinum conſecrandum apponi. Si vero aliquod eorum poſt conſecrationem euenerit, debet animal caute capi, & diligenter lauari & comburi, & ablutio ſimul cum cineribus in ſacrarium mitti. Quod ſi venenum ibidem eſſe deprehenditur, nullo modo debet ſumi, nec alteri dari: ne calix vitæ vertatur in mortem: ſed diligen-

A diligenter in vaſculo ſeruari debet:& ne ſacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponi: & ſacerdos debet reſumere conſecrationem ſanguinis denuo,& ſacrificium perficere. Hoc intellige ſi corpus non ſumpſerit,quia tunc aliter faciēdum eſſet,ſicut ſupradictum eſt in rub.de defectu panis & vini.ſ. ꝙ nouum panem apponat.Regula eſt autē,ꝙ nihil abominabile ſumi debet occaſione huius ſacrī.arg.de cōſe.diſt.2.ſi per negligētiā.Hæc San.Thom.

¶ De noua ſpecie apparente. 66.

QVando corpus Chriſti apparet in alia ſpecie, cum vſus huius ſacramenti ſit per manducationem, quando ſcilicet apparet in ſpecie pueri, vel carnis cruentatæ, vel ſimili modo, non habet rationem cibi: nec debet ſumi ab eo cui ſic apparet. Quod ſi omnib⁹ B appareat, debet cum reliquijs poni. Hæc San.Thom.

¶ De horis dicendis a Sacerdote Miſſam celebraturo. Cap.1.

DIctum eſt ſupra de ſacramento miſſæ, ad quod ꝓhibemur accedere niſi lotis manibus, ideſt ſine laudibus Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et ideo ſancta mater eccleſia ſeptem laudes, ideſt horas canonicas inſtituit quolibet die Deo per clericos & ſpecialiter presbyteros offerendas. De quibus loquitur pſal.118. Septies in die laudem dixit tibi domine:& tranſumptiue,91.diſt.c. Presbyter. De celeb.miſſ.cap.1.& ibi plene in glo.fi. Nam ſicut cadimus ſepties in die per peccatum, vt habetur Luc.17.& de pœni. diſt.3.c.ſepties.ita reſurgamus per ſeptem horas, ideſt laudes canonicas: & primo dicendum eſt de hora matutinali.

C ¶ De Matutinis. Cap.2.

SCias, quod matutinum officium propter carnis illecebras domādas pſallendo & orando, fuit a ſanctis patribus inſtitutū, ¶ Probatur, eccle.31. Vigilia honeſtatis tabefaciet carnes. ¶ Et dicūtur matutinæ communiter in media nocte, vt ait propheta. Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi.p̄s.118. Et habetur tranſumptiue 91.diſt.presbyter mane,& de celeb.miſſ.ca.1. Ratio eſt, ꝗa Chriſtus in eadem hora natus fuit. ¶ Secunda ratio eſt: quia in illa hora captus fuit tempore paſſionis, & illuſus a iudæis. ¶ Tertia ratio eſt: quia illa hora vel quaſi ſurrexit, & infernum ſpoliauit, & venturus eſt iudicare ſeculum per ignem, prout multi dicunt, & habetur Matthæi 25.

¶ De Laudibus. 3. D.

LAudes vero dicimus ad tentationes diaboli repellendas vnde Iſa. 26. Expergiſcimini & laudate, qui habitatis ī puluere.ſ.carnis. ¶ Item dicuntur ad coronam gloriæ obtinendam, iuxta illud quod dicitur in Inuitatorio quadrageſimæ, Non ſit vobis vanum mane ſurgere ante lucem: quia promiſit dominus coronam vigilātib. Et dicimus hoc officium in ſignum, quod iudæi valde mane ante ortum diei cōuenerūt & ſe cōgregauerūt vt interficerent Ieſum. ¶ Secūda ratio, quare in hac hora laudes Deo vero canimꝰ, eſt vt ei de eius natiuitate & captione & noſtra liberatione gratias agamus, & eius aduentū cum gaudio expectemus. ¶ Tertia ratio eſt, quare laudes illa hora dicimus, quia Deus mūdū in mane creauit, & Ægyptios in mare ſubmerſit, & a mortuis reſurrexit. Et ideo conſonum B eſt, vt illa hora Deo laudes debitas referamus, ne in mare huius mundi cum Ægyptijs demergamur, & vt pro noſtra creatione, & eius reſurrectione gratias Deo reddamus.

¶ De Prima. 4.

PRimam dicimus in ſignum, quod iſta hora Chriſtus ad templū cōueniebat, & populus mane ad eum venire feſtinabat. Et ideo nos exemplo eius ad horam primam vadimus: & in ortu ſolis eam dicimus. ¶ Secunda ratio quare iſta hora prima dicitur, poteſt eſſe, quia tali hora Chriſtus ligatus Pilato fuit iudici potentatus, vt habetur Matth. 27. ¶ Tertia ratio eſt, quia iſta hora mulieribus apparuit vt habetur Io. 20. Et ideo in hac hora prima diei laudes deo exoluimus, vt ipſum imitemur, & ſibi reſurgenti & apparenti gratias agamus, & vt tanquā omniū principio ipſius diei primitias exoluamꝰ. F

¶ De Tertia. 5.

TErtiam dicimus in ſignum, quod illa hora Chriſtus linguis iudęorum morti fuit adiudicatus, vt habetur de pę. di. 1. pericuͦloſe. ¶ Secunda ratio eſt, quia in hora tertia ſpiritus ſanctus ſuper diſcipulos deſcendit. Vnde cantat ſancta mater eccleſia. Dum hora cunctis tertia, & Act. 2. cum ſit hora diei tertia. ¶ Tertia ratio eſt, qꝫ tali hora Chriſtus ad columnam fuit ligatus, & ibidem atrociter verberatus: deinde fuit in cruce poſitus, vt clare habentur iſta omnia de Chriſti paſſione in ſacris euangelijs, & de conſ. diſt. 1. nocte ſancta.

De

A ¶ De Sexta. 6.

SExtã dicimus in ſignũ, quod in illa hora fuit Chr̃s crucifixus manibus militũ, vt habetur Io. 19.& de pæ.diſt. 1.periculoſe. ¶ Secũda ratio eſt quare in hora ſexta oramus, quia iſta hora Chriſtus clauis confixus eſt, & tunc tenebræ per vniuerſum mundũ factæ ſunt: Nam ſol quaſi lugens veſtibus nigris ſe induit, vt crucifigentis Deũ lumen non præberet, immo prohiberet in quantum poſſet, ꝓut legitur Lu. 23. ¶ Tertia ratio eſt, quare in hora ſexta Deum laudamꝰ, quia tali hora Chriſtus diſcipulis ſuis recumbentibus apparuit, & ipſis cernentibus eſt eleuatus in cælum, Lu 23. Mar, 46. Act. 1.

¶ De Nona. Cap. 7.

B NOnã dicimus in ſignum, quod Chriſtus Dei filius paſſus illa hora reddidit Deo patri ſpiritum, dicens. In manus tuas &c. vt habetur Lu. 23.& de celeb.miſ.cap.In quadam.§. non ad eſſe hominis. ¶ Secunda ratio eſt, quare hora nona deum laudamus, quia illa hora, vt legimus, miles cum lancea latus aperuit, vnde exiuit ſanguis & aqua, vt habetur Io. 19.& de cõſ.diſt. 2.c. 1.de ſumma trin. c. 1.in cle. ¶ Tertia ratio eſt, quia in hora nona cætus apoſtolorum ad orandum conuenire conſueuerat. Act. 3. Et ideo nos exemplo ipſorum idem facere debemus, iuxta illud quod habetur de elec.c. ſignificaſti. 2.q. 2.c. Deus omnipotens.

¶ De Veſperis. Cap. 8.

VEſperas dicimus in ſignum, quod Chriſtus illa hora, cum ſero factũ eſſet, in cæna ſacramẽtũ corporis & ſanguinis ſui inſtitu C it, & pedes diſcipulorũ lauit, vt habetur Io. 12. ¶ Secũda ratio eſt, quare in hora veſpertina Deũ laudamns: q̃a iſta hora Chr̃s fuit depoſitus, prout habetur Matth. 27. ¶ Tertia ratio eſt, q̃a in hora veſpertina diſcipulis euntibus in caſtellum Emaus Chriſtus in habitu peregrini apparuit, vt habetur Luc. vlti.& 1.q. 1.Dominus in prima.

¶ De Completorio. Cap. 9.

COmpletorium dicimus in ſignũ quod illa hora corpus Chr̃i poſitum fuit in ſepulcro, vt habet̃ Lu. 23. & de cõſ.di. 1. cõſulto. ¶ Secũda ratio eſt, quia in hac hora Chriſtus ſudauit guttas ſanguinis ſeu ſanguineas, vt habetur Lu. 22. de cele.miſ.c. In quadam.§. pe.in fi. ¶ Tertia ratio eſt, quia in hac hora deputata fuit cuſtodia monumenti ſui ſacratiſſimi corporis, vt habetur Mat. vlt.

¶ Quare

¶ Quare diuerſimode horæ incipiunt. Cap. 10. D

ET eſt notandum, quia contingit peccare tripliciter, ſcilicet corde, ore, & opere. Ideo tribus modis diuerſis incipiuntur horę. Et matutinæ quidem per Domine labia mea aperies. Completoriũ per Conuerte nos Deus ſalutaris noſter aliæ horæ per medium, ſcilicet Deus in adiutorium meum intende. ¶ Domine labia, dicimus contra peccata oris. Deus adiutorium, contra peccata operis. Cõuerte nos Deus, contra peccata cordis.

¶ Sed quia in peccato cordis & oris eſt aliquid operis, ideo per omnes horas diei dicimus, Deus in adiuto. Monachi autem in matutinis dicunt prius, Deus in adiutorium, & poſtea, Domine labia mea aperies. Et ratio eſt: quia ſine auxilio Dei, nec corpus, nec labia ad eius laudem operari, vel aperiri poſſunt. Et ideo dicitur Ioan. 15. Sine me nihil poteſtis facere: & habetur tranſumptiue. 26. q. 4 c. Epiſcopi eorum. ¶ Hymni qui dicuntur ad horas diei, ſignificant laudem. ¶ Pſalmi, qui ſimiliter dicuntur ad horas, ſignificant bonam & diuinam operationem. ¶ Antiphonæ ſignificãt charitatis copulam. ¶ Capitula, exhortationem boni operis, ſeu diuini. ¶ Reſponſoria ſignificant bona opera. ¶ Verſiculi ſignificant fructus. ¶ Oratio ſignificat miſericordiam Dei, quæ præcedit, & ſubſequitur hominem in bonis operibus. E

¶ De his qui tenentur dicere horas canonicas. Cap. 11.

Tria ex ſacris canonibus sũt accepta, q̃ ligãt ad diuina officia hoĩes Ordo, Beneficiũ, & ſolẽnis religioſorũ Profeſſio

ET nota quod ſacerdos promotus ad ſacros ordines, vel habens beneficium eccleſiaſticum, tenetur ad iſtas ſeptem horas dicendas, vt probatur, 91. diſt. c. presbyter. & de cele. miſſ. c. preſbyter. & at. de apoſtatis. ca. 1. Et hoc verum eſt, niſi ſint infirmi. nam tunc excuſant. ar. 91. diſt. ca. clericus victum. Et ex hoc patet quod non debent immiſcere horas ſub vna oratione, ſicut aliqui faciũt male: ſed ſingulas dicant diſtinctè. Debet autem clericus horas reddere in eccleſia, ſi poteſt, iuxta dictum Pſalmiſtæ. In eccleſijs benedicite dñm Alias reddat vbi honeſte & commode poterit. Debent etiam ſe conformare clerici iuxta modum & ordinem officiandi ſuæ eccleſiæ cathedralis. De conſe. diſ. 2. Inſtitutio. 12. diſt. de his. F

¶ Officium vero mortuorum prætermitti non debet, niſi dies ſolẽnis impediret, vt extra de celeb. miſſ. ca. quidam enim. Et eſt ratio, quia quicquid poſſidemus, ex mortuis habuimus.

A TRACTATVS DE RVBRICIS GENE-ralibus *Diuini officij ex Breuiario nouo*

Secundum conſuetudinem Sacri Concilij Tridentini acceptis.

Officium quotidie fit aut duplex, aut ſemiduplex, aut ſimplex.

De Officio duplici. Cap. I.

OFficiũ fit duplex in diebus à feria quinta in Cœna Dñi vſq; ad feriã tertiã Paſchæ incluſiue, in dñica in Albis, in Aſcenſione Dñi, in Pẽtecoſte. & ĩ duo
B bus diebus ſequẽtibꝰ incluſiue: in feſto Trinitatis, Corporis Chr̃i, Dedicatiõis ꝓpriæ Eccl'iæ, ĩ feſtis qbus ĩ Kalẽdario apponĩt hæc vox, Duplex: in die octaua feſti hñtis Octauã: in feſto Patroni vnius, vel pluriũ alicuiꝰ loci, vel Titularis eccleſiæ, & in feſtis ſanctorum, qui apud quaſdã eccleſias, Religiones, vel Congregationes conſueuerunt ſolenniter celebrari, cum eorum octauis cõſuetis, & officijs proprijs à Sede Apoſtolica approbatis, aut ex eiuſdem ſedis auctoritate receptis, vel recipiendis, ſeruata tamen forma huius Breuiarij, alioquin de cõmuni, etiam ſi predicta feſta in eius Kalendario nõ ſint deſcripta. Pręterea offiñ fit duplex pro defunctis in cõme. omnium fideliũ defunctorũ & præſente corpore, vt in eius officio dicitur circa finem Breuiarij.

C ¶ Feſtum duplex celebratur eo die, quo cadit, niſi illud contingat transferri, vt dicitur in rub. de Transla. feſtorum.

¶ Habet primas. & ſecundas Veſpe. integras, niſi cum alio ſimili cõcurrat, vt dicitur in rub. de Concurrentia officij: & totum officium fit de duplici, incipiendo à primis veſp. vſq; ad Cõple. ſequẽtis diei incluſiue: exceptis tribus diebus maioris Hebdomadæ ante Paſcha in quibus officium duplex incipit à Matutino, & vigilia Natiuitatis Domini: in qua officium duplex incipit a Laudibus. Officium autẽ defunctorum habet tantum primas veſperas, Matutinum, & Laudes, vt circa finem Breuiarij ponitur.

¶ In vtriſq; veſp. Matutino, & laudibus tantum, non autem in alijs Horis duplicantur antiphonæ.

¶ Ad Matutinum regulariter dicuntur tres nocturni, cum nouem pſalmis, & totidem lectionibus, præterquam in Paſchate Reſurrectionis, & Pentecoſtes, cum duobus ſequentibus diebus: in quibus dicitur vnum tantum nocturnum cum tribus pſalmis, & totidem lectionibus, ſub officio duplici, vt ibi. D

¶ Quomodo ſit ordinandum officium duplex in Veſper. Matutino, & cęteris Horis: ſimiliter & de Antiphonis, Reſponſorijs, Verſibus, Capitulis, & alijs in eo dicendis, habentur inferius de ſingulis propriæ rubricæ.

¶ Preces & ſuffragia de Sancta Maria, Apoſtolis, & Pace, in officio duplici non dicuntur, vt etiam in proprijs eorum rubricis dicetur.

¶ De officio Semiduplici. Cap. 2.

Officium ſit ſemiduplex diebus Dominicis, & infra octauas: Hoc eſt, Dominicæ per annum, excepta Dominica in Albis, quæ ſit duplex, & dies infra octauam celebrantur ſub officio ſemiduplici. Item officium ſit ſemiduplex in feſtis, quibus in Calendario apponitur hæc vox, ſemiduplex. E

¶ Item in feſtis proprijs quorundã locorum, ſeu congregationum, quæ ſolennius apud illas, quam ſimplicia conſueuerunt celebrari.

¶ De feſto ſemiduplici fit eo die quo cadit, niſi contingat transferri, vt dicitur in rubr. de Tranſlatione feſtorum.

¶ Habet totum officium integrum ſicut duplex, ſed non duplicantur antiphonæ.

¶ Ad Matut. dicuntur tres nocturni, præterquam infra octauas paſchæ, & Pentecoſtes: in quibus dicitur vnum nocturnũ cum tribus pſalmis, & totidẽ lectionibus: & regulariter quãdo dñr tres nocturni, dominicis exceptis, dicuntur nouem pſalmi, & totidẽ lectiones. F

¶ Qũo ſit ordinandum officium ſemiduplex tam in feſtis, q̃ in dñicis, & infra oct. item & de Añis Verſibus ℞ijs, & huiuſmodi alijs, & qñ in ſemiduplici dñr preces ad Primã, & Cõpletoriũ, & ad Veſp. & ad Laudes ſuffragia, ſeu Cõmemorationes cõmunes de ſancta Maria, Apoſtolis, & Pace, habẽtur inferius de ſingulis propriæ rubricæ.

De officio ſimplici. Cap. 3.

Officium ſit ſemplex in diebus ferialibus, quando occurrit fieri de feria: hoc eſt officium de feria ſimplex, vt in propria Rubrica dicitur. Itẽ officium fit ſimplex in feſtis, quibus in Calendario nõ apponi-

A apponitur hæc vox, Duplex, vel ſemidupl. vel de octaua.

¶ De feſto ſimplici fit eo die quo cadit, niſi eodem die occurrat fieri officiū nouem lectionum, vel de S. Maria in ſabbato, vel de feria, cui feſtum ſimplex cedit. vt dicitur in rub. de Commemorationibus.

¶ Habet tantum primas Veſpe. a Capitulo, niſi cum eo concurrat feſtum nouem lect. Dominica, vel octaua, vt dicitur in rubr. de Concurrentia officij: & eius officium terminatur ad nonam. Poſt nonam nihil amplius fit de feſto ſimplici, nec Commemoratio.

¶ Feria autem incipit, & deſinit, vbi deſinit, & incipit officium præcedens, vt in ſua rubrica dicitur.

¶ Ad matutinum dicitur vnum tantum Nocturnum cum duodecim pſalmis, vt in Pſalterio, ſecundum feriam quæ occurrit: & tres
B lectiones leguntur, vt infra in rubr. de lectionibus habetur.

¶ Quomodo ſit ordinādum eius officium tam in feſtis, quam in ferijs ad Veſp. ad Matutinum, & alias Horas: item & de Antiphonis, Verſibus, Reſponſorijs, & alijs, ac quando Preces & commemorationes communes, ſeu ſuffragia de Cruce, ſancta Maria, Apoſtolis, & Pace dicenda ſint habentur inferius propriæ rubricæ.

¶ De Dominicis. Cap. 4.

DE Dominica ſemper fit officium in Dominicis Aduentus, & in Dominicis a Septuageſima vſque ad Dominicam in Albis incluſiue, quocunque feſto duplici, vel ſemiduplici adueniēte: quia tunc feſtum transfertur, vt in rub. de Translatione feſtorum dicitur, niſi illud feſtum ſit de principali Titulo, vel patrono alicuius eccle-
C ſiæ, vel loci: quia tunc de huiuſmodi feſto fit tantum in ea eccleſia, vel loco, cuius eſt Titulus, vel patronus, cum commem. Dominicæ, quibuſdam Dominicis exceptis: vt dicitur in rub. de Commemorationibus. In alijs Dominicis per annum fit de Dominica, quando die Dominico non occurrit feſtum duplex: quia tunc fit de duplici cum comme. Dominicæ in vtriſque Veſp. & Laudibus: & ad Matutinum nona lectio legitur de Homilia Dominicæ: vt dicitur in rubr. de Commemorationibus. Si ſemiduplex eodem die occurrat, tranſfertur, vt dicitur in rubr. de Tranſlatione feſtorum.

¶ De Dominicis infra oct. Natiuitatis Domini, Epiphaniæ, Aſcenſionis, & Corporis Chriſti occurrentibus, officium fit ſicut de octaua, exceptis Capitulis, Lectionibus, Verſic. Antipho. ad Magnificat

cat, & Benedictus, & Oratione, quæ dicuntur de Dominica, cum D
commemoratione octauæ, vt ſuis locis ponitur: nec dicuntur in illis Preces ad Primam: & Completorium, nec ad Veſperas, & Laudes ſuffragia de Sancta Maria Apoſtolis, & Pace.

¶ De Dominicis infra alias octauas totum off. fit de dominica, vt in Pſalterio, & in Proprio de tempore, cum commem. octauæ, omiſſis etiã dictis Precibus & ſuffragijs, vt ſupra. De Dominica occurrente in die octaua fit cõm. ſicut dictũ eſt, quãdo in ea fit de feſto duplici.

¶ Poſitum eſt autem officium ſex Dominicarum ab Epiphania vſque ad Septuageſimam, & vigintiquatuor a Pentecoſte vſq; ad Aduẽtum, vt compleatur numerus Dominicarũ, quæ ſunt ab Epiphania vſque ad Septuageſimam, & a Pentecoſte vſque ad Aduentum, ne vlla Dominica per annũ ab Epiphania vſque ad Septuageſimã, E
& a Pentecoſte vſque ad Aduentum vacet, quin ſaltem de ea fit cõmem. Nam quę aliquando ſuperſunt poſt Epiphaniam ante ſeptuageſimã ponuntur poſt vigeſimamtertiam a Pentecoſte, hoc ordine.

¶ Si Dominicæ poſt Pentecoſten fuerint xxv. xxiiij. poſt Pentecoſten erit, quæ eſt vj. poſt Epiphaniam.

¶ Si xxv. xxiiij erit quæ eſt v. & xxv. quæ eſt vj.

¶ Si xxvij. xxiiij. erit iiij. xxv. erit v. & xxvj. erit vj.

¶ Si xxviij. xxiiij. erit iij. xxv. erit iiij. xxvj. erit v. xxvij. erit vj. & vltimo loco ſemper ponitur quæ in ordine eſt xxiiij. poſt Pentec. etiam ſi poſt Pentec. aliquando non ſint niſi xxiij. Dominicæ. Tunc enim xxiiij. ponitur loco xxiij. & officium xxiij. ponitur in præcedenti ſabbato, quod non ſit impeditum feſto nouem lectionum, alio- F
quin in alia præcedenti feria, in qua fiat officium de feria, & in ea legantur tres lectiones de homilia Dominicæ, omiſſis lectionibus ſcripturæ illius feriæ, & ad Laudes dicatur Antiphona ad Benedictus, & Oratio de Dominica xxiij.

¶ Idem ſeruatur de Dominica ij. poſt Epiph. quando Dominica Septuageſimæ venerit immediate poſt octa. Epiphaniæ. Tunc enim in ſabbato præcedenti vt ſupra non impedito, alioquin primo die poſt oct. fiat officium de feria, in qua Reſponſoria dominicæ primo ponuntur, & tres lectiones leguntur de homilia eiuſdem dñicę cum eius Añã ad Benedictus, & oratione. Feſtum vero ſemiduplex in ea occurrens transfertur in primam diem ſimili feſto non impeditam.

¶ Cum

A ¶ Cum vero in Proprio de tẽpore dicitur aliqua dominica eſſe prima mẽſis, in qua primo ponitur initium libri de Scriptura cum ſua hiſtoria, ideſt cum Reſponſorijs: animaduertendum eſt, eam dici primam dominicam menſis, quæ venit in calendis illius menſis, vel eſt proximior calendis, hoc modo. Si calẽdæ venerint in ij. iij. & iiij. feria, dominica prima menſis erit quæ præcedit calendas etiã ſi venerit in præcedenti menſe: ſi autem calẽdę venerint in v. & vj. feria, ac ſabbato, prima dominica erit quæ ſequitur poſt ipſas calendas.

¶ Cum etiam in diſtributione Scripturę per menſes Auguſtum, Septembrem, Octobrem, & Nouembrem, vnicuique menſi quinque dominicæ aſſignentur cum ſuis hebdo. & poſt quartam hebdo. aliquando adueniat dominica, quæ eſt propinquior calendis ſequen-
B tis menſis, tunc omittitur dominica quinta cum ſua hebdo. & ponitur dominica prima ſequentis menſis, ſimiliter cũ ſua hebdomada.

¶ Id quoque obſeruetur, Quãdo menſis præcedẽs habuit quatuor dñicas, ſequens habebit quinq;: & econtra, quãdo præcedẽs habet quinque, ſequens habebit quatuor, excepto mẽſe Nouembri: quia dñica prima Aduen. non ſumitur ea, quæ eſt propinquior calendis Decẽbris: ſed quæ feſto ſancti Andreæ, vel quæ venerit in ipſo feſto.

¶ Officium dñicæ fit ſemidup. incipit a primis Veſp. in ſabbato: & habet totum officium integrum vſq; ad Complet. dñicæ incluſiue, niſi cum aliquo concurrat, vt dicitur in rub. de Cõcurrentia officij.

¶ Ad Matutinum dicuntur tres nocturni cum pſal. de pſalterio: & nouem lectiones leguntur vt in proprio de tempore.

C ¶ Quomodo autem ſit ordinandũ eius officiũ: inſuper & de lectionibus, Reſponſorijs & alijs: & quõ initia librorum Scripturæ cũ ſua hiſtoria ſint ponenda: habẽtur de ſingulis inferius propriæ rubricæ.

¶ De Ferijs. Cap. 5.

De feria ſemper fit officium in ferijs Aduen. Quadrageſi. Quatuor temporum, Vigiliarũ, & Rogationum: quãdo infra hebdo. non occurrit feſtum duplex vel ſemiduplex. Si tunc ſimplex feſtum occurrat, fit tantum de eo comme. vt dicitur in rubrica de Cõmemorationibus. Similiter & quãdo infra hebdo. Reſponſoria ſunt primo ponenda, cum non occurrit dies, in quo fiat de feria, vt dicitur in rub. de Reſponſorijs. Alio tempore per annum fit officiũ de feria, illis diebus, quibus infra hebdo. in Calendario non ponitur ali-

quod feſtum duplex, ſemiduplex, vel ſimplex: & nō occurrit aliqua octaua, vel aliquod feſtum ſolenne, aut conſuetum in aliqua eccleſia reprobari, quamuis in Calendario huius Breuiarij non ſit deſcriptum: & niſi in ſabbato fieri debeat officium de Sancta Maria. D

¶ Officium feriæ fit ſimplex, & in Aduentu, Quadrageſima, Quatuor tēporibus, Vigilijs, & rogationibus incipit a Matutino: in alijs vero ferijs per annum, inde fit de feria, vbi deſinit officium præcedentis diei: ita vt ſi præcedenti die fuerit duplex, vel ſemidup. officium feriæ incipiat ſequenti die a Matutino. Si præcedenti die fuerit feſtum ſimplex, de feria fit a veſp. illius pręcedentis diei incluſiue. Similiter & quando in feria quarta & ſexta Quatuor temp. Septembris, & in feria quarta Ciner. ac in vigilijs occurrit aliquod feſtum ſimplex, de quo fit commem. tunc præcedenti die, niſi fuerit feſtum nouem lect. a veſpe. fit de feria, vt in Pſalterio, ſine precib. cum oratione dominicæ præcedentis, & cum comm. feſti trium lect. in ſequenti feria occurrentis. Terminatur autem officium de feria. ſubſequente duplici, vel ſemiduplici, ad Nonam, ſubſequente ſimplici in ferijs per annum extra Aduentum, Quadrag. Quatuor tempora, Rogationes, & vigilias, ad Capitulum veſperarum, quia inde fit de feſto ſimplici abſque vlla deinceps commem. feriæ. E

¶ Ad Matut. dicitur vnum tantum noc. cū pſalmis, ſecundū ordinē feriarum in Pſalterio, cum tribus lectio. vt in proprio de tempore.

¶ Excipiuntur ab hoc ordinario officij de feria, Feriæ maioris hebdom. ſanctæ, & feriæ octauarum Paſchæ, & Pentecoſtes.

¶ Quomodo ordinādum ſit officium de feria ad Matut. & alias Horas: item Quomodo dicendæ ſunt lectiones, & Reſponſoria: & quādo dicendæ ſint preces feriales: ac de alijs, quæ ad officium feriæ pertinent, habentur inferius de ſingulis propriæ rubricæ. F

¶ De vigilijs. Cap. 6.

De Vigilia fit officium in omnibus vig. per annum, quæ ieiunātur, vbi in Calendario annotatur hæc vox, Vigilia: niſi in die vigiliæ occurrat feſtum nouem lect. vel octaua: tunc enim in officio nouem lec. legitur nona lectio. de Homilia vigilię, & fit comm. de ea ad Laudes tantum, cum antiphona, ad Benedictus, & Verſu feriæ occurrentis de pſalterio, & oratione Vigiliæ, præterquam in illis feſtis, quæ inferius excipiuntur.

¶ Si

A ¶ Si vigilia occurrat in Dominica, de vigilia fit officium in ſabbato, quod nō ſit impeditum officio nouem lect. quia tunc de vigilia fit tantum commem. vt dictum eſt. Excipitur ab hac regula vigilia Natiuitat. Epiphaniæ Domini, quæ ſi venerint in dominica fit de illis, vt in proprijs rub. dicitur. Si autem in vigilia occurrat feſtum ſolenne alicuius loci, vel ex ſolennioribus infra annum, quæ inferius in rub. de Commemorationib. numerantur (veluti ſi in vigilia ſancti Ioan. Baptiſtæ venerit feſtum Corporis Chriſti) nihil tunc prorſus, nec commemoratio fit de vigilia. Idem ſeruetur, quando aliqua vigilia venerit in Aduentu, Quadrageſima, & quatuor temporibus nulla enim in eorum fer. de vigil. fit commemo.

¶ Officium vigiliæ incipit ad Matut. ſicut dictum eſt de prædictis
B ferijs in ſuperiori rubr. de Ferijs: terminatur autem ad Nonam, quia Veſperæ ſunt de ſequenti feſto.

¶ Officium Vigiliæ totum fit de feria occurrenti, vt in Pſal. & tres lectu. leguntur de homilia in euang. Vigiliæ, cum tribus Reſponſorijs de feria occurrenti ordine in ſuperiori rubr. de ferijs deſcripto. Dicuntur Preces, & commem. de Cruce, S. Maria, Apoſtolis, & Pace: aliaque omnia ſicut in prædictis ferijs Quadrageſi. & Quatuor temporum, de quibus habentur inferius, tam de ordinando eius officio, quam de alijs propriæ rubricæ.

¶ Excipitur ab hoc ordinario Vigiliarum, quæ ieiunantur, vigilia Pentec. quæ cum tribus noctur. ſub officio ſemiduplici celebretur, vt ibi: & vigilia Natiuit. Domini, quæ nocturno ferię excepto in Lau
C dibus, & Horis habet reliquum officium duplex. In Vigilijs vero Epiphan. & Aſcenſionis, quæ non ieiunantur, fit officium nouem lectionum, vt ſuis locis dicitur.

¶ De Octauis. Cap. 7.

DE octaua fit officium, vel ſaltem commemo. quando aliquo feſto, vel dominica non impeditur per octo dies continuos, in Natiuitate Domini, & tribus ſequentibus feſtis, in Epiphan. in Paſchate reſurrect. in Aſcenſione Domini, in Pentecoſte, in feſto Corp. Chriſti, in feſto Dedic. propriæ Eccleſiæ, in feſtis, quibus in Calendario apponitur Octaua, in feſto Patroni, & Titularis Eccleſię, & in feſtis aliorũ Sanctorũ, quę apud quaſdam eccleſias congregationes, & religiones cõſueuerunt ſolenniter cũ octauis celebrari:

¶ Infra octauas Epipha.& Paſchæ,& Pentec.non fit de feſto dupli ci, vel ſemiduplici occurrenti, ſed transfertur poſt octauam. Infra alias octa.fit de eis cum Commem.octauæ,niſi illud feſtum fuerit ex enumeratis in ſequenti rub. de Commem. in quibus nulla fit commem.de octa.excepta.octa.Corporis Chriſti:infra quam oct.fit tã tum de duplicib.cum commemo. octauæ: de ſemiduplicibus vero infra eam non fit,ſed transferuntur, vt dicitur in rub. de Tranſla. feſtorum. De ſimplicib. infra quaſcunque octauas occurrentibus fit tantum commem. præterquam in duobus diebus poſt Paſcha, & Pentec. vt in ſequenti rub. de Commemorationib. dicitur. De Dominicis infra octa. occurrentibus in die octaua, ſeruetur quod dicitur in rub. de Tranſlat. feſtorum. Si duæ octauæ ſimul concurrant, fiat de digniori: vt dicitur in rubrica de Concurrentia officij. D E

¶ Officium de octaua in Paſchate & Penteco. fit cum vno nocturno, vt ſuis locis ponitur. In alijs oct. fit cum tribus noctur. nouem, ſcilicet pſalmis, & nouem lectionibus, & omnia dicuntur ſicut in die feſti, præter lectiones, quarum primæ tres ſemper ſunt de ſcriptura occurrenti in officio de Tempore, preterquam infra octa. Aſſumpt.ſanctæ Mariæ. Aliæ lectiones ſecundi & tertij noctur.dicuntur, quæ infra octauam ponuntur. Infra octa.vero Patroni, aut alterius feſti, quod in aliquibus eccleſijs conſueuit cum octaua celebrari, ſi propriæ apud illas eccleſias lectiones infra oct. non habentur, ſæpius in ea repetantur lectiones poſitæ in communi Sanctorum, ſi de ſanctis fiat octaua: alioquin lectiones diei. Infra octa. officium fit ſemiduplex, in die octauæ dupl. F

¶ In Veſperis infra octa. omnia dicuntur ſicut in ſecundis Veſper. feſti, & in primis Veſpe.diei octauæ, omnia ſicut in primis Veſp. feſti, præterquam in diebus octauis ſancti Stephani, S. Ioannis Apoſtoli, & ſanctorum Innocentium, in quorum Veſperis Antiphonæ, & pſalmi non dicuntur, ſicut in eorum diebus feſtis venientibus infra octa. Natiuitatis, ſed Antiphonæ ſumuntur de Laudibus diei feſti: pſalmi autem vt ſignantur pro ſecundis Veſp.in cõi ſanctorum.

¶ Infra octa. non fiunt ſuffragia conſueta de ſancta Maria, Apoſtolis, & Pace: nec dicuntur preces ad Primam & Complet. In alijs quomodo ſit ordinandum officium de octaua, habentur propriæ rubr.inferius.

¶ De

A ¶ De Commemorationibus. Cap. 8.

Commemorationes fiunt de feſtis ſimplicibus, quando in eorũ dieb. incidit feſtum nouem lectionum etiam translatum, vel Dominica, vel octaua, vel ſabbatum: & quando Reſponſoria ſunt primo ponenda, vel aliter de feria fieri præcipiatur.

¶ De feria Aduentus, Quadrageſimæ, Quatuor temporum, Vigiliarum, & Rogationum fit commemo. quando feſtum nouem lect. in illis ferijs occurrit. Si ſimplex feſtum in eiſdem ferijs occurrat, officium fit de feria, & commem. de feſto ſimplici.

¶ Præterea fit cõm. de Dominicis, a Pentecoſte vſque ad Aduentum, & ab Epiphan. vſque ad Septuage. & a Dominica in albis vſq; ad Aſcenſio. excluſiue, quando feſto duplici impediuntur. De alijs
B Dominicis a prædictis nulla fit commem. Dominicæ occurrente feſto duplici: quia feſtum in illis occurrens trãsfertur, niſi illud feſtum fuerit principale Patroni, vel Tituli ipſius eccleſiæ: non autem alicuius capellæ vel altaris eiuſdem eccleſiæ: & tunc de huiuſmodi principali feſto fit tantum in eo loco, vel eccleſia, cuius eſt Patronus, vel titulus, cum commem. Dominicę (excepta prima Dominica Aduẽtus, prima Dominica Quadrageſi. Dominica Paſſionis, Dominica Palmarum, Dominica Paſchę, & Dominica in Albis, ac Dominica Pentec. & Trinitatis) in quibus huiuſmodi occurrens feſtum tranſfertur in ſequentem ſimili, vel digniori non impeditum: dummodo non fuerit infra maiorem hebdom. & per octauam Paſchæ, & Pentecoſtes, quibus diebus non fit de aliquo feſto duplici occurrenti.

C ¶ De octaua etiam, quando feſtum lec. vel Dominica impeditur, fit commem. niſi illud feſtum nouem lec. fuerit ſolenne principale alicuius loci, vt ſupra. Nam in primis Veſp. & Laud. huiuſmodi feſti nulla fit commemo. feſti ſimplicis occurrentis, nec alicuius vigiliæ, nec alicuius diei infra octa. nec alicuius præcedentis feſti nouem lectio. niſi id feſtum fuerit eiuſdem ſolennitatis cum ſequenti, nec Dominicæ, ſi feſtũ illud ſolenne celebretur feria ſecunda: exceptis Dominicis Aduentus, & Dominicis a Septuageſima vſque ad oct. Paſchæ incluſiue: de quibus Dominicis, ſicut etiam de ferijs Aduentus, & Quadrag. ſemper fit commem. quocunque feſto adueniẽte.

¶ Idem ſeruatur in quibuſdam feſtis maioribus per annũ, ſ. in Natiuitate Domini, in cuius officio nulla fit commem. de feſto ſimpli-

ci, ſed in ſecunda tantū Miſſa de S. Anaſtaſia: in Paſcha Reſurrectio- D
nis cū tribus proximę antecedentibus, & duobus ſequentibus: diebus: in Aſcenſione Domini: in Pētecoſte cum duobus ſequentibus: in feſto Corporis Chriſti: in feſtis Natiuita. ſancti Io. Baptiſtæ, ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & Aſſumptione beatæ Mariæ: in feſto Omnium Sanctorum, ac in feſto Dedic. propriæ eccleſiæ, in quibus feſtis, nec in primis Veſper. nec in Laudibus vlla prorſus fit commemo. feſti ſimplicis, aut alterius nouem lectio. vt dictum eſt ſupra de feſto ſolenni alicuius loci: niſi titularis eccleſiæ priuilegio aliter fieri oporteat.

¶In feſto autem Circuncisionis, in Dominica in Albis, & in feſto Trinitatis, in feſtis Purificationis, Annunciationis, & Natiuitatis S. Mariæ: in feſtis Apoſtolorum, & Euangeliſtarum: S. Laurentij, & E
Dedicationis S. Michaelis Archangeli: de ſimplicibus occurrentibus fit commem. in Laudibus tantum: de Dominica vero, de octaua, & de alijs feſtis nouem lectio. in eiſdem occurrentibus non fit commem. eo modo, quo nec in feſto ſolēni alicuius loci vt dictum eſt ſupra, niſi eadem feſta occurrant infra octa. Natiuitatis Domini, & Corporis Chriſti: de quibus octauis ſemper fit commemoratio quocunque duplici infra eas adueniente.

¶De Dominicis, de octauis, & de ferijs Aduentus, & Quadrageſimę commemo. fit in vtriſque Veſper. & Laudib. De ferijs Quatuor temporum Vigiliarum, & Rogationum (quando de illis commem. fieri debet) commemo. fit in Laudib. tantum. De feſtis autem ſimplicibus, niſi in diebus ſupradictis occurrant, commemo. fit in pri- F
mis tantum Veſp. & Laud. eo die, quo in Calendario aſſignantur. De Dominicis vero & octauis commemo. fit in vtriſque Veſper. & Laud. niſi in illis adueniat aliquod ex ſupra enumeratis feſtis.

¶Commem. fiunt hoc modo. Poſt orationem diei, in primis Veſp. dicitur Antiphona, quæ poſita eſt ad Magnificat, & in Laudib. quæ poſita eſt ad Benedictus in Communi (ſi propriam non habuerit) cōueniens eius officio, cuius fit comme. Poſt Antiphonam dicitur Verſus, inde ſumēdus vnde ſumpta eſt Antiphona, ſ. poſt hymnum Veſperarū, & Laudum: deinde dicitur oratio. Si Antiphona, & Verſus feſti, de quo fit comm. ſumenda eſſent ex eodem Cōi, vnde ſumpta ſunt in officio diei, in feſto commemorationis variātur, ita vt in

Veſperis

A Veſperis ſumātur ex Laudib. & in Laudib. ex Veſperis eiuſdem Cōmunis:niſi aliter ſignetur: Si de tempore fiat comm. de Dominica, ſcilicet vel de feria. Antiphona & Verſus ante orationem eodem modo ſumantur ex Proprio de tempore, ſi habuerit proprium, alioquin de Pſalterio: oratio vero ex Proprio de tempore.

¶ Quando fit commemor. de Dominica, vel feria, quæ habet propriam homiliam, nona lectio in officio diei nouem lect. legitur de homilia Dominicæ vel feriæ: quæ erit vel prima de homilia, vel tres ſimul in vna lectione coniunctæ.

¶ Si in die, in quo fit officium nouem lect. fiat commemo. de feſto trium lec. nona lectio in officio nouem lec. legitur de feſto triū lect. ſi propriam habuerit: quod feſtum trium lect. ſi duas lectiones pro-
B prias habuerit: ex duabus fiat vna lectio, quæ ſit nona in officio nouem lect. Quæ lectio de ſancto non legitur quando de eo fit commemora. in Dominicis, quæ habent nonum Reſponſorium, nec quando nona lectio legenda eſt de homilia Dominicæ vel feriæ, vel octauæ vt ſupra: nec in ferijs & alijs diebus, quando in officio diei leguntur tantum tres lectiones.

¶ Quando contingit fieri plures cōm. ſeruetur hic ordo. De duplici fiat ante dominicā: de dñica ante diem infra octauam: de octaua ante feſtum ſemiduplex: de ſemiduplici ante feriam Aduentus. Quadrageſimę, Quatuor temporum, Vigiliarum, & Rogationū, & de dictis ferijs ante feſtum ſimplex: niſi aliter ſignetur. De dominica, de octaua, de feſto ſemiduplici, & de ſancta Maria, quando de ea fit cō-
C mem. in veſp. pręcedentibus ſabbathum propter feſtum nouem lectio. in ſexta feria occurrens, fiat ante feſtum ſimplex, quod celebrandum erat diebus prædictis, niſi eorum officio impediretur. De feſto ſimplici fit commemo. ante ſuffragia, ſeu communes commemorationes de Cruce, ſancta Maria, Apoſtolis, & Pace: ac etiam ante commemo. conſuetam Tituli, vel Patroni eccleſiæ, quæ etiam pro ſui dignitate alijs ſuffragijs prædictis præponeretur. De quibus ſuffragijs, & communibus commemorationibus ſanctorum quomodo agendum ſit, habetur inferius propria rubrica.

¶ De Translatione feſtorum. Cap. 9.

SI aliquod feſtum duplex occurrat in dominicis Aduentus, & in dominicis a Septuag. vſq; ad dominicā in Albis, in vigil. Nati-

uitatis Dñi:infra octa.Epipha.in feria quarta Cinerum:in tota Ma D
iori Hebdo.& infra octa.paſchæ,in Aſcenſione Domini, in diebus à Vigilia pentec.vſque ad feſtum Trinitatis incluſiue,in feſto Corp. Chriſti,& eius die octaua,transfertur in primam diem feſto duplici vel ſemiduplici non impeditam: exceptis tamen feſtis Natiuitatis ſancti Io.Baptiſtę, & ſanctorum apoſtolorum Petri, & Pauli, quæ in die octaua Corporis Chriſti celebrantur: excepto quoque feſto ſolenni alicuius loci,quod in propria tantum eccleſia, ēt in aliquib⁹ ex ſupradictis occurrens, vt in rub.de Commem. dictum eſt,celebratur, Si autem feſtum Natiuit.ſancti Io. Baptiſtæ venerit in die Corp.Chriſti, transfertur in ſequentem diem cum comme. octa. Corp.Chriſti: & ſequētibus diebus fit officiū de eadem octaua Corporis Chriſti cum comme,octa.S.Io.Baptiſtæ. Dies autem octaua E
S.Io.tunc veniens in die octaua Corporis Chriſti, non transfertur, ſed de die oct.S.Io.Baptiſtæ eo anno fit tantum commemo.in vtriſque veſper.& Laudibus,diei octauę Corporis Chriſti.Et id ſemper ſeruetur, quando feſtum habens octauam transfertur: vt non ideo dies octaua transfertur,ſed ea die de ea fit cōmemor. quæ alias erat octaua, ſi feſtum non fuiſſet translatum.

¶ Si in die octaua alicuius feſti habētis octauam, occurrat aliquod feſtum duplex ex maiorib. ſupra in rub.de Commemorationibus enumeratis, fiat de feſto cum commemo.diei octauæ:ſi autem non fuerit ex prædictis feſtis,fiat de octaua, & feſtum transferatur in primam diem ſimiliter non impeditam.

¶ Si aliquod feſtum duplex infra octa. occurrens alio maiori feſto F
duplici impeditur,transferatur in primam diem ſimili non impeditam,& in eo fiat commemoratio de octaua.

¶ Si in aliis Dominicis per annum a ſupradictis occurrat feſtū duplex,non transfertur,vt dictum eſt in rubr.de Commemoratio.

¶ Feſtum ſemiduplex occurrens dieb.ſupradictis, & aliis Dominicis per annum,transfertur in primam diem ſimili feſto non impeditam,occurrens vero in Dominicis infra illas octauas in quibus fit de feſtis occurrentibus vt dictum eſt in rubri.de octauis, transfertur in ſequentem diem,cum commemo. octauę, quæ ſi fuerit ſimili feſto impedita, prædictum feſtum ſemiduplex veniens in Dominica, transfertur poſt octauam.

A ¶ Si duo feſta nouem lectio.ſimul eodem die veniunt,fiat officium de digniori,ſeu de maiori:& quod minus eſt transferatur.

¶ Si plura feſta nouem lect. transferenda eſſent, prius transferatur duplex,quam ſemiduplex & inter plura duplicia, quod eſt dignius ſemper prius transferatur,& prius celebretur:alioquin ſi ſunt ęqualia,vnum ante aliud transferatur,ſuo ordine.

¶ Feſtum ſimplex nunquam tranfertur, ſed ſi de eo officium fieri non poteſt, fiat commemo. vt dictum eſt in rub.de Commemorationibus:ſi autem venerit in diebus, in quibus de ſimplici nulla fit commemo.eo anno non fit de eo amplius.

¶ Si aliquod feſtum nouem lect. in quo annotatum eſt fieri cōme. alicuius ſancti,transferatur propter aduenientem Dominicam, vel B aliud feſtum maius, non tamen tranfertur cum illo commem. illius ſancti in eo aſſignata:ſed dicta commem. fit die ſuo in Dominica, vel alio feſto,in quo fieri poſſit cum ſua nona lectione: ſi propriam de vita ſancti habuerit:feſtum vero nouem lect. transfertur ſine vlla amplius commemo.feſti ſimplicis prędicti. Quod etiam ſeruatur in commemo. occurrentibus in vigilijs: cum de vigilia veniente in Dominica, fit in ſabbatho: tunc enim comme. feſti ſimplicis non fit in Officio vigiliæ: ſed in Dominica.

De Concurrentia Officij. Cap. 10.

Concurrentia officij attendenda eſt ſemper in ſecundis veſpe. quomodo ſit ordinandum officium cum ſequenti die. Itaque cum dicitur officium aliquod cum alio concurrere, intelligitur de C pręcedenti in ij. Veſp. cum ſequenti in primis Veſp. vt de hodierno in Veſperis cum ſequenti in craſtino.

¶ Duplici ergo in ſecundis veſpe. concurrente cum alio ſequenti duplici;regulariter à Capitulo fit de ſequenti cum commem. pręcedentis,niſi aliter in proprijs locis annotetur.

¶ Duplici vero concurrente cum feſto ſemiduplici,cum Dominica, cum die infra octauam,cum feſto ſimplici, & cum officio S. Marię in ſabbato:omnia in ſecundis Verperis de duplici,commemoratione illorum.

¶ Duplici etiam concurrente cum feria, vel potius ſequente feria: omnia de duplici & nihil de feria ſequenti. Sed ſi feſtum celebretur in Aduentu, Quadrag. & Quatuor temporibus fit ſemper comme.

de feria, non ratione concurſus cum ſequente feria, vt infra dicetur. D
Idem dicendum de feſtis ſimplicib. venientibus cum feſto nouem lect. & de quibus etiam commemo. fit non ratione concurſus, ſed quia eodem die veniunt, vt dictum eſt in rub. de Commemo.

¶ Semiduplici feſto, Dominica, & die infra oct. concurrentib. cum ſequenti duplici, omnia de duplici cum commem. illorum, niſi duplex fuerit ex numero maiorum, quæ ſupra in rub. de Comme. numerata ſunt, in quibus nulla fit comme. præcedentis. Semiduplici feſto concurrente cum ſequenti alio ſemiduplici cum Dominica, vel cum die infra octauam, a Capitulo fit de ſequenti, & commem. præcedentis. Semiduplici autem feſto concurrente cum ſequente feſto ſimplici, vel cum officio S. Mariæ in ſabbatho, omnia de ſemiduplici, cum commemo. ſequentis. Semiduplici concurrente E
cum ſequente feria, nihil de feria, vt dictum eſt ſupra.

¶ Dñica concurrente cũ ſequenti feſto ſemiduplici, & cũ die infra oct. vel cũ feſto ſimplici, oĩa de dominica cum comm. ſequentis niſi aliter ſignetur. Dñica concurrente cum feria, nihil de feria, vt ſupra.

¶ Die infra octauam concurrente cum ſequente dominica, vel ſemiduplici, a Capitulo de ſequenti, cum comm. octa. Si duæ octauæ ſimul concurrant, vt octaua S. Io. Baptiſtę cum octa. Corporis Chriſti, vel e contra: & octaua S. Laurentij cum octaua Aſſumptionis S. Mariæ, totum off. fit de digniori cum commemo. alterius: niſi dies octaua minus digni veniat infra octa. alterius: tunc enim totum off. fit duplex. de die octa. cum comme. diei infra octauam. Dies infra octa. cum ſimplici propriæ non habet concurſum: quia in ſequenti F
die infra octa. non fit de ſimplici, niſi commemoratio: quæ & eadem ratione in pręcedenti die infra octa. fieri debet. Dies infra oct. cum feria nullum habet concurſum: quia de feria nihil fit, niſi infra octa. veniat aliqua ex ſupradictis ferijs Aduentus quadrag. & Quatuor temporum: de quibus infra octa. fiet tantum commemoratio.

¶ Die octaua concurrente cum alia die octaua, a Capitulo fit de ſequenti, excepta octaua Natiuit. Domini, cum octa. ſancti Stephani, & octa. Corporis Chriſti, cum octa. S. Ioannis Bapt. in quibus de ſequenti fit tantum commemo. Die octaua concurrente cum ſequenti duplici etiam tranſlato, a Capitulo fit de ſequenti cum commem. octa. exceptis diebus octa. Epiphan. Paſchæ, Aſcenſio. Pen-

A teco. & Corporis Chriſti: in quibus fit tantum commemo. de ſequenti. Si autem ſequens feſtum etiam translatum fuerit ex ſolennioribus ſupra enumeratis in rubr. de Commemorationibus, totum off. fit de ſequenti cum commemoratione octauæ.

¶ Simplex cum alio non poteſt concurrere in ſecundis Veſper. (licet cum ipſo poſſit eſſe concurſus in primis Veſpe.) quia non habet ſecundas veſpe. ſed eius off. terminatur ad Nonam: & deinceps nihil fit de eo, nec commemo. Si ſequatur aliud ſimplex, pſalmi erunt ſecundum feriam occurrentem in Pſalterio ad veſpe. & a Capitulo fit de ſequenti ſimplici ſine vlla commem. præcedentis. Si ſequatur officium nouem lectio. Veſperæ totæ erunt de eo ſine vlla ſimiliter commemoratione ſimplicis præcedentis, ſi nullum feſtum ſequatur B ſubintrat officium de Tempore, & Veſperæ totæ erunt de feria.

¶ Feria non poteſt concurrere cum alio in ſecundis Veſperis, neque cum ipſa poteſt eſſe concurſus in primis Veſperis: quia eius officium incipit, & deſinit, vbi deſinit, & incipit quodcunque aliud officium: Quamuis propriæ, ſi ei dandum eſt principium ſequente feria poſt aliam feriam, eius officium incipiat a Matutino, terminatur tamen ſequente aliam feriam ad Complet. & ideo ſi feria ſequatur aliam feriã. in Veſpe. præcedentis feriæ nihil fit de ſequenti, quo ad ea quæ in ſequenti feria ſunt propria. Verbi gratia, ſi in Veſpe. feriæ tertiæ ante feriam 4. Cinerum, fiat de feria: in Veſp. feriæ tertiæ dicitur oratio Dominicæ præcedentis, non autem ea, quæ eſt propria in ſequẽti feria quarta Cinerum, nec ante orationem dicuntur C Preces, quæ dicendæ ſunt in dicta feria quarta cinerum. Quod etiã fit, quando feria per annum præcedit feriam Quatuor temporum, & Vigiliarum. Hac etiã ratione ſuperius dictum eſt in concurrentia, aliorum officiorum, cum feria nullum officium concurrere, & nihil fieri de feria præcedenti adueniente alio officio: ſi autem de ea aliquando comme. fieri debet, non fit ratione concurſus, ſed quia eo die, quo officium feriarum Aduentus, Quadrageſimę, Quatuor temporum, Vigiliarum, & Rogationum impeditur, illarum commemoratione temporis ex præcepto Eccleſiæ prætermitti non debet.

¶ Cum vero occurrit feſtum ſimplex veniat in feria quarta & ſexta quatuor temporum, in feria quarta Cinerum, & in Vigilijs, quæ ieiunantur, Veſperę antecedentes erunt de feria cõmuni per annũ,

non

non autem de ſequenti, vt dictum eſt cum comme. feſti ſimplicis in D
ſequenti feria occurrentis. Quod ideo non fit, quia ſequens feria habeat primas Veſperas, ſed quia cum feſtum ſimplex in ſequenti die non habeat officium propter feriam pręd ictam in ea occurrentem, nec etiam conuenit illud habere Veſperas præcedentis diei.

¶ De officio ſanctæ Mariæ in Sabbatho. Cap. 11.

IN omnibus ſabbathis per annum extra Aduentum, Quadrageſimam, & Quatuor tempora, & niſi officium fieri debeat de Feria propter Vigiliam in ſabbatho occurrentem, vel propter Reſponſoria primo ponenda, vel propter officium Dominicæ 23. poſt Pentecoſten in officio feriæ aliquando ponendum, vt in rubrica de dominicis dictum eſt, ac niſi fiat officium nouem lectionum, vel de octaua Paſchæ, & Pentecoſtes, ſemper fit officium de Sācta Maria: E
quemadmodum circa finem Breuiarij diſponitur. Si autem in ſabbato occurrat feſtum ſimplex, fit officium de ſancta Maria: & de feſto ſimplici fit tantum commemoratio.

¶ Cum vero de ea ſupradictis diebus officium fieri non poteſt, nullum tunc fit commemo. de ſancta Maria propter ſabbathum, ſed tantum in ſemiduplicibus, quando eius officium paruum non dicitur, fit conſueta eius commemoratio per annum poſita in Pſalterio poſt Veſperas ſabbathi.

¶ Eius officium in ſabbatho incipit feria ſexta, ad modum feſti ſimplicis, a Capitulo, & terminatur ad Nonam ſequentis diei ſabbathi. Si autem feria ſexta fuerit officium nouem lect. in Veſperis fit tantum de ea commemor. cum Antiphona, verſū, & oratione, F
quæ habetur in officio eius in ſabbatho.

¶ Ad Matutinum poſt Inuitato. & Hymnum de S. Maria, dicitur vnum nocturnum cum duodecim pſalmis ferialibus. verſus, tres lectiones, quarum prima & ſecunda ſunt ex Scriptura de tempore, & alia omnia tam in Matutino, quam in Laudibus, & Horis, vt in officio S. Mariæ in ſabbatho aſſignatur.

¶ Dicuntur preces Dominicales ad Primam, & Complet. & fiunt ſuffragia conſueta de Apoſtolis, & Pace, & Tempore Paſchali ſola commem. de Cruce, vt in ſecunda feria poſt octa. Paſchæ. Poſt Nonam nihil fit de ea, niſi conſueta eius commemoratio cum alijs ſuffragijs, quando agenda eſt in officio de Dominica.

¶ De

A ¶ De ordinando Officio ex prædictis Rubricis. Cap. 12.

SI quis velit ex ſupradictis rubricis ordinare officium occurrentis diei videat in Calenda. & in Tabula feſtorum mobilium, de quo fiat officium ſequenti die: & vt inuenerit eſſe faciendum, ſic ordinabit illud in veſperis & alijs Horis nocturnis & diurnis.

¶ Si ordinandum ſit officium de tempore, ideſt de Dominica, vel feria, recurrendum eſt ſemper ad Pſalterium, vbi ordinate ponitur quod eſt commune officij de Tempore, cum diſtributione pſalmorum, & ad proprium de tempore, vbi lectiones Reſponſoria, quædã Antiphonæ, & orationes ponuntur, quæ deſunt in Pſalte. Inuitatorium, hymni, capitula, verſus, Reſpõſoria breuia, & antiphonę, quæ diuerſis temporibus ponuntur in Proprio, dicũtur loco eorum, quę B ſunt in pſalterio: cũ vero propria nõ fuerint, dicũtur vt in pſalterio.

¶ Si officium ſit ordinandum de ſancto, recurrendum eſt ſemper ad commune Sanctorum: niſi proprium habeat in proprio Sanctorum, vbi pro qualitate feſti, ſi nouem lectio. ideſt duplex vel ſemiduplex fuerit, omnia ordinate ponuntur: illis exceptis, quæ propria ſuis locis habentur.

¶ Si feſtũ fuerit trium lect. (nocturno feriæ, & lectionibus exceptis) omnia de eodem Communi ſumuntur. Tres lect. primi nocturni in officio nouem lect. & prima & ſecunda lectio, vel prima tantum in feſtis trium lectio. ſumuntur de Scriptura in officio de tempore. Quæ vero propriæ, aut de communi Sanctorum in feſtis aſſignantur: ex proprio vel communi ſanctorum requirantur.

C ¶ In maioribus ſolennitatibus, & feſtis per annum, totum off. ordinatur, vt in proprijs locis ponitur.

¶ In feſtis beatæ Mariæ (omiſſis his, quæ propria in illis habentur) hymni, nouem pſalmi: & alia quædam requirenda ſunt ex communi eius off. paruo, circa finem Breuiarij.

¶ Modus inchoandi officium, dicendi Inuitatorium, hymnos, Antiphonas, & verſus habetur in principio pſalterij.

¶ Cum vero Antiphonæ duplicandæ ſunt, dicuntur integræ ante pſalmos, ſicut in fine pſalmorum.

¶ Modus dicendi abſolutiones, & Benedictiones ante lectiones, legendi, & terminãdi lectiones: dicendi Reſpõſoria poſt lectiones: ac Reſponſoria breuia poſt capitula, habẽt in prima dñica de Aduẽtu.

¶ Quomo-

¶ Quomodo ſit inchoandum, & terminandum officium per horas, habetur in Pſalterio. D

¶ Quomodo terminandum per Antiphonas beatæ Mariæ, habetur in fine Completorij.

¶ Sed vt hæc omnia facilius habeantur, poſitæ ſunt ſequentes rubricę de ſingulis horis, earumque partibus diſtinctè cognoſcendis.

¶ De Matutino. Cap. 13.

AD Matut. hæc per ordinem regulariter dicuntur ſecundum diuerſitatem officij: niſi aliter in quibuſdam diebus annotetur. Pater noſter. Aue Maria. Credo. omnia ſecreto: deinde clara voce hebdomadarius dicit, Domine labia mea &c. pollice ſignando ſibi os ſigno crucis: Deus in adiutorium &c. manu extenſa ſignando ſe ſigno crucis a fronte ad pectus & a ſiniſtro humero vſque ad dextrum: cum Gloria patri, & alijs, vt in principio Pſalterij. Deinde dicitur Inuitatorium conueniens officio de Tempore, vel ſancto: quod dicitur cum pſal. Venite eo modo, quo in principio pſalterij deſcribitur. dicto pſalmo, & repetito Inuitatorio, dicitur hymnus: qui officio de tempore, vel de ſancto conuenit. E

¶ Poſtea in duplicibus, & ſemiduplicibus dicuntur nouem pſalmi: ſed in Dominicis plures, vt in Pſalterio, cum ſuis Antiphonis, & verſibus, quæ tempori vel feſto conueniunt: & totidem lectiones cum octo Reſponſorijs: aliquando cum nouem, vt ſuis locis ponitur, per tres noctur. diſtinctos: hoc modo.

¶ In primo noctur. dicuntur tres Pſalmi, cum tribus Antiphonis: poſt ſingulos pſalmos vna Antiphona: ſed tempore Paſchali, ideſt a dominica in Albis vſque ad Penteco. præterquam in officio Aſcenſionis Domini: tres pſalmi cuiuſque nocturni dicuntur ſub vna Antiphona: & in fine pſalmorum poſt vltimam Antiphonam cuiuſque nocturni dicitur verſus. Poſtea Pater noſter. Et ne nos. Abſolutio. Exaudi. Benedictio. Benedictione perpetua: & aliæ ad ſingulas lectiones vt in prima Dominica de Aduentu ordinantur. Deinde leguntur tres lect. de Scriptura, quæ per ordinem in officio de Tempore occurrunt, niſi aliæ aſſignentur: & ad ſingulas lectio. dicitur vnum Reſponſorium conueniens officio: ſi de tempore, vt in proprio temporis: ſi de ſancto, vt in proprio ſanctorũ: alioquin vt in cõmuni, etiã ſi lectiones primi noct. ſint de ſcriptura officij de tẽpore. F

¶ In

A ¶ In fine vltimi Reſponſorij cuiuſque nocturni dicitur Gloria pat. cum repetitione partis Reſponſorij: eo modo quo dicitur in prima Dominica de Aduentu, primo Reſponſorio illius Dñicæ excepto.

¶ In ſecundo nocturno dicũtur alij tres pſalmi,& Antiphonę, Verſus,Pater noſter, Abſolutio,Ipſius,& eius conſequentes Benedictiones: vt in dicta prima Dominica de Aduentu habentur: tres lectiones de aliquo ſermone: aut de vita alicuius Sancti:& ad quamlibet lectionem vnum Reſponſorium Officio conueniens.

¶ In tertio nocturno alij tres pſalmi,cum antiphonis,vt ſupra:poſt tertiam Antiphonam,Verſus, Pater noſter, Abſolutio,A vinculis, & Benedictiones conſequentes ad ſingulas lectiones,quæ erũt de homilia Euangelij de tempore, vel de feſto, ſecundum qualitatem of-B ficij, vt in eadem prima Dominica de Aduentu. Poſt ſeptimam, & octauam lect.dicitur Reſponſorium officio conueniens:aliquando autem dicitur etiam poſt nonam lect. vt ſuis locis dicitur, & in fine vltimi reſponſorij, aut octaui, aut noni, dicitur Gloria patri, vt ſupra. Si non dicitur nonum Reſponſorium, poſt vltimam lectionem dicitur hymnus, Te Deum.

¶ In officio trium lectionum. Ad Matutinum, Pater noſter, Aue Maria, Credo, Domine labia &c. Inuitatorium, & hymnus in feriali officio de feria, ſi non ſint in proprio de tempore, dicuntur vt in Pſalterio:in feſtis,de feſto,vt in Communi ſanctorum:deinde nocturnum feriæ,vt in Pſalterio,ideſt duodecim pſalmi, cum ſex Antiphonis: & tempore Paſchali cum vna Antiphona, qui dicũtur tam C in officio feriali,quam in feſtis ſimplicibus.

¶ Poſt Pſalmos, & Antiphonas dicitur Verſus:in feriali officio, vt in Pſalterio: in feſtis, vt in Communi ſanctorum: qui in feſtis ſumitur,ſecundum ferias,ex nocturno Cõis, vnde ſumuntur Reſponſoria: vt dicitur infra in rubricis,de Verſibus,& Reſpõſorijs. Poſt verſum,dr̄ Pater noſter, Abſolutio, & Benedictiones,vbi habetur ĩfra in rubrica de Abſolutionibus & Benedictionibus. Tres lectiones(ſi nõ adſit homilia)ſingulæ in officio feriali dicũtur,de Scriptura,quæ eo die occurrit in ꝓprio de Tpe: ſi adſit homilia,ſingulę tres de homilia. In feſtis,prima & ſecunda,de eadẽ ſcriptura:tertia de ſancto.

¶ Si fuerint duæ lectiones de ſancto: prima tantum erit de Scriptura: reliquæ de ſancto.

¶ Poſt

¶ Poſt ſingulas lectiones in ferijs extra tempus Paſchale, dicitur D
vnum Reſponſorium, ita vt dicantur tria reſponſoria. Tempore vero Paſchali: & in feſtis duo tantum Reſponſoria dicuntur, ſcilicet poſt primam, & ſecundam lectionem tantum: In fine vltimi Reſpõſorij, ſecundi ſcilicet, aut tertij, dicitur Gloria patri, cum repetitione partis Reſponſorij. Quæ Reſponſoria in Officio de ſanctis, ſumuntur ex Communi ſanctorum: in feriali Officio ex Dominicis, quando propria per ferias non diſtribuuntur, ordine deſcripto in rubrica de Reſponſorijs. Quando non dicitur tertium Reſponſoriũ, poſt tertiam lectionem dicitur Hymnus, Te Deum.

¶ De Laudibus. Cap. 14.

AD Laudes, Deus in adiutorium &c. dicuntur pſalmi, & canticum Benedicite, vel aliud, vt habetur in feriali officio extra E
tempus Paſchale, cum Antiphonis officio conuenientibus. Qui pſalmi, & canticum in Dominicis per annum, exceptis Dominicis a Septuageſima vſque ad Dominicam Palmarum incluſiue, & in feriali officio temporis Paſchalis, ac in feſtis tam nouem quam trium lectionum, dicuntur de Dominica, vt in Pſalterio. In prædictis vero Dominicis a Septuageſima vſque ad Dominicam Palmarum incluſiue dicuntur vt ſuis locis ponitur. In feriali officio per annum, extra tempus Paſchale, dicuntur vt in Pſalterio.

¶ Antiphonæ in Dominicis quando propriæ non aſſignantur, dicuntur vt in Pſalterio. In feſtis nouẽ & trium lectionũ, ſi non adſint propriæ dicuntur de Cõi. poſt pſalmos dicitur Capitulũ, Hymnus, Verſus, Antiphona ad canticum Benedictus, cum eodem Cantico, F
& Oratio: omnia pro qualitate Officij, de Tempore vel de feſto.

¶ Preces quando dicendæ ſunt, dicantur, ante primam orationem. Commemorationes vero de Cruce, de ſancta Maria, Apoſtolis, & Pace, ſimiliter quando dicendæ ſunt, poſt orationem, niſi alia commemoratio feſti ſimplicis occurrat, quæ ſemper prædictas commemorationes præcedit, de quibus infra in proprijs rubricis dicitur.

¶ Ante orationem dicitur, Dominus vobiſcum, & Oremus: poſt vltimam orationem repetitur. Dominus vobiſcum. Deinde, Benedicamus domino: & verſus Fidelium animæ, Pater noſter. Dominus det nobis ſuam pacem: & Antiphonæ beatæ Mariæ, vt habetur in fine Completorij, ſi tunc diſcedendum ſit a Choro, alioquin

in fi-

A in fine vltimæ Horæ, niſi ſequatur Miſſa, vel officium Defunctorũ, aut Litaniæ, vt in propria rubrica dicetur.

¶ De Prima. Cap. 15.

AD Primam, Pater noſter, Aue Maria, Credo ſecreto, Deus in adiutorium, &c. Hymnus. Iam lucis.

¶ Deinde inchoatur Antiphona, quæ cõuenit: quæ in feſtis ad omnes Horas ſumitur ex Laudibus per ordinẽ, quarta prætermiſſa. In alijs ſeruetur rubrica inferius poſita de Antiphonis. Poſtea dicuntur pſalmi, qui in Dominicis & ferijs dicuntur vt in Pſalterio, In feſtis autem, & tempore Paſchali, tres tantum, vt etiam ibi annotatur.

¶ Poſt Antiphonas dicitur Capitulum, Regi ſęculorum. In feriali officio extra tempus Paſchale dicitur Capitulum, Pacem. deinde
B Reſponſorium breue, Chriſte fili Dei viui, &c. Poſt Reſponſorium bre. in officio duplici, & infra octauas ſtatim dr̃ oratio, Dñe Deus omnipotens: in alio officio non duplici dicitur Kyrie eleiſon, cũ reliquis precibus, omnia vt in Pſalterio: vbi quãdo aliquis ſolus dicit officium, ſemel tantũ dicit: Confiteor omiſſis illis verbis: Tibi pater, vel vobis fratres, & te pater, & vos fratres: quod etiam ſeruatur, quando dicitur ad Completorium. In feriali officio quando dictæ ſunt preces ad Laudes: adduntur aliæ preces, vt ibi in Pſalterio.

¶ Poſt orationẽ, in Choro legitur Martyrologium: deinde dicitur Precioſa cũ reliq. Quæ etiam dicantur ab ijs, qui extra Chorũ nõ legerint Martyrolog. in fine ab Abſolutionẽ Capituli in feſtis, dicitur Capitulum Nonæ; Alio tp̃e tam in Dñicis, quam ferijs, vt in pſalte.

C ¶ De Horis, Tertia, Sexta, & Non. Cap. 16.

AD Tertiam, Sextam, & Nonam: ante ſingulas horas dicitur Pater noſter. Aue Maria. Deus in adiuto. Hymnus, & pſalmi, vt in Pſalterio. Añæ ſecũdum officij qualitatem ordine quo ſupra. Dictis pſalmis, poſt Antiphonam dicitur Capitulũ & Reſponſoriũ breue pro qualitate officij: quæ in Dñicis & ferijs, quando non habentur propria in proprio de tp̃e, dicuntur vt in Pſalterio: in feſtis ſi in proprio Sanctorum non ſint propria, ſumuntur de Communi. Poſt Reſponſoriũ breue dicitur oratio, quæ habetur in proprio de tp̃e: ſi autẽ fit de ſancto, vt in proprio Sanctorũ: alioquin vt in Communi.

¶ Poſt orationem repetitur, Dominus vobiſcum: & dicitur, Benedicamus Domino: Fidelium animæ: & Pater noſter, ſecre.

¶ De

¶ De Veſperis. Cap. 17. D

AD Veſpe. Pater noſter. Aue Maria. Deus in adiuto.&c. Deinde dicuntur quinque pſalmi, cum quinque Antiphonis, vt in proprio, aut Communi Sanctorum ſignatur. In Dominicis autem, & Ferijs Antiphonę, & pſalmi ſemper dicuntur vt in pſalter. vbi Tēpore Paſchali pſalmi dicuntur ſub vna Antiphona niſi aliæ proprię Antiphonæ, vt in Dominicis Aduentus, aſſignentur.

¶ Poſt pſalmos, & Antiphonas dicitur Capitulum, hymnus, verſus, Antiphona ad Magnificat cum eodem cantico, & Oratio, omnia de Tempore, vel ſancto pro qualitate officij.

¶ Preces quando dicendæ ſunt, dicuntur ante orationem: Commemorationes vero de Cruce, S. Maria, Apoſtolis, & Pace poſt eam, vt infra in proprijs rubricis dicitur. E

¶ De Completorio. Cap. 18.

AD Complet. abſolute dicitur lectio breuis, vt in Pſalterio: deinde Pater noſter: Confiteor: Miſereatur: Indulgentiam: Conuerte: Antiphona: Pſalmi: Hymni. Capitulū: Reſponſoriū breue: Cāticū cum Aña: omnia vt in fine pſalterij: & poſt eā in duplicibus, & infra octauas dicī Oratio: in alio officio non duplici ante orationē dicitur Kyrie eleiſon cum reliquis precibus, vt ibidem in pſalterio.

¶ Poſt verſum Benedicat & cuſtodiat nos &c. dr̄ vna ex antiphonis B. Mariæ, cum verſiculo & Oratione, vt ibidem: & dicto verſu Diuinum auxilium, dicitur ſecret. Pater noſter. Aue Maria, & Credo.

¶ De Inuitatorio. Cap. 19.

INuitatorium ſemper dicitur in omni officio ad Matut. cum pſal- F
mo, Venite: ordine in principio pſalterij deſcripto: ſed variatur pro officij qualitate, vt in pſalterio, & in proprio de tempore, ac in proprio & Communi ſanctorum.

¶ Non dicitur in die Epiphaniæ, nec in triduo ante paſcha, vt ſuis locis dicitur: nec in officio Defunctorum per annum, excepto die Commem. omnium fidelium Defunctorum, & præſente corpore.

¶ De Hymnis. Cap. 20.

HYmni ſemper dicuntur in qualibet hora, præterquam in triduo ante Paſcha vſque ad Sabba. in Albis incluſiue: & præterquam in officio defunctorum.

¶ Ad Matut. hymnus dicitur poſt pſalm. Venite: repetito Inuitatorio,

A rio,præterquam in die Epiphaniæ. Ad Laudes, & Veſp.dicitur poſt Capitulum:ad Horas ante pſalmos & antiphonas, ad Completoriū pſalmos & antiphonam.

¶ Dicuntut autem in officio de tempore,vt in pſalterio, quando ꝓprij hymni in proprio de Tempore non adſunt: qui hymni de pſalterio,in dominicis,& ferijs aſſignati dicuntur ab octaua pente. vſq; ad Aduentum (Dominica infra octauam Corp. Chriſti excepta) & ab octaua Epiph.vſq; ad Dominicam primam Quadr.excluſiue.In officio de Sanctis dicuntur vt in Communi Sanctorum,niſi proprij in proprio ſanctorum habeantur.

¶ In Natiuitate Domini & vſque ad Epiph.in feſto Corp.Chriſti, & per octauam, & quacunq; fit officium ſanctæ Mariȩ tam nouem
B quam trium lect.etiam tempore paſchali, in fine omnium hymnorum(præterquam in fine hymni.Aue maris ſtella) dicitur Gloria tibi domine,Qui natus es de Virgine, vt in eius officio paruo, etiam ſi dicantur hymni de ſanctis, qui infra octauas prędictas celebrantur:dummodo Hymni de Sanctis ſint eiuſdem metri.

¶ In Epiphania domini,& per totam octa.ac in feſto Transfigura. in fine omnium hymnorum dicitur Gloria tibi domine, quia apparuiſti hodie.

¶ A dominica in Albis vſque ad Aſcenſionē in fine omnium hymnorum dicitur Gloria tibi domine, Qui ſurrexiſti a mortuis: etiā in feſtis Sanctorum eodem tempore paſchali occurrentium, dummodo hymni ſint eiuſdem metri.

C ¶ Ab Aſcenſione autem vſq; ad Pente.dicitur Gloria tibi domine, Qui ſcandis ſuper ſydera, ſimiliter etiam & in feſtis occurrentibus.

¶ In Pentecoſte vero & per octauam dicitur Gloria patri domino, Natoque qui à mortuis &c. Alijs temporibus terminantur hymni, vt ſuis locis ponitur.

¶ De Antiphonis. Cap.21.

AD omnes horas ſemper cum pſalmis dicūtur Antiphonæ vel vna vel plures pro diuerſitate officij, & horarum.

¶ Si de tempore fiat officium,ideſt de dominica,aut feria, dicuntur An̄.vt in pſalterio, quæ cum pſalmis poſitæ in Veſperis dominicȩ & feriarum,in Completorio, ac in nocturnis(etiam quando fit officium de feſto trium lect.ideſt ſimplici)nunquam mutantur niſi tem

pore paſchali,quo tempore dicitur vna tantum Aña,Haleluiah, excepto tempore etiam Aduentus: quo tẽpore ad veſperas & nocturnos dominicę ponuntur proprię antiphonę. In Laudibus & alijs Horis mutantur pro diuerſitate temporum,vt in proprio de tempore habentur,cum vero non aſſignantur, ſemper dicuntur quę poſitę ſunt in pſalterio. D

¶ Añę,quę in proprio de Tempore ſabbato ponuntur ad Magnificat pro prima dominica alicuius menſis,ſumendę ſunt ex ea dominica,quę eſt propinquior Kalendis: vel eſt in Kalendis illius menſis vt ſupra in rubrica de dominicis, ac etiam in rubri. menſis Auguſti dicitur: & ſemper in ſabbato ponitur antiphona ad Magnificat,quę contigua eſt libro Scripturę in dominica ponendo.

¶ In feſtis nouem lect. ad veſp.dicuntur añę de Laudib.niſi ꝓpriæ in veſperis aſſignentur. Ad Horas ſimiliter,tam in officio de tempore quam de Sanctis,quando habentur proprię in Laudibus, & alię proprię non fuerint ad Horas,ſumuntur ex Laudibus quarta pręter miſſa,hoc ordine. Ad primam,prima: Ad Tertiam, ſecunda. Ad Sextam,tertia: Ad Nonam quinta. E

¶ In ferijs Aduentus,quę non habent ad Horas proprias antiphonas,ſumuntur ex Laudibus dominicę pręcedentis. Vbi vero in Laudibus feriarum Aduentus fuerint proprię, ſumuntur vt dictum eſt, ex ipſis laudibus feriarum proprię.

¶ Tempore paſchali,in officio tam nouem, quam trium lect. pſalmi nocturnorum cuiuslibet nocturni,dicuntur ſub vna antiphona, quę officio conuenit,vt ſuis locis ponitur. F

¶ In duplicibus ad Veſper. Matut. & Laudes tantum antiphonę dicuntur ante pſalmos integrę: & poſt pſalmos integrę repetuntur: in alijs Horis, & in officio non duplici, in principio pſalmi inchoatur tantum antiphona,deinde in fine integra dicitur. Et quando aña incipit ſicut p̃s,poſt inceptam añam dicatur quod ſequitur in pſalmo ſine repetitione principij,ab eo loco vbi definit antiphona.

¶ Antiphonis proprijs,tam in officio de tempore,quam de Sanctis ſemper cedunt, quę habentur tam in pſalterio,quam in Communi ſanctorum.

¶ Quando fit aliqua commem. ſemper dicitur antiphona ante orationem cum verſu q̃ ſumit̃ ex officio,q̄ cõuenit ei, de quo fit commemo-

A memoratio: ita vt in Veſperis ſumatur antiphona quę aſſignatur ad Magnificat, in Laudibus quę ad Benedictus, cum verſibus qui habẽtur poſt Hymnum.

¶ Antiphonę ſanctę Marię poſitę in fine Completorij, dicuntur vt inferius in propria rubrica dicitur.

De pſalmis. Cap. 22.

PSalmi in officio de tpe, per oẽs Horas, in dñicis & Ferijs dicuntur eo modo, quo diſtributi ſunt in pſalterio: niſi aliquando aliter in proprio de tempore ſignentur. In feſtis autem dicuntur, vt in proprijs locis ſignantur: alioquin vt in Communi Sanctorum.

¶ Pſalmi ad Laudes de dñica cum cantico Benedicite, dicuntur in omnibus feſtis per annum, & in ferijs temporis paſchalis.

B ¶ Pſalmus, Confitemini, dicitur ad primam cum alijs pſalmis in pſalterio aſſignatis in omnibus dominicis (quando officiũ fit de dominica) a tertia dominica poſt pentec. incluſiue vſq; ad Natiuitatẽ domini excluſiue: & à ſecunda dominica poſt Epiph. incluſiue, vſq; ad Septuag. excluſiue: a Septuageſima autem incluſiue vſq; ad paſcha excluſiue, eius loco dicitur pſalmus, Dominus regnauit: & pſal. Confitemini, tunc dicitur ad Laudes poſt pſalm. Miſerere: vt ſuo loco dicitur. In Dominicis vero Temporis paſchalis à Dominica in Albis incluſiue vſque ad Aſcenſio. excluſiue, dicuntur tantum tres pſalmi ſicut in feſtis, addito ſymbolo Athanaſij. Alij pſalmi per ſingulas ferias diſtributi ad primam, dicuntur ſinguli loco pſalmi, Confitemini: in feriali tantum officio, quando de feria agitur extra

C tempus paſchale. In ferijs vero temporis paſchalis, in feſtis per annum, & in ſabbato, ſiue de ſancta Maria, ſiue de feria fiat officium, dicuntur tantum tres pſalmi: ſ. Deus in nomine tuo. Beati immaculati, & Retribue: etiam ſi feſtum duplex celebretur in Dominica.

¶ In Dominicis autem, quãdo officium fit de Dominica, poſt pſalmos additur ſemper ſymbolum Athanaſij, Quicunq;, vt infra in propria rubrica dicetur.

¶ Pſalmi Horarum, ſcilicet ad Tertiam, Sextam, & Nonam, & ad Completorium, nunquam mutantur, vt in pſalterio, ſiue de ſanctis, ſiue de Tempore fiat officium.

¶ Pſalmi de Dominica ad Veſp. vt plurimum dicuntur in veſper.

feſtorum excepto vltimo, qui mutatur: cum vero aliter fit ſuis locis D
annotatur. In Veſper. infra octa. dicuntur pſalmi, vt in ſecũdis Veſp. feſti, exceptis primis Veſp. diei octauæ, in quibus dicuntur, vt in primis Veſp. feſti.

¶ In fine pſalmorum ſemper dicitur Gloria patri, præterquam in pſalmo, Deus Deus meus ad te de luce vigilo: & in pſal. Laudate Dominum de cælis, in quibus dicitur tantum in fine vltimi pſalmi, ante Canticum Benedicite, & ante Capitulum. Præterea non dicitur in triduo Maioris Heb. ante paſcha, nec in officio Defunctorum, cuius loco pro Defunctis dicitur, Requiem æternam &c.

¶ De canticis. Cap. 23.

CAntica dicũtur in officio de tempore, tam de Dominicis, quã de Ferijs, vt in pſalterio diſtribuuntur ad Laudes, Veſperas, & E
Completorium.

¶ In feſtis, & Tempore paſchali ad Laudes ſemper dicitur Canticũ Benedicite, vt in Dominica, & in fine eius non dicitur Gloria patri, ſicut in alijs Canticis dicitur, nec reſpondetur, Amen. Alia cantica ferialia, vt in pſalterio, ad Laudes non dicuntur niſi quando officium fit de feria extra tempus paſchale.

¶ Canticum Benedictus, Magnificat, & Nunc dimittis, ſemper dicuntur ſuo loco, vt in pſalterio.

¶ De Verſibus. Cap. 24.

VErſus ſemper dicũtur ad Matut. poſt vltimum pſal. & antiphonam nocturnorum, ſiue in officio dicantur tres nocturni, ſiue
vnus. Ad Laudes & Veſperas, Verſus dicitur poſt Hymnum. ad ho- F
ras dicitur in Reſponſorio breui, poſt repetitionem partis Reſponſorij, dicto Gloria patri.

¶ In paſcha Reſurrec. & per eius octauam vſq; ad ſabbatum in albis incluſiue, in Nocturno tantum dicitur verſus, in alijs Horis non dicitur, vt ibi.

¶ Quando fit aliqua commem. ſemper poſt antiphonam eius, de quo fit commemoratio, dicitur Verſus, qui in eius officio ponitur poſt Hymn. Veſperarum & Laudum.

¶ Verſibus tempore paſchali ſemper additur Haleluiah.

¶ Verſus Dominus vobiſcum, ſemper pręponitur orationi: & poſt eam repetitur, vt infra dicitur in rub. de oratione.

¶ In

A ¶ In officio feſti trium lect. poſt omnes pſalmos feriales cum antiphonis,dicitur Verſus de Communi Sanctorum,hoc ordine. Feria ij.& v.Verſus primi nocturni.Feria iij.& vj.verſus ſecundi noct Feria iiij.verſus tertij nocturni.

¶ Verſus poſiti in pſalterio ad Laudes,& Veſp ſemper dicũtur quã do alij proprij non aſſignantur,in proprio de tempore.

¶ De Abſolutionibus,& Benedictionibus ante lectiones.Cap.25.

ABſolutiones,& benedictiones dicuntur per ordinem in officio nouem lectio.ante lectiones,vt in prima Dominica de Aduentu ponuntur.ſ poſt verſum dicto Pater noſter.Et ne nos.dicitur abſolutio & Benedictio,vt ibi: preterquam in Matutinis tenebrarum Maioris hebdo. & in officio Defunct in quibus Abſolutio & Bene-

B dictio non dicuntur.

¶ Si officium nouem lect.fit de Sancto,octaua benedictio erit, Cui vel Quorũ feſtum colimus &c.vt ibi.Si de ſancta Maria, octaua benedictio erit.Cuius feſtum colimus ipſa virgo virginum &c. Cũ legũtur tria euangelia cũ homilia, fiat ſicut in Natiuitate dñi dicitur.

¶ Si ſit officium trium lect.& fit de feria,in qua ſingulę tres lect.sũt de Scriptura, Abſolutio & Bendictiones ſumuntur ex prima dominica de Aduentu hoc ordine. Feria ſecunda & quinta Abſolutio & Benedictiones primi noctur.dicuntur. Feria tertia & ſexta ſecundi noct.Feria quarta & ſabbato,tertij noct.

¶ Si autem ſingulę tres lect.non ſunt de Scriptura, Abſolutio dicit̃ ſecundum ferias,ſicut quando tres ſunt de Scriptura.Benedictiones

C vero ſemper dicuntur, vt in tertio noc.dictę dominicę ordinantur.

¶ Si tres lect.ſunt de homilia:Prima Benedictio erit, Euangelica lectio.Secunda, Diuinum auxilium Tertia, Ad ſocietatem.

¶ Si fit de ſancto, de Abſolutionibus idem ſeruatur quod in ferijs, quando non legitur homilia: ſed Benedictiones dicuntur vt in tertio noctur.hoc modo.Prima,Ille nos benedicat:Secũda, cuius, vel quorum feſtum colimus:Tertia,ad ſocietatem.

¶ Quãdo fit officium B.Marię in ſabbato:Abſolutio & Benedictiones dicuntur,vt in eius off.paruo circa finem Breuiarij.

De Lectionibus. Cap.26.

LEctiones leguntur ad Matut.dictis pſalmis nocturnorum cum antiphonis, verſibus, Abſolutionibus quoque & Benedi-

ctionibus,vt ſupra.In duplicibus & ſemiduplicibus dicuntur nouẽ D
lectiones,ideſt in quolibet nocturno tres: in ferijs & feſtis ſimplicibus
leguntur tantum tres lectiones.

¶ In officio nouem lect. leguntur hoc modo.In primo noctur.ſemper
leguntur tres lect. de Scriptura:quę quando ſuis locis propriæ,
aut de Communi ſanctorum non aſſignantur, ſemper leguntur vt
in officio de Tempore:quę ſua quaq; die occurrunt legendę.In ſecundo
noct.ſi fit de ſancto,tres lectiones leguntur de vita Sancti: q̃
ſi nõn adſint proprię,leguntur de ſermone,qui ei conuenit, ex Cõi
Sanctorum,Vnde etiam numerus trium lect.completur, quando officium
fit nouem lect. de aliquo Sancto, qui non habet niſi vnam,
vel duas lect.de vita ſancti. Si fit de dominica, vel alio officio nouẽ
lect.per annum,etiam de octaua,leguntur tres lect.de aliquo ſermone, E
qui in illis ponitur.In tertio noct.ſemper leguntur tres lectiones
de homilia in euangelium,poſitę in proprio aut ex Communi aſſignatę:
& primę lectioni de homilia ſemper pręponitur principium
lectionis,de Euangelio,de quo eſt homilia: etiam infra octauas.Excipiuntur
ab hoc ordinario lectionum Matutinę tenebrarum ante
Paſcha,& defunctorum,vt in ſuis officijs ponitur.

¶ Si in officio nouẽ lect.in quo nõ dicitur nouũ rñſoriũ cõtingat fieri
comme.de aliquo ſancto, qui propriam habet lectionem,nona lectio
legitur de ſancto:ſi fuerint duę de ſancto,cuius fit cõme.ex duabus
lectionibus fiat vna lectio:omiſſa nona lectione in dicto off.nouem
lec.vel octauę lectioni adiuncta. Quod ſi eodem die occurrat
dominica,vel feria,quę habeat homiliam, nona lectio ſancti omittitur, F
& eius loco legitur homilia dominicę,vel ferię.

¶ In officio trium lec.ſi fit de feria,tres lec.leguntur de Scriptura,niſi
tres ſint de homilia:quia tunc omiſſis lectionib.de Scriptura, tres
leguntur de homilia.Si fit de ſancto,quę habeat duas lect. prima tãtum
erit de Scriptura:vel vna,vel ex tribus vna: Secunda & tertia de
Sancto.Si vnam tantum habuerit,vel propriam, vel ex Communi
aſſignatam:prima & ſecunda erunt de ſcriptura,tertia de ſancto: ꝙ
etiam ſeruatur in officio S.Marię in ſabbato.

¶ Si initium lectionis de ſcriptura transferatur in ſecundam feriam
lectiones ſcripturę poſitę in ſecunda feria, vel omittantur, vel cum
alijs de eadem ſcriptura adiunctæ legãtur:quod ſemper fieri poteſt,

A quando lectiones de ſcriptura aliquo die omittuntur.

¶ Lectiones autem de ſcriptura in officio de tempore ſic diſtributę ſunt per annum, vt quotidie aliquid ex ea legatur etiam in officio de ſanctis, quando alię, vt dictum eſt, non aſſignantur.

¶ Initia Librorum ſacrę ſcripturę (qui fere ſemper in Dominicis inchoantur) eo die ponuntur, quo notata ſunt etiam ſi fiat officium de ſancto: niſi in feſto alię proprię lectiones ſcripturę de Communi aſſignentur: tunc enim initium lectionis de ſcriptura transfertur in ſequentem diem, ſimiliter non impeditam. Hiſtoria vero, ideſt Reſponſoria ex hiſtoria ſcripturæ ſumpta: ſi eo die, in quā transfertur initium ſcripturæ propter feſtum occurrens poni non poſſit, ponatur infra hebdomadam, vt dicitur in rub. de Reſponſo-
B rijs. Cum autem initium alicuius epiſtolę beati Pauli, poſt octauam Epiph. vel epiſtolę canonicę tempore paſchali, aut alicuius prophetę minoris menſe Nouembri, infra hebdomadam illorum teporū impeditur aliquo feſto nouem lectionum habente proprias lectiones de ſcriptura, dictum initium epiſtolę & prophetæ, quoad commode fieri poterit, ponatur in ſequenti feria alio ſimili initio ſcripturę ponendo, vel feſto non impedita: alioquin in pręcedēti ſimiliter non impedita, vel cum alijs lectionib. de eadem ſcriptura in ſequentibus diebus continuetur, ita vt aliquo modo ponatur. Cum etiam initium lectionis alicuius libri de ſcriptura trāsfertur in aliā diē, aliæ lectiones eadē die, de eadē ſcriptura aſſignatæ, vel cum ſuperioribus lectionibus legantur, vel omittantur: ita vt non oporteat eas ampli⁹
C in alio ſequenti die reſumere: ſed illę legantur, quę ſua quaq; die occurrunt, aut cum eiſdem iungantur, Quod ſemper ſeruetur, quando lectiones occurrentes de ſcriptura legi non poſſunt.

¶ De ſcriptura quoq; tantum eſt poſitum, quantum ſatis videt̄, pro numero hebdomadarum, quę eſſe poſſunt, & inter Epiphaniam & Septuag & inter Pentecoſten. & Aduentum. Vbi vero contingit minui numerum Dominicarum & hebdomadarum poſt Epipha. adueniente Dominica Septuageſimę, & poſt Pentecoſt. adueniente alia Dñica vt infra dicitur, quod ſuper eſt de ſcriptura alicuius libri pro numero dictarum Dominicarum, & hebdomadarum, poſiti, eo anno omittitur. Quod etiam fit de ſcriptura ex libris Regum: de quib⁹ legitur ab octaua Pentec. vſque ad primam Dominicam Auguſti,

cum non expletur numerus Dominicarum poſt oct.pentec.de eo li D
bro annotatus vſq; ad menſem Auguſti : quia tunc lectionibus de
eo libro omiſſis,legitur ſcriptura quę ponitur mẽſe Auguſti, Quod
ſimiliter & in ſequentibus menſibus obſeruatur:qui menſis, cui q̃n
que Dominicę aſſignantur, non habuerit niſi quatuor:tunc enim
omittuntur lectiones quintę Dominicæ,& eius hebdomadę:& po
nuntur lectiones primę dominicę ſequentis menſis, & eius hebdo-
madę,quę.ſ.Dñica proximior eſt Calendis illius menſis, ſecundum
rubr.menſis Auguſti poſitam in proprio de Tempore.

¶ Lectiones Dñicę quintę Octobris, q̃n October habuerit tm̃ qua
tuor Dñicas, leguntur feria quinta pręcedentis hebdoma.non im-
pedita feſto duplici,quod habeat proprias lect.ſcripturę : alioquin
legantur feria ſexta eiuſdem hebdo. coniunctę lectionibus ſecundę E
& tertię ferię hebdomadę quintę.

¶ Lectiones etiam ſecundę Dñicę Nouembris, & eius hebdoma-
dę omittuntur,quando idem menſis habuerit tantum quatuor do-
minicas:tunc.n.tertia Dominica Nouem.cum ſua hebdo. ponitur
loco ſecundę,& quarta loco tertię,& quinta loco quartę.

¶ Lectiones de ſcriptura poſitę in Communi ſanctorum,leguntur
tam in feſtis duplicib.quam ſemiduplicib. vbi aſſignant̃ in Proprio
ſanctorum per annum: Rurſus, quando aliquod feſtum in propria
eccleſia ſolenniter celebratur:Item quando aliquod feſtum nouem
lect.occurrit in Quadrageſima, & Quatuor temporib. in ſecunda
feria Rogationum,& in Vigilia Aſcenſ.in quibus ferijs in officio de
Tempore non aſſignãtur lectiones de ſcriptura,ſed de homilia: tũc F
enim in feſtis recurrendum eſt ad lectiones de ſcriptura, poſitas in
Communi ſanctorum. Quod ſi occurrat in die octauę alicuius feſti
habentis octauam,tunc in primo noct. diei octauę repetãtur lectio
nes,quę in primo noct.feſti lectę fuerint. Alię lectio.ſecundi & tertij
noct. poſitę in Cõi Sanctorũ,ſimiliter leguntur, q̃n in proprio ſan-
ctorum aſſignantur:& quando in aliqua eccleſia aliquod feſtum ce
lebratur cum nouem lectionibus,quia in ea eſt ſolenne,aut conſue-
tum celebrari,quod proprias de feſto lectiones non habuerit.

¶ In fine cuiuſcunq; lectionis dicitur: Tu autem domine miſerere
nobis,& reſpõdetur,Deo gratias. Quod etiam fit in lectionibus bre
uibus in principio Completorij:& in fine Primę,poſt Pretioſa:prę-
terquam

A terquam in triduo maioris hebdo.ante paſcha: & in officio Defun-
ctorum, vt ſuis locis ponitur.

De Reſponſorijs poſt lectiones. Cap.27.

RESponſoria dicuntur ad Matut.poſt lectiones: ita vt poſt quã
libet lect.dicatur vnum Reſponſorium, vt infra.

¶ In feſtis nouem lect.(prȩterquam in feſto SS.Innocẽtium, qñ nõ
venerit ĩ Dñica) & in Dñicis à Dominica in Albis incluſiue vſq; ad
Aduent.excluſiue: & à Dñica infra oct.Natiuitatis incluſiue vſq; ad
Septuag.excluſiue, dicuntur octo tantum Reſpõſoria: & in fine ter-
tij, ſexti, & octaui, dicitur Gloria patri, cum repetitione partis Reſpõ
ſorij: quod regulare eſt in fine vltimi Reſponſorij cuiuslibet noctur
ni, tam in officio nouem, quam trium lect. excepto tempore paſ-
B ſionis: quo tempore repetitur Reſponſorium a principio, excepto
etiam officio Defunctorum: cuius loco dicitur Requiem ȩter. Qui
verſus Gloria patri, quibuſdam diebus dicitur in primo Reſponſo-
rio, vt in proprijs locis annotatur. Poſt nonam lectionem prȩdictis
diebus, quando octo tantum dicuntur Reſponſoria, immediate di-
citur hymnus, Te Deum.

¶ In Dominicis Aduentus, & in Dominicis a Septuageſima vſque
ad Dominicam palmarum, & in triduo ante paſcha dicuntur nouẽ
℟ia: quia tunc non dicitur, Te Deum.

¶ In officio autem trium lect, qñ fit de feſto, & in ferijs temporis pa
ſchalis, quod eſt inter Dominicam in Albis, & Aſcenſionem (exce-
pta feria ij Rogationum, in qua dicitur tertium ℟ium) dicũtur duo
C ℟ia: quia poſt tertiam lectionem dicitur, Te Deum: Quæ ℟ia in fe-
ſtis ſumuntur de Communi Sanctorum, & in dictis ferijs Temporis
paſchalis, quando alia propria non aſſignantur, ſumuntur de Domi
nica, in qua primo ſunt poſita, hoc ordine.

¶ Secunda & quinta feria, primum & ſecundum ℟ium primi no-
ctur. Feria tertia & ſexta, primum, & ſecundum ℟ium ſecundi noc.
Feria quarta, primum & ſecundum ℟ium tertij nocturni.

¶ In alijs ferijs, extra tempus paſchale, dicuntur tria ℟ia (quia in il-
lis non dicitur, Te Deum.) Hoc ordine. Feria ſecũda & quinta, tria
℟ia primi nocturni. Feria tertia & ſexta, tria ℟ia ſecundi noct. Feria
quarta & ſabbato, quando in eo fit de feria, tria ℟ia tertij noc.
Dñicȩ prȩcedẽtis, in qua primo ſunt poſita. Verũ qa in tertio noct.

Dominicarum a tertia poſt Pentec. incluſiue vſque ad Aduentum D
excluſiue: & ab octa. Epiphan. vſque ad Septuag. excluſiue, non habetur niſi vnum ℞ium dicendum infra hebdomadam, quod eſt ſeptimum in Dominica, propterea quod ℞ium, duo Seraphim, non dicitur niſi in Dominicis poſt Penteco. vſque ad Aduentum, & ab Epiphania vſq; ad Septuag. ideo Feria quarta & ſabbato quando ex tertio noctur. ſumenda erunt ℞ia, primum ℞ium erit, quod eſt ſeptimum Dominicę, ſecundo & tertio loco dicitur ſecundum & tertium ſequentis ferię. i. poſt ſecundam, & tertiam lect. dicitur ſecũdũ & tertiũ ℞ium, quod eſt ſecundum & tertiũ ſecundę ſequẽtis ferię, ſi propria ℞ia habuerit: alioquin ſi non habuerit propria, dicitur ſecundum & tertium ℞ium primi noctur. eiuſdem Dominicę.

¶ Sumuntur autem ℞ia ex eo loco, vbi primo ſunt poſita in princi- E
pio menſis vel libri, & ea repetuntur in alijs ſequentib. Dominicis illius menſis, in quibus alia non aſſignantur, vel donec de illo libro legitur, vnde ſumpta ſunt ℞ia. Quæ autem in prima hebdo. mẽſis poſita ſunt per ferias, repetantur eodem ordine in eiſdem ferijs per ſequentes hebdo. donec alia ponantur.

¶ Reſponſoria etiam propria ſecũdę feriæ, ſi propter feſtum occurrens poni non poſſint in ea feria vbi aſſignantur, ponantur in ſequẽti prima occurrenti feria. Vbi vero non adſunt propria, ſemper ex nocturnis Dominicę ſumuntur dicto ordine.

¶ Si ℞ia primi noctur. eius Dominicæ, in qua primo ponuntur propter feſtum duplex in ea occurrens, in ipſa Dñica poni non poſſint,
ponantur primo die eius hebdomadæ, in qua occurrit fieri de feria, F
& omittantur alia, quæ forte in illa feria propria haberentur. Si vero in tota hebdomada nõ occurrat dies, in quo fiat feria, prima die nõ impedita feſto nouem lect. fiat officium de feria, cum comm. feſti trium lect. in ea occurrentis: ſi tota hebdomada, & ſequens dominica fuerit impedita officio nouem lect. in qua non poſſit fieri officiũ de Dominica vel de feria, id fiat in ſequenti hebdomada vel Dominica, dummodo in ea alia ℞ia non ſint primo ponenda: quia tunc ſi alia ℞ia ſint primo ponenda, prima die præcendentis hebdomadę non impedita feſto duplici, fit de feria, vt ſupra: & feſtum ſemiduplex in ea occurrens transferatur.

¶ ℞ia etiam tertii nocturni, quæ in aliquibus Dominicis ex textu

euangelij

A euangelij ſumpta ſunt, non repetantur per hebdomadam, quando in ea ſumenda ſunt ℞ia ex tertio noctur. Dominicæ: ſed eorum loco dicantur alia ſequentis feriæ. Idem ſeruatur de quibuſdam ℞ijs propriis, in feriis Quadrageſimæ, vbi num tantum ℞ium ponitur: quia non dicuntur niſi in eo die, quo ponuntur: & in alijs ſequentibus ferijs Quadrageſimæ ſumuntur ex dominica, ordine ſupradicto.

¶ Tempore paſchali in fine ℞ii ante verſum additur Haleluiah. Primum ℞ium feſti quod aliquando nõ dicitur infra quaſdam octauas dicitur in dominica infra octa. ſi ad modum octauæ agatur officiũ, & in die octaua, niſi aliter notetur.

De Reſponſorijs Breuibus Horarum. Cap. 28.

B RESponſoria breuia dicuntur poſt capitulũ ad Primam, Tertiã, Sextam, & Nonã, & ad Completoriũ: prçterquam triduo ante Paſcha vſq; ad Sabbatũ in Albis excluſiue: quibus diebus non dñr. Ad Primam & Cõplet. ſemꝑ dñr eodẽ modo, vt in pſalterio. In alijs Horis, quando fit officium de dominica, vel de feria per annum, dicuntur vt habentur in pſalterio. In Aduentu autem, Quadrag. & tẽpore paſchali, vt ſuis locis habentur propria. In feſtis ſimiliter quando non habentur propria, dicuntur vt in Communi ſanctorum.

¶ In fine ℞ij breuis ſemper dicitur Gloria patri, cum repetitione partis ℞ij: eo modo quo ordinatur ad primã in pſalterio, præterquã tempore paſſionis: tunc enim non dicitur Gloria patri, ſed eius loco repetitur Reſponſorium breue a principio.

C ¶ In ℞io breui ad Primam, loco verſus, Qui ſedes, & cętera, vt in pſalterio, in Aduentu dicitur, Qui venturus es in mũdum, tã in Dñicis & feriis, quam in feſtis (excepto feſto Conceptio. B. Marię.) In Natiuitate Dñi & vſq; ad Epiph. etiã in feſtis occurrẽtibus: In feſto Corporis Chriſti, & per octa. & in omni officio B. Mariæ, tam nouẽ quam trium lect. dicitur, Qui natus es de Maria virgine. In Epiph. & per octauam, & in feſto Transfigu. dicitur, Qui apparuiſti hodie. A Dñica in Albis incluſiue vſque ad Aſcenſionem excluſiue, tam in officio de Tempore, quam de Sanctis (excepto officio ſanctę Mariæ) ſemper dicitur, Qui ſurrexiſti a mortuis. Ab Aſcenſione vſq; ad Pentec. excluſiue, dicitur, Qui ſcandis ſuper ſydera. In Pentecoſte & reliquo anni tempore, tam in officio de tempore quam

de

de Sanctis dicitur, Qui ſedes ad dexteram patris, vt in pſalterio. D

¶ ℞ia breuia aliarum Horarum, quę ponuntur in prima Dominica de Aduentu, dicuntur Per totum Aduentum, quando fit officiũ de Tempore. Similiter quę ponuntur in prima Dominica Quadra. dicuntur vſq; ad Dominicam paſſionis excluſiue. Et quę ponuntur in Dominica paſſionis, dicuntur vſq; ad feriam quintam in Cęna Domin excluſiue. Item quę ponuntur in Dominica in albis, dicũtur vſque ad Aſcenſ. excluſiuè. Quę vero ponuntur in aliquo feſto habente octauam, dicuntur per totam octauam, quando fit de octaua. In officio autem Beatę Marię, tam nouem quam trium lect. excepto feſto Aſſumptionis eiuſdem, dicuntur ſemper ℞ia breuia de Cõmuni Virginum.

¶ Tempore paſchali a Dominica in Albis vſq; ad ſabbatũ poſt pẽtec. incluſiue, in primo verſu ℞ij breuis ponuntur duo Haleluiah, & in ſecundo vnum: tam in officio de Tempore quam de Sanctis. E

De Capitulis. Cap. 29.

Capitula ſemper dicuntur (pręterquam a feria quinta in Cęna Domini vſq; ad ſabbatum in Albis incluſiue, & pręterquam ĩ officio Defunctorum) ad Veſp. Laud. & alias Horas, dictis pſalmis, & antiphonis: Ad Complet. vero dicto etiam hymno.

¶ Capitula Dominicalia, poſita in pſalterio in primis & ſecundis Veſp. in Laud. & Horis, dicuntur a tertia Dominica poſt pẽtec. vſq; ad aduentum, & a ſecunda poſt Epipha. vſque ad Septuag. Capitula autem ferialia dicuntur eiſdem temporibus: ſed poſt octauam pentec. vſq; ad Aduẽtum, & ab oct. Epipha. vſque ad Dominicam primam Quadrage. Alio tempore dicuntur, vt in proprio de Tempore: ſi fit de ſanctis, vt in proprio de ſanctis, cum propria adſunt: alioquin de Communi ſanctorum. Capitulum Primę & Completorij (quando Capitula dicuntur) nunquam mutatur, vt in pſalterio. F

¶ In Dominicis ab Aduentu vſque ad octa. Epiph. & a Septuage. vſque ad dominicam tertiam poſt pente. & in omnibus feſtis regulariter Capitulum poſitũ in primis Veſpe. dicitur in Laudib. ad tertiam: & in ſecundis Veſper. quibuſdã exceptis, quę ſuis locis aſſignãtur. Poſt Capitulum ſemper reſpondetur Deo gratias.

De

A ¶De Oratione. Cap. 30.

ORatio in veſp. & Laudib. dicitur poſt añas ad Magnificat, & Benedictus immediate: pręterquam in ferijs Aduentus, Quadrage. Quatuor temporum, & Vigiliarum, quæ ieiunantur, in quibꝰ poſt añam dicuntur preces, excepta vigilia Natiuitatis & pentec. & in fine poſt preces. Oratio. Ad Primã & alias Horas Oratio dicitur poſt ℟ium breue, niſi dicendæ ſint preces: tunc enim Oratio dicitur poſt preces. Ad complet. in duplicibus, & per octa. Oratio dicitur poſt antiphonam. Salua nos alio officio dicitur poſt preces.

¶ Ad Primam, & Complet. nunquam mutantur orationes, quæ habentur in pſalterio, pręterquam ĩ triduo ante paſcha: in quo triduo ad omnes Horas vſq; ad Nonam ſabbati ſancti incluſiue poſt pſal.
B Miſerere, dicitur Oratio diei, vt ſuo loco ponitur. In alijs Horis regulariter dicitur Oratio, quæ dicta eſt in primis Veſp. In Quadrageſima autem, Quatuor temporibus & Vigilijs, Oratio, quæ dicta eſt in Laudibus, dicitur tantum ad Tertiam, Sextam, & Nonam. In Veſpe. autem ſequentib. ſi fit de feria, dicitur vel alia propria, vt in Quadrageſima, vel dominicæ præcedentis, vt in ferijs per annum. Quæ Oratio præcedentis dominicæ ſemper dicitur in feriali officio per hebdomadam, quando propria non aſſignatur. Infra octauas dicitur oratio, vt in die feſti: ſimiliter in die octaua, niſi alia propria aſſignet.

¶ Ante orationem ſemper dicitur verſus, Dominus vobiſcum. Reſpondetur, Et cum ſpiritu tuo. Qui verſus non dicitur ab eo, qui nõ eſt ſaltem in ordine Diaconatus, nec à Diacono pręſente Sacerdo-
C te, niſi de illius licentia. Si quis autem ad Diaconatus ordinem non peruenerit eius loco dicit. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Deinde dicitur, Oremus: poſtea oratio, quæ ſi vnica tantum dicatur verſ. Dominus vobiſcum, vel Domine exaudi, repetitur finita oratione, poſtquam fuerit reſponſum, Amẽ. Sin autem plures Orationes dicendæ ſint, ante quamlibet orationẽ dicitur Antiphona & Verſus: deinde dicitur Oremus: & poſt vltimã orationem repetitur, Dominus vobiſcum: poſtea dicitur, Benedicamus domino. Reſpondetur, Deo gratias. Deinde dicitur Verſus, Fidelium animæ: qui Verſus Fidelium, non dicitur poſt Benedicamus domino, ad Primam ante Pretioſa &c. neq; ad Complet. ante Benedicat, &c.

¶Si

¶ Si Oratio dirigatur ad Patrem,concluditur,Per dominum: Si ad Filium,Qui viuis & regnas.Si in principio Orationis fiat mentio Filij dicatur.Per eundem.Si in fine orationis,dicatur, Qui tecum viuit & regnat.Si fiat mentio Spiritus ſancti,dicatur. In vnitate eiuſdem Spiritus ſancti &c. D

¶ Quando plures Orationes dñr,prima tm̃ dicitur ſub ſua concluſione.Per dñm,vel aliter,vt ſupra: alię non cōcluduntur niſi in vltima Oratione:ſed vnicuique Orationi ſemper pręponitur,Oremus: pręterquam in officio Defunctorum:in quo alio modo quam vt ſupra,Orationes dicuntur,vt in eius officio dicitur.

De Hymno,Te Deum. Cap 31.

Hymnus Te Deum,dicitur in omnibus feſtis per annum, tam trium,quam nouem lect.& per eorum octauas,excepto feſto ſanctorum Innocentium,niſi venerit in dominica: & niſi fuerit eius dies oct.quia tunc dicitur.Dicitur etiã in omnibus dñicis a paſcha reſurrect incluſiue,vſq; ad Aduen.excluſiue,& a Natiuitate Domini incluſiue,vſq; ad Septuag.excluſiue,& in omnibus ferijs temporis paſchalis.ſ.à dominica in Albis vſq; ad Aſcenſ.excepta ſecunda feria Rogationum,in qua non dicitur. E

¶ Non dicitur autem in dñicis Aduen.& à Septuag.vſq; ad dominicam palmarum incluſiue,neq; in ferijs extra tempus paſchale.

¶ Cum dicitur,omittitur ſemper nonum vel tertium ℞ium:& ſtatim dicitur poſt vltimam lectionem.

¶ Cum non dicitur,eius loco ponitur nonum vel tertium ℞ium,cũ Gloria patri,in fine:& dicto ℞io ſtatim inchoantur Laudes. Similiter quando dicitur,Te Deum,eo hymno dicto, ſtatim inchoantur Laudes:pręterquam in nocte Natalis domini:quia tũc dicitur Oratio,poſtea celebratur Miſſa,vt ſuo loco dicitur. F

De Oratione dominica,& Salutatione Angelica. Cap.32.

Oratio dominica Pater noſter, & Salutatio Angelica Aue Maria,ſemper dicitur ſecreto ante omnes Horas,pręterquam ad Completo. quia tunc in principio dicitur tantum Pater noſter, poſt lectionem breuem dicto verſu, Adiutoriũ nr̃m, & in fine Pater noſter,Aue Maria,cũ Credo,poſt orationẽ ſanctę Marię.Finitis Horis dicitur ſimiliter ſecreto, Pater noſter tm̃, dicto verſu. Fideliũ animę,vbi hic verſus dicitur: qui verſus non dicitur quando poſt officium

A cium dici dicitur officium S. Marię: ſed poſt illud, & tunc dicitur, Pater noſter, vt ſupra. Si autem alia Hora ſubſequatur, in fine pręcedẽtis Horę dicitur Pater noſter ſemel tantum, pro principio ſequentis Horę, addita Aue Maria.

¶ Quando oratio dominica dicenda eſt cum precibus, ſemper clara voce profertur, Pater noſter: & in fine. Et ne nos, reliquum dicitur ſecreto: alias nunquam profertur. Ad Laudes vero & Veſpe. qñ in feriali officio dicuntur preces, totum dicitur clara voce.

¶ Salutatio Angelica ſemper dicitur ante officicium ſanctę Marię, quando non dicitur cum officio domini: quia tunc ſufficiat dixiſſe in principio cum oratione dominica.

De ſymbolo Apoſtolorum, & ſymbolo Athanaſij. Cap. 33.

B Symbolum Apoſtolorum ſemper dicitur ante Matut. & Primã: & finito Completorio, poſt orationem Angelicã totum ſecreto etiam ſi ad Primã, & Cõplet. iterum dicẽdũ ſit cũ precibus. Quãdo vero dicitur cum precibus, ad Primam & Cõplet. clara voce profertur, Credo in Deum, & in fine, Carnis reſurrectionem, reliquum dicitur ſecreto, alias nunquam dicitur, niſi vt ſupra.

¶ Symbolum Athanaſij dicitur ad Primam, poſt pſal. Retribue, in omnibus dominicis per annum, quando officium fit de dñica, exceptis dominicis infra octauas Natiuit. domini. Epiph. Aſcenſ. & Corpo. Chriſti, ac dominica Reſurrect. & pentecoſtes: in quibus dicuntur tantum tres pſalmi conſueti, vt in feſtis. In Dominicis infra alias octauas, & in dominica Trinitatis dicitur, alias nunquam, neque ſi
C aliquod feſtum duplex celebretur in Dominica.

De Precibus. Cap. 34.

PReces ſunt aliquot verſus, qui aliquando dicuntur ante orationem, incipientes a Kyrie eleiſon.

¶ Preces Dominicales, ad Primam, & Completorium, vt in Pſalterio dicuntur tantum quandocunq; officium non eſt duplex, vel infra octauas: in duplicibus autem, & infra octauas non dicuntur, etiã ſi infra octauam fiat de Dominica, vel alio feſto ſemiduplici: quia tunc ratione octauę non dicuntur.

¶ Preces feriales ad Laudes, & Horas diſtinctę, vt in pſalterio, dicuntur tantum in ferijs Aduentus, Quadrageſimę, Quatuor Temporum, & Vigiliarum, quę ieiunantur: exceptis vigilia Natiuitatis

Domini,

Domini,&in vigilia & Quatuor temporibus Pentecoſtes: & tunc D
dicuntur flexis genibus.In alijs ferijs per annum a prædictis nunquam dicuntur, niſi Dominicales:& in illis non flectuntur genua.

¶ In ferijs Aduentus,Quadrage.& Quatuor temporum dicuntur preces feriales ad Laudes,per Horas,& ad Veſperas:ſi nõ ſequatur feſtum,ad Completorium dicuntur conſuetæ de Dominica:ſed flexis genibus. Dicuntur autem preces genibus ab Hebdomadario, vſq; ad verſum,Dominus vobiſcum,ante orationem. A circunſtantibus aũt vſq; ad verſum Benedicamus domino,poſt Orationem.

¶ In vigilijs Preces feriales dicuntur tantum ad Matutinum,& per Horas.Ad Veſperas vero ſequentes non dicuntur: quia inde fit de feſto, Pſalmus Miſerere,nõ dicitur cum precibus, niſi ad Veſperas: & pſalmus De profundis,niſi ad Laudes:In alijs Horis prędicti pſalmi non dicuntur.In officio Defunctorum dicuntur pſalmi, qui in eorum officio ſignantur. E

¶ De Commemorationibus Communibus, ſeu Suffragijs Sanctorum. Cap. 35.

COmmemorationes communes, ſeu Suffragia de Sanctis,quæ habentur iu Pſalterio ad Veſperas ſabbati,dicuntur in fine Veſperarum,& Laudum,ab octaua Epiphaniæ vſq; ad Dominicam Paſſionis excluſiue,& ab octa. Pentec. vſq; ad Aduentum excluſiue:in Dominicis,ferijs,niſi officium fit duplex,vel infra octauas, & illis adiungitur commemoratio de Patrono, vel titulo Eccleſiæ ante,vel poſt commemorationem de Apoſtolis,& de Sancta Maria, ꝑ dignitate illius:ita tamen vt ſemper vltimo loco ponatur commemoratio de Pace. Et ante illas, in feriali officio fit commemora. de Cruce,quæ habetur in pſalterio,poſt Laudes ſecundæ feriæ. F

¶ Tempore paſchali fit alia commemoratio de Cruce, vt ibi ponitur ad Laudes ferię ij.poſt Dñicam in Albis:& ea ſolum tunc dicit̃.

¶ Si facienda ſit commemo.alicuius feſti occurrentis, commemo. feſti ſemper fit ante ipſa ſuffragia conſueta, etiam ante commemorationem de Cruce.

¶ Commemoratio de Sancta Maria non fit cum alijs, quando dicitur eius officium paruum,

De Antiphonis B.Mariæ in fine Officij. Cap.36.

ANtiphonæ B.Mariæ poſitæ in fine pſalterij poſt Complet. ſin

gulæ

A ¶ Dicuntur autem extra Chorum tantum in fine Completorij, & fine Matutini, dictis Laudib. ſi tunc terminandum ſit officium: alioquin, ſi alia ſubſequatur Hora, in fine vltimę Horę. In Choro autem ſemper dicantur quandocunque terminata aliqua Hora, diſcedendum eſt a Choro.

¶ Nunquam vero dicitur poſt aliquam horam, quãdo ſubſequitur cum officio diei officium Defunct. vel Litaniæ, pręterquam poſt Complet. in quo ſemper dicitur etiam ſi prędicta ſubſequantur: neque etiam dicitur quando poſt aliquam Horam ſubſequitur miſſa. Dicuntur autem ſemper flexis genibus, pręterquam tempore paſchali, Hebdomadario tamen ad orationem ſurgente.

De officio paruo B. Marię, & alijs. Cap. 37.

B DE officio paruo B. Marię, de officio Defunct. de Septem Pſal. pęnitentialibus, & Litanijs: & de pſalmis Gradualibus, quando & quomodo, tam in Choro, quam extra Chorum dicenda ſint, habentur ſuis locis proprię circa finem Breuiarij.

Finis Rubricarum Generalium Breuiarij.

Sermonẽ del giorno della Natiuità di Chriſto. D

Nella Meſſa all'offertorio.

SE noi ben conſideriamo fratelli cariſſimi, da molte coſe potemo eſſer auertiti, & chiaramen te cognoſcere che infinitamente ſemo obligati alla diuina maieſtà per li grandi & infiniti bene ficij, quali ci ha donato,& ſpecialmente in que ſto giorno della ſua Natiuità, imperoche in quello lo Altiſſimo Dio, ilquale quãdo ci creò di niente, hauendone per gratia fatti partecipi della ſua ſimiglianza ne donò tre immenſi beneficij, il primo fu la deſiderata libertà, ſecondo la quale poteuamo, volendo eſſer ſignori di noi ſteſſi & ex conſequenti di tutte le creature, & coſe create, ſeruendoci di quel- E le, & vſandole in tutti i noſtri commodi & biſogni ad ogni noſtro beneplacito, ſecondo ne donò Idio nella noſtra creatione fortezza & gagliardezza d'animo & di corpo con molti & infiniti doni di bellezza di, ſanità & vigoria, & Terzo, ne allogò nel paradiſo celeſte in compagnia & conſortio delli beati ſpiriti Angelici a godere & fruire cõ loro la ſua immortal gloria, ma Homo infelice non ſi accorſe di q̃ſti beneficij, anzi inuanitoſi in ſe ſteſſo preuaricò & tranſgredì il comandamento di Dio,& coſi perſe queſta gloria immenſa caſcãdo dalla diuina gratia, & eſſendo priuato di queſti doni, incorſe in tre mali odioſi & inſoportabili. Il primo fù la ſeruitù che di padrone di ſe & di tutte le coſe diuentò ſeruo del demonio, del mõdo della carne. O infeliciſſima ſeruitù non è la più infelice conditione F al mondo che eſſer ſeruo di altri, imperoche il ſeruo non può far quello che li piace, ma tutto quello che vuole il ſuo padrone prima l'huomo quanto alli ſentimenti del corpo era ſottopoſto alla ragione, qual non dettaua far à quello ſe non quel che era bene & iuſto: & la ragione era ſottopoſta à Dio non volendo, ne perſuadendo, al'huomo fare ſe non quello che à Dio piaceua,& che commandaua nella ſua legge: il che era la iuſtitia originale, nella quale Dio l'haueua creato, qual mancando, è rimaſto tutto in diſordine da queſto male n'è naſciuto vn'altro che l'Huomo è reſtato tutto pieno di ferite & di malattie delli molti & infiniti peccati, hauẽdo debilitati tutti i ſenſi, & ferita la miſera anima delle mortal ferite che piu non ſi

puo

A può leuare in piedi à veder la glorioſa faccia di Dio. Da queſte malattie & ferite terzo è diuenuto l'huomo in odio alla diuina maeſta che lui l'ha cacciato dal paradiſo & bandito del cielo, & confinato in queſto miſero mondo per douer morire quanto al corpo, & quãto all'anima degno d'eſſer ſepolto nell'inferno. O miſero, O ifeliciſſimo huomo, che ſei caſcato da tanta altezza, & venuto tanto al baſſo per il peccato chi ti può liberare altri che Dio, immẽſo, & clemẽtiſſimo? Vedendo lo altiſſimo il miſero homo in queſta valle di lachrime & di miſerie, ſi moſſe à compaſſione: in ſe conſiderando la ſua grandiſſima & infinita bontà per la quale haueua creato queſto huomo di tanta eccellentia, & deliberò nella ſua eternità, dicendo: l'homo non può per ſe ſteſſo rileuarſi & rihauerſi prima perche è di
B uentato ſeruo del demonio, il qual lo poſſiede & regna in quello, hauendolo tutto dilaniato, ferito & impiagato, vno delli angeli non può eſſendo anchor eſſo caſcato dalla gratia di Dio: biſogna adũq; che venga vno à liberarlo, che delli Angeli piu potẽte del demonio, & piu ſauio, ſarà adunque neceſſario, diſſe l'ęterno padre, che io mãdi il mio figliuolo naturale: quale eſſendo d'infinita potentia, eguale à me, & d'infinita ſapientia diuẽti huomo & ſodiſſacia à Dio l'huomo che ha peccato con il poter diuino, & deliberò il ſommo padre con la virtù dello Spirito Santo che ſi faceſſe vero, & reſtaſſe vero Dio, & foſſe vero Dio, & vero huomo & vinceſſi il gran ſatanaſſo, & coſi volſe che in queſto giorno naſceſſi di Maria Vergine Gieſu Chriſto Vero Dio & vero homo da combatere con que-
C ſto demonio con la ſua morte ſpargeſſi tanto ſangue che fuſſi baſtãte à redimere, & riconperarlo, & tanto piu era ſufficiente, quanto che era innocentiſſimo & ſenza alcun peccato, per il che douendo eſſer holocauſto & ſacrificio per ſodiſſare all'eterno padre per queſto peccato, volſe non ſolamente naſcere al mondo, ma per ſpacio di, trentatre anni ſempre affaticarſi, & con la dottrina inſegnar a l'huomo à fuggire i peccati, & finalmente far di ſe ſteſſo vn viuo ſacrificio & holocauſto per placar l'ira dell'eterno padre, permettendo d'eſſer tradito, perſeguitato & ſchernito dalli homini del mondo & ignominioſamente crocifixo in ſu la croce & morire & eſſer ſepolto, & l'anima ſua andar all'inferno & liberar l'homo da quelle attroce pene. Quando adunque in queſto giorno lui ę naſciuto, do-

uemo infinitamente & internamente allegrarci & far feſta, eſſendo D
naſciuto quello che ci doueua liberare da queſti tre mali, che erauamo per il peccato incorſi però l'Angelo del cielo hoggi apparſe alli paſtori dicendo & inuitandoci tutti diſſe, Ecco che io vi annuncio vna coſa di grãdiſſima allegrezza qual è naſciuto per voi il Saluator del mondo, però allegrateui, non piu già mai vi attriſtarete, eſſendo hoggi naſciuta la vita. Voi ancora infermi, feriti & impiagati allegrateui, come ben dice il ſalmo, Miſit verbum ſuum & ſanauit eos, lauateui ĩ queſto fonte, ongeteui cõ l'olio della letitia, alzate gliocchi inuerſo il cielo, peroche vi è ſtato aperto il paradiſo. Ortus eſt vobis ſol iuſtitię Chrs Deus nr̃. Su Chriſtiano dice ſan Leone in q̃ſto giorno, cognoſci quãto Dio ti ha fatto degno, & nõ voler vnaltra volta con la tua mala conuerſatione in queſto mõdo ꝑder tãta grandez E
za & tãta nobilità, ꝑche Dio ſi è fatto huomo, accio tu eſſendo huomo carnale & terreno, diuenti Dio, ſpirituale, & celeſte, per queſte gratie delle quali ſei hoggi fatto partecipe da quello che ci ha ſublimato ſopra tutti li cieli, riſanato & donata la perfetta libertà queſto ti conceda quello che è benedetto ꝑ infinita ſęcula ſęculorũ. Amẽ.

Sermone al popolo il giorno di Paſqua della Reſurrettione.

HOggi cariſſimi fratelli ſi celebra la ſolennità della Paſqua della glorioſa Reſurrettione del noſtro Signor Gieſu Chriſto, Paſqua vuol dire trãſito, cioè paſſaggio, quando Chriſto paſſò dalla vita mortale, & paſſibile, alla vita immortale F
& impaſſibile, reſuſcitando da morte a vita glorioſa & ſempiterna. Et benche le altre ſolennitadi ſue, dell'Annunciatione, della Natiuità, & della paſſione, ci habbino apportati grandi & immenſi beneficij: perciò che nella Annũciatione lui per noi incarnatoſi, & nella Natiuità ſua manifeſtatoſi al mondo, & nella paſſione ci habbi recomprati con il ſuo precioſiſſimo ſangue & liberatoci dalla ſeruitù del demonio, nella ſolennità però della ſua Reſurrettione ſiamo molto piu obligati à ringratiarlo di maggiori beneficij riceuuti in tal giorno, hauẽdone noi aſſicurati della vita immortale, glorioſa & eterna, & di douer ſalire con lui al cielo poi che haueremo depoſta queſta carne mortale & paſſibile

A participando con lui la ſua immortal gloria, per che hęc dies quam fecit dñs ſecuritatis & gaudij ęterni, per tre ragioni ci douemo allegrare, prima perche in queſto giorno ne ha ſatiati & cibati del ſuo precioſiſſimo corpo, dell'anima & diuinità ſua. O che conuito ſplẽdido & ricco è queſto, doue ſiamo ſanati di ogni noſtro deſiderio, gran feſta & allegrezza ſarebbe vno affamato ſe fuſſe inuitato à vn conuito coſi ſplendido, quãto è queſto della ſanta cõmunione, qua le hauete hoggi fatta. Exultemus & lętemur in ea, & non picciol dono habbiamo riceuuto da lui, perche habbiamo riceuuto nella cõmunione la diuina gratia, dalla quale naſcono in noi tutti li beni, eſſendo la gratia ſua cauſa di tutte le virtudi, della fede, della ſperanza, & charità, che ſono virtù diuine & Theologice: dalla fede habbia-
B mo la retta cognitione di Dio, la quale ci moſtra la via del cielo, & ci aſſicura & fa certi della vita eterna: dalla ſperanza riceuiamo conſolatione interna, moſtrandone quanto douemo ſperare nella ſua bonta, quale, dopo hauer noi cognoſciuti li eterni teſori, ci confirmiamo, & appogiamo ſolo a lui che ci cõduca alli eterni beni, dalla charita ſiamo ſtabiliti, & cõfirmati in tutti beni: percioche la charita ne lega cõ tutte le forze in Dio, & attacca talmente inſieme, che viuemo i eterne dolcezze, & acquiſtiamo le altre virtu tutte, che nel le noſtre operationi non ſi troua vitio alcuno. Exultemus ergo & lętemur in ea. &c. Vltimo, ci douemo allegrare hauendoci moſtrato ſe ſteſſo, quale fino à queſto giorno era aſcoſto & velato ſotto la humanità ſua: ma hora ſi è diſcoperto, quando è aſceſo in cielo,
C inſieme con tutti li eſerciti del cielo, delli caſtiſſimi, & lucidiſſimi ſpiriti angelici, quanto ſi allegrano li poueri & infelici huomini quando ſono eleuati, & tolti in compagnia delli principi & gran ſignori, ſi come è il noſtro Chriſto, il quale ne ha chiamati in compagnia fino alli alti cieli à godere & fruire la ſua preſentia: doue ci ha donato tutto quello di bene che haueua hauuto dal padre eterno, & quanto al corpo, la dote della immortalita & impaſſibilità, & la dote della chiarezza, facendo gli noſtri corpi lucenti, & luſtri più che il chiariſſimo Sole: ne ha donato ancora la ſuttilità facendone agili & ſottili da penetrare in tutti li luoghi, & facilmente ſenza alcuna reſiſtentia entrar per tutto dote però del corpo glorificato. Et quanto all'anima manifeſtandoſi a noi, & apprendone l'intellet-

to di conoſcere tutti li ſecreti ſuoi, & la cognitione di tutte le coſe, D & quanto alla volontà, moſtrãdoſi l'vltimo noſtro fine, nel qual ſolo douemo fermarci, & quietarci. O giorno felice, & beato per noi ſe lo guſtaremo. Hæc dies &c. In queſto giorno apparſe Chriſto reſuſcitato a dieci ſorte di perſone per manifeſtare la gloria ſua, che dimoſtrano & figurano quelli che guſtar debbono la diuina reſurrettione. Prima apparſe a Maria Maddalena, da lui giuſtificata, & mondata da i peccati, per la penitentia, qual ſignificaua li penitenti & che ſi dolgono delle offeſe fatte a Dio, riuoltatiſi alla maeſtà ſua. Apparſe ſecondo alle donne, cioè le tre Marie, lequali a buon'hora queſta mattina innamorate di Chriſto andorno al monumento con feruore di amore, & charità, & meritorno di veder prima gli angeli, & poi lui che le ſalutò. Queſte ſignificano quelli che con feruore E & amore di charità, a buon'hora leuandoſi dall'otio, vanno a cercar il ſuo Signore con le opere buone, a queſti ſi fa veder Chriſto con dolcezza & ſuauità, moſtrandogli la eterna mercede. Apparſe poi a S. Pietro ilquale in ſolitudine ſi ſtaua in penitentia piangendo amaramente il peccato da lui commeſſo, quando nella paſſione lo rinegò. Queſto figura q̃lli che ſubbito cognoſciuto il ſuo peccato amaramente ſi pentono, & fanno penitentia di quello. Quarto apparſe alli duoi diſcepoli, iquali andando in Emaus ragionãdo di lui & della ſua paſſione, & eſſo ſi accompagnò con loro, & andando raggionãdo con dolcezza ſi conduſſero inſieme in E maus, a quali poi ſi diſcoperſe nel rompere il pane. Queſti figurano quelli che vſano la charità alli ſuoi proſſimi, diſtribuendo alli altri le ſuſtantie di F queſto mondo. Quinto apparſe poi alli Apl̃i quãdo erano ſerrati in camera ſenza Thomaſo: per queſti ſono ſignificati quelli che ſerati in ſe ſteſſi quanto alli ſenſi ſi leuano in contemplatione nelli ęterni beni & celeſti. Seſto apparſe alli medeſimi diſcepoli, quando era preſente S. Thomaſo il quale vedẽdo le piaghe nel corpo di Gieſu, confeſſò la ſua diuinità, dicendo, Dominus meus & Deus meus, Il Signor mio, quanto all'humanità: Dio mio, viuo & vero, quanto alla diuinità, qual vidde p dolcezza interna. Queſti ſono quelli che credono viuamente in Dio & lo confeſſano & predicano. Settimo apparſe alli diſcepoli quando peſcauano, & gl'inſegnaua peſcare. Queſti ſono li predicatori, alli quali Chriſto apparſe illuminandogli

&

A & mandandoli à predicare pertutto il mondo il ſuo ſantiſſimo & dolce euangelio. Ottauo apparſe poi alli Apoſtoli, quali haueuano fatto paſſaggio nella galilea, che vuol dire tranſmutatione, il che ſignifica quelli, che per la penitentia, partitiſi dalli peccati, vedono & godono la penitentia del loro ſignor per gratia. Nono apparſe alli Apoſtoli, quando mangiauano inſieme con lui, & gli ripreſe della ſua incredulità, & poi ſe n e aſceſe in cielo. Queſti ſono quelli che ſi cõmunicano degnamente & con pura & ſincera fede. mangiano il corpo del Signore Gieſu Chriſto. Vltimo apparſe alli ſteſſi diſcepoli attriſtati della ſua abſentia & aſcendendo in ſul monte oliueto gli conſolò, promettẽdogli le eterne conſolationi quando manderebbe in loro lo Spirito Santo. Queſti ſono che ſignificano quelli, che

B hauendo compaſſione alli affliti & ſconſolati, gli fanno parte delle diuine conſolationi, & gli aiutano aſcendere in cielo, Sforzateui addunq; di eſſer nel numero di queſti, acciò che ſiate degni che Chriſtò ancora à voi ſi laſſi veder in queſto mondo per gratia, conſiderãdo che ſe il ladrone meritò di veder il paradiſo nel ſuo fine, per qual cagione il buon chriſtiano, il quale hauerà viſſuto in queſto mõdo con il timor di Dio, & ſi ſarà affatticato d' imitar Chriſto crucifiſſo non meriterà di aſcender con lui nella eterna requie & riposo del cielo, il che ci conceda, qui eſt benedictus in ſecula ſæculorum. Amen.

Sermone qual ſi dice nel Contrahere il Matrimonio.

C SCriuendo San Paulo alli Hebrei, & commendãdo il matrimonio, dice queſte parole. Honorabile connubium in omnibus Thorus immaculatus: fornicatores & adulteros iudicabit Deus. Nelle qual parole ſi vede che il matrimonio è vna coſa degna di eſſer cõmẽdata, ſtimata, riuerita come veramente vno delli ſette Sacramẽti, della Santa Madre Chieſa & quelli che non fanno conto di quello, anzi attendono alle fornicationi, & adulterij, & altri vitij carnali ſono da Dio giudicati & dannati ragioneuolmente, queſte parole ho pigliate hoggi in queſta occaſione per ragionarui di queſto Sacramento quanto ſia degno, & come in quello douete viuere, & cuſto-

dirui, à fine che di quello riceuiate vna ottima prole, grata & accet- D
ta a Dio, per poterui cõdurre all'eterna beatitudine del cielo mediã
te le buone operationi però douete auertire che queſto ſacramẽto
è ſtato inſtituito & comãdato da Dio, nella legge della natura, nella
legge ſcritta di Moiſe, & nella legge euãgelica & tẽpo della gr̃a. Nel
la legge della natura Dio benedetto quãdo hebbe creato l'huomo,
lo adormẽtò, & di lui cauò vna coſta & ne formò la dõna & diſſe, ho
ra q̃ſto oſſo è delle mie oſſa & ne creò la dõna & diſſe, p queſto l'ho
mo laſcierà il padre & la madre, & q̃ſta dõna volſe che fuſſe vno aiu-
to dell'huomo, il che ancora ſignifica la Chieſa: & inſtituì Dio q̃ſto
Sacramẽto p eſtinguer la libidine & l'ardor della cõcupiſcẽtia, & fu
meſſo in comãdamẽto qñ Dio diſſe, Creſcite & multiplicamini &c.
Fu ancora inſtituito nella legge di Moiſe, quando Dio comandò al E
li giudei che nõ ſi meſcolaſſero, ma che ſi cõgiũgeſſero intra de lo-
ro & nõ cõtrazeſſero, ne ſi cõgiungeſſero in modo alcuno cõ li infi
deli, ma cõ quelli de caſa ſua. Fu anchora ĩſtituito nella legge euãge-
lica dicẽdo Chr̃o che queſti coſi congiunti nõ ſia homo alcuno che
li ſepari & diuida. Eſſendo adunque il matrimonio ſtato inſtituito
dal Signor Dio, douemo di quello fare gran ſtima & honorarlo, ſi
come ancora lui lo volſe honorare, quando ſi ritrouò preſente alle
nozze di Gioãni & le honorò cõ il miracolo delle ſei hidrie piene di
acqua, che da lui furono miracoloſamente conuertite in vino, &
molti ſantiſſimi huomini, ſi legge hauer contratto queſto ſacramẽ-
to del matrimonio: il quale non ſolo è degno d'ogni honore per eſ-
ſer ſtato da Dio inſtituito, ma anchora perche è vna conuerſatione F
& vna pratica che porta ſeco molti beni & proprietà, ouero condi-
tioni, ſecondo le quali ſi debbono gouernar quelli che in quello ſo-
no congiunti: le quali cõditioni ſono ſei, quali debbono hauer que
ſti tali: ſignificate per quelle ſei zare, conuertite in vino dolciſſimo
in quelle nozze, doue ſi trouo Chriſto. La prima zara che indolciſſe
queſto matrimonio è vn vero, & ſincero amore che debbe eſſer in-
tra il marito & moglie ſi come dice S. Paulo. Viri diligite vxores ve
ſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam & tradidit ſeipſum p ea. Si co-
me Chriſto portò alla ſua Chieſa vero & ſincero amore, che non ſti-
mò donare tutti i ſuoi beni diuini & celeſti, ma per quella eſpoſe ſe
medeſimo alla morte, coſi voi douete portarui amor l'vn con l'altro
eſponen-

A eſponendo l'vn per l'altro tutti li voſtri beni, & la propria vita, queſto amore debbe hauer quattro conditioni, quali ſono ſignificate in le conditioni del anello, che ſi mette nella mano della ſpoſa: Primamente queſto anello debbe eſſer non di piombo, non di rame, ne di ottone, o di ferro, ma di vero oro, quale ſi come eccede, & trapaſſa tutti i mettali, coſi queſto amore debbe eccedere & trapaſſare tutti gli altri amori, Secōdo il quale ſi debbono amare il marito, & la moglie, & ſi come l'anello è rotondo, che non ha principio ne fine, coſi queſto amore debbe eſſer perpetuo & continuare fino alla morte. Terzo queſto anello ſi mette nel quarto dito nel quale è vna vena principale del cuore, coſi queſto amore debbe eſſer dalle radice del cuore, & intrinſeco. Quarto è vn ſolo anello & nō dua, coſi il B marito debbe hauer alla ſua moglie ſola, & nō ad altra dōna amore, & ſimilmente la donna debbe hauer il ſuo amor a vn ſolo marito, & nō ad altri. La ſecōda zara cōuertita in dolciſſimo liquore in queſte noze è la correttiōe, ſecōdo la quale debbe il marito correger gli errori, & falli che fanno tal volta le mogliere, cio è riprenderle delle vane parole, & laſciue & vanità per le quali offendono ſpeſſe volte la diuina maieſtà, & indurre in quelle il timor di Dio, & di lui, qual ſempre le donne debbono hauer in reuerentia, & biſognando, alle volte caſtigarle & punirle ſecondo che fa dibiſogno, tanto del modo di correggerle, quanto per riſpetto di loro. La tertia conditione è l'honore qual debbe portare il marito alla ſua moglie, & lei hauerlo ſempre in reuerentia, portandoli obedientia, & facendoli ogni ſorte di C obſequij & ſeruitij, che li fanno dibiſogno. O che ſtato felice & quieto è quello, nel quale il marito porta honore alla ſua moglie, & la moglie al ſuo marito. La quarta conditione è che l'huomo è obligato a ſtantiare & habitare ſempre con la moglie, & lei ſimilmente ſempre debbe ſtare con il ſuo marito ne mai abandonarlo per qual ſi voglia cauſa, ne per malatie, ne per pouerta, ma con lui viuere & morire perche dice S. Paulo a queſti Pręcipio nō ego, ſed Dominus, vxorem a viro non diſcedere. Da queſta conditione ne ſeguita la quinta, che è che il marito debba gouernar la ſua moglie, prouedendogli di quāto gli fa dibiſogno tanto del veſtire ſuo, quanto del vitto, & non li mancare andando con le cattiue compagnie, & in le tauerne conſumando tutto il ſuo guadagno, laſciando in caſa la moglie

glie ſtentare & morire di fame. Seſto per viuere in pace & in charità D debbe il marito rendere il debito alla moglie,& la moglie al marito per continuare la generatione,& per leuar occaſione di commetter fornicationi & adulterij, eccetto però in alcuni tempi,ne quali non ſta bene, ne è laudabile render tal debito, maſſime quando ſi hanno da communicare & altri tempi prohibiti, come vdirete dalli voſtri confeſſori, che di ciò ſono obligati ad auertirui,quãdo andarete a confeſſarui,queſto dice S.Paulo ſcriuẽdo alli Corinthi, vxor vir debitum reddat,ſimiliter autem & vxor viro,vxor non habet poteſtatem ſui corporis,ſed vir,& ſimiliter vir ſui corporis poteſtatem non habet,ſed mulier,nolite fraudare inuicem, niſi ex conſenſu ad tempus,vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiã veſtrã. E adunq; il matrimonio E degno de ogni honore,& per eſſer da Dio inſtituito,& ſecondo per eſſer quello vna lodeuol conuerſatione & prattica dolciſſima per le molte conditioni narrateui,in quelle ſei zare eſpoſteui:vltimo è degno da eſſer commendato & laudato per che in quello & di quello naſcono i figliuoli,alliquali il padre & la madre portano tanto amore,che non ſolo gli fanno le ſpeſe,& calzarli & veſtirli con li ſuoi ſudori & fatiche,ma gli fanno inſegnar le ſcientie & virtù,accio ſiano homini da bene & pregiati & degni: & queſto è il grandiſſimo beneficio del matrimonio che è la educatione della felice ꝓle: perche li figliuoli che naſcono delle fornicationi & delli adulterij non ſi rilieuano con tanto amore,anzi non ſe ne tien conto: ma di queſti ſene caua vn gran contento,& ſi viue ſempre in allegrezza & giocondità & dolcezza queſti figliuoli ſempre ſi debbono alleuare & trazere con il timor di Dio ſpecialmente nella loro tenera età, inſegnandogli fare oratione,& il Credo,& altri buoni coſtumi rẽdẽdoui certi che non potete farli maggior beneficio di queſto,il contrario fanno quelli che ſono ſoliciti di farli della robba ꝑ fas & nefas, & laſſar li richi, quali ſpeſſe volte al fine moreno dannati & infami & ſenza honor del mondo,ſiate adunque vigilanti a queſto obligo che hauete di alleuar bene li figliuoli,deſiderãdo far coſa grata al Signor Dio qui eſt benedictus in ſecula. Amen. F

A ¶ Quibus Euchariſtię Sacramẽtũ diſpẽſandũ ſit,& qbus nõ. Ca.1.

DIcto ſuperius qualiter ſacratiſſimũ corpus Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſit rite conſecrandum,reſtat nunc dicendũ quibus & qualiter ſit diſpenſandum. Vbi primum notandũ quod ſacerdos ex debito officij ſui debet ſuos parochianos & ſubditos diligentius verbo & exemplo informare, & inducere ad deuotionem tanti, tamque ſalutiferi ſacramenti. De cele.miſſ.ca.Sane. Nam in immenſitate tanti ſacramenti oculus caligat rationis:Credere enim iubemur,diſcutere prohibemur:ſed ſecundum quod S.Ro. Eccleſia credit, eos ad credendum inducat:& quod ab ea deuiare nec in vita nec in morte intendant, vt accedat quod legitur. 24.q.4.Duo iſtã. De hęre.ca. Ad abolendam. & eo.tit. cap. ſuper eo. lib. 6.
B Aduertendum eſt autem,quod ſacerdos propter periculum effuſionis ſanguinis Chriſti, non communicat populum de ſanguine ex calice.Sed hoc nihil refert, quia in hoſtia conſecrata eſt totum corp⁹ & totus ſanguis,anima & diuinitas Chriſti:& ſimiliter in calice,cõſecrato ſanguine eſt totus Chriſtus, ſicut in hoſtia,vt prędictum eſt. Sacerdos autem rationabiliter ſuſcipit vtrumq; in miſſa:quia hoc facit in memoriam paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti: in qua totus ſanguis Chriſti fuit à corpore ſeparatus,& in terra ſparſus.

¶ Quę ſint quę impediant communicandum. Cap.2.

SAcerdos igitur ſacramentum dominici corporis diſpenſaturus, debet illud dare omnibus Chriſti fidelibus, ſaltem ſemel in anno, poſtquam ad annos diſcretionis peruenerint, tam maſculis
C quam fęminis.De pęn.& re.c.omnis vtriuſq;, niſi aliqđ impedimẽtum occurrat. ¶ Impedimenta autem ſunt iſta. ¶ Primo, omnis hęreticus,ſchiſmaticus,excommunicatus. 1.q.1.c.Reperiuntur Simoniacus, publicus concubinarius, & notorius peccator, videlicet, confeſſus, vel conuictus, vel damnatus de crimine, ita quod nulla poſſit tergiuerſatione celari, non eſt communicandus, ſi in talibus perſeueret:quia hoc ſacramentum dandum eſt pęnitentibus,& non perſeuerantibus in peccato.Nam ex inſtitutione eccleſiæ nullus debet communicare, niſi prius confiteatur.c.omnis.de pæni.& re.ſupra alleg.Vnde, quando ſacerdos ſcit aliquem publicum peccatorem,non debet eũ cõicare,niſi cõſtet de emendationis ꝓpoſito.Si aũt ſciuerit peccatũ ſubditi ſecretũ,& ille in paſcha petit

communio-

communionem in publico, ex officio tenetur ipſum communicare ext. de of. ord. c. ſi ſacerdos. exemplo Chriſti, qui Iudam communicauit: quem ſciebat eſſe traditorem. ¶ Secundo, non eſt communicãdus hyſtrio, magus, ſcenicus, leno, & alijs publicis & iniuſtis actibus deſeruientes. De conſ. di. 2. pro dilectione. ¶ Tertio, pueris ante annum diſcretionis, & amentibus & furioſis non eſt dãdum hoc ſacramentum. Si tamen furioſus habet lucida interualla, & deuote petit ſacramentum ſuperueniente furia poteſt communicari: niſi timeatur de vomitu, vel ſputo, vel alia irreuerentia ſacramenti. 26. q. 6. cap. is qui. Idem dicendum de phreneticis. ¶ Quarto, infirmãti & petenti ſacramentum, ſi timetur de vomitu, non debet dari. prædicto c. Is qui. ¶ Quinto polluto pollutione nocturna, quę prouenit cauſa peccati mortalis, puta, quia conſenſit in cogitationem turpem carnalem, vel quia ſtudioſe inebriatus eſt, vel crapulatus: ſi ex aliqua iſtarum cauſarum ſequitur pollutio, prohibendus eſt a communione. Si vero ex dęmone, vel infirmitate, vel purgatione naturę hoc euenit, non eſt ei deneganda cõmunio. ¶ Sexto coniugati debent per triduum ante ſacramẽti communionem abſtinere ab actu carnali. De conſ. di. 2. c. omnis homo. Qui ſi voluptate ductri inuicẽ miſcentur, prohibendi ſunt a communione. 33. q. 4. c. vir cum propheta. Similiter ſi in dilectatione, ebrietate, vel crapula non fuit deliberatio: quamuis fuerit peccatum veniale non debet ei denegari ſacramentum. Melius tamen eſſet pro tali die abſtinere a cõmunione. ¶ Septimo, prohibentur à communione pugnantes in duello. 2. q. 5. ca. monomachiã. & non debet ei dari communio. ¶ Octauo non ieiunis, niſi in neceſſitate. De cõſ. diſt. 2. c. liquido. 7. q. 1. ca. nihil. Non impedit communionem, ſi quis lauando os, aliquid cibi, ꝙ inter dentes remanſerat, vel modicum aquę deglutiret, quia per modum ſaliuę illud accepit: & contra voluntatem deglutiuit. Si quis ante mediam noctem cibum ſumpſerit, ſiue dormierit, ſiue nõ, poteſt communicare. Si vero poſt mediam noctem, nõ poteſt: niſi in mortis periculo conſtitutus. Hæc S. Tho. in 3. par. q. 80. ¶ Dandum eſt autem hoc ſacramentum perſonis fidelibus, puris, & ſine peccato mortali exiſtentibus, quia ſacramentum purum eſt: ideo pure a puris ſumendum eſt: quia qui aliter ſumit, indigne ſumit: & qui manducat & bibit indigne hoc ſacramentum, iudicium ſibi manducat

&

A & bibit. 1. Cor. 11. Dęmoniacis ſi illud deuote petāt dari debet q̄a poſſet eſſe cauſa ſuę liberationis. Mulieri puerpę, vel mēſtruū patiēti dari debet, ſed meli⁹ eſt ſupſedere vſq; ad purificationē, pp reuerētiā ſacri. Leproſis ēt & morbo Gallico laborātibus, corroſis & conſumptis labijs & dētib⁹, ſi timetur de periculo eiectionis, dari nō debet, alias cōicādi ſunt. Cōicādi ſunt ēt cōdēnati ad mortē, ēt hęretici, ſi illud deuote petūt. 13. q. vlt. c. fi. de pęn. & remiſ. c. 1. in clem. Si aūt hr̄e nō poterūt, credāt in Chr̄m: q̄a hoc eſt, ſpūaliter māducare. De cōſ. diſ. 2. cap. vt q̄d paras. Excōicato nunq̄ dari debet corp⁹ Chr̄i: niſi ī articulo mortis, & illud deuote petēti, abſoluto eo pri⁹ ab excōicatione: & p̄ſtita cautione ſatisfactionis, ſicut tenet: & ēt p̄ſtito iur̄o ſacerdoti, q̄ ſi ſanabit, p̄ntabit ſe illi, q̄ eū pōt abſoluere.
B Quod ſi nō fecerit, reincidit in eādē ſnīam excōicationis. Siq̄s excōicatus, vel notorius peccator mittit pro confeſſore vt confiteatur, & interim amittit loquelam, ſi oſtendit ſigna contritionis facta fideiuſſione a parentibus vel amicis, abſoluetur & communicabitur. Idem fiat ſi ſenſum perdiderit, & probari poſſunt ſigna cōtritionis. Hęc ex ſacris Theologis in 4. ſenten. excerpta ſunt.

¶ De triplici euchariſtię ſacramenti ſumptione. Cap. 3.

TRes eſſe huius ſacramēti ſumēdi rōnes ex patrū traditione docuit ſacra Tridētina Synodus. Seſſ. 3. cap. 8. Primo ſacramētaliter tm̄, quomodo pc̄tores ſumūt, q̄ ſine debita aīę corporiſq; p̄paratione ſumere audēt, atq; hi nullos ex ſacramēto fructus pcipiunt, imo dānationē. Secūdo ſpūaliter tm̄, atq; ita ſumūt illi, q̄ deſiderio
C ac voto ꝓpoſitū illū cęleſtē panē edūt, q̄ tametſi non oēs, maximos q̄dē vtilitatis fructus fide viua, q̄ p dilectionē operat̄, inde pcipiunt. Tertio ſacramentaliter & ſpiritualiter: hoc modo ſumunt, qui adhibita debita pręparatione ad hoc ſacramentum ſumendum accedūt hiq; ampliſſimos atque vberrimos ex ipſo fructus conſequuntur.

¶ Ordo communicandi populum in eccleſia, tam in Paſcha, quam in alijs diebus. Cap. 4.

CIrca formā cōicandi populū in eccleſia, hic ritus ſeruādus eſt. Sacerdos recōciliatis pęnitētibus, ſe debet ad miſſam pręparare, & tot particulas cōſecrare, quot populo ſuo ſufficere credit. Finita miſſa, retētis paramētis, vel ſi nō celebrauit, pro tūc indutus ſuper pelliceo cū ſtola, cereis accēſis, cōuerſus ad cōicādos genuflexos co-

ram altari, facto primũ ſigno crucis ſuper ſe, & admonitis oĩbus, q ſe ſignent faciat eos dicere Confiteor. ſicut in miſſa dr̃. Vel ſi magis expediens iudicauerit faciat eis confeſſionem, ſicut habetur ſupra in cap. de ritu celebrandi miſſam, poſt offertorium. Cap. 22. fol. 80. Finito Confiteor, vel prędicta cõfeſſione, ſacerdos dicat. Miſereatur veſtri ōps deus: & dimiſſis omnibus peccatis veſtris, perducat vos cum omnibus ſuis ſanctis in vitam ęternam. Amen. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcum, ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

Deus, cuius indulgẽtiã oẽs rogamus, memento famulorũ famularũq; tuarũ, q lubrica terreni corporis fragilitate nudati ſunt: da q̃s, veniam confitentibus parce ſupplicibus: vt q ſuis meritis accuſantur, tua miſeratione ſaluentur. Per Chriſtum. Oremus. Oratio.

Deus miſericordię, Deus pietatis, Deus indulgentię, indulge, quęſo, & miſerere his famulis & famulabus tuis: vt delictorũ, quę nobis coram te ſuo ore confeſſi aperuerunt, nulla in eis macula reſeruetur in terris: & per pęnitentię luctum ad tua mereantur venire promiſſa, Per Chriſtum dominum noſt. Oratio.

Dominus nr̃ Ieſus Chr̃s, q dixit diſcipulis ſuis, q̃cũq; ligaueritis ſup terrã, erũt ligata & in cęlis, & quęcunq; ſolueritis ſup terrã, erunt ſoluta & in cęlis: de quorũ numero, q̃uis indignos, nos eſſe voluit: ipſe vos abſoluat p miniſteriũ nr̃m ab oĩbus peccatis veſtris: q̃cunq; cogitatione, vel locutione, aut operatione negligẽter egiſtis atq; à nexibꝰ peccatorũ veſtrorũ abſolutos pducere dignetur ad regna cęlorũ. Qui viuit & reg. Tunc ſacerdos conuerſus ad altare, inclinãs ſe profunde corãm ſacramento accipiat particulas ſuper patenam: & vnam in manibus accipiens oſtendat omnibus, dicẽs Dicatis omnes, ſicut ego dico. Dñe non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo & ſanabitur anima mea. Et repetat ſecundo & tertio eadem verba in vulgari. Quo tertio repetito, dat corpus dñi omnibus ſucceſiue dicendo. Corpus dñi noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat, & perducat te in vitam ęternam. Faciendo ſignũ crucis cũ hoſtia ſuper ſingulos. Et ſic cõicet omnes, qui ſunt in primo ordine. Qui poſteaquam ſacramentũ ſumpſerint, ſurgãt, & alij veniant: & ſimiliter cõicẽt. Et poſtquã cõicauerint, accipiãt ablutionem calicis, quem aliquis miniſter tenebit à dextris altaris panno mundo inuoluto p[...]de calicis, ad quem omnes tergũt os ſuum. Et ſic purificati

A cati genuflectant coram altari donec omnes fuerint cõicati. Quo facto ſacerdos ſuper eos dicat. ℣ Oſtende nobis dñe miſericor. ℟ Et ſalutare tuũ da nob. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

DEus qui nobis ſub ſacramẽto mirabili paſſionis tuę memoriã reliquiſti, tribue, quęſumus, ita nos corporis & ſanguinis tui ſacra myſteria venerari: vt redemptionis tuę fructum in nobis iugiter ſentiamus. Qui viuis & reg. Oremus. Oratio.

SPiritum nobis dñe tuę charitatis infunde, vt quos ſacramentis paſchalibus ſatiaſti, tua facias pietate concordes. Per dñm nr̃m Ieſum Chriſtũ filium tuũ. Qui tecum viuit & regnat in vnitate eiuſdem &c. ℟. Amen. Poſtea benedicat eis dicens. Et benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcendat B ſuper vos, & maneat ſemper. Amen. Quo dicto ſi tunc celebrauit dicat euangelium In principio. ... eo dicto, omnes recedunt.

¶ Ordo ad communicandum infirmum. Cap. 5.

CVm aliquis infirmus fuerit cõicãdus, ſacerdos pulſare faciat cãpanã, aliquot ictus dãdo ex vna ſola parte cãpanę ad cõuocandos cõuicinos, q volunt ſociare corpus Chr̃i. Quibus cõgregatis & intortitijs accẽſis ſacerdos cum ſuperpelliceo, ſtola, & pluuiali paratur, & duo clerici: quorũ vnus portet laternam cum lumine, & alter aquam benedictã, & cãpanulam, & libellũ proceſſionalẽ, q habeãt ſuperpellicea. Et accipit ſacerdos corpus domini reuerẽter, & ponit duas particulas ad minus in tabernaculo, quod pãniculo ſerico cooperit: habens pannũ ſericũ longũ ſuper ſpatulas ſuas: & portãs cor C pus dñi ante faciẽ ſuã eleuatũ, vadit ad domũ infirmi: & poſt eum alter cleric⁹ q portat laternã, ſequat̃: & ſi fieri põt, put Romę fit quãtuor pſonę deferãt baldachinum ſuper corpus dñi & ſacerdotẽ. Poſtea ſacerdos, & illi qui portãt intortitios, de hine alij mares, & fęminæ ſequant̃. Interim in camera infirmi paret̃ locus aliqs, q ſit coopertus mappa albiſſima: ſuper quo Sacerdos poſſit reclinare tabernaculum corporis Chriſti. Ibi ẽt parentur cyathi: cũ vino & aqua. Ingreſſus Sacerdos cum corpore Chr̃i cameram dicit, Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitãtibus in ea. Deinde depoſito tabernaculo ſuper locũ paratum, accedens ad infirmũ aſpergat cum aqua benedicta, dicẽs Añam. Aſperges me. pſ. Miſerere mei Deus. Gloria. & repetitur Aña. Aſperges me do. Qua repetita dicat Sacerdos.

℣.

℣. Saluũ fac ſeruũ tuũ. ℟. Deus ſperãtẽ in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ D
de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Eſto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaud. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus infirmitatis humanę ſingulare pręſidium, auxilij tui ſuper infirmũ famulũ tuũ oſtẽde virtutẽ: vt ope miſericordię tuę adiutus, eccleſię tuę ſanctę incolumis repreſentari mereat. Per Chrm.

Deinde infirmus dicat. Cõfiteor. ſi ſcit: vel ſacerdos faciat ei cõfeſſionẽ ſicut ſuperius in ordine celebrandi miſſam. fol. 79. Poſtea dicat Miſereatur & Indulgẽtiã. Poſtea abſolutionẽ. Dñs Ieſus Chrs. vt ſupra in generali cõione. ca. immediate pręcedenti. Poſtea ſacerdos eleuet corpus dñi de pyxide vel calice, & oſtẽdat infirmo, dicẽs. E
Credis ꝙ hic ſit Chriſtus ſaluator mũdi? Quo dicente, Credo, Dicit ſacerdos. Dic ſicut ego dico: Dñe non ſum dignus vt intres ſub tectũ meũ, ſed tm̃ dic verbo & ſanabitur anima mea. Quo dicto ter, ſacerdos dans infirmo euchariſtiã dicat. Accipe frater vel ſoror viaticum corporis dñi nr̃i Ieſu Chr̃i: qui te cuſtodiat ab hoſte maligno & perducat in vitam ęternam. Amen. Poſtea ſacerdos lauet digitos ſuos cum vino puro & aqua, & tradat infirmo lotionem nihil dicẽs. Peracta cõione ſacerdos dicat ℣. Domine exau. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte, pater oĩps, ęterne Deꝰ, te fideliter deprecamur: vt accipienti fratri noſtro vel ſorori noſtrę ſacroſanctum corpꝰ dñi noſtri Ieſu Chriſti filij tui tam corpori, quam animę proſit ad remediũ ſempiternum. ℟. Amẽ. F
Et hoc dicto, iterum aſpergat aquã benedictam, & dicat. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

EXaudi nos dñe ſancte, pr̃ oĩps, ęternę Deus: & mittere digneris ſanctũ angelũ tuũ de cęlis: qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atq; defendat oẽs habitãtes in hoc habitaculo. Per Chriſtum. ℟. Amen. Quo dicto reuertatur ad eccleſiã. dicendo p̃s. Miſerere mei Deus. Reuerſus igitur ad eccleſiã ſacerdos cũ corpore dñi, dũ fuerit ante chorũ, vel ante altare ſacramẽti, vertat ſe ad eos, q ſacramẽtum aſſociauerũt genuflexos, & faciat eis breuẽ cõfeſſionẽ & abſolutionẽ. & annunciet indulgẽtiã dierũ ducentorum illis, qui ſacramẽtũ cũ lumine ſunt proſecuti: q vero ſine lumine cẽtum dies pro quolibet.

A bet. Poſtea dicit ſuper eos orōnem. Dominus vo. Oremus. Oratio.

Deus, qui nobis ſub ſacramēto mirabili paſſionis tuę memoriā reliquiſti, tribue, quęſumus, it nos corporis & ſanguinis tui ſacra myſteria venerari, vt redemptionis tuę fructū in nobis iugiter ſentiamus. Qui viuis & regnas per omnia ſecula ſeculorum. Amen. Poſtea eleuato tabernaculo cum corpore domini, faciat ſignū crucis ſuper eos omnes, & reponat ſacramentum in loco ſuo.

Caueat ſacerdos, quod non det corpus Chriſti alicui infirmo, niſi fuerit in bono ſenſu, ita quod cognoſcat illud bene & aperte, quod quantumcunque infirmus confeſſus fuerit peccata ſua, Sacerdos cō municato infirmo, debet eis bonis verbis perſuadere, quod ſi neceſſe fuerit, detur ſibi ſacramentum extreme vnctionis.

B ¶ Si eps infirmatur, & vult corpus dñi poſt cōfeſſionē ſumere ſacerdos celebrans miſſam ꝓ eo in camera, faciat oēs cæremonias prefatas, excepto q̄ reſeruat particulam pro epiſcopo, & nō totū ſanguinē ſumit, ſed partem eius reſeruat pro epo, quam poſt corpus dñi ei dat. Sacerdotes aūt infirmi, quādo cōicāt, debent habere ſtolā à collo pendentē, & ſic cōicare debent. 23. diſt. c. eccleſiaſtica. Alia oīa, vt ſupra ſeruantur. Sacerdos parochialis debet viſitare infirmos ſæpe. De celeb. c. 1. & ſtare ieiunus vſque ad horam congruam celebrandi: & ſi celebrat, non debet ſumere purificationem pp neceſſitatem ſ. poſſibiliter occurſuram, niſi aliū habeat, per quē poſſit ſupplere: vt no. Panor. in d. ca. ¶ Item ſacerdos parochialis poteſt ſacramenta conferre peregrinis & hoſpitibus confluentibus ad eccle-

C ſiam ſuam, ſecundum Panor. in d. ca. 1. & mortuos ibidem ſepelire: niſi alibi elegerint ſepulturam: & eo caſu debet habere quartam.

¶ De cuſtodia ſacramenti euchariſtię. Cap. 6.

Vltimo dicēdū eſt de cuſtodia ſacramenti Euchariſtię, quę maxima cū reuerentia & cuſtodia ſub clauibus firmiſſimis debet cōſeruari, ne ad manus maleficorū deueniat: ne, q̄ eccleſię, & chriſtiano populo datū eſt ad ſalutem, diabolo operante ad ꝑniciē cōuertatur. de celeb. miſſ. ca. Sane. De cuſto. eucha. ca. Statuimus. ¶ Sacerdos aūt ī hoc negligēs, ſi ꝑ eiꝰ incuriā & malā cuſtodiā corpꝰ dñi fuerit male expoſitum, debet tribus menſibus ab officio ſuſpendi: & ſi quid nefarium inde factū fuerit, maiori pęna eſt puniēdus. Aduertat etiā ſacerdos, ne hoſtię conſecratę in magno numero ꝓ cōſeruatio-

ne cõſecrẽtur, nẽ corrumpãtur a vermibus: & ideo firmo vaſe inclu D
di debẽt, ne a muribus corrodantur: & in ipſo vaſe lineus pãniculus, q purificatoriũ dr̃, ponatur: in quo hoſtię reponãntur, vt melius cõſeruentur. Sępius aũt mutãdę ſunt hoſtię, antiquę ſumendę ſunt, & recẽtes cõſecrãdę. Quod ſi aliquãdo a vermibus corrodũtur, ſi ſpecies integrę remanẽt: qa ibi eſt corpus Chri, reuerẽter & diligẽter a vermibus ſunt purgãdę, & ſumẽdę: vermes vero cõburẽdi ſunt ſup patenã: & cineres in ſacrario reponi debẽt. Debet ẽt ſacerdos ante corpus Chriſti tenere lãpadẽ accẽſam, qa ibidẽ eſt corpus dñi noſtri Ieſu Chriſti. Qui eſt vera lux, q̃ illuminat oẽm hoĩem venientem in hunc mundum. Io. 1. c. Et debet ſacerdos non ſolũ cõſeruare diligenter ſacr̃m euchariſtię, verum ẽt oĩa ad illud ordinata debet tenere munda & nitida, ſicut paramenta, calices, corporalia, altaria, & ec E
cleſiam: alias peccat mortaliter, quia hoc ei in iure pcipitur. De cuſto. euch. ca. Reliqui. Nec debet permittere in eccleſijs poni ſupellectilia, vaſa & alia ad laicos pertinentia, niſi in caſu bellorum, aut incendiorum repentinorum, aut propter alias neceſſitates vrgentes: & eo caſu ceſſante neceſſitate ad loca priſtina reportentur. ¶ Ex cõcil. Turon. Cap. 4 Omnis presbyter habeat pyxidem, aut vas tanto ſacramento dignum: vbi corpus dominicum diligenter recõdatur, ad viaticum dandum recedentibus a ſeculo. Semperq; ſuper altare habeatur euchariſtia obſerata propter mures & nefarios homines: & de ſeptimo in ſeptimum diem ſemper mutetur. i a presbytero illa ſumatur: & alia, quę eodem die cõſecrata eſt, in locum eius ſubrogetur: ne forte diutius obſeruata, mucida, (quod abſit) fiat. ¶ Ex F
epiſtola Clementis Papę. Capit. 28 Presbyter ſemper euchariſtiam habeat paratam, vt quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.

¶ De pęnitentia male ſeruantis ſacramentum Cap. 7.

Ex cõcil. Aurelian. c. 6. Qui negligẽtiã erga ſacrificiũ fecerit, vt a vermibus cõſumptũ ad nihilũ deuenerit, tres quadrageſimas in pane & aqua pęniteat. Si integer inuẽtus fuerit in eo vermis, cõburatur: & cinis ſub altari cõdatur, & q neglexerint, quaternis diebus ſuã negligẽtiã ſoluãt. Si cũ amiſſione ſaporis decolorãt ſacrificiũ. 20 dies expleãtur ieiunio. Conglutinatum vero ſeptem dies qui in cauſa fit pęniteat. ¶ Ex concil. Remen. c. 3. Corporale, ſuper quod

A ſacra oblatio immolatur, ex mundiſſimo & puriſſimo linteo ſit: nec in eo alterius generis materia precioſior aut vilior miſceatur, nũquã ſup altare remaneat, niſi in tpe miſſę: ſed aut in ſacramẽtorũ libro ponatur, aut cũ calice, & patena in mũdiſſimo loco recõdatur. Et quãdo abluitur a ſacerdote, diacono, vel ſubdiacono, primo in eccleſia, in loco & vaſe ad hoc pręparato abluatur, eo quod ex dñico corpore & ſanguine infectum ſit. Poſt hęc a lauãdario nitidè lotio paretur.

¶ Caſus ꝓhibiti & cõceſſi tpe gñralis interdicti eccleſiaſtici. Ca. 8.

Isti autem ſunt caſus cõceſſi, & ꝓhibiti tpe gñralis interdicti ſm dñm Io. Andr. de Calder. Bononienſem famoſiſſimũ vtriuſq; iuris doct. ¶ Primo cõferri põt baptiſmus, cũ officio cathecumenorum. ¶ Itẽ cõfirmatio poteſt cõferri, & chriſma cõfici. ¶ Item pę-
B nitẽtia imponi põt, & abſolui, remanẽtibus alijs circũſtãtijs. ¶ Itẽ infirmis põt dari corpus Chri in pręſentia aſtantium. ¶ Itẽ corpus Chriſti poteſt portari cum lumine, & cãpana pulſari. ¶ Itẽ pulſari poteſt campana pro prędicatione, & prędicari. ¶ Item non debet pulſari aliqua campanula pro diuino officio ad congregationẽ clericorum. ¶ Item non debet pulſari aliqua campana, vel campanula pro funere. ¶ Item laici poſſunt pulſare campanam ad oſtendendum tempus horarum, ſicut tertiam, & nonam &c. ¶ Itẽ põt pulſari ad Aue maria ¶ Item famuli ſacerdotum in eccleſia nõ collegiata poſſunt admitti ad diuina, non autem collegiata. ¶ Itẽ ſacerdos poteſt mutare famulum & alium recipere, vel ẽt ſi ille moreret: dũ tñ ille electus ſic, nõ eſſet in alia eccleſia collegiatus vel inti-
C tulatus. ¶ Itẽ archipresbiteri rurales, qñ cõficiũt baptiſmũ, pñt accipere ꝑsbyteros rurales. ¶ Itẽ laici admitti pñt ad crucẽ adorãdã ĩ paraſceue ¶ Itẽ extrema vnctio nõ põt dari nec laicis nec clericis. ¶ Itẽ cõmendatio aĩarum fieri põt tã laicis q̃ clericis. ¶ Itẽ põt fieri officiũ circa ſepulturã clericorum, ſed non laicorum, voce ſubmiſſa, ſine cantu excluſis ſecularibus, non pulſatis campanis præſente corpore. ¶ Item clerici qui ſunt interdicti non poſſunt celebrare, nec laici diuina audire in eccleſia extra ciuitatem, nec in ciuitate interdicta, nec etiam peregrini exiſtentes. ¶ Item mulieribus pręgnantibus, vbi timetur de morte, poteſt dari corpus Chriſti. ¶ Item eccleſiæ poſſunt conſecrari & reconciliari, & altaria ſtãtia, & viatica, & paramenta, & vaſa ſancta, & oratoria conſecrari,

ſed tñ ſecrete. ¶ Item in quatuor feſtis priuilegiatis.ſ.Natalis Dñi, D
Paſchę,ac Pentecoſtes, & Aſſumptionis Virginis. ca.alma.de ſen. exc.in 6.non poteſt fieri officium circa funus publice, nec clericis, nec laicis,nec debent laici in cęmeterijs ſepeliri. ¶ Item in prędictis quatuor feſtis poteſt alia miſſa priuata cantari, quam miſſa de feſto: dummodo miſſa de feſto non omittatur. ¶ Item in prędictis quatuor feſtis clerici beneficiati non pñt in alia eccleſia officiare,ſi autē nō habēt eccleſias,pñt: dico tamen non collegiatam: dico etiam ſi presbyter non careat clerico:poteſt etiam in collegiata celebrare. ¶ Item in prędictis quatuor feſtis,ſequens completoriū cantari nō poteſt. ¶ Item clerici diuerſarum eccleſiarum in ciuitate interdicta non poſſunt extra eccleſiam dicere ſimul officium: extra ciuitatem tamen poſſunt:dummodo ipſi clerici non ſint interdicti. ¶ Itē clerici poſſunt dare ſubſtitutos, ſeu vicarios loco ſui: ſi ex hoc habent priuilegium,vel ab homine,vel à iure, dummodo non ſint officiati alibi, ſi autem alias, non poſſunt. ¶ Item moniales,ſeu ſorores per epiſcopum approbatę & confirmatę,non habentes proprium ſacerdotem determinatum pñt alium precio conducere, qui eis miſſam celebret,ipſis pręſentibus:dummodo non ſint interdictę,nec ſacerdos aliam habeat eccleſiam: & talis poteſt eis ſacramenta conferre per totum annum. ¶ Item laici interdicti non poſſunt extra ciuitatem communicare,nec audire diuina:ſi autem non ſunt interdicti, & ex ſpeciali priuilegio ad diuina admittantur, non poſunt in quatuor diebus priuilegiatis communicare, nec etiam clerici interdicti poſſunt communicare:ſi autem non ſunt interdicti, poſſunt. E

F
¶ Item panis,& fructus oliuę, & huiuſmodi poſſunt ſecrete benedici & dari,clericis,& laicis: in feſtis vero priuilegiatis poſſunt publice benedici, & dari. ¶ Item benedictio ſponſorum poteſt fieri in die aliquo priuilegiatorum,in alijs autem non. ¶ Item non poteſt fieri aliquod officium mulieribus poſt partū,niſi in diebus priuilegiatis. ¶ Item fieri poteſt benedictio menſę præſentibus ſæcularibus, cū non ſit de horis canonicis, nec competat ratione alicuius ordinis; poteſt enim Laicus hoc facere.

Quarti tractatus libri ſacerdotalis Finis.

A ¶ In electione alicuius prelati.ſ.Plebani, Archipresbyteri vel Rectoris alicuius eccleſię, Sermo.

¶ Sacerdos maior illius eccleſię, vel alius, cui id cōmiſſum fuerit, cōgregatis electoribus pro electione, poterit infraſcripta vel ſimilia verba pro futurę electionis celebratione exhortatorię ipſis facere.

NEc quiſquam ſibi ſumat honorem, ſed qui vocatus eſt a Domino tanquam Aaron. Heb. quinto cap. Celebraturi eleelectionem futuri Plebani, domini obſeruandiſſimi, non incongrue verbum prefatum aſſumpſi: quo clare & euidenter Apoſtolus Paulus qualem prelatum debeatis eligere vobis inſinuat, videlicet, talem qui huiuſmodi honorem ambitioſe non quęrat, qui ſecundum voluntatem Dei ſit, & qui ornatus virtutibus tanquam
B Aaron exiſtat. Non enim huc conueniſtis, vt terrenum & corporis vobis eligatis prefectum: ſed vt paſtorem animarum veſtrarum, mediatorem inter vos & Deum: qui vos Deo omnipotenti reddat gratos & acceptos: qui animarum veſtrarum ſaluti intentus ſit, diligēs vitiorum correptor, & virtutum plantator in vobis exiſtat. Qui doctrina, exemplis, opere & charitate, ad æternam vos ſalutem perducat. Cum igitur ſpiritualem patrem eligere & animarum veſtrarum curatorem creare debeatis, tāto magis debetis eniti ad talem electionem, quanto maior & potior anima corpore exiſtit. Hoc autem facietis, ſi ea, quę vobis beatus Apoſtolus proponit, ſeruaueritis, videlicet quod eligatis non eum, qui arroganter ſibi hanc plebem vſurpare conatur, ſed virum à Deo vocatum & virtuoſum, prout dicebat
C thema aſſumptum. Neq; quiſquam ſibi ſumat honorem, ſed qui vocatus eſt a Deo tanquam alter Aarō. In quibus verbis tria facit Apoſtolus. Primo ambitioſum excludit. Secundo canonicam inſtitutionem inducit. Tertio dignam executionem exprimit. ¶ Primo ergo ambitioſum excludit. Sunt enim qui appetunt alijs preponi: non vt eis proſint, ſed vel vt alijs ſint ſuperiores, vel propter diuitias, vel propter proprias commoditates. Hos tales excludit Deus. pſ. lxxiiij Peccatorum confringam cornua. ſ. ambitionis, & exultabūt cornua iuſti: & Amos. 6. cap. Nunquid in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cornua? Et ſanctus Leo Papa, vt habetur. i. q. 1. capi. principatus. ſic ait. Principatus quem metus extorſit, aut ambitus occupauit, etiam ſi moribus vel actibus ſuis non offendat, ipſius tamen initij

ſui exemplo eſt pernicioſus:& difficile eſt vt bono peragantur exitu D
quę malo ſunt inchoata principio. Et beatus Auguſtinus, vt habetur. 8.q.1.capit. Qui epiſcopatum. Locus ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt: etſi tenetur & adminiſtretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Propterea ſancti cum eligebantur à populis ad prçlaturas,fugiebant,renuebant,& acceptare recuſabant.Exemplum habemus de ſancto ſanctorum Chriſto domino, qui ſciens quod populus eum volebat facere regem,aufugit,Ioan. 7.& ſancti Gregorius, Ambroſius, Auguſtinus, & multi alij electionem de ſe factam niſi coacti recipere noluerunt:vt oſtenderēt neminē per ambitionem ad prçlaturam aſſumendum. Cum igitur intelligatis inconuenientiam ambitionis in prçlatis,ſtudeatis talem eligere, qui hoc vitio careat: vt ipſe & ſuę & veſtrę ſaluti conſulere poſſit: & ſit E
vt ſeruus fidelis:qui domini ſui gregem humiliter paſcat, & non vt dominus cleri & populi:qui omnes velit deſpicere, & ſeipſum extollere. Vnde paſtor eccleſię Beatus Petrus Apoſtolus veros prçlatos admonet dicens: Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei: prouidentes non coacte,ſed ſpontanee ſecundum Deum:neque turpis lucri gratia:ſed voluntarie: neque vt dominantes, in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.Et cum apparuerit Princeps paſtorum,percipietis immarceſcibilem glorię coronam. ¶ Secundo canonicam inſtitutionem inducit: quia à Deo vocatus. Dicitur enim à Deo vocari, qui ſecundum canonicas inſtitutiones Dei eccleſię inſtituitur. Nam de malis rectoribus Deus dicit 1.Reg. Fecerunt ſibi regem & non per me,principem,& non per conſilium meum. Super quo F
verbo Beatus Hieronymus, vt habetur. 1.q.in ca. Audacter. Audacter fortaſſe aliquid dicimus, tamen quod ſcriptum eſt dicimus. Non ſemper princeps populo & iudex eccleſię per Dei arbitrium datur,ſed prout merita noſtra depoſcunt. Si mali ſunt actus noſtri, & operemur maligna in conſpectu domini, nobis dantur principes ſecundum cor noſtrum. Et hoc tibi de ſcripturis probabo. Audi nanque quid dominus dicat.Fecerunt ſibi regem, & non per me, Et hoc dictum videt de Saulo illo, quem vtique ipſe dominus elegerat, & regem ſibi fieri iuſſerat. Sed quoniam non ſecundum dei voluntatem,ſed ſecundum meritum peccatoris populi fuerat electus,negat eum ſua voluntate & conſilio cōſtitutū. Tale ergo aliqd

intelli-

A intelligamus in eccleſijs fieri, quod pro meritis aut in verbo aut in opere potens tribuitur rector eccleſiæ: aut ſi malignum faciat populus in conſpectu domini, & tales perſeuerent, talis eccleſiæ iudex datur, ſub quo famem & ſitim populus patiatur, non famem panis, nec ſitim aquæ, ſed famem audiendi verbi dei. Qualis autem eligendus ſit prȩlatus. Idem Hiero. 7. q. 1. c. Licet ſic dicit. Requiritur ergo in ordinando ſacerdote populi prȩſentia, vt ſciant omnes, & certi ſint, quod qui prȩſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior ille eligitur ad ſacerdotiũ. Non igitur eligendus eſt Plebanus propter preces parentum, amicorum, & (quod turpe eſt dictum) infamium perſonarum: ſed pro Dei reuerentia talis eligendus, eſt qui poſſit populo prodeſſe, cuius B vita probata ſit & laudata, & omnibus eius probitas manifeſta.

¶ Tertio videre debemus in ſacerdote eligendo dignam executionem. ſ. quod exequatur digne opus Dei: & hoc ibi, tanquam Aaron Aaron enim quadruplici ſigno in virga oſtenſus eſt vocatus à domino: per quatuor illa ſpiritualiter habita veſter quis vocatus eſſe a Deo in prȩlatura. ¶ Primum fuit in virga germinatio, & intelligitur deliquentium correctio, quȩ debet eſſe in prælato. Eſa. 11. Egredietur virga de radice Ieſſe, quod interpretatur zelus. Vnde Auguſt. 24. q. 3. Corripiantur à præpoſitis ſubditi, correptionibus de charitate venientibus, pro culparum varietate diuerſis, vel minoribus, vel amplioribus, & infra: paſtoris officium eſt, cum neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare ob ouibus ſanis C morbidam, ab illo cui nil eſt impoſſibile ipſa forſan ſeparatione ſanandam. ¶ Secundum quod fuit in virga Aaron eſt, quod poſtmodum floruit, in quo ſignificatur honeſta conuerſatio. Eccle. 24. Flores mei fructus honoris & honeſtatis. Vnde beatus Hiero. 8. quȩſtio. 1. dicit qualis erit ȩdificatio diſcipuli, ſi intelligat ſe magiſtro eſſe maiorem? Vnde non ſolum epiſcopi, presbyteri, & diacones debent magnopere prouidere, vt cunctum populum, cui præſident conuerſatione & ſermone præeant: verum etiam inferior gradus, vt exorciſtȩ & cȩteri omnes omnino qui domui Dei deſeruiunt: quia valde Dei eccleſiam deſtruit, laicos meliores eſſe quam clericos. ¶ Tertium eſt quod Virga Aaron fronduit: in quo ſignificatur verbi prædicatio pſalmus 1. & folium

eius non defluet.Vnde diſtin.44.§.1.dicitur quod innocens abſque D
ſermone conuerſatio,quantum ędificat eccleſiam in exemplo, tan
tũ nocet ſilentio,& beatus Aug.in c.Sit rectior.Ibidem habetur: &
ſunt verba Gregorij. ¶ Quartum eſt quod in virga amygdalas pro-
duxit: in quo notatur compaſſio. Theſſ.5.c.Suſcipite infirmos: &
Leo Papa diſtin.86.Odio habeantur peccata, non homines: corri-
gantur tumidi:tolerentur infirmi.& 6.q.1.Clemens. Si tanquã om
nibus pręeſſe volueris ſingulos prout poteris iuua: & ſingulos rele-
ua:qui & ſingulorum onus ac ſolicitudinem portas.Ea propter do-
mini mei obſecro vos, vt his & alijs quæ adduci poſſent conſidera-
tis,talem eligatis huic eccleſiæ in paſtorem,qui vobis & ei poſſit ꝓ-
deſſe & non obeſſe.Vnde audiatis beatiſſimum Leonem Papam di-
centem:& habetur 61.diſt c. Miramur. Miramur apud vos tantum E
aut occaſionem temporis impacati,aut ambientium pręſumptionẽ,
aut tumultum valuiſſe popularem,quod indignis quibuſque & lon
ge extra meritum ſacerdotale conſtitutis paſtorale faſtigium & gu-
bernatio eccleſiæ committeretur.Non eſt enim hoc populo conſu-
lere,ſed nocere:non præſtare regimen,ſed adiuuare diſcrimen.Inte
gritas enim pręſidentium ſalus eſt ſubditorum : & vbi incolumitas
eſt obedientię:ibi eſt ſana forma doctrinę. Quod ſi quibuſlibet ec-
cleſię gradibus ſolicite,prouidenterque curandum eſt, quanto ma-
gis elaborandum eſt vt in electione eius, qui ſuper omnes conſtitui
tur non erretur? Nam totius familiæ domini ſtatus & ordo mutabi-
tur,ſi quod requiritur,in corpore non inueniatur in capite. Curetis
ergo dignum eccleſię veſtrę domini honorandiſſimi & pręſtantiſ- F
ſimi eligere paſtorem: vt cum eo & hic gratiam, & in futuro gloriã
adipiſci mereamini.

A Sermone da recitare nella nuoua elettione de vn Pio-uano & paſtore della Chieſa.

SAn Paulo ſcriuendo alli hebrei al quinto cap. dice queſte parole, Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatus eſt à Dño tanquam Aaron preſtãtiſſimi ſignori, eſſendo hoggi qui cõgregati per ellegger vn nuouo paſtore, pieuano, & rettore di queſta chieſa, à queſto propoſito ho tolte le parole & ſententia di ſan Paolo ſcritta alli hebrei, nella quale ſi cõtẽgono le cõditioni & buone qualitadi, qual deue hauere, quel ſacerdote, che ſia degno d'eſſer eletto per queſta chieſa: nella quale autorita ſi contengono tre coſe no-
B tabili, & degne d'eſſer conſiderate. La prima l'Apoſtolo eſclude da queſta elettione, quelli che ambitioſamente la cercaſſero, o per vano honore, ouero per qualche altra vanità del mondo, dicendo, ne alcuno cerchi queſto honore per ambitione & vanità, volendo eſcluder queſti tali ma ſia vno che ſia chiamato da Dio, come fu Aron pieno di virtu & prouato in quelle, però dice, ne alcuno proſuntuoſamente, ne per ambitione ſi preſuma di procurarſi & cercarſi la dignita ma quello che è chiamato da Dio, come fu il ſommo ſacerdote Aron pero aduertite che non ſete qui ridotti inſieme per eleggerui vn ſignor terreno del voſtro corpo, ma vn paſtore delle anime voſtre, & che debba paſcere, & nutrir quelle della parola di Dio, & che ſia mezano intra di voi & Dio offerendo a lui le voſtre orationi
C & placandolo contra li voſtri peccati, rendendoui accetti & grati alla ſua Maieſta, & che n' habbia altra intentione, che la voſtra ſalute inſegnandoui viuer virtuoſamente, & che correga, & caſtiga li voſtri errori & fallimenti per iuſtitia con miſericordia ſpicandoui dall'amor di queſto mondo cercando di condurui alla vita eterna & al paradiſo, pero ben conſiderate qual douete elleggere, vn che ſia tanto piu degno qnanto è piu nobile l'anima del corpo, douendo e per tutto ſpirito hauendo ad eſſer gouernatore delle voſtre anime ſono adunque eſcluſi da queſta ellettione li ſuperbi & ambitioſi che nõn ſon chiamati da Dio, però li ſanti huomini quando veniuano elletti àqueſte dignità fuggiuano via reputandoſi indegni di quelle per il gran carico che hanno, & coſi pericoloſo, imitando

Chriſto

Chriſto il quale ſi fuggi & ſi aſcoſe quando ſenti che il populo lo vo D leua far Re & il ſimile fece S.Gregorio, S.Auguſtino, S.Ambroſio, li quali non volſerro, ſe non p forza accettare le prelature, & li gouerni delle anime. Habbiate dūq; l'occhio di nō elleggere alcuno cō broglio & che cerchi cō danari & fauori queſta dignità ma che ſia chiamato da Dio quello veramēte è chiamato da Dio, quale lui l'ha chiamato & elletto per ſua ſemplice voluntà imperoche parlando Dio delli cattiui rettori & capi del populo, ſi diſſe hanno fatto vn Re nō ſecondo la mia volonta, ma ſecondo i ſuoi demeriti: & queſto diſſe del Re Saul, qual Dio lo elleſſe per Re, perche il populo lo ha ueua domandato il qual fu cattiuo huomo, non caminando, ne reggēdo il populo come doueua, ma ſecondo il ſuo cattiuo ſpirito. Dio ſpeſſe volte permette ſopra li cattiui populi regnare vno ſcelerato & cattiuo huomo per caſtigarlo & punirlo delli errori & peccati coſi accade tal volta in le chieſe, nelle quali Dio permette che ſiano meſſi per paſtori & gouernatori huomini peſſimi & cattiui, ſotto de quali le pouere anime ſono ſtrazzate, ferite, & periſcono & morono di fame, maxime della parola di Dio pero biſogna darui vn ſegnale di q̄llo che e chiamato da Dio, & è degno d'eſſer prelato & paſtore delle voſtre anime parlando di q̄ſto S.Hieronimo dice, che ſi ricerca, che ſia chiamato tutto il populo accioche tutti ſappino, & ſiano certi, che colui debbe eſſer eletto p ſacerdote che è d'animo piu nobile, piu virtuoſo, & miglior che ſia ī tutto il populo, & il piu dotto & più ſauio. Nō ſi debbe adūq; elleggere vn huomo cattiuo, ſcelerato, & ſenza virtu, che q̄ſti nō piacciono à Dio: ne meno ignorante non adūq; ſi debbe elleggere vno p raccomādato da amici, ne da Signori ma vno che ſia conoſciuto da tutti per tale & di tal qualità che poſſi giouare alle anime & edificare & nō deſtrugere: qual ſi cognoſce p le orationi, & illuminatione dello Spirito Santo: q̄ſto è dūq; degno d'eſſer prelato nel quale debbono ritrouarſi le cōditioni che ſi ritrouorono in Arō pero dice le parole aſſunte, Tāquā Aarō imperoche fu cognoſciuto Arō eſſer ſtato chiamato, & eletto da Dio p ſommo ſacerdote p li quatro ſegnali che dimoſtro in la ſua barchetta: prima fu viſta à imbrocar moſtrādo ſegno di douer far frutto queſto ſignificaua il zelo della correttione, che debbe vederſi ī colui che è degno della prelatura imperoche dice S.Agoſtino, che ſiano corretti li ſudditi E F

diti

A ditti dalli ſuoi prelati di correttioni, che vēghino dalla charità & zelo di Dio, & nō per odio, ne maliuolētia ſe nō inuerſo i vitij, & pero debbe ancora, facēdo dibiſogno, ſeparare le pecore guaſte & morbide, dalle ſane & buone, ſpeſſo vigilādo & guardādo ſe nelle ſue pecorelle ſi troua qualche ſcādoloſo, & vitupoſo peccatore, cacciādo lo fuor, ſe nō ci è ſperāza di correttione. Secōdo la verga di Aron fu viſta fiorire queſta è la ſanta cōuerſatione, qual debbe hauer il prelato intra li ſuoi ſudditi pero dice Salomone, flores mei fruct⁹ honoris & honeſtatis, ſempre moſtrādo eſſempi di virtu, di patiētia, di pudicitia, come ſe fuſſe vno ſpechio, nel qual tutti vedeſſino opatiō di virtu & bōta tale & tāta che a lui nō ſi trouaſſi vn ſimile ī tutto il populo, ne ī li ſuoi ſudditi, imperoche eſſendo ſcādaloſo, è cauſa di grādiſ

B ſimo dāno & ſcādolo terzo la verga di Aron mandò fuori le foglie. Queſto è ſegno, che il prelato debbe pdicare alli ſuoi popoli la buona vita, & le virtù pche il prelato che nō predica al ſuo populo, inſegnādoli la vita chriana è vna piāta infruttuoſa, degna d'eſſer tagliata, & gittata nel fuoco. Elleſſe Idio li dodici apoſtoli nō pche godeſſino ī ocio la prelatura & grādezza, ma li mādo in tutto il mōdo & ne regni di qllo à predicare, & metter la ppria vita p ſalute delle anime, quarto la verga produſſe il dolce frutto delle mādole dalle quali ſi caua l'olio queſto è la cōpaſſione qual debbono hauer li prelati, che pceda da intrinſeca charità & amore pche il prelato, nō debbe hauer in odio il ſuo ſuddito, ma dolcemēte admonirlo & riprēderlo ſolleuādolo ne i biſogni cō le ſue ſubſtātie, cō la robba, cō i denari,

C accio nō ſi metta ī diſperatione, viſitarlo & aiutar lo in le ſue infirmità, nō li mācādo di alcuno aiuto in li ſuoi biſogni, pero preſtātiſſimi ſignori io vi eſſorto che cōſiderate tutte qſte coſe, & faciate elettione de vno che poſſi & ſia atto à giouare à tutto il populo con la ſua dottrina, & cō il buono eſſempio, & non vno che habbia ambitione & vogli diuorare & conſumare i beni di queſta chieſa, per cauarſi le ſue voglie, & teſaurizare in queſto mondo viuendo in ocio & in crapule; ma vno che ha il cuore che il ſuo populo facci la volunta di Dio, di ſanctificare à Dio tutta la ſua vita, & procurar inſieme con il prelato d'hauer la diuina gratia in queſto mondo & nell'altro la gloria. Amen.

TRACTATVS SEPTIMVS D
primæ par tis libri Sacerdotalis.

DE SACRAMENTO EXTREMÆ
vnctionis, & ei annexis, & conſequentibus.

DE MATERIA FORMA MINISTRO
effectu ſacramenti extremę vnctionis, & quibus
corporis partibus dari debeat, & an
debeat iterari. Cap. 1.

EXtremæ vnctionis ſacramentum debet dari la- E
borantibus in extremis. Et iſtud ſacramentum
inducit mundationem à peccatis. Circa quod
plura aduertenda ſunt, videlicet,

Materia, Miniſter, } Quibus dari debet.
Forma, Effectus, }

Quibus corporis partibus, Et an poſſit reiterari.

¶ Materia ſacramenti extremę vnctionis, quę ſit. Cap. 2.

MAteria huius ſacramenti eſt oleum oliuarum, & non aliud oleum, ab epiſcopo prius ſanctificatum, & benedictũ: Quod ſacramentum Chriſtus inſtituit, quando apoſtolos ad prędicandum miſſos docuit oleo vngere infirmos. Marc. 6. Et beatus Iacobus in canonica ſua. 5. c. dicit: Infirmatur quis in vobis, inducat presby- F
teros eccleſiæ: & orent ſuper eum, vngentes eum oleo ſancto. Et tale oleum vocatur Oleum infirmorum, non cathecumenorum. Vnde diligenter aduertat ſacerdos, ne vnum pro alio miniſtret: de Sacra vnct. c. Vnctio. Et ſi errore hoc fecerit, debet caute ſuppleri per ſacerdotem. de Sacramentis iterandis vel non. cap. 1. in fine.

¶ Forma huius ſacramenti, quæ ſit. Cap. 3.

FOrma huius ſacramenti ſunt verba, quæ profert ſacerdos quando inungit infirmum. ſ. Per iſtam vnctionem & ſuam pijſſimã miſericordiã indulgeat tibi Deus quicquid deliquiſti per viſum, per auditũ &c. Et licet variæ ſint formæ huius ſacramenti, tñ melius eſt vti forma S. R. Eccleſiæ, quæ eſt mater & magiſtra aliarũ eccleſiarũ.

A ¶ Forma ſacramenti extremę vnctionis hęc eſt. Per iſtam vnctionem & ſuam pijſſimam miſericordiā indulgeat tibi Dominus quicquid deliquiſti per viſum, ſimiliter in alijs membris.

¶ Miniſter huius ſacramenti quis ſit. Cap. 4.

MIniſter huius ſacramenti eſt ſolus Sacerdos, & non alius. Qđ patet in prędicta authoritate ſancti Iacobi. cap. 5. vbi ait, Inducat prębyteros &c. 25. diſt. 5. Sed quęritur, & cap. ſequen. Nec eſt de neceſſitate, quod ſi plures ſacerdotes præſentes, ſed vnus ſolus cum clerico poteſt ſacramentum conferre. De verbo. ſignifica. ca. quęſiuit. Si tn̄ ſint plures ſacerdotes melius eſt. Et ille q̄ inūgit, debet dicere verba, & cęteri reſpōdere, & aſſiſtere, & ꝓ infirmo orare.

¶ De effectibus huius ſacramenti. Cap. 5.

B EFfectus huius ſacramenti eſt multiplex. Primus eſt cōſolidatio ſpūalis debilitatis ꝑ peccatū inductę. Dicit .n. S. Tho. q̄ talis vnctio dr̄ quędā ſpūalis ſanatio, q̄a datur cōtra quādā inhabilitatē, vel ineptitudinē, quę in nobis remāſerūt ex peccato actuali, vel originali, vel venialiū peccatorū remiſſio. Secūdus effect' eſt ſanitas corporalis, ſi diuina ſapiētia id nouerit infirmo vtiliter expedire. Terti' eſt: q̄a ꝑ iſtud ſacr̄m remittūtur peccata venialia & mortalia, q̄ ignorat, vt in eadē authoritate beati Iacobi. Et ſi ī peccatis fuerit dimittēt ei. Iacob. 5. c. Quart' eſt diminutio pęnæ pcō mortali debitæ. Quint' eſt gr̄æ augmētū, q̄ in hoc ſacr̄o cōferī & augetur, niſi obex ponat & ex cōſequēti, gloria. Sextus eſt interior lętitia, & robur cōtra dęmonis inſidias, quę potiſſime tūc inſunt. Septimus arctatio diabolice poteſtatis, quę nō eſt ita potens ſumpto ſacramnetō. Octauus eſt
C ꝓteſtatio decedētis, q̄ ꝑmāſerit in fide militātis eccleſię, ex qua vadit ad eccleſiam triumphātem, tāquā miles, qui fideliter pugnauit.

¶ Quibus dari debeat hoc ſacramentum Cap. 6.

HOc ſcr̄m dari debet ſolis infirmis adultis & pęnitētib', q̄ ſunt infirmi in periculo mortis: & illis, q̄ inſtāter petūt illud & petierūt, licet tūc nihil ītelligāt ꝓpter mortis anxietatē, vel phreneſim, vel aliud accidēs: pueris aūt, ac eūtibus ad pugnā, aut alio modo in periculo caſuali mortis poſitis, ac ēt ad mortem dānatis, nō datur.

¶ Quibus corporis partibus debeat dari hoc ſacramētum. Cap. 7.

DAndū eſt aūt hoc ſcr̄m in illis corporis partibus, & locis, ꝑ quę morbus in aīam intrauit. Et, q̄a quinq; ſenſus ſunt illi, ꝑ quos

potiſ-

potiſſimū hō peccat, ideo in illis locis dādū eſt. ¶Ex cōcil. Florē. ꝑdicto. Hoc ſacr̄m infirmo, de cuius morte timeī, dari debet. Qui vngēdus eſt in oculis ꝑp viſum: in auribus ꝑp auditū: ī naribus ꝑp odoratū: in ore ꝑp guſtū, vel locutionē: in manibus ꝑp tactū: in pedibus ꝓpter greſſum: in renibus ꝓpter delectationē ibidē vigētē. Hęc ibi Mulieribus nō vngūtur renes ꝓpter honeſtatē. Et ſiqs nō hēt oculos, vel naſum, vel alia mēbra, inūgātur loca magis ꝓpinqua dictis ſenſibus, vel locis, ꝙ inūgi deberēt. Inūgūtur ēt renes: quia in eis incentiuum libidinis conſiſtit. Ideo Saluator noſter. Luc. 12. dicit: Sint lumbi veſtri pręcincti, &c. Non debent autem ſcapulæ inungi, quia vnctę fuerunt in baptiſmo. Nec manus presbyteri vngendę ſunt interius, ſed exterius: quia prius ab epiſcopo interius inunctę fuerunt in ordinatione ſacerdotij. Et ſi talis infirmus laborat in extremis cito inungatur, ne inunctus decedat. di. 5. ca. bap. D E

¶An hoc ſacramentum poſſit reiterari. Cap. 8.

Poteſt aūt reiterari hoc ſacr̄m toties, quoties infirmus morti appropinquare videt̄. Sed in eadē infirmitate, ſi fuerit lōga, & timetur de periculo mortis, poterit reiterari ſemp. Si vero ſit infirmitas breuis, nō reiterat̄, niſi recidiuauerit. Nec eſt expectādū ad inūgēdū infirmū vſq; ad vltimū: qa tunc nullū ſenſum, vel deuotionē hē pōt. Et debet dari ēt illud recuſanti, dūmodo ſit pęnitēs, ipſum ligādo ꝑ manus, & pedes, & brachia, & ſic inūgi. Qui negligūt recipere hoc ſacr̄m, vel cōtēnuūt, grauiter peccāt: & tpe īterdicti eccl̄iaſtici hoc ſacr̄m nō đbet cōferri. Sacerdotes curati, ꝙ renuūt, aut negligūt hoc ſacr̄m cōferre, nō euadūt pct̄m mortale. Sacerdos quolibet anno debet ſacrū oleū mutare: & vetꝰ in eccleſiæ lāpadibus ad cōburēdū ponere. Et ſi cōtrariū faceret, grauiter peccaret. de cōſ. diſt. 4. Siqs de alio. Et ſi ſacrū chriſma, vel oleū cathecumenorū, vel infirmorū, ex vſu defecerint, debet ſuꝑ illa imponi oleū nō benedictū, & totū efficitur benedictum. De conſec. eccle. vel alta. c. quod in dubijs. Sacerdos non debet petere in collatione huius ſacramenti pecuniā, quia ſimoniacus eſſet: ſponte tamē oblatam poteſt recipere. 1. q. 3. c. vlt. Et ſi infirmus petierit hoc ſacramentum, & antequam ſacerdos veniat, loquelā amiſerit, vel notitiā, nihilominꝰ ſacerdos eū inūgat. 26 quæſt. 5. capitu. his qui. & de ſent. excōmu. cap. a nobis. 2. qa in tali caſu ēt deberet baptizari: & a peccatis abſolui. De bapti. & eius effect. F

A fect.capitu.maiores.Sacrum chriſma,oleum cathecumenorum, & oleum infirmorum ſeruari debet in eccleſia,in loco decenti, ac ſub clauium cuſtodia,non tamen in eodem loco,vbi Euchariſtię ſacramentum ſeruatur propter eiuſdem reuerentiam.

¶ Ordo ad vngendum infirmum ſecũdum Romanam curiã. Cap. 9.

SAcerdos vncturus īfirmũ,ĩ primis accipiat oleũ ſctm̃. deinde orationate ꝓcedat,dicẽdo pſ. Miſere mei. vt dictũ eſt ſupra in cõione. Cũ aũt peruẽtũ fuerit ad locum,vbi iacet infirmus,ſacerdos intrãs dicat ℣. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Deinde ſtãs ante ęgrotum dicat ℣. Adiutorium nr̃m in noĩe dñi. ℟. Qui fecit cęlum & terram. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

B ADeſto domine ſupplicationibus noſtris,& me indignum, qui primum miſericordia tua indigeo,clementer exaudi:& quem non electione meriti, ſed dono gratię tuę conſtituiſti huius operis miniſtrum,da fiduciã tui muneris exequẽdi, & ipſe in noſtro miniſterio,quod tuo virtutis eſt operare.Per Chriſtum.Oremus. Oratio.

INtroat dñe Ieſu Chr̃e domũ hãc ſub nrę humilitatis ĩgreſſu ęterna felicitas,diuina ꝓſperitas,ſerena lętitia,charitas fructuoſa, ſanitas ſempiterna: effugiat ex hoc loco acceſſus dęmonũ, adſint angeli pacis,domũque hãc deſerat effugata diſcordia. Magnificã dñe ſup nos nomẽ ſanctum tuum: & bene ✠ dic noſtrę conuerſationi: ſanctifica noſtrę humilitatis ingreſſum,qui ſanctus & pius es,& permanes cum patre & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorũ. ℟. Amẽ. Oro.

C ORemus & deprecemur dñm nr̃m Ieſum Chr̃m,vt benedicendo bene ✠ dicat hoc tabernaculum, & oẽs habitãtes in eo: & det eis angelũ bonum cuſtodẽ:& faciat eos ſibi ſeruire ad cõſiderãdum mirabilia de lege ſua:auertat ab eis oẽs cõtrarias ptãtes: eripiat eos ab omni formidine,& ab oĩ ꝑturbatione:ac ſanos in hoc tabernaculo cuſtodire dignetur.Qui cũ patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Deinde dicat hanc orationẽ.

EXaudi nos dñe ſancte, pater oĩps,ęterne Deus, & mittere digneris ſanctum angelum tuum de cęlis,qui cuſtodiat,foueat,protegat, viſitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

Et ponat imago crucifixi ante oculos infirmi, vt ea poſſit reſpicere. Deinde in modũ crucis aſpergat ægrotum aqua benedicta: poſtea

domum,

do. num, dicendo Añ. Aſperges me domine. cum ℣. Miſerere mei D
Deus. & Gloria pa. & Sicut erat. & repetitur aña. Aſperges me. vt
ſupra. Deinde immediate faciat ęgrotus confeſſionem: & dicat
Confiteor. Quo dicto ſacerdos dicat.

DOminus nr̄ Ieſus Chriſtus te abſoluat: & ego abſoluo te ab omni vinculo excommunicationis maioris, ſiue minoris, ſuſpẽſionis, vel interdicti, & ab omnibus peccatis tuis: & reſtituo te vnitati, & cõioni ſanctę matris eccleſię abſolutũ. In nomine pa ✠ tris & fi ✠ lij & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Et tũc oẽs clerici aſtãtes dicant, legendo ſeptem pſalmos pęnitẽtiales. Dũ autẽ pſalmi dñr, vel cum dicti fuerint, ſacerdos intincto pollice in oleo ſancto dicat abſolute.

IN noĩe pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpũs ✠ ſancti: extinguatur ĩ te oĩs virtus diaboli, ꝑ impoſitionẽ manuũ noſtrarũ: imo ꝑ inuocationẽ oĩum ſanctorũ angelorũ, archãgelorum, patriarcharũ, ꝓphetarũ, apoſtolorũ, martyrũ, cõfeſſorum, virginum, atq; omnium ſimul ſanctorum. ℟ Amen. Quo dicto, faciat ſignum crucis de oleo ſancto in corpore ęgri in ſeptem locis ſubſcriptis, ad vnamquamque crucem, propriam orationem dicendo. Ad Oculos. E

PEr iſtã ſancta vn ✠ ctionẽ, & ſuam pijſſimam miſericordiam, parcat tibi dominus, quicquid deliquiſti per viſum. ℟. Amen. Miniſter vero tergat locum iunctum, cum ſtuppa, reponens eam in vaſe mundo: & ſic faciat poſt quamlibet vnctionem. Ad aures.

Per iſtam ſanctã vn ✠ ctionẽ, & ſuã pijſſimã miſericordiam parcat tibi dominus quicquid deliquiſti per auditum. ℟ Amen. Ad nares.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionem, & ſuam pijſſimam miſericordiã, parcat tibi dñs quicquid deliquiſti ꝑ odoratũ. ℟. Amen. Ad labia. F

Per iſtã ſanctã vn ✠ ctionẽ, & ſuã pijſſimã miſericordiã, parcat tibi dñs qcq̃d deliquiſti ꝑ guſtũ, & locutionem. ℟. Amen. Ad manus.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionẽ, & ſuam pijſſimam miſericordiam, parcat tibi dñs quicquid deliquiſti per tactum. ℟. Amẽ. Ad pedes.

Per iſtã ſanctã vn ✠ ctionem, & ſuã pijſſimã miſericordiam, parcat tibi dominus quicquid deliquiſti per greſſum. ℟ Amẽ. Ad lũbos.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionem, & ſuam pijſſimam miſericordiã, parcat tibi dominus quicquid lumborum delectatione deliquiſti. ℟. Amen. Poſtea dicat ſacerdos.

VNxi te oleo ſancto in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.

Et

A Et nõ lateat in te immũdus ſpiritus,& dolor,ſiue inſanabilis lãguor neque in membris tuis, neque in medullis, neque in compaginibus mẽbrorũ tuorũ: ſed virtus Chr̃i altiſſimi in te corroboretur. Quõ ſicut vnxit Samuel Dauid in regem prophetam: olei operatione,omnipotentis virtute, ſic ſuo ſancto medicamine te vnxi, quatenus per huius myſterij operationem & per hanc ſacrati olei vnctionem,atq; nr̃am deprecationẽ,virtute ſanctę Trinitatis medicatꝰ atq; refectus, priſtinã ac melioratã recipere merearis ſanitatẽ à dño omnipotente. Qui viuit & regnat Deus in ſęcula ſęculorum. ℟ Amen. Oremus.

PEr iſtam ſanctam vnctionem,& per Dei virtutem,& per myſterij noſtri benedictionem, ſanctificentur ab omni ſorde peccati manus & os,cor quoque ac ſenſus,viſus,auditus,guſtus, tactus, &
B odoratus,ac totum corpus tuum,& anima tua: & idoneus efficiaris ad inuocandum atq; ſanctificandum Deum & benedicendũ nomẽ eius. Reddat tibi dñs lętitiam ſalutaris tui,& ſpiritu principali cõfirmet te,& ſpiritum ſanctum innouet in viſceribus tuis: & ne auferat illũ a te. Sed benedictio dei patris,& filij,& ſpiritus ſancti deſcendat ſuper te: copioſaq; ſuper caput tuum defluat: & in extrema corporis tui deſcendat. Interius exteriuſq; te repleat,atque circũdet: & ſit ſemper tecum. Per Chriſtum. ℟. Amen.

SAnet te Deus pater,oĩpotens,qui te creauit. Sanet te Ieſus Chriſtus,qui pro te paſſus eſt in cruce. Sanet te ſpiritus ſanctus, qui tibi in baptiſmo infuſus eſt. Sãcta trinitas vnus Deus gratiam ſuam ad profectum ſalutis animę & corporis in te augeat: & ab omni
C malo te liberet, ac in bono iugiter conſeruet. Qui viuit & regnat Deus in ſęcula ſęculorum. ℟. Amen.

Quibus omnibus peractis, & à clericis pſalmis & litanijs lectis, ſacerdos dicat Kyrieeleiſon. Chriſteele. Kyrieeleiſon. ℣. Pater noſter. ſub ſilentio. ℣. Et ne nos inducas in ten. ℟ Sed libe. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟ Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de ſancto. ℟ Et de Sion tuere eũ. ℣ Eſto ei dñe turris fortitudinis. ℟ A facie inimi. ℣ Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Dñe exaudi ora. ℟. Et clamor ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratiõ.

DOmine Deus,qui per apoſtolum tuum locutus es, Infirmatur quis in vobis,inducat preſbyteros eccleſię, & orent ſuper eũ

vngentes cum oleo ſancto in nomine domini: & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum dñs: &, ſi in peccatis ſit, dimittētur ei: cura (quęſumus) redemptor noſter gratia ſpiritus ſancti languores iſtius infirmi: & ſua ſana vulnera: eiuſque dimitte peccata: atque dolores cũctos cordis & corporis ab eo expelle: plenamque ei interius exteriuſq; ſanitatem miſericorditer redde, vt ope miſericordię tuę reſtitutus ad priſtina reparetur officia. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuis & regnās in ſęcula ſeculorum. ℟ Amen. Alia oratio. D

RESpice, quęſumus domine, famulum tuum in infirmitate ſui corporis fatiſcentem: & animam refoue quam creaſti: vt caſtigationibus emendatus ſe ſentiat tua medicina ſaluatum. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟ Amen. Oratio

DOmine ſancte pater omnipotēs ęterne Deus, qui benedictionis tuę gratiam ęgris infundendo corporibus, facturam tuam multiplici pietate cuſtodis, ad inuocationem tui nominis benignus aſſiſte: vt famulum tuum N. ab ęgritudine liberatum & ſanitati donatum, dextera tua erigas, virtute confirmes, poteſtate tuearis, atq; eccleſię tuę ſanctiſq; altaribus tuis, cum omni deſiderata proſperitate reſtituas, Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oratio. E

DOminus Ieſus Chriſt⁹ apud te ſit, vt te defendat: intra te ſit, vt te reficiat: circa te ſit, vt te conſeruet: ante te ſit, vt te deducat: poſt te ſit, vt te cuſtodiat: ſuper te ſit, vt te benedicat. Qui in trinitate perfecta viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

Poſtea ſtuppa proijciatur in ignem. His omnibus peractis reuertantur ad eccleſiam: & Crux remaneat coram infirmo. F

¶ Ordo vngēdi infirmũ ſm vſum pẽarchatus Venetiarũ. Cap. 10.

SAcerdos accedere volens ad vngendum infirmum, ſumpto ſuppelliceo, & ſtola, & libello cum miniſtro ad infirmum accedat. Et ibidem ſuperpelliceo & ſtola paratus accedens ad lectum infirmi dicat Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. Et aſpergat infirmum, & thalamum, & aſtantes aqua benedicta. Quo facto paucis verbis infirmum conſoletur: & hortetur ad habendam ſpem & fiduciam in domino Deo. Et poſtea dicat. Dominus vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens, & miſericors Deus, immenſam pietatem tuam humiliter imploramus, vt ad introitum humilitatis noſtrę in

A tuo nomine hunc famulum tuum N. in hoc habitaculo iacentem feſſum ſalutifere viſitare digneris, ſicut viſitaſti Tobiam & Sarram, ſocrum Petri, puerumq; Centurionis, atque eum reſtituas priſtinę ſanitati animę & corporis, vt recepta ipſa priſtina ſanitate gratiarũ tibi in eccleſia tua referat actionem. Per Chriſtum. ℟. Amen. Dein de ſacerdos intingens pollicem in oleo ſancto infirmorum, vngat caput infirmi in modum crucis, dicens.

VNgo caput tuum oleo ſanctificato. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt more militis vncti preparatus ad luctamen, poſſis aereas ſuperare cateruas: per Chr̃m. ℟. Et exterga tur ſtuppa locus inunctus, & ponat in vaſe mundo. ¶ Ad oculos.

B VNgo oculos tuos oleo ſanctificato. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid de illicito viſu deliquiſti, huius olei vnctione expietur: Per Chriſtum dominum noſtrũ Qui tecum viuit. &c. ℟. Amen. ¶ Ad aures.

VNgo has aures ſacrati olei liquore, In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid delectatione nociui auditus admiſſum eſt, medicina ſpirituali euacuetur: Per Chriſtum dominum noſtrum, ℟. Amen. ¶ Ad nares.

VNgo has nares oleo ſacrato, in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid noxio vapore contractum eſt ab odore ſuperfluo, iſta emendat vnctio, vel medicatio: Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad labia.

C VNgo labia iſta conſecrati olei medicamento, In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid guſtu ſuperfluo & inordinato, vel otioſa vel criminoſa peccaſti locutione, diuina clementia miſerante hac vnctione expurgetur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad pectus.

VNgo pectus tuum oleo ſancto: vt hac vnctione protectus, fortiter ſtare vales aduerſus aereas cateruas, In nomine pa ✠ tris & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti, ſit hæc vnctio olei ſanctificati ad purificationem mentis & corporis: Per Chriſtum dominum noſtrum Qui tecum. ℟. Amen. ¶ Ad ſcapulas.

VNgo has ſcapulas, ſiue in medio ſcapularum oleo ſacro, In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt ex omni parte ſpirituali ꝓtectione munitus, valeas diabolicos ĩpet⁹ viriliter

contemnere,ac procul poſſis eos robore ſuperni iuuaminis repelle- D
re: Per Chriſtum dominum noſtrum. Qui tecum viuit & regnat.
℞. Amen. ¶ Ad manus:

VNgo has manus oleo ſanctificato,In nomine pa ✠ tris, & fi- ✠ lij,& ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid illicito,vel noxio tactu vel opere peregerunt,per hanc vnctionem euacuetur. Per Chriſtũ dominum noſtrum. Qui tecum viuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℞. Amen. ¶ Ad pedes.

VNgo hos pedes oleo benedicto,In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij,& ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid ſuperfluo, vel nociuo inceſſu commiſerunt,iſta aboleat vnctio,vel medicatio.Per Chriſtum dominum noſtrum. ℞. Amen.

¶ Benedictio ſuper infirmum inunctum. Cap. 11. E

BEne ✠ dictio Dei omnipotentis cum angelis ſuis ſit ſuper te. ℞. Amen.

Bene ✠ dictio domini noſtri Ieſu Chriſti cum apoſtolis ſuis ſit ſuper te. ℞ Amen.

Bene ✠ dictio Spiritus ſancti cum ſeptem donis ſuis ſit ſuper te. ℞. Amen.

Bene ✠ dictio ſanctę eccleſię catholicę cum filijs ſuis electis ſit ſuper te. ℞ Amen.

Bene ✠ dictio ſanctę Marię Virginis matris domini noſtri Ieſu Chriſti cum filiabus ſuis ſanctis ſit ſuper te. ℞ Amen.

Bene ✠ dictio ſancti Petri principis apoſtolorum & omnium apoſtolorum ſit ſuper te. ℞. Amen. F

Bene ✠ dictio quatuor Euangeliſtarum Chriſti,cum quatuor Euãgelijs,& quatuor paſſionibus Chriſti ſit ſuper te. ℞ Amen.

Bene ✠ dictio ſanctę crucis Chriſti, cum virtute altiſſimi ſit ſuper te. ℞. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuum, ſicut bene ✠ dixiſti Adam per paſſionem filij tui domini noſtri Ieſu Chriſti. ℞. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuum,ſicut bene ✠ dixiſti Noe,& filios eius poſt diluuium. ℞. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuum,ſicut bene ✠ dixiſti Abraham propter fidem ſuam. ℞. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuum, ſicut bene ✠ dixiſti Moyſen

A per decem verba legis, quę dediſti ei in monte Sinai. ℟. Amen.

Bene ✠ dic Domine famulum tuum, ſicut bene ✠ dixiſti Dauid, propter eius deuotionem ad te, & propter fortitudinem manuum tuarum. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio omnium gentium cęleſtium ſit ſuper te. ℟. Amen.

Fiant merita & orationes omnium ſanctorum tecum in diebus & noctibus: in verbo & facto, in cogitatione, & omni tempore cōmēdo te ſub poteſtate ſanctiſſimę Trinitatis. ℟. Amen.

Illuminet faciem tuam ſuper te dominus, & miſereatur tui. ℟. Amē.

In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti accipe ſanitatem mentis & corporis. ℟. Amen.

Hęc vnctio per iſtud ſignum ſanctę cru ✠ cis, & per oleum ſan-

B cti ✠ ficatum, & per donum ſancti ✠ ſpiritus fiat tibi ad ſanitatē & ſempiternam ſalutem. ℟. Amen. Deinde dicat Sacerdos. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte, qui es ſaluatio, & redemptio noſtra, qui es vera ſalus, & medicina, & a quo omnis ſanitas, & medicamētum venit, qui apoſtoli tui voce inſtituis, vt languidos olei liquore tāgentes vngamus: poſtulamus miſericordiam tuę pietatis, & queſumus, vt reſpicias propitius ſuper hunc famulum tuum ab illa ſummitate cęlorum, vt quem languor curuat ad exitum, & virium contractio pertrahit ad occaſum medela tuę gratię ſaluti reſtituat caſtigatum. Extingue in eo libidinum & febrium actus, ęgritudinum & cupiditatum tormenta; diſſolue ſuperbię inflationem, tumoremq;

C compeſce: vlcera & putredines vitiorum euacua, viſcerum interna, cordiumque ac medullarum, & cogitationum ſana diſcrimina: conſcientiarum atque plagarum abducito cicatrices phyſicis, & phantaſmaticis adeſto periculis: vetereſque atque immenſas remoue paſsiones: opera carnis ſanguiniſque materiam compone: ac delictorum illi veniam propitiatus attribue: ſicque illum iugiter cuſtodiat pietas tua: vt nec ad corruptionem aliquando ſanitas; nec ad perditionem te auxiliante perducat infirmitas fiatque illi hæc olei ſacra perunctio concita morbi præſentis expulſio, & peccatorum omnium optata remiſsio, te concedente ſaluator mundi. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuis & regnas, Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

PRopitietur dominus cunctis iniquitatibus huius infirmi: & ſa- **D**
net omnes lãguores illius: redimatq; de interitu perpetuæ mortis vitam eius: & corroboret & ſatiet in bonis oĩbus deſiderium ipſius. Qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Concede nobis dñe famulis tuis, vt orantes cum fiducia dicamus. Pater noſter. totum. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Libera nos, quæſumus Domine, ab omni malo: & cuſtodi nos ſemper in omni opere bono Ieſu Chriſte author omnium bonorũ.

¶ Benedictio cinerum, in quibus ponendus eſt infirmus moriens: & cilicij quo cadauer defuncti eſt inuoluendum. Cap. 12.

℣. Adiutorium noſtrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum, & terram. ℣. Domine exaudi orationem. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio. **E**

DEus, qui non mortem, ſed pœnitentiam deſideras peccatorum, fragilitatem conditionis humanæ benigniſsime reſpice: & hos cineres, quos cauſa proferendæ humilitatis, atque promerendæ veniæ famulo tuo imponi, & cilicium quo eum indui decreuimus, bene ✠ dicere pro tua pietate digneris: vt qui ſe cinerem eſſe ob prauitatis ſuæ meritum, & in puluerem reuerſurum ſe cognouit, peccatorum omnium veniam, & præmia pœnitentibus repromiſſa à te miſericorditer conſequi mereatur. Per Chriſtum dominum noſtrum. Qui tecum viuit & regnat in vnitate ſpiritus.

¶ Exorciſmus cineris.

EXorcizo te cinis in nomine Dei pa ✠ tris omnipotentis, & in
nomine Ieſu ✠ Chriſti filij eius, & ſpiritus ✠ ſancti, qui te **F**
per ignem in fauillam conuerti præcepit: vt ſicut iuſsione Dei per ſanctum famulum ſuũ Moyſen cinis vitulæ in populo aſperſus omnem congregationem ſanctificauit Iſrael, ita & tu exorcizatus in nomine ſanctæ trinitatis, & in terra & cilicio aſperſus efficias, vt in famulo Dei non lateat diabolus, ſed manifeſtetur atque expellatur: vt purus & ſincerus inueniatur. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem.

¶ Item benedictio cilicij.

BEne ✠ dic domine hoc cilicium, quod famulus tuus pro humilitatibus & pœnitudinis ſuæ deuotione indui appetiuit, vt ſicut niniuitarum populo in cinere & cilicio pænitenti pepercisti,

A ita & famulus tuus humiliationis, & profeſſionis ſuæ indutus veſtimento, a te, creatore ſuo omnium indulgentiam conſequatur delictorum. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

Tunc aſperſis cineribus & cilicio aqua benedicta, imponat vtrunq; ſup infirmũ, vel etiã defunctũ, & dicat ſequentẽ orõnẽ. Orem⁹ Orõ.

INduat te dominus veſtimento ſalutis: & qui vt nobis humilitatis oſtenderet formam, vilibus voluit indui pannis in præſepio, ipſe te faciat corde contrito & humiliato ſibi aſſiſtere: vt ſicut habitum hunc abiectionis te fecit extrinſecus induere, ita ipſe veſtimento immortalitatis, & ſtola iucunditatis te intrinſecus induat. Per eundem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei: qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus in ſęcula ſęculorum.

B ℟. Amen. Tunc ſuper infirmum ſacerdos cineres aſpergat, & cilicium ſuper eum ponat. Si autem iam mortuus fuerit, ſimiliter eum aſpergat & cilicium eum induat.

¶ De oratione facienda in viſitatione infirmorum. Cap. 13.

CVm ſacerdos aliquam perſonam infirmam decumbentem viſitauerit, & aliquam orationem ſuper eam facere voluerit, poterit vti forma infraſcripta, videlicet. ¶ Primo intrans domum, vel cameram infirmi dicat. Pax huic Domini. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Et accedens ad lectulum infirmi, cum dulciter ſalutet, ad patientiam hortetur, & aliqua verba ſancta pro ipſius exhortatione & conſolatione dicat. Et quia infirmitas corporalis frequẽtius euenit propter infirmitatem ſpiritualem, vt in c. cum

C infirmitas, de pæniten. & remiſſio. hortetur eum, vt ſi cito velit ſanari ab infirmitate, etiam ſi infirmitas non ſit multum grauis, integram & veram confeſſionem faciat de omnibus peccatis ſuis. Poſtmodum ſacerdos dicat. Chariſſime, ſi dominus tibi præſtare dignabitur ſanitatem, non proponis de cętero pro viribus tuis à peccatis cauere, & eius mandata pro poſſe ſeruare? Quo promittente, dicat ſacerdos. ℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum & terram. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

INtroeat, quęſumus domine Ieſu Chriſte, domum hanc ſub noſtræ humiltatis ingreſſu æterna fęlicitas, diuina proſperitas, ſerena lætitia, charitas fructuoſa, ſanitas ſempiterna. Effugiat

ex hoc loco acceſſus dęmonum, adſint angeli pacis, domumq; hác D
deſerat effugata diſcordia. Magnifica dñe ſuper nos nomen ſanctũ
tuum: bene ✠ dic conuerſationi noſtræ, ſanctifica noſtrę humilitatis ingreſſum, qui ſanctus & pius es, & permanens cum patre & ſpiritu ſancto in ſęcula ſec. &c. ps. Dñe ne in furore. ſ fol. 60. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Sequentia S. Euang. ſecundũ Matth. ℟. Gloria tibi dñe. Dum ſacerdos dicit, Sequentia ſancti, ſignum crucis faciat ſuper ſe in fronte ſuper os, & ſuper pectus, & ſimiliter ſuper infirmum: maxime ſi fuerit maſculus: ſi vero fęmina fuerit, dum ſacerdos ſe ſignat, per ſemetipſam in locis prædictis ſe ſignet: & hoc idem in ſequentibus Euangeliis obſeruetur.

IN illo tpe: Cum introiſſet Ieſus Capharnaum, acceſsit ad eũ Centurio rogans eum, & dicens: Dñe puer meus iacet in domo paraliticus, & male torquetur. Et ait illi Ieſus: Ego veniã, & curabo eũ: E
Et reſpondens Centurio ait: Dñe non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, ſed tñ dic verbo, & ſanabitur puer meus. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alio, veni, & venit: & ſeruo meo, fac hoc, & facit. Audiens aũt Ieſus miratus eſt, & ſequẽtibus ſe dixit: Amen dico vobis, nõ inueni tãtã fidẽ in Iſrael. Dico aũt vobis, ꝙ multi ab oriente & occidente venient: & recũbent cũ Abrahã Iſaac & Iacob in regno cęlorũ: Filij aũt regni eiicient in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & ſtridor dentiũ. Et dixit Ieſus Centurioni: Vade & ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer eius ex illa hora. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte pr̃ oṗs, ęternæ Deus, qui benedictionis tuę gratiam ægris infundendo corporibus, facturam tuam multiplici pietate cuſtodis, ad inuocationem nominis tui benignus aſsiſte: F
vt famulum tuum ab ægritudine liberatum & ſanitati donatũ dextera tua erigas, virtute confirmes, poteſtate tuearis, atque eccleſiæ tuæ ſanctæ cum omni deſiderata proſperitate reſtituas. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Pſalmus.

COnſerua me dñe, qm̃ ſperaui in te, dixi dño, Deus meus es tu, qm̃ bonorum meorum non eges. Sanctis, qui in terra ſunt eius, mirificauit omnes voluntates meas in eis. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea accelerauerũt. Non congregabo conuenticula eorum de ſanguinibus, nec memor ero nominum eorum

A per labia mea. Dominus pars hęreditatis meæ, & calicis mei, tu es qui reſtitues hęreditatem meã mihi. Funes ceciderunt mihi in præclaris etenim hæreditas mea præclara eſt mihi. Benedicam dñm, qui tribuit mihi intellectum: inſuper & vſque ad noctem increpuerunt me renes mei. Prouidebam dñm in conſpectu meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi, ne commouear. Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exaltauit lingua mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi feciſti vias vitæ: adimplebis me lętitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vſque in finem. Dominus vobiſcũ. Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Marcum. ℟. Gloria tibi domine.

B IN illo tempore: Recumbentibus vndecim diſcipulis, apparuit illis Ieſus: & exprobrauit incredulitatem illorum, & duritiam cordis: quia his qui viderant eum reſurrexiſſe à mortuis non crediderant. Et dixit eis: Euntes in mũdum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Qui vero non crediderit, condemnabitur: Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent. Et ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Et dominus quidem Ieſus, poſtquàm locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris Dei. Illi autem profecti prædicauerunt vbique domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Oremus. Oratio.

C VIrtutum cęleſtium Deus, qui ab humanis corporibus omnẽ languorem & omnem infirmitatem præcepti tui poteſtate depellis, adeſto propitius huic famulo tuo: vt fugatis infirmitatibus & viribus receptis, nomen ſanctum tuum inſtaurata protinus ſanitate benedicat. Per Chriſtum dominum. ℟. Amen. Pſalmus.

EXaudiat te dominus in die tribulationis: protegat te nomen Dei Iacob. Mittat tibi auxilium de ſancto: & de Sion tueatur te. Memor ſit omnis ſacrificij tui: & holocauſtũ tuum pingue fiat. Tribuat tibi ſecundum cor tuum, & omne conſilium tuum confirmet. Lætabimur in ſalutari tuo: & in nomine Dei noſtri magnificabimur. Impleat dominus omnes petitiones tuas: nunc cognoui

quoniam

quoniam ſaluum fecit dominus Chriſtum ſuum. Exaudiat illum D
de cęlo ſancto ſuo: in potentatibus ſalus dexteræ eius. Hi curribus, & hi in equis: nos autem in nomine domini Dei noſtri inuocabimus. Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos autem ſurreximus, & erecti ſumus. Domine ſaluum fac regem: & exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Dominus vobiſcum, &c. Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam. ℟. Gloria tibi Domine.

IN illo tempore: Surgens Ieſus de ſynagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Et rogauerunt illum pro ea. Et ſtans ſuper illam imperauit febri, & dimiſit illam. Et continuo ſurgens miniſtrabat illis. Cum autem ſol occidiſſet, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad Ieſum. At ille ſingulis manus imponens curabat E
eos. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte, pater omnipotens, ęterne Deus, qui fragilitatem humanæ conditionis infuſa virtutis tuæ dignatione confirmas, vt ſalutaribus remediis corpora noſtra & mentes vegetentur: ſuper hunc famulum tuum propitius intende: vt omni neceſſitate corporeæ infirmitatis excluſa, gratia in eo priſtinæ ſanitatis perfecta reparetur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Pſalmus. Inclina domine aurem tuã. fol. 61. Dominus vobiſcum. Sequentia ſancti Euangelij ſecundũ Ioannem. ℟. Gloria tibi dñe.

IN illo tempore: Erat dies feſtus iudæorum, & aſcendit Ieſus Ieroſolymam. Eſt autem Ieroſolymis probatica piſcina, quæ cognominatur hebraice Bethſaida, quinque porticus habens. In his
iacebat multitudo magna languentium, cęcorum, claudorum, ari- F
dorum, expectantium aquæ motum. Angelus autem domini ſecundum tempus deſcendebat in piſcinam: & mouebatur aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate ſua. Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate ſua. Hunc cum vidiſſet Ieſus iacentem, & cognouiſſet, quia multum iam tempus haberet, dixit ei: Vis ſanus fieri? Reſpõdit ei languidus. Domine hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Dum venio enim ego, alius ante me deſcendit. Dicit ei Ieſus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. Et ſtatim ſanus factus eſt homo, &

ſuſtulit

A ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat. Erat autem ſabbatum in illa die. Dicebant ergo Iudæi illi, qui ſanus factus fuerat: Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum. Reſpondit eis. Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula. Interrogauerunt ergo eum, quis eſt ille homo, qui dixit tibi, tolle grabatum tuum, & ambula? Is autem, qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Ieſus autem declinauit à turba conſtituta in loco. Poſtea inuenit eũ Ieſus in templo, & dixit illi: Ecce ſanus factus es, iam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Oremus. Oratio.

RESpice domine famulum tuum in infirmitate ſui corporis laborantem: & animam refoue, quam creaſti: vt caſtigationibus emendata, continuo, ſe ſentiat tua medicina ſaluatam. Per Chriſtũ.

Pſalmus. Qui habitat in adiuto. fol. 62. Aña. Media vita in morte
B ſumus: quem quærimus adiutorem, niſi te domine? qui pro peccatis noſtris iuſte iraſceris. Sancte Deus, ſancte fortis, ſancte & miſericors ſaluator, amaræ morti ne tradas nos. ℣. Ne proiicias nos in tempore ſenectutis, cum defecerit virtus noſtra ne derelinquas nos domine. Sancte Deus, &c. ℣. Muro tuo inexpugnabili circuncinge nos domine, & armis tuæ potentiæ protege nos ſemper Deus noſter. Sancte Deus, &c. ℣. Aſpice domine de ſede ſancta tua, & cogita de nobis: inclina Deus meus aurem tuam & audi: aperi oculos tuos & vide tribulationem noſtram. Sancte Deus, &c. Gloria. Sancte Deus, &c. Kyrieeleiſon, Chriſte eleeiſon. Kyrieleiſon. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. Miſerere mei domine, quoniam infirmus ſum. ℟. Sana me domine, quoniam conturbata
C ſunt oſſa mea. ℣. Poſt partum virgo inuiolata permanſiſti. ℟. Dei genitrix intercede pro nobis. ℣. Angelis ſuis Deus mandauit de te. ℟. Vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Eſto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotẽs ſẽpiterne Deus, infirmitatẽ famuli tui ꝓpitius reſpiceatq; ad ꝓtegendũ eũ dexterã tuę maieſtatis extende. Orõ.

C oncede

Concede hunc famulum tuum, quęſumus domine Deus, perpetua mentis & corporis ſanitate gaudere: & glorioſa beatæ Mariæ ſemper virginis interceſſione a pręſenti liberari triſtitia, & æterna perfrui lętitia. D Oratio.

Deus, qui miro ordine angelorum miniſteria hominumque diſpenſas, concede propitius, vt à quibus tibi miniſtrantibus in cęlo ſemper aſſiſtitur, ab his in terra vita noſtra muniatur. Oratio.

Deus, qui facturę tuę ſemper pio dominaris affectu, inclina aurem tuam ſupplicationibus noſtris: & famulum tuum ex aduerſa valetudie ſui corporis laborantem placatus reſpice: & viſita ſalutari tuo: & cęleſtis gratię pręſta ei medicinam. Per dominum.

Completa vltima oratione ſacerdos vtranque manum ponat ſuper caput infirmi, & dicat orationem de beato Vincentio, videlicet. E

Hãc orationem Febricitantibus valere certũ eſt.

Super ęgros manus imponent & bene habebunt. Ieſus Mariæ filius, mundi ſalus & dominus meritis beati Vincentij confeſſoris ſui ſit tibi clemens & propitius. Amen. Poſtea dicat.

Initium ſancti Euangelij ſecundum Ioannem.

In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum: & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt. In ipſo vita erat: & vita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet: & tenebrę eam non comprehenderunt. Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. Nõ erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quę illuminat F omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt: & mundus eum nõ cognouit. In propria venit: & ſui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum dedit eis poteſtatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius. Qui non ex ſanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Et verbum caro factum eſt: & habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius: gloriam quaſi vnigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis. Poſtea ſubiungat dicens.

Dominus Ieſus Chriſtus apud te ſit, vt te defendat: intra te ſit, vt te conſeruet: ante te ſit, vt te deducat: poſt te ſit, te cuſtodiat: ſuper te ſit, vt te benę ✠ dicat: qui cũ patre, & ſpiritu ſancto in vni-

A in vnitate perfecta viuit & regnat in ſęcula ſęculorum. Benedictio Dei omnipotẽtis pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper te, & maneat ſemper. ℟. Amen.

Prędicta oratio ſuper infirmos poteſt abbreuiari ad libitum.

¶ De petitionibus faciẽdis infirmo morienti valde vtilibus. Ca. 14.

SOlent frequenter à perſonis ſecularibus ex deuotione aduocari ſacerdotes, vt aſſiſtant morientibus. Ideoq; taliter aduocati poterunt in tali tempore infraſcriptam formam ſeruare, vel aliam, vt eis viſum fuerit. Et primo ingredientes cameram infirmi dicant. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Poſtea accedentes ad infirmum, eum dulciter ſalutent, & conſolentur. Et ſi viderint eum morti proximum, ſi tñ adhuc ſit B capax rationis, hortentur ad plenam ſubiectionem ſui ipſius diuinę & bonitati & voluntati. Et cum viderint eum paratum ad moriendum, ſacerdos petat ab eo infraſcriptas petitiones per ordinem, moroſe & diſtincte, vt eas infirmus percipere poſſit, videlicet. Sacerdos Credis omnes articulos fidei, & totam ſacram ſcripturam, ſecundũ expoſitionem ſanctorum doctorum & catholicorum? Reſpondeat infirmus. Credo. Sacerdos. Deteſtaris tu, & reprobas oẽs hęreſes, & ſuperſtitiones a ſancta matre eccleſia catholica dãnatas, & reprobatas? Reſpondeat infirmus. Reprobo. Sacerdos. Gaudes mori in fide domini noſtri Ieſu Chriſti? Reſpondeat infirmus. Gaudeo. Sacerdos. Cognoſcis te multũ offendiſſe dñm Deũ creatorem tuũ, à quo tãta beneficia recepiſti, & à quo habes ꝗcquid boni habes? Rñ C deat infirmus. Cognoſco. Sacerdos. Doles ex corde de omni offenſa cõtra dñm Deũ, teipſum, & proximũ tuũ, qualitercunq; cõmiſſa? Rñdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de oĩ negligẽtia, & omiſſione bñ operãdi, & de cõtemptu gratiarum à dño Deo tibi datarũ? Rñdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de hoc, non timore mortis, vel cuiuſcũq; pęnę, ſed ſolum ex cõſideratione offenſę diuinę bonitatis, quã offendiſti? Rñdeat infirmus. Ita doleo. Sacerdos. Deſideras recordari oĩum peccatorum tuorũ oblitorũ, vt de ipſis habere poſſis ſpecialem contritionem, & dolorem, & pęnitentiam? Rñdeat infirmus. Deſidero. Sacerdos. proponis de cętero, ſi Deo placuerit te de hac ęgritudine ſanatum, deinceps toto tempore vitę tuę cauere à peccatis mortalibus, & vitam tuã mutare: & potius quodcunq;

cunq; dãnũ tpale, & corporalem mortem ſuſtinere, quam de cętero D
Deum per peccatum mortale offendere. Rñdeat infirm⁹. Propono. Sacerdos. Rogas Deum, vt te in hoc ſancto propoſito conſeruet. Rñdeat infirmus. Rogo. Sacerdos. Parcis oĩbus inimicis tuis, qui verbo, vel facto, tibi vel tuis in aliquo nocuerunt, amore dñi Dei tui, à quo etiã tu veniã tuorum peccatorũ petis, & hoc non ſolũ verbo, ſed corde, & firma volũtate. Reſpõdeat infirmus. Parco. Sacerdos. Vis omnia integre reſtituere illis à q̃bus acquiſiuiſſes, accepiſſes, vel habuiſſes per te vel per alios iniuſte & indebito modo, & per hoc totam facultatem tuam, ſi aliter ſatiſfacere non poſſes exponere, & eidem renunciare. Rñdeat infirmus, Volo: & paratus ſum. Sacerdos. Credis non proprijs meritis, ſed paſſionis dñi noſtri Ieſu Chriſti virtute, & merito ad gloriã puenire. Rñdeat infirm⁹. Credo. Sacerdos. E
Credis ꝙ dñs noſter Ieſus Chriſtus pro noſtra ſalute mortu⁹ ſit: & ꝙ ex proprijs meritis, vel alio modo nullus poſſit ſaluari, niſi ĩ merito paſſionis eius. Rñdeat infirmus. Credo. Sacerdos. Redde ei gratias toto corde, quãtum potes: & te ipſius paſſioni recommenda: & ipſam corde cogita, & ore quantum potes nomina. Rñdeat infirm⁹. Reddo. Sacerdos. Doles quod non potes recordari de omnib⁹ peccatis tuis, quibus dominum Deum offendiſti in quocunque loco, & cum qualicunque perſona, quę ſi recordareris, confitereris integraliter? Reſpõdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles, quod poſtquã veniam de peccatis tuis à dño Deo conſecutus es: recidiuans reuerſus es ad eadem, vel ſimilia, vel maiora peccata? Rñdeat infirmus Doleo. Sacerdos. Si occurrerit tibi diabolus, ei ſemper appone me- F
rita paſſionis Chriſti. Rñdeat infirmus Apponã. Sacerdos. Si te tẽtauerit de fide, dicas te omnia credere, & confiteri, quę credit, & cõfitetur ſancta catholica & apoſtolica eccleſia. Rñdeat infirmus Dicã. Sacerdos. Si dñs Deus voluerit te ſecundũ tua peccata iudicare, dicas: Domine Deus, ego pono mortem domini mei Ieſu Chriſti ĩter me & iudicium tuum: & quamuis meruerim ęternam mortem propter peccata mea, interpono tamen meritum paſſionis eiuſdem loco meriti, quod ego miſer deberem habere, & nõ habeo: Item domine pono eandem paſſionem & mortem domini mei Ieſu Chriſti inter me & iram tuam: & in manus tuas domine commendo ſpiritum meum. Reſpondeat infirmus. Dicam. Non erit deſperãdum,

vel

A vel dubitãdum de ſalute illius, qui ſuprapoſitas petitiones corde cre diderit, & ore confeſſus fuerit. Finitis prędictis petitionibus cum cę perit in agone mortis infirmus certare, poterũt legi infra poſitę paſſiones omnes, vel aliquę ipſarum, ſicut neceſſe fuerit, & etiã repeti. Et cum viderint infirmum ſignis euidentibus morti proximum, ĩtermittẽtes paſſiones, faciant recõmẽdationẽ animę, vt infra. f. 170. Prius tamen infirmus facere debet ſequentes proteſtationes.

¶ De proteſtationibus faciendis à moriente Cap. 15.

¶ Prima proteſtatio.

IN nomine ſanctiſſimę trinitatis, patris, & filij, & ſpiritus ſancti, Ego N. proteſtor coram te ſanctiſſime angele Dei diuina pietate ex vtero matris mihi deputato: & coram te patre meo N. & corã B omnibus vobis circunſtantibus, quod in ea vera fide catholica, quã ſancta Romana & apoſtolica profitetur eccleſia, & in quaomnes de ceſſerunt ſancti, mori deſidero, & volo: Nec ad momentum tempo ris diutius viuere affecto, niſi quantum diuinę placuerit pietati, cui ĩ omnibus conformiter meam ſubijcio voluntatem.

¶ Secunda proteſtatio.

¶ Item proteſtor, quod ſub tua angelica protectione, & adiutorio diuinę gratię diſcedam: & ſic mori intendo abſq; omni deſperatione & fidei dubitatione: ita quod neq; magnitudo, nec numeroſitas meorum peccaminum in barathrum deſperationis me immergere debẽt: cum ſciam, & veraciter credam vnam deifici ſui ſaguinis guttam in ara crucis effuſam, ſuffeciſſe in redemptionem totius humani C generis, ſi ita placitum fuiſſet diuinę pietati.

¶ Tertia proteſtatio.

¶ Proteſtor quod in caſu, vbi ex puſillanimitate ſpiritus ꝑpter tremendum diuinum iudicium, cui aſtare habeo, aut dęmonis tentatione, ſeu debilitate rationis (quod Deus auertat) aliquam inciderem deſperationem, aut fidei dubitationem, hoc ipſum pro nũc ſana mẽte exiſtens reuoco, caſſo, & pro nõ tali facto habere voleo; eo quod non animo ſano & deliberato hoc ipſum eueniet, ſubmittens me to taliter diuinę pietati.

¶ Quarta proteſtatio.

¶ Proteſtor etiam, quod cum diuina miſericordia nulli peccatori contrito & confeſſo remiſſionem ſuorum peccaminũ denegat eam deſiderãti, ꝙ eandẽ miſericordiã & remiſſionẽ mihi impertiri velit,

toto

toto corde deſidero: & peto illam conſequi per merita amariſſimę D
ſuę mortis, & virtutem precioſiſſimi ſanguinis ſuis pro me effuſi, in ligno ſanctiſſimę crucis, & per merita & preces ſanctiſſimę ſuę matris, & omnium ſanctorum Angelorum, & electorum.

¶ Quinta proteſtatio.

¶ Proteſtor etiam ſuper hanc petitionem, humili prece porrectam vt diuina pietas me ſuſcipere velit in numerum eorum hominum, quos ab ęterno pręordinauit in extremo iudicio eſſe ſaluãdos: ſi, & in quantum pro meis peccatis exigentibus tandiu pęnas purgatorias ſubſtinere debeam, dummodo in ęternum non ſecludar à ſua pietate.

¶ Commendatio.

¶ His proteſtationibus pręmiſſis ſanctiſſime angele Dei tibi extremam meam voluntatem & affectionem pro teſtamẽto animę meę E
commendo; tria mihi ex teſtamento Saluatoris miſericorditer impertiri rogans. Primo vnum lacrymoſum intuitum & doloroſum ſuſpirium: ex innumeris quos in cruce pendens tribus horis viuus habuit ad mitigandum doloroſos meos ſingultus & gemitus, & ſuſpiria, quibus nunc premor. Et vt ipſa mater omnis gratię mecum condidiuere velit vnicum cordis ſui virginei gemitum doloroſumque ſuſpirium ac lacrymoſum intuitum, ex innumeris, quos ſub cruce ſtando ſuſpirijs & lacrymis habuit, filium vt redemptorem humani generis intuendo: Suſcipiendo me in numerum eorum peccatorum, qui veniam & ſalutem ad minus in extremo iudicio per ſua ſanctiſſima merita & preces conſequuntur. Secundo ſuccurrat tua angelica pietas: vt quando miſerum cor meum ſcindetur, & anima F
mea miſera à corpore ſeparabitur, tunc inueniam placabilem iudicem: intuitu illius diuinę charitatis, in qua amoroſum cor ſuum ſcindebatur in cruce pro ſalute mundi: & ſua diuiniſſima anima à diuiniſſimo corpore ſeparabatur. Vltimo ſanctiſſime angele Dei, commendo tibi extremam horam vitę meę: vt exitum animę meę gubernando, & ab hoſtibus ſalutis me protegendo ſuper has proteſtationes velis eſſe, vbi & quoties opus fuerit contra omnia pericula ſalus, fidelis teſtis, & protector.

¶ Iſti ſunt tres Pater noſter. & tres Aue Maria cum tribus orationibus quę debent dici pro animabus morientium omnium: & multũ eis prodeſt, ſi dicantur deuote.

¶ Primus

A ¶ Primus Pater noſter. Kyrieeleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrieeleiſon, Pater noſter. Dicitur in memoria agoniæ Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Aue Maria gratia plena, Dominus &c. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte per agoniam, & orationem tuam ſanctiſſimam, qua oraſti pro nobis in monte olïueti: quando factus eſt ſudor tuus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram, obſecro te, vt multitudinem ſudoris tui ſanguinei, quem pro timoris tui anguſtia copioſiſſime pro nobis effudiſti, offerre & oſtendere digneris Deo patri omnipotenti, contra multitudinem omnium peccatorũ huius famuli tui: & libera eum in hac hora mortis ſuæ ab omnibus anguſtiis ſuis, quas pro peccatis ſuis ſe timet meruiſſe. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuis & regnas in ſecula ſeculorum. Amen.

B ¶ Secundus. Pater noſter. Kyrieeleiſon. Chriſte eleiſon. Kxrieeleiſ. Pater noſter. in memoria omnium paſſionum domini noſtri Ieſu Chriſti, & Aue Maria gratia plena, Dominus tecum. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte, qui pro nobis mori dignatus es in cruce, obſecro te, vt omnes amaritudines paſſionum & pęnarũ tuarum, quas pro nobis miſeris peccatoribus ſuſtinuiſti in cruce, & maxime in illa hora, quando ſanctiſſima anima tua egreſſa eſt de corpore tuo ſanctiſsimo, offerre & oſtendere digneris Deo patri omnipotenti pro anima huius famuli tui: & libera eum in hac hora mortis ab omnibus peccatis & paſsionibus, quas pro peccatis ſuis ſe timet meruiſſe. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuis & regnas in ſecula ſeculorum. ¶ Tertius Pater noſter. Dicitur in memoria ineffa

C bilis charitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Kyrieeleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrieeleiſon. Pater noſter, qui es in cęlis, ſanctificet. &c. & Aue Maria gratia plena Dominus. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte, qui per eos prophetæ dixiſti, In charitatę perpetua dilexi te, ideo attraxi te miſerans tui: obſecro te, vt eandem charitatem tuam, quę te de cęlo ad terram, ad tolerandas omnium paſsionum tuarum amaritudines attraxit, offerre, & oſtendere digneris Deo patri omnipotenti pro anima huius famuli tui: & libera eum ab omnibus paſsionibus, & pęnis, quas pro peccatis ſuis timet ſe meruiſſe, & ſalua animam eius in hac hora exitus ſui in gloria ęterna; & tu pijſsime domine Ieſu Chriſte, qui redemiſti nos precioſiſsimo ſanguine tuo, miſerere animæ huius famuli tui,

& cũ introducere digneris ad ſemp virentia,& amęna loca paradiſi, D
vt viuat tibi amore inuiſibili, qui à te & ab electis tuis ſeparari nunquam pôt. Qui cũ patre & ſpiritu ſancto viuis & regnas in trinitate perfecta per infinita. &c. ℟. Amen. ¶ Poſtea ſi adhuc vixerit ſubiungendæ ſunt infraſcriptæ orationes cum totidem. Aue Maria.

Orationes dicendæ in agone mortis ab beatam virginem Mariam. Cap. 16.

¶ Prima oratio.

MEdiatrix Dei,& hoĩum,fons miſericordiæ indeſinenter effundens riuos copioſæ gratiæ, Maria te rogo dulciſſima mr̃ Dei noſtri Ieſu Chriſti per illã perturbationẽ, quã habuiſti in corde tuo pijſſimo, tunc & deinceps cũ Simeon ſanctus & ſenex prophetãdo diceret,tuam ipſius aĩam pertranſibit gladius,vt petas quatenus idẽ E benedictus filius tuus de largiſſima clementia ſua donet huic famulo tuo per eandem perturbationem tuã,indulgentiã oĩum pctõrum ſuorum.Et vt eum liberet ab oĩbus malis præteritis,præſentibus,& futuris. Amen. Aue Maria. ¶ Secunda Oratio.

¶ Auxiliatrix Dei & hominũ, & pacis æternæ condimentũ Maria te interpello ſpecioſiſſima regina cęli,p illã doloroſam perturbationem, quã habuiſti in corde tuo benigniſſimo, pro eo ꝙ filium tuũ amantiſsimũ per triduũ amiſeras:vt roges eũ quatenus ipſe propter eandẽ turbationẽ tuã huic famulo tuo dignetur dare plenam cognitionem,perfectã contritionẽ,& purã confeſſionem,ſpem firmã,certam ſecuritatem à Deo nunꝗ ſeparandam: & ita perfectum & verũ amorẽ, vt cũ illo amore tantã mereatur mercedem in cęlo acquirere:ac ſi ei multis annis cum perfectione ſanctiſſimę vitæ diligentius F ſeruiuiſſet. Amen. Aue Maria. ¶ Tertia Oratio.

¶ Reparatrix debilium,& vulneratę aĩę efficaciſsima medicina Maria à te peto glorioſa dña p illã perturbationẽ, quã habuiſti in corde tuo clementiſſimo,pro eo ꝙ perfidi iudęi captiuauerunt & detinuerunt deſiderabilẽ vnigenitum vteri tui filium: de quo cognouiſti in ſpiritu, ꝙ volebat, & ꝙ pati debebat pro ſalute humani generis, quatenus depreceris eundem filium propitiatorẽ ſęculi,vt ipſe propter eandẽ turbationem tuã de omni captiuitate,& ab omni tribulatione corporis & animæ anguſtiarũ & periculorũ, & tentationibus dęmonũ famulũ tuũ clemẽter eripiat, & ab oĩbus malis in perpetuum

A petuum tueatur. Amen. Aue Maria. ¶ Quarta Oratio.

¶ Illuminatrix cęcorum, & lucerna ſalutiferę gratiæ Maria te flagito dulciſſima dña mater Dei, per illã turbationẽ tuam, quã habuiſti, in corde tuo propitiatiſſimo, pro eo quod amantiſſimus filius tuus à Iudæis crudeliſſimis in conſpectu tuo, cum clauis acutiſſimis ſine omni miſeratione viuificæ crucis patibulo fuit affixus: vt poſtules ab eodem filio tuo, quatenus per eandem turbationem tuam ignẽ veri amoris, cum igne amoris & paſſionis ſuæ in corde huius famuli ſui accedant: quo ipſe ſummus ſacerdos ligno crucis ipſum ſubijciat, nutriat, & in altari cordis eius iugiter ardeat, & flammeſcat, vt in commemoratione ſuæ ſanctiſſimæ paſſionis & mortis, eiuſdem ſacratiſſimæ paſſionis ſuæ non obliuiſcatur. Et ſi ex infirmitate valida, vel ex alia cauſa quacunque impediente, memor eſſe nequiuerit, per eundem acerbæ paſſionis ſuæ dolorem in hora mortis ſuæ ex multiplici miſericordia tua tantam mercedem in cęlis percipere mereatur, ac ſi omnes dies ſuos conſumpſiſſet in memoria ſuæ ſacratiſſimæ paſſionis. Amen. Aue Maria.

B

¶ Quinta Oratio.

¶ Aduocatrix omnium peccatorum, quos damnabiliter moles vitiorum deprimit, finiſq; noſtræ miſeriæ Maria te deprecor, venerabiliſſima mundi domina, per illam intolerabilem turbationẽ, quam habuiſti in corde tuo benigniſſimo in illa hora, cum filius tuus cunctis deſideratus gentibus, ac omnibus verè amabilis de cruce depoſitus cum recentibus vulneribus, & proprio ſanguine rubricatus datus fuit à Ioſeph in ſinum tuum, qui eſt corona iucunditatis omniũ beatorum in cęli ſolio: vt propter eandem perturbationem tuã, ipſe famulum ſuum pręuenire dignetur abundantia gratiarum ſuarum, & copioſæ miſericordiæ ſuæ: vt det corpus ſuum, & animam ſuam in poteſtatem tuam, & in ſinum pijſſimæ miſericordiæ tuę: quã cunctis deuote poſtulantibus clementer aperis in æternũ. Et ad illud ſignum gemebundũ ſic eum recipi affectuoſiſſime deprecor propter illum dulciſſimum infantulum tuum candidum, & rubicundum, electum ex militibus. Qui theſaurus totius felicitatis tuæ extitit, & eſt: Quem in ſinu tuo delicatiſſimo proprijs lactaſti vberibus, vt in præſenti vita, & pręcipue in extremis ſuis te videre mereatur cũ gaudio, & tuæ miſerationi gratias agere valeat in ſęcula ſęculorum. Amen.

C

¶ Litania pro infirmo moriente. D

¶ Ordo commendationis animæ. Cap. 17. Et prius fiant litaniæ breues. Si autem ſit fęmina dicatur Pro ea.

Kyrie eleiſon.
Chriſte eleiſon.
Kyrie eleiſon.
Sancta Maria. ora pro eo.
Omnes ſancti angeli & archangeli orate pro eo.
Omnis chorus iuſtorum orate.
Sancte Abraham ora pro eo.
Sancte Ioannes Baptiſta ora.
Omnes ſancti patriarchæ & prophetę orate pro eo.
Sancte Petre ora pro eo.
Sancte Paule ora pro eo.
Sancte Andręa ora pro eo.
Sancte Bartholomęe ora pro eo.
Omnes ſancti Apoſtoli & Euangeliſtæ orate pro eo.
Omnes ſancti Innocentes orate.
Sancte Stephane ora pro eo.
Sancte Laurenti ora pro eo.
Sancte Clemens ora pro eo.
Sancte Vincenti ora pro eo.
Omnes ſancti Martyres orate.
Sancte Silueſter ora pro eo.
Sancte Gregori ora pro eo.
Sancte Nicolae ora pro eo.
Sancte Auguſtine ora pro eo.
Omnes ſancti Pōtifices & Confeſſores orate pro eo.
Sancte Benedicte ora pro eo.
Sancte Bernarde ora pro eo.
Sancte Dominice ora pro eo.
Sancte Franciſce ora pro eo.
Omnes ſancti Monachi & Eremitæ orate pro eo.
Sancta Maria Magdalena ora.
Sancta Lucia ora pro eo.
Sancta Catherina ora pro eo.
Sancta Cęcilia ora pro eo.
Omnes ſanctæ virgines, & viduæ orate pro eo.
Oēs ſancti & ſanctę Dei orate.
Propitius eſto libera eum dn̄e. E
Ab ira tua libera eum dn̄e.
A mala morte libera eum dn̄e.
A pęnis inferni libera eum dn̄e.
A poteſtate diaboli lib. eū dn̄e.
Ab omni malo libera eum dn̄e.
Per mortem tuā libera eū dn̄e.
Per ſanctam reſurrectionem tuā libera eum domine.
Per mortem & ſepulturā tuam libera eum domine.
Per ſanctam crucem tuam lib.
Per admirabilem aſcenſionem tuam libera eum dn̄e. F
Per gratiam ſpiritus ſancti paracliti libera eum dn̄e.
In die iudicij libera eum dn̄e.
Peccatores te rog. audi nos.
Vt ei parcas te rog. audi nos.
Vt ei indulgeas te rog. audi nos.
Vt ad veram pęnitentiam eū perducere digneris te rog.
Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon.
Kyrie eleiſon.

¶ Deinde

A ¶ Deinde pro vicino morti, cum in agone ſui exitus anima viſa fuerit anxiari, dicantur hæ orationes.

¶ Commendatio animæ ante mortem.

PRoficiſcere anima chriſtiana de hoc mundo, In nomine Dei patris omnipotentis, qui te creauit: In nomine Ieſu Chriſti filij Dei viui, qui pro te paſſus eſt: In nomine Spiritus ſancti, qui in te fuſus eſt: In nomine Angelorum & Archangelorum: In nomine Thronorum, & Dominationum: In nomine Principatuum & Poteſtatũ: In nomine Cherubim & Seraphim: In nomine patriarcharũ & Prophetarum: In nomine ſanctorum Apoſtolorũ: In nomine ſanctorũ Martyrum & Confeſſorum: In nomine ſanctorum Monachorum, & Eremitarũ: In nomine Virginum & omnium ſanctorũ, & ſanctarũ B Dei. Hodie ſit in pace locus tuus. & habitatio tua ſit in ſancta Sion. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

DEus miſericors, Deus clemens, Deus, qui ſecundum multitudinem miſerationum tuarum peccata pęnitentium deles, & prę teritorum criminum culpas venia remiſſionis euacuas, reſpice propitius ſuper hunc famulum tuum N. & remiſſionem ſibi oĩum peccatorum ſuorũ tota cordis confeſſione poſcentem deprecatus exaudi. Renoua in eo piiſſime pater quicquid terrena fragilitate corruptum, vel quicquid diabolica fraude violatum eſt, & vnitati corporis eccleſiæ membrum redemptionis annecte. Miſerere domine gemituum, miſerere lacrymarum eius: & non habentem fiduciã niſi in tua miſericordia, ad tuæ ſacramentum reconciliationis admitte.
C Per Chriſtum dominum noſtrum. Qui tecum. ℟. Amen. Oratio.

COmmendo te omnipotenti Deo chariſſime frater, vel ſoror, & ei cuius es creatura committo: vt cum humanitatis debitũ morte interueniente perſolueris, ad authorem tuum, qui te de limo terræ formauerat, reuertaris. Egredienti itaque animæ tuę de corpore ſplendidus angelorũ cętus occurrat. Iudex apoſtolorum tibi ſenatus occurrat. Candidatorum tibi martyrum triumphator exercitus obuiet. Liliata rutilantium te confeſſorum turma circundet. Iubilantium te virginũ chorus excipat, & beatæ quietis in ſinu patriarcharum te complexus aſtringat. Mitis atq; feſtiuus Chriſti Ieſu tibi conſpectus appareat, qui te inter aſſiſtẽs ſibi iugiter intereſſe decernat. Ignores omne quod horret in tenebris, quod ſtridet in flammis, qđ

cruciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus ſatanas cum ſatellitibus D
ſuis: in aduentu tuo te commitantibus angelis contremiſcat: atque in æternę noctis chaos immane diffugiat. Exurgat Deus & diſſipentur inimici eius: & fugiant qui oderunt eum à facie eius. Sicut deficit fumus deficiant, ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereant peccatores à facie Dei. Et iuſti epulentur, & exultent in conſpectu Dei. Confundantur igitur & erubeſcant omnes tartareæ legiones, & miniſtri ſatanæ iter tuum impedire non audeant. Liberet te à cruciatu Chriſtus, qui pro te crucifixus eſt. Conſtituat te Chriſtus filius Dei viui intra paradiſi ſui ſemper amęna vireta, & inter oues ſuas te verus ille paſtor agnoſcat. Illa ab omnibus peccatis tuis te abſoluat, atque ad dexteram ſuam in electorum ſuorum te ſorte conſtituat.
Redemptorem tuum facie ad faciem videas: & præſens ſemper aſſi- E
ſtens, manifeſtiſſimam beatis oculis aſpicias veritatem. Conſtitutus igitur inter agmina beatorum contemplationis diuinæ dulcedine potiaris in ſęcula ſęculorum. ℟. Amen.

Alia oratio.

SVſcipe domine animam famuli tui in locum ſperandæ ſibi ſaluationis miſericordia tua. ℟. Amen. Libera domine animam famuli tui ex omnibus periculis infernorum, & de laqueis pęnarũ, & ex omnibus tribulationibus. ℟. Amẽ. Libera aĩam famuli tui, ſicut liberaſti Enoch, & Eliam de cõi morte mũdi. ℟. Amen. Libera dñe animam famuli tui, ſicut liberaſti Noe de diluuio. ℟. Amen. Libera dñe animam famuli tui, ſicut liberaſti Abraham de hur caldęorum. ℟. Amen. Libera dñe animam famuli tui, ſicut liberaſti Iob de paſ-
ſionibus ſuis. ℟. Amen. Libera dñe animã famuli tui, ſicut liberaſti F
Iſaac de hoſtia, & de manu patris ſui Abrahę. ℟. Amen. Libera dñe animam famuli tui, ſicut liberaſti Loth de ſodomis, & de flamma ignis. ℟. Amen. Libera dñe animam famuli tui, ſicut liberaſti Moyſen de manu Pharaonis regis Ægyptiorum. ℟. Amen. Libera dñe animam famuli tui, ſicut liberaſti Danielẽ de lacu leonum. ℟. Amẽ. Libera dñe animã famuli tui, ſicut liberaſti tres pueros de camino ignis ardentis, & de manu regis iniqui. ℟. Amen. Libera dñe animã famuli tui, ſicut liberaſti Suſannam de falſo crimine. ℟. Amen. Libera dñe animã famuli tui, ſicut liberaſti Dauid de manu regis Saul, & de manu Goliæ. ℟. Amen. Libera dñe animã famuli tui, ſicut liraſti Petrum & Paulum de carceribus. ℟. Amen. Et ſicut beatiſſimã

Teclam

A Teclam virginem & martyrem de tribus tormentis atrociſſimis liberaſti,ſic liberare digneris animā huius famuli tui, & tecum facias in bonis congaudere cęleſtibus. ℟. Amen. Alia oratio.

COmmendamus tibi dñe aīam famuli tui N. precamurque te dñe Ieſu Chriſte ſaluator mundi,vt eam pp quam ad terrā miſericorditer deſcendiſti,patriarcharū tuorum finibus inſinuare non renuas.Agnoſce dñe creaturam tuam non ex diis alienis creatā,ſed à te ſolo Deo viuo & vero:quia non eſt Deus alius præter te, & non eſt ſm opera tua.Lętifica dñe animā eius in conſpectu tuo:& ne memineris iniquitatum eius antiquarū, & ebrietatum, quas ſuſcitauit furor ſiue feruor mali deſiderij.Licet enim peccauerit,tamen patrē & filium & ſpūm ſanctum non negauit, ſed credidit, & zelū Dei in

B ſe habuit,& Deum,qui fecit,omnia adorauit. ℟. Amen. Alia orõ.

DElicta iuuentutis & ignorātias eius ne memineris,q̃s dñe:ſed ſecundum magnam miſericordiā tuam memor eſto illius in gloria claritatis tuæ. Aperiantur ei cęli:collectentur illi angeli:in regnum tuum domine ſeruum tuū ſuſcipe. Suſcipiat eum ſanctus Michael archangelus Dei,qui militiæ cęleſtis meruit principatum.Veniant illi obuiam ſancti angeli Dei,& perducant eū in ciuitatē cęleſtem Ieruſalem.Suſcipiant eum beatus Petrus apoſtolus,cui à Deo claues regni cęleſtis traditę ſunt. Adiuuet eum ſanctus Paulus, qui dignus fuit eſſe vas electionis.Intercedat pro eo ſanctus Ioānes electus Dei apoſtolus & euangeliſta, cui reuelata ſunt ſecrata cęleſtia. Orent pro illo oēs ſancti apl̄i: quibus à dño data eſt poteſtas ligādi,

C atq; ſoluendi.Intercedāt pro eo omnes ſancti & electi Dei:qui pro Chriſti nomine tormenta in hoc ſeculo ſuſtinuerunt: vt vinculis carnis exutus, peruenire mereatur ad gloriam regni cęleſtis. Prę̃ſtante domino noſtro Ieſu Chriſto,qui cum patre & ſpiritu ſancto. &c.

¶ De tentationibus, in quibus homo tentatur à diabolo in exitu animæ ſuæ: & de remediis ad expellendas eas. Cap. 18.

BEatus Gregorius dicit, quòd antiquus hoſtis, ſcilicet diabolus multipliciter conatur tentare quemlibet chriſtianum maxime in articulo mortis.Et inter alia ſpecialiter de tribus dicit, quòd quādo in illa agonia homo laborat in extremis,& iam amiſit viſum corporalem & auditum, tunc diabolus præparat graues tentationes.

Et primo tentat de fide, præparando diuerſas imaginationes. Hoc D quando fit, vel credit veriſimiliter tale fieri, vt dicit beatus Auguſtinus, ſtatim debet homo firmiter cogitare, quòd tentatio eſt diabolica: & debet homo dicere in corde ſuo, licet non poſſit ore.

¶ Domine Ieſu Chriſte ego verus catholicus ſum, & credo omnia, quæ credit, & tenet ſancta eccleſia Roma. & in iſta fide volo mori. Et tunc inimicus recedit cõfuſus. Veruntamen ſtatim inimicus eſt preparatus cum alia tentatione, ſcilicet de peccato deſperationis, ita ꝙ tunc reducuntur ad ei memoriã multa peccata, quæ hõ cõmiſit: & ſpecialiter qñ homo habet aliqua ꝑ obliuionẽ inconfeſſa. Et tunc homo incipit turbari, & titubare, & cogitare qũo ipſe poſſet ſaluari: & reputabit quaſi impoſſibile. Vnde dicit idẽ, ſtatim debet homo cogitare hanc eſſe tẽtationẽ diabolicã: & debet dicere in corde ſuo. E

¶ Domine Ieſu Chriſte tu effudiſti ſanguinem tuum in cruce propter peccata noſtra, placeat tibi, ꝙ merita ſanctæ paſſionis tuæ deleant peccata mea, de quibus recordatus fui, & confeſſus ſum: & de aliis meritum paſſionis tuæ ſuppleat. Hoc dicto, ſtatim tentatio recedit. Videns diabolus, ꝙ non põt habere victoriã per iſtos modos, vt dicit idem, aparet ei in pulcherrima figura dicens. Ego ſum Chriſtus creator & redemptor tuus: me ergo adora. Vnde dicit idem, ꝙ hic debet eſſe homo valde cautus, & non credat ſibi, ſed dicat: Si tu es Chriſtus, ille qui aſſumpſit carnem de virgine Maria, & natus eſt ex ipſa remanente virgine, & fuit paſſus in cruce vſque ad mortem propter peccata noſtra: & deſcendit ad inferos ad liberandum ſanctos patres, & reſurrexit tertia die: & aſcendit ad cęlum die aſcenſionis, & in die iudicij debet venire ad iudicandũ viuos & mortuos: Si tu es ille, ego te adoro, aliter nõ adoro. Tunc diabolus videns ſe omnino victũ & confuſum, recedit penitus, & amplius non reuertit ad tentãdũ. Poſtmodũ iſte talis, ꝙ iſtis reſiſtit, & vincit tẽtationes diabolicas, habet conſolationẽ cũ angelis, & expectat coronã de victoria. F

¶ Sequentes orationes dicendæ ſunt ſuper agonizante in tranſitu deuote moroſæ, & intelligibiliter, vt infirmus audire poſsit.

Oratio Cap. 19.

O Sancta trinitas Pater, Fili, & Spiritus alme, oĩps æterne Deus tua immẽſa attracti ac moti pietate, pro anima famuli tui N. nunc in extremis laborantis, te deprecari compellimur: & ipſam ſa-

A cratiſsime dñe tuæ pijſsimæ omnipotentiæ commendamus, vt illã ab inſidiis, aſpectu quoq; & terrore dæmonum cuſtodiẽdo tuearis: ne fidem repente perdens, quam tenuit, peſsimæ deſperationis labatur in foueam: ne diffidentiæ tentationibus cedat, ne præteritorum ſcelerum recordatione deſperet. Exaudi rex glorioſæ propter tuam ſuauiſſimam & clementiſsimã bonitatẽ pro ea interpellantes. Exaudi (inquam) per orationes patriarcharum, per merita prophetarũ, per ſuffragia apoſtolorum, per victoriam martyrum, per fidem confeſſorum, per virginum puritatem, per deuotam interceſsionẽ omnium, qui tibi ab initio placuerunt, & tecum modo regnantes inexcogitabili felicitate lętantur. Ab ipſa dñe iactantiam repelle, tribue compunctionem, ſuſcita fletum, cor eius mollifica, ab omnibus inſi
B dijs inimici illam tuere, fidei tuæ lumine confirma, gratiæ tuæ infunde charitatem, vt in te rex ops, & in tua pietate confidens omniũ culparum vera contritione ab intimis viſceribus concutiatur. Clementiſsime dñe omnia iniqua deſideria ab illa reſcinde, ignea tela diaboli extingue, largire fontem lacrymarum, quibus iniquitatum ſuarũ tergat maculas, vincula diſrumpat. Fac eã dñe ſalubriter petere, audire quæ petit, atque celeriter exaudi. Si pie reſpicis, viuet: ſi deſpexeris, perijt. Si iuſtitia vteris, ante oculos tuos mortua fętet: ſi miſericorditer, vt tuã bonitatẽ decet, aſpexeris, à deſperatiõis barathro reuocatur. Reſpice dñe ſancte, pater dilecti filij tui vulnera & cruorẽ. Dñe Ieſu Chriſte rex pijſsime, qui veniſti redimere perditos, noli dãnare redemptos. Da illi dñe cor pium, quod te timeat: ſenſum vigilẽ,
C qui te intelligat: ſimplicem oculum & intentionem rectam, qua te ſequatur. Dñe Ieſu Chriſte fili patris miſericordiarum, & reginę miſericordiæ glorioſæ virginis Mariæ, animæ huius famuli tui miſerere: & eam de maieſtatis tuæ ſede clementer aſpiciens, ab illa repelle tenebras, & eam ſplendoribus tuæ claritatis illuſtra. Clementiſſime dñe Ieſu à tua pietate culparum eius remiſſionẽ humiliter petimus, qui Deo patri mundum tuo cruore gratum reddidiſti. O fons pietatis non conſueuiſti eſſe crudelis: Tuæ dilectiſsimę genitricis preces ne ſpernas. O glorioſa regina mundi Maria, virgo pulcherrima, virgo miſericors, quæ genuiſti regem velut roſa decora, illos tuos miſericordes oculos ad ſeruum tuum N. miſericorditer conuerte: tu quę peccatorum aduocata prędicaris, prima eorum ſpes, quæ nulli clau-

dere potes ſinum tuæ pietatis. O miſericordiæ mater: ecce tempus D
patrocinandi, quando famulus tuus N. iudicē iratum ſentiens protectionis tuæ gratiā efflagitat. Eia ergo aduocata noſtra occurre velociter. O Gabriel archangele, qui ſalutē mundo nunciaſti O S. Michael, qui draconē Acherontis expugnaſti. O S. Raphael, qui filium Tobiæ iuſti ſalubriter deduxiſti. O angele cuſtos huius Dei ſeruuli. O cęleſtes angelorum oīum chori, nec non patriarcharū prophetarum, apoſtolorum, martyrum, confeſſorū, ſacerdotū, leuitarum, monachorum, eremitarū, virginum, oīumq; iuſtorum, per amorem ineffabilem agni immaculati Ieſu Chriſti regis veſtri, qui vos de mundo elegit, cuius lęta viſione gaudetis, vos pro huius noſtri fratris, vel ſororis anima deprecamur, vt eā veſtris precibus iuuare dignemini:
quatenus diaboli faucibus erepta ſaluetur, & veſtræ iucundiſſimæ E
ſocietati lęta iungatur. O rex clementiſſime Deus omnipotens ſaluator mundi Ieſu pie, qui omnium in te ſperantium miſereri cōſueuiſti propter orationes Dei genitricis, & omnium ſanctorum angelorum ac electorum Dei famulo tuo N. quæſumus, miſerere: quatenus in paſsionis tuæ merito ac ſanguine à peccatorum ſuorum maculis ablutus æternaliter in tuo regno glorietur. Amen.

O Suauiſſime dn̄e Ieſu Chriſte beatorū requies, & omnium in te ſperantiū ſalus iucūdiſsima: qui in nocte diræ paſſionis tuæ ad patrē oraſti dicens: Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat: quiq; illa hora in tanta fuiſti anguſtia, vt de pretioſo corpore tuo ſanguis efflueret, p̄camur
te bone Ieſu, quatenus animā famuli tui N. tua ſolita pietate iuues, F
vt pro ſuis delictis conteratur, & moueatur ad pęnitentiam ſalubrē: vt in hac hora tremenda, in occurſu aduerſarij nō pauet, nec in aduentu aut aſpectu tuo iudex tremende, accuſante conſcientia, contremiſcat, ſed potius faciem tuam in iubilo videns lætetur, te præſtante Ieſu Chriſte, cuius eſt paſſione redemptus. Amen.

O Dulciſſime rex, Ieſu pie, qui in tuæ paſſionis horrenda nocte à diſcipulis tuis deſtitutus, inter aduerſarios tuos ſolus ſteriſti, tuę pietati ſupplicamus: vt aīam ſeruuli tui N. in ſuo obitu ſolā non relinquas in manibus iniquorū dęmonū, auxilio tuo deſtitutā: ſed tua virtute, & tuorū angelorū ſanctorū ſocietate ſecurā, ad locū tuæ beatiſſimæ viſionis per ſanguinis tui virtutē lętanter deducas. Am̄.

Dn̄e

A O Dñe Ieſu Chriſte decus & gloria ſanctorũ: qui pẽdens in cruce, pro tuis diris crucifixoribus prẽm rogaſti dicens, Pr̃ ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt: tuam pietatem precamur pie Ieſu, vt in mente ſeruuli tui N. orationis tuæ renouare digneris affectum, quatenus offenſarum oĩum ab æterno patre veniã conſequatur. Et ſicut tunc exauditus fuiſti tu dñe, ac rex, ſic nunc cum patre ſeruos ac milites tuos exaudire digneris pro ſeruulo tuo N. qui neſcit quid faciat, dũ fidei, & ſenſus exiguitate tepeſcit. Rogamus pie Ieſu, vt in obitu eius omnia ſua peccata dimittas, & pro tuæ duræ paſsionis merito ad angelorum, conſortia deducatur. Amen.

O Sacratiſsime dñe Ieſu Chriſte ſaluator, qui propter noſtra ſcelera abolẽda, poſt crudelia verbera, poſt pudibũda opprobria,
B poſt irriſiuã & afflictiuã aculeorũ coronã, in cruce nudus, inſtar latronis, affigi elegiſti, exoramus te pie ꝑ has tuas paſſiones, vt animã famuli tui N. in extremis laborantẽ, ſuorũ pc̃torum doloroſa cõfeſſione verberes, vera cõtritione cõfundas, & vero timore corones: & in cruce tua oẽs ſenſus mentales eius affigas: quatenus ſic totus à te ſpũaliter vulneratus, tuorũ vulnerum merito, oĩum delictorũ ſuorum veniam conſequatur, & ad gaudia cęleſtia perducatur. Amen.

O Glorioſiſſime rex Ieſu Chriſte angelorũ dulcedo: qui affixus pro nobis verã fidei lucẽ cordi latronis infudiſti, vt te verum Deum & verũ hoĩem fateretur, dum clamauit, memento mei dñe dum veneris in regnũ tuũ: maieſtatẽ tuã ſuppliciter exoramus, vt in famulo tuo N. in extremis laborante conſeruare digneris verę fidei
C ſacramentũ, vt ſacratiſſimæ tuæ paſſionis merito, tua veritate, tuoq; amore loricatus in ſuo obitu ſpiritus immundos nequaquam vereatur, ſed tuam perpetuam gloriam adeat iubilanter. Amen.

O Clementiſſime dñe Ieſu, verbũ ęterni pr̃is, & filij virginis glorioſę, qui mundũ viſibiliter deſerẽs, & ſolitudini maternę cõpatiens, ei dilectũ diſcipulũ in filiũ adoptaſti, humiliter tuę maieſtati ſupplicamus, ꝑ merita tuę paſſionis, & eiuſdẽ tuę inclytę matris preces, necnõ tui dilecti diſcipuli, quatenus digneris in aĩam huius ſerui tui ſpũm tuæ charitatis infundere: in quo tibi cohęres Deo patri adoptetur in filium. Cõmitte, q̃s, de throno gloriæ tuæ huius famuli tui N animam clementiſſime tuę matri, quatenus in mortis agone non paueat, ſed virginalibus tibi manibus præſentata clemen-

ter

ter ſuſcipiatur à te in tua gloria cum ſanctis tuis collocanda. Amen. D

O Clementiſſime domine Ieſu, corona certantium, qui moriturus in cruce docuiſti nos compendioſe tempore mortis orare, dicens, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum: tuæ maieſtati ſupplicamus, vt ſpiritus ſancti virtute, eandem orationem mẽti huius famuli tui digneris imprimere, vt eam perſonet ſemper: & in hac extrema hora eius ſentiat effectum, in tuas ſanctiſsimas manus ſuam animam commendando. Amen.

O Miſericordiſſime domine Ieſu, generis humani reparator, q̃ in die tuæ acerbiſsimæ paſsionis in neruorum contractione, oſſium compreſsione, ſpinarum punctione pęnam acerbiſſimã tuliſti, & latus tuũ vnde ſanguis & aqua flueret aperiri voluiſti: deprecamur dñe, vt animam famuli tui N. virtutum ſplendore illuſtres, & ſpinarum tuarum merito, illi tribuas de offenſis ab eo tibi illatis dolore vehementer, vt omnia eius delicta tuæ paſſionis acerbitate deleantur, & ad angelorum ſocietatẽ te ducente valeat peruenire. Amẽ. E

O Clementiſſime domine Ieſu Chriſte, qui pro nobis in cruce mori dignatus es, te precamur, vt oẽs tuas paſsiones, & amaritudines, quas pro nobis miſerrimis in duro ligno tuliſti, pręſertim quando ſanctiſsima anima tua de virgineo & puriſsimo habitaculo tui corporis egreſſa eſt, offerre & oſtendere digneris Deo patri omnipotenti contra omnes pęnas & paſſiones ſerui tui N. & liberare eum digneris in hoc ſuo tranſitu ab omnibus paſſionibus & pęnis, quas pro peccatis ſuis ſe contraxiſſe timet. Amen.

O Miſericordiſſime domine Ieſu Chriſte, qui prophetico ore dixiſti, in charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te mirans: tibi humiliter ſupplicamus, quatenus eandem charitatem, quæ te de cęlo traxit ad terras laboraturum pro nobis, & morituꝝ, offerre & oſtendere digneris Deo patri omnipotenti contra omnes huius famuli tui N. paſsiones & pęnas, quas pro ſuis ſceleribus meretur; & animam eius in ſuo obitu per manus ſanctorum angelorum excipere. Aperi illi benigniſſime Ieſu Ianuam vitæ & regni ſyderei: & in eo illum fac cum ſanctis tuis perpetua fęlicitate lętari. Amen. F

O Pijſſime Dei, hominumque mediator Ieſu Chriſte, qui debitas nobis pęnas in tuo paſſibili corpore pro noſtra ſalute tuliſti: & vt eas guſtares amariores, in hora tuę paſsionis, deitatis rationiſque

A tioniſque ſolatium à tuis ſenſibus ſuſtuliſti, eos deſtitutos omni ſolatio in doloribus linquens, dum clamaſti, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? oramus tuam pietatem, vt animam ſerui tui N. tua ſuauiſsima conſolatione foueas, erigas, & lętifices. Namque, ſi deſerueris illum paſtor æterne, mox lupus rapax diabolus in eũ irruet effetatus, & crudelis: & ouem, quam tuo ſanguine quęſiuiſti, iugulabit. Et ſi demeritis ſuis exigentibus à te deſeri meretur, te nihilominus propter tuam pietatem rogamus, ne illum tradas aduerſariis diffidentiæ & diſperationis ſtimulis affligendum: nec ad gratiam tuam durum, aut inſenſibilem effici patiaris: ſed per charitatis tuę gratiam viuens, & abſentiæ tuę amaritudinem ſentiens, pia voce gemendo clamet ad te, Deus meus, Deus meus, vt quid dereli-
B quiſti me? Tu autem pijſſime pater ac bone paſtor tua ſuaui pietate ſuccurre, qui eum tibi tuo ſanguine redemiſti. Amen.

O Perfectiſſime Dei, hominumq; mediator Ieſu Chriſte ſaluator, qui pro ſolis ardore, & tormentorum aſperitate, & ſanguinis tui effuſione, corporalem ſitim in duro ligno tuliſti: dum clamaſti, ſitio, tuam precamur maieſtatem, vt animam famuli tui N. illo nunc amoris igne digneris adurere, quem in terris mittere veniſti, vt cunctis vitijs exiccatis, anima eius, & caro tuæ charitatis igne ſuccenſa te ſolum ſitiat, te diligat, te perquirat, vt te inueniens, te fruatur, Sacratiſſime domine Ieſu Chriſte, omne bonum complens, atque conſumans: qui guſtato aceto dixiſti, conſumatum eſt, & inclinato capite ſpiritum Deo patri reddidiſti: ſupplicamus tuæ maieſta-
C ti pro anima famuli tui N. laborantis in mortis agone, quatenus illi fidei lumen, & gratiæ tuæ ſanitatem infundas, vt horam extremam in tua ſancta charitate finire, & tibi dicere valeat, ecce clementiſſime Ieſu nunc ad te venio, tua melliflua voce meum ſpiritum ſuſcipi iube in æternam claritatem. Amen.

O Clementiſſime Ieſu ſolatium miſerorum, tu noſtra peccata in tuo corpore portaſti: quia tu es vere Deus, de quo dixit Eſaias, lãguores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit, adeo vt in tuo virgineo pulcherrimo corpore, à plãta pedis vſq; ad verticem ſanitas vlla non fuerit, & qui pręfiliis hominum erat ſpecioſus, quaſi leproſus videris, per hanc tuam ineffabilem charitatẽ pręcamur pie Ieſu, vt omnia peccatorum vulnera in famulo tuo N.

ſanes:

ſanes: quatenus omnibus vitiis emendatus ad te regẽ factorẽ ſuum ſpirituali ſolatio roboratus, lætus perueniat: & quem tuo ſanguine comparaſti, & tuæ paſſionis ſigno.i.ſancta cruce muniri ſemper voluiſti, ad tuam nunc feliciſſimã viſionem omnium paſſionum tuarũ merito, comitantibus ſanctis angelis deducere digneris. Amen. P

O Decus cęli virgo, regis æterni mater intacta, propter illum te rogamus terrorẽ, quo tuum cor tremuit, qñ dilectum tuum, & amantiſſimũ filiũ Ieſum ab impiis captũ, ligatũ, tractum, ab amicis aũt oĩbus derelictũ audiſti, vt ſeruulũ tuũ N. in extremis laborantem, & trementẽ adiuues: vt de præteritis culpis veraciter cõteratur, & cor eius ſupernis ſplendoribus irradiatum veraciter pęniteat, ne forte in occurſu aduerſarij terreatur, aut in aſpectu tremendi iudicis, accuſante conſcientia contremiſcat: ſed potius tuis precibus ſuffragantibus, faciem eius in iubilo videns lætetur. Amen. E

O Virginum ſuauiſſima Dei genitrix Maria ſtella maris, per eas te rogamus lacrymas & ſingultus, quibus tuũ nobile & maternum cor angebatur, quando tuam ſpem Ieſum pulcherrimum, præſentatum præſuli cognouiſti innocentem accuſatum, & contumeliis illuſum, vt huic famulo tuo N. lacrymarũ gratiam impetres, & fidei lumen indelebile: quo maculas oẽs delictorum ſuorũ poſſit abluere. Et tu mater miſericordiæ, eum nunc celeriter adiuua, ne ſatanas illudere, aut variis tentationibus pro libito ſuæ iniquiſſimæ voluntatis affligere poſſit, aut tremebundo iudici vinctum ſtatuere: ſed potius ſeipſum per lumen fidei iudicet in præſenti, ac diſciplinis veræ pœnitentiæ deuote flagellet. Amen.

O Sola ſperantium oĩum ſpes Maria regina cęlorum: propter illas te precamur anguſtias, quas tuũ pijſſimũ cor tulit, qñ tuus filius, & noſter dñs Ieſus Chriſtus verbũ æterni patris, clamantibus & vociferantibus iudæis, crucifige, crucifige, morti adiudicatus, & ignominioſo crucis ſuſpendio addictus eſt: quatenus ſubuenias clementiſſima regina, & mater pientiſſima huic ſeruulo tuo N. in extremis laboranti: quia & corpus eius infirmitatis dolore torquetur, & anguſtiatur anima: hinc dæmonum inſidiis, hinc ſeueræ diſcuſſionis anguſtiis. Subueni (inquam) ò mater pietatis: & gratioſiſſima virgo ne contra illum feratur mortis æternæ ſententia, aut flammis æternalibus tradatur perpetuo cruciandus, ſed tua potius in- F

terceſſione,

A terceſſione; præmia æterna conſequatur. Amen.

O Clementiſſima virgo Maria Dei genitrix: propter illũ tibi ſupplicamus gladium doloris, qui tuã pertrãſiuit animam, cum dilectiſſimũ tibi filium Ieſum, nudum & cruentũ, & diris vulnerib. cõfoſſum in aera ſuper crucis ligno eleuatum cõſpexiſti: quatenus in hac hora terribili, huic ſeruulo tuo N. ſis adiutorio: vt compaſſionis gladio confodiatur, & vulneretur lancea diuini amoris, ita vt oĩum pctõrum ſanguis noxius de corde eius effluat: vitiiſq; mundet decoreturq; virtutib. diuinis, quatenus toto deſiderio terrena relinquens in cęleſtia ſubleueẽ, ad quę lętanter, te duce, perueniat. Amẽ.

O Maria tribulatorum piiſſima cõſolatrix, per illud te rogamus horribile tormentum, quod pene tuum cor omneſq; tuos ſen-
B ſus extinxit, quando filium tuum dominum noſtrum Ieſum Chriſtum te Ioanni in matrem, & Ioannem tibi in filium delegantem audiuiſti: quatenus huic famulo tuo N. ſubuenire digneris, q ad te inuocandam aſſurgere non poteſt: quippe quoniã oculi eius luce priuantur, ſurdeſcunt aures, omneſq; ſenſus obſcurantur. O mater pietatis preces noſtras exaudi: quas auribus tuæ pietatis afferimus: atque famuli tui N. ſpiritum filio tuo cõmenda: quatenus tuo pio interuentu, terrores dęmonum, tormentaq; non timeat: ſed deſideratam cęleſtis patriæ manſionem te comite læſus adeat. Amen.

O Decus & gloria virginum Maria Ieſu Chriſti mater: propter tuos te rogamus eiulatus, quos imo pectore prorumpentes abſcondere non valebas, quando in amplexus filij de cruce depo-
C ſiti rubeas, & nitentes quondam genas, oraque rutilantia, pallore mortis occupata mirabaris, vt ſeruulo tuo N. ſuffragari, veluti pia mater, digneris: quatenus ſic de admiſſis criminibus doleat, vt eius anima mellifluis oſculis, & amoris amplexibus domini Ieſu Chriſti, in beatorum regno fruatur. Amen.

O Maria virgo pulcherrima, virgo humillima, virgo clementiſſima, virgo gratioſiſſima, propter ſuſpiria atque lamenta inaudita, quibus tuum dulciſsimum cor excruciabatur, quando animæ tuæ ſolatium vnicum Ieſum filium tuum, & ſaluatorem noſtrũ ſepulturæ tradi cernebas: adiuua famuli tui N. animã in hac lacrhymarum valle laborantem, vt in egreſſu de corpore virginalibus tuis manibus erepta deducatur in cælum. Amen.

¶ Oratio

¶ Oratio in exitu vitæ ad dominum Ieſum Chriſtum. D

DOmine Ieſu Chriſte fili Dei viui, & redéptor mundi, ego peccator ſuppliciter rogo immenſam miſericordiam tuam, vt mihi eam confeſſionem in horā exitus mei, concedere digneris, quam latroni tibi de cruce confitenti miſericorditer conceſſiſti. Præſta dñe Deus meus pijſſime, in hora exitus mei vt diuina vltio nō veniat ſuper me, & poteſtas diabolica non occurrat mihi, nec noceat: ſed tuā gratia largiente talem me dies extremus inueniat, qualē me fons regenerationis exhibuit. Deprecor ineffabilem gratiā & miſericordiam tuam pijſſime dñe Ieſu Chriſte, vt in hora exitus mei non deneges mihi miſerrimo peccatori ſacram corporis, & ſanguinis tui communionem, ſed cum vera fide & certa ſpe & ſincera charitate illam mihi percipere cōcede, & ad gaudia æterna peruenire tribue. E
Qui viuis & regnas.

¶ Oratio ad eundem.

NE reminiſcaris dñe delicta mea, vel parentum meorum, neq; vindictam ſumas de peccatis meis in extremis meis, & nō ſinas intereſſe, & in me præualere diabolum, aut nouiſſima mea deterrere poteſtatem tenebrarum. Sed præſta per interceſſionem omniū ſanctorum tuorum, vt angelo tuo præſente, tranſitus meus de hoc ſeculo ſpe firma regatur, fide catholica muniatur, ac totus ipſius animæ exitus in te, & ſecundum te fiat: nec intermiſcere ſe audeat angelus malus, aut locum inuadendi habeat tetra & maligna cohors diaboli. Et præſta mihi domine, vt in illa die & hora, qua animam meam à corpore iuſſeris ſeparari, piam ſententiam merear audire, & angeli ſancti perducant animā meam ad gaudia iuſtorum. Amē. F

¶ Oratio ad beatam Virginem.

COmmendo ſancta Maria maternæ pietati tuæ extremam diem exitus mei. Præcor te per vnigenitum filium tuum dñm noſtrum Ieſum Chriſtum, vt in illa neceſſitate piam viſitationem tuā, & conſolationem habere merear. Et cum in vltimo agone mortis anima mea turbata fuerit, tu domina clementiſſima miſericordiæ recordaberis, & venire in adiutorium meum dignaberis, & liberare animam meam ab ira & indignatione filij tui, & confuſione perpetua, & ab æterna damnatione eripere procurabis. Defende animā meam ſancta Maria tua pijſſima protectione à crudeli accuſatione, & perduc eam in ſinum Abrahæ, vbi eſt certa requies beatorum iuſtorum.

A ſtorum. Sancta & immaculata virgo Maria, genitrix domini mei Ie-
ſu Chriſti intercedere digneris pro me ad illum, cuius meruiſti effici
templum, vt per orationes & interceſſiones miſericordiæ pietatis
tuæ miſereatur mihi pius & miſericors Dominus. Qui viuis, &c.

¶ Orationes dicenda in mortis articulo.

DOmine Ieſu Chriſte tibi in hac hora commendo animā meā,
& ſicut pro me dignatus es de virgine naſci, crucem pati, mo
ri, in ſepulcro ſepeliri, tertia die ab inferis reſuſcitare, & cęlos, quos
nunquam tui nominis præſentia deſeruiſti, voluiſti adire. ſic animā
meam liberare digneris ab æterna morte. Vltra quam dici fas eſt
me peccatorem, & reum eſſe confiteor. Sed tu, qui omnium pecca
torum indultor, atque clementiſſimus es: quique miſereris omniū,
B & nihil odiſti eorum, quæ feciſti, diſſimulans peccata hominum
ad te reuertentium: qui peccatoris facinora in quacunque die con-
uerſus ad te fuerit, & ingemuerit, obliuioni in perpetuū tradit. Qui
peccantibus peperciſti, & mulieri deprehenſæ in adulterio dimiſi-
ſti, & Magdalenæ remiſiſti: Petro lacrymāti relaxiſti, & latroni con
fitenti paradiſi ianuam aperuiſti: mihi peccatori veniā non deneges
delictorū: quicquid vitioſum eſt, & quicquid in te peccaui, mihi re-
mitte: & animā meam in æterna requie refouere digneris. Tu enim
es ille, cui non pereunt moriendo corpora noſtra, ſed mutantur in
melius: qui animam à corpore ſeparare, & in meliorē vitam mitte-
re ſolitus es: qui dixiſti te malle vitam peccatoris, quam mortē: cre-
do corde, & ore confiteor, quia idcirco animam meam ab hac vita
C vis educere, vt poſt mortem meam in meliori vita facias viuere,
quæ ſenſum & intellectum quam nunc habet in me, meliorem ha-
bebit, & quantum differt vmbra ab hoīe, tanto meliora poſſidebit
in cęleſti regione. Quo dicto, accipiat infirmus ſi pōt propriis ma
nibus carnes pectoris ſui circa cor & mamillas: & lacrymoſis verbis
dicat. Domine Ieſu Chriſte fili Dei viui, & beatæ Mariæ ſemper vir
ginis, totis viſceribus meis tibi confiteor: & credo, quòd tu redem-
ptor meus viuis, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & in
carne iſta videbo te Deum Saluatorem meum. Poſtea infirmus pō-
nat digitos ſuos ſuper oculos, & dicat. Et oculi iſti te conſpecturi
ſunt. Poſtea eleuatis oculis ad cęlum ſe ſignet ſigno ſanctiſſimę cru
cis, præcipue faciem, os, & pectus, & totum corpus, & dicat Om-

nia mihi terrena vileſcunt, & ad te Deus meus propero: qui quod D
oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit prę
paraſti diligentibus te. Et ecce in manus tuas domine commendo
ſpiritum meum, redemiſti me domine Deus veritatis. Qui cum pa
tre & ſpiritu ſancto viuis & regnas, &c. ℞. Amen.

¶ Pſalmi dicendi in agone mortis ſuper infirmum. Cap. 20.

Si anxiatur adhuc anima, dicantur hi pſalmi. Pſalmus Dauid.

Confitemini Dño qm̃ bonus: qm̃ in ſeculũ miſericordia eius. Dicat nunc Iſrael qm̃ bonus, qm̃ in ſeculũ miſericordia eius. Dicat nunc domus Aaron: qm̃ in ſeculum miſericordia eius. Dicant nunc qui timent dñm: qm̃ in ſeculum miſericordia eius. De tribulatione inuocaui dñm, & exaudiuit me in latitudine dñs. Dominus mihi adiutor: nõ timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, & ego deſpiciam inimicos meos. Bonum eſt confide E re in dño, quam confidere in homine. Bonum eſt ſperare in dño, quam ſperare in principibus. Omnes gentes circundederunt me: & in nomine domini, quia vltus ſum in eos. Circundantes circundederunt me: & in nomine dñi, quia vltus ſum in eos. Circundederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine dñi, quia vltus ſum in eos. Impulſus euerſus ſum, vt caderem: & dñs ſuſcepit me. Fortitudo mea, & laus mea dñs: & factus eſt mihi in ſalutem. Vox exultationis & ſalutis in tabernaculis iuſtorum. Dextera dñi fecit virtutem: dextera dñi exaltauit me, dextera dñi fecit virtutem. Non moriar, ſed viuam: & narrabo opera dñi. Caſtigans caſtigauit me dñs, & morti non tradidit me. Aperite mihi portas iuſtitię, & ingreſſus in eas cõfitebor dño, hęc porta dñi, iuſti in- F trabunt in eã. Confitebor tibi qm̃ exaudiſti me: & factus eſt mihi in ſalutẽ. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. A dño factum eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis noſtris. Hæc dies quam fecit dñs: exultemus & lætemur in ea. O dñe ſaluũ me fac: ò dñe bene proſperare, benedictus qui venturus es in noĩe dñi. Benediximus vobis de domo dñi: Deus dñs & illuxit nobis. Conſtituite diẽ ſolennem in condenſis, vſque ad cornu altaris. Deus meus es tu, & cõfitebor tibi, Deus meus es tu, & exaltabo te. Confitebor tibi, qm̃ exaudiſti me: & factus es mihi in ſalutẽ. Confitemini dño qm̃ bonus: quoniam in ſeculum miſericordia eius.

A BEati immaculati in via, qui ambulāt in lege dñi. B eati qui ſcru tantē teſtimonia eius:in toto corde exquirunt eum.N on enim qui operantur iniquitatem:in viis eius ambulauerunt .T u mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.V tinam dirigantur viæ meæ, ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas.T unc non confundar:cum proſpexero in omnibus mandatis tuis .C onfitebor tibi in directione cordis in eo quod didici iudicia iuſtitiæ tuæ.I uſtificationes tuas cuſtodiam : non me derelinquas vſquequaque .

IN quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? in cuſtodien do ſermones tuos.I n toto corde meo exquiſiui te : ne repellas me à mandatis tuis . I n corde meo abſcondi eloquia tua : vt non peccem tibi.B enedictus es dñe : doce me iuſtificationes tuas .I n labiis meis pronunciaui omnia iudicia oris tui.I n via teſtimoniorum tuorum
B delectatus ſum:ſicut in omnibus diuitiis .I n mandatis tuis exercebor, & conſiderabo vias tuas.I n iuſtificationibus tuis meditabor, non obliuiſcar ſermones tuos .

RETribue ſeruo tuo : viuifica me , & cuſtodiam ſermones tuos. R. euela oculos meos : & cōſiderabo mirabilia de lege tua.I ncola ego ſum in terra: non abſcondas à me mandata tua .C oncupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tēpore. I ncrepaſti ſuperbos , maledicti qui declinant à mandatis tuis A ufer à me opprobrium & contemptum : quia teſtimonia tua exquiſiui. E tenim ſederunt principes, & aduerſum me loquebantur : ſeruus autem tuus exercebatur in iuſtificationibus tuis .N am & teſtimonia tua meditatio mea eſt,& conſilium meum iuſtificationes tuæ.

C ADhæſit pauimento anima mea: viuifica me,ſecūdum verbum tuum.V ias meas enūciaui,& exaudiſti me:doce me iuſtificatiōes tuas.V iam iuſtificationum tuarum inſtrue me: & exercebor in mirabilibus tuis.D ormitabit anima mea præ tædio: confirma me in verbis tuis . V iam iniquitatis amoue à me:& de lege tua miſerere mei . V iam veritatis elegi: iudicia tua non ſum oblitus . A dhæſi teſtimoniis tuis domine noli me confundere .V iam mandatorum tuorum cucurri: cum dilataſti cor meum.

LEgem pone mihi Domine, viam iuſtificationum tuarum : & exquiram eam ſemper . D a mihi intellectum , & ſcrutabor legem tuam : & cuſtodiam illam in toto corde meo.D educ me

in ſemitam mandatorum ſuorum: quia ipſam volui. Inclina cor D
meum in teſtimonia tua: & non in auaritiam. Auerte oculos meos
ne videant vanitatem in vita tua viuifica me. Statue ſeruo tuo elo-
quium tuum in timore tuo. Amputa obbrobrium meum quod
ſuſpicatus ſum: quia iudicia tua iucunda. Ecce concupiui manda-
ta tua: in æquitate tua viuifica me.

ET veniat ſuper me miſericordia tua dñe, ſalutare tuum ſecundũ
eloquium tuum. Et reſpondebo exprobrantibus mihi verbum:
quia ſperaui in ſermonibus tuis. Et ne auferas de ore meo verbum
veritatis vſquequaque: quia in iudiciis tuis ſuper ſperaui. Et cuſto-
diam legem tuam ſemper: in ſeculum & in ſeculum ſeculi. Et am-
bulabam in latitudine: quia mandata tua exquiſiui. Et loquebar de
teſtimoniis tuis in conſpectu regum, & non confundebar. Et medi- E
tabar in mandatis tuis, quæ dilexi. Et eleuaui manus meas ad man-
data tua, quæ dilexi: & exercebor in iuſtificationibus tuis.

MEmor eſto verbi tui ſeruo tuo: in quo mihi ſpem dediſti. Hęc
me conſolata eſt in humilitate mea: quia eloquium tuum vi-
uificabit me. Superbi inique agebant vſquequaque: à lege autem
tua non declinaui. Memor fui iudiciorum tuorum à ſeculo dñe, &
cõſolatus ſum. Defectio tenuit me: pro peccatoribus derelinquen
tibus legem tuã. Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ: in loco
peregrinationis meæ. Memor fui nocte nominis tui dñe, & cuſto-
diui legẽ tuã. Hęc facta eſt mihi: quia iuſtificationes tuas exquiſiui.

POrtio mea domine: dixi cuſtodire legem tuam. Deprecatus
ſum faciem tuam in toto corde meo: miſerere mei ſecundum F
eloquium tuum. Cogitaui vias meas, & conuerti pedes meos in
teſtimonia tua. Paratus ſum & non ſum turbatus, vt cuſtodiam
mandata tua. Funes peccatorum circumplexi ſunt me: & legẽ tuã
non ſum oblitus. Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi, ſu-
per iudicia iuſtificationis tuæ. Participes ego ſum omnium timen-
tium te, & cuſtodientium mandata tua. Miſericordia tua domine
plena eſt terra, iuſtificationes tuas doce me.

BOnitatem feciſti cum ſeruo tuo dñe, ſecundum verbum tuum.
Bonitatem & diſciplinam & ſcientiam doce me: quia manda-
tis tuis credidi. Priuſquam humiliarer ego deliqui: propterea elo-
quiũ tuũ cuſtodiui. Bonus es tu, & in bonitate tua doce me iuſtifica

A tiones tuas. Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum, ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua. Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus ſum. Bonum mihi, quia humiliaſti me: vt diſcam iuſtificationes tuas. Bonum mihi lex oris tui: ſuper millia auri & argenti.

MAnus tuæ domine fecerunt me & plaſmauerunt me: da mihi intellectum, vt diſcam mandata tua. Qui timent te, videbunt me, & lętabũtur: quia in verba tua ſuperſperaui. Cognoui domine, quia æquitas iudicia tua: & in veritate tua humiliaſti me. Fiat miſericordia tua, vt conſoletur me: ſecundum eloquium tuum ſeruo tuo. Veniant mihi miſerationes tuæ, & viuam: quia lex tua meditatio mea eſt. Confundantur ſuperbi, quia iniuſte iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis. B Conuertantur mihi timentes te: & qui nouerunt teſtimonia tua. Fiat cor meũ immaculatum in iuſtificationibus tuis, vt non confundar.

DEfecit in ſalutare tuum anima mea, & in verbum tuum ſuperſperaui. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes, quando conſolaberis me? Quia factus ſum ſicut vter in pruina: iuſtificationes tuas non ſum oblitus. Quot ſunt dies ſerui tui? quando facies de perſequentibus me iudiciũ? Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, ſed non vt lex tua. Omnia mandata tua veritas: iniqui perſecuti ſunt me adiuua me. Paulominus conſumauerunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua. Secundum miſericordiam tuam viuifica me, & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

C IN æternum domine verbum tuum permanet in cęlo. In generatione & generationem veritas tua: fundaſti terram, & permanet. Ordinatione tua perſeuerat dies, quoniam omnia ſeruiũt tibi. Niſi quòd lex tua meditatio mea eſt: tunc forte perijſſem in humilitate mea. In æternum non obliuiſcar iuſtificationes tuas: quia in ipſis viuificaſti me. Tuus ſum ego, ſaluum me fac: quoniam iuſtificationes tuas exquiſiui. Me expectauerunt peccatores, vt perderent me: teſtimonia tua intellexi. Omnis conſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis.

QVomodo dilexi legem tuam domine: tota die meditatio mea eſt. Super inimicos meos prudentem me feciſti mãdato tuo: quia in æternum mihi eſt. Super omnes docentes me intellexi:

quia teſtimonia tua meditatio mea eſt. Super ſenes intellexi: quia D
mandata tua quæſiui. A b omni via mala prohibui pedes meos: vt
cuſtodiam verba tua. A iudiciis tuis non declinaui: quia tu legẽ po
ſuiſti mihi. Q uam dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori
meo. A mandatis tuis intellexi: propterea odiui oẽm viã iniquitatis.
L Vcerna pedibus meis verbum tuum: & lumen ſemitis meis. I u
raui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. H umiliatus ſum vſ-
quequaq; dñe: & viuifica me ſecundum verbum tuum. V oluntaria
oris mei beneplacita fac domine: & iudicia tua doce me. A nima
mea in manibus meis ſemper: & legem tuam non ſolum oblitus.
P oſuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non er-
raui. H æreditate acquiſiui teſtimonia tua in æternum: quia exulta-
tio cordis mei ſunt. I nclinaui cor meum ad faciendas iuſtificatio- E
nes tuas in æternum, propter retributionem.
I Niquos odio habui, & legem tuam dilexi. A diutor & ſuſceptor
meus es tu, & in verbum tuum ſuperſperaui. D eclinate à me ma-
ligni: & ſcrutabor mandata Dei mei. S uſcipe me ſecundũ eloquium
tuum, & viuam: & non cõfundas me ab expectatione mea. A diuua
me, & ſaluus ero: & meditabor in iuſtificationibus tuis ſemp. S pre-
uiſti oẽs diſcedentes à iudiciis tuis: quia iniuſta cogitatio eorũ. P rę-
uaricantes reputaui omnes peccatores terræ: ideo dilexi teſtimonia
tua. C onfige timore tuo carnes meas: à iudiciis enim tuis timui.
F Eci iudicium & iuſtitiã: non tradas me calumniantibus me. S u
ſcipe ſeruũ tuũ in bonũ: nõ calumniẽt me ſuperbi. O culi mei
defecerunt in ſalutare tuum: & in eloquium iuſtitiæ tuæ. F ac cũ ſer- F
uo tuo ſecundum miſericordiam tuam: & iuſtificationes tuas doce
me. S eruus tuus ſum ego: da mihi intellectum, vt ſciam teſtimonia
tua. T empus faciendi dñe: diſſipauerunt legem tuam. I deo dilexi
mandata tua, ſuper aurum & topazion. P ropterea ad omnia man
data tua dirigebar: omnem viam iniquitatis odio habui.
M Irabilia teſtimonia tua dñe: ideo ſcrutata eſt ea anima mea.
D eclaratio ſermonum tuorum illuminat: & intellectũ, dat
paruulis. O s meum aperui & attraxi ſpiritum: quia mãdata tua deſi
derabam. A ſpice in me & miſerere mei, ſecundum iudiciũ diligen-
tium nomen tuum. G reſſus meos dirige ſecundũ eloquium tuum:
& non dñetur mei omnis iniuſtitia. R edime me à calumniis homi
num,

A num, vt cuſtodiam mandata tua. Faciem tuã illumina ſuper ſeruum tuum: & doce me iuſtificationes tuas. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non cuſtodirent legem tuam.

IVſtus es dñe: & rectum iudicium tuum. Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua: & veritatem tuam nimis. Tabeſcere me fecit zelus meus: quia obliti ſunt verba tua inimici mei. Ignitum eloquiũ tuũ vehementer: & ſeruus tuus dilexit illud. Adoleſcentulus ſum ego & contemptus: iuſtificationes tuas non ſum oblitus. Iuſtitia tua iuſtitia in æternum: & lex tua veritas. Tribulatio & anguſtia inuenerũt me: mandata tua meditatio mea eſt. Aequitas teſtimonia tua in æternum: intellectum da mihi, & viuam.

B CLamaui in toto corde meo, exaudi me dñe: iuſtificationes tuas requiram. Clamaui ad te, ſaluũ me fac: vt cuſtodiã mandata tua. Przueni in maturitate & clamaui: quia in verba tua ſuperſperaui. Przuenerũt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. Vocem meã audiui ſecundũ miſericordiã tuã dñe, & ſecundũ iudiciũ tuũ viuifica me. Appropinquauerunt perſequentes me iniquitati: à lege aũt tua lõge facti ſunt. Prope es tu dñe, & oẽs viç tuæ veritas. Initio cognoui de teſtimoniis tuis: q̃a in ęternũ fundaſti ea.

VIde humilitatẽ meam: & eripe me: quia legẽ tuã non ſum oblitus. Iudica iudicium meũ, & redime me: propter eloquium tuũ viuifica me. Lõge à peccatoribus ſalus: quia iuſtificationes tuas non exquiſierunt. Miſericordiæ tuæ multæ dñe: ſecundũ iudicium tuum viuifica me. Multi qui perſequuntur me, & tribulant me: à te-

C ſtimoniis tuis non declinaui. Vidi præuaricantes & tabeſcam: quia eloquia tua non cuſtodierunt. Vide quoniam mandata tua dilexi domine: in miſericordia tua viuifica me. Principium verborũ tuorum veritas: in æternum omnia iudicia iuſtitiæ tuæ.

PRincipes perſecuti ſunt me gratis: & à verbis tuis formidauit cor meũ. Lętabor ego ſuper eloquia tua: ſicut qui inuenit ſpolia multa. Iniquitatẽ odio habui, & abominatus ſum: legẽ autem tuam dilexi. Septies ĩ die laudẽ dixi tibi: ſup iudicia iuſtitię tuę. Pax multa diligentibus legem tuam: & non eſt illis ſcandalũ. Expectabam ſalutare tuum domine: & mandata tua dilexi. Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua: & dilexit ea vehementer. Seruaui mandata tua & teſtimonia tua: quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

A Ppropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo dñe: iuxta elo- D
quium tuum da mihi intellectũ. I ntret poſtulatio mea in con
ſpectu tuo: ſecundum eloquium tuum eripe me. E ructabunt labia
mea hymnum: cum docueris me iuſtificationes tuas. P ronũciabit
lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas. F iat
manus tua, vt ſaluet me: qm̃ mandata tua elegi. C oncupiui ſalutare
tuum domine: & lex tua meditatio mea eſt. V iuet anima mea, & lau
dabit te: & iudicia tua adiuuabunt me. E rraui ſicut ouis quæ periit:
quære ſeruum tuum, quia mandata tua non ſum oblitus.

¶Symbolum, ſiue fides catholica S. Athanaſij Epi. Cap. 21.

Q Vicunq; vult ſaluus eſſe, ante oĩa opus eſt, vt teneat catholicã
fidem. Q uam niſi quiſq; integram inuiolatamq; ſeruauerit:
abſq; dubio in æternum peribit. F ides aũt catholica hęc eſt: vt vnũ
Deum in trinitate, & trinitatem in vnitate veneremur. N eque con- E
fundentes perſonas: neq; ſubſtantiã ſeparantes. Alia eſt enim per-
ſona patris, alia filij, alia ſpiritus ſancti. S ed patris & filij & ſpiritus
ſancti vna eſt diuinitas, ęqualis gloria, coæterna maieſtas. Q ualis pa
ter, talis Filius talis Spiritus ſanctus. I ncreatus Pater, increatus Fi-
lius, increatus Spiritus ſanctus. I mmenſus Pater, immẽſus Filius im
menſus Spiritus ſanctus. Aeternus Pater, ęternus Filius, ęternus Spi
ritus ſanctus. E t tñ non tres æterni: ſed vnus æternus. S icut nõ tres
increati, nec tres immenſi, ſed vnus increatus, & vnus immẽſus. S i-
militer op̃s Pr̃, op̃s Filius, op̃s Spũs ſanctus. E t nõ tñ tres oĩpotẽtes,
ſed vnus op̃s. I ta Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus.
E t tñ non tres dij: ſed unus eſt Deus. Ita dñs Pater, dñs Filius, dñs
Spiritus ſanctus. Et tñ non tres dñi: ſed vnus eſt Dñs. Q uia ſicut ſin F
gillatim vnamquaq; perſonam Deum, & dñm confiteri chriſtiana
veritate compellimur: ita tres Deos, aut dominos dicere, catholica
religione prohibemur. P ater à nullo eſt factus, nec creatus, nec geni
tus. F ilius à patre ſolo eſt: non factus, nec creatus, ſed genitus S. pi-
ritus ſanctus, à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus,
ſed procedens. Vnus ergo P ater, non tres Patres: vnus Filius, non
tres Filij: vnus Spiritus ſanctus, non tres Spiritus ſancti. E t in hac tri
nitate nihil prius, aut poſterius, nihil maius, aut minus, ſed totę tres
perſonæ coæternę ſibi ſunt, & coæquales. I ta vt per omnia (ſicut
iam ſupradictum eſt,) & vnitas in trinitate, & trinitas in vnitate ve-
neranda

A neranda ſit. Qui vult ergo ſaluus eſſe: ita de trinitate ſentiat. Sed neceſſarium eſt ad æternã ſalutem: vt incarnationem quoq; dñi noſtri Ieſu Chriſti fideliter credat. Eſt ergo fides recta: vt credamus & cõfiteamur, q͞a dñs noſter Ieſus Chriſtus Dei filius, Deus & homo eſt. Deus eſt ex ſubſtãtia patris ante ſecula genitus: & homo eſt ex ſubſtantia matris in ſeculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens. Aequalis patri ſecundum diuinitatem, minor patre ſecundum humanitatem. Qui licet Deus ſit & homo: non duo tñ, ſed vnus eſt Chriſtus. Vnus autem nõ conuerſione diuinitatis in carnem: ſed aſſumptione humanitatis in Deum. Vnus oĩno non confuſione ſubſtantiæ, ſed vnitate perſonę. Nam ſicut anima rationalis & caro vnus eſt homo: ita Deus, & ho-

B mo vnus eſt Chriſtus. Qui paſſus eſt pro ſalute noſtra, deſcendit ad inferos: tertia die reſurrexit à mortuis. Aſcendit ad cęlos: ſedet ad dexteram Dei patris omnipotentis: inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Ad cuius aduentum omnes homines reſurgere habent cum corporibus ſuis: & reddituri ſunt de factis propriis rationem. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala, in ignem æternum. Hæc eſt fides catholica, quam niſi quiſque fideliter firmiterque crediderit, ſaluus eſſe non poterit.

¶ Paſſio dñi noſtri Ieſu Chriſti ſecundum Matthęum. Cap. 22.

IN illo tpe: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. ✠ Scitis quia poſt biduum paſcha fiet: & filius hominis tradetur, vt crucifigatur. C Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum, & ſeniores populi in atrium principis ſacerdotum, qui dicebatur Cayphas: & conſilium fecerunt, vt Ieſum dolo tenerent, & occiderent. Dicebãt autem. S Non in die feſto. Ne forte tumultus fieret in populo. C Cum autem eſſet Ieſus in Bethania, in domo Simonis leproſi: acceſſit ad eũ mulier habens alabaſtrum vnguenti pretioſi: & effudit ſuper caput ipſius recumbentis. videntes autem diſcipuli, indignati ſunt, dicentes. S Vt quid perditio hæc? Potuit enim vnguentum iſtud venundari multò, & dari pauperibus. C Sciens autẽ Ieſus, ait illis. ✠ Quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus enim bonũ operata eſt in me. Nam ſemper pauperes habebitis vobiſcũ: me autem non ſemper habebitis. Mittens enim hæc vnguentum hoc in

C

corpus meum, ad ſepeliendum me fecit. Amen dico vobis, vbicun D
que prędicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo, dicetur, &
quod hæc fecit in memoriã eius. C Tunc abiit vnus de duodecim,
qui dicitur Iudas Iſcariotes ad principes ſacerdotum: & ait illis. S
Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? C Ait illi conſti-
tuerunt ei triginta argenteos. Et exinde quærebat opportunitatẽ,
vt eum traderet. Prima autem die azymorum acceſſerunt diſcipuli
ad Ieſum dicentes. S Vbi vis paremus tibi comedere paſcha? C At
Ieſus dixit. ✠ Ite in ciuitatem ad quendam: & dicite ei. Magiſter
dicit. Tempus meum prope eſt: apud te facio paſcha cum diſcipulis
meis. C Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Ieſus: & paraue-
runt paſcha. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim di-
ſcipulis ſuis: qui edentibus illis, dixit. ✠ Amen dico vobis: q̃a vnus E
veſtrum me traditurus eſt. C Et contriſtati valde, cęperunt ſinguli
dicere. S Nunquid ego ſum dñe? C At ipſe reſpondens ait. ✠ Qui
intingit mecum manum in paropſide: hic me tradet. Filius quidem
hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo, Væ autem homini illi, per
quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet ho
mo ille. C Reſpondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit. Nun-
quid ego ſum rabbi? C Ait illi. ✠ Tu dixiſti. C Cęnantibus autẽ eis
accepit Ieſus panem, & benedixit ac fregit deditq; diſcipulis ſuis, &
ait. ✠ Accipite & comedite: hoc eſt corpus meum. C Et accipiens
calicem gratias egit, & dedit illis dicens. ✠ Bibite ex hoc oẽs. Hic
eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti: qui pro multis effundetur
in remiſſionem peccatorum. Dico autem vobis, non bibam amo- F
do de hoc genimine vitis vſq; in diem illum: cũ illuc bibam vobiſ-
cum nouũ in regno patris mei. C Et hymno dicto exierunt in mon
tem oliueti. Tunc dixit illis Ieſus. ✠ Omnes vos ſcandalum patie-
mini in me in iſta nocte. Scriptum eſt enim: Percutiam paſtorem, &
diſpergentur oues gregis. Poſtq̃ autem reſurrexero, præcedam vos
in galilęam. C Reſpõdens autem Petrus, ait illi, S Et ſi omnes ſcan-
dalizati fuerint in te: ego nunquam ſcandalizabor. C Ait illi Ieſus.
✠ Amen dico tibi: quia in hac nocte anteq̃ gallus cãtet, ter me ne-
gabis. C Ait illi Petrus, S Etiam ſi oportuerit me mori tecum; non
te negabo. C Similiter omnes diſcipuli dixerunt. Tunc venit Ieſus
cum illis in villam, quæ dicitur Gethſemani, & dixit diſcipulis ſuis.

✠ Sedete

A ✠ Sedete hic donec vadam illuc,& orem. C Et aſſumpto Petro, &
duobus filiis Zebedęi cępit contriſtari,& męſtus eſſe. T unc ait illis.
✠ Triſtis es anima mea vſq; ad mortem. Sedete hic,& vigilate me-
cum. C Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam orans, &
dicens. ✠ Mi pater,ſi poſſibile eſt,tranſeat à me calix iſte. Verunta
men non ſicut ego volo,ſed ſicut tu. C Et venit ad diſcipulos ſuos,
& inuenit eos dormientes.Et dixit Petro. ✠ Sic? Non potuiſti vna
hora vigilare mecum? Vigilate,& orate, vt non intretis in tentatio-
nem.Spiritus quidem promptus eſt,caro autem infirma. C Iterum
ſecundo abiit,& orauit dicens. ✠ Pater mi: ſi non poteſt hic calix
tranſire,niſi bibam illum: fiat voluntas tua. C Et venit iterum,& in-
uenit eos dormientes.Erant enim oculi eorum grauati.Et relictis il-
B lis,iterum abiit,& orauit tertio eundem ſermonem dicens.Tunc ve
nit ad diſcipulos ſuos, & dixit illis. Dormite iam & requieſcite.Ec-
ce appropinquabit hora, & filius hominis tradetur in manus pecca
torum.Surgite:eamus.Ecce appropinquabit qui me tradet. C Ad-
huc eo loquente ecce Iudas vnus de duodecim venit: & cum eo tur
ba multa cum gladiis & fuſtibus,miſſi à principibus ſacerdotum,&
ſenioribus populi.Qui autem tradidit eum,dedit illis ſignũ dicens.
S Quemcunq; oſculatus fuero ipſe eſt:tenete eum? C Et confeſtim
accedens ad Ieſum dixit. S Aue rabbi. C Et oſculatus eſt eum. Di-
xitq; illi Ieſus. ✠ Amice ad quid veniſti? C Tunc acceſſerũt,& ma
nus iniecerunt in Ieſum,& tenuerunt eum.Et ecce vnus ex his, qui
erant cum Ieſu,extendens manum exemit gladium ſuum,& percu-
C tiens ſeruum principis ſacerdotum amputauit auriculam eius. Tũc
ait illi Ieſus. ✠ Conuerte gladium tuum in locum ſuum.Omnes.n.
qui acceperunt gladium,gladio peribunt.An putas, quia non poſ-
ſum rogare patrem meum: & exhibebit mihi modo plus quàm duo
decim legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur ſcriptu-
ræ? Quia ſic oportet fieri. C In illa hora dixit Ieſus turbis. ✠ Tan-
quàm ad latronem exiſtis cum gladiis, & fuſtibus comprehendere
me.Quotidie apud vos ſedebam docens in templo:& nõ me tenui-
ſtis. C Hoc autem totum factum eſt,vt adimplerentur ſcripturę pro
phetarum.Tunc diſcipuli omnes,relicto eo,fugierunt.At illi tenen-
tes Ieſum duxerunt eum ad Caypham principem ſacerdotum, vbi
ſcribæ & ſeniores conuenerant. Petrus autem ſequebatur eũ à lon-

ge vſque in atrium principis ſacerdotum. Et ingreſſus intro ſedebat D
cum miniſtris, vt videret finem. Principes aũt ſacerdotum, & omne
concilium quærebant falſum teſtimonium contra Ieſum, vt eum
morti traderent: & non inuenerunt, cum multi falſi teſtes acceſſiſ-
ſent. Nouiſſime aũt venerunt duo falſi teſtes, & dixerunt. S Hic di-
xit, Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare il-
lud. C Et ſurgens princeps ſacerdotum ait illi. S Nihil reſpondens
ad ea, quæ iſti aduerſum te teſtificantur? C Ieſus autem tacebat. Et
princeps ſacerdotum ait illi. S Adiuro te per Deum viuũ, vt dicas
nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei viui. C Dixit illi Ieſus. ✠ Tu dixi-
ſti. Veruntamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis ſe-
dentem à deſtris virtutis Dei: & venientẽ in nubibus cęli. C Tunc
princeps ſacerdotum ſcidit veſtiméta ſua dicens. S Blaſphemauit.
Quid adhuc egemus teſtibus? Ecce nunc audiſtis blaſphemiã. Quid E
vobis videtur? C At illi reſpondentes, dixerunt. S Reus eſt mortis.
C Tunc expuerunt in faciem eius: & colaphis eum ceciderunt. Alij
autem palmas in faciem eius dederunt, dicentes. S Prophetiza no-
bis Chriſte: quis eſt, qui te percuſſit? C Petrus vero ſedebat foris in
atrio. Et acceſſit ad eum vna ancilla, dicens. S Et tu cum Ieſu Gali-
lęo eras. C At ille negauit coram omnibus, dicens. S Neſcio quid
dicis. C Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla: & ait his
qui erant ibi. S Et hic erat cum Ieſu Nazareno. C Et iterum nega-
uit cum iuramento: quia non noui hominem. Et poſt puſillum ac-
ceſſerunt qui aſtabant, & dixerunt Petro. S Vere & tu ex illis es: nã
& loquela tua manifeſtum te facit. C Tunc cępit deteſtari & iurare:
quia non nouiſſet hominem. Et continuo gallus cantauit. Et recor- F
datus eſt Petrus verbi Ieſu quod dixerat, priuſquàm gallus cantet,
ter me negabis. Et egreſſus foras fleuit amare. Mane autẽ facto: con
ſilium inierunt omnes principes ſacerdotum & ſeniores populi ad-
uerſus Ieſum, vt eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eũ:
& tradiderunt Pontio Pilato Pręſidi. Tunc videns Iudas, qui eum
tradidit, ꝙ damnatus eſſet, pęnitentia ductus retulit triginta argen-
teos principibus ſacerdotum, & ſenioribus, dicens. S Peccaui tra-
dens ſanguinem iuſtum. C At illi dixerunt. S Quid ad nos? tu vide-
ris. Et proiectis argenteis in templo, receſſit: & abiens laqueo ſe ſu-
ſpendit. Principes autem ſacerdotum acceptis argẽteis dixerunt. S

A Non licet eos mittere in corbonam: quia precium ſanguinis eſt. C
Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli in ſepulturã pe-
regrinorum. Propter hoc vocatus eſt ager ille Acheldemac, hoc eſt
ager ſanguinis: vſq; in hodiernum diem. Tunc impletum eſt quod
dictum eſt per Ieremiam prophetam dicentem. Et acceperunt tri-
ginta argenteos precium appreciati: quem appreciauerunt à filiis
Iſrael, & dederunt eos in agrum figuli: ſicut conſtituit mihi dñs Ie-
ſus autem ſtetit ante præſidem. Et interrogauit eum præſes, dicens.
S Tu es rex Iudæorum? C Dicit ei Ieſus. ✠ Tu dicis. C Et cum ac-
cuſaretur à principibus ſacerdotum, & ſenioribus, nihil reſpondit.
Tunc illi dicit Pilatus. S Non audis quanta aduerſum te dicunt teſti
monia. C Et non reſpondit ei ad vllum verbũ, ita vt miraretur præ-
B ſes vehementer. Per diem aũt ſolennem conſueuerat præſes dimit-
tere populo vnum vinctũ, quem voluiſſent. Habebat autẽ tunc vnũ
inſignem, qui dicebatur Barrabas, qui propter ſeditionẽ miſſus fue-
rat in carcerẽ. Congregatis aũt illis dixit Pilatus. S Quem vultis di-
mittam vobis? Barrabam, an Ieſum, qui dicitur Chriſtus? C Sciebat
enim ꝙ per inuidiã tradidiſſent eũ. Sedete autẽ illo pro tribunali, mi
ſit ad illũ vxor eius, dicens: S Nihil tibi & iuſto illi. Multa enim paſ-
ſa ſum hodie per viſum propter eũ. C Principes autẽ ſacerdotũ, &
perſuaſerunt populis, vt peterent Barrabã, Ieſum vero perderẽt: Re-
ſpondens autẽ præſes, ait illis. S Quẽ vultis vobis de duobus dimit-
ti? C At illi dixerunt. S Barrabã. C Dicit illi Pilatus. S Quid ergo fa-
ciã de Ieſu, qui dicitur Chriſtus? C Dicunt oẽs. S Crucifigatur. C
C Ait illi præſes. S Quid enim mali fecit? C At illi magis clamabant,
dicentes. S Crucifigatur. C Videns autẽ Pilatus, quia nihil profice-
ret, ſed magis tumultus fieret accepta aqua, lauauit manus coram
populo, dicens. S Innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius, vos
videritis. C Et reſpondens vniuerſus populus dixit. S Sanguis eius
ſuper nos, & ſuper filios noſtros. C Tunc dimiſit illis Barrabam: Ie
ſum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur. Tunc milites
præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorio, congregauerunt ad eum
vniuerſam cohortem: Et exuentes eum, chlamydem coccineam cir
cundederunt ei: & plectentes coronam de ſpinis poſuerunt ſuper
caput eius, & arundinem in dextera eius, & genuflexo ante eum il-
ludebant ei dicentes. S Aue rex iudæorum. C Et expuentes in eum
accepe-

acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius. Et poſtq̃ illuſe- D
runt ei, exuerunt eũ chlamyde, & induerunt eũ veſtimentis eius, &
duxerunt eum, vt crucifigerent. Exeuntes aũt inuenerunt hominẽ
Cyrenęum venientẽ de villa, nomine Simonẽ. Hunc angariauerũt,
vt tolleret crucẽ eius. Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha,
quod eſt Caluariæ locus, & dederunt ei vinum bibere cum felle mi-
ſtum. Et cũ guſtaſſet noluit bibere. Poſtquàm aũt crucifixerunt eũ,
diuiſerunt veſtimenta eius ſortem mittentes, vt impleretur quod di
ctum eſt per prophetam dicentem: Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea,
& ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Et ſedentes ſeruabant eum.
& impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam. Hic eſt Ie-
ſus Nazarenus rex Iudęorum. Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latro
nes: vnus à dextris, & vnus à ſiniſtris. Prætereuntes autem blaſphe- E
mabant eum, mouentes capita ſua, & dicentes. S Vah qui deſtruis
templũ Dei, & in triduo illud reædificas. Salua temeipſum. Si filius
Dei es, deſcende de Cruce. C Similiter & principes ſacerdotum il-
ludentes cum ſcribis, & ſenioribus dicebant. S Alios ſaluos fecit,
ſeipſum non poteſt ſaluum facere. Si rex Iſrael eſt, deſcendat nũc de
cruce, & credimus ei. Confidit in Deo, liberet eum nunc ſi vult. Di
xit enim quia filius Dei ſum. C Idipſum autem & latrones, qui cru-
cifixi erant cum eo, improperabat ei. A ſexta autẽ hora tenebræ fa-
ctæ ſunt ſuper vniuerſam terram vſque ad horã nonã. Et circa horã
nonam clamauit Ieſus voce magna dicens. ✠ Eli Eli lamazabach-
thani? Hoc eſt Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? C
Quidam aũt illic ſtantes & audientes, dicebant. S Eliam vocat iſte.
C Et cõtinuo currens vnus ex eis acceptã ſpongiã impleuit aceto, F
& impoſuit arundini, & dabat ei bibere. Cæteri vero dicebant. S Si-
ne videamus an veniat Elias liberans eũ. C Ieſus autẽ iterũ clamans
voce magna emiſit ſpũm. Et ecce velũ tẽpli ſciſſum eſt in duas par-
tes à ſummo vſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt,
& monumenta aperta ſunt, & multa corpora ſanctorũ, qui dormie
rant, ſurrexerunt. Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem
eius, venerunt in ſanctam ciuitatẽ, & apparuerunt multis. Cẽturio
aũt, & qui cũ eo erant cuſtodiẽtes Ieſum, viſo terręmotu, & his quæ
fiebant, timuerunt valde, dicentes. S Vere filius Dei erat iſte. C Erãt
autem ibi mulieres multæ à longe, quæ ſecutę erant Ieſum à galilęa

miniſtran-

A miniſtrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioſeph mater, & mater filiorũ Zebedęi. Cum ſero autem factum eſſet, venit quidam homo diues ab Arimathęa nomine Ioſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu. Hic acceſſit ad Pilatum: & petiit corpus Ieſu. Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus. Et accepto corpore Ioſeph; inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra. Et aduoluit ſaxum magnum ad hoſtium monumenti, & abiit. Erant aũt ibi Maria Magdalenæ, & altera Maria, ſedentes contra ſepulcrũ. Hic cantatur in tono euangelij.

Altera autem die, quæ eſt poſt paraſceuem, conuenerunt principes ſacerdotum & Phariſęi ad Pilatum, dicentes. Domine recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc viuens: poſt tres dies reſurgam. Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum vſque in diem tertium: ne B forte veniant diſcipuli eius, & furentur eum: & dicant plebi, ſurrexit à mortuis. Et erit nouiſſimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam: ite, cuſtodite ſicut ſcitis. Illi autem abeuntes munierunt ſepulcrum, ſignantes lapidem cum cuſtodibus.

¶ Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti ſecundum Marcum. Cap. 23.

IN illo tpe: erat Paſcha & azyma poſt biduum, & quęrebãt ſummi ſacerdotes & ſcribæ, quõ Ieſum dolo tenerent, & occiderent. Dicebant.n. S Non in die feſto. Ne forte tumultus fieret in populo. C Et cũ eſſet Ieſus Bethanię in domo Simonis leproſi, & recũberet: venit mulier habens alabaſtrũ vnguenti nardi ſpicati pretioſi, & fracto alabaſtro effudit ſup C caput eius. Erant aũt quidã indigne ferentes intra ſemetipſos, & dicentes. S Vt quid ꝑditio iſta vnguenti facta eſt? poterat.n. vnguentũ iſtud venũdari plusq̃ trecentis denariis, & dari pauperibus. C Et fremebant in eã Ieſus aũt dixit. ✠ Sinite eã. Quid illi moleſti eſtis? Bonũ opus opata eſt in me. Semp.n. paupes hẽbitis vobiſcũ, & cũ volueritis, poteſtis illis bñfacere: me aũt nõ ſemp habebitis. Quod habuit hoc fecit: ꝑuenit vngere corpus meũ in ſepulturã. Amẽ dico vobis: vbicũq; ꝑdicatũ fuerit euangeliũ iſtud in vniuerſo mundo, & qđ hęc fecit, narrabit̃ in memoriã eius. C Et Iudas Iſcariotes vnꝰ de duodecim abiit ad ſũmos ſacerdotes, vt ꝓderet eũ illis. Qui audiẽtes gauiſi ſunt, & ꝓmiſerunt ei pecuniã ſe daturos. Et q̃rebat quõ illũ opportune

portune traderet. Et primo die azymorum, quando Paſcha immo- D
labant, dicunt ei diſcipuli. S Quo vis eamus & peremus tibi, vt man
duces Paſcha? Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis. ✠ Ite in
ciuitatem, & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans. Sequi-
mini eum, & quocunq; introierit dicite dño domus, quia magiſter
dicit: vbi eſt refectio mea, vbi Paſcha cum diſcipulis meis mandu-
cem? Et ipſe vobis demonſtrabit cęnaculum grande ſtratum, & il-
lic parate nobis. C Et abierunt diſcipuli eius, & venerunt in ciuita-
tem: & inuenerunt ſicut dixerat illis, & parauerunt paſcha. Veſpere
autem facto venit cum duodecim, & diſcumbẽtibus eis, & mandu-
cantibus ait Ieſus. ✠ Amen dico vobis: quia vnus ex vobis me tra-
det, qui manducat mecum. C At illi cęperunt contriſtari, & dicere
ei ſingillatim. S Nũquid ego? C Qui ait illis. ✠ Vnus ex duodecim, E
qui intingit mecum manum in catino. Et filius quidem hominis va
dit ſicut ſcriptum eſt de eo. Væ autem homini illi, per quem filius ho
minis tradetur. Bonũ erat ei, ſi non eſſet natus homo ille. C Et man
ducantibus illis accepit Ieſus panem, & benedicens fregit, & dedit
eis, & ait. ✠ Sumite, hoc eſt corpus meum. C Et accepto calice, gra
tias agens, dedit eis. Et biberunt ex illo omnes, & ait illis. ✠ Hic eſt
ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur. Amẽ dico
vobis, ꝙ iam non bibam de genimine vitis vſq; in diem illum: cum
illud bibam vobiſcum nouũ in regno Dei. C Et hymno dicto exie-
runt in montem oliuarũ, & ait illis Ieſus. ✠ Omnes vos ſcandaliza-
bimini in me in nocte iſta, quia ſcriptum eſt: Percutiam paſtorẽ, &
diſpergentur oues. Sed poſtquàm reſurrexero, præcedam vos in ga-
lilęam. C Petrus autẽ ait illi. S Et ſi omnes ſcandalizati fuerint, ſed F
non ego. C Et ait illi Ieſus. ✠ Amen dico tibi, quia tu hodie in no-
cte hac priuſquàm bis gallus vocem dederit, ter me es negaturus. C
At ille amplius loquebatur. S Et ſi opportuerit me ſimul commori
tibi, non te negabo. C Similiter aũt & omnes dicebant. Et veniunt
in prædium, cui nomen Gethſemani, & ait diſcipulis ſuis. ✠ Sedete
hic donec orem. C Et aſſumpſit Petrum & Iacobum, & Ioannem
ſecum, & cępit pauere & tędere. Et ait illis. ✠ Triſtis eſt anima mea
vſque ad mortẽ. Suſtinete hic, & vigilate. C Et cum proceſſiſſet pau
lulum, procidit ſuper terram, & orabat, vt ſi fieri poſſet tranſiret ab
eo hora, & dixit. ✠ Abba, pater, omnia tibi poſſibilia ſunt: transfer
cali-

A calicem hunc à me.Sed non quod ego volo, ſed quod tu. C Et ve-
nit,& inuenit eos dormientes:& ait Petro. ✠ Simon dormis ? Non
potuiſtis vna hora vigilare mecum ? Vigilate & orate, vt nō intretis
in tentationē.Spiritus quidē promptus eſt, caro autē infirma. C Et
iterum abiens orauit eundē ſermonē dicens. Et reuerſus denuo inue
nit eos dormientes. Erant.n. oculi eorum grauati:& ignorabant q̄d
reſpōderent ei. Et venit tertio:& ait illis. ✠ Dormite iam:& requie
ſcite. Sufficit. Venit hora:ecce tradetur filius hoīs in manus peccato
rum. Surgite eamus:ecce qui me tradet,prope eſt. C Et adhuc eo lo
quente venit Iudas Iſcariotes vnus de duodecim : & cum eo turba
multa cū gladiis & lignis miſſi à ſummis ſacerdotibus & ſcribis, &
ſenioribus. Dederat autē traditor eis ſignum,dicens. S Quemcunq;
B oſculatus fuero,ipſe eſt,tenete eum, & ducite caute. C Et cū veniſ-
ſet,ſtatim accedens ad eum, ait. S Rabbi. C Et oſculatus eſt eū. At
illi manus iniecerunt in eum:& tenuerunt eū. Vnus autē de circun-
ſtantibus educens gladium percuſſit ſeruum ſummi ſacerdotis : &
amputauit illi auriculā. Et reſpondens Ieſus, ait illis. ✠ Tanq̄ ad la-
tronem exiſtis cū gladiis & lignis cōprehendere me. Quotidie apud
vos erā in tēplo docens:& nō me tenuiſtis. Sed vt adimpleantur ſcri
pturæ. C Tunc diſcipuli eius relinquentes eū oēs fugierunt. Adole
ſcens autē quidā ſequebatur eum amictus ſindone ſup nudo:& te-
nuerunt eū. At ille reiecta ſindone nudus profugit ab eis. Et adduxe
runt Ieſum ad ſummū ſacerdotē:& conuenerunt oēs ſacerdotes,&
ſcribę,& ſeniores. Petrus aūt à lōgè ſecutus eſt eū vſq; intro in atriū
C ſummi ſacerdotis:& ſedebat cū miniſtris:& calefaciebat ſe ad ignē.
Summi vero ſacerdotes & omne conciliū quærebant aduerſus Ie-
ſum teſtimoniū:vt eū morti traderent:nec inueniebant. Multi enim
teſtimonium falſum dicebant aduerſus eū:& conuenientia teſtimo
nia nō erant. Et quidā ſurgentes falſum teſtimoniū ferebant aduer-
ſus eum,dicentes. S Q.m̄ nos audiuimus eum dicentē. Ego diſſoluā
tēplum hoc manu factum:& poſt triduum aliud nō manufactū ædi-
ficabo. C Et non erat conueniens teſtimonium illorum. Et exurgēs
ſummus ſacerdos in medium interrogauit Ieſum dicens. S Non re-
ſpondens quicq̄ ad ea,quę tibi obijciunt ab his? C Ille autē tacebat:
& nihil r̄ndit. Rurſus ſummus ſacerdos interrogabat eū:& dixit ei. S
Tu es Chr̄s filius Dei bn̄dicti? C Ieſus aūt dixit illi. ✠ Ego ſum. Et

videbitis filium hoīs ſedentē à dextris virtutis Dei, & venientē cum D
nubibus cęli. C Summus aūt ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait.
S Quid adhuc deſideramus teſtes? Audiſtis blaſphemiā. Quid vobis
videtur? C Qui oēs cōdemnauerunt eum eſſe reum mortis. Et cępe-
runt quidam cōſpuere eum, & velare faciē eius, & colaphis eum cę-
dere, & dicere ei. S Prophetiza. C Et miniſtri alapis eum cędebant.
Et cum eſſet Petrus in atrio deorſum, venit vna ex ancillis ſummi ſa
cerdotis, & cum vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum,
ait. S Et tu cum Ieſu Nazareno eras. C at ille negauit, dicens. S Ne
que ſcio: neq; noui quid dicas. C Et exiit foras ante atriū: & gallus
cantauit. Rurſus aūt cum vidiſſet illum alia ancilla, cępit dicere cir-
cunſtantibus: S Quia hic ex illis eſt. C At ille iterū negauit. Et poſt
puſillum rurſus, qui aſtabant dicebant Petro. S Vere ex illis es: nam
& galilęus es. C Ille aūt cępit anathematizare & iurare: quia neſcio E
hoīem iſtum, quē dicitis. Et ſtatim iterum gallus cantauit. Et recor-
datus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei Ieſus, priuſq̄ gallus cātet bis,
ter me negabis. Et cępit flere. Et confeſtim mane conſiliū facientes
ſummi ſacerdotes cū ſenioribus & ſcribis & vniuerſo concilio, vin-
cientes Ieſum duxerunt & tradiderunt Pilato. Et interrogauit eum
Pilatus. S Tu es rex iudęorum? C At ille reſpondens ait illi. ✠. Tu
dicis. C Et accuſabant eū ſummi ſacerdotes in multis. Pilatus autē
rurſus interrogauit eū, dicens. S Non reſpōdens quiquàm: Vides in
quantis te accuſant? C Ieſus aūt amplius nihil reſpondit: ita vt mira
retur Pilatus. Per diē aūt feſtum, ſolebat illis dimittere vnum ex vin-
ctis, quemcunq; petijſſent. Erat aūt vnus: qui dicebatur Barrabas,
qui cū ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione fecerat homicidiū. Et F
cum aſcendiſſet turba, cępit rogare, ſicut ſemper faciebat illis. Pila-
tus aūt reſpondit eis: & dixit. S Vultis dimittā vobis regem iudęo-
rum? C Sciebat enim ꝙ per inuidiam tradidiſſent eum ſummi ſacer
dotes. Pontifices aūt concitauerunt turbam, vt magis Barrabam di-
mitteret eis. Pilatus aūt iterum reſpondens, ait illis. S Quid ergo vul
tis faciā regi iudęorū? C At illi iterum clamauerunt. S Crucifige eū.
C Pilatus vero dicebat eis. S Quid enim mali fecit? C At illi clama-
bant. S Crucifige eū. C Pilatus aūt volens populo ſatisfacere, dimi-
ſit illis Barrabam, & tradidit Ieſum flagellis cęſum: vt crucifigere-
tur. Milites aūt duxerunt eum intro in atrium prætori: & conuocāt
totam

A totam cohortem.Et induunt eum purpura: & imponunt ei plectẽ
tes ſpineam coronã: & cęperunt ſalutare cũ. S Aue rex iudæorum.
C Et percutiebant caput eius arundine:& conſpuebant eum:& po
nentes genua,adorabant eũ.Et poſtq̃ illuſerunt ei:exuerũt illũ pur-
pura:& induerunt eum veſtimentis ſuis:& educunt illum, vt crucifi
gerent eum. Et angariauerunt prætereuntẽ quempiã Simonem Cy
reneum venientẽ de villa patrẽ Alexandri & Rufi : vt tolleret crucẽ
eius.Et perducunt eũ in Golgotha locũ: quod eſt interpretatũ Cal-
uariæ locus.Et dabant ei bibere myrrhatũ vinum:& nõ accepit. Et
crucifigentes eũ diuiſerunt veſtimenta eius, mittentes ſortem ſuper
eis:vt quis quid tolleret.Erat aũt hora tertia: & crucifixerunt eũ . Et
erat titulus cauſæ eius inſcriptus:Rex iudęorum.Et cũ eo crucifigũt
duos latrones:vnũ à dextris eius, & alium à ſiniſtris. Et adimpleta
B eſt ſcriptura,q̃ dicit.Et cum iniquis reputatus eſt.Et p̃tereuntes bla-
ſphemabant eũ,mouentes capita ſua, & dicẽtes. S Vah qui deſtruis
tẽplum Dei:& in tribus diebus reædificas.Saluũ fac temetipſum de
ſcendens de cruce. C Siſr & ſummi ſacerdotes illudentes ad alter-
utrum cũ ſcribis,dicebant. S Alios ſaluos fecit:ſeipſum non põt ſal-
uum facere. Si rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce:vt videamus,
& credamus. C Et qui cũ eo crucifixi erant conuiciabantur ei.Et fa
cta hora ſexta,tenebræ factæ ſunt ſuper terrã,vſq; in horã nonã. Et
hora nona exclamauit Ieſus voce magna,dicens. ✠ Eloi,Eloi lama
zabathani ? C Quod eſt interpretatũ. ✠ Deus meus,Deus meus,vt
quid dereliquiſti me. C Et quidã de circunſtantibus audientes dice
bant. S Ecce Eliã vocat. C Currens aũt vnus,& implens ſpongiam
C aceto,circumponenteſq; calamo potũ dabat ei,dicens. S Sinite vi-
deamus,ſi veniat Elias ad deponendum eũ. C Ieſus aũt emiſſa voce
magna expirauit.Et velum templi ſciſſum eſt in duo,à ſummo vſq;
deorſum.Videns aũt Centurio, qui ex aduerſo ſtabat, quia ſic cla-
mans expiraſſet, ait. S Vere hic homo filius Dei erat. C Erant autẽ
ibi mulieres de longe aſpiciẽtes: inter quas erat Maria Magdalene,
& Maria Iacobi minoris, & Ioſeph mater, & Salome.Et cum eſſet
in galilæa, ſequebantur eum, & miniſtrabant ei, & aliæ multæ,quæ
ſimul cũ eo aſcenderant Ieroſolymã.

ET cum iam ſero eſſet factum: quia erat paraſceue, quod eſt an-
te ſabbathum: venit Ioſeph ab Arimathia nobilis decurio : qui

& ipſe erat expectans regnum Dei. Et audacter introiuit ad Pilatũ: D
& petijt corpus Ieſu. Pilatus aũt mirabatur ſi iam obijſſet. Et accer-
ſito Centurione: interrogauit eũ, ſi iam mortuus eſſet. Et cũ cogno-
uiſſet à ẽturione, donauit corpus Ioſeph. Ioſeph aũt mercatus eſt
ſindonẽ: & deponẽs eũ, inuoluit ſindone: & poſuit eũ in monumen-
to qđ erat exciſum in petra, & aduoluit lapidẽ ad oſtiũ monumenti.

¶ Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti ſecundum Lucam. Cap. 24.

IN illo tpe: C Appropinquabat autem dies feſtus azymorum, qui dicitur paſcha: & quærebant principes ſacerdotum, & ſcribæ, quomodo Ieſum interficerent. Timebant vero plebem. Intrauit autẽ ſatanas in Iudam, qui cognominabaẽ Iſcariotes, vnũ de duodecim: & abijt, & locutus eſt cũ principibus ſacerdo- E
tũ & magiſtratibus, quẽadmodum traderet illũ eis. Et gauiſi ſunt, & pacti ſunt pecuniã illi dare. Et ſpopondit. Et quærebat opportunitatẽ, vt traderet eũ ſine turbis. Venit aũt dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha, & miſit Petrũ & Ioannẽ, dicens. ✠ Euntes parate nobis paſcha, vt manducemus. C At illi dixerunt? S Vbi vis paremus? C Et dixit ad eos. ✠ Ecce introeuntib. vobis in ciuitatẽ, occurret vobis homo, amphorã aquæ portans: ſequimini eũ in domum, in quã intrat: & dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magiſter: Vbi eſt diuerſorium, vbi paſcha cum diſcipulis meis mãducem? Et ipſe vobis oſtendet cęnaculum magnũ ſtratum: & ibi parate. C Euntes autem inuenerunt ſicut dixit illis Ieſus: & pa-
rauerunt paſcha. Et cũ facta eſſet hora diſcubuit, & duodecim apo- F
ſtoli cum eo. Et ait illis. ✠ Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum, antequàm patiar. Dico enim vobis: quia ex hoc non manducabo illud: donec impleatur in regno Dei. C Et accepto calice grãs egit, & dixit. ✠ Accipite & diuidite inter vos. Dico enim vobis: quia non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. C Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens. ✠ Hoc eſt corpus meum: quod pro vobis datur. Hoc facite in meã commemorationem. C Similiter & calicem, poſtquàm cęnauit, dicens. ✠ Hic calix nouum teſtamẽtum eſt in ſanguine meo: qui pro vobis effundetur. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa. Et quidem filius hominis ſecundum, quòd diffinitum

eſt,

A eſt,vadit. Veruntamen væ homini illi per quem tradetur. C Et ipſi
cęperũt quærere inter ſe,quis eſſet ex eis:qui hoc facturus eſſet. Fa-
cta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe ma-
ior. Dixit autem eis. ✠ Reges gentium dominantur eorum, & qui
poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur. Vos autem non ſic.
Sed qui maior eſt in vobis,fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſi-
cut miniſtrator. Nã quis maior eſt, qui recumbit,an qui miniſtrat?
Nonne qui recumbit?Ego autem in medio veſtrum ſum, ſicut qui
miniſtrat. Vos autẽ eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus
meis. Et ego diſpono vobis,ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnũ,
vt edatis & bibatis ſuper menſam meã in regno meo: & ſedeatis ſu
per thronos iudicantes duodecim tribus Iſrael. C Ait aũt dñs Simo
B ni. ✠ Simon:ecce ſatanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum.
Ego aũt rogaui pro te,vt nõ deficiat fides tua:& tu aliquando con-
uerſus confirma fratres tuos. C Qui dixit ei. S Dñe tecum paratus
ſum & in carcerem & in mortẽ ire. C Et ille dixit. ✠ Dico tibi Pe-
tre,non cantabit hodie gallus donec ter abneges noſſe me. C Et di
xit eis. ✠ Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calciamentis,
nunquid aliquid defuit vobis? C At illi dixerunt. S Nihil. C Dixit er
go eis. ✠ Sed nunc qui habet ſacculum tollat ſimiliter, & peram:
& qui non habet, vendat tunicam ſuã:& emat gladium. Dico enim
vobis,qm̃ adhuc hoc quod ſcriptũ eſt,oportet impleri in me. Et cũ
iniquis deputatus eſt. Etenim ea,quæ ſunt de me, finem habent. C
At illi dixerunt. S Dñe,ecce gladij duo hic. C At ille dixit eis. ✠ Sa
C tis eſt. C Et egreſſus ibat ſecundũ conſuetudinẽ in montẽ oliuarũ.
Secuti ſunt autem illum & diſcipuli eius. Et cum perueniſſent ad lo
cum,dixit illis. ✠ Orate,ne intretis in tentationẽ. C Et ipſe auulſus
eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis: & poſitis genibus orabat,
dicens. ✠ Pater ſi vis,transfer calicem iſtum à me. Veruntamen nõ
mea voluntas, ſed tua fiat. C Apparuit aũt illi angelus de cęlo cõfor
tans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor
eius,ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Et cum ſurrexiſſet
ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, inuenit eos dormientes
præ triſtitia,& ait illis. ✠ Quid dormitis? Surgite & orate,ne intre-
tis in tentationem. C Adhuc eo loquente,ecce turba,& qui vocaba
tur Iudas vnus de duodecim antecedebat eos: & appropinquauit

Ieſu,vt oſcularetur eum Ieſus aũt dixit illi. ✠ Iuda oſculo filium hominis tradis? Videntes aũt hi, qui circa ipſum erant,quod futurum erat,dixerunt ei. S Dñe ſi percutimus in gladio? Et percuſſit vnus ex illis ſeruum principis ſacerdotum,& amputauit auriculam eius dexteram.Reſpondens aũt Ieſus ait. ✠ Sinite vſq; huc. C Et cum tetigiſſet auriculam eius ſanauit eum. Dixit aũt Ieſus ad eos, qui venerant ad ſe principes ſacerdotum,& magiſtratus templi, & ſeniores. ✠ Quaſi ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus,cum quotidiè vobiſcum fuerim in templo,& nõ extendiſtis manus in me.Sed hęc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarũ. C Comprehendentes aũt eũ duxerunt ad domum principis ſacerdotũ. Petrus vero ſequebatur eum à longe.Accenſo aũt igne in medio atrij,& circunſedentibus illis,erat Petrus in medio eorũ.Quem cum vidiſſet ancilla quædã ſedentem ad lumen,& eum fuiſſet intuita,dixit. S Et hic cum illo erat. E C At ille negauit eũ,dicens. S Mulier, non noui illũ. C Et poſt puſillum alius videns eum dixit. S Et tu de illis es. C Petrus vero ait. S O homo non ſum. C Et interuallo facto quaſi horæ vnius,alius quidã affirmabat,dicens. S Vere & hic cum illo erat.Nam & galilęus eſt. C Et ait Petrus. S Homo, neſcio quid dicis. C Et continuo adhuc illo loquente,cantauit gallus:& conuerſus dñs reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi dñi ſicut dixerat: quia priuſq̃ gallus cãtet, ter me negabit.Et egreſſus foras Petrus fleuit amare.Et qui tenebãt Ieſum illudebant ei,cędentes eũ.Et velauerunt eũ, & percutiebãt faciem eius:& interrogabant eũ,dicentes. S Prophetiza: quis eſt qui te percuſſit? C Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum. Et vt F factus eſt dies, conuenerunt ſeniores plebis & principes ſacerdotũ, & ſcribę: & duxerunt illum in concilium ſuum, dicentes. S Si tu es Chriſtus dic nobis. C Et ait illis. ✠ Si vobis dixero, nõ credetis mihi. Si aũt interrogauero,non reſpondebitis mihi,neq; dimittetis.Ex hoc aũt erit filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei. C Dixerunt aũt oẽs. S Tu ergo es filius Dei? C Qui ait. ✠ Vos dicitis quia ego ſum. C At illi dixerunt. S Quid adhuc deſideramus teſtimoniũ?Ipſi enim audiuimus ex ore eius. C Et ſurgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum. C Cęperunt aũt illum accuſare dicẽtes. S Hũc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram:& prohibentẽ tributa dari Cęſari:& dicentem ſe Chriſtum regem eſſe. C Pilatus aũt

interroga-

A interrogauit eum dicens. S Tu es rex iudęorū. C At ille reſpondēs,
ait. ✠ Tu dicis. C Ait aūt Pilatus ad principes ſacerdotum & tur-
bas. S Nihil inuenio cauſæ in hoc homine. C At illi inualeſcebant,
dicentes. S Commouit populum docens per vniuerſam iudęā, inci
cipiens à galilęa vſq; huc. C Pilatus aūt audiens galilęā, interroga-
uit ſi homo galilęus eſſet. Et vt cognouit ꝙ de Herodis potaſtate eſ-
ſet, remiſit eum ad Herodem: qui & ipſe Ieroſolymis erat illis dieb.
Herodes autē viſo Ieſu, gauiſus eſt valde. Erat enim cupiens ex mul
to tpe videre eum, eo ꝙ audierat multa de illo, & ſperabat ſignum
aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat aūt illum multis ſermonib.
At ipſe nihil illi reſpondebat. Stabant aūt principes ſacerdotum, &
ſcribæ conſtanter accuſantes eum. Spreuit aūt illum Herodes cum
B exercitu ſuo, & illuſit indutum veſte alba: & remiſit ad Pilatum. Et
facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die. Nam antea inimici
erant ad inuicem. Pilatus aūt conuocatis principibus ſacerdotum,
& magiſtratibus, & plebe, dixit ad illos. S Obtuliſtis mihi hunc ho-
minem quaſi auertentē populum: & ecce ego coram vobis interro-
gans, nullam cām inuenio in hoīe iſto ex his in quibus eum accuſa-
tis. Sed neq; Herodes. Nam remiſit illū ad nos. Et ecce nihil dignū
morte actum eſt ei. Emendatum ergo illum dimittā. C Nece eſſe aūt
habebat dimittere eis per diem feſtum vnum. Exclamauit aūt ſimul
vniuerſa turba, dicens. S Tolle hunc: & dimitte nobis Barrabam. C
Qui erat propter ſeditionem quandā factam in ciuitate & homici-
dium miſſus in carcerem. Iterum aūt Pilatus locutus eſt ad illos vo-
C lens dimittere Ieſum. At illi ſucclamabant, dicentes. S Crucifige, cru
cifige illū. C Ille aūt tertio dixit ad illos. S Quid enim mali fecit iſte?
Nullam cauſam mortis inuenio in eo. Corripiam ergo illum, & di-
mittam. C At illi inſtabant vocibus magnis poſtulantes vt crucifige
retur, & inualeſcebant voces eorum: & Pilatus adiudicauit fieri pe-
titionem eorū. Dimiſit aūt illis eum, qui pp homicidium & ſeditio-
nem miſſus fuerat in carcerem, quē petebāt: Ieſum vero tradidit vo-
luntati eorum? Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem
quendam Cyrenenſem venientem de villa: & impoſuerunt illi cru-
cem portare poſt Ieſum. Sequebatur aūt illum multa turba populi,
& mulierum: quæ plangebant, & lamentabantur eum. Conuerſus
autem ad illas Ieſus, dixit. ✠ Filiæ Ieruſalem nolite flere ſuper me,

ſed ſuper voſipſas flete,& ſuper filios veſtros: qm̄ ecce venient dies, D
in quibus dicent: Beatæ ſteriles & ventres qui non genuerunt: &
vbera quæ non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadite ſuper nos: & collibus operite nos: quia ſi in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? C Ducebantur aūt illi duo neq̄ cum eo, vt interficerentur. Et poſtq̄ venerunt in locum, qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum & latrones: vnum à dextris, & alterum à ſiniſtris. Ieſus aūt dicebat. ✠ Pater dimitte illis: non enim ſciunt quid faciunt. C Diuidentes vero veſtimenta eius miſerunt ſortes. Et ſtabat populus expectantes: & deridebant eum principes cū eis dicentes. S Alios ſaluos fecit, ſeipſum ſaluum faciat, ſi hic eſt Chr̄s Dei electus. C Illudebant aūt ei & milites accedentes: & acetum offerētes ei, & dicentes. S Si tu es rex iudæorum ſaluum te fac. C Erat autē & E
ſuperſcriptio ſcripta ſuper eum literis grȩcis latinis, & hebraicis. Hic eſt rex iudȩorū. Vnus aūt de his, qui pendebant latronibus, blaſphemabat eum, dicens. S Si tu es Chriſtus, ſaluū fac temetipſum, & nos. C Reſpondens aūt alter increpabat eum, dicens. S Neque tu times Deum, qui in eadem dānatione eos. Et nos quidem iuſte: nā digna factis recipimus: hic vero nihil mali geſſit. C Et dicebat ad Ieſum. S Dn̄e memento mei, cum veneris in regnum tuū. C Dixit illi Ieſus. ✠ Amen dico tibi. hodie mecum eris in paradiſo. C Erat autem fere hora ſexta: & tenebræ factæ ſunt in vniuerſa terra vſque in horam nonam. Et obſcuratus eſt ſol, & velum templi ſciſſum eſt medium. Et clamans Ieſus voce magna ait. ✠ Pater in manus tuas cōmendo ſpiritum meū. C Et hæc dicens expirauit. Videns autem Centu- F
rio quod factum fuerat & glorificauit Deum dicens. S Vere hic homo iuſtus erat. C Et omnis turba eorum qui ſimul aderant ad aſpectaculum iſtud & videbant quȩ fiebāt, pcutientes pectora ſua reuertebantur. Stabant aūt oēs noti eius à longè, & mulieres quæ ſecutæ erant eum à galilȩa hȩc videntes. Hic cantatur in thono euangelij.

ET ecce vir nomine Ioſeph, qui erat decurio: vir bonus & iuſtus. Hic non conſenſerat conſilio & actibus eorum, ab Arimathia ciuitate iudææ: qui expectabat & ipſe regnum Dei. Hic acceſſit ad Pilatum: & petiit corpus Ieſu. Et depoſitum inuoluit ſindone: & poſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.

¶ Paſſio

A ¶ Paſſio Domini noſtri Ieſu Chriſti ſecundum Ioannem: Cap. 25.

IN illo tempore, Egreſſus eſt Ieſus cũ diſcipulis ſuis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus: in quem introiuit ipſe & diſcipuli eius. Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Ieſus conuenerat illuc cum diſcipulis ſuis. Iudas ergo cum accepiſſet cohortem, & à pontificibus & phariſæis miniſtros: venit illuc cum laternis, & facibus, & armis. Ieſus itaque ſciens omnia quæ ventura erant ſuper eum, proceſſit, & dixit eis. ✠ Quem quæritis? C Reſponderunt ei. S Ieſum Nazarenum. C Dicit eis Ieſus. ✠ Ego ſum. C Stabat autẽ & Iudas qui tradebat eum cum ipſis. Vt ergo dixit eis ego ſum, abie-

B runt retrorſum, & ceciderũt in terrã. Iterum ergo interrogauit eos. ✠ Quem quęritis? C Illi aũt dixerunt. S Ieſum Nazarenum. C Reſpondit Ieſus. ✠ Dixit vobis: quia ego ſum. Si ergo me quæritis, ſinite hos abire. C Vt impleretur ſermo, quem dixit. Quia quos dediſti mihi, non perdidit ex eis quenq̃. Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, & percuſſit pontificis ſeruum: & abſcidit auriculam eius dexteram. Erat aũt nomẽ ſeruo Malchus. Dixit ergo Ieſus Petro. ✠ Mitte gladium tuũ in vaginã. Calicem quem dedit mihi pater, non vis vt bibam illum? C Cohors ergo, & tribunus, & miniſtri iudæorum comprehenderunt Ieſum: & ligauerunt eũ: & adduxerunt eum ad Annam primum, Erat enim ſocer Caiphæ: qui erat Pontifex anni illius. Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat iu-

C dęis: quia expedit vnũ hominem mori pro populo. Sequebatur autem Ieſum Simon Petrus, & alius diſcipulus. Diſcipulus aũt ille notus erat pontifici: & introiuit cum Ieſu in atrium pontificis. Petrus aũt ſtabat ad oſtiũ foris. Exiuit ergo diſcipulus alius, qui notus erat pontifici: & dixit oſtiariæ: & introduxit Petrum. Dixit ergo Petro ancilla oſtiaria. S Nunquid & tu es ex diſcipulis hominis iſtius. C Dixit ille. S Non ſum. C Stabant aũt ſerui, & miniſtri ad prunas, q̃a frigus erat: & calefaciebant ſe. Erat aũt cum eis Petrus ſtans, & calefaciens ſe. Pontifex ergo interrogauit Ieſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina eius. Reſpondit Ieſus. ✠ Ego palam locutus ſum mũdo. Ego ſemper docui in ſynagoga & in tẽplo: quo oẽs iudæi cõueniũt. Et in occulto locutus ſum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos

cui

qui me audierunt, quid locutus ſum ipſis. Ecce hi ſciunt quæ dixerim ego. C Hæc aũt cum dixiſſet vnus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Ieſu, dicens. S Sic reſpondes pontifici? C Reſpõdit ei Ieſus. ✠ Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo. Sin autẽ bene, quid me cędis? C Et miſit eum Annas ligatum ad Caiphã pontificem. Erat aũt Simon Petrus ſtans, & calefaciẽs ſe. Dixerunt ergo ei. S Nunquid & tu ex diſcipulis eius es? C Negauit ille, & dixit. S Nõ ſum. C Dixit vnus ex ſeruis pontificis cognatus eius, cuius abſcidit Petrus auriculam. S Nonne ego te vidi in horto cum illo? C Iterum ergo negauit Petrus, & ſtatim gallus cantauit. Adducunt ergo Ieſum à Caipha in prætorium. Erat aũt mane: & ipſi non introierunt in prætorium vt non contaminarentur, ſed vt manducarẽt paſcha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit. S Quam accuſationẽ affertis aduerſus hoĩem hunc? C Reſponderunt, & dixerunt ei. S Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. C dixit ergo eis Pilatus. S Accipite eum vos, & ſecundum legem veſtram iudicate eũ. C Dixerunt ergo Iudęi. S Nobis non licet interficere quenquàm. C Vt ſermo Ieſu impleretur, quem dixit, ſignificãs qua morte eſſe moriturus. Introiuit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocauit Ieſum, & dixit ei. S Tu es rex iudæorum? C Reſpondit Ieſus. ✠ A temetipſo hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me? S Reſpondit Pilatus. C Nunquid ego Iudæus ſum? Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid feciſti? C Reſpondit Ieſus. ✠ Regnum meum non eſt de hoc mundo. Si ex hoc mundo eſſet regnum meũ, miniſtri mei vtique decertarent, vt non traderer iudæis. Nunc autẽ regnum meum non eſt hinc. C Dixit itaq; ei Pilatus. S Ergo rex es tu? C Reſpõdit Ieſus. ✠ Tu dicis, quia rex ſum ego. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati. Omnis enim qui eſt ex veritate audit vocem meam. C Dicit ei Pilatus. S Quid eſt veritas? C Et cum hoc dixiſſet, iterum exiuit ad eos, & dixit eis. S Ego nullam inuenio in eo cauſam. Eſt aũt conſuetudo vobis, vt vnum dimittam vobis in paſcha. Vultis ergo dimittã vobis regem iudæorum? C Clamauerunt oẽs dicentes. S Non hunc, ſed Barrabam. C Erat aũt Barrabas latro. Tunc ergo apprehẽdit Pilatus Ieſum, & flagellauit. Et milites plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti eius: & veſte purpurea circundederunt eum: &

veniebant

A veniebant ad eum,& dicebant. S Aue rex iudæorum. C Et dabant ei alapas. Exiuit iterum Pilatus foras,& dicit eis. S Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoſcatis, quia nullam cauſam inuenio in eo. C Exijt ergo Ieſus portans ſpineam coronam & purpureum veſtimen tum. Et dicit eis. S Ecce homo. C Cum ergo vidiſſent eũ põtifices & miniſtri clamabant, dicentes. S Crucifige, crucifige eum. C Dicit eis Pilatus. S Accipite eũ vos,& crucifigite. Ego enim non inuenio in eo cauſam. C Reſponderunt ei Iudæi S Nos legem habemus,& ſecundum legem debet mori: quia filium Dei ſe fecit. C Cum ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonẽ, magis timuit. Et ingreſſus eſt prætorium iterum:& dicit ad Ieſum. S Vnde es tu? C Ieſus aũt reſponſum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus. S Mihi nõ loqueris? Neſcis quia

B poteſtatem habeo crucifigere te:& poteſtatem habeo dimittere te? C Reſpondit Ieſus. ✠ Non haberes poteſtatem aduerſus me vllã: niſi datum tibi eſſet deſuper. Propterea qui tradidit me tibi, maius peccatum habet. C Et exinde quærebat Pilatus dimittere eũ. Iudæi clamabant, dicentes. S Si hunc dimittis, nõ es amicus Cæſaris. Omnis enim qui ſe regem facit, contradicit Cæſari. C Pilatus ergo cum audiſſet hos ſermones, adduxit foras Ieſum:& ſedit pro tribunali in loco qui dicitur Lithoſtrotos: hębraicè vero gabatha. Erat autẽ paraſceue hora quaſi ſexta:& dicit iudæis. S Ecce rex veſter. C Illi autẽ clamabant. S Tolle tolle, crucifige eum. C Dicit eis Pilatus. S Regẽ veſtrum crucifigam? C Reſponderunt pontifices. S Non habemus regem niſi Cæſarem. C Tunc ergo tradidit eis illum, vt crucifigere-

C tur. Suſceperunt autem Ieſum:& eduxerunt. Et baiulans ſibi crucẽ, exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum: hæbraice aũt Golgotha: vbi eum crucifixerunt:& cum eo alios duos hinc & hinc, medium aũt Ieſum. Scripſit aũt titulum Pilatus:& poſuit ſuper crucem. Erat aũt ſcriptum: Ieſus Nazarenus rex iudæorũ: Hunc ergo titulũ multi legerunt Iudęorum: quia prope ciuitatem erat locus vbi crucifixus eſt Ieſus. Erat autem ſcriptum hæbraicè, græce, & latine. Dicebant ergo Pilato pontifices iudæorũ. S Noli ſcribere rex iudæorum: ſed quia dixit, rex ſum iudæorum. C Reſpondit Pilatus. S Quod ſcripſi ſcripſi. C Milites ergo cum crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta ſua,& fecerunt quatuor partes, vnicuique militi partem, & tunicam. Erat aũt tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. Dixe

runt

runt ergo adinuicem. S Non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de ea D
cuius ſit. C Vt ſcriptura impleretur dicens: Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt. Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalene. Cum vidiſſet ergo Ieſus matrem, & diſcipulum ſtantem quē diligebat, dicit matri ſuæ. ✠ Mulier ecce filius tuus. C Deinde dicit diſcipulo. ✠ Ecce mater tua. C Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſuā. Poſtea ſciens Ieſus, quia iam omnia conſummata ſunt, vt conſummaretur ſcriptura, dicit. ✠ Sitio. C Vas ergo poſitum erat aceto plenum. Illi autem ſpongiā plenam aceto hyſſopo circūponentes, obtulerunt ori eius. Cum ergo accepiſſet Ieſus acetum, dixit. ✠ Conſummatum eſt. C Et inclinato capite tradidit ſpiritū. Iudæi ergo, qm̄ paraſceue erat, E
vt non remanerent in cruce corpora ſabbatho: (erat enim magnus dies ille ſabbathi:) rogauerunt Pilatum, vt frangerentur eorum crura, tollerentur. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerūt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo. Ad Ieſum autem cum veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, ſed vnus militum lancea latus eius aperuit: & continuo exiuit ſanguis, & aqua. Et qui vidit teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimoniū eius. Et ille ſcit, q̨a vera dicit: vt & vos credatis. Facta ſunt enim hæc, vt ſcriptura impleretur, dicens. Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia ſcriptura dicit. Videbunt in quem transfixerunt.

POſt hæc aūt rogauit Pilatū Ioſeph ab Arimathęa: eo quod eſſet diſcipulus Ieſu: occultus aūt ꝓꝑ metum iudęorū, vt tolleret cor- F
pus Ieſu. Et permiſit Pilatus. Venit ergo & tulit corpus eius. Venit aūt & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primum, ferens miſturam myrrhæ, & aloes quaſi libras centum. Acceperunt ergo corpus Ieſu: & ligauerunt eū linteis cū aromatibus, ſicut mos eſt iudæis ſepelire. Erat aūt in loco, vbi crucifixus eſt, hortus: & in horto monumentū nouū: in quo nondū quiſq̄ poſitus fuerat. Ibi ergo ꝓꝑ paraſceuen iudæorum, quia iuxta erat monumentū, poſuerunt Ieſum.

¶ Sermo dñi nr̄i Ieſu Chr̄i ante paſſionē habitus corā apl̄is. Ca. 26.

ANte diem feſtum paſchæ, ſciens Ieſus, quia venit eius hora, vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexiſſet ſuos, q̨ erāt in mundo, in finē dilexit eos. Et cęna facta, cum diabolus iam miſiſ-

A ſet in cor,vt traderet eum Iudas Simonis Iſcariotis,ſciens,quia omnia dedit ei pater in manus,& quia à Deo exiuit,& ad eum vadit,ſurgit à cęna,& ponit veſtimenta ſua. Et cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe. Deinde miſit aquam in peluim,& cępit lauare pedes diſcipulorum,& extergere linteo,quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonē Petrum. Et dicit ei Petrus. Dñe tu mihi lauas pedes? Reſpondit Ieſus: & dixit ei: Quod ego facio tu neſcis modo, ſcies autē poſtea. Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in æternum. Reſpondit ei Ieſus: Si non lauero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Dñe non tm̄ pedes meos,ſed & manus & caput. Dicit ei Ieſus. Qui lotus eſt non indiget,niſi vt pedes lauet,ſed eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis, ſed nō oēs. Sciebat enim quiſnam eſſet,qui traderet eū: propterea dixit,non eſtis mundi oēs. Poſtquàm ergo lauit pedes eorum,accepit veſtimenta ſua, & cum recubuiſſet iterum dicit eis. Scitis quid fecerim vobis. Vos vocatis me magiſter & dñe: & bene dicitis. Sum etenim. Si ergo ego laui pedes veſtros dñs & magiſter,& vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplū enim dedi vobis,vt quemadmodum ego feci vobis,ita & vos faciatis. Amen amen dico vobis: non es ſeruus maior dño ſuo: neq; apoſtolus maior eo,qui miſit illum. Si hæc ſcitis, beati eritis, ſi feceritis ea. Nō de oībus vobis dico. Ego ſcio quos elegerim. Sed vt impleatur ſcriptura: Qui manducat meum panem, leuabit contra me calcaneum ſuum. Amodo dico vobis priusq̃ fiat,vt cum factum fuerit, credatis,quia ego ſum. Amen amē dico vobis: qui accepit ſiquē mi

C ſero, me accipit. Qui aūt me accipit,accipit eū qui me miſit. Cū hæc dixiſſet Ieſus,turbatus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit. Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me. Aſpiciebant ergo adinuicem,hæſitantes de quo diceret. Erat autē recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu: quem diligebat Ieſus. Innuit ergo huic Simon Petrus,& dixit ei. Quis eſt de quo dicit? Itaq; cum recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu,dixit ei: Dñe quis eſt qui tradet te? Reſpondit Ieſus. Ille eſt,cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxiſſet panem,dedit Iudæ Simonis Iſcariotis. Et poſt bucellā,introiuit in illum ſatanas. Et dicit ei Ieſus: Quod facis,fac citius. Hoc aūt nemo ſciuit diſcumbentium,ad quid dixerit ei. Quidā autem putabāt, quia loculos habebat Iudas,ꝗ dixiſſet ei Ieſus,eme ea quę opus

ſunt

ſunt nobis ad diē feſtum, aut egenis, vt aliquid daret. Cum ergo ac- D
cepiſſet ille buccellã, exiuit continuo. Erat aūt nox. Cum ergo exiſ-
ſet, dicit Ieſus. Nunc clarificatus eſt filius hoīs: & Deus clarificatus
eſt in eo. Si Deus clarificatus eſt in eo: & Deus clarificauit eum in ſe-
metipſo: & continuo clarificabit eū. Filioli adhuc modicum vobiſ-
cum ſum. Quæritis me: & ſicut dixi iudæis, quo ego vado, vos non
poteſtis venire. Et vobis dico modo: Mandatū nouū do vobis, vt di-
ligatis inuicē, ſicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem. In hoc co-
gnoſcent oēs, quia mei diſcipulis eſtis: ſi dilectionē habueritis adin-
uicē. Dicit ei Simon Petrus: Dñe quo vadis? Reſpondit Ieſus. Quo
ego vado nō potes me modo ſequi: ſequeris aūt poſtea. Dicit ei Pe-
trus: Quare non poſſum te modo ſequi? Animã meã pro te ponã.
Reſpondit ei Ieſus: Animam tuam pro me pones? Amen amen di-
co tibi, non cantabit hodie gallus, donec ter me neges. Et ait diſci- E
pulis ſuis: Non turbetur cor veſtrum: creditis in Deum, & in me cre
dite. In domo patris mei mãſiones multæ ſunt. Si quo minus dixiſ-
ſem vobis, quia vado parare vobis locum. Et ſi abiero, & pręparaue
ro vobis locum, iterum veniã ad vos: & accipiam vos ad me ipſum,
vt vbi ſum ego, & vos ſitis: & quo ego vado ſcitis: & viam ſcitis. Di
cit ei Thomas: Dñe neſcimus quo vadis: & qūo poſſumus viam ſci-
re? Dicit ei Ieſus, ego ſum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrē
niſi per me. Si cognouiſſetis me: & patrē meū vtiq; cognouiſſetis: &
amodo cognoſcetis eū: & vidiſtis eū. Dicit ei Philippus: Dñe oſten-
de nobis patrē, & ſufficit nobis. Dicit ei Ieſus. Tanto tpe vobiſcum
ſum: & non cognouiſtis me? Philippe qui videt me, videt & patrem.
Qūo tu dicis oſtende nobis patrē? Non credis, quia ego in pr̄e, & pr̄ F
in me eſt? Verba q̄ loquor vobis, à me ipſo non loquor. Pr̄ aūt in me
manens ipſe facit opera. Non creditis, quia ego in pr̄e, & pr̄ in me
eſt? Alioquin, pp opera ipſa credite. Amen amē dico vobis: qui cre-
dit in me, opera q̄ ego facio, & ipſe faciet: & maiora horum faciet:
quia ego ad pr̄em vado. Et quodcūq; petieritis pr̄em in noīe meo,
hoc faciã, vt glorificet pr̄ in filio. Siquid petieritis pr̄em in nomine
meo, hoc faciã. Si diligitis me, mandata mea ſeruate: & ego rogabo
patrē, & alium paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æter
num ſpūm veritatis, quē mundus non pōt accipere: quia non vidit
eum, nec ſcit eum. Vos aūt cognoſcetis eum: quia apud vos mane-
bit:

A bit:& in vobis erit.Non relinquã vos orphanos, veniã ad vos. Adhuc modicũ,& mundus me iam nõ videt.Vos autẽ videtis me:quia ego viuo, & vos viuetis. In illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum in pr̃e meo,& vos in me,& ego in vobis. Qui habet mãdata mea,& ſeruat ea,ille eſt qui diligit me.Qui aũt diligit me, diligeẽ à pr̃e meo: & ego diligã eum,& manifeſtabo ei meipſum.Dicit ei Iudas,nõ ille Iſcariotes: Dñe quid factũ eſt,quia nobis manifeſtaturus es teipſum, & non mundo.Reſpondit ei Ieſus,& dixit: Si quis diligit me,ſermonem meum ſeruabit. Et pr̃ meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mãſionẽ apud eum faciemus. Qui nõ diligit me, ſermones meos non ſeruat.Et ſermonẽ,quẽ audiſtis,non eſt meus, ſed eius qui miſit me patris. Hæc locutus ſum vobis apud vos manens: Paraclitus aũt ſpũs ſanctus,quẽ mittet pr̃ in noĩe meo, ille vos docebit oĩa, &
B ſuggeret vobis oĩa q̃cunq; dixero vobis.Pacẽ relinquo vobis, pacẽ meã do vobis.Non qũo mundus dat,ego do vobis.Non turbeẽ cor veſtrum,neq; formidet.Audiſtis quia ego dixi vobis, vado & venio ad vos.Si diligeritis me,gauderetis vtiq;, quia vado ad patrẽ:quia pr̃ maior me eſt. Et nũc dixi uobis priuſquã fiat, ut cum factum fuerit, credatis.Iam non multa loquar uobiſcum:uenit.n.princeps mundi huius,& in me non habet quicq̃.Sed ut cognoſcat mundus,quia diligo patrem,& ſicut mandatum dedit mihi pr̃,ſic facio Surgite, eamus hinc.Ego ſum vitis uera,& pr̃ meus agricola eſt. Omnem palmitem in me nõ ferentẽ fructum tollet eum:& omne qui fert fructũ purgabit eum,ut fructum plus afferat, Iam uos mũdi eſtis ꝑ ſermonem,quem locutus ſum uobis.Manete in me,& ego in uobis.Sicut
C palmes non põt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in uite: ſic & uos,niſi in me manſeritis.Ego ſum uitis,& uos palmites.Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes,& areſcet:& colligent eum:& in ignẽ mittent,& ardet.Si manſeritis in me,& uerba mea in uobis mãſerint: quodcunq. uolueritis, petetis, & fiet uobis. In hoc clarificatus eſt pater meus, ut fructum plurimum afferatis,& efficiamini mei diſcipuli. Sicut dilexit me pr̃, & ego dilexi uos.Manete in dilectione mea. Si p̃cepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego patris mei præcepta ſeruaui,& maneo in eius dilectione.Hęc locutus ſum uobis,ut gau-

dium

diũ meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur. Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet: vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quę ego præcipio vobis. Iam nõ dicam vos ſeruos: quia ſeruus neſcit quid faciat dñs eius. Vos autẽ dixi amicos, quia omnia quæcunq; audiui à patre meo nota feci vobis. Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat, vt quodcunq; petieritis patrem in nomine meo, det vobis. Hæc mãdo vobis, vt diligatis inuicem. Si mundus odit vos, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret. Quia vero de mundo nõ eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mementote ſermonis mei, quem ego dixi vobis. Non eſt ſeruus maior dño ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Si ſermonem meum ſeruauerunt, & veſtrum ſeruabunt. Sed hæc oĩa facient vobis propter nomen meum: quia neſciunt eum, qui miſit me. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, pctm̃ non haberẽt. Nunc autem excuſationẽ nõ habent de peccato ſuo. Qui me odit, & patrem meum odit. Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt me & patrẽ meum: Sed vt iam impleatur ſermo, qui in lege eorum ſcriptus eſt. Quia odio habuerunt me gratis. Cum autem venerit paraclitus, quẽ ego mittã vobis à patre ſpiritum veritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me: & vos teſtimoniũ perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis. Hęc locutus ſum vobis, vt nõ ſcandalizemini. Abſq; ſynagogis facient vos. Sed venit hora, vt oĩs, qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo. Et hæc facient vobis, quia non nouerunt patrem, neq; me. Sed hæc locutus ſum vobis, vt cum venerit hora eorum reminiſcamini: quia ego dixi vobis. Hæc autẽ ab initio non dixi: quia vobiſcum erã. Et nunc vado ad eum qui miſit me: & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis, vt ego vadam. Si enim non abiero, paraclitus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittã eũ ad vos. Et cum venerit ille, arguet mũdum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. De peccato quidem: quia non crediderunt in me. De

D (margin, line 1) · E (margin, at "Non eſt ſeruus") · F (margin, at "vt nõ ſcandalizemini")

A iuſtitia vero, quia ad patrem vado: & iam non videbitis me. De iudicio aūt: quia princeps mundi huius iam iudicatus eſt. Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Cum aūt venerit ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatē. Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunq. audiet, loquetur, & quæ ventura ſunt annunciabit vobis. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Oīa quæcunq. habet pater mea ſunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Modicum, & iam nō videbitis me, & iterum modicum & videbitis me: quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex diſcipulis eius adinuicē: Quid eſt hoc quod dicit nobis, modicum & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad patrem? Dicebant ergo. Quid eſt hoc, quod dicit nobis, modicum? Neſcimus quid loquitur. Cognouit au

B tem Ieſus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi, modicum, & non videbitis me, & iterum modicum videbitis me, & quia vado ad patrem. Amen amen dico uobis: quia plorabitis & flebitis uos, mundus autem gaudebit, uos aūt contriſtabimini, ſed triſtitia ueſtra uerteretur in gaudium. Mulier cū parit, triſtitiam habet: quia uenit hora eius. Cum autem peperit filium, iam non meminit p̄ſſuræ ꝑꝑ gaudium: quia natus eſt homo in mundum. Et uos igitur nunc quidē triſtitiam habetis. Iterum autē uidebo uos, & gaudebit cor ueſtrum. Et gaudium ueſtrū nemo tollet à uobis. Et in illo die me nō rogabitis quicquā. Amen amen dico uobis: ſi quid petieritis p̄rem in noīe meo, dabit uobis. Vſque modo non petiſtis quicq̄ in noīe meo. Petite, & accipietis, ut gadium ue-

C ſtrum ſit plenū. Hæc in prouerbiis locutus ſum uobis. Venit hora, cum iam non in prouerbiis loquar uobis, ſed palā de patre annunciabo uobis. In illo die in noīe meo petetis. Et non dico uobis, quia ego rogabo p̄rem de uobis. Ipſe enim p̄r amat uos: q̄a uos me amaſtis, & credidiſtis, quia ego à Deo exiui. Exiui à p̄re, & ueni in mundum. Iterum relinquo mundū, & uado ad p̄rem. Dicunt ei diſcipuli eius. Ecce nunc palā loqueris, & ꝓuerbiū nullū dicis. Nunc ſcimus, quia ſcis oīa, & nō eſt opus tibi, ut q̄uis te interroget. In hoc credimus: quia à Deo exiſti Rn̄dit ei Ieſus. Modo creditis? Ecce uenit hora, & iam uenit, ut diſpergamini unuſquiſq. in propria, & me ſolum relinquatis. Et non ſum ſolus, quia p̄r mecum eſt. Hæc locutus ſum

uobis,ut in me pacē habeatis.In mundo preſſurā habebitis,ſed cō- D
fidite,quia ego uici mūdū.Hæc locutus eſt Ieſus, & ſubleuatis ocu
lis in cęlum dixit:Pr̄ uenit hora,clarifica filiū tuum, ut filius tuus cla
rificet te.Sicut dediſti ei ptātem oīs carnis, ut omne quod dediſti ei,
det eis uitā ęternā.Hæc eſt aūt uita æterna,ut cognoſcant te ſolū ue
rum Deum,& quem miſiſti Ieſum Chr̄m. Ego clarificaui te ſup ter
ram,opus conſummaui quod dediſti mihi, ut faciā Et nunc clarifi-
ca me pr̄ apud temetipſum, claritate quā habui priuſq̃ mundus fie-
ret. Pr̄ manifeſtaui nomen tuum hominibus: quos dediſti mihi de
mundo.Tui erāt,& mihi eos dediſti, & ſermonē tuum ſeruauerunt.
Nunc cognouerunt,quia oīa quæ dediſti mihi abs te ſunt:quia uer-
ba quæ dediſti mihi,dedi eis,& ipſi acceperunt.Et cognouerunt ue-
re, quia à te exiui,& crediderunt,quia tu me miſiſti.Ego pro eis ro- E
go. Nō pro mundo rogo,ſed pro his,quos dediſti mihi, q̃a tui ſunt.
Et mea oīa tua ſunt, & tua mea ſunt, &clarificatus ſum in eis. Et iā
non ſum in mundo:& hi in mundo ſunt:& ego ad te venio. Pr̄ ſan-
cte ſerua eos in noīe tuo, quos dediſti mihi, vt ſint vnū ſicut & nos.
Cum eſſem cum eis,ego ſeruabam eos in noīe tuo.quos dediſti mi
hi,cuſtodiui:& nemo ex eis periit,niſi filius perditionis,vt ſcriptura
impleať.Nunc aūt ad te venio:& hęc loquor in mundo, ut habeant
gaudium meū impletum in ſemetipſis.Ego dedi eis ſermonē tuum,
& mundus eos odio habuit:quia nō ſunt de mundo,ſicut & ego nō
ſum de mundo.Non rogo vt tollas eos de mundo, ſed vt ſerues eos
à malo.De mundo non ſunt,ſicut & ego de mundo nō ſum.Pr̄ ſan
cte ſanctifica eos in veritate:quia ſermo tuus veritas eſt. Sicut tu me F
miſiſti in mundū,& ego miſi eos in mundum: & pro eis ego ſanctifi
co meipſum, vt ſint & ipſi ſanctificati in ueritate. Non pro his autē
rogo tm̄,ſed ēt pro his,qui credituri ſunt per uerbū eorum in me: ut
& oēs unū ſint,ſicut tu pr̄ in me, & ego in te: ut & ipſi in nobis unū
ſint,ut mundus credat,quia tu me miſiſti. Et ego claritatē,quā dedi-
ſti mihi,dedi eis:ut unum ſint,ſicut & nos unum ſumus Ego in eis,
& tu in me:ut ſint cōſummati in unum,& cognoſcat mundus, quia
tu me miſiſti, & dilexiſti eos,ſicut & me dilexiſti. Pr̄ quos dediſti mi-
hi,uolo ut ubi ego ſum,& illi ſint mecum ut uideant claritatē meā,
quam dediſti mihi,& dilexiſti me ante mundi cōſtitutionem. Pater
iuſte, mundus te non cognouit. Ego autem cognoui te, & hi co-
gnouerunt,

A gnouerunt, quia tu me miſiſti. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciã: ut dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit: & ego in ipſis. Prędictę orationes & ſuffragia dicenda ſunt plus & minus, ſecundũ ꝙ neceſſariũ fuerit: qa aliqd in extremis laborant longiori tpe, aliq breuiori: & ſm hoc legenda ſunt ſuprãſcripta in totum, vel in partẽ.

¶ De officio faciendo poſt egreſſum animæ de corpore: Cap. 27.

EGreſſa autẽ aĩa dr̃ hoc ℟. Subuenite ſancti Dei, occurrite angeli dñi, Suſcipientes aĩam eius, Offerenres eam in conſpectu altiſſimi. ℣. Suſcipiat te Chriſtus, qui uocauit te: & in ſinu Abrahę angeli deducãt te. Suſcipiẽtes. ℣. Requiẽ ęter. &c. & lux perpet. &c. Offerentes. Deinde. Kyrie el. Chr̃e el. Kyrie ele. Poſtea. P r̃ nr̃. Et ne nos in. ℣. Requiẽ ęter. &c. ℟. Et lux perp. &c. ℣. A porta inferi. ℟.

B Erue dñe aĩam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Aũ. ℣. Dñe ex. &c. ℟. Et clam. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

TIbi dñe cõmendamus aĩam famuli tui N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: & q̃ per fragilitatẽ humanę cõuerſationis pctã commiſit, tu venia miſericordiſſimæ pietatis abſterge. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

COmmendamus dñe aĩam famuli tui, in manibus ſanctorum Abrahã, Iſaac, Iacob, & oĩum patriarcharũ. Cõmẽdamus dñe aĩam famuli tui, in manibus ſctõrũ Petri, & Pauli, & Ioãnis, & oĩum Aplorũ, Cõmendamus dñe aĩam famuli tui, in manibus ſanctorum Stephani, Laurentij, & Blaſij, & oĩum ſctõrũ martyrũ. Cõmẽdamus dñe aĩam famuli tui, in manibus ſctõrum Syluestri, Martini, & N. &

C oĩum confeſſorũ. Cõmendamus dñe aĩam famuli tui, in manibus ſctõrum Benedicti. Egidij, & Antonij, & oĩum ſctõrum Monachorũ. Cõmendamus dñe aĩam famuli tui, in manibus ſctãrum virginũ, Marię matris Dñi, Agnetis, Cęcilię, & Catherinæ, & N. & oĩum virginum tuarũ. Cõmendamus dñe in manus tuas ſpũm famuli tui, ne princeps ei noceat tenebrarũ, ſed tu dñe miſericorditer eum protegas in ſecula ſeculorũ. ℟. Amen. Tunc illi, quibus iniunctũ fuerit, lauent corpus: poſtea induant eum paramentis ſui ordinis: & ponant eum in feretro. Et ſacerdos ſimpliciter dicat. Kyrie eleiſ. Chr̃e eleiſ. Kyrie eleiſ. P r̃ nr̃. Secreto. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. In memoria æterna erit iuſtus. ℟. Ab auditione mala nõ timebit. ℣. Ne tradas beſtiis aĩam confitentẽ tibi. ℟. Et aĩam paupe-

peris tui ne obliuiſcaris in finem. ℣. Non intres in iudicium cum ℟. ſeruo tuo domine. ℟. Quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orat. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

SVſcipe dn̄e aīam famuli tui N. quā de ergaſtulo huius ſeculi vocare dignatus es: & libera eū de locis pęnarū: vt quietis, & lucis æternæ beatitudine perfruatur, & inter ſanctos & electos tuos in reſurrectionis gloria reſuſcitari mereatur. Per Chriſtum dn̄m noſtrū.

¶ Delatio corporis defuncti ad eccleſiam. Capitulum 28.

DEinde ſacerdos & clerici ordinate vadunt: & corpus portant in eccleſiā cantando hoc ℟. Subuenite: vt infra. ℣. Suſcipiat te & ℣. Requiē æternā. Depoſito corpore in eccleſia: vel alia hora E congruenti ſacerdotes & clerici præparent ſe ad cantandū vigiliā. Duo clerici incipiant abſolute ſicut decet, inuitatoriū. Regē cui oīa viuunt. Pſalmus. Venite exultemus Dn̄o. Et ſolēniter cantent totā vigiliā. Require infra. ¶ Interim ſacerdos cū miniſtris præparet ſe, & decātetur miſſa ſolenniter & ordinate, ſi tp̄s cōgruū fuerit.

¶ De officio ſepulturæ ſacerdotis, vel clerici defuncti. Cap. 29.

FInita miſſa, ſacerdos ſine caſula, cū pluuiali & miniſtris, ſubdiaconus cū cruce, & oēs alij in gradu ſuo veniāt ordinate cū luminaribus, incēſo, & aqua bn̄dicta, & ſtent in circuitu feretri in modū rotę, & ſacerdos à capite incipiat abſolute hāc orōnē ſine Oremus.

NOn intres in iudicium cum ſeruo tuo Dn̄e: qa nullus apud te iuſtificabitur homo, niſi per te oīum pctōrum ei tribuat remiſſio: non ergo eū (q̄s) tua iudicialis ſn̄ia p̄mat: quē tibi vera ſupplicatio fidei chriſtianę commēdat: ſed gratia tua illi ſuccurrēte mereaī euadere iudiciū vltionis: qui dū viueret inſignitus eſt ſignaculo S. Trinitatis. Qui viuis & reg. F

¶ Poſt

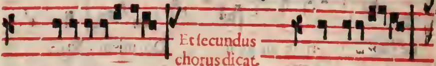
A ¶ Poſt iſtam orationem ſtatim cantor incipiat ſequens reſponſorium.

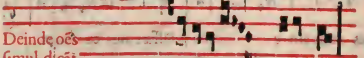
lu ... ceat ... e ... . Offe ren tes.

Et dum cantatur Reſponſorium, ſacerdos accipiat thuribulum de manu miniſtri, & incenſet corpus. Finito reſponſorio, cantor cum primo choro dicit. Kyrie eleiſon.

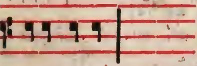

K y ri e elei ſon. C hri ſte e lei ſon.

Deinde oẽs ſimul dicãt

K y ri e e le i ſon.

Et eo finito, ſacerdos dicat alta voce:

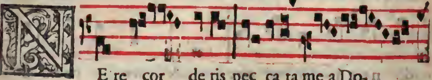

P a ter no ſter.

Quo in ſilentio dicto: ſubiungat. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo: Oratio.

DEus cui omnia viuunt, & cui non pereunt moriendo corpora noſtra, ſed mutantur in melius: te ſupplices exoramus, ut ſuſcipi iubeas animam famuli tui N. quam de ergaſtulo huius ſeculi uocare dignatus es, per manus ſanctorum angelorum tuorum deducam in ſinum amici tui Abrahę Patriarchæ, reſuſcitandamque in nouiſſimo iudicij magni die, ut quicquid uitiorum diabolo fallente contraxit tu pius, & miſericors abluas indulgendo. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum: Qui tecum uiuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

¶ Finita oratione cantor incipiat Reſponſorium.

NE re cor de ris pec ca ta me a Do- mine,

Dum cantantur ſupradictum Reſponſorium, accipiat ſacerdos thuribulum vt ſupra, & dicat Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſ. Pater noſter. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

FAc, quæſumus domine, hanc cũ ſeruo tuo defuncto miſericordiam, vt factorum ſuorum in pęnis non recipiat vicem, qui tuã in votis tenui voluntatem, vt ſicut hic eum vera fides iunxit fideliũ turmis, ita illis eum tua miſeratio ſociet angelicis choris per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum: Qui in Trinitate perfecta viuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

¶ Deinde cantor incipiat Reſponſorium.

calami-

A

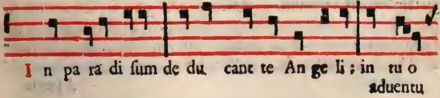

Et reincipitur ℟. Libera me domine. Et dum cantatur accipiat ſacerdos thuribulum, vt ſupra. Et dicat. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. & Pater noſter. Et ne nos inducas. Sed libera nos à malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum. Oratio.

C

ABſolue, quæſumus domine, animam famuli tui N. vt defunƈtus ſeculo tibi viuat, & peccata, quæ per fragilitatem carnis humana conuerſatione commiſit, tu venia miſericordiſſimæ pietatis abſterge. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

Finita oratione, prædiƈtus ſacerdos præcipiat portatoribus, vt accipiant feretrum. Illi autem accipientes deportent defunƈtum ad tumulum. Et dum portatur, clerici cãtent ſubſequentes Antiphonas.

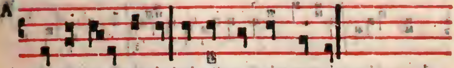

Cum autem peruentum fuerit ad tumulum, cantatis antiphonis, dicat ſacerdos abſolutè hanc orationem ſequentem.

Deus, qui fundaſti terram, formaſti cęlos, qui loca ſyderibus ſtabilita feciſti: qui captiuum laqueo mortis hominem lauacri ablutione reparaſti: qui ſepultos Abraham Iſaac & Iacob in ſpelunca duplici, in libro vitæ atque totius gloriæ principes annotaſti benedicendos, ita bene ✠ dicere digneris, & hunc tumulum famuli tui N. vt hic eum requieſcere facias: & in ſinu Abrahæ, Iſaac & Iacob collocare digneris: qui dominum noſtrum Ieſum Chriſtū contritis laqueis infernorum, reſurgere, ſuorumque membra in ſe credentium reſuſcitare voluiſti: reſpice domine ſuper hanc fabricam ſepulturæ: deſcendat ad eam domine Spiritus tuus ſanctus, vt te iubente, ſit in hoc loco famulo tuo N. quieta dormitio, & tempore iudicij tui cum ſanctis omnibus vera reſuſcitatio: præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, Qui tecum, & cum ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Dicta oratione ſacerdos accipiat aquam benedictam, & aſpergat corpus defuncti, & tumulum, & ſimiliter incenſet. His peractis in perſona defuncti dicatur hæc antiphona. Et cantor eam incipiat. Antiphona. F

A perite

A pe ri te mi hi. E v o v a e. Pſalmus.
C onfitemini domino, quoniam bonus. folio 153. cum
R equiem æternam dona ei domine. Antiphona.

A pe ri te mi hi por tas iu ſti tiæ: & in greſ ſus in

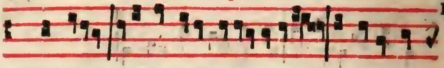

eas confitebor Domino. Aña. I n gre diar. E v o v a e. ps.

Q Vemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. S itiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? F uerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidiè, vbi eſt Deus tuus? H æc recordatus ſum, & effudi in me animam meam, quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis vſque ad domum Dei. I n voce exultationis & confeſſionis: ſonus epulantis. Q uare triſtis es anima mea? & quare conturbas me? S pera in Deo quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus. A d meipſum anima mea conturbata eſt: propterea memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonij à monte modico. A byſſus abyſſum inuocat, in voce cataractarum tuarum. O mnia excelſa ſua & fluctus tui, ſuper me tranſierunt. I n die mandauit dominus miſericordiam ſuam: & nocte canticum eius. A pud me oratio Deo vitæ meæ: dicam Deo ſuſceptor meus es. Q uare oblitus es mei? & quare triſtis incedo, dum affligit me inimicus? D um confringunt oſſa mea exprobrauerũt mihi, qui tribulant me inimici mei. Dum dicunt mihi per ſingulos dies: vbi eſt Deus tuus? quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei & Deus meus. R equiem æternam dona eis domine. Antiphona.

I ngrediar

D

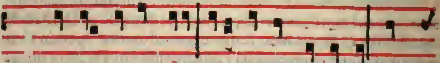

I ngrediar in locum tabernaculi admirabilis vſque ad mon-

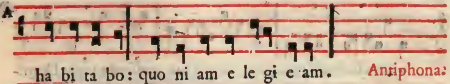

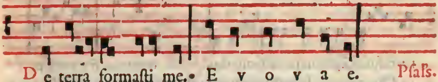
tem Dei. Añą. H æc requies mea. E v o v a e. Pſalmus.

M Emento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. S i-
cut iurauit Domino: votum vouit Deo Iacob. S i introiero
in tabernaculum domus meæ: ſi aſcendero in lectum ſtrati mei. Si
dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem. E t E
requiem temporibus meis, donec inueniam locum domino: taber
naculum Deo Iacob. E cce audiuimus eum in ephrata: inuenimus
eum in campis ſyluæ. I ntroibimus in tabernaculum eius: adorabi-
mus in loco vbi ſteterunt pedes eius. Surge domine in requiem
tuam: tu & arca ſanctificationis tuæ. Sacerdotes tui induantur iuſti
tiam, & ſancti tui exultent. Propter Dauid ſeruum tuum: non auer
tas faciem Chriſti tui. I urauit dominus Dauid veritatem, & nõ fru
ſtrabitur eum de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. S i cu
ſtodierint filij tui teſtamentum meum, & teſtimonia mea hæc, quæ
docebo eos. E t filij eorum vſque in ſeculum, ſedebũt ſuper ſedem
tuam. Q uoniam elegit dominus ſion: elegit eam in habitationem
ſibi. H æc requies mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo, quoniam F
elegi eam. V iduam eius benedicens benedicam: pauperes eius ſa-
turabo panibus. S acerdotes eius induam ſalutari, & ſancti eius exul
tatione exultabunt. I lluc producam cornu Dauid: paraui lucer-
nam Chriſto meo. I nimicos eius induam confuſione: ſuper ip-
ſum autem efflorebit ſanctificatio mea. R equiem æternam do-
na eis domine. Antiphona.

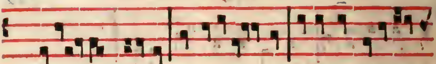
æc re qui esme a. in ſe cu lum ſe cu li : hic
habitabo:

DOmine probaſti me, & cognouiſti me: tu cognouiſti ſeſſioné
meam,& reſurrectionem meá. Intellexiſti cogitationes meas
de longe: ſemitam meam & funiculum meum inueſtigaſti. Et om-
B nes vias meas præuidiſti: quia non eſt ſermo in lingua mea. Ecce
Dñe tu cognouiſti oĩa nouiſſima & antiqua: tu formaſti me, & po-
ſuiſti ſuper me manum tuam. Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me:
confortata eſt,& non potero ad eá. Quo ibo à ſpiritu tuo?& quo à
facie tua fugiá. Si aſcendero in cęlum,tu illic es: ſi deſcendero in in-
fernum, ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in
extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me,& tenebit me
dextera tua. Et dixi, forſitan tenebræ conculcabunt me, & nox illu
minatio mea in delitiis meis. Quia tenebræ non oſcurabuntur à te,
& nox ſicut dies illuminabitur, ſicut tenebræ eius,ita & lumen eius.
Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti me de vtero matris meæ.
Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera
C tua,& anima mea cognoſcet nimis. Non eſt occultatũ os meũ à te,
quod feciſti in occulto,& ſubſtantia mea in inferioribus terræ. Im-
perfectum meum viderunt oculi tui,& in libro tuo omnes ſcriben-
tur: dies formabuntur, & nemo in eis. Mihi aũt nimis honorificati
ſunt amici tui Deus: nimis confortatus eſt principatus eorũ. Dinu-
merabo eos, & ſuper arená multiplicabunt: exurrexi, & adhuc ſum
tecũ. Si occideris Deus peccatores: viri ſanguinum declinate à me.
Quia dicitis ĩ cogitatiõe: accipiẽt in vanitate ciuitates ſuas. Non-
ne qui oderunt te dñe oderá,& ſup inimicos tuos tabeſcebá? Perfe-
cto odio oderá illos, & inimici facti ſunt mihi. Proba me Deus, &
ſcito cor meum: interroga me,& cognoſce ſemitas meas. Et vide ſi
via iniquitatis in me eſt,& deduc me in via ęterna. Requiem. Aña.

De

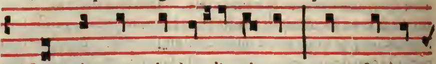

De terra formaſti me: carne induiſti me: redēptor meus Domi- D

ne reſuſcita me in nouiſſimo die. Añ. Nō intres. E v o v a e. pſ.

Domine exaudi orationem meam: auribus percipe obſecratio-
nem meam: in veritate tua exaudi me in tua iuſtitia. Et nō in-
tres in iudicium cum ſeruo tuo: quia non iuſtificabitur in conſpectu
tuo omnis viuens. Quia perſecutus eſt inimicus animā meam: hu-
miliauit in terra vitam meam. Collocauit me in obſcuris, ſicut mor E
tuos ſeculi, & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus: in me turbatū eſt
cor meum. Memor fui dierum antiquorum: meditatus ſum: in om
nibus operibus tuis: & in factis manuum tuarū meditabar. Expan-
di manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. Velociter
exaudi me Domine: defecit ſpiritus meus. Non auertas faciē tuam
à me, & ſimilis ero deſcendentibus in lacum. Auditam fac mihi ma
ne miſericordiam tuam: quia in te ſperaui. Notam fac mihi viam, in
qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam. Eripe me de inimi
cis meis Domine, ad te confugi: doce me facere voluntatem tuā,
quia Deus meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rē
ctam propter nomē tuum Domine viuificabis me in æquitate tua. F
Educes de tribulatione animam meam, & in miſericordia tua di-
ſperdes omnes inimicos meos. Et perdes omnes qui tribulant ani-
mam meam: quoniam ego ſeruus tuus ſum. Requiem. Antiphona.

Non in tres in iu di ci um cum ſer uo

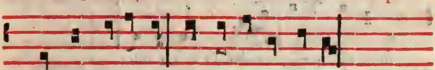

tu o Do mi ne: qui a non iu ſti fi ca bi tur in

A

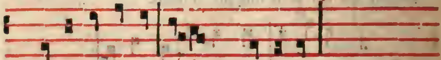
in con ſpe ctu tu o om nis vi uens. Antiphona.

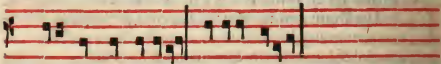
O m nis ſpi ri tus. E v o v a e. Pſalmus.

Laudate Dominum de celis: laudate eum in excelſis. Laudatę eum omnes angeli eius: laudate eum omnes virtutes eius. Laudate eum Sol & Luna: laudate eum omnes ſtellæ & lumen. Laudate
B eum cęli cęlorum, & aquæ omnes quæ ſuper cęlos ſunt, laudent nomen Domini. Quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt. Statuit ea in æternũ, & in ſeculum ſeculi: præceptum poſuit, & nõ præteribit. Laudate Dñm de terra dracones, & omnes abyſſi. Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum: quæ faciunt verbũ eius. Montes, & omnes colles, ligna fructifera, & omnes cedri. Beſtiæ, & vniuerſa pecora: ſerpentes, & volucres pẽnatę. Reges terræ. omnes populi: principes, & omnes iudices terræ. Iuuenes, & virgines, ſenes cum iunioribus laudent nomen Dñi: quia exaltatũ eſt nomen eius ſolius. Confeſſio eius ſuper cęlum & terram, & exaltauit cornu populi ſui. Hymnus omnibus ſanctis eius: filiis Iſrael populo appropinquanti ſibi. Cantate Dño canticum nouum: laus eius
C in eccleſia ſanctorum. Lętetur Iſrael in eo qui fecit eum, & filiæ ſion exultent in rege ſuo. Laudent nomen eius in choro: in tympano, & pſalterio pſallant ei. Quia beneplacitum eſt Dño in populo ſuo, & exaltauit mãſuetos in ſalutem. Exultabunt ſancti in gloria: lętabuntur in cubilibus ſuis. Exultationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum. Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Vt faciant in eis iudicium conſcriptum: gloria hæc eſt oĩbus ſanctis eius. Laudate Dñm in ſanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius. Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum ſecundũ multitudinem magnitudinis eius. Laudate eum in ſono tubæ: laudate eũ in pſalterio, & citha-

& cithara. Laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in cordis, & organo. Laudate eum in cymbalis beneſonantibus: laudate eum in cymbalis iubilationis: omnis ſpiritus laudet Dominum. Requiem æternam dona eis domine. Antiphona. D

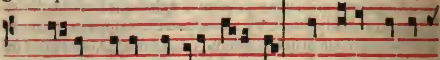

Omnis ſpi ri-tus lau det D o mi num. Antiphona.

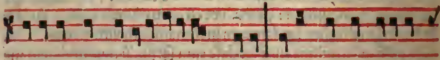

Ego ſum reſurre ctio. E v o v a e. Canticum. E

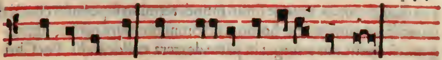
Benedictus Dominus Deus Iſrael: quia viſitauit, & fecit redemptionem plebis ſuæ. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo Dauid pueri ſui. Sicut locutus eſt per os ſanctorũ, qui à ſeculo ſunt prophetarum eius. Salutem ex inimicis noſtris, & de manu oĩum, qui oderunt nos. Ad faciẽdam miſericordiam cum patribus noſtris, & memorari teſtamẽti ſui ſancti. Iuſiurandũ, quod iurauit ad Abrahã patrem noſtrum: daturum ſe nobis. Vt ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſeruiamus illi. In ſanctitate & iuſtitia coram ipſo: omnibus diebus noſtris. Et tu puer propheta altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Dñi, parare vias eius. Ad dandã ſcientiam ſalutis plebi eius: in remiſſionem peccatorum eorũ. Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitauit nos oriens ex alto. Illuminare his, qui in tenebris, & vmbra mortis ſed ent, ad dirigendos pedes noſtros, in viam pacis. Requiem æternam. Antiph. F

Ego ſum re ſur re cti o & vi ta: qui credit in me

e ti am ſi mor tuus ſu e rit, viuet, & omnes qui vi uit & credit

A

cre dit in me, non mo ri e tur in æ ter num.

Et interim dum iſtæ infraſcriptæ antiphonæ cum ſuis pſalmis cantantur, ſacerdos dicat has ſequentes orationes.

ORemus fratres chariſſimi pro ſpiritu fratris noſtri N. quem Dñs de laqueo huius ſeculi liberare dignatus eſt: cuius corpuſculum hodie ſepulturæ traditur: vt eum pietas Dei in ſinu Abrahę, Iſaac, & Iacob collocare dignetur: vt cum iudicij dies aduenerit, inter ſanĉtos, & eleĉtos ſuos eum in parte dextera collocandum reſuſcitari faciat, Per Chriſtum Dñm noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

B DEus cui omnia viuunt, & cui nõ pereunt moriendo fidelium corpora, ſed mutantur in melius, te ſupplices deprecamur: vt quicquid anima famuli tui N. vitiorum, tuæq; voluntati contrariũ fallente diabolo, ſeu propria iniquitate, vel fragilitate contraxit, tu pius & miſericors abluas indulgendo: eamq; ſuſcipi iubeas per manus ſanĉtorum angelorum tuorum deducendam in ſinum patriarcharum & prophetarum tuorum, Abrahæ ſcilicet amici tui, & Iſaac eleĉti tui, & Iacob dileĉti tui: à quo aufugit dolor atque triſtitia & ſuſpirium, fidelium quoque animę felici iucunditate lętantur, & in nouiſſimo magni iudicij die inter ſanĉtos, & eleĉtos tuos eã facias perpetuæ gloriæ percipere portionem: quam oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcendit, quam pręparaſti diligentibus te, Per Chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

C TEmeritatis quidem eſt dñe, vt homo hominem, cinis cinerem, mortalis mortalem tibi dño Deo audeat commẽdare: ſed quia terra ſuſcipit terram, & puluis conuertitur in puluerem: donec omnis caro in ſuam redigatur originem: inde tuã pijſſime pater lachrymabiliter quęſumus pietatem, vt huius famuli tui N. animam, quã de huius ſeculi cęnulenta voragine ducis ad patriam, Abrahę amici tui ſinu recipias, & refrigerij rore perfundas. Sit ab ęſtuantis gehennæ truci incendio ſegregata, & beatę requieui tuæ, te donante, coniunĉta. Et ſi quæ ſunt illi Domine digne cruciatibus culpæ, tu eas gratia mitiſſimæ lenitatis indulge: nec peccati recipiat vicem, qui tuam in votis tenuit voluntatem, ſed indulgentiæ tuę piam ſen-

tiat ſuauitatem. Cumque finito mundi termino ſupernum cunctis D
illuxerit regnum, nouus homo ſanctorum omnium cętibus aggregatis cū electis tuis reſurgat in parte dextera collocandis. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

OPus eſt miſericordiæ Dñe ſancte, pater omnipotens æterne Deus rogare pro alijs. Et quia pro nobis non ſufficimus, ſuſcipe (rogamus) animam ſerui tui N. reuertētem ad te. Adhęſit ei angelus teſtamenti tui Michael, & per manum ſanctorum angelorum tuorum inter ſanctos & electos tuos in finibus, Abrahæ, Iſaac, & Iacob patriarcharum tuorum eā collocare digneris. Libera eam Domine de principibus tenebrarum, & de locis pęnarum, ne famulus tuus vllis iam primęuę natiuitatis vel ignorantiæ confundatur erroribus. Agnoſcatur à tuis, & miſericordia bonitatis tuæ ad locum E
refrigerij, & quietis in ſinum Abrahæ transferatur. Per Chrm. Oro.

DEbitum humani corporis ſepeliendi officium fidelium more complentes, Deū cui omnia viuunt, deprecamur: vt hoc corpus fratris noſtri N. à nobis in infirmitate ſepultum, in ordine ſanctorum ſuorum reſuſcitet, & eius ſpiritum ſanctis ac fidelibus aggregare iubeat: cum quibus inenarrabili gloria & perenni felicitate perfrui mereatur. Per Chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui humano corpori animam inſpirare dignatus es, dum te iubente puluis redit in puluerē, tu imaginem tuam cum ſanctis & electis tuis æternis ſedibus præcipias ſociari. Per dominum noſtrum. His omnibus expletis poſtq̄ defunctus ſepultus fuerit ſacerdos cum aqua benedicta aſpergat tumulum, & dicat alta voce. Orate omnes. Et omnes ſub ſilentio dicant. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. Nō intres in iudicium cum ſeruo tuo dñe. ℟. Quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo oīs viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio. F

SAtisfaciat tibi, q̄s dñe Deus noſter, pro anima famuli tui fratris noſtri, beatiſſimæ Dei genitricis ſemperq; virginis Mariæ, & beatorum apoſtolorū Petri & Pauli, & beati N. patroni noſtri, omniumq; ſanctorum tuorum oratio, & pręſentis familiæ tuæ humilis & deuota ſupplicatio: vt peccatorum omnium veniam, quam pręcamur,

A camur, obtineat: nec eum patiaris cruciari gehennalibus flammis, quē filij tui Dñi noſtri Ieſu Chriſti pretioſo ſanguine redemiſti. Qui tecū & ſpiritu ſctō viuit & regnat Deus, per oīa ſecula ſec. ℟. Amen. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et ſacerdos dicat. Anima eius & aīæ oīum fideliū defunctorū per miſericordiam Dei, requieſcant in pace. ℟. Amen. Et ſtatim cantor incipiat. ℟. Memento mei Deus: quia ventus eſt vita mea. cum quo reuertantur in eccleſiā ℟.

Cumque reuertuntur in eccleſiam, ordinate ſtent in choro. Et finito reſponſorio, ſacerdos dicat. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animā eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amē. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus

ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. D

Tibi Domine commendamus animam famuli tui N. vt defunctus ſeculo tibi viuat, & quæ per fragilitatem mundanæ conuerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſimæ pietatis abſterge. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ An aliquid ſit exigendum pro ſepultura. Cap. 30.

Ad eruditorum ſacerdotum inſtructionem non minus incongrue viſum eſt vſitatã quæſtionem interponere: An liceat ſacerdotibus parochialibus aliquid exigere pro ſepultura defunctorum,& an aliquod pactum cum hæredibus defuncti interponendũ ſit. ¶ Ad hoc dubium reſpondens Reuerendus pater dominus Michael Lochmaier ſacræ theologiæ & vtriuſque iuris Doctor in ſuo parochiali curatorum,tit. 6. c. 3. in hunc modum. ¶ Ad propoſitæ quæſtionis euidentiã propono cauſam facti, in nonnullis parochiis prouinciæ Saltzburgen. maxime diœceſis Patauin. inoleuit conſuetudo talis, quòd defuncto aliquo Parochiano, rector Parochialis, aut eius Vicarius pro ſepultura aliquid, quod communi vocabulo Remedium vocant,ab hæredibus defuncti in pecunia cõſueuit exigere & recipere:dubitatum ſepius fuit à nonnullis cõſcientiæ timoratæ,viris,an hoc prætextu cõſuetudinis licitè fieri poſſit, & videtur ꝙ ſic. Nam illud in communi practica in pluribus locis ſolet haberi ex antiqua conſuetudine. Etiam epiſcopus & eorum officiales hoc ſciunt & tolerant. Igitur &c. Sed contra, videtur ꝙ fieri non poſſit, quia in talibus frequenter interuenit pactum vel exactio cõtra communis iuris diſpoſitionem, ꝙ pro ſepultura tanꝗ pro ſpirituali bono nihil ex pacto exigi debeat, vt in c. abolendæ. de ſepul. & c. non ſatis. de ſimo. Et quia materia Remediorum eſt de lana & lacte, hoc eſt de vtilitate pecuniaria curatorum, de quorum numero me profiteor: ne alij domini non curati forſitan laxius quam ipſis videbitur, procedere me cæcutientem, aut fauorizantem exiſtiment: aut certe domini curati, ſi interdum rigorem aut æquitatẽ conſuetudini forte præpoſuero, me perſecutorem proprij ordinis accuſent: intendo quantum potero inter deuia remediorum, exequiarum, & aliorum circa ſepulturas defunctorum obuenientium pari paſſu incedere. Et primo quid ſit Remedium,& acceptionẽ huius propoſitionis, Pro, declarare. Deinde me paucis concluſionibus circa quæſitum abſoluere.

A uere. Præuiſa igitur acceptione ſepulturæ, & aliorum in pręcedenti articulo, cum non reperiam aliquem antiquum aut modernum Doctorem, quid ſit Remedium diffiniſſe, ad communem practicã eorum, qui rei nomen impoſuerunt, recurro. Et dico, ꝙ ſecundum practicam eorum, Remedium eſt illud, quod præter id quod pro exequiis, ſiue officio defunctorum & cultu diuino peragendo ſolitũ eſt dari ex rebus defuncti, aut eius hæredis, in pecunia, ſiue exiſtimatione, occaſione iuris funerandi, ſiue ſepulturæ & cœmeterij, à rectore parochiali aut eius Vicario petitur, ſiue exigitur, quaſi animæ remedium: quod ſolitum eſt dari pro exequiis & cultu diuino. Et probat hoc idẽ ex acceptionibus ſepulturæ ſupradictis: vbi nulli alteri modorum ſepulturę conuenienter applicari poteſt remedium, cum iſta prępoſitione, Pro, de cuius ſignificato nunc dicemus. Pro quo nota

B ꝙ hæc præpoſitio, Pro, ſecundum Doct. in 4. diſt. 25. quos imitatur Arch. in c. Agatho. 63. diſt. & in c. Iudices. & c. ordinationes. 1. q. 1. pluribus modis accipitur. ¶ Vno modo notat apprecationem, vel communitatem, vel cauſam principaliter & primo mouẽtem, & ſic qualitercunq; capiatur ſepultura, præterquam tertio modo, non eſt licitum aliquid exigere, aut recipere pro ſepultura: immo eſt ſimoniacum, ita ꝙ illud temporale, ſiue ſit pecunia, ſiue alia res ſit, eſt vt pretium ſepulturæ, quæ eſt quoddam ſpirituale. Et peccat mortaliter qui ſic dedit & recipit, & qui mediator ſiue cooperator ad hoc fuit. 1. q. 1. reperiuntur. & q. 3. vendentes. Nec in hoc excuſat ignorantia, cum ſit iuris diuini, quæ neminem excuſat. Nec excuſat conſuetudo aliqua, vt patet in iuribus ſupra pro falſitate quæſiti addu-

C ctis: quia conſuetudo non præiudicat iuri naturali vel diuino, quod prohibet ſimoniam. Et ſic intelligi debent iura, quæ dicunt, ꝙ recipere aliquid pro ſepultura, aut exequiis, ſit ſimoniacũ. ¶ Secundo hæc præpoſitio, Pro, notat, cauſam finalem, & motiuam, nõ remotam propinquam, ſed occaſionalem, & tunc licitũ eſt & dare & accipere tẽporale pro ſpirituali, & tũc eſt, Iſte dat denarios pro miſſa, ideſt pro veneratione miſſę, vel propter venerationem, ſiue propter venerandam miſſam. Sic etiam intellige, cum dicitur, iſte dat pecunias, vel recipit pro ſepultura, aut exequiis, &c. ¶ Tertio notat cauſam efficientem, vt ſit ſenſus: iſte dat denarios pro miſſa, vel pro exequiis, ideſt pro deuotione miſſę ſiue exequiarum: quę mouent eum

ad dandum: vel ideſt pro deuotione, quam habuit ad miſſam, vel ad D
exequias. Et hoc licitè poteſt fieri & concedi: quia deuotio, quã habet quis ad prædicta, licitè poteſt eum mouere ad dandum aliquid. Et poteſt etiam ſacerdos licitè recipere, ita tñ ꝙ ceſſet omnis pactio & conuentio. 1. q. 1. c. quam pio. ¶ Quarto notat cauſam adminiculatiuam & conſecutiuam: quæ reducitur ad efficientem, vt cum dicitur, Ille miniſtrat librum ſacerdoti pro celebranda miſſa: vel, Ille dat pecuniam presbytero pro eccleſia officianda, & tunc etiam poteſt concedi ſic. 74. diſtinct. ca. vlt. vbi glo. cum ſimilib.

¶ Quinto notat cauſam excitatiuam, & ſecundum hoc dicunt quidam, quòd epiſcopus licitè poteſt conferre beneficium familiari ſuo pro ſeruitio licito. Nam ibi iſta præpoſitio, pro, non notat cauſam finalem, ſed excitatiuam. Obſequium enim tale non debet eſſe cauſa finalis, ſed poteſt eſſe excitatiua. Vide de hoc latius Archid. in d. cap. ordinationes. 1. quæſtio. 1. Sunt & aliæ acceptiones huius præpoſitionis, Pro, ſed non ſunt ad propoſitum noſtrum: E
nam quandoq; valet tm̃, ſicut loco: vt pro dote, ideſt loco dotis. ff. de dot. præleg. l. vir vxori. quãdoq; pro, ideſt nomine: vt pro ſe, ideſt nomine ſuo: pro te ideſt nomine tuo, vel ad commodum tuum. ff. de poſtu. l. 1. §. 1. de commod. l. ſi vt certo. Sed hęc tranſeo, & conuerto me ad concluſiones, & ſit hæc prima concluſio. ¶ Aliquid accipere, aut exigere occaſione funerũ ex pacto pro ſepultura eſt omnino illicitum. Hæc concluſio probatur in c. abolendæ. de ſepul. & in ca. quæſta. 13. q. 2. Nec ratione terræ, vt dicitur: neq; ratione officij, vt in c. non ſatis. & c. cum eccleſiæ. de ſimo. Impendat ergo rector curatus prædicta, & poſtea laudabiles conſuetudines exigat, vt in c. ad F
apoſtolicam de ſimo. & latius infra dicetur. ¶ Secunda conclu. non poteſt cõſuetudine introduci vt aliquid detur pro ſepultura, ſiue Remedium, aut alio nomine vocetur, vbi præceſſit pactio, ſiue exactio. Probatur: quia initium cõſuetudinis fuit ſimoniacum & vitioſum: ideo non poterat bonam conſuetudinẽ introducere. Et in illis duobus caſibus qñ pręceſſit pactio vel exactio, intellige iura, videlicet c. non ſatis & ſeq. cum ſimil. de ſimo. quę annullat conſuetudinem in huiuſmodi. Non valet ergo conſuetudo, vt ante in ſepultum funus, vel etiam tempore ſepulturæ aliquid pro ſepultura, vel nomine Remedij exigatur ab inuito: quia non habet talis cõſuetudo principiũ

Notabilis, & omni digna prorſus acceptione eſt hæc ꝑ conſuetudinum varietate exceptio.

volun-

A voluntarium. Ideo prætextu huius non debet quis cogi. Et maxime preſumeretur de ſimonia, ſi quis funus pro pignore arreſtaret. Secus vbi ex poſtfacto conſueuit aliquid dari. Habes ergo concluſiuè, ꝙ vbi pactio vel exactio præcedens dedit cauſam conſuetudinis, talis conſuetudo non valet. Et de hoc vide Pan. in c. ſuam. & c. ad apoſtolicam. de ſimo. ¶ Tertia concluſio, poteſt induci conſuetudine, quando non præceſſit pactio aut exactio, vt ſic ex mera liberalitate & deuotione populi talis conſuetudo ſit introducta, ꝙ pro ſepultura, ſiue exequijs, aut officio defunctorum aliquid detur: ita tñ ꝙ prædicta prius liberaliter exhibeantur. Probatur: quia talis conſuetudo tunc nõ habet initium, nec fundamentum vitioſum, ſed laudabile. Nam ex quo dantes à principio libere ſoluerunt, videntur ſe ad hoc

B obligaſſe ſub nomine cuiuſdam oblationis: quam laici ſolent facere clericis tempore ſpiritualium, vt no. de conſe. diſt. 1. omnis Chriſtianus. Ita no. Pan. in d. c ad apoſtolicam. & c. Iacobus. de ſimo. & late in d. c. ſuam. eo. tit. vbi etiam diſputat, quomodo poſſit induci conſuetudo ex libera donatione, & ex his, quæ ſunt merę facultatis. ¶ Collige igitur ex prædictis, ꝙ tria requiruntur ad hoc, vt valeat conſuetudo, ꝙ pro ſepultura, aut nomine remedij, ſiue pro officio defunctorum aliquid exigatur & detur. Primum, ꝙ conſuetudo talis habuerit principium voluntarium, hoc eſt, ꝙ primo tale quid liberaliter ſoluerint, ita ꝙ non ſit inuite ab eis exactum. Secundum, ꝙ talis conſuetudo non habuerit fundamentum vitioſum, aut ſimoniacum, ita ꝙ non interuenerit pactum, ſiue conuentio in futurum de

C tali quid ſoluendo, tanq̃ pretiũ ſepulturæ. Tertium, ꝙ prædicta, ꝑ quæ aliquid datur, prius liberaliter exhibeantur, & ꝙ prætextu conſuetudinis talis, nequaq̃ denegentur. Ex poſtfacto tñ nõ ſoluentes laudabilem conſuetudinem, vbi prædicta tria concurrunt, vel nõ ſeruantes de ſoluendo certum quid, compelli poſſunt, nõ per rectorẽ parochialis eccleſiæ, ſed per epm̃ ſuum, vt eſt tex. in d. c. ad apoſtolicam. ¶ Quarta concluſio, rector parochialis, qui ex officio & rõne curæ ad ſepulturam & exequias ſuo parochiano defuncto tenetur, non poteſt licitè pro his aliquid petere. Si aũt conſuetudo habet, ꝙ aliquid detur, poſſunt laici compelli ad obſeruandum laudabilẽ conſuetudinem. Prima pars probatur per d. c. Abolendæ. & ibi per glo. Secunda pars probatur ex iam dictis in præcedenti concluſione.

¶ Quinta cõcluſio, ſi parochialis rector habet vnde viuat, tunc ceſſante conſuetudine non põt aliquid pro ſepultura, exequiis, ſiue nomine remedij exigere, ſed gratis oblatum licitè põt recipere. Hæc cõcluſio eſt Pan. in d. c. ſuam. Probatur prima pars: quia in tali caſu ceſſante conſuetudine rector parochialis tenetur ex officio & rõne curę gratis ſpiritualia impendere, immo ſi in dicto caſu aliquid recipit, tenetur reſtituere, vt ibi dicitur. Secũda pars probatur in c. ſicut epm. 1. q. 2. ¶ Sexta concl. ſi rectori parochiali deſunt ſumptus neceſſarij, põt ſibi aliunde acquirere victum, tunc ceſſante conſuetudine non põt occaſione prędictorum aliquid exigere. Hæc concl: etiã eſt Pan. loco allegato: Imputet enim ſibi, qui tale beneficium exile, & tenue acceptauit. Quærat ergo honeſte ſibi victum manibus, vel induſtria: puta ſcribendo, pueros docendo, vel quid ſimile exercendo, vt in c. clericus victum. 91. diſt. Nam & apľs quærebat ſibi victũ tpe prædicationis, vt habetur 2. Theſſ. 3. & 1. Cor. 4. in c. acũ apľs. de cenſi. Si vero rector parochialis in tali caſu non põt honeſtè ſibi vinctum aliter quærere, tunc vel epſ prouidebit ſibi, vel parochiani poſſunt compelli ad prętandum ſibi neceſſaria victui. De hoc vide bo. gl in c. omnis chriſtianus. de conſec. diſt. 1. quæ dicit, ſacerdotẽ indigentem poſſe ſubtrahere parochianis ſpiritualia, niſi faciãt oblationes, vnde poſſit viuere: Ad hoc etiam vide quod no. in c. de his de eccl. ædi. ¶ Septima conclu. clerici extranei, qui non tenentur ex officio ad exequias, aut alia ſpiritualia impendenda, poſſunt licitè operas ſuas ſpirituales locare, & conuenire vt aliquid pro labore habeant, nõ vt directe pro ſpiritualibus recipiant tẽporale, ſed recompenſationem laborum & damnorum, quæ ſuſtinent in exibendo pęnitentias ſuas, & trahendo morã in ſpiritualibus impendendis. concluſio probatur per Inn. in c. pen. ne pręl. vt. ſu. Ad hoc eſt glo. in c. abolendæ. de ſepul. & in c. ſuam. de ſimo. vbi Pan. contra gl. tenet, ꝙ extranei ſacerdotes, etiam ſi abundant, poſſunt exigere: cũ ad hoc ex officio non teneantur, & reſtringit gl. in c. præcipimus. 21. q. 2. quæ ſimpliciter vincit ſacerdotem poſſe operas ſuas ſpũales locare. Vide de hoc Doct. in c. ſignificatum. de præb. ¶ Octaua concl. rector parochialis, qui ſepulturã & exequias ſuo parochiano defuncto impendit, ſola hac intentione vt aliquid percipiat, alias non facturus, licet non incurrat ſimoniã conuentionalem, incurrit tamen

A vere ſimoniam mentalem,& grauiter peccat. Prima pars probatur
in c.vlt.de ſim.ex quo non præceſſit pactũ expreſſum,nec emptio,
nec vẽditio,nec exactio, nec eccleſia iudicat de tali ſimonia in foro
contentioſo:Secunda pars probatur, quia præceſſit intentio depra-
uata,& ſic incurrit ſimoniam mentalem:quæ ſola pęnitentia purga
tur,vt ibi dicitur: quia nullam cenſuram eccleſiaſticam incurrit. Ad
hoc eſt glo.in ſimili caſu in c.vnico.de cle.non reſi. lib. 6. ¶ Nona
concluſio,conſuetudine introduci põt,vt clerici curati ex bonis de-
functi certum quid percipiant.Hanc concl. probat Hoſt. in ſum.de
conſuetudine in quibuſdã terris: vbi clerici curati de conſuetudine
recipiunt & exigunt lectũ,in quo defunctus moritur. Item & veſtes
in quibus moritur. Alicubi conſuetudo eſt, ꝙ curati habeãt pannũ,
quod feretro ſuperponitur. Alibi,ꝙ ex armento habeant melius ca-
B put pecoris.Exemplificat etiã Pan.in d.c.ad apoſtolicã.de conſuet.
in Britania,vbi in morte datur curatis tertia pars oĩum bonorum de
functi, conuertenda tñ ad cultum diuinum & eleemoſynam paupe
rum. Dicunt tñ Doct. ꝙ ſubſiſtente tali conſuetudine tanq̃ laudabi
li,ſi clerici funus ſepelire non vellent,niſi ab hęredibus defuncti fie-
ret eis cautio de redemptione lecti,aut veſtimentorũ,& aliorũ, quæ
ex conſuetudine de rebus defuncti veniunt,ſimoniam cõmitterent:
multo magis, qñ abſq; pecunia hoc exigũt, nolentes aliter ſepelire,
vt in c.quæſta. 13.q. Si aũt clerici pacto faciũt de redimendo lecto,
aut panno,& huiuſmodi etiã antequã funus ſepeliatur, per hoc nõ
incurrunt ſimoniã,ſed eſt licitũ,cum illa ſint tẽporalia: dũmodo per
hoc negetur ſepultura,vel immiſceat̃ ius ſepulturę. Et ſi poſt ſepultu
C ram hęredes nollent obſeruare pactũ aut conſuetudinẽ, poſſunt cle
rici agere contra eos,vt ſuperius dictũ eſt. ¶ Decima concl. concur
rentibus tribus ad laudabilẽ conſuetudinẽ in hac materia introdu-
cendam requiſitis,valet cõſuetudo,vbi rector parochialis pro ſepul
tura noĩe remedij certũ quid,ſiue ante ſepulturam,ſiue ex poſtfacto
ab hęredibus defuncti recipit vel exigit. Hæc concluſio elicitur ex
præcedentibus, & probo eã de laudabili cõſuetudine in officialatu
curiæ Pata. in Vienna,cui ad annos plures officialis præfui:Vbi cum
adultus,qui ſaltem ſemel cõicauit,moritur,dant hęredes occaſione
ſepulturę noĩe Remedij. 12.denarios Vienn.pro puero 7.denarios:
quæ conſuetudo ſi pręcicta tria, de quibus ſupra in tertia cõcluſio-
ne,

ne,cõcurrunt,nequaq̃ venit condẽnanda. Et debet hæc præpoſitio, D
pro,in hac concluſione & ſimilibus ſumi nõ primo modo, ſed altero ex tribus ſequentibus. ¶ Veni nunc ad vndecimam concluſionẽ, quæ eſt reſpõſiua ad cauſam facti quæſiti,& eſt hæc. Non valet conſuetudo vbi remedium anteq̃ exigatur à dentibus, ex conſuetudine tanq̃ incerto conſiſtens in quota ignoratur: ſi per rectorẽ parochialem & hæredes defuncti, aut alias interpoſitas perſonas ad certũ q̃d. & quotam ex conuentione, aũt pacto reductum exigitur & recipitur. Hęc concluſio eſt contra cõem practicã, circa quaſdã eccleſias diœceſis Salzburgẽ. & Patauien. in Bauaria & Auſtria ſuperiori ſolitam obſeruari. Vbi cũ aliquis moritur, hęredes defuncti ignorant, vel ad minus dubitant, ad quã quotã determinate rectori curato noĩe Remedij teneantur: ſed tandẽ ex conuentione, aut pacto certificantur, quantũ dare debent. Et probo hanc concluſionẽ, primo ex eo, quia E
eſt contra naturã cõſuetudinis, vt incertũ introducat,& ſuper incerto fundetur. Nam ex quo conſuetudo habet vim legis, vt ex ea Remedium,& nõ alias licite peti poſſit, tunc debet eſſe certa ſicut lex, vt in c. erit aũt lex. 4. diſt. ergo, ſi cõſuetudo eſſet laudabilis,& ſic valeret, oporteret ꝙ hæredes ſtatim ex ea ſcirẽt ad quid certum, & ad quam quotam noĩe Remedij pro ſepultura tenerentur. Itẽ talis conſuetudo, immo potius abuſio continet in ſe expreſſe pactũ, aut conuentionẽ, quæ in huiuſmodi reprobatur, vt ſępius dictum eſt ſupra. Nam quãdoq; rector aut Vicarius pro remedio 12. Flor. Renen. petit: ſi tandẽ ex tractatu & conuentione tm̃ ad quinq; peruenitur. Itẽ talis conſuetudo non præſumitur habuiſſe principium voluntariũ, ſed exactũ, aut conuentũ. Quis enim dicet laicos à principio adeo F
fuiſſe liberales,& ad ſepulturam ſic deuotos, ꝙ occaſione ſepulturę funeri impendendæ vltra exequias dederint. 15. Floren. Reneñ. aut circa? Item talis cõſuetudo tanq̃ corruptela pluribus rectoribus, & maximè Vicariis, qui plus curãt, de lana, q̃ de anima, præſtet cauſam delinquendi,& grauandi pauperes hæredes defunctorum, vt ſæpius vltra vires & ſolitum plus exigãt. quia quaſi ex arbitrio eorũ dependet, quid pro remedio recipere velint. Nam hęc quota, quę fuit hoc anno ex cõſuetudine noĩe Remedij ſolita dari, nõ erit anno ſequenti, ſecundum eos: cum peſtilentia viget, vel cũ nouus rector, aut Vicarius ſuperuenerit, conſuetudo mutatur: immo plus, aut minus, vt

videmus

A videmus in practica. Item talis conſuetudo dat occaſionem rectoribus eccleſias ſuas locantibus, ꝙ conſuetam penſionem, ſiue abſentiam augmentant. Nam videntes Vicarios eorum ex Remediis ditari, eccleſiam quam quis hoc anno arrẽdauit pro 50. Flor. Renen. in abſentia, ſequenti anno locat pro 60. & tandẽ 80. prout vidi in practica. Et ſic Vicariis per magnas abſentias grauati, ſub pietate Remediorum, abradunt oues morientes de cute vſq; ad carnẽ, & oſſa: quod eſt omnino inhumanũ. Item contra naturam aliarum conſuetudinum, facit illud quod inducit creſcere, & nunꝗ decreſcere. Remediũ enim ſemper cũ cremento exigitur: quia nunꝗ cõſueuerunt rectores dicere, progenitores tui dederunt pro Remedio 12. denarios, ſed ſic, auus tuus dedit 10. Flor. Renen. pater tuus, qui poſſedit
B hunc marſum ſimiliter dedit 10. aut 12. & tu ſolũ exhibes 7. aut 4. Flor. Renen. Quod omnino habet ſpeciem mali. ¶ Nec valet dicere, ꝙ huiuſmodi Remedia iuxta morem eorũ licite recipiantur, Primo, propter malam decimationem prędialem, & maxime propter perſonalem, quæ raro laicis ſoluitur, Secundo, propter offertoria, & alia iura parochialia debita, neglecta, vt ſic quæ defunctus in vita nõ perſoluit, ſaltem eius hęredes poſt mortẽ de bonis ſuis ſub nomine Remedij perſoluant: quia ſuper decimis ſoluendis talis conſuetudo eos non excuſat. De quo tñ dic, vt notatur in c. 1. de deciſ. lib. 6. & c. ad apoſtolicæ. & c. à nobis. & c. tua. de deciſ. Propterea poſſet cõtingere, ꝙ in tribus diebus ſucceſſiue morirentur pater, filius, & nepos, & ſic de eiſdem bonis exigeretur occaſione prædictorũ eadem
C taxa per viam Remedij: quod eſt incõueniens. Quidam tñ aſtuti rectores ſiue Vicarij perpendens Remedium ſic exigendum fore illicitum, miſcent Remedium cum exequijs, ſiue cultu diuino peragẽdo & ſimul ex conuentione taxant: quod tñ ex prædictis etiam conſtat eſſe illicitum. ¶ Concluſio vltima, quæ ab antiquo ſolita ſunt eccleſijs & eccleſiarum miniſtris tribui, non debent aliquo modo immutari. tex. eſt in l. priuilegia. in fi. C. de ſacroſ. eccl. per quem tex. dicit Barth. ꝙ ſi cõitas eſt ſolita certũ quid dare eccleſiæ, non põt per ſtatutum immutare. Ex quo põt inferri, ꝙ parochiani nõn poſſunt per ſtatutum tollere, quo minus oblagium, aut Remedium ſolitũ, ex laudabili conſuetudine introdoctũ, debeatur & exigi poſſit. Si tñ Remedium eſſet laicis nimis onéroſum, & per lapſum, ſiue deprauatã

con-

conſuetudinem introductum, poſſunt laici per ſtatutum ad certum D
quid reducere & ſtatuere inter ſe, q; ſepultura ipſius officio peracta aliquid in certa quota detur, ſiue remediũ, aut alio vocabulo nominetur. Probatur hoc: quia, ſi ex cõſuetudine laudabiliter introducta videntur ſe quaſi tacitè ad aliquid dandũ à principio obligaſſe, multo fortius ſe poſſint ad hoc expreſſe per ſtatutum obligare: dũmodo tñ coacti per rectorem curatũ hęc non ſtatuant, ita q; ex parte ipſius rectoris circa ſtatutum oĩs pactio & conuentio ceſſet, vt patet ex ſupradictis. Et valde expediret hmõi ſtatutũ fieri. Primo, ex parte laicorũ, vt de cętero circa remedia amputaretur eis materia q̃relandi. Secundo, etiam ex parte curatorũ: vt eis per ſtatutũ huiuſmodi circa remedia exigẽda prę̨cluderenť viæ & modi ſimoniacę prauitatis.

¶ An faciẽda ſint cõuiuia ſacerdotib. in funere defunctorũ. Ca. 3 1. E

Ex his infero, q; non valet conſuetudo, q; poſt ſepulturam homines, & maximè ſacerdotes conueniant in loco vno ad prandiũ ſumptibus defuncti, vt in c. nullus. de presb. de conſec. diſt. 5. quem text. omnino vide. vbi gl. damnat hanc conſuetudinem, quæ eſt in Anglia, & etiam in certis locis Bauarię. Et ex hoc etiã reprehenduntur q̃dam fraternitates ſacerdotũ: in quibus ex ſtatuto fratres in anno aliquoties, & poſt exequias fratres conueniunt: & de bonis fraternitatis relictis, ſiue donatis, lautum prandium faciunt: prout in facto vidi in Pandeñ. Auſtriæ. Finaliter ex oĩbus ſupradictis concludo negatiuã partẽ ad caſum facti quæſiti, videlicet, q; curatus nõ poteſt licitè ex pacto aliquid pro ſepultura exigere: põt tñ Remedium cum ex laudabili conſuetudine introductũ eſt, licitè recipere, ſecundum limitationes ſupra in concluſionibus recitatas. Nec obſtat ratio pro veritate quæſiti adducta, q; illud ſolet haberi in cõi practica & ex conſuetudine: quia practica talis non eſt conſuetudo laudabilis, ſed potius deprauata corruptela. Nec excuſat in hmõi recipientes, & exigentes, etiam ſi ſit longęua & diuturna. Nam diuturnitas temporis in talibus non diminuit peccatum, ſed auget, vt in d. c. nõ ſatis. de ſimo. & vt inquit tex. in c. cum eccleſię corpore. eo. tit. & in c. fi. de conſue. tanto grauiora ſunt crimina, quanto diutius infęlicẽ animam detinent alligatã, &c. Neq; tolerantia epõrum & ſuorum officialium prædictos excuſat, neq; facit talem conſuetudinẽ licitã: quia tolerantia talis non inducit tacitè diſpenſationẽ cũ recipiente, F

ſiue

A ſiue exigente, cum nec Papa in talibus, quę ſunt prohibita, quia ſimoniaca poſſint diſpenſare, vide gl. in c. cum iam dudum. de pręb. per Doct. in c. ſuper eo. de cogna. ſpi. & in c. cōſtitutis. de fil. presb. Ex quo etiam habes, ꝙ per iſtam malam conſuetudinē nō derogantur antiqua & noua iura, quæ prohibent aliquid ex pacto pro ſepultura recipere & exigere: quia cum iura illa contineant ius naturæ & diuinum, ex quo ſimonia tam diuino quam naturali iuri ſit contraria, non poſſunt per contrariam conſuetudinem, vtpote irrationabilem abrogari. Et de hoc vide S. Tho. quolibe. nono. ar. 2. Epiſcopus etiam talem conſuetudinem corruptam ſimulans, ſiue expreſſe tolerans à peccato minimè excuſatur: quia ex officio ad ipſum pertinet prauas tollere loci conſuetudines, & inhibere clericis, ne quicquam B hac de cauſa exigāt, vt no. Pan. in d c. abolēdę. de ſepul. in 2. notab.

¶ Quibus perſonis denegatur ſepultura eccleſiaſtica. Cap. 32.

AD cuius euidentiam quæro qui ſunt, qui priuantur eccleſiaſtica ſepultura. Solutio. quindecim differentiis perſonarum interdicitur eccleſiaſtica ſepultura. ¶ Primo, excōicatis. cle. 1. de ſepul. Et hoc verum niſi abſoluantur etiam in extremis: ſed hæredes pro eis ſatisfacere tenentur, vt in c. parochiano eo. tit. Et ſecundum Gul. idem eſt de excōicatis minori, ſi notoriæ excommunicati ſunt. Idem de excōicatis etiam iniuſtè, vt no. glo. in c. literas. de reſtitut. ſpol. Sepelientes vero nominatim excōicatos maiori, ſunt ipſo facto excommunicati, vt in clem. 1. de ſepul. ¶ Secundo, manifeſtis vſurariis. d. clem. 1. & c. quanquam. de vſuris. lib. 6. hoc verum niſi C peniteant, & faciant cautionem. ¶ Tertio, qui in torneamentis moriuntur. c. 1. de tornea. Et exponit Hoſt. etiā ſi quis ibi letale vulnus acceperit, licet poſtea ſuperuixerit: qui quamuis pęniteat, & ei eucharistia non negetur, carebit tñ eccleſiaſtica ſepultura. Hoc intelligē ſecūdum Guil. tam de militibus quàm de armigeris eorum, qui ibidem in armis ſe exercent. Secus de illis, qui illuc vadunt cauſa curioſitatis, vel ad videndum, vel alia quacunq; de cauſa. Adde etiam prędictis quod no. Ricar. in 3. diſt. 37. ꝙ illi, qui haſtiludia faciunt, peccant mortaliter, cum ſimili ratione videantur eſſe prohibita, vt torneamenta. Et ex hoc innuitur ꝙ morientes in illis non ſepelientur in ſacrato. Et hoc videtur verum per rationem. d. c. 1. ibi. vnde mortes hominum & animarum pericula ſępe proueniunt: nam in talibus

Excōicatis interdicitur ſepultura eccleſiaſtica.

Vſurariis Morientibus in torneamentis.

talibus haſtiludiis ſæpe prędicta proueniunt. Secus dicendum videt̃ in currentibus ad brauium. vt Viennæ, & in multis ciuitatibus: nam raro vel nunquam eueniunt in tali curſu mortes hoïum. ¶ Quarto, nominatim interdictis. d cle. 1. & hoc ſub excõmunicationis pęna. alij autem interdicti ſimiliter priuantur. Quod intellige de interdictis à diuinis & participatione ſacramentorum ſecũdum Pan. quia interdicti à iuriſdictione, vel ab aliquo officio non priuantur ſepultura. ¶ Quinto, raptoribus, qui pertinaciter, cũ poſſint, in vita non ſatisfaciunt, & in morte non poſſunt. cap. 2. de rap. Archiepiſcopus Flor. dicit, ꝙ ſi raptor potuit reſtituere, & non reſtituit, nec ſecuritatem dedit, denegabuntur ei ſacramenta & ſepultura. Si vero cum haberet vnde redderet, diſtulit vſque ad mortem pęnitere, & tunc eſt impotentes ad reſtituendum, ſi eſt alias contritus & diſpoſitus ad reſtituendum, ſi poſſet, dabuntur ei ſacramenta, ſed priuabitur eccleſiaſtica ſepultura ad terrorem aliorum: niſi parentes, vel amici eius vellent reſtituere pro eo, quia tunc ſepelietur in ſacrato. Pan. vero in c. ſuper eo. de rapt. dicit de mente glo. quæ communiter tenetur. Quod aut deceſſit quis in peccato rapinæ, nec pęnituit, & tunc etiã ſibi cęmeterium denegatur: quia deceſſit in mortali, Aut pęnituit in morte & ſatisfecit, & tunc ex toto cõceditur ſepultura: & clerici debent intereſſe ſepulturæ: & ita proprie loquitur tertius caſus d. c. ſuper eo. Et iſta interpretatio tanꝙ benignior teneda eſt. ¶ Sexto, blaſphematoribus Dei, & qui ſancta contemnunt. ¶ Septimo, illis qui ſe occidunt. 13. q. 2. Quibus. 23. q. 5. placuit. Et hoc intelligendum eſt ſecundũ Guli. ſi ſe peremerunt ex deſperatione, vel indignatione, aut iracundia. Secus ſi ex furore, vel à caſu. Vnde ſiquis propter fugam præcipitaret ſe in aquam, quia ſic credebat euadere poſſe, nõ imputatur ei, ſi cõtrarium eueniat, arg. c. nerui 13. diſt. & d. c. ex parte. in gl. Concordat Hoſt Nota tñ ſecundum quoſdam. ꝙ ſi ille, qui occidit ſe ex deſperatione, aliquandiu poſt vulnus viueret, ita ꝙ eũ pęniteret, & confiteretur, & oſtenderet ſigna contritionis in morte, tali non eſt deneganda eccleſiaſtica ſepultura, ex quo non decedit in peccato mortali. ¶ Octauo prohibetur ei ſepultura, de quo certum eſt & manifeſtum, non fuiſſe confeſſum, vel nõ communicaſſe ſemel in anno: iuxta c. omnis vtriuſq;. de pę. & remiſ. Quidam hoc limitant, niſi ſe ſuper hoc emendaſſet in articulo mortis, & cõfitendo, & com-

Interdictis. Raptoribus. Blaſphematorib. Se occidẽtibus. Non confeſſis, & non cõicatis ſemel in anno.

D E F

A & communicando, vel ſaltem ſigna contritionis oſtendiſſet in fine: quia tunc non negabitur ſepultura ſecundum eos. Contrarium tñ puto verum, ſ. quod per illam etiam non euadit pęnam. d. c. omnis. propter rationes quas adduxi ſupra. c. 4. in ſecũda partic. primę ibi vide. Si vero occultum eſt, ꝙ quis non eſt confeſſus infra annũ: non negabitur ei ſepultura: quia ex quo eſt occultum, non debet publicari peccatũ. Aut ſi dubitetur: quia forte confeſſus alicui mendicantium, & de eius conſilio abſtinuit ab euchariſtia. ¶ Nono, illi, cui interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ. c. is qui, de ſen. excom. lib 6. ¶ Decimo, monacho proprium habenti, vt in c. ſuper quodam. de ſta. mo. ¶ Vndecimo, illi, qui ſacerdotem tutorẽ filiis ſuis inſtituit. 98. diſt. c. neque apud gl. ibi contrarium tenet. ¶ Duodecimo, iudæis paga-

B nis, & hęreticis. de conſec. diſt. 1. c. eccleſiam, & ſeq. ¶ Tertiodecimo, corporibus exenteratis vel diuiſis, vt oſſa ad ſepulturam deportentur, vt in extrauag. Bonif. viij. deteſtãdæ. ſub tit. de ſepul. ¶ Quartodecimo, illis, qui poſt mortem de hęreſi conuincuntur, vt in c. ſi quis epiſcopus. de hęre. ¶ Quintodecimo, generaliter nullus notorius decedens in ipſo notorio mortali peccato, ſepeliendus eſt. d. c. quibus. & c. non ęſtimemus. & c. pro obeuntibus. & c. cum grauia. 13. q. 2. omnes enim caſus ſupradicti locum habẽt in notoriis: peccatores enim occulti ſunt ſepeliendi: habent etiam locum in nõ reconciliatis. Si enim confiteantur, ſicut eis cõceditur corpus Chriſti, ita eccleſiaſtica ſepultura. 23. q. 3. quæſitum. Si etiam ſigna pęnitentię apparuerunt, ſi loquelam amiſerant, tunc poſt mortem ſunt ab-

C ſoluendi, & ad orationes & ad alia eccleſiaſtica ſuffragia recipiendi, & ſepeliendi: ſed hæredes pro eis ſatisfacere tenentur proximis: vt in d. c. parochiano. eo. tit. & de rapt. c. literis. & c. à nobis. 2 de ſent. excom. Et ad probandũ huiuſmodi ſigna, ſufficit, in hoc caſu vnus teſtis. 26. q. 6. qui recedunt. & c. ſeq. Fallit tamen hoc in raptoribus, & violatoribus eccleſiæ, & illis, qui moriuntur in torneamentis, & aliis ſimilibus ſupra recitatis: quibus eccleſiæ ſepultura interdicitur, Adde etiam prædictis quod no. Panor. in c. ex parte. prędlleg. ꝙ decedens ſine confeſſione exteriori in extremo vitæ facta, debet ſepeliri in cœmeterio eccleſiæ, ex quo confeſſionẽ non contempſit, ſed morte pręuentus eſt. Non eſt enim credendum, ꝙ deceſſerit in mortali peccato. de quolibet enim præſumendum eſt bonum, niſi con-

tempſiſſet

Interdicto Monacho ꝓprietatio
Tutorẽ filiis ſacerdotẽ inſtituẽti.
Iudęis, paganis, & hæreticis.
Diuiſis corporibus.
Poſt mortem de hæreſi cõuictis.
Notoriis

tempſiſſet per annum confeſſionem, vt dictũ eſt ſupra etiam ſi mors D
fuiſſet caſualis. ¶ Quid fiet, ſi tales, de quibus dictum eſt, de facto ſepeliuntur in eccleſia, vel cœmeterio? Solutio. ſi corpora eorum diſcerni poſſunt, exumandi ſunt, alias non. ca. ſacrum. eod. tit. & eccleſia vel cœmeterium eſt reconciliandum, vt in c. conſuluiſti. de conſec. eccl. vel alt. Quid fiet, ſi dubitetur de cadauere, vtrum fuerit cuiuſdam Chriſtiani, pagani, vel hæretici, vel excommunicati? Solutio. videtur in mulierem partem interpretandum d. cap. ſacrum.

¶ Sed qua pęna puniendi ſunt, qui ad ſepulturam aliquem recipiũt in caſu non conceſſo? Solutio. tenentur ad reſtitutionem corporis ſi petatur, & omnium, quæ occaſione illius receperunt. c. fraternitatẽ. & c. ex parte. 1. & cum liberum. eo. tit. & aliis pęnis, vt ſupra dictum eſt. Vtrum ſuſpenſi & huiuſmodi ſint ſepeliendi? Solutio ſecundum E
Panor. in c. ex parte. 2. eo. tit quòd ſic, quacunque pęna moriantur, dummodo pęnituerint. Et poſſunt ſepeliri in cęmeterio cum ſolennitate miſſæ & aliorum officiorum. Nec ſacramenta eccleſiæ talibus ſunt deneganda. vt in cap. fi. 13. q. 2. Tales tamen non ſunt deponendi de furcis ſine licentia principis: qui tamen debet ſe in hoc facilem reddere. vt in l. 1. & 2. ff. de cadaue. pu.

¶ Ordo ſepeliendi aliquem ſecularem defunctum. Cap. 33.

CVm defunctus aliquis ad eccleſiam, vel cęmeterium defertur ſepeliendus, per ſępe diuerſarum religionum clerici adeſſe ſolent: qui propter varias ſuas ordinationes & ritus varie legunt, & varie cantant, & vt plurimum nõ conſonantiam, ſed potius diſſonantiam gignunt. Idcirco vt talis diſſonantia euitetur, modus cantandi F
non antiquus, ſed quem nũc ritus Romanus tenet, hic inferius annotatur. Poſtquam corpus defuncti poſitũ fuerit in eccleſia, in qua tumulari debet: ſacerdos cum ſtola & pluuiali incipiat abſolutè.

NOn intres in iudicium cum ſeruo tuo domine, quoniã nullus apud te iuſtificabitur homo, niſi per te omnium peccatorum ei tribuatur remiſſio. Nõ ergo eum, quęſumus domine, tua iudicialis ſententia premat: quem tibi vera ſupplicatio fidei chriſtianæ commendat: ſed gratia tua illi ſuccurrente mereatur euadere iudicium vltionis, qui dum viueret inſignitus eſt ſignaculo ſanctæ Trinitatis. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Et cantores illius loci debent incipere ℟. Sub-

uenite

A uenite ſancti Dei. fol. 171. & omnes alij clerici debent inceptum ℟. totum vſque in finē proſequi verſum verò. Suſcipiat te Chriſtus cantabunt ipſi cantores, vel alij duo, quibus iniunctum à cantore pro ſuæ voluntatis libito, poſt repetitionem vero, ſcilicet. Suſcipientes, alij duo, quibus cantor innuerit, vel ipſimet cantores dicāt ℣. Requiem æternam. cæteri vero clerici cantabunt repetitionem, ſcilicet. Offerentes eam in conſpectu altiſſimi. ℟. Subuenite. vt ſup.

¶ Dum autem cantatur prædictum Reſponſorium, ſacerdos accipiat aquam benedictam de manu miniſtri, & aſpergat corpus defuncti, & poſtea ſimiliter incenſet illud. Et finito ℟io, cantor cū primo choro dicat Kyrie eſ. Et ſecundus chorus Chriſte eſ. Deinde omnes ſimul dicant. Kyrie eſ. Quo finito ſacerdos dicat alta voce Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℣. Dn̄s vob. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

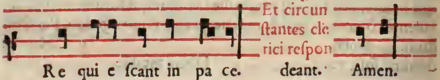
B Deus, cui omnia viuunt, & cui non pereunt moriendo corpora noſtra, ſed mutantur in melius, te ſupplices exoramus, vt ſuſcipi iubeas animam famuli tui. N. per manus ſanctorum angelorum deducendam in ſinum amici tui Abrahæ patriarchæ, reſuſcitandamque in nouiſſimo iudicij magni die: vt quicquid vitiorum diabolo fallente cōtraxit, tu pius & miſericors abluas indulgendo. Per Chriſtum. ℟. Amen. Finita oratione, cantores incipiant ℟. Libera me domine. fol. 172. Et repetitur ℟. Libera me dn̄e. & interim quòd dictū ℟. ſecundo cantatur, fiat de aquā benedicta & incenſo, vt ſup. Completo vero ℟. dicatur vt ſup. Kyrie eleiſ. & Pater noſter. ℟. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi. ℟. Et

C clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Orõ.

Abſolue, quæſumus Domine, animam famuli tui N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: & quæ per fragilitatem carnis humanā conuerſatione peccata commiſit, tu venia miſericordiſſimę pietatis abſterge. Per Chriſtum. ℟. Amen. Finita oratione aliqui de circunſtantibus accipiant feretrum, & deportent defunctum ad tumulū; & dum portatur, clerici cantent ſequentes antiphonas. In paradiſum deducant te angeli. fol. 173 Añа. Ego ſum. vt ſup. fol. 176. Canticum. Benedictus dominus Deus Iſrael. Finito cantico cantetur aña. Ego ſum. tota. His omnibus finitis, ſacerdos accipiat aquā benedictam, & aſpergat corpus defuncti, & tumulum, & poſtea incenſet

cenſet ſimiliter, & dicat alta voce Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed D
libera. ℣. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo dñe. ℟. Quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ven. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

SAtisfaciat tibi quæſumus domine Deus noſter, pro anima famuli tui Dei genitricis ſemperq; virginis Mariæ, & ſanctiſſimorum Petri & Pauli apoſtolorum, & ſancti N. omniumque ſanctorũ tuorum oratio: & præſentis familiæ tuæ humilis & deuota ſupplicatio, vt peccatorum omnium veniam, quã precamur, obtineant: nec eum patiaris cruciari gehennalibus flammis, quem filij tui domini noſtri Ieſu Chriſti pretioſo ſanguine redemiſti. Qui tecum & cum ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus, Per oĩa ſecula ſeculorũ. ℟. Am̃. E
℣. Dominus vobiſ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et idem ſacerdos dicat. Anima eius, & animæ omnium fidelium defunctorum per miſericordiam Dei, Et cantores immediatè ſubiungant.

Et tunc ſtatim cantores incipiant ℟. Memento mei Deus. fol. 152.
Dum prædictum ℟. cantatur, reuertantur in eccleſiam. Et poſtquã reuerſi fuerint, ſtent ordinate in choro. Et finito Reſponſorio ſacerdos dicat alta voce Pater noſter. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requieſcat in F
pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

TIbi Domine commendamus animam famuli tui N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: & quæ per fragilitatem mundanæ conuerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſimæ pietatis abſterge, Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

De officio ſepulturæ paruulorum. Cap. 34.

INcipit officium ſepulturę paruulorum Chriſtianorum. Quando puer extrahitur de domo, & deportatur ad eccleſiam, dicuntur pſalmi graduales, videlicet pſal. Ad dominum cum tribularer. cum reliq.

A reliq. infra fol. 154. Quilibet cum Gloria patri. & Sicut erat, &c. ¶ Vel ſic, cum puer extrahitur de domo, incipiatur pſalmus Beati immaculati, &c. fol. 154. & ps. Laudate pueri dominum. fol. 36. Et dicuntur cum Gloria patri. & Sicut erat. Et quando puer fuerit in eccleſia, incipitur aña Hic accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo, quia hæc eſt generatio quærentium dñm. ps. Dñi eſt terra, & cum Gloria pa. Sicut erat. fol. 36. Quo finito dicatur Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſ. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti. ℟. Et confirmaſti me in conſpectu tuo in æternum. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

Ommnipotens & mitiſſime Deus, qui omnibus paruulis renatis fonte baptiſmatis, dum migrant à ſeculo, ſine vllis eorum B meritis vitam illico largiris æternam, ſicut animæ huius paruuli hodie credimus te feciſſe: fac nos, quæſumus dñe, per interceſſionem beatæ Mariæ virginis, & omnium ſanctorum tuorum hic purificatis tibi mentibus famulari: & in paradiſo cum beati paruulis perenniter ſociari. Per Chriſtum dñm. ℟. Amen. ¶ Dum portatur ad tumulum dicatur aña. Iuuenes & virgines, ſenes cum iunioribus laudent nomen dñi. ps. Laudate dñm de cęl. fol. 176. Deinde dicatur Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Sinite paruulos venire ad me. ℟. Taliũ eſt enim regnum cęlorum. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus, ſanctæ puritatis amator: qui animam huius paruuli ad cęlorum regna hodie miſericordi-C ter vocare dignatus es, digneris etiam domine ita nobiſcum miſericorditer agere: vt meritis tuæ ſanctiſſime paſſionis, & interceſſione beatæ Mariæ virginis, & omnium ſanctorum tuorum, in eodem regño nos cum omnibus ſanctis & electis tuis ſemper facias congaudere cęleſtibus. Qui viuis & regnas cum Deo patre in vnitate ſpirit. ¶ Quando reuertuntur ad eccleſiam, pronunciatur Antiphona. Benedicite dominum. deinde dicatur pſal. Benedicite omnia opera Domini Domino. ſup. fol. 92. Quo finito: dicitur tota antipho: Benedicite dñm omnes electi eius, agite dies lętitię, & confitemini illi. Deinde dicatur ℣. Dñs vobiſ. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oro:

Deus, qui corda fidelium ſancti Spiritus illuſtratione docuiſti:

da nobis in eodem ſpiritu recta ſapere, & de eius ſemper conſolatione gaudere. D

Oratio.

CONcede nos famulos tuos, q̃s dñe Deus, perpetua mentis & corporis ſanitate gaudere, & glorioſa B. Mariæ ſemp virginis interceſſione à p̄ſenti liberari triſtitia, & æterna p̄frui lętitia. Oro.

DEus, qui miro ordine angelorum miniſteria hominumq; diſpenſas, cõcede propitius, vt quibus tibi miniſtrantibus in cęlo ſemper aſſiſtitur, ab his in terra vita noſtra muniatur. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ Ritus ſepeliendi defunctum ſecularem, ſecundum vſum Patriarchatus Venetiarum. Cap. 35.

CVm clerici ad funus aliquod accedunt, acolytis & cruce præcedentibus, ordinate pergunt ad locũ, vbi eſt corpus, ſcilicet E vel ad eccleſiam, vel ad domum defuncti, legendo pſalmos graduales diſtinctè & moroſe. Et cum peruenerint ad eccleſiam, vbi tumulandus eſt defunctus, ingrediendo eam cãtent ſequens reſponſoriũ, vt hic inferius notatum eſt, cum ſuo verſu & reſumptione.

Finito ℟. ſi non fuit cantatũ nocturnũ trium lectionum, cantetur. Quo finito incipiatur reſponſoriũ ſequẽs, cũ verſu & reſumptione.

Quo-

A

Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pr nr. ℣. Et ne nos in duc. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aĩam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

ADeſto, q̃s dñe, ſupplicationibus noſtris, & pias aures tuas ad preces noſtras inclinare digneris: vt nos de throno maieſtatis tuæ cleměter exaudias, & orationes famulatus noſtri dignanter admittas. Te inuocamus dñe ſancte pater op̃s, æterne Deus pro anima famuli tui, quam hodierna die de hac luce vocare dignatus es: vt iubeas ei præparari paradiſi tui loca virentia: non eã exurat flamma ignis crudelis gehennæ: quia propterea Dñs noſter Ieſus Chri-

ſtus filius tuus in ligno crucis ſub Pontio Pilato pati dignatus eſt, vt D
animas, quæ per Adæ tranſgreſſionem perierant, ſua ſancta reſurre-
ctione ab inferni clauſtris liberaret. Confundantur ergo gehennæ
ianitores, & miniſtri nequitiæ erubeſcant: deducant ean angelicæ
poteſtates in ſinum patriarcharum Abraham, Iſaac, & Iacob patrū
noſtrorum: conſequatur à tua potentia paratam electis iucunditatem,
& à dextris hęreditatem adepta lętetur, vt cum dies ille tremendus agnitionis tuæ aduenerit, vna cum ſanctis & electis tuis, qui tibi placuerunt, in gloria maieſtatis tuæ reſurgere mereatur, ad indulgentiam, nō ad pęnam: & animā illam, quam fontis vnda perfudit, & chriſma ſalutis inunxit, non ſinas flammarū ardoribus cruciari, nec peccatorū vinculis alligari, ſed liberā redde paradiſo tuo, per indulgentiā pietatis tuæ: quia tuā clementiā dum in hoc ſeculo conſtitit, non negauit. Per Chriſtum. ℟. Amen. ℟. Anima huius dum dereſinqueret mundum ſoli Deo deuota eſt: Caro enim requieſcet do E
nec tempus veniat. ℣. Ad te Domine leuaui animam meam, Deus in te confido, non erubeſcam. Caro, Oremus. Oratio.

Deus vniuerſorum creator & cognitor, quies beatitudo ſanctorum, præſta nobis petētibus, vt ſpiritum fratris, vel ſororis noſtri corporis nexibus abſolutum, in lucis æternæ facias regione gaudere. Per Chriſtū. ℟. Amen. Aña. Animam de corpore, quā aſſumpſiſti dñe, fac gaudere cum ſanctis tuis in gloria. Oremus. Oratio.

SVpplices exoramus pietatē tuam dñe ſanctæ pater ops, æterne Deus pro anima famuli tui, quam de hac luce ad te accerſiri iuſſiſti, vt eam in regione viuorum conſtituas, & partem beatæ reſurrectionis inter ſanctos & electos tuos habere concedas. Per Chriſtum F
dñm noſtrum. ℟. Am. ℟. In paradiſum. fol. 173. Ad Bñs. Aña. Ego ſum reſurrectio. fol. 176. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſ. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. A porta inferi. ℟. Erue Domine. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OBſecramus miſericordiam tuam æternæ Deus, qui hominem ad imaginem tuam creare dignatus es, vt animam famuli tui, quam hodierna die rebus humanis eximi, & ad te accerſiri iuſſiſti, blande & miſericorditer ſuſcipias: nō ei dominētur vmbrę mortis,

A nec tegat eā chaos & caligo tenebrarū: ſed exuta oīum criminū labe,in ſinu Abrahæ collocata, locū lucis & refrigerij ſe adeptam eſſe gaudeat,& cū dies iudicij aduenerit,cū ſanctis & electis tuis eā reſuſcitari iubeas, Per Chrm dnm nrm. ℟. Amē. ℣. Reqē æternā dona ei dne. ℟. Et lux perpetua luceat ei. ℣. Reqeſcat in pace. ℟. Amen.

In die 7. vel 30 atque in anniuerſario reſponſorium. Cap. 36.

Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater noſter. ℣. Et ne nos indu D
cas in tentationem. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domi-
ne animā eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exau-
di orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus
vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

TE dñe ſancte, pater oþs, æterne Deus ſuppliciter deprecamur pro anima famuli tui, quam à voraginibus huius ſeculi ad te acceſſiri præcepiſti: vt digneris ei domine dare locum lucidum, & locum refrigerij & quietis, liceatq; ei tranſire portas inferorum, & pœnas tenebrarum, maneatq; in manſionibus ſanctorum, & in luce ſancta, quam olim Abrahæ promiſiſti, & ſemini eius: ſed cum magnus dies ille reſurrectionis aduenerit reſuſcitare eum digneris domine ad requiem vnà cum ſanctis & electis tuis, deleas eius delicta atque peccata, vſq; ad nouiſſimum quadrantem, tecumq; immortalitatis tuæ vitam & regnum conſequatur æternum. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Aña. Hæc requies mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo quoniam elegi eam. Oremus. Oratio. E

DIri vulneris nouitate percuſſi, & quodammodo cordibus ſauciati miſericordiam tuam mundi redemptor flebilibus vocibus imploramus, vt chari noſtri animam proprium ad te datorem reuertentem blande, leniterq; ſuſcipias: & ſi quas ille ex hac carnali commoratione contraxit maculas, tu Deus ſolita pietate clementer indulgeas: obliuioniq; in perpetuum tradas: atq; eandem tibi cum cæteris redituram, & ad corpus quandoque reuerſuram ſanctorum tuorum cœtibus aggregari præcipias. Per Chriſtum dominum no. F
℟. Amen. Aña. Animam præcamur, quam creaſti domine, vt ſuſcipi iubeas in regnum tuum: & in ſinu Abrahæ collocari facias, vt cū beato Lazaro portionem accipiat. Oremus. Oratio.

OMnipotentis Dei miſericordiam deprecemur, cuius iudicio naſcimur & finimur, vt ſpiritum fratris, vel ſororis noſtri, quē domini pietas de incolatu mundi huius tranſire præcepit requies æterna ſuſcipiat: & eum beatæ reſurrectioni præſentet: & in finibus Abrahæ, Iſaac, & Iacob collocare dignetur. Per Chriſtum dominū noſtrum. ℟. Amen. Aña. Spiritus tuus bonus deducet me in terrā rectam propter nomen tuum domine viuificabis me in æquitate tua: educes de tribulatione animam meam. Oremus. Oratio.

D eus

A D Eus, qui iuſtis ſupplicationibus ſemper præſto es, qui pia vota dignaris intueri, da famulo tuo, cui hodie officia præſtamus, cum ſanctis atque electis tuis beati muneris portionem. Per Chriſtum dñm noſtrum. ℞. Amen. Aña. Credo dñe Deus carnis reſurrectionem, & vitam æternam: ſed tantum deprecor tuã clementiã, vt non inter hędos, ſed inter oues cõſortiũ merear. Oremus. Orõ.

C Lementiam tuam ſuppliciter exoramus dñe ſancte, pater omnipotens, æterne Deus, redemptor animarum, pro anima famuli tui, quam de hac luce accerſiri iuſiſti, vt angelus tuus ſuſcipiat eam: & ſpiritus tuus refrigeret eam: & cum iudicabitur nõ erat condemnata. p̃s. De profundis. cum Requiem æternã. infra. fol. 204.

℣. A porta inferi. ℞. Erue dñe animas eorum. Oremus. Oratio.

B A Bſolue, quæſumus domine, animam famuli tui: & animas omnium famulorum tuorum confratrum noſtrorum ab omni vinculo delictorum, vt in reſurrectionis gloria inter ſanctos, & electos tuos reſuſcitati reſpirent. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℞. Amen. ℣. Requiem æternam dona eis domine. ℞. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requieſcant in pace. ℞. Amen.

¶De officio in agenda pro mortuis.

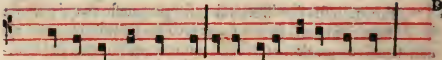
¶Ad veſperas abſolute incipitur. Cap. 37.

Aña. P la cebo Do mi no. E v o v a e. Pſalmus.

C D Ilexi quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ. Quia inclinauit aurem ſuam mihi, & in diebus meis inuocabo. Circundederunt me dolores mortis: & pericula inferni inuenerunt me. Tribulationem & dolorem inueni, & nomen domini inuocaui. O domine libera animam meam: miſericors, dominus & iuſtus: & Deus noſter miſeretur. Cuſtodiens paruulos dominus, humiliatus ſum & liberauit me. Conuertere anima mea in requiem tuam: quia dominus benefecit tibi. Quia eripuit animam meam de morte: oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu. Placebo Domino in regione viuorum. Requiem æternam dona eis Domine, & lux perpetua luceat ei. Antiphona.

P lacebo

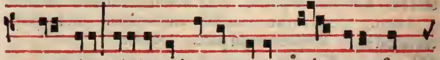

P la ce bo Do mi no in regi o ne. vi uo rum. Aña. D

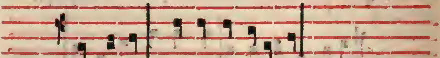

H e i mi hi. E v o v a e. Pſalmus.

AD dominum, cum tribularer, clamaui: & exaudiuit me. Dñe libera animã meam à labiis iniquis: & à lingua doloſa? Quid detur tibi? aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam? Sagitte potentis acutę: cum carbonibus deſolatoris. Hei mihi: quia incolatus meus prolõgatus eſt, habitaui cum habitantibus cedar multum in- E cola fuit anima mea. Cũ his qui oderunt pacẽ erã pacificus: cum loquebar illis impugnabant me gratis. Requiem æternam. Antipho.

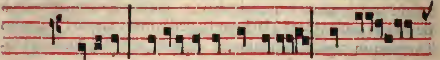

H ei mi hi: qui a in co la tus me us pro longatus eſt.

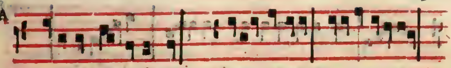

Aña. D o mi nus. E v o v a e. Pſalmus.

LEuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxilium mihi? F Auxilium meum à domino: qui fecit cęlum & terram. Non det in commotionem pedem tuum, neq; dormitet qui cuſtodit te. Ecce non dormitabit, neq; dormitet, qui cuſtodit Iſrael. Dñs cuſtodit te, dñs protectio tua ſuper manum dexteram tuam. Per diem ſol non vret te: neq; luna per noctem. Dñs cuſtodit te ab omni malo: cuſtodiat animam tuam dñs. Dñs cuſtodiat introitum tuum & exitum tuum, ex hoc nunc & vſque in ſeculum. Requiem æternã.

Aña. D o minus cuſtodit te ab omni malo: cuſtodiat animam

A

mam tuam dominus. Aña: S i iniquitates. E v o v a e. Pſal.

DE profundis clamaui ad te domine, dñe exaudi vocē meam. F iant aures tuæ intendentes, in vocem deprecationis meæ. Si iniquitates obſeruaueris domine, dñe quis ſuſtinebit? Q uia apud te propitiatio eſt: & propter legem tuam ſuſtinui te dñe. S uſtinuit anima mea in verbo eius: ſperauit anima mea in domino. A cuſtodia matutina vſque ad noctem, ſperet Iſrael in domino. Q uia apud dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. E t ipſe redimet Iſrael: ex omnibus iniquitatibus eius. R equiem æternam dona ei domine. Antiphona.

B

S i i ni quitates ob ſer ua ue ris Do mi ne: Do mi ne quis

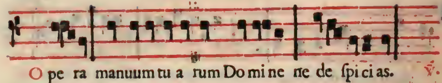

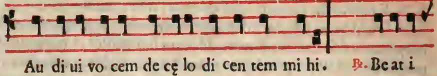
ſu ſti ne bit. Aña. O pe ra. E v o v a e. Pſalmus.

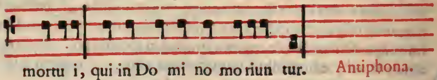
COnfitebor tibi domine in toto corde meo: quoniam audiſti verba oris mei. I n conſpectu angelorum pſallam tibi: adora-
C bo ad templum ſanctum tuum, & confitebor nomini tuo. S uper miſericordia tua & veritate tua: quoniam magnificaſti ſuper omne nomen ſanctum tuum. I n quacunq; die inuocauero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem. C onfiteantur tibi domine omnes reges terræ: quia audierunt omnia verba oris tui. E t cantent in viis domini: quoniam magna eſt gloria domini. Q uoniam excelſus dominus, & humilia reſpicit: & alta à longè cognoſcit. S i ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me: & ſuper iram inimicorum meorum extendiſti manum tuam, & ſaluum me fecit dextera tua. D ominus retribuet pro me: domine miſericordia tua in ſeculum: opera manuum tuarum ne deſpicias. R equiem æternam dona ei domine. Antiphona.

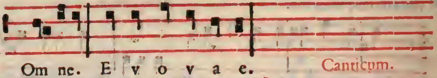
O pera

 D

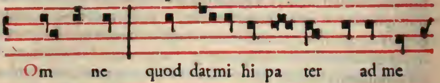

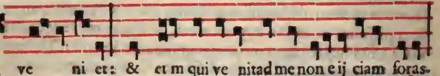

MAgnificat anima mea Dominum. Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Quia reſpexit humilitatem ancillę ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna, qui potens eſt: & ſanctum nomen eius. Et miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio ſuo diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. Depoſuit potentes de ſede: & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Suſcepit Iſrael puerum ſuum recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt ad patres noſtros: Abraham, & ſemini eius in ſecula. Requiem æternam. Antiphona.

Deinde dicatur Pater noſter. ſecre. Et notandum, ꝙ in diebus feria libus

A ibus in veſperis trium,ſiue nouem lectionum,quando ſine nota dicuntur, & in laudibus eorundem dicitur Pater noſter. cum pſalmo Lauda anima mea Dominum. & verſiculis,& debitis orationibus, flexis genibus. In alijs vero diebus in officio defunctorũ genua non flectuntur,nec dicit ps. Lauda anima mea Dñm. Pater noſter.

℣. Et ne nos inducas in tentat. ℟. Sed libera nos à malo. Pſal.

LAuda anima mea Dominum:laudabo Dominum in vita mea, pſallam Deo meo quandiu fuero. Nolite confidere in principibus: in filijs hominum, in quibus non eſt ſalus. Exibit ſpiritus eius,& reuertetur in terram ſuam:in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Beati cuius Deus Iacob adiutor eius:ſpes eius in Domino Deo ipſius,qui fecit cęlum & terram mare, & omnia quæ in

B eis ſunt. Qui cuſtodit veritatem in ſeculum:facit iudicium iniuriam patientibus, dat eſcam eſurientibus. Dominus ſoluit compeditos. Dominus illuminat cęcos. Dominus erigit eliſos, Dominus diligit iuſtos. Dominus cuſtodiet aduenas, pupillum & viduam ſuſcipiet, & vias peccatorum diſperdet. Regnabit Dominus in ſecula: Deus tuus ſion,in generatione & generationem. Requiem æter. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui inter apoſtolicos ſacerdotes famulos tuos pontificali, ſeu ſacerdotali feciſti dignitate vigere:præſta,quæſumus,vt eorum quoque perpetuo aggregentur conſortio. Oratio.

C DEus veniæ largitor,& humanæ ſalutis amator,quæſumus clementiam tuam,vt noſtræ congregationis fratres,ſorores,propinquos,amicos,& benefactores,qui ex hoc ſeculo trãſierunt beata Maria ſemper virgine intercedente cum omnibus ſanctis tuis,ad perpetuæ beatitudinis conſortium peruenire concedas. Oratio.

FIdelium Deus oĩum conditor & redemptor,aĩabus famulorum famularumq; tuarum remiſſionem cunctorum tribue peccatorum,vt indulgentiam,quam ſemper optauerunt pijs ſupplicationibus conſequantur. Qui viuis & regnas cũ Deo patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. ℣. Requiẽ æternã dona eis Domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ¶ Ad matutinum incipitur inuitatorium.

Inuita.

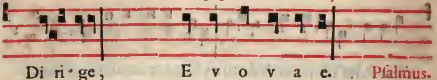

D
Inuita. R egem cui om nia vi uunt, Ve ni te ado re mus. Pſal.
V Enite exultemus Domino: iubilemus De o ſa lu ta ri
no ſtro: præ oc cu pe mus fa ci em e ius in confeſſione: & in
E
pſalmis iubilemus e i. Regem. Q uo ni am D e us ma gnus
Do mi nus, & rex magnus ſu per om nes De os: quo ni am
non repellet Do mi nus ple bem ſuam: quia in manu e ius
F
ſunt om nes fi nes ter ræ, & al ti tu dines mon ti um
ip ſe con ſpi cit. Ve ni te. Q uoniam ip ſi us eſt mare,

A
&ipſe fe cit il lud : & a ri dam fun da ue runt ma nus eius :
ve ni te a doremus & pro ci da mus an te Deum: plo remus
B
co ram Do mi no qui fe cit nos : qui a ip ſe eſt Do mi nus Deus
no ſter: nos au tem po pu lus e ius, & o ues pa ſcu æ e ius. Re-
gem cu i. H o di e ſi vo cem eius au di e ri tis, no li te ob du-
C
ra re cor da veſtra: ſi cut in in exa cerba ti o ne ſecundum
diem tenta ti o nis in de ſer to: v bi ten ta ue runt me pa tres
veſtri: pro ba uerunt & vi de runt o pe ra me a. Ve ni te.

totum.

¶ Dictum inuitatorium cũ ſuo pſalmo non dicitur, niſi in craſtino oĩum ſanctorum: & cum funus preſens fuerit. ¶ In j. nocturno. Añ.

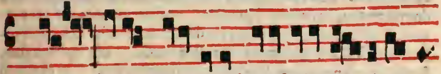

Pſalmus.

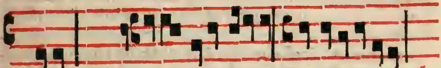
Verba mea auribus percipe domine: intellige clamorem meũ. Intende voci orationis meæ, rex meus & Deus meus. Quoniam ad te orabo domine: mane exaudies vocẽ meam. Mane aſtabo tibi, & videbo: quoniam nõ Deus volens iniquitatem tu es. Neque

A que habitabit iuxta te malignus: neq; permanebũt iniuſti ante oculos tuos. O diſti omnes qui operantur iniquitatem: perdes omnes qui loquuntur mendacium. V irum ſanguinum & doloſum abominabitur dñs: ego autem in multitudine miſericordię tuæ. Introibo in domum tuam: adorabo ad templum ſanctũ tuum in timore tuo. Domine deduc me in iuſtitia tua ꝓpter inimicos meos: dirige in cõſpectu tuo viam meam. Quoniam non eſt in ore eorum veritas: cor eorum vanum eſt. Sepulcrum patens eſt guttur eorum: linguis ſuis doloſe agebant: iudica illos Deus. Decidant a cogitationibus ſuis: ſecundum multitudinem impietatum eorum expelle eos: quoniam irritauerunt te domine. Et lætentur omnes qui ſperant in te: in ęternum exultabunt, & habitabis in eis. Et gloriabuntur in te

B omnes, qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedices iuſto. Domine vt ſcuto bonæ voluntatis tuę coronaſti nos. Requiem æternam dona eis domine. Antiphona

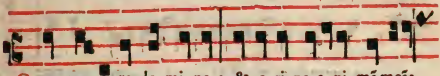

D i rige domi ne Deus me us in conſpectu tu o vi am

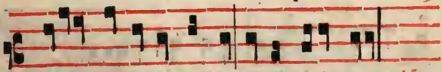

me am. Aña. C on uertere domine. E v o v a e. Ps.

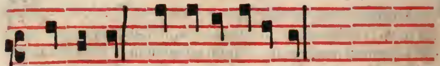
C Domine ne in furore tuo arguas me: Pſalmus. vt ſupra folio 58. cum R equiem ęternam dona eis domine. Antiphona.

C on uer te re do mi ne: & e ri pe a ni mã meã:

quoniam non eſt in mor te qui me mor ſit tu i. Aña.

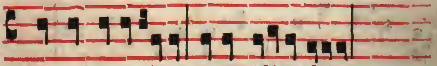

Ne quando. E v o v a e. Pſalmus. D

Domine Deus meus in te ſperaui: ſaluum me fac ex omnibus perſequẽtibus me, & libera me. N e quando rapiat vt leo animam meam: dum non eſt qui redimat, neq; qui ſaluum faciat. Dñe Deus meus ſi feci iſtud: ſi eſt iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidam merito ab inimicis meis inanis. Perſequatur inimicus aĩam meã: & cõprehendat, & conculcet in terra vitã meã & gloriã meã in puluerem deducat. E xurge domine in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum. E t exurge domine Deus meus in precepto quod mandaſti: & ſynagoga populorũ circundabit te: E t propter hanc in altum regredere: dominus iudicat populos. I udica me domine ſecundum iuſtitiam meam: & ſecũdum innocentiam meam ſuper me. C onſumetur nequitia peccatorum, & diriges iuſtum: ſcrutans corda & renes Deus. I uſtũ adiutorium meũ à Dño: qui ſaluos facit rectos corde. D eus iudex iuſtus, fortis & patiens nunquid iraſcetur per ſingulos dies? N iſi conuerſi fueritis gladium ſuum vibrabit: arcum ſuum tetendit, & parauit illum. E t in eo parauit vaſa mortis: ſagittas ſuas ardentibus effecit. E cce parturijt iniuſtitiam: concepit dolorem, & peperit iniquitatẽ. L acum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam, quam fecit. C onuertetur dolor eius in caput eius: & in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet. C onfitebor domino ſecundum iuſtitiam eius: & pſallam nomini Domini altiſſimi. R equiem æternam dona.

Aña. N e quando ra pi at vt le o a ni mam me am:

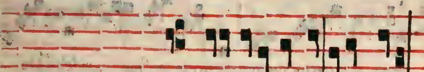

dum non eſt qui redimat, neque qui ſaluum faciat. ſm curiam.

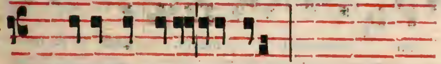
ỳ.

A

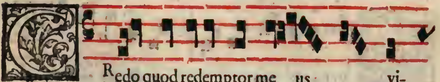

B

Deinde dicitur Pater noſter, qui. ſecret. Quo completo dicat hebdomadarius alta voce verſum. Et ne nos inducas in tentationem. Reſpondeant omnes. Sed libera nos à malo. Tunc lector abſolutæ incipiat lectionem, & eandem terminet ſine Tu autem Domine miſerere nobis. Et ſic legẽtur oẽs lectiones ĩ officio mortuorũ. Lcõ j.

PArce mihi Domine: nihil enim ſunt dies mei. Quid eſt homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? Viſitas eum diluculo: & ſubito probas illum. Vſquequo non parcis mihi, nec dimittis me, vt glutiam ſaliuam meam? peccaui: Quid faciam
C tibi o cuſtos hominum? Quare poſuiſti me contrarium tibi, & factꝰ ſum mihimetipſi grauis? Cur non tollis peccatum meum? & quare non aufers iniquitatem meam? Ecce nunc in puluere dormiam: & ſi mane me quęſieris, non ſubſiſtam. Finita lectione ſecundum vſum patriarchalem, dicitur poſt omnes lectiones. Beati mortui qui in Domino moriuntur. & ſequitur Reſponſorium.

 uit:

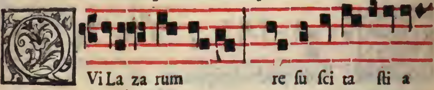
D

E

Lectio ſecunda.

TÆdet animam meam vitę meę, dimittam aduerſum me eloquium meum, loquar in amaritudine animę meę, dicam Deo noli me condemnare. Indica mihi, cur me ita iudices. Nunquid bonum tibi videtur, ſi calumnieris, & opprimas me opus manuũ tuarum, & conſilium impiorum adiuues? Nunquid oculi carnei tibi ſunt? aut ſicut videt homo, & tu vides? Nunquid ſicut dies hominis dies tui? & anni tui ſicut humana ſunt tempora? Vt quęras iniquitatem meam: & peccatum meum ſcruteris. Et ſcias quia nihil impiũ fecerim: cum ſit nemo, qui de manu tua poſſit eruere. ℟. F

monu-

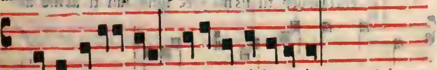

Lectio iij.

Manus tuę domine fecerunt me: & plaſmauerũt me totum in circuitu: & ſic repente precipitas me? Memento quęſo, quod ſicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti? Pelle & carnibus veſtiſti
C me, oſſibus & neruis compegiſti me. Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, & viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum. ℟.

dam a vul tu i rę tu ę. Qui a pec caui ni-
miſ in vita me a. ℣. Commiſſa mea
domine pa ueſco, & an te te e rube ſco, dum ve-
ne ris iu di ca re, no li me con dem na-
re. Quia. ℣. Requiem æternam dona
e is domi ne: & lux perpetu a lu ceat e-
is. Qui a peccaui. In ſecundo nocturno. Aña.
I n lo co pa ſcu æ. E v o v a e. Pſalmus.
D ominus

A Dominꝰ regit me,& nihil mihi deerit:ĩ loco paſcuæ ibi me collocauit. Sup aquã refectiõis educauit me, aĩam meã cõuertit. Deduxit me ſup ſemitas iuſtitiæ, pp nomẽ ſuũ. Nã & ſi ambulauero ĩ medio vmbræ mortis:nõ timebo mala, qm̃ tu mecũ es. Virga tua & baculus tuus,ipſa me cõſolata ſunt. Paraſti ĩ conſpectu meo mẽſam aduerſus eos, q tribulãt me. Impinguaſti in oleo caput meũ calix meus inebriãs quã pclarus eſt. Et miſericordia tua ſubſequat me,oĩbus diebus vitæ meæ. Et vt inhabitẽ in domo dñi, in lõgitudine dierum. Requiem æternam dona eis domine. Antiphona.

B In loco pa ſcu æ. i bi me col lo cauit. Antiphona.

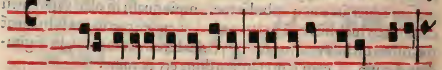

D e li cta. E v o v a e. Pſalmus

AD te dñe leuaui aĩam meã: Deus meus in te cõfido nõ erubeſcã. Neq; irrideãt me inimici mei:etenim vniuerſi q ſuſtinent te, nõ cõfundẽtur. Et cõfundãtur oẽs iniqua agẽtes ſupuacue. Vias tuas dñe demõſtra mihi:& ſemitas tuas edoce me, Dirige me in veritate tua,& doce me,qa tu es Deus ſaluator meus,& te ſuſtinui tota die. Reminiſcere miſerationũ tuarũ dñe,& miſericordiarũ tuarum,

C q̃ a ſæculo ſunt. Delicta iuuẽtutis meę & ignorãtias meas ne memineris. Secũdũ miſericordiã tuã memẽto mei tu pp bonitatẽ tuã dñe. Dulcis & rectus dñs pp hoc legẽ dabit delinquẽtibus in via. Diriget manſuetos in iudicio docebit mites vias ſuas. Vniuerſæ vię dñi miſericordia & veritas, requirentibus teſtamentum eius & teſtimonia eius. Propter nomẽ tuũ dñe ppitiaberis peccato meo multum eſt enim. Quis eſt homo q timet dñm?legẽ ſtatuit ei in via quã elegit. Anima eius in bonis demorabitur,& ſemẽ eius hereditabit terrã. Firmamẽtũ eſt dñs timẽtibus eũ,& teſtamẽtũ ipſius, vt manifeſtetur illis. Oculi mei ſemper ad dñm:qm̃ ipſe euellet de laqueo pedes meos. Reſpice in me,& miſerere mei:quia vnicus & paup ſum ego. Tribulationes cordis mei multiplicatę ſunt, de neceſſi-

tatibus meis erue me. Vide humilitatem meam & laborem meũ,& D
dimitte vniuerſa delicta mea. Reſpice inimicos meos, quoniã mul
tiplicati ſunt: & odio iniquo oderunt me. Cuſtodi animã meã, &
erue me, nõ erubeſcã, qm̃ ſperaui ĩ te. Innocẽtes & recti adheſerũt
mihi: qa ſuſtinui te. Libera deꝰ Iſrael, ex oĩbꝰ tribulatiõibꝰ ſuis. Req.

Añã. D elicta iuuen tu tis me ę & igno ran ti as me as

ne me mi ne ris do mi ne. Antiphona. E

C re do vi de re. E v o v a e. Pſalmus.

DOminꝰ illuminatio mea & ſalꝰ mea: quẽ timebo? Dñs ꝓtector
vitę meę, a quo trepidabo? Dũ appropiãt ſup me nocẽtes, vt
edãt carnes meas. Qui tribulãt me inimici mei: ipſi ĩfirmati ſũt, &
ceciderũt. Si cõſiſtãt aduerſum me caſtra: non timebit cor meũ. Si
exurgat aduerſum me pliũ: ĩ hoc ego ſpabo. Vnã petij a dño, hãc re
quirã, vt ĩhabitẽ ĩ domo dñi oĩbꝰ diebꝰ vitę meæ. Vt videã volũtatẽ
dñi, & viſitẽ tẽplũ eiꝰ. Qm̃ abſcõdit me ĩ tabernaculo ſuo, ĩ die ma- F
loꝝ ꝓtexit me ĩ abſcõdito tabernaculi ſui. In petra exaltauit me, &
nũc exaltauit caput meũ ſup inimicos meos. Circuiui & ĩmolaui in
tabernaculo eiꝰ hoſtiã vociferatiõis: cãtabo & pſalmũ dicam dño.
Exaudi dñe vocẽ meã, quã clamaui ad te, miſerere mei, & exaudi
me. Tibi dixit cor meũ, exquiſiuit te facies mea, faciẽ tuã dñe reqrã.
Ne auertas faciẽ tuẽ a me, & ne declines in ira a ſeruo tuo. Adiutor
meꝰ eſto, nec derelinquas me, neq; deſpicias me Deꝰ ſalutaris meꝰ.
Qm̃ pr̃ meꝰ & mr̃ mea dereliquerũt me, dñs aſſumpſit me. Legem
pone mihi dñe in via tua: & dirige me in ſemitã rectã pp inimicos
meos. Ne tradideris me ĩ aĩas tribulãtiũ me, qm̃ ĩſurrexerũt ĩ me te-

ſtes

A ſtes iniq, & mẽtita ẽ inqtas ſibi. Credo videre bona dñi ĩ terra viuẽtiũ. Expecta dñm, viriľr age, & cõfortet cor tuũ, & ſuſtine dñm. Req.

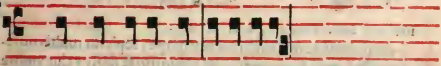

Añã. Credo vi de re bo na domini in terra viuentium. ℣.

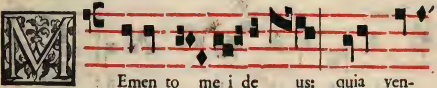
Col lo cet e os do mi nus cum prin ci pi bus. ℞.

B'

Cum prin ci pi bus po pu li ſu i. Tunc ſecrete dicitur Pater noſter. ℣. Et ne nos induc. ℞. Sed libera. Lectio quarta.

Reſponde mihi quantas habeo iniquitates & peccata ſcelera mea & delicta oſtende mihi. Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum? Contra folium quod vento rapitur oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam perſequeris. Scribis enim contra me amaritudines, & conſumere me vis peccatis adoleſcentię meę. Poſuiſti in neruo pedem meum, & obſeruaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum meorum conſideraſti. Qui quaſi C putredo conſumendus ſum, & quaſi veſtimentum, quod comeditur à tinea. Reſponſorium.

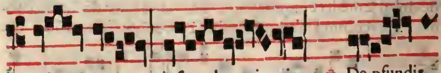

MEmen to me i de us: quia ven-

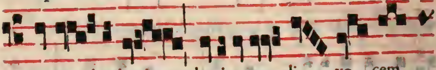

tus eſt vi ta me a. Nec aſpiciat

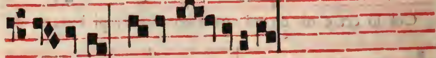
D

a ſpi ci at me vi ſus ho mi nis. ℣. De ꝓfundis

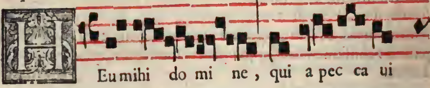
clamaui ad te domi ne:domine exau di vo cem

E

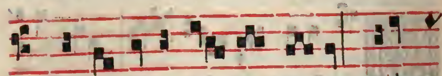
me am. Neca ſpi ci at me. ℟. Lectio quinta.

Homo natus de muliere breui viuens tpe, repletur multis miſe-
rjs. Qui quaſi flos egreditur & cōteritur: & fugit velut vmbra
nunquã in eodẽ ſtatu pmanet. Et dignũ ducis ſup huiuſcemodi ape
rire oculos tuos, & adducere eũ tecum in iudiciũ? Quis pōt facere
mũdũ de immũdo conceptũ ſemine? Nōne tu qui ſolus es? Breues
dies hominis ſunt: numerus menſium eius apud te eſt. Conſtituiſti
terminos eius: q̃ preteriri nō poterũt. Recede ergo paululũ ab eo:
vt quieſcat donec optata veniat, & ſicut mercenarij dies eius. ℟.

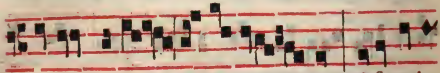

F

Eu mihi do mi ne, qui a pec ca ui

ni mis in vi ta me a: quid

fa ci am mi ſer? v bi fu gi am ni ſi ad
te

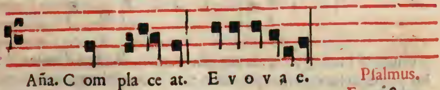
A

Lectio ſexta.

C QVis mihi hoc tribuat, vt inferno ꝓtegas me, & abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus, & conſtituas mihi tẽpus, in quo recorderis mei? Putas ne mortuus homo rurſum viuat? Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego reſpondebo tibi. Operi manuum tuarum porriges dexteram. Tu quidem greſſus meos dinumeraſti: ſed parce peccatis. ℟. vj. Ne recorderis peccata mea. quære ſupra. fol. 143.

In tertio nocturno. Antiphona.

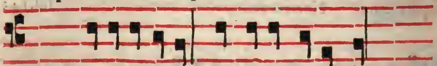

Pſalmus.
Expectans

Expectans expectaui dñm,& intẽdit mihi. Et exaudiuit preces D
meas,& eduxit me de lacu miſerię, & de luto fecis. Et ſtatuit
ſupra petrã pedes meos, & direxit greſſus meos. Et imiſit ĩ os meũ
cãticũ nouũ,carmẽ Deo nr̃o. Videbũt multi,& timebũt, & ſpera-
bũt ĩ dño. Btũs vir cui eſt nomẽ dñi ſpes eiꝰ,& nõ reſpexit ĩ vanita-
tes & ĩſanias falſas. Multa feciſti tu dñe Deꝰ meꝰ mirabilia tua,& co
gitationibꝰ tuis nõ eſt q̃ ſimilis ſit tibi. Annũciaui & locutus ſum:
multiplicati ſunt ſuꝑ numerũ. Sacrificiũ & oblationẽ noluiſti,aures
aũt ꝑfeciſti mihi. Holocauſtũ & ꝓ pcõ nõ poſtulaſti,tũc dixi,ecce ve
nio. In capite libri ſcriptũ eſt de me,vt facerẽ volũtatẽ tuã, Deꝰ meꝰ
volui,& legẽ tuã ĩ medio cordis mei. Annũciaui iuſtitiã tuã ĩ eccl'ia
magna,ecce labia mea nõ ꝓhibebo,dñe tu ſciſti. Iuſtitiã tuã nõ ab-
ſcõdi ĩ corde meo,veritatẽ tuã,& ſalutare tuũ dixi. Non abſcõdi mi E
ſericordiam tuam à concilio multo. Tu autem domine ne longe
facias miſerationes tuas a me: miſericordia tua, & veritas tua ſemꝑ
ſuſceperũt me. Qm̃ circũdederũt me mala, quorũ nõ eſt numerus,
cõprehẽderũt me iniq̃tates meę & nõ potui vt viderẽ. Multiplica-
tæ ſunt ſuꝑ capillos capitis mei.& cor meũ dereliq̃t me. Cõplacet
tibi dñe,vt eruas me,dñe ad adiuuãdũ me reſpice. Cõfundant̃ & re
uereant̃ ſimul q̃ q̃rũt aĩam meã,vt auferãt eã. Cõuertant̃ retrorſũ &
reuereant̃,q̃ volũt mihi mala. Ferãt cõfeſtĩ cõfuſionẽ ſuã,q̃ dicũt mi
hi,euge,euge. Exultẽt & lętent̃ ſuꝑ te oẽs q̃rẽtes te,& dicãt ſemꝑ ma
gnificet̃ dñs,q̃ diligũt ſalutare tuũ. Ego aũt mẽdicus ſum & pauꝑ,
dñs ſolicitus eſt mei. Adiutor meus & ꝓtector meus es tu deus meꝰ
ne tardaueris. Requiẽ ęternã dona eis dñe. Sequitur Antiphona.

F

Complaceat tibi dñe vt eripias me: dñe ad adiuuãdũ me feſtina.

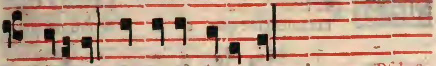
Aña. Sa nado mi ne. E v o v a e. Pſalmus.
Beatus qui intelligit. ℣. Requiem ęternam dona eis domine. Et
lux perpetua luceat eis. ſupra. folio 9. Antiphona

S ana

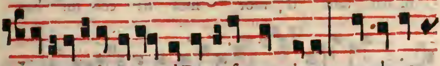
A

S a na domine a nimam meam: qui a peccaui ti bi. Aña.

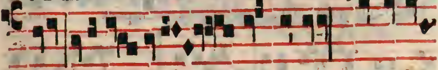

S i ti uit. E v o v a e. Pſalmus.
Quemadmodum deſiderat ceruus ad fon ſupra. fol. 174. Aña.

B

Si ti uit anima mea ad Deum fontem viuum: quando ve-

niam & appare bo ante fa ciem domini. ℣. Ne tradas

be ſti js ani mas con fi ten tes ti bi. ℟. Et ani mas

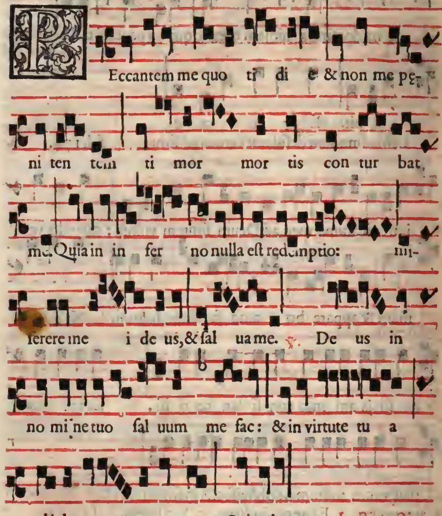
C

pauperum tuorum ne obliuiſcaris in finem. vt ſupra dicitur
Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. Lectio vij.

Spiritus meus attenuabit̃: dies mei breuiabunt̃, & ſolũ mihi ſuper eſt ſepulchrũ. Nõ peccaui: & in amaritudinibus morat̃ oculus meus. Libera me Dñe, & pone me iuxta te: & cuiuſuis man⁹ pugnet cõtra me. Dies mei trãſierũt: & cogitationes meę diſſipatę ſunt torquẽtes cor meũ. Noctẽ verterũt in diẽ: & rurſum poſt tenebras ſpero lucem. Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt: & in tenebris ſtraui lectulum meum. Putredini dixi, pater meus es: mater mea & ſoror mea

mea vermibus. Vbi eſt ergo nunc pręſtolatio mea, & patientia mea? D
Tu es Domine Deus meus. Reſponſorium.

E

F

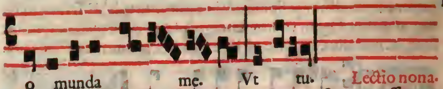
Lectio octaua.

PElli meę cõſumptis carnibus adhęſit os meũ: & derelicta ſunt tãtũmodo labia mea circa dẽtes meos, Miſeremini mei, miſeremini mei ſaltẽ vos amici mei: q̃a manus dñi tetigit me. Quare ꝑſequimini me ſicut Deus, & carnibus meis ſaturamini? Quis mihi tribuat, vt ſcribant̃ ſermones mei? Quis mihi det, vt exarent̃ in libro ſtilo ferreo, vel plũbi lamina, vel celte ſculpant̃ in ſilice? Scio enim q̃ redemptor meus viuit: & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum: &

rurſum

A rurſum circundabor pelle mea:& in carne mea videbo Deum Salua torem meum. Quem viſurus ſum ego ipſe: & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. ℟.

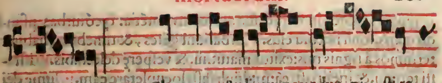

Lectio nona.

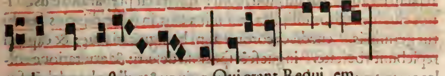
QVarę de vulua eduxiſti me? qui vtinam conſumptus eſſem ne oculus me videret. Fuiſſem quaſi nō eſſem de vtero tranſlatus ad tumulum. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur breui? Dimitte me ergo, vt plangam paululum dolorem meum: antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine, terram miſerię & tenebrarum vbi vmbra mortis & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.

Reſponſorium.

rum. ℣ Clamantes & dicen tes: a lue ni ſti re-

demptor noſter. Qui erant. Requi em.

¶ Supradictum reſponſoriū dicatur tantūmodo, cum fit pro defunctis vigilia trium lectionū, vel nouē lectionū ſine nota. Reſponſoriū. Libera me Domine de morte. cum ſuis verſiculis dicitur ſolummodo in craſtino omnium ſanctorum, & quādocūq; nouē lectiones ꝑ defunctis cum nota dicuntur, quære ſupra. fol. 172. Et repetitur ℟. Libera me domine. Ad laudes incipitur abſolute. Antiphona.

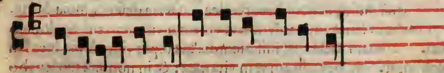

Exultabunt Do mi no. E v o v a e. Pſalmus.

Miſerere mei Deus ſecundū magnā miſericordiā tuā. 61. Aña.

Exultabunt Domino oſſa hu mi li a ta. Antiphona.

Exau di do mi ne. E v o v a e. Pſalmus.

Te decet hymnus Deus in ſiō, & tibi reddet votū in hieruſalē. Exaudi orōnē meā: ad te oīs caro veniet. Verba iniquorū ꝑua luerūt ſup nos: & impietatibus nřis tu ꝓpitiaberis. Beatus quē elegiſti, & aſſumpſiſti, habitabit in atrijs tuis. Replebimur in bonis domus tuæ: ſanctū eſt templū tuum, mirabile in equitate. Exaudi nos Deus ſalutaris noſter: ſpes omnium finium terræ, & in mari longe.

P reparãs mõtes in virtute tua accinctus potẽtia: q̃ cõturbas ꝓfun- D
dũ maris,ſonũ fluctuũ eius. T urbabunt gẽtes, & timebũt q̃ habitãt
terminos à ſignis tuis:exitus matutini,& veſperę delectabis. V iſita-
ſti terram,& inebriaſti eã:multiplicaſti locupletare eam. F lumẽ dei
repletũ eſt aquis:paraſti cibũ illorũ: qm̃ ita eſt pręparatio eius. R i-
uos eius inebriãs,multiplica genimina eius,in ſtillicidijs eius lætabi
tur germinãs. B enedices coronæ anni benignitatis tuę: & cãpi tui
replebunt vbertate. P inguesc ẽt ſpecioſa deſerti: & exultatione col-
les accingentur. I nduti ſunt arietes ouium: & vallés abundabũt fru
mento:clamabunt,etenim hymnum dicent. R equiem.

E

Pſalmus.

D Eus Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitiuit in te anima mea:
quã multipliciter tibi caro mea. I n terra deſer ta,inuia & ina- F
quoſa,ſic in ſancto apparui tibi: vt viderem virtutem tuã & gloriam
tuã. Q uoniam melior eſt miſericordia tua ſuper vitas: labia mea lau
dabunt te. S ic benedicam te in vita mea: & in nomine tuo leuabo
manus meas. S icut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & la
bijs exultatiõis laudabit os meũ. S ic memor fui tui ſup ſtratũ meũ:
in matutinis meditabor in te, quia fuiſti adiutor meus. E t in vela-
mento alarum tuarum exultabo: adhæſit anima mea poſt te, me ſu-
ſcepit dextera tua. I pſi vero in vanum quæſierunt animam meam;
introibunt in inferiora terrę tradentur in manus gladii, partes vul-
pium erunt. R ex vero lętabitur in Deo: laudabũtur oẽs, q̃ iurãt in
co:

A co: quia obſtructum eſt os loquentium iniqua. D eus miſereatur noſtri, & benedicat nobis: illuminet vultum ſuum ſuper nos, & miſereatur noſtri. V t cognoſcamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus ſalutare tuum. C onfiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes. L ętentur, & exultent gentes, quoniam iudicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis. C õfiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum ſuũ. B enedicat nos Deus Deus noſter, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ. R equiem æternam. Antiphona.

Antiphona.

Pſalmus.

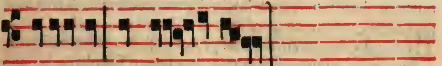
E Go dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas inferi. Q uęſiui reſiduum annorum meorum: dixi non videbo Dñm Deum in terra viuentium. N on aſpiciam hominem vltra, & habitatorem quietis. G eneratio mea ablata eſt, & conuoluta eſt à me: quaſi tabernacula paſtorũ. P ræciſa eſt velut à texente vita mea, dum C adhuc ordirer ſuccidit me, de mane vſq; ad veſperã finies me. S perabã vſq; ad mane, quaſi leo ſic cõtriuit oĩa oſſa mea. D e mane vſque ad veſperam finies me, ſicut pullus hirũdinis ſic clamabo, meditabor vt columba. A ttenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in excelſo. D ñe vim patior, reſpõde ꝓ me, quid dicã? aut q̃d reſpõdebit mihi, cũ ipſe fecerim? R ecogitabo tibi oẽs annos meos in amaritudine animę meę. D ñe ſi ſic viuitur, & in talibus vita ſpiritus mei, corripies me & viuificabis me: ecce in pace amaritudo mea amariſſima. T u aũt eruiſti animã meã, vt nõ periret, ꝓieciſti poſt tergũ tuũ oĩa peccata mea. Q uia nõ infernus cõfitebit tibi, neq; mors laudabit te, nõ expectabũt q̃ deſcendũt in lacũ veritatẽ tuam. V iuens viuens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie, pater filijs notam faciet veritatem tuam. D omine ſaluum me fac, & pſalmos noſtros cantabi

mus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo domini. ℟ equiem. Aña. D

& cre-

A

credit inme,non morietur in ęternum.

Qua aña finita dr̃ P r̃ nr̃. ſec. ℣. Et ne nos ind. ℟. Sed lib. nos a ma. p̃s. De profundis. fol. 190. ¶ Nota q̃ p̃s. De profundis. dicitur ad laudes defunctorum diebus ferialibus: & nullo alio tpe dr̃. Sed dicto verſu. Et ne nos. & rñſo. Sed libe. dicantur verſus ſequentes. ſcilicet ℣. A porta inferi: ℟. Erue dñe animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meã. ℟. Et clamor me⁹ ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus.

B DEus, qui inter apoſtolicos ſacerdotes, famulos tuos pontificali, ſeu ſacerdotali feciſti dignitate vigere, pręſta quęſumus, vt eorum quoque perpetuo aggregentur conſortio. Oratio.

DEus, venię largitor, & humanę ſalutis amator, quęſumus clemẽtiam tuam, vt noſtræ congregationis fratres, ſorores propinquos, & benefactores, qui ex hoc ſeculo tranſierunt, beata Maria ſẽper virgine intercedente cum omnibus ſanctis tuis, ad ꝑpetuę beatitudinis conſortium peruenire concedas. Oratio.

FIdelium Deus omnium conditor & redemptor, animabus famulorũ famularũq; tuarũ remiſſionẽ cunctorum tribue peccatorũ, vt indulgentiam, quã ſemper optauerunt, pijs ſupplicationibus conſequanrur. Qui viuis & regnas cum Deo patre in vnita. ℣. Requiẽ

C ęternam donã eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ¶ Vel dicatur vna de infraſcriptis orationibus. ¶ In die depoſitionis defũcti. Oratio.

DEus, cui proprium eſt miſerere ſemper & parcere, te ſupplices exoramus pro anima famuli tui N quam hodie de hoc ſeculo migrare iuſſiſti, vt non tradas eum in manibus inimici, neq; obliuiſcaris in finem: ſed iubeas eum a ſanctis angelis ſuſcipi, & ad patriã paradiſi perduci, vt quia in te ſperauit, & credidit, non pęnas ęternas ſuſtineat, ſed gaudia ſempiterna poſſideat. Per dominum noſtrum. ¶ In die 3. 7. vel trigeſimo depoſitionis defũcti. Oratio.

QVęſumus domine, vt animę famuli tui N. cuius depoſitionis diẽ tertium, vel ſeptimũ, vel trigeſimũ cõmemoram⁹ ſancto-

rum atq; electorum ſuorum largiri digneris conſortiũ, & rore miæ D
tuę perennem infundas. Per dñm no. ¶ Pro viro defuncto. Oratio.

INclina domine aurem tuam ad preces noſtras, quibus miſericordiam tuam ſupplices deprecamur: vt animam famuli tui N. quã de hoc ſeculo migrare iuſſiſti, in pacis ac lucis regione conſtituas, & ſanctorum tuorum iubeas eſſe conſortem. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. ¶ Pro vna defuncta. Oratio.

QVęſumus domine pro tua pietate miſerere animæ famulæ tuę N. & à contagijs mortalitatis exutam, in ęternę ſaluationis partem reſtitue. Per dominum. ¶ Pro patre, & matre, Oratio.

DEus qui nos patrem & matrem honorare pręcepiſti, miſerere clementer animabus patris & matris meę: eorumq; peccata dimitte: me que eos in ęternę claritatis gaudio fac videre. Per dominum noſtrum. E ¶ Pro pluribus parentibus. Oratio.

DEus, qui nos patrem & matrem honorare pręcepiſti, miſerere clementer animabus parentum noſtrorum: eorumque peccata dimitte: noſque eos in ęternæ claritatis gaudio fac videre. Per dominum noſtrum. ¶ Pro pluribus defunctis. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, cui nũquam ſine ſpe miſericordiæ ſupplicatur, propitiare animabus famulorum famularũque tuarum, vt qui de hac vita in tui nominis confeſſione deceſſerũt ſanctorum tuorum numero facias aggregari. Per dominum. ℣. Requiem æternam dona eis domine. ℞. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requieſcant in pace. ℞. Amen.

¶ Sequitur miſſa pro defunctis in cantu.

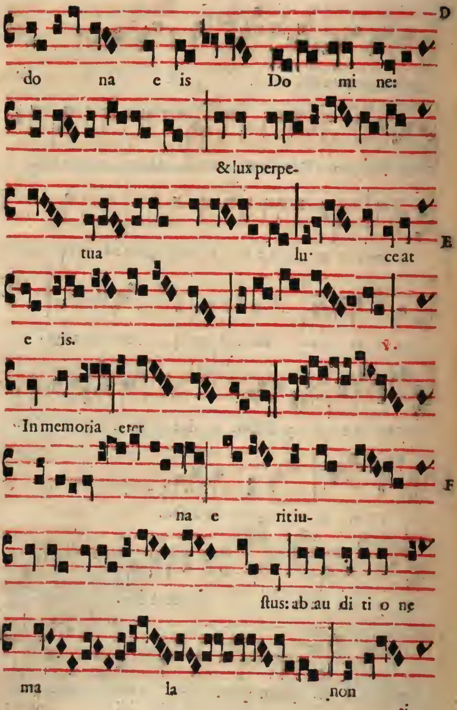
¶ Miſſa in agenda pro mortuis. F

Cap. 38.

&

A
&lux perpetua lu ce at e is. ps. Te
de cet hymnus Deus in Sion, & tibi reddetur votum in Ie ru-
B
ſa lem: ex au di ora ti o nem me am: ad te om nis
ca ro ve ni et. Re qui em ę ter nam.
K y ri e e 3 leiſon. C hri ſte e 3 le i ſon.
C
K y ri e e le i ſon. ij.
K y ri e e le i ſon. j. Grad.
R E quiem ę ter nam

D
do na e is Do mi ne:
& lux perpe-
tua lu ceat
E
e is.
℣.
In memoria eter
na e ritiu-
F
ſtus: ab au di ti o ne
ma la non
ti-

A
ti me bit.
Tractus.
A B ſol ue Do mi ne a ni-
B
mas omnium fidelium defuncto rum
ab omni vin cu lo deli cto-
rum ℣. Et gra tia tu a il lis ſuccur ren-
C
te mereantur e ua de re iu di cium vl-
ti o nis, ℣. Et lu cis ęter nę
beatitu di ne per fru i.
Sequitur

Sequitur ſequentia.
D I es irę di es il la, ſol uet ſe clum in fa-
uil la: te ſte Da uid cum Sy bil la. Q uan tus
tremor eſt futurus: quando iudex eſt venturus cuncta ſtricte di-
ſcuſſurus. T uba mirum ſpar gens ſonum p ſepulcra regio-
num, coget om nes ante thronum. M ors ſtupebit &
natura: cum reſurget creatura iudican ti reſponſura.
L iber ſcriptus pro fere tur: in quo totum contine tur: vn-
de
D
E
F

A
de mundus iudicetur. I udex ergo cum ſedebit:quicquid
latet appare bit:nil inultum remanebit. Q uid ſum miſer
B
tūc dicturus? quē patronū rogaturus? dum vix iuſtus ſit ſecurus.
R ex tremendę maieſtatis, qui ſal uandos ſaluas gratis, ſalua
me fons pi e tatis. R ecor da re Ie ſu pie, quod
C
ſum cauſa tuę vi æ, ne me per das illa die. Q uęrens
me ſe di ſti laſſus, redemiſti crucem paſſus: tantus la-
bor non ſit caſſus. I uſte iudex vl tionis, donum fac remiſ-
ſionis

D
ſi o nis, ante diem ra ti onis. I n gemiſco tanquã reus:
culpa rubet vultus meus, ſupplicanti parce deus. Q ui Ma-
E
riam abſoluiſti, & latronem exaudiſti, mihi quoq; ſpem dediſti.
P reces meę non ſunt dignę, ſed tu bone fac benigne, ne pe-
renni cremer igne. I nter oues locum præ ſta: & ab hę-
F
dis me ſequeſtra, ſtatuens in parte dextra. C onfutatis
ma ledictis, flammis acribus addictis, voca me cũ bene-
di ctis. O ro ſupplex & acclinis: cor contritũ quaſi cinis, gere

curam

curá me i finis. L acrymoſa dies il la, qua reſurget ex
fauilla. I udicandus homo reus huic ergo pa ce deus
P ie Ieſu domine dona e is re quiem. A men. Offer.
D Omine Ieſu Chriſte rex glo-
ri e, li be ra a ni mas om ni um fi de li um
defunctorum de pœnis infer ni, & de profundo la cu:
libera eas de o re le o nis: ne abſorbeat
eas tar tarus, ne cadant in obſcu ro: ſed ſigni fer
ſanctus

D
ſanctus Michael repræſentet e as in lu cem
ſan ctam. Quam o lim Abra hę pro mi ſi ſti & ſe-
E
mi ni e ius. ℣. Ho-
ſti as & preces tibi Domi ne laudis of fe ri mus:
tu ſu ſci pe pro a ni mabus il lis, qua rum
F
hodi e me mo ri am fa cimus, fac e as Domine de morte
tranſi re ad vit m. Quam o lim Abrahę pro miſi ſti.
S
Anctus , Sanctus , Sanctus dominus Deus
ſabaothi.

ſaba oth; Ple ni ſunt cæ li & ter ra glo ri a tua,
ho ſan na in ex cel ſis. Be ne di ctus qui venit in no-
mi ne do mi ni, ho ſan na in ex cel ſis.
Gnus De i, qui tol lis pec ca ta mun-
di, do na e is re qui em. A Gnus De i, qui
tol lis peccata mundi do na e is requiem. A Gnus
Dei, q tollis peccata mũdi, dona eis requiẽ ſempiternã. Cõm.
Vx æ ter na lu ce at e is Do mi ne,
Cum

D

E

¶Ordo viſitandi tumulos defunctorum. Cap. 39.

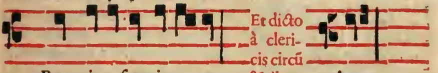
ORdo viſitandi tumulos defunctorum immediate, poſtquam pro eis cantata fuerit miſſa, in die depoſitionis eorum tertio, ſeptimo, trigeſimo, vel anniuerſario. Cũ miſſa pro aliquo defuncto decantanda fuerit, ante inchoationem miſſæ ſacriſta, vel alius, cui ipſe commiſerit, pannum nigrum ſuper ſepulchrum illius defuncti apponat, & duo candelabra cum duobus cereis accenſis, vnum ad caput, aliud ad pedes collocare non obliuiſcatur. Tempore vero cõgruo dictus ſacriſta campanam pulſet, vt tali ſigno clerici ad ſepulchrum defuncti proceſſionaliter viſitandum conuenire poſſint. Et dũ cantatur. **Agnus Dei,** præparentur ab ipſo ſacriſta aqua benedicta, F
incenſum, & pluuiale nigrum, vel viride. Et data benedictione à ſacerdote, completa miſſa, & inchoato à cantoribus reſponſorio. **Qui Lazarum reſuſcitaſti à monumento.** ſupra. **folio 195.** Acolyt⁹ accepta cruce vadat ad ſepulchrum defuncti, ipſumque ſequantur clerici bini & bini, ita quod vltimo loco veniat ſacerdos pluuiali indutus, & in manu librum geſtans habens à dextris diaconum cum aqua benedicta, à ſiniſtris vero ſubdiaconum cum incenſo. Cum autem ad ſepulchrum ventum fuerit, acolytus cum cruce & hebdomadarius cum miniſtris, & omnes alij clerici ſacerdotes, ſiue fratres circa ſepulchrum ordinate ſe diſponant. Et hebdomadarius accipiat aquam benedictam de manu diaconi, & aſpergat ſepulcrum defun-

ſcti, deinde thuribulum, vt idem adoleat incenſo. Quibus peractis, & reſponſorio finito, cantor cum primo choro dicat Kyrie eleiſon. folio 172. Et eo finito, ſacerdos dicat alta voce Pater noſter. dicat totum ſecreto. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

ABſolue quęſumus Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum: vt in reſurrectionis gloria inter ſanctos & electos tuos reſuſcitatus reſpiret. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Pro vna defuncta. Oratio.

B INueniat, q̃s dñe, anima famulę tuę lucis ęternę conſortiũ, cuius perpetuæ miſericordiæ conſecuta eſt ſacramentum. Per Chriſtũ dominum. ℟. Amen. ¶ Pro pluribus defunctis. Oratio.

DEus vita viuentium, ſpes morientium ſalus omnium in te ſperantium, pręſta propitius: vt animæ famulorum famularũq; tuarum à noſtrę mortalitatis nexibus abſolutę, beata Maria ſemper virgine intercedente, in perpetua cum ſanctis tuis luce lętentur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ℣. Requiem ęternam dona eis. ℟. Et lux perpetua luceat eis. Deinde cantores dicant.

Re qui e ſcant in pa ce. Amen.

C Cãtores immediate incipiãt reſpõſoriũ. Memẽto mei Deus? f. 178. Et dum cantatur prędictũ reſpõſoriũ reuertãtur in eccleſiã. Et poſtquã reuerſi fuerint, ſtent ordinate in choro: & finito reſpõſorio, ſacerdos dicat alta voce. Pater noſter. & eo in ſilentio dicto, ſubiungat verſum. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amẽ. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

TIbi dñe cõmendamus animã famuli tui N. vt defunctus ſeculo tibi viuat, & quæ per fragilitatem mundanę conuerſationis peccata commiſit, tu venie miſericordiſſimæ pietatis abſterge: Per Chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. ¶ Pro vna defuncta. Oratio.

Tibi dñe commendamus animam famulę tuę N. vt defuncta ſeculo tibi viuat: & quę per fragilitatē mundanę conuerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſimę pietatis abſterge. Per Chriſtum dñm noſtrum. ℞. Amen. D ¶ Pro pluribus defunctis, Oro.

Tibi dñe cōmēdamus animas famulorũ famularumq; tuarum, & omniũ fideliũ defunctorũ, vt defuncti ſęculo tibi viuant: & quę per fragilitatē mundanę conuerſationis peccata cōmiſerunt, tu venia miſericordiſſimę pietatis abſterge. Per Chriſtum. ℞. Amen.

SEPTEM PSALMI
POENITENTIALES. Cap. 40.

Ne reminiſcaris. ps. Domine ne in furore. j. folio 60. Pſalſ. E

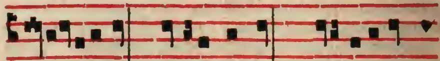
Beati quorũ remiſſæ ſunt iniquitates: & quorũ tecta ſunt peccata. Beatus vir cui nō imputauit dñs peccatũ: nec eſt in ſpiritu eius dolus. Qm̃ tacui inueterauerũt oſſa mea: dum clamarem tota die. Qm̃ die ac nocte grauata eſt ſuper me manus tua: cōuerſus ſum in ęrumna mea, dum configitur ſpina. Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſtitiā meā nō abſcōdi. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam dño: & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te om- F nis ſanctus, in tempore opportuno. Veruntamen in diluuio aquarum multarũ, ad eũ non approximabũt. Tu es refugiũ meũ à tribulatione, quę circundedit me: exultatio mea erue me à circũdātibus me. Intellectũ tibi dabo, & inſtruā te in via hac qua gradieris: firmabo ſuper te oculos meos. Nolite fieri ſicut equus & mulus: quibus non eſt intellectus. In chamo & fræno maxillas eorũ cōſtringe: qui nō approximāt ad te. Multa flagella peccatoris: ſperātes autem in dño miſericordia circundabit. Lętamini in dño & exultate iuſti: & gloriamini oēs recti corde. Gloria patri. ps. Dñe ne in furore tuo arguas me. ij. ſupra. folio 60. ps. Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. ſupra. folio 61. Pſalmus.

Domine

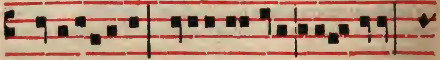
A D Omine exaudi orationẽ meam, & clamor meus ad te veniat.
N ō auertas faciẽ tuã à me: in quacunque die tribulor, inclina
ad me aurẽ tuam. I n quacunq; die inuocauero te: velociter exaudi
me. Q uia defecerũt ſicut fumus dies mei, & oſſa mea ſicut cremiũ
aruerunt. P ercuſſus ſum vt fœnum, & aruit cor meum: quia oblitus
ſum comedere panẽ meũ. A voce gemitus mei, adhęſit os meũ car-
ni meę. S imilis factus ſum pellicano ſolitudinis: factus ſum ſicut ny
cticorax in domicilo. V igilaui, & factus ſum ſicut paſſer ſolitarius
in tecto. T ota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui lauda-
bant me aduerſum me iurabant. Q uia cinerem tanquam panem
manducabam, & potũ meum cum fletu miſcebam. A facie iræ indi
gnationis tuæ: quia eleuans alliſiſti me. D ies mei ſicut vmbra decli-
B nauerunt: & ego ſicut fęnũ arui. T u autem dñe in æternum perma
nes, & memoriale tuum in generatione & generationem. T u exur
gẽs miſereberis ſion: quia tempus miſerendi eius, quia venit tẽpus.
Q m placuerunt ſeruis tuis lapides eius, & terræ eius miſerebuntur.
E t timebunt gentes nomen tuũ dñe, & omnes reges terræ gloriam
tuam. Q uia ędificauit dñs ſion, & videbitur in gloria ſua. R eſpexit
in orationem humilium: & non ſpreuit preces eorum. S cribantur
hæc in generatione altera: & populus qui creabitur laudabit dñm.
Q uia proſpexit de excelſo ſancto ſuo: dñs de cælo in terram aſpexit.
V t audiret gemitus compeditorum: vt ſolueret filios interemptorũ.
V t annuncient in ſion nomen dñi: & laudem eius in Hieruſalem.
I n conueniendo populos in vnum, & reges, vt ſeruiant dño. R e-
ſpondit ei in via virtutis ſuæ: paucitatem dierum meorum nuncia
C mihi. N e reuoces me in dimidio dierum meorum: in generatione
& generationem anni tui. I nitio tu dñe terram fundaſti: & opera
manuum tuarum ſunt cęli. I pſi peribunt, tu autem permanes: &
omnes ſicut veſtimentum veteraſcent. E t ſicut opertorium muta-
bis eos & mutabuntur: tu autẽ idem ipſe es, & anni tui non deficiẽt.
F ilij ſeruorum tuorum habitabunt: & ſemen eorum in ſeculum di-
rigetur. G loria patri. Pſal. D e profundis clamaui ad te domine:
ſupra. folio 190. Pſalmus. D omine exaudi orationem meam, auri
bus perci. ſupra. folio 175. Aña. Ne reminiſcaris domine delicta
noſtra, vel parentum noſtrorum: neq; vindictam ſumas de peccatis
noſtris. Oratio dicenda ante litanias.

INenarrabilem magnitudinis tuę potentiam omnipotens Deus petimus & oramus: vt nos patriarcharum fides ędificet, prophetarum ſcientiam illuminet, apoſtolorum charitas ad Dei noſtri & mutuam fraternę dilectionis charitatem inuitet, martyrum tolerantia corroboret, confeſſorum perſeuerantia confirmet, & omnia exēpla ſanctorum inſtruāt, ac precipua illorum inuocamus merita, quorum nomina in libro vitę ſcripta eſſe non dubitamus: vt pro nobis & pro omnibus in hoc loco & in toto mundo famulantibus ante te Deum noſtrum interceſſores adeſſe dignentur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟ Amen. D

Litania. Cap. 41.

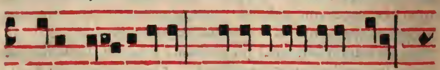
K yrie e le iſon. C hriſte e le i ſon. C hriſte audi nos. E

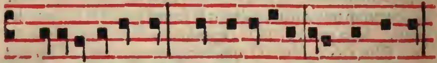
C hriſte exaudi nos. P ater de cęlis Deus miſerere nobis.

F ili redemptor mundi Deus, miſerere nobis. S piritus ſancte F

Deus, miſerere nobis. S ancta Trinitas vnus Deus,

mi ſe re re no bis. S an cta Maria o ra pro no bis.

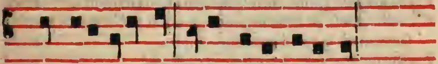
S ancta virgo virginum ora. S ancte Michael ora.

S ancta Dei genitrix ora. S ancte Gabriel ora.

S ancte

A Sancte Raphael ora.
Oẽs ſcĩ angeli & archang. orat.
Oẽs ſcĩ btõrũ ſpũum ordi. orat.
Sancte Ioannes Baptiſta ora.
Oẽs ſcĩ pĩarchę & ꝓphe. orate.
Sancte Petre ora.
Sancte Paule ora.
Sancte Andrea ora.
Sancte Iacobe ora.
Sancte Ioannes ora.
Sancte Thoma ora.
Sancte Iacobe ora.
B Sancte Bartholomęe ora.
Sancte Matthęe ora.
Sancte Simon ora.
Sancte Thadęe ora.
Sancte Matthia ora.
Sancte Barnaba ora.
Sancte Marce ora.
Sancte Luca ora.
Omnes ſancti apoſtoli & euangeliſtę orate.
Oẽs ſancti diſcipuli Dñi orate.
Oẽs ſancti Innocentes orate.
C Sancte Stephane ora.
Sancte Laurenti ora.
Sancte Vincenti ora.
Sancte Fabiane ora.
Sancte Sebaſtiane ora.
Sancti Ioãnes & Paule orate.

Sancti coſma & Damiane orat.
Scti Geruaſi & protaſi orate.
Omnes ſancti Martyres orate.
Sancte Sylueſter ora.
Sancte Gregori ora.
Sancte Martine ora.
Sancte Auguſtine ora.
Sancte Ambroſi ora.
Sancte Hieronyme ora.
Sancte Nicolae ora.
Omnes ſancti pontifices & confeſſores orate.
Omnes ſancti Doctores orate.
Sancte Benedicte ora.
Sancte Dominice ora.
Sancte Franciſce ora.
Sancti Antoni ora.
Omnes ſancti monachi & eremitę orate.
Oẽs ſcĩ ſacerdotes & leui. orate.
Scã Maria Magdalena orate.
Sancta Agnes ora.
Sancta Lucia ora.
Sancta Cęcilia ora.
Sancta Agatha ora.
Sancta Catherina ora.
Sancta Margarita ora.
Oẽs ſcẽ virgines & viduę orate.
Omnes ſancti & ſanctę Dei intercedite pro nobis.

P ro pi ti us e ſto par ce no bis do mi ne.
propitius eſto: exaudi nos dñe. Ab omni malo libera nos dñe.

A b omni peccato libe.
A b ira tua lib.
A b inſidijs diaboli libe.
A ſubitanea & improuiſa morte libe.
A b ira & odio & omni mala voluntate libe.
A fulgure & tempeſtate libe.
A ſpiritu fornicationis libe.
A morte perpetua libe.
P er myſterium ſanctę incarnationis tuę libe.

P er aduentum tuum libe. D
P er natiuitatem tuam libe.
P er baptiſmum & ſanctum ieiunium tuum libe.
P er crucē & paſſionem tuā libe.
P er mortē & ſepulturā tuā libe.
P er ſctām reſurrect. tuam libe.
P er admirabilem aſcenſionem tuam libe.
P er aduentum ſpiritus ſancti paracliti libe.
I n die iudicij libe.

E

V t nobis parcas te rog.
V t nobis indulgeas te rog.
V t ad veram pęnitentiam nos perducere digneris te rog.
V t eccleſiam tuam ſanctam regere & conſeruare digneris te rog.
V t domnum apoſtolicū & omnes eccleſiaſticos ordines in ſancta religione conſeruare digneris te rog.
V t inimicos ſanctę eccleſię humiliare digneris te rog.
V t regibus & principibus chriſtianis pacem & veram concordiam donare digneris. te rog. F
V t cūcto populo chr̄iano pacē & vnitatem largiri digneris, te rog.
V t noſmetiſos in tuo ſancto ſeruitio cōfortare & conſeruare digneris te rog.
V t mentes noſtras ad cęleſtia deſideria erigas, te rog.
V t oībus bn̄factoribus nr̄is ſempiterna bona retribuas, te rog.
V t animas noſtras, fratrum, propinquorum, & benefactorum noſtrorum ab ęterna damnatione eripias, te rog.
V t fructus terrę dare & conſeruare digneris, te rog.
V t omnibus fidelibus defunctis requiē ęternam donare dig. te rog.
V t nos exaudire digneris te rog.

Fili

A Fili Dei, te rogamus audi nos.

A gnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis domine.
A gnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos domine.
A gnus Dei, qui tollis peccata mundi, miſerere nobis.
C hriſte audi nos. C hriſte exaudi nos. K yrie eleiſon. C hriſte eleiſ. K yrie eleiſon. P ater noſter. ℣. Et ne nos. pſ. D eus in adiuto. &c. ℣. Saluos fac ſeruos tuos, & ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Eſto nobis domine turris fortit. ℟. A facie inimici. ℣. Ni-
B hil proficiat inimicus in nobis ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere nobis. ℣. Domine non ſecundum peccata noſtra facias nobis. ℟. Neq; ſecundum iniquitates noſtras retribuas nobis. ℣. Oremus pro papa noſtro. ℟. Dominus conſeruet eum & viuificet eum & beatum faciat eum in terra: & nón tradat eum in animam inimicorum eius. ℣. Oremus pro benefactoribus noſtris. ℟. Retribuere dignare domine omnibus noſtris bona facientibus propter nomen ſanctum tuum vitam ęternam. ℣. Oremus pro fidelibus defunctis. ℟. Requiem ęternam. &c. & lux perpe. &c. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣ Pro fratribus noſtris abſentib. ℣. Saluos fac ſeruos tuos. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eos. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor.
C ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

DEus cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, ſuſcipe deprecationē noſtrā: & nos & omnes famulos tuos, quos delictorum cathena conſtringit, miſeratio tuæ pietatis abſoluat. Oratio.

EXaudi, q̄s dñe, ſupplicū preces, & cōfitētiū tibi parce pctis: vt pariter nobis indulgētiā tribuas benignus & pacem. Oratio.

INeffabilem nobis domine miſericordiam tuam clementer oſtende: vt ſimul nos & a peccatis omnibus exuas, & à pęnis, quas pro his meremur, eripias. Oratio.

DEus, qui culpa offenderis, pænitentia placaris, preces populi tui ſupplicantis propitius reſpice: & flagella tuæ iracundiæ, quę pro peccatis noſtris meremur, auerte. Oratio.

 Omnipotens

OMps ſempit.rne Deus, miſerere famulo tuo papę noſtro N & D. dirige eum ſm tuā clementiā in viā ſalutis ętternę: vt te donan te tibi placita cupiat, & tota virtute perficiat. Oratio.

DEus, a quo ſancta deſideria, recta conſilia, & iuxta ſunt opera da ſeruis tuis illam, quam mundus dare non poteſt pacem: vt & corda noſtra mandatis tuis dedita, & hoſtium ſublata formidine, tempora ſint tua protectione tranquilla. Oratio.

VRe igne ſcti ſpiritus renes noſtros, & cor noſtrum dñe: vt tibi caſto corpore ſeruiamus, & mundo corde placeamus. Orõ.

FIdelium Deus omnium conditor & redemptor, animabus famulorum famularumq; tuarum remiſſionem cunctorum tribue peccatorum, vt indulgentiam, quam ſemper optauerunt, pijs ſupplicationibus conſequantur. Oratio.

E

ACtiones noſtras, quęſumus domine, aſpirando pręueni, & adiuuando proſequere: vt cuncta noſtra oratio & operatio a te ſemper incipiat, & per te cœpta finiatur. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui viuorum dominaris ſimul & mortuorum, omniumque miſereris, quos tuos fide & opere futuros eſſe prænoſcis, te ſupplices exoramus: vt pro quibus effundere preces decreuimus, quoſq; vel præſens ſeculum adhuc in carne retinet, vel futurum iam exutos corpore ſuſcepit, intercedentib⁹ omnibus ſanctis tuis, pietatis tuæ clementia, omnium delictorum ſuorum veniam conſequantur. Per dominum. ℣ Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣ Benedicamus domino. ℟. Deo gratias. ℣ Exaudiat nos omnipotens & miſericors dominus. ℟. Amen.

¶ Pſalmi graduales, in feriali officio dicendi tantum in Quadrageſima. Cap. 42. F

CAnticum graduum ante inchoationem matutini abſolute incipitur. Pſalmi dñr ſedendo: orationes vero & verſiculi flexis genibus: & omnia per ordinem, vt hic ſequitur. Pſalmus. Ad dominum cum tribularer clamaui. folio 160. Et dicuntur hi primi pſalmi ſine Gloria patri. & Requiem ęternam. vltimo excepto. Leuaui oculos meos in montes, vnde ve. fol. 163. Pſalmus.

LÆtatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi: in domũ dñi ibimus. Stantes erant pedes noſtri in atrijs tuis Hieruſalem. Hieruſalẽ, quæ ædificatur vt ciuitas: cuius participatio eius in idipſum. Illuc

enim

A enim aſcenderunt tribus, tribus dñi, teſtimonium Iſrael:ad confitē-
dum nomini dñi. Quia illic ſederūt ſedes in iudicio: ſedes ſuper do
mum Dauid. Rogate quę ad pacē ſunt Hieruſalē: & abundantia di
ligentibus te. Fiat pax in virtute tua:& abundantia in turribus tuis.
Propter fratres meos & proximos meos, loquebar pacē de te. Pro
pter domum Domini Dei noſtri, quęſiui bona tibi. Pſalmus.

AD te leuaui oculos meos: qui habitas in cęlis. Ecce ſicut oculi
ſeruorum in manibus dominorum ſuorum. Sicut oculi ancil
le in manibus dñę ſuę:ita oculi noſtri ad dñm Deū nrm, donec mi-
ſereatur noſtri. Miſerere nri dñe, miſerere nri: quia multum repleti
ſumus deſpectione. Quia multum repleta eſt anima noſtra: oppro-
brium abundantibus & deſpectio ſuperbis. Pſalmus

B NIſi quia Dñs erat in nobis: (dicat nunc Iſrael) niſi qa dñs erat
in nobis. Cū exurgerēt hoīes in nos. forte viuos deglutiſſent
nos. Cum iraſceretur furor eorum in nos:forſitan aqua abſorbuiſ-
ſet nos. Torrentem pertranſiuit anima noſtra:forſitan pertranſiſſet
anima noſtra aquam intolerabilem. Benedictus Dñs, qui nō dedit
nos in captionem dentibus eorum. Anima nr̄a ſicut paſſer erepta
eſt de laqueo venātiū. Laqueus cōtritus eſt: & nos liberati ſumus.
Adiutoriū noſtrū ī nomine Dñi:qui fecit cęlum & terrā. Requiem
ęter. Et lux perpetua luce. Pr̄ nr̄. ſecre. ℣ Et ne nos. ℟. Sed libera.
℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requieſcant
in pace. ℟. Amen. ℣ Dñe exaudi. ℟ Et clamor. ℣. Dominus vo-
biſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

C ABſolue qs dñe aīas famulorū famularūq; tuarum, & oīum fi-
deliū defunctorum ab oī vinculo delictorum:vt in reſurrectio
nis gloria inter ſanctos & electos tuos reſuſcitati reſpirēt. Per. ps.

QVi cōfidunt in dño, ſicut mons ſion:nō cōmouebit in ęternū,
qui habitat in Hieruſalem. Montes in circuitu eius,& domin*
in circuitu ppli ſui:ex hoc nunc & vſque in ſeculum. Quia non relī
quet dñs virgā peccatorum ſuper ſortē iuſtorum:vt nō extēdāt iuſti
ad iniquitatē manus ſuas. Benefac dñe bonis & rectis corde. De-
clinantes autem in obligationes adducet dñs cum operantibus ini-
tatem:pax ſuper Iſrael. Gloria patri,& filio. Pſalmus.

IN cōuertendo dñs captiuitatem ſion: facti ſumus ſicut conſolati.
Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum:& lingua noſtra exultatio
ne.

ne. Tunc dicent inter gentes, magnificauit dn̄s facere cum eis. D.
Magnificauit dn̄s facere nobiſcum: facti ſumus lętantes. Conuerte dn̄e captiuitatem noſtram: ſicut torrens in auſtro. Qui ſeminant in lacrymis: in exultatione metent. Euntens ibant & flebant: mittẽtes ſemina ſua. Venientes autem venient cum exultatione: portantes manipulos ſuos. Gloria patri. Pſalmus.

NIſi dn̄s ędificauerit domum: in vanum laborauerunt qui ędificant eam. Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem: fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere: ſurgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum: ecce hæreditas dn̄i, filij merces fructus vẽtris. Sicut ſagittæ in manu potentis: ita filij excuſſorum. Beatus vir, qui impleuit deſiderium ſuum ex ipſis: non confundetur cum loquetur E
inimicis ſuis in porta. Gloria patri. cum Beati omnes qui timent dominum: qui ambu. ſupra. folio 39. Pſalmus.

SÆpe expugnauerunt me à iuuentute mea: dicat nunc Iſraël. Sępe expugnauerunt me à iuuentute mea: etenim non potuerunt mihi. Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitatem ſuam. Dominus iuſtus concidet ceruices peccatorum: confundantur & conuertantur retrorſum omnes qui oderunt ſion. Fiant ſicut fænum tectorum, quod priuſquam euellatur, exaruit. De quo non implebit manum ſuam qui metet: & ſinum ſuũ qui manipulos colliget. Et non dixerunt qui præteribant, benedictio domini ſuper vos: benediximus vobis in nomine domini. Gloria patri. Kyrie eleiſon Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. ℣. Pater nr̄. F
ſecre. ℣ Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Memento congrationis tuæ: ℟. Quã poſſediſti ab initio. ℣ Domine exaudi: ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

DEus cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram: & nos & omnes famulos tuos, quos delictorum cathena conſtringit, miſeratio tuæ pietatis abſoluat. Per Chriſtum dominum noſtrum. Pſalmus. De profundis clamaui ad. folio 190. Gloria patri. Pſalmus.

DOmine nõ eſt exaltatum cor meum: neq; elati ſunt oculi mei. Neq; ambulaui in magnis: neq; in mirabilibus ſuper me. Si non humiliter ſentiębam, ſed exaltaui animam meam. Sicut abla-

Actatus eſt ſuper matrem ſuam: ita retributio in anima mea. Speret iſrael in dño ex hoc nunc,& vſq; in ſeculum. Gloria pat. Pſalmus.
Memento dño Dauid & omnis.fol. 174. cum Gloria pa. Pſalmus.

ECce quam bonum & quam iucundum: habitare fratres in vnũ. Sicut vnguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbã Aaron, Quod deſcendit in oram veſtimenti eius, ſicut ros hermon: qui deſcendit in montem Sion. Quoniam illuc mandauit dñs benedictionem & vitam vſq; in ſæculum. Gloria patri. Pſalmus.

ECce nunc benedicite dominum, omnes ſerui domini. Qui ſtatis in domo domini in atrijs domus Dei noſtri. In noctibus extollite manus veſtras in ſancta: & benedicite dominum. Benedicat te dominus ex Sion: qui fecit cælum & terram. Gloria patri. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie elei. Pater noſter. ſecret. ℣. Et ne nos ind. ℟. Sed libera. ℣. Saluos fac ſeruos tuos, & ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

PRetẽde domine famulis & famulabus tuis dexteram cęleſtis auxilij: vt te toto corde perquirant, & quæ digne poſtulant, conſequi mereantur. Per Chriſtum dominum. ℟. Amen.

¶Finit quinti & vltimi Tractatus primæ partis libri Sacerdotalis de Sacramento extremę vnctionis, & de ſepulturis, & alijs annexis.

SECVNDA PARS

Libri Sacerdotalis, de officio Sacerdotis curati.

Proœmium.

¶ De varijs benedicendi, ſeu benedictionum acceptionibus ex diuina ſcriptura acceptis. Cap. 1.

COnſummata per Dei gratiam priori parte huius libri Sacerdotalis de quinq; Sacramẽtis eccleſię, & eorum annexis per Sacerdotẽ inferioris ordinis, ideſt non Epiſcopi, conſecrandis & miniſtrãdis: eadem Dei gratia pͤueniẽte, in hac ſecunda parte, de Benedictionibus ad ſacerdotem non Epm pertinẽtibꝰ tractãdũ videt. E ¶ Bñdicere, vel bñdictio accipit in ſacra ſcriptura & in malum & in bonum ſenſum. Et in malum quidem bñdicere, idem eſt ꝙ blaſphemare. Iob. 2. Bñdic Deo & morere, dixit vxor Iob ad eum: ideſt blaſphema, vel maledic Deo vt te de hac vita eijciat. Et 3. Reg. 31. Bñdixit Naboth Deum & regem: ideſt blaſphemauit. Et hoc ideo ſub noĩe bñdictionis eã pferebant antiqui, pp horrorem nominis blaſphemię. Sed de hoc non intendimus. ¶ Accipitur ſecundo benedicere, vel benedictio, pro bonis imprecandis, vel tribuendis alicui. Gen. 1. Creauit Deus hoĩem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, maſculum & fęminam: benedixit q; illis Deus, & ait: Creſcite & multiplicamini, & replete terrã: & ſubijcite eam: & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, F & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram. Et eiuſdem 22 Dixit Deus Abrahę. In ſemine tuo benedicentur omnes cognationes terrę: ideſt ſalutem habebunt in Chriſto, qui ſecundum carnem natus eſt ex ſemine Abrahę. Gal. 3. Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus. Rurſus Gene. 27. Iſaac benedicens filium ſuum Iacob, bona illi imprecatus eſt, dicens. Det tibi Deus de rore cęli, &c. Eccle. 3. benedictio patris firmat domos filiorum. ¶ Benedicere etiam, ſeu benedictio ſumitur tertio pro laude. Pſal. 33. Benedicam dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Pſal. 67. In eccleſijs benedicite Deo Domino. Gen. 34. Melchiſedech benedixit Abrahę. propter victoriam, quam conſecutus eſt de inimicis: ideſt laudauit eum.

Bñdicere hoc eſt blaſphemare.

Benedicere, hoc eſt imprecari.

Benedicere, i. laudare.

A eum. Et pſal. 127. Ecce ſic benedicetur homo, q̃ timet Dñm, idest laudabitur. ¶ Quarto loco ſumitur bñdicere, ſeu benedictio ꝓ gratiarum actione ac ſi diceretur, benedictio. i. gratias ago. Deute. 8. Benedicas Dño, cum ſaturatus fueris. 1. Paral. 39. Benedixit omnis eccleſia Deum. Tobię 4. Omni tempore benedic Deum. Et eiuſd. 12. Benedicite Deum cęli, ideſt ei gratias agite: quia fecit vobiſcum miſericordiam ſuam. Pſal. 15. Benedicam Dñm, qui tribuit mihi intellectum: ideſt ei gratias agam. Et de his tribus, hic minime tractãdũ eſt. ¶ Accipitur quinto benedicere, pro ſanctificare. Gene. 2. Benedixit Dñs diei ſabbati. i. ſanctificauit illum. Similiter Leuiti. 9. Aarõ extendens manum ad populum, benedixit ei, ideſt ſanctificauit. Saluator etiam noſter dñs Ieſus, vt dicitur Matth. 26. Accepit panem,

Benedicere. i. gratias agere.

Benedicere. i. ſanctificare.

B & benedixit, ideſt in corpus ſuũ tranſubſtantiauit. Contingit aũt aliquando benedici & ſanctificari homines, quandoque res inanimatas. De hominibus, quidem dicitur Exod. 31. Ego Dñs qui ſanctifico vos. 2. Parali. 5. Sanctificati ſunt omnes ſacerdotes. Res vero ſanctificantur, ſicut templum, vel eccleſia, altare, vaſa miniſterialia cultus diuini. Exo. 39. Poſtquã Moyſes vidit omnia vaſa in miniſteriũ Dei completa, benedixit eis. Et quia homines potiſſimum per ſacramenta eccleſię ſanctificantur: que epiſcoporum & inferioris ordinis ſacerdotum miniſterio ſunt exhibenda, de quibus in pontificali, & in priori parte huius libelli tractatum eſt, nunc videndum reſtat qualiter res benedicantur & ſanctificentur, & conſecrentur, & ad ſalutem hominum diſponantur. Quia vero princeps huius mũdi ſatã

C peſſimus hominum ſaluti & vitę tam ſpirituali quam etiam corporali inuidet, multa nociua rebus humano vſui deputatis adinuenit: vt ipſis & ſpũaliter & corporaliter noceat: ideo eccleſia inſtuit res benedici in virtute Dei vt inimici prauitas eradicetur, & fideles in bono ſtatu & quiete conſeruẽtur. Quamuis autem iuxta beati Pauli apoſtoli dictum. 1. Timot. 4. omnis creatura Dei bona ſit, inquantum à Deo eſt: tamen ad effugandam virtutem inimici ab ipſa, nihilominus per eccleſiam & ſacerdotem ſanctificatur, vt ibidem idem Paulus ſubiungit dicens: creatura ſanctificatur per verbum & orationem. ſ. ſacerdotis, ex inſtitutione eccleſię. Cum igitur ad ſacerdotem, tãquam ad perſonam ad tale miniſterum deputatã, pertineat eiuſque officium ſit, creaturas ad vſum humani generis à Deo creatas

tas benedicere & ſanctificare: ideo in hac parte huius libri Sacerdo D
talis tractabitur de benedictionibus, quas ſacerdos non epiſcopus poteſt facere ſuper rebus ipſis. ¶ Habuit autem originem hæc benedictionis ſeries à Chriſto: qui in ſaturatione quinq; millium hominum panem benedixit Ioan. 6. cap. Et etiam in benedictione & cõſecratione ſacramenti Euchariſtiæ. ¶ De qua rerum benedictione tractaturi, incipiemus à benedictione aquæ: qua & populus & omnes res benedicendæ aſperguntur & ſanctificantur.

¶ De aquæ benedictæ, qua in eccleſia populus aſpergitur, inſtitutione & effectu. Cap. 2.

¶ Ex concilio Nanetenſi.

OMnibus diebus dominicis vnuſquiſque presbyter in ſua eccleſia ante miſſarum ſolennia aquam benedictam faciat in vaſe nitido, & tanto miſterio conuenienti, de qua populus intrans eccleſiam aſpergatur. Et atrium eiuſdem eccleſiæ cum crucibus circumeundo ſimiliter aſpergat, & pro animabus ibidem quieſcentibus oret. Et qui voluerit in vaſculis ſuis accipiat ex ipſa & per manſiones & agros & vineas, ſuper pecora quoq; ſua atque ſuper pabula eorum, nec non ſuper cibos & potũ ſuum conſpergat. E

¶ Et epiſtola beati Alexandri Papæ primi & martyris fratribus per Ægyptum miſſa.

AQuam ſale conſperſam populis benedicimus, vt ea cũctis aſperſi ſanctificentur. Quod & omnibus ſacerdotibus faciendum eſſe mandamus. Nam, ſi cinis vitulæ aſperſus populum ſanctificabat atq; mundabat, quanto magis aqua, quæ ſale aſperſa, diuinis quam precibus ſacrata eſt, populum ſanctificat atq; emundat? Et ſi ſale aſperſo per Eliſæum prophetam ſterilitas aquæ ſanata eſt, quanto magis diuinis precibus ſacrata aqua ſterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos ſanctificat, atque purgat, & cætera bona multiplicat, & inſidias diaboli auertit, & à phantaſmatum verſutijs hominem defendit? F

¶ De benedictione ſalis & aquæ ſecundum conſuetudinem ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Cap. 3.

SAcerdos bñdicturus aquã ꝓ aſpergẽdo populo indutus ſuppelliceo, & ſtola ad collũ poſita, veniẽs ad vrceolũ aquæ bñdicẽdæ dicat ℣. Adiutoriũ nr̃m in noie dñi. ℟. Qui fecit cælũ & terrã. ℟.

A clerico tenēte corā eo ſal in aliquo vaſculo ad hoc deputato, ſacerdos eleuata dextera ſuper ſal, bñdicit illud. Et notādū q̄ iſti modi. ſ. de ſuperpelliceo & ſtola & ℣. Adiutoriū nr̄m. & eleuatione man⁹; in omnibus benedictionibus ſunt obſeruandi. Dicto ergo. ℣. Adiutorium noſtrum. Sacerdos incipit abſolute exorciſmus ſalis.

¶ Exorciſmus ſalis.

EXorcizo te creatura ſalis ꝑ Deū viuū: ✠ ꝑ Deū verum ✠ per Deū, qui te per Eliſæū Prophetā in aquā mitti iuſſit, vt ſanareē ſterilitas aquę: vt efficiaris ſal exorcizatū in ſalutē credētiū: vt ſis oībus te ſumētibus ſanitas animæ & corporis: & effugiat atque diſcedat ab eo loco, in quo aſperſum fueris, oīs phātaſia & nequitia vel verſutia diabolicę frau-
B dis, omniſq; ſpūs immundus adiuratus per eū, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculū per ignē. ℞. Amē. Oremus. Oro.

IMmēſam clemētiā tuā oṗs ęterne Deus humiliter imploramus: vt hanc creaturam ſalis, quam in vſum generis humani tribuiſti, bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare digneris, vt ſit omnibus ſumentib⁹ ſanitas animæ & corporis: vt quicquid ex eo tactum vel aſperſum fuerit, careat omni immunditia, omnique impugnatione ſpiritualis nequitię, Per dominum.

Exorciſmus aquæ.

EXorcizo te creatura aquę in nomine Dei patris ✠ omnipotētis, & in nomine Ieſu ✠ Chriſti filij eius Dn̄i noſtri, & in virtute ſpiritus ſancti ✠ vt fias aqua exorcizata ad effugandam omnem poteſtatem inimici: & ipſum inimicum eradicare & explantare va-
C leas cum angelis ſuis apoſtaticis: Per virtutem Dn̄i noſtri Ieſu Chriſti, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignē. ℞. Amen. Oremus.

Oratio.

DEus qui ad ſalutem humani generis maxima quæq; ſacramēta in aquarum ſubſtantia condidiſti, adeſto propitius inuocationibus noſtris: & elemento huic multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis ✠ infunde: vt creatura tua myſterijs tuis ſeruiens, ad abigendos dęmones, morboſque pellendos diuinæ gratiæ ſumat effectum, vt quicquid in domibus, vel in locis fidelium, hęc vnda reſperſerit, careat omni immunditiā, liberetur à noxa, non illic reſideat ſpiritus peſtilens, non aura corrumpens: diſcedant omnes inſidiæ latentis inimici, & ſiquid eſt,

quod aut incolumitati habitantium inuidet, aut quieti, aſperſione D
huius aquę effugiat, vt ſalubritas per inuocationem tui ſancti nominis expetita, ab omnibus ſit impugnantionibus defenſa. Per dñm. Hic mittat ſal in aquam in modum crucis dicendo. Commiſtio ſalis & aquę pariter fiat in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amẽ. Deinde dicat ſacerdos, ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus inuictę virtutis author, & in ſuperabilis imperij Rex, ac ſemper magnificus triumphator: qui aduerſæ dominationis vires reprimis, qui inimici rugiẽtis ſęuitiam ſuperas, qui hoſtiles nequitias potenter expugnas, te domine trementes & ſupplices deprecamur, ac petimus, vt hanc creaturam ſalis, & aquę dignanter aſpicias, benignus illuſtres, & pietatis tuę more ſancti ✠ fices: vt vbi- E
cunque fuerit aſperſa, per inuocationem tui ſancti nominis omnis infeſtatio immundi ſpiritus, abigatur terrorque venenoſi ſerpentis procul pellatur, & pręſentia ſancti ſpiritus nobis miſericordiam tuam poſcentibus vbique adeſſe dignetur. Per dominum noſtrum.

¶ Antiphona, quæ cantari debet quando aqua in eccleſia aſpergitur ſuper populum. Cap. 41.

In omnibus dominicis per annum, finita tertia benedicta aqua a ſacerdote celebraturo miſſam, primo aſpergatur altare maius ipſa aqua benedicta genibus coram altari flexis: & ſtatim à ſacerdote incipiatur antiphona. Aſperges me. & chorus ſequatur. & dum communiter cum ſuo verſu & Gloria patri. ab eodem ſacerdote primo clerici, deinde ſeculares aſpergantur. Et ſacerdos aſpergens populum dicat pſalmum. Miſerere mei Antiphona. F

tota repetatur. Qua cantata ſacerdos ſtans ante gradus altaris maioris eccleſie, dicat ℣. Oſtēde nobis domine miſericordiam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da nobis. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cū ſpiritu tuo. Oremus.

Oratio.

C EXaudi nos domine ſancte pater omnipotens ęterne Deus: & mittere digneris ſanctum angelum tuum de cęlis, qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo, Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amē. Supraſcripto modo prędicta cantentur in omnibus dominicis per totum annum in aſperſione aquæ benedictæ, excepto quod in dominica de paſſione, & in dominica palmarum poſt pſalmum. M iſerere mei Deus, non dicitur Gloria patri, & filio. ſed antiphona poſt pſalmum repetitur. Et excepto tempore Paſchali, ſcilicet à Dominica Paſchæ vſque ad octauam Pentecoſtes excluſiue: quo tempore dicitur, Antiphona. Vidi aquam. cum ſuo pſalmo, & Gloria patri, & filio.

¶In tempore paſchali ad aſperſionẽ aquę benedictę, Antiphona. D

verſiculi & oratio vt ſupra. Repetatur tota antiphona: poſtea dicatur introitus miſſæ.

¶De

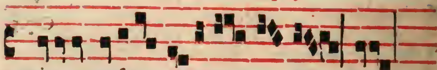
A ¶ De bñdictione aquæ in vigilia Epiphaniæ, quæ licet in Romana curia non fiat, in multis tamen eccleſijs ſolenniter celebrat. **Cap. 5.**

¶ In vigilia Epiph. poſt Cõpl. vel etiã lecta nona lcõne in matuti. ſacerdos indutus ſacris veſtibus cũ pluuiali, & diaconus & ſubdiac. ſacris ſui ordinis veſtibus induti, præcedentibus acolytis, cũ cereis, & cruce & thuribulo, & alijs ſequentibus clericis, veniant ad locum, vbi paratus eſt alueolos cum aqua. Et dum recedunt de choro, cantent ſequens reſponſorium, cantoribus illud inchoantibus, & procedentibus. Deinde totus chorus ſequatur. Reſponſorium.

B

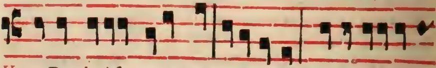

C

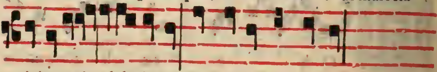
 D

qui a conuerſus es re tror ſum? Qui a.

Finito reſponſorio, ante alueum aquę cãtor incipiat antiphonam.

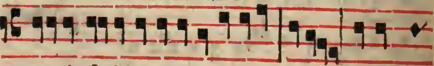

V ox Domi ni ſu per a quas, Al le lu ia: De us maie ſta-

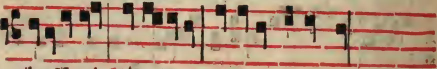
 E

tis intonuit: Al le lu ia. E v o v a e. Pſalmus.

AFferte domino filij Dei: afferte domino filios arietũ. Afferte dño gloriam & honorẽ: afferte dño gloriam nomini eius: adorate dñm in atrio ſancto eius. Vox dñi ſuper aquas: Deus maieſtatis intonuit, dñs ſup aquas multas. Vox dñi in virtute: vox dñi in magnificentia. Vox domini cõfringentis cedros, & confringet dominus cedros libani. Et comminuet eas tãquam vitulum libani: & dilectus quemadmodum filius vnicornium. Vox domini intercidentis flammam ignis: vox domini concutientis deſertum, & commouebit dominus, deſertum cades. Vox domini prępa rantis ceruos, & reuelabit condenſa, & in templo eius omnes dicent gloriam. Dñs
diluuiũ inhabitare facit: & ſedebit dñs rex in ęternum. Dñs virtutẽ F
populo ſuo dabit, dñs benedicet populo ſuo in pace. Antiphona.

I n ec cle ſijs be ne di ci te dominum, alleluia: de fon-

tibus Iſra el, Al le lu ia. E v o v a e. Pſalmus.

Exurgat

A Exurgat Deus,& diſſipentur inimici eius: & fugiant qui oderũt
eum à facie eius. Sicut deficit fumus, deficiant: ſicut fluit cera
à facie ignis, ſic pereant peccatores à facie Dei. Et iuſti epulentur,
& exultent in conſpectu Dei:& delectentur in lętitia. Cãtate Deo,
pſalmum dicite nomini eius: iter facite ei qui aſcendit ſuper occa-
ſum:dominus nomen illi. Exultate in conſpectu eius:turbabuntur
à facie eius patris orphanorum & iudicis viduarum. Deus in loco
ſancto ſuo: Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Qui
educit vinctos in fortitudine:ſimiliter eos,qui exaſperant qui habi-
tant in ſepulcris. Deus cum egredereris in conſpectu populi tui, cũ
pertranſires in deſerto. Terra mota: etenim cęli diſtillauerunt à fa-
cie Dei ſinai: à facie Dei Iſrael. Pluuiam voluntariam ſegregabis
B Deus hęreditati tuę,& infirmata eſt:tu vero perfeciſti eam. Anima-
lia tua habitabunt in ea:paraſti in dulcedine tua pauperi Deus. Do
minus dabit verbum euangelizantibus: virtute multa. Rex virtu-
tum dilecti dilecti:& ſpeciei domus diuidere ſpolia. Si dormiatis in
ter medios cleros: pennę columbę deargẽtatę: & poſteriora dorſi
eius in pallore auri. Dum diſcernit cęleſtis reges ſuper eam:niue de-
albabuntur in ſelmon, mons Dei,mons pinguis. Mons coagulatꝰ,
mons pinguis:vt quid ſuſpicamini montes coagulatos? Mons, in
quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo: etenim dominus habita-
bit in finem. Currus Dei decem millibus multiplex,millia lætantiũ
Dominus in eis in ſina in ſancto. Aſcendiſti in altum,cępiſti captiui
tatem:accepiſti dona in hominibus. Etenim non credentes, inha-
C bitare dominum Deum. Benedictus dominus die quotidie: proſpe
rum iter faciet nobis deus ſalutarium noſtrorum. Deus noſter deus
ſaluos faciendi,& Domini domini exitus mortis. Verũtamẽ Deus
confringet capita inimicorum ſuorum,verticem capilli perambulã
tium in delictis ſuis. Dixit dominus,ex baſan conuertam in profun
dũ maris. Vt intingatur pes tuus in ſanguine: lingua canum tuorũ
ex inimicis ab ipſo. Viderunt ingreſſus tuos deus: ingreſſus Dei
mei,regis mei, qui eſt in ſancto. Pręuenerunt principes coniuncti
pſallentibus in medio iuuencularum tympaniſtriarum. In eccleſijs
benedicite Deo domino:de fontibus Iſrael. Ibi beniamin adoleſcẽ
tulus in mentis exceſſu. Princeps iuda duces eorum: principes za-
bulon & principes neptalim. Manda Deus virtuti tuę: confirma

hoc Deus, quod operatus es in nobis: A templo tuo in hieruſalem: D
tibi offerent reges munera. I ncrepa feras arundinis congregatio
taurorum in vaccis populorum: vt excludant eos qui probati ſunt
argento. D iſſipa gentes quę bella volũt: venient legati ex Ægypto:
Æthiopia præueniet manus eius Deo. R egna terrę cantate Deo:
pſallite domino. P ſallite Deo, qui aſcendit ſuper cęlum cęli ad oriẽ-
tem. E cce dabit voci ſuę vocem virtutis: date gloriam Deo: ſuper
Iſrael magnificentia eius, & virtus eius in nubibus. M irabilis Deus
in ſanctis ſuis Deus Iſrael dabit virtutem & fortitudinem plebi ſuę:
benedictus Deus.

Antiphona.

Pſalmus. Qui habitat in adiutorio altiſſimi. folio 62. deinde canta-
tur antiphona. Exaudi nos domine folio 227 qua finita, dicantur
litaniæ cantando, vt ſupra. folio 211 Cantetur litania vſq; ad ver-
ſum. V t domnum apoſtolicum &c. incluſiue. Quo verſu cantato, F
ſacerdos ſurgat, & cantet tres ſeq. ℣. videlicet. V t hanc aquam be-
ne ✠ dicere digneris, te rogamus audi nos. V t hanc aquam bene-
✠ dicere & conſe ✠ crare digneris, te rogamus audi nos. V t hanc
aquam be ✠ nedicere, & conſe ✠ crare, & ſancti ✠ ficare digne-
ris, te rogamus audi nos. Poſtea iterum genuflexus ſequatur ℣.
V t inimicos ſanctę eccleſiæ, & cæteros vſq; in finem. K yrie elei-
ſon. C hriſte eleiſon. K yrie eleiſon. P ater noſter. ℣. Et ne nos:
℟. Sed libera. ℣. Saluos fac nos domine Deus noſter. ℟. Et congre
ga nos de nationibus. ℣. Et confiteamur nomini ſancto tuo. ℟. Et
gloriemur in laude tua. ℣. Benedictus dominus deus Iſrael à ſæ-
culo. ℟. Et vſq; in ſclũ fiat, fiat. Sufflat ĩ aquã trib⁹ vicib⁹ ſic dicẽdo.

E xufflo

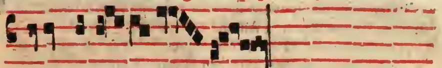
A EXufflo te omnis legio ſatanæ in nomine pa ✠ tris & fi ✠ lij & ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen. Exorciſmus in tono lectionis.

EXorcizo te creatura aquæ in nomine pa ✠ tris & fi ✠ lij & ſpiritus ✠ ſancti: ne communis ſis vlli ſpiritui immundo: ſed dabis honorem viuenti, atq; regnanti patri & filio & ſpiritui ſancto: vt vbicunq; aſperſa fueris, ſpiritus immūdus ab eo loco recedat. Itaq; adiuro te creatura aquę in nomine Ieſu Chriſti Nazareni filij Dei viui, regis & iudicis noſtri: vt ſis purgatio & ſanctificatio hominum quos Deus ad ſuam ſanctam gloriam vocare dignatus eſt. Te ergo inuoco domine ſancte, pater omnipotens, ęterne Deus: vt hanc aquam exorcizare, & bene ✠ dicere pro tua pietate digneris: vt omnis immundus ſpiritus locum in ea vltra nō habeat: ſed vbicunque
B aſperſa fuerit, angelorum tuorum ibi deſcendat exercitus: Per eundē dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum: qui venturus eſt iudicare. Lectio libri Numeri in tono feriali.

IN diebus illis. Conuenerunt filij Iſrael ad Moyſen, & Aaron: & verſi in ſeditionem dixerunt: Da nobis aquam, vt bibamꝰ. Ingreſſus Moyſes & Aaron, & dimiſſa multitudine ante tabernaculum fęderis, corruerunt proni in terram: clamaueruntq; ad dominum, & dixerunt: Dominē Deus exaudi clamorem populi huius: & aperi eis theſaurum tuum fontem aquæ viuę, vt ſatiati ceſſet murmuratio eorum. Et apparuit gloria domini ſuper eos. Graduale.

F

A

per aquas mul tas. Secundum Ioannem in tono feriali

IN illo tempore: in nouiſſimo die magnæ feſtiuitatis ſtabat Ieſus & clamabat, dicens. Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquę viuæ. Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum.

Exorciſmus aquæ in tono lectionis.

EXorcizo te creaturæ aquæ per Deum viuum, per Deum verũ, per Deum ſanctum, per Deum totius creaturæ: vt te mundam exhibeas contra omnem morbum, atq; inſidias inimici, atque diabolicas poteſtates: vt vbicunque aſperſa fueris, ſit propitio Deo defenſa domus ipſa, ſicut defenſę fuerunt in Ægypto domus hebręorum per ſignum ſanguinis agni: ſic defendatur domus famulorum famularumq; tuarum per aſperſionem huius aquę. In ipſius nomine te exorcizo: qui verbo ſuo fontem manare pręcepit. Et in ipſius nomine te exorcizo: qui filios Iſrael per medium mare eduxit. In ipſius nomine te exorcizo, quem Ioannes in te baptizauit: vt omnis ſpiritus erroris, & omnes phantaſię dęmonũ per te aſperſę effugiãt, & ſeparentur de eodem loco. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum, Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amen. Sequitur exorciſmus in tono lectionis.

EXorcizo te creatura aquæ in nomine ✠ Dei pa ✠ tris omnipotentis, & in nomine Domini noſtri Ieſu ✠ Chriſti, vt omnis immundus ſpiritus, vel incurſio ſatanæ ſeparetur à te creatura aquæ. Proinde ergo efficere aqua exorcizata ad effugandum omne phantaſma inimici: & ipſum inimicum effugare & eradicare valeas in nomine Dei patris omnipotentis: qui cum eodem filio ſuo, & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oratio.

Et cantatur in tono ſolenni orationum.

BEne ✠ dic dñe hãc aquã benedictione cęleſti, & aſſiſtat ſuper eam virtus ſpiritus ſancti: &, vt vbicunque aſperſa fuerit, longe recedat virtus inimicorum, vmbra phantaſmatum, incurſio turbinũ, pcuſſio fulminum, lęſio tonitruorũ, calamitas tẽpeſtatũ, oĩs ſpũs

procella.

ꝓcellarum, te ipſum oĩpotentē deprecamur: qui viuis & regnas per omnia ſęcula ſęculorum. ℞. Amen. Oro ſuper ſalē in eodem tono. D

VIrtutis tuæ inuictā fortitudinē deprecor dñe ſancte pater omnipotens, æterne deus ſuper hoc ſal: cui nō minimā gratiā cōferre dignatus es, vt ex illo poſſint vniuerſa condiri: qui hoībus ad eſcā per tuū filiū dñm noſtrum procreari iuſſiſti: per quē te dñe ſupplices exoramus, vt ſal iſtud ſancti ✠ ficare, bñ ✠ dicere, & conſe ✠ crare pro tua pietate digneris, vt ex vultu diuine maieſtatis tuæ virtutem tuam contra oēs immūdos ſpiritus poſſit accipere, expellat de tabernaculis famulorum famularumq; tuarū quicquid poteſt peſtiferum eſſe: & exhibeat plenū ſalutis effectum: deterreat præſtigia, phantaſiaſq; compeſcat, per ſignū ſanctæ cru ✠ cis filij tui dñi noſtri, tutelā fideliſſimam deſiderantibus præſtet per hoc tuum dñe ſigna ✠ culū: quod nullius dolus, nullius pertinacia deſignauit. Per eundem dñm noſtrum. Alia benedictio ſalis in tono lectionis. E

BEne ✠ dico te creatura ſalis in nomine pa ✠ tris & fi ✠ lij & ſpiritus ✠ ſancti: qui te ad tutelam humano generi procreauit, & populo venienti ad credulitatem per ſeruos ſuos conſecrari præcepit, proinde rogamus te dñe Deus noſter, vt hæc creatura ſalis in nomine ſanctæ Trinitatis efficiatur ſalutare ſacramentum, ſitque pfecta medicina in viſceribus fidelium tuorum. Per eūdē dñm noſtrū Ieſum Chriſtum. ℞. Amen. Oratio ſuper ſal in tono orationis.

INtuere domine hanc creaturam ſalis, quam vſibus humani generis tribuiſti: & petimus omnipotens æterne deus, vt ſignum cru ✠ cis vnigeniti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, vbi aſperſa fuerit aqua hoc ſale commiſta, ſit efficax ad euacuādum omnem inimici aduerſariam poteſtatem, conſumat, & aretaciat: nihilq; ibi remaneat immundum, nihil peſtiferum: ſed ad inuocationem nominis tui ſit nobis mundum ac benedictum; Per eundem dominū noſtrū Ieſum Chriſtum filium tuum. In tono lectionis. G

EXorcizo te creatura ſalis per deum ✠ verum, per deum ✠ ſanctum: per deum ✠ totius creaturæ: qui te per Eliſęum prophetam in aquam mitti iuſſit, vt ſanaretur ſterilitas aquæ: qui per apoſtolum Paulum dicere dignatus eſt, ſit cor veſtrum ſale conditum: ideoque efficere ſal ad euacuandum, & expellēdum inimicum, omnemque virtutem & putredinem eius, in nomine Domini noſtri Ieſu

ſu

A ſu Chriſti: Qui venturu s eſt iudica. In tono lectionis.

DOminus & ſaluator noſter Ieſus, antequam ad cælos aſcenderet, apoſtolis ſuis mandauit dicens, habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos. ¶ Hic ponat ſal in aquam dicens.

HAec commiſtio ſalis & aquę pariter fiat: in nomine pa✠tris & fi✠lij & ſpiritus✠ſancti, & ĩ virtute Dñi nr̃i Ieſu Chri: cui eſt honor, & gloria in ſæcula ſæculorũ. ℟. Amẽ. In tono lcõnis.

EXorcizo te creatura ſalis & aquæ in nomine pa✠tris, & fi✠lij, & ſpiritus✠ſancti. Exorcizo te ꝑ deũ viuũ. Exorcizo te per crucifixum. Exorcizo te per ſpiritum ſanctum. Per eum te exorcizo qui per Eliſæum prophetam te in aquam mitti iuſſit dicens: Hæc di cit dominus, Sanabitur aqua iſta, & non erit in ea mors, neq; ſterili-
B tas. Per ipſius nomẽ te adiuro, qui diuina voce oris ſui apoſtolis ſuis locutus eſt dicens, Vos eſtis ſal terrę, & cor veſtrum ſale ſit conditũ. Vt oẽs, qui ex te ſumpſerint, ſint ſanctificati in animabus & corporibus, vt vbicunque aſperſa fueris, effuges inimicum, & præſtes om nibus remiſſionem peccatorũ, expellas inſidias, & excludas omnes dæmonum tentationes. Te autem conditor & reſtaurator omnium elementorum tuorum, qui hæc fluenta nomine tuo ſancti ficata ad purgationem locorum proficere iuſſiſti, deprecor, vt nomi nis tui inuocata maieſtate, gratiam ſpiritus ſancti hęc aqua accipiat valeatque ad expellendas diabolicas artes per manus ſeruorum tuo rum aſperſa, per ſanctificationem, quam tu domine ſanctificando ſanctificas, & benedicendo benedicis: vt omnis immundus ſpiritus
C aſperſione huius aquæ repulſus & perfuſus diſcedat: & omnis incur ſus ſatanæ, & omne phantaſma, omniſq; immunditia, & putredo inimicorum longe recedat: nec conſiſtendi, aut reſiſtẽdi habeat poteſtatem, nec in eodem loco ſtandi aut commorandi, ſed victus & deſtructus abſcedat diabolus cum omni pompa ſua, Per virtutem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti: qui viuit & regnat cum Deo patre & ſpiritu ſancto, per omnia ſæcula ſęculorum. ℟. Amen.

Exorciſmus ſuper aquam ſale conſperſam in tono lectionis.

EXorcizo te creatura aquę ſale cõſperſa per Deũ viuũ: per Deũ verum: per Deum totius creaturę, qui te in principio ſeparauit ab arida, & in quatuor fluminibus diuidere dignatus eſt, vt vbicunque portata, vel aſperſa fueris, effugetur & ſeparętur inimicus, & omnis

& oīs putredo eius: vt ipſa domus Deo ſit dicata per virtutē Dñi nr̄i D
Ieſu Chriſti, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſęculum
per ignem. Item ſuper aquam in eodem tono vſq; ad prefationem.

TE autem creatura aquę adiuro per Deum viuum: per Deū verum: per Deum ſanctum: per eum te adiuro, qui te in principio ſeparauit ab arida. Adiuro te per Deum viuum, qui te de fonte paradiſi manare fecit, & in quatuor fluminibus exire iuſſit, & totā terram rigare præcepit. Hic diuidat aquam & effundit in quatuor mundi partes, Adiuro te per eum, qui te in Chana Galileæ ſua potentia conuertit in vinū: qui ſuper te ſuis ſanctis pedibus ambulauit: qui tibi nomen impoſuit Siloa. Adiuro te per eum, qui in Naaman ſyrum a ſua lepra per manum Eliſæi prophetæ mundauit: Hic tangat aquam manu dicens: Aqua ✠ ſancta: aqua bene ✠ dicta: E
aqua la ✠ uans ſordes, & mundans peccata, adiuro te per Deum viuum, vt te mundam exhibeas, nec aliquam phātaſiam in te retineas ſed efficiaris exorcizata ad effugandum inimicum & omnes actus fulguris: & vbicunq; aſperſa fueris, ſiue in domo, ſiue in agro, ſiue in vineis, ſiue in ſeminatis campis, ſiue in fluctibus, ſiue in angulis cubiculorum, ſiue in nauibus, ſiue in puteis, vel ſiquis ex te guſtauerit, fias ei defenſio, & remedium ſanitatis: ipſe quoq; diabolus elongetur & ſeparetur, quantum elongatum eſt cęlum à terra, lux à tenebris, veritas à mendacio, iuſtitia ab iniuſtitia, dulce ab amaro: tātum elongetur, & ſeparetur ille immundus ſpiritus ab habitationibus famulorum famularumq; Dei: Per nomen Domini nr̄i Ieſu Chriſti qui viuit & regnat cum Deo patre & ſpiritu ſancto. Hic dicit in tono præfationis. Per omnia ſecula ſeculorū. ℟. Amē. ℣. Dñs vobi- F
ſcum. ℟. Et cū ſpiritu tuo. ℣. Surſum corda. ℟. Habemus ad dñm. ℣. Gratias agamus Dño Deo noſtro. ℟. Dignum & iuſtum eſt.

VEre dignum & iuſtum eſt, ęquum & ſalutare, Nos tibi ſemper & vbiq; gratias agere, domine Deus cæli & terræ: cuius virtuti ſubdita ſunt vniuerſa: cuius verbo creata ſunt omnia: ſupermitte (quæſumus) virtutem ſpiritus ſancti tui ſuper hanc creaturā, vt fiat aqua ſanctificata in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpūs ✠ ſancti. Te igitur omnipotens Deus, altiſſima ſalus, & reſpector ꝑpetuus, humiliter rogamus & petimus, vt nos exaudias, & miſerearis præcibus noſtris: quatenus vbicunq; hęc aqua aſperſa fuerit, fiat, te iubē

A purificationis:habeat quoq; perpetuam gratiam ipſa domus,fidem rectam,ſpem certam,charitatem perfectam,gaudium verum,honorē perpetuū, vt omnes maleuoli & inuidi ſpiritus ab ea expellātur, & ſeparentur. Per Chriſtum dominum noſtrum. In tono lectionis. Iterumq; te alloquor aqua,quę habes lucis ſimilitudinem,tu ſub cęlo,tu ſuper cęlum,tu ſub terra,tu ſuper terram.Super te inuoco nomen ſanctum atq; mirabile Dei omnipotentis, qui te ſua potentia conuertit in vinum: ſuſpendit ſuper cęlos,congregauit in terra, miſcuit in mari,Qui te arcanis & velocibus ventis pluere præcepit, & ad vſum hominum lauacrum dedit, & ſitientibus potum ſubminiſtrauit,Super quam etiam ſpiritus domini non ſolum ferebatur, ſed etiam fertur. Adiuro ergo te creaturā aquæ per ſeptiformem ſpiritū
B Dei viui. Adiuro te per nouem ordines angelorum. Adiuro te ꝑ vocem tonitrui coruſcationis tremendi & cęleſtis regis. Adiuro te per lignum miſterij,de quo aqua percuſſa ſtatim dulcis facta eſt. Adiuro te per eum, qui omnia creauit, ne contemnas vocem humilitatis meę,ſed expellas omnem vmbram,omnes ſatellites aduerſariorum, oēs machinationes diaboli:ſiue ſpirituū immūdorū, ſiue biothanatorum,ſiue errātium,ſiue ex inuocatione magicæ artis,ſiue præcātorū argumēta ſiue diaconum,& omnium volucrū vel viperarū, quia imperat tibi dñs Ieſus Chriſtus filius dei viui, quod mox vt aſperſa fueris in nomine Dei ſabbaoth,ſiue in hominibus,ſiue in domibus, ſiue in vineis,ſiue in pecoribus, vel ꝗbuſlibet animātibus,ſiue in ſeminatis cāpis,ſiue in qualicūq; creatura vniuerſali,ſiue quocūq; lo-
C co aſperſa fueris ſiue ſuper infirmū,vel languentem, ſiue in potū data fueris homini in valetudine detēto,aut maligni ſpiritus infeſtatione percuſſo,mox expellas & excludas omne malignum,vt poſſit homo velocius ſaluus fieri per virtutem Dñi noſtri Ieſu Chriſti,ꝗa neq; dici, neque ſcribi,computari poteſt,cui nomen eſt Dei. In tono præfationis. Tu autem dñe,qui per angelum tuum,fontem Agar oſtendiſti,& ex eo Iſmael ſitientem potaſti, Qui pueri tui Abrahę in Meſopotamia preces exaudiſti,& omnia deſideria cordis eius impleuiſti,Qui famulo tuo Moyſi in diſerto eremi petram percutere, & ex ea aquam producere,& populum rigare iuſſiſti. Ter dicatur ſequēs verſus. Qui aquam amaram immiſſo ligno dulcoraſti: Benedicere & ſanctificare digneris domine hanc creaturam aquæ, In nomine

pa-

pa ✠ tris & fi ✠ lij & ſpiritus ✠ ſancti. Hic mergat ſacerdos crucē D
in aqua tribus vicibus, ſignando fontem cum cruce. Cantores autē
cantet ſemel has ſequentes antiphonas infraſcriptas. Antiphona.

Deinde ſacerdos cruce depoſita dicat in eodem tono pręfationis.

VT vbicunq; aſperſa fuerit in nomine tuo oēs iaculationes ſęuas inimici expellat. Illud etiā rogamus & petimus Deus omnipotens, vt ſicut ad domū Raguelis ſanctū angelū tuū Raphaelem mittere dignatus es, vt Aſmodeum dęmonē alligaret, ſimile quoq; beneficium domibus nr̄is donare digneris: vt vbicunq; hæc vndā

A aſperſa fuerit, nunquã malignus ſpiritus in eadem domo conſiſtendi vel cõmorandi habeat poteſtatem: ſed confuſus protinus, & deſtructus abſcedat, Per Chr̄m dñm nr̄m: per quem maieſtatem tuam laudãt angeli, adorant dñationes, tremũt poteſtates: Cęli cœlorũq; virtutes, ac beata ſeraphin, ſocia exultatione cõcelebrant: Cum quibus & noſtras voces, vt admitti iubeas, deprecamur ſupplici cõfeſſione dicentes. Et chorus cantet in tono feriali, vt ſupra. folio 207. Sanctus, Sanctus, Sanctus Dñs Deus Sabaoth. Pleni ſunt cœli & terra gloria tua, oſanna in excelſis. Benedictus qui venit in nomine domini, oſanna in excelſis. Sequitur ſacerdos in tono lectionis.

EXorcizo te ſpiritus immunde per Deum viuum, qui fecit cęlũ & terram, mare & omnia quę in eis ſunt: vt omnes virtutes aduerſarij, omnes exercitus diaboli, omnes incurſus, omne phãtaſma inimici eradicentur, & effugiant ab hac creatura ſalis & aquæ: ſit sãcta & ſalutifera: & ignis ardens aduerſus omnes inſidias inimici: & vbicunque portata vel aſperſa fuerit hæc creatura ſalis & aquæ, ſit ſanitas, & ſynceritas, & corporis medicina: & effugiat omnis infirmitas. Fulgura quoq; & grandines ab aſperſione huius aquæ ſeparentur, effugiant & elongentur per eum, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſęculũ per ignẽ. ℟ Amen. In tono prȩfationis.

VEre ſanctus, vere benedictus, terribilis, metuendus, & adorandus es domine Deus noſter: ab occultis noſtris munda nos: & ab alienis parce ſeruis tuis: vt cum fiducia valeamus dicere orationem illam regalem, quam Dominus & Saluator noſter per euangelium ſuum orare docuit dicens. Pater noſter. qui dicatur in cãtu ſicut in miſſa. ℣ Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℟. Amen.

C In tono orationis.

LIbera nos, quæſumus domine, ab omnibus malis, præteritis, prȩſentibus, & futuris, Libera nos quæſumus domine, famulos & famulas tuas à gladio, à fame, à tentatione diaboli, & percuſſione ſæculi, & ab infirmitatibus malis, per liberatorem & redemptorẽ noſtrum dominum Ieſum Chriſtum filium tuum: qui tecum.

DOmine ſancte pater oṗs, ȩterne Deus, Pater Dñi noſtri Ieſu Chriſti, Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, exorcizantem me iſtam creaturam ſalis & aquæ, prȩcor te, exaudire digneris in nomine eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti Nazareni filij tui,

Dei

Dei viui, Regis & iudicis noſtri: vt ſit purgatio & purificatio omnibus hominibus, atque in eis, quibus aſperſa fuerit, habeat poteſtatē ad effugandos immundos phantaſmaticos ſpiritus, & omnem nefarium diabolum, atque omnes figuras & minas ſatanæ. Concedatur etiam ei poteſtas ad exterminandum fulgura & grādines, & omnes aduerſitates humanæ naturæ, vt non poſſit immundus ſpiritus nocere his locis, in quibus aſperſa fuerit, ſed confuſus & deſtructus abſcedat per virtutem Domini noſtri Ieſu Chriſti Regis noſtri. Qui cū deo patre viuit & regnat. In tono lectionis. D

ADiuro te creatura ſalis, & aquę in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij & ſpiritus ✠ ſancti. Adiuro te in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſuper te ſuis ſanctis pedibus ambulauit. Adiuro te per eum, qui te de fonte paradiſi produxit. Adiuro te per eum, qui apoſtolis ſuis præcepit dicens, Ite, baptizate omnes gentes in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Per ipſius nomen te adiuro: vt vbicunque aſperſa fueris, omne phantaſma de domo ipſa, & omnis incurſio diaboli eradicetur & effugiat, per Deum viuum per Deum verum, per Deum totius creaturę: vt neque hominibus, neq; domicilijs, neq; nauibus, neque pecoribus, neque frugibus, neque arboribus noceat. Per eundem dominum noſtrum Ieſum Chriſtū, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſęculum per ignem. ℞. Amen. In tono orationis. F

DEus, qui ad ſalutem humani generis, maxima quęque ſacramēta in aquarum ſubſtantia condidiſti, adeſto propitius inuocationibus noſtris, & elemento huic multimodis purificationibus pręparato virtutem tuæ bene ✠ dictionis infunde, vt creatura tua myſterijs tuis ſeruiens, ad abigendos dæmones, morboſque pellendos, diuinæ gratię ſumat effectum, vt quicquid in domibus, vel in locis fidelium, hęc vnda reſperſerit careat omni immunditia, liberetur à noxa: non illic reſideat ſpiritus peſtilens, non aura corrumpens: diſcedant omnes inſidię latentis inimici, & ſiquid eſt, quod aut incolumitati habitātiū inuideat, aut quieti, aſperſione huiꝰ aquę effugiat atq; diſcedat, vt ſalubritas per inuocationē tui ſancti noīs expetita, ab omnibus impugnationibus ſit defenſa. Per dn̄m noſtrum Ieſum. E

BEnedictio Dei pa ✠ tris & fi ✠ lij & ſpiritus ✠ ſancti deſcēdat ſuper hanc creaturam ſalis & aquæ. Amen. Quo facto ſtatim

ſacerdos

A ſacerdos incipiat Symbolum.ſ. Credo in vnum deum. quo finito
aſpergat ſacerdos aquã ſup populũ: & clerici cãtẽt in choro añam.
Aſperges me dñe. cum pſ. Miſerere mei: & Gloria patri. folio.61.
Deinde dicat ſacerdos ℣. Oſtende nobis dñe miſericordiam tuam.
℟. Et ſalutare tuum da nobis. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟.
Et clamor meus. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

PReſta, q̃s dñe, famulis tuis per hanc aſperſionem aquæ benedi-
ctę ſanitatem mentis, integritatem corporis tutelam ſalutis, ſe-
curitatẽ ſpei, corroborationẽ fidei, & charitatis fructũ, hic & in ęter
na ſęcula ſęculorum. Per Chriſtũ dñm nr̃m. ℟. Am̃. Oremus. Oro.

EXaudi nos dñe ſancte, pr̃ op̃s, ęterne Deus, & mittere digneris
ſanctum angelũ tuũ de cælis: qui cuſtodiat, foueat, protegat, vi-
B ſitet, atq; defendat oẽs habitantes in hoc habitaculo. Per Chriſtum
dñm nr̃m. ℟. Am̃. Quib⁹ finitis diacon⁹ cãtet euãg. in tono feriali.

¶ Sequentia ſancti euangelij ſecundum Lucam.

FActum eſt autem cum baptizaretur omnis populus: & Ieſu ba-
ptizato, & orante, apertum eſt cælum: & deſcendit ſpiritus ſan-
ctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum. Et vox de cęlo facta
eſt, tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi. Et ipſe Ieſus erat
incipiens quaſi annorum triginta, vt putabatur filius Ioſeph: Qui
fuit Heli, q̃ fuit Matthat, qui fuit Leui: qui fuit Melchi: qui fuit Ian-
ne: qui fuit Matthathię: qui fuit Amos: Qui fuit Naum: qui fuit Heli:
qui fuit Nagge: qui fuit Mahath: qui fuit Mathatię: qui fuit Semei:
qui fuit Ioſeph: qui fuit Iuda: qui fuit Ioanna: qui fuit Reſa: qui fuit
C Zorobabel: qui fuit Salathiel: Qui fuit Neri: qui fuit Melchi: qui fuit
Addi: q̃ fuit Choſan: Qui fuit Helmondã: qui fuit Her: qui fuit Ieſu:
qui fuit Eliezer: Qui fuit Iorã, qui fuit Mathat: qui fuit Leui: qui fuit
Simeon: qui fuit Iuda: Qui fuit Ioſeph: qui fuit Iona: qui fuit Elia-
chim: qui fuit Melcha, Qui fuit Mẽna, qui fuit Mathatiæ, qui fuit Na
tham, qui fuit Dauid: qui fuit Ieſſe, qui fuit Obed, q̃ fuit Booz. Qui
fuit Salmõ: qui fuit Naaſon: qui fuit Aminadab: qui fuit Arã: q̃ fuit
Eſrõ. Qui fuit Phares: qui fuit Iude: qui fuit Iacob: q̃ fuit Iſaac: Qui
fuit Abrahę: q̃ fuit Thare: q̃ fuit Nachor: qui fuit Saruch: qui fuit Ra
gau: qui fuit Phalech: qui fuit Cher: qui fuit Sale: qui fuit Cainã: Qui
fuit Arphaxat: q̃ fuit Sem: q̃ fuit Noe: q̃ fuit Lamech: qui fuit Matu-
ſalẽ: Qui fuit Enoch: q̃ fuit Iared: q̃ fuit Malaleel: q̃ fuit Cainã q̃ fuit

E nos:q̨ fuit Seth: qui fuit Adam: qui fuit Dei. Ieſus autē plenus ſpi D
ritu ſancto regreſſus eſt à Iordane. Quo finito, cantores incipiant.
Te deum. & totum de cantetur. folio 239. ¶ De aſperſione aquę
benedictæ per domos fidelium per clericos facienda. Cap. 6.

CLerici volentes domos fidelium aſpergere aqua benedicta, di
cant pſalmum. Miſerere mei Deus. fol. 61. cum orationibus
ſequētibus. ℣. Domine exaudi orationem meam. ſi fuerit ſacerdos
addat ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

EXaudi nos dñe ſancte, pater omnipotens, ęterne Deus: & mitte
re digneris ſanctum angelum tuum de cęlis, qui cuſtodiat, fo
ueat, protegat, viſitet, atq; defendat omnes habitantes in hoc habi-
taculo. Per Chriſtum dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

ADeſto dñe ſupplicationibus noſtris: & hāc domū ſerenis ocu- E
lis tuę pietatis illuſtra: deſcendat ſuper habitantes in ea gratię
tuæ larga benedictio, vt in is manu factis habitaculis cum ſalubrita-
te manentes, ipſi tuum ſemper ſint habitaculum. Per Chrm̄. Oro.

EXaudi nos dñe ſancte, pater oṕs, æterne Deus: vt ſiqua ſunt ad-
uerſa, ſiqua contraria in hac domo famuli tui N. authoritate
maieſtatis tuæ pellantur. Per Chriſtum dominum noſtrum. Et dū
pſalmi & orationes dīr, clerici aſpergant aquā per totam domum.

¶ De bn̄dictione Auri, Thurris, & Myrrhæ in die Epiphanię. Ca. 7.

¶ In feſto Epiphanię ſolent benedici aurum, thus, & Myrrha, in cō
memorationem munerum trium magorum & taliter benedicta ſup
ſe portata cū Dei timore & reuerētia portanti pro ſunt ad ſalutē,
℣. Adiutorium noſtrum. &c. poſtea dicatur Pſalmus.

DEus in noīe tuo ſaluū me fac: & in virtute tua iudica me. D e⁹ F
exaudi orationē meā: & auribus p̄cipe verba oris mei. Q m̄
alieni inſurrexerunt aduerſum me: & fortes quęſierūt animam meā
& non propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum. E cce enim
de⁹ adiuuat me: & dn̄s ſuſceptor eſt aīę meę. A uerte mala inimicis
meis: & ī veritate tua diſp̄de illos. V olūtarię ſacrificabo tibi: & cōfi
tebor nomini tuo dñe, qm̄ bonū eſt. Q m̄ ex oī tribulatione eripui-
ſti me: & ſup inimicos meos deſpexit oculus meus. G l̄ia pr̄i. Pſal.

DE us iudicium tuum regi da: & iuſtitiā tuam filio regis. I udica
re populū tuū in iuſtitia: & pauperes tuos in iudicio. S uſcipiāt
montes pacem populo: & colles iuſtitiam. I udicabit pauperes po-
puli:

A puli:& ſaluos faciet filios pauperum:& humiliabit calumniatorem. E t pmanebit cum ſole & ante lunam: in generatione & generationem. D eſcendet ſicut pluuia in vellus:& ſicut ſtillicida ſtillantia ſup terram. O rietur in diebus eius iuſtitia & abundantia pacis: donec auferatur luna. E t dñabitur à mari vſq; ad mare: & à flumine vſque ad terminos orbis terrarum. C oram illo procident ętiopes: & inimici eius terram lingent. R eges tharſis & inſulę munera offerent, reges arabum & ſaba dona adducent. E t adorabunt eum omnes reges terrę, omnes gentes ſeruient ei. Q uia liberauit pauperem a potente:& pauperem cui non erat adiutor. P arcet pauperi & inopi:& animas pauperum ſaluas faciet. E x vſuris & iniquitate redimet animas eorum:& honorabile nomē eorum coram illo. E t viuet & da-
B bitur ei de auro Arabię:& adorabunt de ipſo ſemp tota die benedicent ei. E rit firmamētum in terra in ſummis montium: ſuperextolletur ſuper libanum fructus eius: & florebunt de ciuitate ſicut fęnū terrę. S it nomen eius benedictum in ſęcula, ante ſolem permanet nomen eius. E t benedicentur in ipſo omnes tribus terrę: omnes gētes magnificabunt eum. B enedictus dñs deus Iſrael: q̄ facit mirabilia ſolus. E t benedictum nomen maieſtatis eius in ęternū: & replebit maieſtate eius omnis terra, fiat, fiat. G loria pa. Pſal. D eus miſereat nr̄i. ſupra. fol. 39. Añā. Apertis theſauris ſuis obtulerunt magi dño aurū, thus, & myrrhā. Kyrie eleiſ. Chriſte elei. K yrie ele. P ater noſter. Et ne nos in. Sed libera. ℣. Oſtende nobis domine miſericordiam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da nobis. ℣. Domine exaudi ora-
C tionem. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Oremus. Oratio.

O Mnipotens ſempiterne Deus, te humiliter deprecamur: vt has creaturas auri, thuris, & myrrhę hodierna die à tribus regibus tibi, tanquam ſummo regi & Deo vero & homini vero oblatas, bene ✠ dicere, conſe ✠ crare, & ſancti ✠ ficare digneris, & eis tuæ donum benedictionis infundere: vt quicūque eas geſtauerit, ab omni periculo animæ, & corporis ſaluus ſemper exiſtat. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuis. &c. Oremus. Oratio.

D Omine Ieſu Chriſte, qui nobis ſacerdotibus, non noſtris meritis, ſed ſola dignatione clementię tuę prę cæteris gratiam cōtuliſti: vt quicquid à nobis in tuo nomine digne, ac pfecte agit̄, à te fieri credat̄: adeſto (q̄s) nr̄ę officio ſeruitutis: & bn̄ ✠ dicere & ſācti-

 ✠ ficare

✠ ficare digneris has creaturas auri, thuris, & myrrhę, quas nos in nomine ſancto glorię tuę bene ✠ dicere confidimus. Qui viuis & regnas cũ pr̃e & ſpũ ſancto Deꝰ ꝑ oĩa ſęcula ſęculorũ. ℟. Am̃. Bño. D

BEne ✠ dico itaq; in titulum omnipotentię tuę, & ſpem ſalutis fidelium vtẽtium, has creaturas auri, thuris, & myrrhę, in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt ſicut beatos tres magos Gaſpar, Balthaſar, & Melchior tibi eas offerẽtes ad myſteria tua cognoſcenda illuminare, & ad te deuote adorandum accendere; atque ab inſidijs & periculis cuſtodire dignatus es, ita fideles tuos in tua miſericordia ſp erantes, qui eiſdem creaturis tuis auro, thure, & myrrha in tuo nomine vſi fuerint, lumine tuo illuſtrare, amore tuo inflammare, & à cũctis aduerſitatibus, & ab omnibus inſidijs & nocumentis diabolicis præſeruare digneris: Qui cum eodem patre & E & ſpiritu ſancto vi. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Quod ſacerdotes ante Quadrageſimam debent populum admonere circa confeſſionem & ieiunium quadrageſimæ. Cap. 8.

¶ Ex dictis Auguſtini.

PResbyteri admonere debent plebem ſibi ſubiectam, vt omnis, qui ſe ſentit mortifero peccati vulnere ſauciatum, feria quarta ante Quadrageſima cum omni feſtinatione recurrat ad viuificatricem matrem eccleſiam: vbi quod male commiſit cũ omni humilitate & cõtritione cordis ſimpliciter confeſſus, ſuſcipiat remedia pęnitentię, ſecundum modum canonicis authoritatibus præfixum.

¶ De exhortatione ante quadrageſimam ad confeſſionem.

¶ Ex pęnitentiali Romano.

F

HEbdomada priori ante initium quadrageſimę præsbyteri plebium conuocent ad ſe populum: & diſcordantes canonica authoritate reconcilient: & omnia iurgia ſedent: & tunc primũ cõfitentibus pęnitentiam dent: ita vt antequam caput ieiuni veniat, omnes confeſſi pęnitentiam acceptam habeant, vt liberius dicere poſſint, dimitte nobis debita noſtra, ſicut in nos dimittimus debitoribus noſtris. ¶ Ex epiſtola beati Gregorij papę.

QVadrageſima ſumma obſeruatione eſt obſeruanda, vt ieiuniũ in ea, pręter dies dominicos, qui de abſtinentia ſubtracti ſunt, niſi quem infirmitas impedierit, nullatenus ſoluatur: quia ipſi dies decimę ſunt anni.

¶ De

A ¶ De benedictione cinerum in quarta feria in capite ieiunij. C. 9.

Feria quarta cinerū, ante miſſam benedicuntur cineres facti de ramis oliuarum benedictis præteriti anni ſi habentur, in medio chori ante altare hoc modo. Primo cantatur antiphona.

Deinde dicitur.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus parce metuentibus, propitiare ſupplicantibus: & mittere digneris ſanctū angelū tuum de cælis: qui bene ✠ dicat, & ſancti ✠ ficet hos cineres, vt ſint remediū ſalubre omnibus nomen ſanctum tuū humiliter implorātibus, ac ſe metipſos pro cōſcientia delictorū ſuorū accuſantibus, atq; ante cōſpectum diuinę clementię tuæ facinora ſua deplorantibus, vel ſereniſſimam maieſtatem tuam ſuppliciter obnixeque flagitantibus: & præſta per inuocationem ſanctiſſimi nominis tui, vt quicū; eos ſup

ſe aſperſerint pro redéptione peccatorũ ſuorũ,corporis ſanitatẽ, & animę tutelam percipiant. Per Chriſtum. ℞. Amen.Oremus. Orõ. D

Deus q̃ nõ mortẽ, ſed pęnitentiã deſideras peccatorum, fragilitatẽ conditionis humanę benigniſſime reſpice:& hos cineres, quos cauſa proferendę humilitatis,atq; promerẽdę venię capitibus noſtris imponi decernimus,bene ✠ dicere pro tua pietate dignare vt qui nos cinerem eſſe,& ob prauitatis noſtræ meritum in puluerẽ reuerſuros cognoſcimus,peccatorum omnium veniã,& præmia pęnitẽtibus repromiſſa miſericorditer cõſequamur. Per. Oremus. Orõ.

Deus,qui humiliatione flecteris,& ſatisfactione placaris, aurẽ tuæ pietatis inclina præcibus noſtris:& capitibus ſeruorũ tuorum horum cinerum aſperſione attactis, effunde propitius gratiam tuæ bene ✠ dictionis:vt eos & ſpiritu cõpunctionis repleas,& quæ iuſte poſtulauerint,efficaciter tribuas: & conceſſa perpetua ſtabilitate,intactos manere decernas. Per. ℞. Amen. Oremus. Oratio. E

Omnipotens ſempiterne Deus,qui niniuitis in cinere & cilicio pænitẽtibus indulgẽtiæ tuæ remedia pręſtitiſti:cõcede ꝓpitius, vt ſic eos imitemur habitu, quatenus veniæ proſequamur obtentu. Per.

Cõpleta benedictione, primo imponit cinis ſacerdoti celebraturo miſſã ab alio ſacerdote,ſi adeſt, alioquin ſacerdos ipſe genib. flexis corã altari ipſi cineres imponat, & cantatur ſtatim à choro Antiph.

F

A
di mit tere peccata no ſtra De us no ſter.
Aña. Iu xta veſti bulum & al ta re plo ra-
B bant ſacerdotes & le ui tę mi ni ſtri domi-
ni & di cent: parce domine, parce populo
tu o: & nediſ ſi pes o ra clamanti um ad te
C do mi ne. ℟. Emendemus
in me li us quæ ignoranter pec caui
mus: ne ſu bito prę oc cu pa ti di e mortis quæ ra-
mus

Sacerdos vero dum cantantur antiphonę & reſponſoriũ primo miniſtris ſtãtibus genibus flexis corã altari imponit cinerẽ dicens. Memẽto homo, quia puluis es, & in puluerẽ reuerteris. Poſtea veniunt clerici bini, & bini, & genibus flexis ante altare recipiũt cineres à ſacerdote, vt dictum eſt de miniſtris: Cõpleta cinerũ datione dicitur. Dominus vobiſcum, ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Concede nobis dñe pręſidia militię Chriſtianę ſanctis inchoare ieiunijs, vt contra ſpirituales nequitias pugnaturi, continentię muniamur auxilijs. Per Chriſtum dominũ.

A ¶ De benedictione imaginis beatę Marię virginis. Cap. 30.

NOtādū quod in omnibus bn̄dictionibus ſequētibus ſacerdos, ſi in miſſa nō faciat bn̄dictionem, ſemp̄ debet habere ſuppelliceu & ſtolā, & incipere per. ℣. Adiutoriū nr̄m. & dicta bn̄dictione aſpergat rem aqua benedicta. Primū dr̄ Aña. Sub tuū p̄ſidiū confugimus ſancta Dei genitrix virgo: nr̄as deprecationes ne deſpicias ī neceſſitatibꝰ: ſed à p̄iculis cūctis libera nos ſemp̄ virgo bn̄dicta. p̄s.

FVndamenta eius in montibus ſanctis, diligit Dn̄s portas Siō ſuper omnia tabernacula Iacob. Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei. Memor ero Raab & Babylonis ſcientium me. Ecce alienigenę & Tyrus & populus Æthiopum: hi fuerunt illic. Nunquid Sion dicet homo, & homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſſimus?
B Dominus narrabit in ſcripturis populorum & principum horum, qui fuerunt in ea. Sicut lętantium omnium habitatio eſt in te. Gloria patri. Antiphona. Aue Maria gratia plena, dominus tecum: benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus vētris tui. p̄s. Ad te le. dr̄ totus. Interim incenſatur imago, poſtea dr̄. Oremus. Oratio.

DEus, qui virginalem aulam beatę Marię, in qua habitares, eligere dignatus es, da (quęſumus) vt ſua nos defenſione munitos iucundos facias ſuę intereſſe venerationi. Qui viuis & regnas. Et ſequitur antiphona. O glorioſa Dei genitrix ſemper virgo Maria, quę dn̄m omnium meruiſti portare, & regem angelorum ſola virgo lactare: noſtri (quęſumus) pia memorare: & pro nobis Chr̄m deprecare, vt tuis ſanctis patrocinijs fulti ad cęleſtia regna mereamur perue-
C nire. p̄s. Magnificat anima mea dn̄m. fol. 191. Oremus. Oratio.

DEus, qui de beatæ Marię virginis vtero verbum, tuum angelo nunciāte carnē ſuſcipere voluiſti, præſta ſupplicibus tuis: vt q̄ vere eam genitricē Dei credimus, eius apud te interceſſionibus adiuuemur. Per eundem Chriſtum dominum no. ℞. Amen. Alia oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui clemētiæ tuæ diſpoſitione, cuncta ex nihilo creaſti, hanc imaginem in honorem pijſſimę genitricis filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti venerabiliter adaptatā bene ✠ dicere, & ſancti ✠ ficare digneris: & præſta miſericordiſſimæ pater per inuocationem nominis tui atq; vnigeniti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem pro ſalute humani generis, integritate virginis Marię ſeruata, incarnari voluiſti, quatenus, precibus eiuſdem

dem ſacratiſſimę virginis, quicunq; eandem miſericordiæ reginam D
& glorioſiſſimam dominam noſtram coram hac effigie ſuppliciter honorare ſtuduerint, & de inſtantibus periculis eruantur, & in conſpectu diuinæ maieſtatis tuæ de commiſſis & omiſſis veniam impetrent, atq; mereantur in pręſenti gratiam, quam deſiderant adipiſci & in futuro perpetua ſaluatione cum electis tuis valeant gratulari. Per eundem dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

DEus, qui beatiſſimam virginem Mariam matrem tuam, mũdi dominam, cordis illuminatricem, atq; nauigantium in fluctibus huius ſeculi maris ſtellam, & ducem, ſecundum ſacratiſſimum nomen ſuum conſtituiſti: concede (quęſumus) vt qui hoc dulciſſimum nomen recolendo veneramur, & eius imaginem honoramus, in cunctis actibus noſtris ab ipſa gubernari, illuminari, atque dirigi mereamur. Qui viuis & regnas cum Deo patre. &c. Poſtmodum imago aſpergatur aqua benedicta: & thurificetur. E

¶ De benedictione Iconarum ſeu imaginũ & ſanctorum. Cap. II.

℣. Adiutoriũ noſtrũ. ℟. Qui fecit. ℣. Dñe exaudi ora. ℟ Et clamor
℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus maieſtatem tuam ſuppliciter exoramus, vt Iconã hanc, in qua glorioſiſſima imago vel imagines filij tui Dñi noſtri Ieſu Chriſti, & glorioſæ virginis Marię matris eius, & ſancti N. ſanctorum N. & N. depicta eſt vel ſunt, benedicere ✠ & ſanct ✠ ficare digneris, ante quam quicunque ob defenſionem ad te ipſam adorandum ſe deuote inclinauerint, ſalutem mentis, & corporis cõſequantur: & à cũctis periculis liberent: & q̃cq̃d iuſte petierint, obtinere mereant. Per eundẽ. Oremus. Oratio. F

OMp̃s ſempiterne Deus, q̃ ſãctorũ tuorũ imagines ſiue effigies ſculpi, aut pingi non repudias, vt quoties illas oculis corporeis intuemur, toties eorum actus & ſanctitatem ad imitandum memorię oculis meditemur: hanc (quęſumus) imaginẽ ſeu ſculpturam in memoriam & honorem tui, vel vnigeniti filij tui Dñi noſtri Ieſu Chriſti: vel beatiſſimę virginis Marię: vel beati N. apoſtoli tui: vel martyris: vel cõfeſſoris: aut põtificis: aut virginis, adaptatam bene ✠ dicere, & ſancti ✠ ficare digneris. Et pręſta, vt quicũque corã illa, te, vel filiũ tuũ, vel beatiſſimã virginem: vel glorioſum apoſtolũ, martyrem, confeſſorẽ: vel virginẽ, ſuppliciter honorare ſtuduerit il-

lius

A lius præcibus & obtẽtu à te gratiã in præſenti,& æternã gloriã obtineat in futuro. Per d. Vltimo aſpergãtur aqua bñdicta,& thurificet.

¶Benedictio pabuli aĩaliũ.ſ.ſalis,hordei,auenę, & cæterorũ: quæ in aliquibus regionibus fit in feſto S.Stephani ꝓtomartyris: C. 12.

℣. Adiutorium nr̃m in nomine dñi. ℟. Qui fecit. Poſtea legatur lectio de Actibus apoſtolorum. Lectio actuum Apoſtolorum.

IN diebus illis: Stephanus plenus gratia & fortitudine faciebat ꝓdigia,& ſigna magna in populo.Surrexerũt aũt q̃dã de ſynagoga, quę appellabatur libertinorũ,& cyrenẽſiũ,& alexãdrinorũ,& eorũ, q̄ erãt à Cilicia,& Aſia,diſputãtes cũ Stephano,& nõ poterãt reſiſtere ſapiẽtiæ & ſpiritui, q̄ loquebat̃. Audiẽtes aũt hæc, diſſecabantur cordibus ſuis: & ſtridebãt dentibus in eũ. Cũ autem eſſet Stephanus
B plenus ſpiritu ſancto,intendens in cælũ vidit gloriã Dei & Ieſum ſtãtem à dextris virtutis Dei & ait.Ecce video cælos apertos, & filium hominis ſtãtẽ à dextris Dei Exclamãtes autẽ voce magna continuerunt aures ſuas,& impetum fecerunt vnanimiter in eũ. Et eijciẽtes, eũ extra ciuitatẽ, lapidabant. Et teſtes depoſuerũt veſtimẽta ſua, ſecus pedes adoleſcentis: qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum inuocantem & dicentem. Dñe Ieſu accipe ſpiritum meum. Poſitis autem genibus clamauit voce magna,dicens. Dñe ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixiſſet, obdormiuit in domino.

Subſequatur euãgeliũ. Sequẽtia ſancti euangelij ſecundũ Matthęũ.

IN illo tp̃e: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc. Simile factum eſt regnum cęlorum homini,qui ſeminauit bonum ſemẽ in
C agro ſuo. Cũ aũt dormirẽt homines,venit inimicus eius,& ſuperſeminauit zizania in medio tritici,& abijt. Cũ aũt creuiſcet herba, & fructũ feciſſet,tũc apparuerunt & zizania. Accedentes autem ſerui, patris familias dixerunt ei. Dñe nõne bonũ ſemẽ ſeminaſti in agro tuo. Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui aũt dixerũt ei: Vis imus,& colligimus ea? Et ait. Non, ne forte colligẽtes zizania,eradicetis cũ eis ſimul & triticũ. Sinite vtraq; creſcere vſq; ad meſſem: & in tempore meſſis dicam meſſoribus, Colligite primũ zizania: & alligate ea in faſciculos ad cõburẽdũ. Triticũ aũt cõgregate in horreum meum. Finito Euãgelio dicat ſacerdos.

PEr iſtos ſermones ſancti euãgelij, indulgeat nobis dñs nr̃ Ieſus Chriſtus vniuerſa nr̃a crimina & delicta. ℟. Am̃. Deinde dicit.

Benedicat

De benedictione pabuli animalium

BEnedicat dñs hanc creaturam pabuli, ſalis, hordei, auenę, ſiligi- D
nis. ℞. Amen. ps. In conuertendo. folio 213. Gloria patri. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. & Aue Maria. ℣. Saluos fac ſeruos tuos & ancillas tuas. ℞. Deus meus ſperantes in te. ℣. Et ſi mortiferum quid biberint. ℞. Non eis nocebit. ℣. Guſtate & videte quoniam ſuauis eſt dñs. ℞. Beatus homo q̃ ſperat in eo. ℣. Dñe exau. ℞. Et cla. ℣. Dñs vo. ℞. Et cũ. Oremus. Ofo.

DOmine Deus omnipotens creator cęli & terrę, rex regũ & dñs dominantium, exaudi nos famulos tuos clamantes & orantes ad te, qui omnia de nihilo creaſti, & hoc pabulum cũ cæteris creaturis ad vſus animalium, & ad eorum nutrimentum feciſti: quæ quidem animalia in adiutorium & ſuſtentationem hominum creaſti: quiq; hodierna die petitionem ſancti Stephani protomartyris ad- E
impleſti, te humiliter deprecamur, vt has creaturas auenæ, ſalis & cętera, quæ ad vſus animalium, & ſanitatẽ eorum, ſiue in terra, ſiue in aqua degẽtiũ feciſti, p̄ inuocationẽ ſancti nominis tui, & interceſſionẽ Beatæ Mariæ ſemper virginis genitricis tuæ, & per merita beati Stephani protomartyris tui, cuius feſtum hodie recolimus, & p̄ pręces omnium Sanctorũ, bene ✠ dicere, & ſancti ✠ ficare digneris, vt animalia, quę ex eis guſtauerint, ſanitatem integraliter recipiant per te Ieſu Chriſte, cuius ſolo verbo omnia reſtaurant, ſaluator mundi, rex ęternę glorię. Qui in trinitate perfecta cũ p̃re & ſpiritu ſcõ viuis & regnas, per omnia ſæcula ſæculorum. ℞. Amẽ. Oremus. Ofo.

DEus, qui temporibus Eliæ prophetæ cælum à nubibus reſtringendo clauſiſti, & rurſum aperiendo te mirabilem oſtendiſti, F
exaudi preces plebis tuæ per vnigenitum tuum, quem conſubſtantialem & coęqualem tibi in diuinitate credimus, & per ſpiritum ſanctum paraclitum, quem ab vtroque procedere confitemur, & per merita beatiſſimi protomartyris Stephani, cuius hodie feſtum celebramus, vt bene ✠ dicas & ſancti ✠ fices hoc ſal, auenam, hordeũ, & ſiliginẽ: vt quæcunq; animalia ex eis guſtauerint, adiutorium ſanitatis & incolumitatis recipiant, per te dñe ſancte pater, qui cum filio & ſpiritu ſancto viuis & regnas p̄ omnia ſęcula ſęculorum. ℞. Amẽ.

ET Benedictio Dei pa ✠ tris omnipotentis, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti, deſcendat ſuper hanc creaturam auenæ, ordei, ſiliginis & ſalis. ℞. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De

A ¶ De bñone vini, in feſto S. Ioãnis euág. cõtra venenum. Cap. 12.

IN feſto ſancti Ioannis apoſtoli & euangeliſta, bñdicatur vinum, hoc modo ℣. Adiutorium noſtrum. Et poſtea legatur euãgeliũ. Initium ſancti euangelij ſecũdũ Ioannẽ. In principio erat verbum.

Sequentia ſancti euangelij ſecundum Ioannem.

IN illo tempore: Nuptię factæ ſunt in Cana Galileæ: & erat mater Ieſu ibi. Vocatus eſt autem Ieſus & diſcipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino dicit mater Ieſu ad eum, vinum non habent. Dicit ei Ieſus: Quid mihi, & tibi eſt mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius miniſtris. Quodcunque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapideæ hydrię ſex poſitæ ſecundũ purificationẽ Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas, vel ternas. Dicit eis Ieſus: Implete B hydrias aqua. Et impleuerunt eas vſque ad ſummum. Et dicit eis Ieſus: Haurite nunc & ferte architriclino, & tulerunt. Vt autem guſtauit architriclinus aquam vinum factum: & non ſciebat vnde eſſet: miniſtri aũt ſciebãt, qui hauſerãt aquã, vocat ſpõſum architriclinus, & dicit ei: Oĩs homo primũ bonũ vinũ ponit, & cũ inebriati fuerint tũc id quod deterius eſt. Tu aũt ſeruaſti bonũ vinũ vſq; adhuc. Hoc fecit initiũ ſignorũ Ieſus in Cana Galileæ: & manifeſtauit gloriã ſuã Et crediderũt in eũ diſcipuli eius. Dicto euãgelio, dicat ſacerdos.

PEr iſtos ſermones ſancti euãgelij indulgeat nobis Dñs noſter Ieſus Chriſtus vniuerſa noſtra crimina, & delicta. ℟. Amen. Benedicat Dñs noſter Ieſus Chriſtus hãc creaturã vini Amen. ps. Dñs regit me. fol. 196. totus cum Gloria patri. Kyrie eleiſ. Chriſte elei. C Kyrie ele. Pater noſter. & Aue Maria. ℣. Saluos fac ſeruos tuos & ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Et ſi mortiferum qd biberint. ℟. Non eis nocebit. ℣. Guſtate & videte quoniam ſuauis eſt dñs. ℟. Beatus homo, qui ſperat in eo. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, & Pater Dñi noſtri Ieſu Chriſti, cuius verbo cęli firmati ſunt, cui omnis creatura deſeruit, & oĩs poteſtas ſubiecta eſt, & metuit, & expaueſcit, nos te ad auxiliũ noſtrũ inuocamus, cuius audito nomine ſerpẽs conquieſcit, draco fugit, vipera ſilet, & ſubdola illa, quæ dicitur rana, inquieta torpeſcit, ſcorpius extinguitˀ, regulus vincitur, phalãgius nihil noxiũ operatˀ, & omnia venenata, & adhuc ferociora animalia noxia terrentˀ: tu extingue oẽs diaboli fraudes, &

omnes

omnes humano generi aduerſantes nequitias:& hunc potũ, ꝑ inter D
ceſſionem beatiſſimæ virginis Mariæ, beati Ioannis Apoſtoli, & euã
geliſtæ, & omnium ſanctorũ tuorũ meritis & interceſſionibus, tua
virtute bñ ✠ dic. Vt oẽs ex eo guſtantes, ab omni malo cuſtodias, &
ad regnum gloriæ tuæ perducas. Per eundem dominum. Oratio.

DEus, cuius poteſtatem beatus Ioannes euangeliſta potum venenoſum, & toxicum digeſſit, bene ✠ dicere & cõſecrare ✠ digneris hanc creaturam vini: vt omnium ex eo guſtantium expulſo omni guſtu nociuo, in fuſo tuę bene ✠ dictionis myſterio, ſit in terris corporis & animę remiſſio criminum, & in cœlis perpetua cõſolatio, per Dominũ. Dominus vobiſcum. Benedicamus domino.

ET benedictio Dei omnipotentis, Pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpirit⁹ ✠ ſancti deſcẽdat & maneat ſuper hãc creaturã vini. ℞. Amẽ. E
Aſpergatur aqua benedicta. ¶ De bñdictione panis, vini, fructuũ & ſeminum in feſto ſancti Blaſij contra malum gutturis. Cap. 14.

POſtquam ſacerdos in miſſa peruenerit in canone ad locũ illum. Per quem hæc omnia domine ſemper bonas creas &c. verſus ad populũ, benedicit infraſcripta hoc ordine. ¶ Benedictio panis.
℣. Sit nomẽ dñi benedictũ. ℞. Ex hoc & vſq; in ſæculum. ℣. Adiutoriũ noſt. ℞. Qui fe. ℣. Ora pro nobis beatę Blaſi. ℞. Et digni. ℣. Dñe exau. ℞. Et clam. ℣. Dñs vob. ℞. Et cum. Oremus. Oratio.

SAluator mũdi Deus Dñe Ieſu Chriſte, qui hodiernum diem beatiſſimi Blaſij martyrio cõſecraſti, & diuerſas creaturas ad ſalutẽ hoĩum creaſti, qui ex quinq; panibus & duobus piſcibus qnq; millia hominum ſatiaſti, ac populũ iudaicũ in deſerto miraculoſe pauiſti, ineffabilẽ miſericordiã tuã ſuppliciter exoramus, & petimus, vt C
hos panes, quos plebs fidelis tibi deuote hodie ad ſanctificãdũ attulit, tua pietate bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare digneris: vt q̃ ex eis comederint vel guſtauerint, ab oĩ gutturis plaga, & totius corporis infirmitate meritis & interceſſione eiuſdẽ. B. Blaſij martyris tui, plenã recipiant ſanitatẽ: & nos ſeruos tuos ab oĩ corporis & aĩę ægritudine ſanos cõſeruet. Qui viuit &. Poſtea aſpergantˋ aqua benedicta.
¶ Alia benedictio panis in eodẽ feſto ℣ Adiutorium no. ℞. Qui fe. ℣. Dñe exaud. ℞. Et cla. ℣. Dñs vob. ℞. Et cũ ſpi. Oremus. Orõ.

OMp̃s & mitiſſime deus, qui omnium mundi rerũ diuerſitates ſolo verbo creaſti, & ad hominum reformationẽ illud idẽ

verbum,

A verbũ per quod facta ſunt omnia,incarnari voluiſti: qui magnus es & immenſus, terribilis atque laudabilis,& faciens mirabilia, pro cu ius fidei confeſſione glorioſus martyr & pontifex Blaſius diuerſorũ tormentorum genera non paueſcẽs,& martyri palmam feliciter eſt adeptus,quiq; eidem inter cęteras gratias hanc prętogatiuam cõtu liſti,vt quoſcunq; gutturis morbos tua virtute curaret, maieſtatem tuam ſuppliciter exoramus:vt nõ inſpectu noſtri reatus,ſed eius placatus meritis & precibus, hanc creaturam panis bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare tua venerabili pietate digneris, tuam gratiam infundendo:vt omnes qui ex bona fide guſtauerint,à quocunque gutturis morbo grauatos ſe ſenſerint,ipſius paſſionis meritis liberentur, & in eccleſia ſancta tua ſani & hilares tibi gratiarum referant actio-
B nes:& laudent nomẽ tuũ glorioſum,quod eſt benedictũ in ſęcula ſęculorum. Per eun. ℟. Amen. Aſpergantur panes aqua benedicta.

¶ De benedictione vini fructuum,& ſeminum in feſto eiuſdem ſcti Blaſij Epiſcopi & martyris. ℣. Adiutoriũ no. ℟. Qui fe. ℣. Dñe ex. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte,oṗs æterne Deus,qui vinum quod lætificat cor hominis,in ſacrificio in die cænæ offerri p̃cepiſti,& in Cana galilęę ex aqua vinum feciſti,tu qui es vitis vera,interceſſione B.Blaſij martyris tui, multiplica ſuper nos ſeruos tuos pietatis tuæ miſericordiam: quemadmodum feciſti cum patribus noſtris in tua ineffabili miſericordia ſperantibus pietatem, & bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare tua clementia digneris hanc creaturam vini, quã ad ſeruorũ tuorum ſubſidium tribuiſti,quatenus vbicũq; fuerit fuſum,
C vel à quibuſlibet potatum,diuinæ bene ✠ dictionis tuę repleantut dulcedine cũ gratiarum actione,& in eorum viſceribus ſanctificẽt p te ſaluator mundi. Qui viuis. &c. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ Eodem die benedictio fructuum. ℣. Adiutorium. ℟. Qui fec. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte, Deus de Deo: q famulũ tuũ beatum Blaſiũ hodierna die martyrio conſecraſti, bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare tua pietate digneris hos fructus arborũ,ficus,nuces, auellanas,vuas,& alia, quæ indigni detulimus, per tui ſancti noĩs inuocationẽ,& per interceſſionẽ glorioſiſſimę virg. Marię,atque eiuſdem glorioſi martyris tui atque pontificis Blaſij, bene ✠ dicere,

& ad

& ad profectum pręſentis familię tuę atque omnium fidelium prę- D
ſentiũ prouenire concede: vt in quocunq; loco deportati fuerint, ſalui, & maxime à dolore gutturis efficiant: & oēs iniquitates ſiue illuſiones ab eorum habitaculis abſcedant: & quicunq; ex eis tenuerint, & guſtauerint, tua gratia & bene ✠ dictione repleatur. Qui vi. Aſpergantur aqua benedicta. ¶ Eodem die benedictio ſeminum. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Creator omnium Deus, qui ſemina ſubtus terrā poſita fructificare & multiplicare facis, & in vſus noſtros miſericorditer cōcedis: intercedente B. Blaſio martyre tuo ſupplicationes noſtras placatus intende: vt hęc ſeminum genera bene ✠ dicere, & ſancti ✠ ficare tua benignitate digneris: vt etiam iumenta, que ex eis comederint vel guſtauerint, à quacunque detineantur infirmitate, plenam recipiāt curationē. Per Chriſtũ. ſine Amē. Aſpergantur aqua bñdicta. E
Quo facto ſacerdos conuerſus ad altare dicit. Per quē hęc oīa, &c.

¶ De benedictione panis in feſto ſancte Agathæ contra ignis periculum. Cap. 15.

Sacerdos exiſtens in canone miſſæ, vt ſupra dictum eſt, vertens ſe ad populum benedicit panem hoc modo. Primo dicat ps. De⁹ miſereatur noſtri. fol. 39. totum cum Gloria pa. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. ℣. Adiutorium noſtrum. ℟. Qui fecit. ℣. Sit nomen domini benedictum. ℟. Ex hoc nunc & vſque in ſęculum. ℣. Ora pro nobis beata Agatha. ℟. Vt digni efficiamur. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Domin⁹ vobiſcum. ℟. Et cum. Oremus. Oratio. F

Domine Ieſu Chriſte fili Dei viui, qui es panis viuus, qui de cęlo deſcendiſti, bene ✠ dic & ſcti ✠ fica hos panes, fructus, cereos, aquam, vinum, oleum, & cętera hic poſita in honorem beatæ Agathæ virginis & martyris tuæ deportata: & concede per interceſſionem eiuſdem virginis & martyris, vt vbicunq; contra ignem cōburentem miſſa vel poſita fuerint, illico ignis euaneſcat, & penitus extinguatur. Qui viuis & regnas cum Deo patre, &c.

Benedictio Dei omnipotētis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpũs ✠ ſci, per interceſſionem beatæ Agathæ virginis & martyris tuę deſcendat, & maneat ſuper hos panes, & ſup oēs ex eis guſtantes. Amē.

Aſper-

A Aſpergantur aqua benedicta. Per eundem. poſtea dicat, Per quem hęc omnia domine ſemper bona creas.

¶ De benedictione agni & carnium in die ſancto paſchę. Cap. 6.

SAcerdos dicta in canone commemoratione pro defunctis, poſtquā peruenerit ad illam partem canonis, vbi dicitur, Per quem hęc omnia domine ſemper bona creas &c. Vertit ſe ad populum, & dicit ℣. Adiutorium. ℟. Qui fecit. ℣. Domine exaudi. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

IEſu Chriſte fili Dei viui, qui es verus & immaculatus agnus, quiq; immaculatus in ara crucis peccata mundi deleſti, & nos ad ouile proprijs humeris reportaſti, has carnes agni, quas ad vſus hominū creaſti, bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare digneris: vt omne ex eis ſu-
B mentes ſe ſentiant tuis beneficijs repletos: & corporis, & animæ ſanitatem te annuente ſe percepiſſe lætentur, ſaluator mundi. Qui viuis & regnas cum Deo patre. Oremus. Oratio.

DEus vniuerſę carnis, qui Noe & filijs ſuis de mundis, & immūdis animalibus præcepta dudiſti: quique ſicut olera herbarū, humano generi quadrupedia munda edere permiſiſti: q agnum in ęgypto Moyſi & populo tuo in vigilia paſchę comedere præcepiſti, in figuram agni Domini noſtri Ieſu Chriſti: cuius ſanguine omnia primogenia tibi de mundo redemiſti: & angelo in nocte illa omne primogenitum in ęgypto percutere pręcepiſti, ſeruans populū tuū agni ſanguine pręnotatum: dignare, quęſumus domine Deus omnipotens, bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare has ouium, agnorum,
C hędorum, auium, & quorum cunque animalium carnes: vt quicūq; de tuis fidelibus populis ex eis comederint, omni bene ✠ dictione cęleſti, & tua perenni repleti gratia ſatientur. Per eund. Aſpergantͬ aqua benedicta. Poſtea conuerſus ad altare dicat. Per quē hęc. &c.

¶ Benedictio ouorū in paſcha. Si fuerint oua benedicenda aſperſis carnibus aqua benedicta, dicat iterū. ℣. Adiuto. ℟. Qui f. ℣. Dn̄e ex. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

SVbueniat, q̄s dn̄e, tuę bene ✠ dictionis gratia huic ouorum creaturę, de qua pullos gallinarum procreare dignatus es: vt cibus ſalubris fiat tuis fidelibus in tuarum gratiarum actione ſumētibus. Per Chriſtum. Aſpergantur aqua benedicta, & ſacerdos ſequatur in miſſa. Per quem hęc omnia. vt ſupra.

¶ De bñone ſegetũ & ſeminũ in feſto ſancti Marci euang. Ca. 17. D

IN feſto ſancti Marci, ſacerdos benedicturus ſegetes, exiens cũ clericis in agrum cũ cruce & cereis, paratus cũ ſuperpelliceo & ſtola, incipit litaniam, ſicut habetur ſup. fol. 210. Qua finita dicit Kyrie ele. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater nř & Aue Maria. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

PIetatẽ tuã q̃s oṗs Deus, vt has primitias creaturę, quas aeris & pluuię tẽperamẽto nutrire dignatus es, bñ ✠ dictiõis tuę imbre ꝑfundas, tribuẽs ppľo tuo de tuis muneribus tibi ſemꝑ grãs agere, & à ſterilitate terrę eſuriẽtiũ aĩas bonis affluẽtibus repleas, vt egenus & pauper laudent nomen glorię tuę. Per Chriſtum. Oremus. Oro.

OMṗs ſempiterne Deus, arbiter throni, q̃ molẽ terrę ex nihilo ꝑpẽdẽtẽ gubernas, & ad victum humani generis, corporiſq; ſuſtẽtationẽ agros operibus excolere iuſſiſti, miſericordiã tuam ſupplices exoramus: vt quicquid in hos agros ſalubris ſeminis ſatum atq; plantatũ eſt, reſpectu tuę clemẽtię proſpicias, & aeris temperiẽ moderari digneris: vt reſecato atq; abſorpto omnium tribulorũ ſpinarũq; ſquallore, efficias fruges fęcũdas, & ad maturitatẽ pfecta tribuas peruenire, vt nos famuli tui vberem tuorum donorum fructũ cum gratiarum actione percipientes, debitas atq; acceptas nomini tuo laudes referre mereamur. Per. Oremus. Oratio. E

TE dñe petimus ac rogamus, vt hos fructus ſeminum frugum, frumenti, ſiliginis, hordei, auenę ac aliorum cuiuſcunq; generis exiſtant, tuis oculis ſerenis hilariq; vultu reſpicere digneris. Sicut enim teſtatus es Moyſi famulo tuo in terrã ægypti dicens: dic filijs Iſrael, cum ingreſſi fuerint terram promiſſionis, quã eis daturus ſum vt primitias frugum offerant ſacerdotibus, & erunt benedictę fruges: ita nos oramus te dñe, vt auxilium gratiæ tuę ſuper nos, & hos fructus ad bene ✠ dictionẽ ꝑferendam concedas: vt non grãdo ſurripiat, non turbo ſubuertat, nec vis tempeſtatis detruncet, nec aeris ſerenitas exurat: non inundatio pluuialis exterminet, ſed incolumes & ſuperabundantes propter vſum hominum ad pleniſſimã maturitatẽ perducere digneris. Per Chriſtũ. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio. F

DOmine ſancte, pater omnipotens, ęterne Deus mitte ſpiritum ſanctum tuum cum angelis & archangelis tuis, & cum eis omnes ſanctos & electos tuos: vt defendant ſegetes noſtras à vermibus

ma-

A malis, ſiue ab auibus, vt magnificetur nomen tuum Deus in omni loco. Per domi. Tunc ſacerdos circumeat agrum, vel partem eius aſpergendo aquam benedictam. Et poſteà dicat.

ET benedictio Dei omnipotentis, pa✠tris, & fi✠lij, & ſpirit9 ✠ deſcendat & maneat ſuper has fruges ℟. Amen.

¶De benedictione vuę nouę in feſto transfigurationis dñi. Ca. 18.

IN feſto transfigur. dñi, ſacerdos cum in canone miſſę, peruenerit ad locum illum poſt factam commemorationem de mortuis. Per quem hæc omnia, &c. ℣. Adiutorium noſtrum. Domine exaudi orationem. Dominus vobiſcum. Oremus. Orátio.

BEne✠dic dñe hos nouos fructus vuæ, quos tu dñe rore cæli & inūdātia pluuiarū & tēporū ſerenitate, atq; trāquillitate ad maturitatē pducere dignatus es, & dediſti eos ad vſus noſtros cū gratia-
B rū actione percipere, In nomine dñi nrī Ieſu Chriſti. Deinde dicat Per quem hæc omnia. &c. Et aſpergantur vuæ aqua benedicta.

¶De bñone puerorū à parētibus ad eccleſiā adductorū. Cap. 19.

SOlent alicubi laudabiliter & catholice pueri à parentibus ad eccleſiam adduci, vt à ſacerdotibus benedicantur. Cum igitur pueri fuerint in eccleſia prę́ſentati, ſacerdos miſſam celebret & poſt miſſam de apparatus, vel ſi miſſam non dixerit, cum ſuperpelliceo & ſtola, ſtans ante altare conuerſus ad pueros coram altari genuflexos dicit ℣. Adiutorium noſtrum ℟. Qui fecit. ℣. Dñe exaudi ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcum ℟. Et cum. Oremus. Orátio.

QVæſumus omnipotēs Deus, pueris iſtis, pro quibus tuā deprecamur clemētiā, bene✠dicere digneris: & per virtutē ſancti
C ſpiritus corda eorū corrobora, vitā ſanctifica, caſtimonia decora: & ſenſus eorū in bonis operibus munias & informes: proſpera tribue, pacē concede, ſalutem confer, charitatē largire: & ab omnibus diabolicis atq; humanis inſidijs tua protectione & virtute ſemper defende, & in finem ad requiē paradiſi perducere digneris. Per dñm. Per omnia ſæcula. &c. Poſtea dicat pſal. Laudate pueri do. fol. 37. totum cum Gloria pa. Poſtea dicatur Aña. Laudate pueri dñm, laudate nomen dñi, quod eſt benedictum ex hoc nunc & vſque in ſæculum. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Benedic dñe pueris iſtis, & inuocetur ſuper eos nomen Dei viui. ℟. Et benefacias eis in omni tempore dñi

De bñone puerorũ, qñ primũ capilli incidunt

Deus nr̃. ℣. Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibere eos. D
℟. Taliũ eſt enim regnũ cęlorũ. ℣. Videte ne contẽnatis vnum ex his puſillis. ℟. Quia angeli eorũ ſemper vident faciẽ patris mei, qui in cęlis eſt. ℣. Dñe ex. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Oremus. Or̃.

RESpice, q̃s dñe, ad puerorum prȩſentium deuotionẽ: & in tua gratia & miſericordia proficiant & creſcant, & ad finem optatum feliciter perducantur. Per Chriſtũ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

CLementiſſime dñe ſuſcipere digneris famulorum famularũq; tuarum innocentiam, & parẽtum ſuorum fidem, & voces omnium ſalutem hanc clamantium: infunde ſuper eos ſpiritualium dona virtutum, vt nullus inimicus humani generis eos fraude decipiat. Per Chriſtum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine Ieſu Chr̃e fili Dei viui, ꝙ cũ pr̃e & ſpũ ſancto es Deus trinus & vnus: te mũdi factorẽ, vitȩ authorẽ, & gr̃ȩ largitorem E
humiliter deprecamur: vt ꝙ es terribilis, pius, & miſericors, laudabilis, innocẽs, & innocẽtiȩ amator, humilis, & humiliatis aſſumptor, mãſuetus & mãſuetudinis habitator: qui veniẽtibus ad te paruulis manus tuȩ bñdictionis imponẽs, taliũ dixiſti eſſe regnũ cęlorũ, bñ ✠ dic(q̃s) & hos paruulos, ꝗ hodie in eccl̃ia ad bñdicẽdũ ſunt pñtati: tu eis dñe da intellectũ pietatis & augmẽtũ, vt te ſapiãt, te diligãt, te ament, te timeãt, & mandata tua cuſtodiãt, & te cõcedẽte vſq; ad vltimã ꝑueniant ſenectutem, per tẽ ſaluator mundi Deus. Qui viuis. Sacerdos finita oratione ponit manus ſuper caput puerorum dicẽs. Complexatus pueros Ieſus, & imponens eis manus benedicebat eis. & faciens ſignum crucis ſuper eos dicit.

ET benedictio Dei oĩpotentis pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcẽdat ſuper vos, & cuſtodiat & dirigat vos, & maneat ſemper ſuper vos. ℟. Amen. Poſtea aſpergat eos aqua benedicta. C

¶ Benedictio puerorum qn capilli ſibi primum incidũtur. Ca. 20.

IN primis dr̃ ℣. Adiutorium noſtrum ꝑs. Ecce quã bonũ. f. 189
Poſtea ponatur crux facta ex cera in capite eorum, & presbyter dicat. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui venientibus ad te innocentibus ſacratiſſimas manus impoſitionis tuȩ impoſuiſti: quȩſuq̃s, bene ✠ dic hunc famulum tuum, cuius capillos hodie incidimus, da ei ȩtatem perfectam vt te diligat, te ſapiat, & te auxilian-

te

A te tua mereatur implere mandata. Per. Qua oratione finita inc: ſan tur capilli: & dum inciduntur presbyter dicat hãc orõnẽ. Ore. Oř.

GRatias tibi agimus dñe Deus ops, in cuius nomine famuli tui N. capillos incidimus, precamurq; maieſtatem tuam, vt te auxiliante vſq; ad ſummum ſenectutem perueniat, vitamq; percipere mereatur ęternam. Per Chri. ℟. Amen. Et cum fuerint inciſi capilli dicat chorus. Ecce ſic benedicetur homo, qui timet dominum. Benedicat tibi dominus ex Sion: qui fecit cęlum & terram. Gloria pr̃i. Sicut erat. Deinde ſequitur. Oremus. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte, qui es caput noſtrum, & corona omniũ ſanctorum, reſpice (quęſumus) ſuper infantiam famuli tui, qui in tuo nomine ſua celebrat vota: vt capillis capitis ſui tonſura tus, ꝑ

B huius bene ✠ dictionis copiam, ad ſenilem venire mereatur ętatem & congaudeat ad futuram gloriam, dum ſalutem conſequetur ęternam. Per dominum. Poſtmodum aſpergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione candelarum. Cap. 21.

℣. Adiutorium noſtrum. ℟. Qui fecit cęlum & terram. Oratio.

BEnedic dñe Ieſu Chr̃e hãc creaturã cerei, vel cãdelarũ ſupplicationibus nr̃is: & infunde ꝑ virtutẽ ſcẽ, cru ✠ cis bñdictionẽ cęleſtẽ: vt q eũ, vel eas ad repellẽdas tenebras humano generi tribuiſti, talẽ ſignaculo ſanctę crucis fortitudinẽ & bñ ✠ dictionẽ accipiat vel accipiant: vt in qbuſcũq; locis accẽſus, vel poſitus fuerit vel poſitę fuerint, diſcedat & contremiſcat diabolus: & fugiat pauidus cũ omnibus miniſtris ſuis de habitationibus illis: nec ꝓſumat amplius inquietare vel illudere ſeruientibus Deo: ꝓinde ſupplices q̃s te dñe,

C vt emitas angelũ tuũ Raphaelẽ, q effugauit & repulit à Sara & Tobia dęmonẽ mortiferũ eos infeſtãtẽ, q cõterat illũ & perdat de cunctis habitationibus colẽtiũ Deũ, de baſilicis, de domibus, de angulis, vel lectulis, de refectoris, & de vniuerſis locis, in qbuſcũq; Deo famulãtes habitãt, & requieſcũt, & dormiũt, vigilãt, ambulant & cõſiſtũt, nec valeat ille malignus amplius inquietare, vel pauores immittere ſuper illos, quos ſancti chriſmatis tui vnctione feciſti eſſe munitos. Benedico te cera in nomine pa ✠ tris omnipotentis, & fi ✠ lij eius vnigeniti, & ſpiritus ✠ ſancti paracliti: vt ſis vbiq; diaboli effugatio, atq; omnium cõtubernalium ſuorũ exterminatio, adiuuante eadem ſancta, & indiuidua trinitate, quę in vnitatis eſſentia viuit &

regnat in ſec·&c. ℟.Amen. Poſtmodum aſpergatur aqua bñdicta. D
¶ Alia benedictio ad ¹dem. ℣. Adiutorium noſtrum. ℟. Qui fecit.
℣. Dominus vobiſcum.℟. Et cum ſpiritu tuo.Oremus. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte,lux vera,qui illuminas omnẽ hominẽ venientẽ in hunc mundũ,effunde bene ✠ dictionẽ tuã ſuper hos cereos & ſuper has candelas,& ſancti ✠ fica eas lumine gratię tuę: & concede propitius,vt ſicut hæc luminaria igne viſibili accẽſa nocturnas depellunt tenebras,ita corda noſtra inuiſibile igne ideſt ſpiritus ſancti ſplendore illuſtrata, omnium peccatorum & vitiorũ cæcitate careãt,vt puro mẽtis oculo cernere ſemper poſſimus quę tibi ſint placita,& nr̃æ ſaluti vtilia: quatenus poſt huius ſæculi caligino ſa diſcrimina ad lucem indeficientem peruenire mereamur.Qui vi.
Poſtea aſpergantur aqua benedicta. ¶ Benedictio incenſi. ℣. Adiutoriũ. ℟. Qui fe. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum.Oremus. Oratio. E

TVa,quæſumus oṗs ſempiterne Deus,im mẽſę maieſtatis dextera hãc creaturã incẽſi bñ ✠ dicere & ſancti ✠ ficare digneris vt in virtute ſancti noĩs tui oẽs immũdorũ ſpirituũ phãtaſticos incurſus effugare, oẽſque morbos reddita ſanitate expellere, vbicunque fumus eius efflauerit, mirabiliter poſſit, atque tibi omnipotẽti Deo odorem fragrantiſſimum perpetua ſuauitate reddere. Per Chriſtũ.
Aſpgaĩ aqua bñdicta. ¶ De bñone viduæ caſtitatẽ ꝓfitẽtis. C.22.

IN benedictione viduæ ſacerdos ſe præparat miſſam celebraturus & ipſam proſequitur:& dicto Gloria in excelſis. ſi ſuerit dicendũ dicat orationem miſſæ quam dicit, & hanc cum eadem oratione ſub vno Per dominum concludat.

DA,q̃s dñe,huic famulę tuę, quã viduitatis honore dignatus es decorare,inchoati operis conſummatum effectũ,vt perfectã tibi offerat plenitudinẽ:& initia ſua ꝑducere mereatur ad finẽ.Per do. F
Et proſequitur miſſam vſque ad euangelium excluſiue.

TVnc vidua accedens ad altare cum cereo accenſo in manibus genuflectit. Tunc ſacerdos interrogat eam dicens. Vis in ſancto viduitatis propoſito perſeuerare, & dominum Ieſum Chriſtum ſponſum accipere? Et illa reſpondet. Volo. Tunc manibus iunctis poſitis inter manus ſacerdotis ipſe interrogat eam dicens. Promittis te perpetuo viduitatem ſeruaturam. Et illa reſpondet. Promitto. Et ipſe. Deo gratias. Deinde eam interrogat dicens. Vis benedici,

&

A & domino Ieſu Chriſto ſummi regis filio deſponſari. Illa reſpõdet. Volo. Quo facto proſternit ſe ante dexteram partem altaris: & ſacerdos dicit ſuper illam. Oremus. Oratio.

CONſolare dñe hanc famulam tuam laboribus viduitatis conſtrictam, ſicut conſolari dignatus es ſareptanam viduam per Eliam prophetam, concede ergo ei pudicitię fructum: vt antiquarũ non meminerit voluptatum: neſciat etiam incentiua deſideria vitiorum: ſed tibi ſoli ſubdat proprium collum, quo poſſit pro tantis laboribus ſexageſimum percipere gradum munuſque delectabile ſanctitatis. Per dominum. Poſtea benedicit veſtes & velum eius dicẽs. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

B DEus ęternorum bonorum fideliſſime promiſſor, & certiſſime perſolutor: qui veſtimentum ſalutis, & indumentum iucunditatis ęternę fidelibus tuis promiſiſti, clementiam tuã ſuppliciter exoramus, vt hęc indumenta humilitatem cordis & contemptum mũdi ſignificantia, quibus famula tua eſt viſibiliter informanda, propoſito propitius bene ✠ dicas: vt beatę caſtitatis habitum, quem te inſpirante ſuſcipit, te protegente cuſtodiat, & quam veſtimentis venerandæ promiſſionis induis temporaliter, beata facies immortalitate veſtiri. Per Chriſtum. Et aſpergat veſtes aqua benedicta. Tunc ſacerdos benedicit velum. Oremus. Oratio.

SVppliciter te dñe rogamus, vt ſup hoc velum capiti ancillę tuę imponendum bene ✠ dictio tua benigna deſcendat: & ſit hoc velum benedictum, & conſecratum, immaculatum, & ſanctum præſentis ancillę tuę. Per Chriſtum. Aſpergatur aqua benedicta. Quo

C facto, legatur euãgeliũ. Interim illa in aliquo loco ſecreto veſtes bñdictas induit: & dicto euãg. & offertorio, reuertit̃: ſtatimq; genib. flexis corã altari ſacerdos dicit. Vis pſiſtere in ſcã viduitate, q̃ pfeſſa es? Et illa rñdet. Volo. Et tũc ponit velum ſuper caput eius, dicens.

ACcipe velamen viduitatis & cõtinentiæ ſignũ: per quod ſpũs ſanctus ſuperueniat in te, & virtus altiſſimi ſit tibi vmbraculũ contra ęſtum malarum tentationum. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Deinde dicit. Oremus. Oratio.

INcorruptę ęternitatis & inuiolabilis naturæ Deus, te ſuppliciter exoramus pro hac famula tua, quæ corpore & mente perfecte continentiam tibi ſeruaturam ſe deuouit, vt ei Spiritus

 ſancti

ſanĉti donum largiter infundas, ac perfectam conſtantiam tribuas, D
& continentię perſeuerantiam. Per dominum noſtrum. Oratio.

Reſpice domine famulæ tuæ tibi debitam ſeruitutem: vt inter humanæ fragilitatis incerta nullis aduerſitatibus opprimatur, quæ de tua protectione confidit. Per dominnm noſtrum. &c.

Quo facto ipſa offerat candelam accenſam ſacerdoti. Secreta dicenda ſub vno Per dominum. cum ſecreta propriæ miſſæ.

Reſpice domine propitius ad hoſtiam noſtræ ſeruitutis tuo conſpectui immolād̄a: vt hęc famula tua viduitatis ſanctę propoſitum, quod te inſpirante ſuſcepit, te gubernante cuſtodiat. Per dom.

Poſtquam ſacerdos communicauerit communicet eam.

Or̄o dicenda poſt communionem miſſę ſub vno Per dominum.

Purificent nos q̄s dn̄e, ſacramenta quę ſumpſimus, & famulam tuam ab oī culpa liberam eſſe concede: vt quæ conſcientiæ ſuæ reatu conſtringitur, cęleſtis remedij plenitudine glorietur. Per do. E

¶ Benedictio ſuper peregrinos exeuntes. Cap. 23.

Sacerdos ſuperpelliceo & ſtola indutus dicat ℣. Adiutorium noſt. ℟. Qui fecit cę. p̄s. Deus in adiutorium meum. cum Gloria patri. p̄s. Dominus regit me, & nihil mihi deerit. fol. 195. Pſalmus.

Domine refugiū factus es nobis, a generatione in generationē. Priuſquā montes fierent, aut formaretur terra & orbis: a ſęculo & in ſęculū tu es Deus. Ne auertas hoīem in humilitatem: & dixiſti, cōuertimini filij hoīum. Q̄m mille anni ante oculos tuos, tanquā dies heſterna, quę p̄terijt. Et cuſtodia in nocte, q̄ ꝓ nihilo hr̄ eorū anni erūt. Mane ſicut herba trāſeat: mane floreat & trāſeat: veſpere decidat, induret, & areſcat. Quia defecimus in ira tua: & in furore F
tuo turbati ſumus. Poſuiſti iniq̄tates nr̄as in cōſpectu tuo: ſcl̄m nr̄m in illuminatione vultus tui. Q̄m oēs dies nr̄i defecerūt, & in ira tua defecimus. Anni nr̄i ſicut arena meditabunt: dies annorū nr̄orū in ipſis ſeptuaginta anni. Si aūt in potētatibus, octoginta anni: & amplius eorū labor & dolor. Q̄m ſupuenit māſuetudo, & corripiemur. Quis nouit poteſtatē irę tuę, & prę timore tuo irā tuā dinumerare? Dexteram tuam ſic notam fac: & eruditos corde in ſapientia. Conuertere dn̄e vſquequo: & deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos. Repleti ſumus mane miſericordia tua: & exultauimus & delectati ſumus omnibus diebus nr̄is. Lętati ſumus ꝓ diebus, q̄bus nos humiliaſti:

annis

A annis qbus vidimus mala. Reſpice in ſeruos tuos & in opera tua:& dirige filios eorũ. Et ſit ſplẽdor dñi Dei nr̃i ſup nos: & opa manuũ nr̃arum dirige ſup nos,& opus manuũ nr̃arũ dirige: Gl̃ia pa. Sicut erat. ps. Qui habitat in adiutorio alti.f.60. Añ. In viã pacis & ſalutis dirige eos dñe. Kyrie eleiſ. Chr̃e ele. P r̃ nr̃. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis. ℟. Vt nõ moueant̃ veſtigia mea. ℣. Mirifica miſericordias tuas. ℟. Qui ſaluos facis ſperantes in te. ℣. Cõuertere dñe vſquequo. ℟. Et deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de ſc̃tõ. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Nihil ꝓficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniqui.&c. ℣. O dñe ſaluos fac eos. ℟. O dñe bene ꝓſperare:benedictus q̃ ventvrus es in nomine dñi. ℣. Adaperiat dñs cor veſtrũ in lege ſua. ℟. Et in p̃ceptis ſuis:& faciat pacẽ in diebus nr̃is. ℣. Exaudiat dñs orationes veſtras

B ℟. Et reconcilieẽ vobis. ℣. Nec vos deſerat in tẽpore malo. ℟. Dñs Deus noſter. ℣. Exurge dñe adiuua nos. ℟. Et redime nos propter nomen tuum. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio ſuper baculos & capſellas. Oremus.

O Dñe Ieſu Chr̃e,mundi redẽptor & conditor, qui per os beati Pauli apoſtoli tui innotuiſti,non habere nos hic manentem ciuitatẽ,ſed futurã hic debere inquirere ſemper:quique beatis apoſtolis prçcepiſti,vt euntes ad prędicandũ verbũ Dei virgas tãtum ſumerent,te ſuppliciter deprecamur:vt digneris has ſcarſellas, ſiue peras pro tui nominis amore ad inſtar humilis armaturę lateri applicãdas. & hos ſuſtentationis baculos bene ✠ dicere: quatenus portãtes eos in peregrinationis ſignum & ſuorum corporum ſuſtentationẽ,cęle-

C ſtis gratię plenitudinem in eis & munimẽ valeant tuę benedictionis percipere, & quemadmodum virgam Aaron ad rebellium iudęorũ perfidiam repellendam bene ✠ dixiſti, ita & hos famulos tuos per hęc inſignia,quæ ad honorem & reuerentiam apoſtolorum tuorum Petri & Pauli, vel Iacobi, vel ſancti N. vel ſanctę N. aſſumere cupiunt de manibus noſtris,& ad eorum limina veneranda portare bene ✠ dicas:& ab omnibus peccatis abſoluas: vt in die iudicij in parte mereantur dextera collocari. Qui viuis.

¶ Benedictio ſuper baculos & capſellas.

S Ignaculum Dei pa ✠ tris,& fi ✠ lij,& ſpiritus ✠ ſancti deſcẽdat cælitus ſuper hos baculos, & has peras: vt quicunque eas

por-

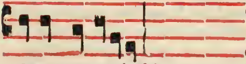
portauerint ab omniũ inimicorũ inſidijs ſint defenſi. Per Chriſtum dominum. ℟. Amẽ. Tunc ſacerdos baculos & peras aſpergat aqua benedicta, & eas peregrinis tradens dicat. D

ACcipite hos baculos & has peras: & pergite ad limina beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, vel ſanctæ Mariæ de Loreto, vel ad limina ſancti Iacobi in Compoſtella, vel ſancti Antonij de Vienna. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Simili modo dicatur de alijs locis, ad quæ peregrini profecturi ſunt, vt per eas mereamini in hoc ſæculo re miſſionem omnium peccatorum accipere, & in futuro conſortium beatorum: atque ad limina ſanctorum, quo pergere cupitis, feliciter peruenire, & peracto itinere ad nos incolumes remeare. Poſtea dicat Antiphonam.

E

Pſalmus.

Gloria patri, & fil. &c. Aña reiteratur. Kyrie ele. Chriſte elei. Chriſte elei. Kyrie eleiſ. Pr nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Saluos fac ſeruos tuos. ℟. Deus meus ſperãtes in te. ℣. Mitte eis dñe auxiliũ de ſancto. ℟. Et de ſiõ tuere eos. ℣. Eſto eis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Fiat miſericordia tua domine ſuper nos. ℟. Quemadmodum ſperauimus in te. ℣. Domine exaudi oratio. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum: ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio. F

DEus infinitę miſericordię & maieſtatis immenſę, quẽ nec ſpatia locorũ, nec interualla tẽporũ ab his, quos tueris abiungũt: adeſto pręſentibus famulis tuis, in te vbiq; fidentibus: & per oẽm, per quã ituri ſunt viam, dux eis & comes eſſe digneris: nihil eis aduerſitatis noceat, nihil difficultatis obſiſtat, cuncta eis ſalubria, cuncta proſpera ſint, vt ſub ope dexteræ tuæ quicquid iuſto expetierint deſiderio, celeri conſequantur effectu. Per dominum. Oremus. Or.

OMnipotens ſempiterne Deus, humani generis reformator & author: qui Abrahæ puero tuo, vt exiret de terra natiuitatis

ſuę,

A ſuę,& iret in terrā ꝓmiſſionis,quā ei te daturū ꝓmiſeras,pręcepiſti: necnō & populū Iſraeliticū in deſertū ad te adorādū multis ꝓdigijs venire feciſti: hos(q̄s)peregrinos ad beatorū apſtolorū Petri, & Pauli, vel N. vt ſupra. limina te adorare pgētes,à periculis omnibus erue, & à peccatorū nexibus abſolue. Et tu, q̄ es via vera in te cōfidētib⁹, eorū iter bene diſpone: vt inter oēs huius viæ pturbationes tuo ꝓtegant auxilio: mitte eis dn̄e angelū tuū, quē Tobię famulo tuo comitē dediſti, vt vbicūq; manſerint, ſit illis defenſor cōtra inſidias oīum inimicorū viſibiliū,& inuiſibiliū: quatenus lęti & incolumes ad nos redire valeāt. Per dn̄m. Deinde aſpergat eos ſacerdos aqua benedicta, dicens. Per aquæ aſperſionem det vobis omnipotens Deus ad eundum & redeundum ſuam gratiam & benedictionem. Amen.

B ET benedictio Dei omnipotentis pa ✠ tris,& fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper vos & maneat ſemper. Amen.

Sacerdos curatus ſemper dare debet licentiam peregrinantibus, vt cuicunque ſacerdoti,& vbiq; poſſint confiteri peccata ſua.

¶ Ordo benedictionis ad peregrinos nauigare volentes ad terram ſanctam. Sacerdos dicat. ℣. Adiutorium noſtrum. ℟. Qui fecit. ps. Te decet hymnus.&c.folio 201. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. Saluos fac fideles tuos. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Mitte eis domine auxilium de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniquitatis non nocebit eis. ℣. Eſto eis domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationē. ℟. Et clam. ℣. Dn̄s vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

C DEus, qui tranſtuliſti patres noſtros per mare rubrum ad laudē tui nominis decantandam: ſupplices te deprecamur domine, vt famulis tuis, qui ad viſitanda loca ſancta, in quibus vnigenitus filius tuus ſalutem noſtram operari dignatus eſt, proficiſcuntur depulſis cunctis aduerſitatibus, portum ſemper optabilem, curſumq; tranquillum largiaris. Per Chriſtum dominum. Oremus. Oratio.

PRopitiare, quæſumus domine, ſupplicationibus noſtris: & mitte angelum tuum de ſummitate cęlorum: qui cuſtodiat famulos tuos nauigantes in ꝓfundo maris, perduc eos ad loca dilectiſſimi filij tui domini noſtri Ieſu Chriſti precioſiſſimo ſanguine conſecrata, & viſitatis eiuſdē, cū ſalute mentis & corporis ad ꝓpria eos pducere

cere cum lętitia gaudio & profectu digneris. Per eun. ℟. Amen. D
Deinde benedicantur ſignacula crucis chlamydibus peregrinantiũ affigenda. Aña. Adoramus te Chriſte & benedicimus tibi. Quia per ſanctam crucem tuam redemiſti mundum. Oremus. Oratio.

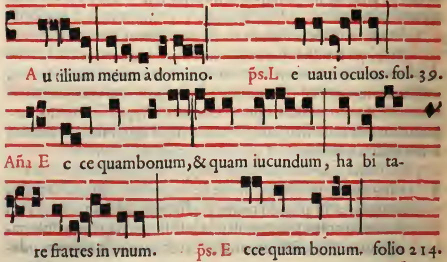
BEnedic, quęſumus dñe, hęc ſignacula ſanctę crucis: & pręſta ꝑ inuocationẽ ſanctiſſimi nominis tui, vt qui ea ſuſceperint vel geſtauerint, corporis & animę ſalutem percipiant. Per Chriſtum.
Tunc presbyter det eis ſignacula ſanctę crucis, ſic dicens.

ACcipe ſignũ crucis Chrĩ tã in corde quã in corpore, in noĩe pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpũs ✠ ſancti: vt ſis defenſus ab oĩb⁹ īſidijs inimicorũ viſibiliũ & inuiſibiliũ. Per. Tũc dicat hęc Añ O crux glorioſa, o crux adorãda, o lignũ p̃cioſum, & admirabile ſignũ ꝑ ꝗ diabolus eſt victus, & mũdus Chrĩ ſanguine redẽptus. ℣. Oĩs terra ado E
ret te, & pſallat tibi. ℟. Pſalmũ dicat nomini tuo dñe. Oremus. Or̃.

ADeſto familię tuę, quęſumus omnipotens Deus, vt in aduerſis & ꝓſperis preces eorũ exaudias, & inſidias omniũ aduerſariorum per ſanctę crucis auxilium digneris conterere: vt portũ ſalutis ac tranquillitatis valeant apprehendere. Per dominum noſtrum.

¶ Ordo benedictionis peregrinorum domum redeuntium.

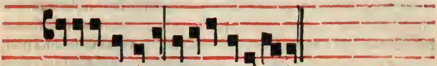
PEregrini ſtent ante fores eccleſię, & ſacerdos indutus ſuperpelliceo & ſtola dicat. ℣. Adiutorium noſtrum. ℟. Qui fecit. Et deinde ſacerdos cum clericis cantet, vel legat Antiphonam.

F

Aña.

A

Aña.B ene fac domine bonis & rectis corde. Pſalmus.

Q ui confidunt in domino. 188.
K yrie eleiſ. Chriſte elei. K yrie ele. Pater noſter. Et ne nos in. Sed libe. ℣. Benedicti q̄ veniũt in nomine dñi. ℟. Benedicti vos à dño q̄ fecit cęlum & terrã. ℣. Reſpice dñe in ſeruos tuos, & in opera tua. ℟. Et dirige filios eorum. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Do-
B minus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

QVæſumus ops̄ Deus, vt his famulis tuis, quos incolumes de ſancto itinere venire feciſti, quicquid tibi per carnis fragilitatẽ ſiue p̄ viſum, vel auditũ impudicũ, aut p̄ colloquia otioſa, ſiue alijs q̄buſcũq; modis cõtra tuã iuſtitiã cõmiſerũt, tu ſctĩſſime pr̃ miſericorditer ĩdulgeas, & dimittas eis: & illęſos ab oĩ ĩpugnatiõe diabolica cuſtodias: & tuis ſemp̄ deuote ĩhęrere mãdatis cõcedas, Per. Orem⁹

DA dñe q̄s, vt fideles tui, quos poſt lõgas peregrinationes & moras itineris, ſuę patriæ reddidiſti incolumes, in tua voluntate p̄maneant, & nihil vltra hoſtilitatis metuant, ſed te protegente ſecura mente tibi deſeruiant. Per. Oremus. Oratio.

C DEus, q̄ iuſtificas impiũ, & nõ vis mortẽ pcõris: maieſtatẽ tuam ſuppliciter exoramus: vt hos famulos tuos de tua miſericordia cõfidẽtes, cęleſti ꝓtegas benign⁹ auxilio, & aſſidua ꝓtectione cõſerues, vt tibi iugiter famulẽt, & nullis tẽtationib⁹ à te ſeparẽt. Per. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpũ tuo. ℣. Bñdicam⁹ dño. ℟. Deo gratias. Benedicat vos omnipotens Deus, pa ✠ ter, & fi ✠ lius, & ſpiritus ✠ ſanctus. ℟. Amen. Tunc peregrini eccleſiam ingrediãtur: & deuotione ſua peracta ad domum cum Dei benedictione reuertantur.

¶De benedictione muneris quod offertur in eccleſia. Cap. 24.

℣. Adiutoriũ. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum Oremus. Oratio.

DEus, cuius verbo & potentia facta ſunt omnia, cuius dono p̄cipimus, quæ ad vitæ remedium poſſidemus, te ſupplices obnixis

nixis precibus rogamus,vt de ſede maieſtatis tuę huic oblationi fide D
lium ſanctificator accedas:ſuſcipe de manu famulorum tuorū munus oblatū, qđ a tua clementia benedictū in vſus huius ſanctuarij maneat cōſecratū: ſint hæc in conſpectu tuo libenter accepta, ſicut quondam Abel alumni tui, vel Melchiſedech tibi munera placuerunt oblata. Et quia ad honorē tui amoris eccleſiā tuam ſummis nituntur decorare obſequijs,tu eis dn̄e magna ꝓ paruis recōpēſa, & deuotionem eorū accipias peccata dimittas,fide eos repleas, indulgētia foueas,mīa ꝓtegas,aduerſa deſtruas,ꝓſpera cōcedas, habeāt in hoc ſeculo actionis bonæ documētum, charitatis ſtudium,ſancti amoris affectum:& in futuro cum ſanctis angelis adipiſcantur perpetuum regnum. Per domi. Poſtea aſpergantur aqua benedicta.

¶ Ordo ad pōderādā ꝑſonā p votū obligatā dare de aliqua re quātū ponderat corpus eius,ſicut triticum oleum,ceram,vinū,& alia. E

Sacerdos dicit ℣. Adiutorium noſtrū. Quo dicto ponat perſonā ponderandam ſuper lancem,vel tabulam more ſolito: & dicat Antiphona. Benedicimus Deum cœli,coram omnibus viuētibus ei, qui fecit nobiſcum miſericordiam ſuam. Et intonet.

TE Deum laudamus:te dn̄m con fitemur.Te æternum patrem omnis terra veneratur.Tibi oēs angeli:tibi cęli & vniuerſę poteſtates. Tibi Cherubim & Seraphim inceſſabili voce ꝓclamant. Sc̄ūs. Sc̄ūs. Sc̄ūs dn̄s deus ſabaoth. Pleni ſunt cęli & terra maieſtatis glorię tuæ. Te glorioſus apl̄orū chorus.Te ꝓpherarū laudabilis numerus. Te martyrum candidatus laudat exercitus.Te per orbem terrarum ſancta confitetur eccleſia. Patrem immēſæ maieſtatis. Venerandū tuum verū & vnicū filium. Sanctū quoq; paraclitum ſpīm. Tu rex gloriæ Chriſte. Tu patris ſempiternus es filius. F
Tu ad liberandum ſuſcepturus hoīem:non horruiſti virginis vterū. Tu deuicto mortis aculeo:aperuiſti credentibus regna cælorum. Tu ad dexteram Dei ſedes in gloria patris. Iudex crederis eſſe venturus. Te ergo quæſumus tuis famulis ſubueni:quos precioſo ſanguine redemiſti. Æterna fac cū ſc̄tis tuis in gloria munerari. Saluū fac populum tuū dn̄e & benedic hæreditati tuæ.Et rege eos, & extolle illos,vſque in æternum. Per ſingulos dies benedicimus te. Et laudamus nomen tuum in ſeculum,& in ſeculum ſeculi. Dignare dn̄e die iſto,ſine peccato nos cuſtodire. Miſerere noſtri domine,

A miſerere nr̃i. Fiat miſericordia tua dñe ſup nos quéadmodũ ſperauimus in te. In te dñe ſperaui:nõ confundar in ęternũ. Quo finito dicat ℣. Saluũ fac ſeruũ tuũ vel ancillã tuã. ℟. De⁹ meus ſperãtem in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de ſc̃tõ. ℟. Et de ſiõ tuere eũ. ℣. Eſto ei Dñe turris fortitudinis. ℟ A facie inimici. Deinde ſequitur p̃s. Laudate pueri. totus cũ Gloria pat. Sicut erat. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus. Orõ.

SVſcipe ſãncte pr̃, om̃s, ęterne Deus tuorum preces & ſupplicũ vota: & per ſanctiſſimi filij tui dñi noſtri Ieſu Chriſti, & eius genitricis Mariæ, & ſc̃ti apl̃i vel martyris vel cõfeſſoris tui N. interceſſionem: præſta nobis ita beneficia tua cognoſcere, vt in gr̃arũ ſemper actione maneamus: vt dum fideles tui pro quacunq; petitione
B ad te vota emittunt, protinus tua clementia eis poſtulata concedente, miſerationem dominum te fateri & laudare mereamur. Per eundem. ℟. Amẽ. ℣. Benedicamus dño. ℟ Deo gratias. Et aſpergantur omnes aqua benedicta. ¶ De benedictione ſolenni panis in diebus Dominicis & magnis feſtiuitatibus. Cap. 25.

SAcerdos cum proceſſione & Cruce ante miſſam indutus omnibus paramentis excepta planeta, accedit ad locum, vbi panis eit benadicendus, & dicit ℣. Adiutorium noſtrũ. Poſtea legit euangelium: Sequentia ſancti euangelium ſecundum Ioannem.

IN illo tpe: Abijt Ieſus trãs mare Galilęę, quod eſt Tyberiadis, & ſequebat̃ eũ multitudo magna: quia videbãt ſigna, quę faciebat ſuper his q infirmabant̃. Subijt ergo in montẽ Ieſus: & ibi ſedebat
C cũ diſcipulis ſuis. Erat aũt proximũ paſcha dies feſtus Iudęorũ. Cũ ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet q multitudo magna venit ad eũ, dicit ad Philippũ: vnde ememus panes, vt mãducẽt hi? Hoc aũt dicebat tẽtãs eũ. Ipſe enim ſciebat q d eſſet factur⁹. Rñdit ei Philippus. Ducẽtorũ denariorũ panes nõ ſufficiũt eis, vt vnuſquiſq; modicũ quid accipiat. Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simonis Petri. Eſt puer vnus hic, qui habet quinq; panes hordeaceos & duos piſces. Sed hęc, quid ſunt inter tantos, Dicit ergo Ieſus. Facite homines diſcumbere. Erat autem fęnum multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia. Accepit ergo Ieſus panes, & cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus. Similiter & ex piſcibus quantum volebant. Vt

autem

A ¶ Benedictio panis pro infirmantibus. ℣. Adiutoriũ noſt. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine Deus oṕs deſcẽdat bñ ✠ dictio pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpũs ✠ ſancti ſup hãc creaturã panis: vt q̃cũq; ex ea ſumpſe rit, accipiat ſanitatẽ mẽtis, ꝓtectionẽ corporis, tutelã ſalutis, integritatẽ charitatis, cõſolationẽ ſpei, roborationẽ fidei, virtutẽ cõſtantię, & viſitationẽ ſpiritus ſancti. Per eun. in vnita. ℟. Amẽ. Aſpergantur aqua benedicta. ¶ De bñone aquæ pro infirmis. ℣. Adiutoriũ no. ℟. Qui fe. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

Domine Ieſu Chr̃e, qui benedixiſti quinque panes & duos piſces in deſerto, vnde ſatiata ſunt quinq; millia hominũ, te ſupplices exoramus: vt benedicere digneris hanc aquam, vt quicunque
B infirmus ex ea guſtauerit, accipiat ſanitatem mentis, & protectionẽ corporis, tutelam ſalutis, ſecuritatem ſpei, corroborationem fidei, & charitatem ſpiritus ſancti. Qui viuis & reg. cũ Deo patre, in vnitate. Aſpergantur aqua benedicta. ¶ Ad bñdicendũ prãdiũ charitatis.

Primo oẽs cibi & potus aſpergãtur aqua benedicta, & dicatur. ℣. Adiutorium noſt. ℟. Qui fe. & poſtea incipiatur Añ. Aſperges me domine hyſſ. cum ℣. & Gloria patri. ℣. Dñe exau ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte, qui in deſerto corã diſcipulis tuis quinq; panes & piſciculos paucos tuis ſanctiſſimis manibus multipli cando bene ✠ dixiſti, & bene ✠ dicẽdo multiplicaſti: te humiliter deprecamur, vt hæc charitatis dona ad vſum pauperum eroganda multiplicando multiplices, & bene ✠ dicendo bene ✠ dicas: vt
C inde famuli tui refecti laudes & preces tuo nomini competentes ꝑſoluant: & illi, pro quibus hæc deuote & fideliter erogantur, remiſſionem cunctorum percipiant delictorum: & famulos & famulas tuas nobis hæc dona præſtantes ab omni aduerſitate cuſtodi. Qui cum Deo patre & ſpiritu ſancto viuis, & regn. ℟. Amen. Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus reſpice ſuper famulos & famulas tuas, qui in pauperes tuos miſericorditer operantur: & eos tua virtute cuſtodi, poteſtate tuearis: vt per multa annorum curricula leti tibi in pauperes tuos miſericorditer operantur. Per Chriſtum dominum noſtrum. Aſpergantur omnia aqua benedicta dicendo. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen.

¶Benedictio contra aeras tempeſtates. Cap. 26. D

CVm primo videtur aura, ſeu ventus & tempus nebuloſum ſeu tēpeſtuoſum leuari immoderate, ſacerdos cum ſuperpellicco & ſtola benedicat aquā & ſal in hūc modū. ✠ In nomine Domini Ieſu ✠ Chriſti. ℣. Adiutorium noſtrū. Exorciſmus ſalis & aquæ.

EXorcizo te creatura ſalis & aquę in nomine dn̄i noſtri Ie ✠ ſu Chriſti Nazareni filij Dei viui, vt ſis purgatio & purificatio in his locis, in quibus aſperſa fueris, ad effugandos immundos & erraticos ſpiritus, omnēq; nefariam vim diaboli pellendam, & omnes figuras & minas fantaſmatis ſatanę exterminandas & fulgura & ſydera quę mitti videntur in hanc domum, arborem, agrum, poſſeſſionem, turrim, vel quācūq; habitationem, non hominibus aut pecoribus, aut frugibus noceant, ſed abſcendant & fugiant per inuocationem nominis domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſęculum per ignem. ℟. Amē. Et mox aſpergat cōtra tempeſtatē aquā benedictam. Poſtea cum clero & populo ante altare procumbit dicens ſeptem pſalmos ſequentes, videlicet. E

BEatus vir q nō abijt in conſilio impiorum: & in via peccatorū nō ſtetit, & in cathedra peſtilentię nō ſedit. Sed in lege dn̄i voluntas eius: & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tanquā lignū: quod plantatū eſt ſecus decurſus aquarum: quod fructū ſuum dabit in tempore ſuo. Et foliū eius non defluet: & omnia quęcunq; faciet proſperabuntur. Non ſic impij non ſic: ſed tanquam puluis, quem proijcit ventus à facie terrę. Ideo non reſurgunt impij in iudicio: neq; peccatores in conſilio iuſtorum. Quoniam nouit Dominus viam iuſtorum: & iter impiorum peribit. F

DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam. Qui loquitur veritatem in corde ſuo: qui non egit dolum in lingua ſua. Nec fecit proximo ſuo malum: & opprobrium non accepit aduerſus proximos ſuos. Ad nihilum deductus eſt in cōſpectu eius malignus: timentes autem dn̄m glorificat. Qui iurat proximo ſuo, & nō decipit: q pecuniā ſuā non dedit ad vſurā, & munera ſuper innocentem nō accepit. Qui facit hęc, non mouebitur in ęternum. Ps. Deus in nomine tuo. Deus in adiutorium meū intende. Fundamenta eius in montibus ſanctis: diligit. &c.

Dominus

A Dominus regnauit, decorē indutus eſt: indutus eſt dñs fortitudinē, & pręcinxit ſe. Etenim firmauit orbē terrę, q̃ nō cōmouebit. Parata ſedes tua ex tūc à ſęculo tu es. Eleuauerūt flumina dñe: eleuauerūt flumina vocē ſuā. Eleuauerūt flumina fluctus ſuos à vocibus aquarū multarū. Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis dñs. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis: domū tuā decet ſanctitudo dñe in longitudine dierū. ps. Beati oēs qui ti. Canticū. Benedicite. fol. 92. & ad ſingulos ℣. fiat crucis ſignū cū cruce contra tempeſtatē: &, ſi videbitur addantur pſal. graduales, ſup. fol. 213. Quo facto ſtans dicit. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Oſtende nobis Dñe mīam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da no. ℣. Adiuuā nos Deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriā nominis tui libera nos.

B ℣. Nihil proficiat inimic. &c. ℟. Et filius ini. &c. ℣. Fiat miſericordia tua dñe ſuper nos. ℟. Quemadmodū ſperauimus in te. ℣. Saluū fac populū tuū dñe. ℟. Et benedic hęreditati tuę. ℣. Vox dñi ſuper aquas multas. ℟. Deus maieſtatis intonuit. ℣. Viderunt te aquæ Deus. ℟. Viderunt te aquę & timuerūt. ℣. Quid eſt tibi mare quod fugiſti? ℟. Et tu iordanis, quia conuerſus es retrorſum? ℣. Non priuabis bonis eos q̃ ambulāt in innocētia. ℟. Dñe Deus virtutū, btūs homo q̃ ſperat in te. ℣. Dñe ex. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oſ.

Omnipotens ſempiterne Deus parce metuētibus, & propitiare ſupplicibus: vt poſt noxios ignes nubium & vim procellarum in miſericordiam tranſeat laudis comminatio tēpeſtatis. Oremus. Orō:

Rex ęterni imperij omnipotens Deus, qui das eſcam omni carni: qui operis cęlum nubibus: & paras terrę pluuiam: qui man-

C das nubibus deſuper, & ianuas cæli aperis: qui transfers auſtrum de cęlo & inducis in virtute tua africum: qui rigas montes de ſuperioribus ſuis: & de fructu operum tuorum ſatiatur terra: qui angelo præcepiſti, ne terrę, mari, neque arboribus noceret: parce Domine metuentibus, & propitiare ſupplicantibus: te enim Domine ſupplices exoramus, vt procul abſcedat incurſio turbinum, calamitas tempeſtatum, fragor gradinum, percuſſio fulminum, & quęlibet inſidiæ inimici, temperentur infeſta tonitrua & noxiæ pluuiæ ventorum flamma fiant moderate ſuſpenſa: & omnis quoq; ſpiritus procellarum, & aereę poteſtates dextera tuæ proſternantur virtutis deſcēdat, quęſumus dñe, deſup ſpiritus ſanctus: & ſicut Sa-

 mueli

mueli cornigerū agnū in holocauſtū tuū mactanti fragor murarū tur D
bā repulit aduerſantem,ita fugatis omnibus contrarię poteſtatis vir
tutibus,fruges,mentes,& corpora fidelium manus ſeruet angelica,
ꝓtectione ſuperna & poſt ſopitos nubium impetus, in laudis & de-
uotionis, ac ſpūalis amoris augmētū tranſeat cōminatio poteſtatis.
Per do. Poſtea dicatur. Pater noſter. Aue Maria. Credo. folio. 23:
Symbolum Quicunq; vult ſup fol. 127. Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ.
Kyrie eleiſ. Pater noſter. ℟. Et ne. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cum. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte, qui feciſti cęlū & terrā, mare & oīa quę in eis ſunt: quiq; flumini Iordani benedixiſti, atq; in eo baptizari voluiſti, & tuas ſanctiſſimas manus & brachia ſacratiſſima in cruce extendiſti, quibus aerem ſanctificaſti, obſecramus immenſam pietatis & bonitatis tuę abundantiam: quatenus has nubes, quas ante me & poſt me & ſupra & à dextris & à ſiniſtris video aerem perturbare, diſſoluere & annihilare digneris: vt alligata poteſtas dęmonū ipſis ſęuiens deficiat & turbetur, ad laudē tui ſanctiſſimi nominis, & omnipotentiſſimę maieſtatis tuę. Qui. Poſtea, ſi expediens viſum fuerit ſacerdos accipiat reuerenter corpus dn̄i in vaſe debito, & eccleſia exiens nubes in modum crucis cum dicto vaſe ſignet dicens. E

CHrs ✠ vincit, Chrs ✠ regnat, Chrs ✠ imperat vobis nubes & tēpeſtates, vt diſſoluamini ſine alicuius hominis vel animalis, aut fructus terrę, arboris, loci vel domus damno vel lęſione. Circundet te nubes Deus pa ✠ ter: circundet te Deus fi ✠ lius: circundet te Deus ſpūs ✠ ſanctus: deſtruat te Deus pa ✠ ter: deſtruat te Deus fi ✠ lius: deſtruat te Deus ſpiritus ✠ ſanctus. Amen. Adiuratio.

SAnctus Matthęus ✠ ſanctus Marcus ✠ ſanctus Lucas ✠ & ſanctus Ioannes ✠ euangeliſtæ: qui Chriſti euangelium per quatuor mundi partes diuulgauerunt, ipſi ſuis meritis & precibus hanc tempeſtatem ab omnibus chriſtianorum finibus, ab eodē dn̄o nr̄o Ieſu Chriſto obtineant effugari, & depelli. Et ego peccator & Chriſti ſacerdos, licet indignus, authoritate & virtute eiuſdē Dei & Dn̄i nr̄i Ieſu Chriſti ſummi Imperatoris, non mea potētia innixus, & cōfiſus, vobis pręcipio immundiſſimi ſpiritus, qui has nebulas concitatis, in virtute eiuſdem Dei & domini noſtri Ieſu ✠ Chriſti, & per tremendum eius iudicium: & per ſanctiſſimā crucē ſuam ✠ quam contra vos facio, & per merita intemeratę ſemperq; virginis beatiſſi F

mę

A mę Marię Dei genitricis, & per merita omniũ ſanctorũ: vt exeatis ab eis & eas diſpergatis in locis ſylueſtribus quatenus nocere non poſſint homini, vel iumento, aut volucri, fructibus, aut quibuſcunq; rebus humano vſui deputatis. Per eundem dñm noſtrum Ieſum Chriſtum, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſęculũ per ignẽ. Amen. ✠ Ipſe vobis imperat dęmones, qui has nubes cõmouetis, qui de nube lucida dixit: ✠ Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. ✠ Ipſe vobis imperat, qui principem veſtrum deuicit & ligauit. ✠ Ipſe vobis imperat, qui ſua ſacratiſſima cruce & corporis ſui ſanctiſſimi in ea extenſione aerem purgauit. ✠ Ipſe vobis imperat, qui inferno ſpoliato reſurgens à mortuis poſt quadraginta dies à nube ſuſceptus aſcendit in cęlum. ✠ Ipſe vobis im-
B perat, qui vos ęternę gehennę mancipauit ignibus. Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſęculum per ignem.

Poſtea oſtendat crucem in aere à quatuor lateribus dicens.

Ecce ✠ ſignum ſanctiſſimę crucis: fugite partes aduerſę: ✠ vicit enim vos & mundum Dñs noſter Ieſus ✠ Chriſtus filius Dei ſummus Imperator, qui eſt leo de tribu Iuda, radix Dauid. Poſtea aſpergat aqua benedicta in modum crucis per quatuor latera. Et ſi adhuc perſeuerauerit tempus tempeſtuoſum, dicendę ſunt litanię. Poſtea ſacerdos benedicat nubes dicens.

Benedictio Dei omnipotẽtis pa ✠ tris & fi ✠ lij & ſpũs ✠ ſancti deſcendat ſup has nubes, & oẽm vim inimici ab eis repellere dignetur. ℞. Amen.

¶ De bñdictione loci vel domus. Cap. 27.

C ℣. Adiutorium noſtrum in nomine Domini. Oremus. Oratio.

Benedic dñe Deus omnipotẽs locum iſtum, vel domum iſtam: vt ſit in eo vel in ea ſanitas, caſtitas, victoria, virtus, pax, charitas, humilitas, bonitas, manſuetudo, plenitudo legis & gratiarum actio patri, & filio, & ſpiritui ſancto: & hęc benedictio maneat ſup hunc locum vel domum iſtam, & ſuper habitantes in eo, vel in ea. Per Chriſtum dominum. ℞. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio domus nouę, vel à dęmonio vexatę.

Adiutorium. Domine exau. Dominus vob. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui ſacerdotibus tuis præ cæteris tantã gratiam contuliſti, vt quicquid in tuo nomine digne perfecteq; ab eis agitur, à te fieri credatur: quæſumus immenſam

clementiã tuam: vt quod modo viſitaturi ſumus viſites: & quicquid D
benedicturi, bene ✠ dicas: & ad ea, quę acturi ſumus, dexterã tuæ potẽtię extendas: ſitq; ad noſtrę humilitatis ingreſſum & introitum, ſanctorum tuorum meritis, fuga dęmonum, & angeli pacis ingreſſus. Per Chriſtum. ℟. Amen. Deinde ſacerdos incipiat pſalmos graduales. folio 213. & proſequatur quinque primos, aquam benedictam aſpergendo per loca domus, quibus finitis dicat. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. Dñe exaudi orationem meam. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

DOmum tuã dñe clementer ingredere: & in tuorum tibi corda fidelium perpetuam conſtrue manſionem: & pręſta, vt in hac domo nulla malignorum ſpirituũ dñetur nequitia. Per. Deinde incipiat pſal. Qui confidunt. cum alijs quatuor gradualibus ſequentibus. folio 215. cum Gloria pa. & prius ſpargat aquam benedictam per domum. Quibus finitis dicat. Kyrie eleiſon. Pater noſter. vt ſup. Domine exaudi. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio. E

OMnipotens ſempiterne Deus, qui in omni loco dñationis tuę totus aſſiſtis, totus operaris, adeſto ſupplicationibus noſtris: vt huius domus ędificatę ſis protector: & nulla hic nequitia contrariæ poteſtatis obſiſtat: ſed virtute ſpiritus ſancti & operatione, fiat tibi hic primum ſeruitium: & deuota libertas exiſtat. Per. Poſtmodũ incipiat pſal. De profun. & proſequatur ipſum: & alios graduales ſequentes. ſup. fol. 213. interim aſpergat domum aqua benedicta. Quibus completis dicat. Kyrie eleiſon. Pater noſter. & cętera, vt ſup. Domine exaudi. Dominus vobiſcum. Oremus. Orõ. F

DEus, q in omni loco dominationis tuę dedicator aſſiſtis exaudi nos, quęſumus, vt inuiolabilis huius domus permaneat bene ✠ dictio, & beneficia tui muneris vniuerſitas quę ſupplicat mereatur. Per Chriſtum. ¶ Poſtea in principaliori loco domus legat ſequens euangelium. Dominus vobiſcum.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

IN illo tempore. Ingreſſus Ieſus perambulabat Ierico Et ecce vir nomine Zachęus: & hic erat princeps publicanorũ; & ipſe diues. Et quęrebat Ieſum videre, quis eſſet, & non poterat prę turba, quia ſtatura puſillus erat. Et pręcurrens aſcendit in arborem ſycomorum vt videret illum, quia inde erat tranſiturus. Et cum veniſſet ad locũ,

A ſuſpiciens Ieſus vidit illum, & dixit ad eum. Zachęe feſtinans deſcẽde, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et feſtinans deſcẽdit, & ſuſcepit illum gaudens. Et cum viderẽt omnes murmurabãt dicentes, quod ad hominem peccatorem diuertiſſet. Stans autem Zachęus dixit ad dominum. Ecce dimidium bonorũ meorum dñe do pauperibus, & ſiquid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Ait Ieſus ad eum: quia hodie domui huic ſalus à Deo facta eſt, eo ꝙ & ipſe ſit filius Abrahę. Venit enim filius hominis quęrere, & ſaluũ facere quod perierat. Deinde benedicitur incenſum iſto modo.

PEr interceſſionem beati Michaelis archangeli ſtantis à dextris altaris incenſi, & omnium ſanctorum angelorũ incenſum iſtud digneris dñe bene ✠ dicere, & in odorem ſuauitatis accipere. Per.

B Poſtea ſacerdos ponat incenſum ſuper ignẽ in thuribulo, & incenſet domũ, dicẽdo. Incẽſum iſtud à te benedictũ aſcendat ad te dñe. ℟. Et deſcẽdat ſuꝑ nos miſericordia tua. ℣. Dñe exa. Oremus. Or.

TE Deum patrem omnipotentem ſuppliciter exoramus, pro hac domo, & pro habitatoribus eius, vt eam bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare digneris, vt ſint promptuaria eorum plena, eructanctia ex hoc in illud: tribue etiam eis de rore cæli abundantiam, & de pinguedine terrę vitæ ſubſidium: & deſideria eorum ad effectum tuæ miſerationis perducas: & ad introitum noſtrum hanc domum bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare digneris; ſicut benedicere dignatus es Abraham, Iſaac, & Iacob, vt intra parietes domus huius, & angulos eius inhabites. Per Chriſtum. Oremus. Oratio.

C VIſita, quæſumus dñe, habitationem iſtam: & omnes inſidias inimici ab ea longe repelle: angeli tui ſancti habitent in ea, qui nos in pace cuſtodiant: & benedictio tua ſit ſuper eam ſemper. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen. Poſtea domum & omnes habitantes in ea benedicat dicens Et benedictio Dei omnipotẽtis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper hanc domum, & omnes habitantes in ea, & maneat ſemper. ℟. Amen.

¶ Benedictio thalami vel camerę. ℣. Adiutorium noſtrum. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te. Oratio.

BEne ✠ dic dñe thalamum hunc, & omnes habitantes in eo, vt in tua pace conſiſtant, & in tua voluntate permaneãt, & ſene-

ſcant,& multiplicentur in longitudinem dierum, & ad regna cęlorum perueniant, Per Chriſtũ. Aſpergat poſtea illud aqua benedicta. D

¶ De benedictione nauis. Cap. 29.

SAcerdos nauem benedicturus accepto ſuperpelliceo & ſtola nauem ingreditur: & ſtans in puppi eius dicit verſum. Adiutoriũ noſtrum in nomine domini. Pſalmus.

SAcrificent ſacrificium laudis, & annuncient opera eius in exultatione. Qui deſcendunt mare in nauibus: facientes operationem in aquis multis. Ipſi viderunt opera domini: & mirabilia eius in profundo. Dixit & ſtetit ſpiritus procellę: & exaltati ſunt fluctus eius. Aſcendunt vſque ad cælos, & deſcendunt vſque ad abyſſos: anima eorum in malis tabeſcebat. Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius: & omnis ſapiẽtia eorũ deuorata eſt. Exclamauerũt ad dñm E cũ tribularentur: & de neceſſitatibus eorum eduxit eos. Et ſtatuit procellam eis in auram: & ſiluerunt fluctus eius. Et lętati ſunt quia ſiluerunt & deduxit eos in portum voluntatis eorum. Confiteãtur domino miſericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominũ. Et exaltent eum in eccleſia plebis & in cathedra ſeniorum laudent eum. Gloria patri. ℣. Domine exaudi. ℣. Dominus vo. Oremus. Orõ.

REſpice in nos oĩs De⁹ de cælo ſancto tuo: & dignare bene ✠ dictione cœleſti huic bene ✠ dicere naui: in qua ſancto comitante angelo tuo, ambulantes itinere recto & proſpero dirigere, & ab omni triſtitia & infortunio eripere digneris, vt ad patriam, & ad portum ſalutis reuerſi, te cum alacritate mentis exultantes laudent creatorem vniuerſorum. Qui cum filio tuo benedicto dño noſtro Ieſu Chriſto, & cum ſpũ ſancto viuis & regnas Deus, in ſecula ſeculorum. Amen. Sequentia ſancti euangelij ſecũdum Marcum. F

IN illo tempore. Vna die cum ſero eſſet factum, dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Tranſeamus contra. Et dimittentes turbam aſſumunt eum ita vt erant in nauim: & aliæ naues erant cum illo. Et facta eſt procella magna venti: & fluctus mittebant in nauim, ita vt impleretur nauis. Et erat ipſe in puppi ſuper ceruical dormiens. Et excitant eum, & dicunt illi. Magiſter non ad te pertinet, quia perimus? Et exurgens comminatus eſt vento, & dixit mari: Tace: obmuteſce. Et ceſſauit ventus: & facta eſt tranquillitas magna. Et ait illis: quid timidi eſtis? Nec dum habetis fidem? Et timuẽrunt timore magno,

&

A & dicebant ad alterutrum. Quis putas eſt iſte, quia mare & venti obediunt ei? Oremus. Oratio.

BEnedic dñe hanc Nauim, & ſicut bene ✠ dixiſti filijs Iſrael de Ægypto per manuum Moyſi exeuntibus, & per mare rubrum tranſeuntibus; & ſic Nauim iſtam & famulos tuos in ea nauigantes bene ✠ dicere. & ad deſtinatum locum perducere digneris. Per do. ps. Afferte domino. 28. Dum ſacerdos dicit pſalmum hũc, aſpergit totam puppim aqua benedicta, & poſtea procedit ad medium Nauis, & dicit Dñs vobiſcũ. Sequentia ſctĩ euang. ſecũdũ Matthęũ.

IN illo tempore iuſſit Ieſus diſcipulos ſuos aſcendere in Nauiculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. Et dimiſſa turba, aſcendit in montem ſolus orare. Veſpere autem facto

B ſolus erat ibi, nauicula vero in medio mari iactabatur fluctibus erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans ſupra mare. Videntes autem eum ambulantem ſupra mare turbati ſunt dicentes: Quia phantaſma eſt. Et præ timore clamauerunt. Statimque Ieſus locutus eſt eis dicens. Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere. Reſpondens autem Petrus dixit: Domine ſi tu es, iube me venire ad te ſuper aquas. At ipſe ait: Veni. Et deſcẽdens Petrus de nauicula, ambulabat ſuper aquam, vt veniret ad Ieſum. Videns vero ventum validum, timuit. Et cum cœpiſſet mergi, clamauit dicens. Dñe ſaluum me fac. Et continuo Ieſus, extendens manum, apprehendit eum: & ait illi: Modicæ fidei quare dubitaſti? Et cum aſcendiſſet nauiculam, ceſſauit ventus. Qui autẽ in nauicula

C erãt venerũt, & adorauerũt eũ dicẽtes: Vere filius Dei es. Ore. Orõ.

DOmine Deus noſter, qui gubernaſti Noe ſuper vndas diluuij, & manum Petro extẽdiſti, porrige dexteram tuam ſuper hãc Nauim, & ſuper Nauclerum & Nautas eius: & dona ipſis famulis tuis ſanitatem animæ & corporis, & ad portum ſalutis eos perducere digneris illæſos. Qui viuis & regnas. Pſalmus.

VOce mea ad dominum clamaui, voce mea ad Deum, & intẽdit mihi. In die tribulationis meæ Deum exquiſiui manibus meis, nocte contra eum, & non ſum deceptus. Renuit conſolari aĩa mea: memor fui Dei, & delectatus ſum; & exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus. Anticipauerunt vigilias oculi mei: turbatus ſum, & non ſum locutus. Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in

mente

mēte habui. Et meditatus ſum nocte cū corde meo,& exercitabar, D
& ſcopebā ſpiritū meū. Nunquid in æternū proijciet Deus?aut nō
apponet, vt cōplacitior ſit adhuc? Aut in finē miſericordiā ſuā ab-
ſcindet in generatione & generationem? Aut obliuiſcetur miſereri
Deus? aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas? Et dixi nūc cæ-
pi.hęc mutatio dexteræ excelſi. Memor fui operū dn̄i: qa memor
ero ab initio mirabiliū tuorū. Et meditabor in omnibus operibus
tuis:& in adinuentionibus tuis exercebor. Deus in ſancto via tua,
qs Deus magnus ſicut Deus nr̄? tu es Deus q facis mirabilia. Notā
feciſti in populis virtutē tuā:redemiſti in brachio tuo populū tuū,fi-
lios Iacob & Ioſeph. Viderūt te aquæ Deus, viderūt te aquæ, & ti-
muerūt:& turbatæ ſunt abyſſi. Multitudo ſonitus aquarū: vocē de-
derūt nubes. Etenim ſagyttę tuę trāſeūt: vox tonitrui tui in rota. Il- E
luxerūt corruſcationes tuæ orbi terræ:cōmota eſt & cōtremuit ter-
ra. In mari via tua,& ſemitæ tuæ in aquis multis, & veſtigia tua nō
cognoſcentur. Deduxiſti ſicut oues populū tuū, in manu Moyſi &
Aarō. Dū dicitur hic p̄s, ſacerdos aſpergit nauim in medio ex omni
parte:& poſtea procedit ad proram nauis,& dicit. Dn̄s vobiſcum:

Sequentia ſancti euangelij ſecundum Lucam.

IN illo tpe.Cū turbę irruerēt in Ieſum,vt audirēt verbū Dei:& ipſe
ſtabat ſecus ſtagnū geneſareth.Et vidit duas naues ſtātes ſecus ſta-
gnū:piſcatores aūt deſcēderāt,& lauabāt retia. Aſcendēs aūt in vnā
nauim,q̄ erat Simonis,rogauit eū, vt à terra reduceret puſillū. Et ſe-
dēs docebat de nauicula turbas.Vt ceſſauit aūt loqui,dixit ad Simo-
nē Duc in altū:& laxate retia veſtra in capturā. Et rn̄dēs Simō dixit F
illi.Pręceptor p totā noctē laborātes nihil cępimus:in verbo aūt tuo
laxabo rete.Et cū hoc feciſſēt,cōcluſerūt piſciū multitudinē copioſā
Rūpebāt aūt rete eorū.Et annuerūt ſocijs,q erāt in alia naui,vt veni
rēt,& adiuuarēt eos. Et venerūt, & īpleuerūt ambas nauiculas.Ore.

DOmine Ieſu Chr̄e,q in ſimilitudinē nauis eccleſię Noe ar- Or̄.
cā fieri voluiſti, vt innūdāte diluuio ſoli qui in ea inuēti eſſent
ſaluarentur, ſuppliciter exoramus clemētiā tuam, vt huic naui ſalu-
berrimū profectionis curſum paſſim iugiterq; cōcedas. Qui vi. p̄s.

DEus nr̄ refugiū & virtus, adiutor in tribulationibus q̄ inuene-
runt nos nimis. Propterea non timebimus dū turbabitur ter-
ra, & transferentur montes in cor maris. Sonuerunt & turbatę ſunt

aquæ

A aquæ eorũ: cõturbati ſunt montes, in fortitudine eius. F luminis impetus lętificat ciuitatẽ Dei: ſanctificauit tabernaculũ ſuũ altiſſimus. D eus in medio eius nõ cõmouebitur: adiuuabit eam Deus mane diluculo. C onturbatę ſunt gentes, & inclinata ſunt regna: dedit vocẽ ſuã, & mota eſt terra. D ñs virtutum nobiſcũ: ſuſceptor noſter Deus Iacob. V enite & videte opera dñi, quę poſuit prodigia ſuper terrã, auferẽs bella vſq; ad finẽ terrę. A rcum conteret & confringet arma: & ſcuta comburet igni. V acate & videte qm̃ ego ſum Deus: exaltabor in gẽtibus, & exaltabor in terra. D ñs virtutũ nobiſcũ: ſuſceptor noſter Deus Iacob. Dum hic pſalmus dicitur, ſacerdos aſpergit totam proram ab omni parte aqua benedicta: & poſtea reuertitur ad medium nauis, & dicit. Dominus vobiſcum.

B Sequentia ſancti euangelij ſecundum Ioannem.

IN illo tpe. Cũ cognouiſſet Ieſus, quia venturi eſſent vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montẽ ipſe ſolus. Vt autẽ ſero factũ eſt, deſcenderũt diſcipuli eius ad mare. Et cum aſcendiſſent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum. Et tenebræ iã factæ erant: & non venerat ad eos Ieſus. Mare autem vento magno flante exurgebat. Cum remigaſſent ergo ſtadia quaſi vigintiquinq; aut triginta, vident Ieſum ambulantem ſupra mare, & proximum naui fieri, & timuerunt. Ille autem dixit eis. Ego ſum, nolite timere. Voluerunt ergo eum accipere in nauim: & ſtatim nauis fuit ad terrã ad quam ibant. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

DEus cuius in mari vię, & ſemitę in aquis multis, intende ſupplicãtiũ preces: & famulos tuos in hac naui conſtitutos maris
C ſemitas peragrantes, quos ſacramentorum tuorum perfudit gratia, potentiæ tuę dextera protectos regas, & in fluctibus gubernes aduerſus omnes formidines atq; infortunia, omnibuſq; in hac naui cõtentis ſubſtantijs atq; impoſitis benedicas: ✠ eorũq; lucra multiplices, ac contra cuncta terrarum, & maris diſcrimina eos propitius defenſare digneris. Per. K yrie eleiſon. Chriſte eleiſon. K yrie. P r̃ nr̃. Aue Maria. Credo. Cum dicitur Pater. & reliqua ſacerdos aſpergat aquam benedictam per totam nauim. Poſtea completo Credo, dicat. ℣. In mari viæ tuæ, & ſemitæ tuæ in aquis multis: & veſtigia tua non cognoſcentur. ℟. Deduxiſti ſicut oues populum tuũ in manu Moyſi & Aaron. Dñe exau. Dominus vobiſcum. Oremus. Orõ.

E xaudi

EXaudi nos domine ſancte pater oṗs, æterne Deus: & mittere D re digneris ſanctũ angelũ tuum de cælis, qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atque defendat oẽs habitantes in hoc habitaculo. Per Chriſtum dominum noſtrum ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui beatũ Petrũ apoſtolũ tuum ſuper mare ambulantẽ ad te venire iuſſiſti, & coapoſtolũ eius Paulum tertio naufragantem de ꝓfundo pelagi liberaſti: bene ✠ dicere digneris hanc Nauim: & famulis tuis in ea nauigantibus in tua miſericordia cõfidẽtibus adeſſe digneris, vt ope miſericordiæ tuæ adiuti, ad loca deſtinata, & ad portum ſalutis ſine impedimẽto ſani & incolumes valeãt ꝑuenire. Qui viuis & regnas ĩ vnitate. &c.

BEnedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris & fi ✠ lij, & ſpiri ✠ tus ſancti deſcendat ſuper hanc Nauim, & nauigantes in ea; & E maneat ſemper. Amen. Dominus vobiſcum. Initium ſancti euangelij ſecundum Ioannem. In principio erat verbum. vt ſupra. Antiphona. Salue regina. cum Oratione. Concede.

¶ De benedictione ſeu aſperſione aquæ benedictæ per Officinas Canonicæ, vel Domus propriæ. Cap. 29.

CVm Clerici volunt aſpergere aquã benedictã per Officinas canonicæ, vel domus, vadat aliquis ſacerdos cũ ſocio vel ſocijs, & aſpergendo aquam benedictam incipiat in Sacriſtia Pſalmum Memento domine Dauid. 213. Aña. Domum iſtam protege dñe, & angeli tui ſancti cuſtodiãt muros eius. ℣. Dñe dilexi decorẽ domus tuę. ℟. Et locum habitationis gloriæ tuæ. Oremus. Oratio.

OMp̃s, & miſericors Deus, qui ſacerdotum miniſterio ad tibi F ſeruiendũ & ſupplicandum vti dignaris: q̃s immenſam clemẽtiã tuã, vt quicq̄d modo viſitamus viſites, q̄cq̄d bñ ✠ dicimus, bñ ✠ dicas: ſitq; ad nr̃æ humilitatis introitũ, ſcõrũ tuorũ meritis, fuga dæmonum, & angeli pacis ingreſſus. Per d. Poſtea procedat ad dormitoriũ, & ibi dicat pſal. Leuaui oculos. f. 213. Aña. Salua nos dñe vigilantes, cuſtodi nos dormientes, vt vigilemus cum Chriſto, & requieſcam⁹. ℣. In pace in idipſum. ℟. Dormiã & req̄eſcã. Ore.

BEne ✠ dic dñe hoc dormitoriũ famulorũ tuorũ: qui non dormis, neq; dormitas cuſtodiens Iſrael: & famulos tuos in hac domo quieſcentes poſt laborem cuſtodi ab illuſionibus phantaſmaticis ſatanæ, vt vigilantes in præceptis tuis meditentur, & dormientes

tes

A tes te per ſoporē ſentiāt: & hic & vbiq; defenſionis tuę muniant auxilio. Per Chr̄m. In infirmaria dicat pſal. D n̄e ne in furo, j. 60. Añ. Aſpice dn̄e de ſede ſancta tua, & cogita de nobis, inclina Deus meus aurem tuam & audi, aperi oculos tuos, & vide tribulationem noſtrā. ℣. Miſerere mei dn̄e, quoniam infirmus ſum. ℟. Sana me domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea. Oremus. Oratio.

OMp̄s & miſericors Deus. q̄s immē ſam pietatē tuā, vt ad intuitū humilitatis noſtrę hunc locū infirmitorij, & hūc famulū tuū, vel hos famulos tuos in eo feſſum, vel feſſos iacētē, vel iacētes ſalutifere viſitare digneris: & ſicut viſitaſti dn̄e Tobiam, ſocrum Petri, puerūq; centurionis, ita & iſte, vel iſti priſtina ſanitate animę corporiſque recepta gratiarum tibi in eccleſia tua referat, vel referāt actio

B nem. Per. In refectorio dicat pſal. Beati oēs qui timent dn̄m. f. 213. Aña. Oculi omnium in te ſperant Domine: & tu das illis eſcas in tēpore opportuno, aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. ℣. Edent pauperes & ſaturabuntur. ℟. Et laudabunt dominum qui requirunt eum. Oremus. Oratio.

OMp̄s & miſericors Deus, qui famulos tuos in hac domo alis refectione carnali, vt cibum vel potum te bene ✠ dicente cū gratiarum actione percipiāt: pręſta, quęſumus, vt hic & in ęternum per te ſalui eſſe mereantur. Per Chriſtū. In coquina dicat pſalmum. D n̄s regit me. fol. 195. Aña. In loco paſcuæ ibi me collocauit. ℣. Paraſti in dulcedine tua pauperi Deus. ℟. Qui habitare facis vnanimes in domo. Oremus. Oratio.

C DEus ęterne, ante cuius conſpectum aſſiſtūt angeli, & cuius nutu reguntur vniuerſa: q etiam neceſſarijs humanę fragilitatis tua pietate conſulere non deſinis, te humiliter imploramus, vt habitaculum iſtius officinæ illa bene ✠ dictione perfundas: qua per manus Eliſęi prophetæ in olla eremitica guſtus amariſſimos dulcoraſti: & ſemper hic tuæ benedictionis copia redūdāte laudes tibi referant ſerui tui, qui das eſcā omni carni, & imples omne animal bene ✠ dictione ſaluator noſter. Qui viuis & re. In cellario dicat pſalmū.

BEnedictus Dn̄s Deus meus: qui docet manus meas ad pręliū: & digitos meos ad bellum. Miſericordia mea & refugiū meū: ſuſceptor meus & liberator meus. Protector meus: & in ipſo ſperaui, qui ſubdit populum meum ſub me. Dn̄e quid eſt homo, quia innotuiſti

notuiſti ei: aut filius hominis, qa reputas eũ? Homo vanitati ſimilis D
factus eſt: dies eius ſicut vmbra prętereũt. Dñe inclina cęlos tuos, &
deſcẽde: tãge mõtes & fumigabũt. Fulgura corruſcationẽ, & diſſi-
pabis eos: emitte ſagittas tuas, & cõturbabis eos. Emitte manũ tuã
de alto: eripe me, & libera me de aquis multis, & de manu filiorum
alienorũ. Quorũ os locutũ eſt vanitatẽ: & dextera eorũ dextera ini-
quitatis. Deus cãticũ nouum cantabo tibi: in pſalterio decacordo
pſallã tibi. Qui das ſalutẽ regibus: qui redemiſti Dauid ſeruũ tuũ:
de gladio maligno eripe me. Eterue me de manu filiorũ alienorũ:
quorũ os locutũ eſt vanitatẽ, & dextera eorum: dextera iniquitatis.
Quorũ filij ſicut nouellę plãtationes in iuuẽtute ſua. Filię eorũ cõ-
poſitę: circumornatæ vt ſimilitudo tẽpli. Promptuaria eorũ plena:
eructantia ex hoc in illud. Oues eorum fętoſę, abundantes in egreſ- E
ſibus ſuis: boues eorum craſſæ. Non eſt ruina maceriæ, neq; tran-
ſitus, neq; clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum,
cui hæc ſunt: beatus populus cuius Dñs Deus eius. Aña. Ecce ego
mittã vobis frumentũ & vinũ & oleũ: & replebimini in eis, dicit dñs
ideoq; exultate & lętamini in dño Deo veſtro. ℣: Emitte dñs bene-
dictionẽ ſup cellaria tua. ℟. Et ſup opa manuũ tuarũ. Oremus. Orõ.

OMnipotens & miſericors Deus, qui vbiq; præſens es, maieſta-
tem tuam ſuppliciter exoramus: vt huic promptuario gratia
tua ad eſſe dignetur, quæ cuncta aduerſa ab eo repellat, & abundan-
tiam bene ✠ dictionis tuæ largiter infundat. Per Chriſtum do-
minum noſtrum. ℟. Amen. In clauſtro dicat pſalmum.

QVam dilecta tabernacula tua domine virtutum: concupiſcit
& deficit anima mea in atria domini. Cor meum & caro mea F
exultauerunt in Deum viuum. Etenim paſſer inuenit ſibi domum,
& turtur nidum, vbi reponat pullos ſuos. Altaria tua domine virtu-
tum: rex meus & Deus meus. Beati qui habitant in domo tua do-
mine: in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Beatus vir cuius eſt auxi-
lium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, in valle lacrymarum
in loco, quem poſuit. Etenim benedictionem dabit legiſlator, ibũt
de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion. Domine
Deus virtutum exaudi orationem meam: auribus percipe Deus Ia-
cob. Protector noſter aſpice Deus: & reſpice in faciem Chriſti tui.
Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis, ſuper millia. Elegi abiectus
eſſe

A eſſe in domo Dei mei magis quã habitare in tabernaculis peccatorum. Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus: gratiam & gloriam dabit dominus. Non priuabit bonis eos, qui ambulant in innocentia: domine virtutum beatus homo qui ſperat in te. Aña. Cõgregauit nos in vnum Chriſti amor: timeamus & amemus Chriſtũ Deum: vbi charitas & amor, ibi Deus. ℣. Ecce quã bonum & quã iucundum. ℟. Habitare fratres in vnum. Oremus. Oratio.

OMñs ſempiterne Deus, qui nos ſingulari prærogatiua gratię in hoc religionis clauſtro miſericorditer congregaſti: da nobis famulis tuis, ita in eodem laudabiliter tibi ſeruire, & in fraternitatis amore & ſyncera dilectione, ac mutua pace conuiuere: vt tandem ad illam patriam, in qua omnia ſecura, firma, tranquilla, & ſta-
B bilia ſunt, te largiente peruenire valeamus. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Ad portam principalem dicat pſalmum.

LAuda Ieruſalem Dominum: lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum: benedixit filijs tuis in te. Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe frumenti ſatiat te.
Qui emittit eloquium ſuum terræ: velociter currit ſermo eius.
Qui dat niuem ſicut lanam: nebulam ſicut cinerem ſpargit.
Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit? Emittet verbum ſuum & liquefaciet ea: flabit ſpiritus eius & fluent aquæ.
Qui annunciat verbum ſuum Iacob: iuſtitias & iudicia ſua Iſrael.
Non fecit taliter omni nationi: & iudicia ſua non manifeſtauit eis.
Antiphona. Confortauit Dominns ſeras portarum noſtrarum, &
C benedixit nobis. ℣. Hæc eſt porta Domini. ℟. Et iuſti intrabunt in eam. Oremus. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte: qui in introitu portarum Ieruſalem valuas ſanctificaſti: dum ſplendore gemmarum duodecim, totidem apoſtolorum nomina præſignaſti: & qui per organum propheticum prædixiſti, Lauda Ieruſalẽ dñm, quia cõfortauit portas ſeras portarũ tuarũ, & bñdixit filijs tuis in te, te qs, vt ponas oẽs fines domus iſtius pacẽ: vt velociter currẽs interius ſermo tuus adipe frumẽti ſatiet eos: & ſpũs ſctũs defendat illos, vt nunquã nocere eis ꝓualeat inimicus, ſed oẽs habitãtes in ea interius voce, corde & opere decãtent dicentes, Magnus dñs Deus noſter Ieſus Chriſtus, & magna vir-
tus

tus eius, & ſapientiæ eius non eſt numerus. Qui cum Deo patre in D
vnitate eiuſdē ſpiritus ſancti in trinitate pfecta viuis & re. Dñs vob.
Sequentia ſancti euang. ſecundū Lucā. In illo tpe. Ingreſſus Ieſus
perambulabat Ieri. 240. Añ. Beata gens cuius eſt dñs Deus eorum,
populus electus in hereditatē ſibi. Kyrie. Chrẽ. Kyrie. Pr̄ nr̄. Et ne
nos. Sed lib. ℣. Cuſtodi nos dñe vt pupillam oculi. ℟. Sub vmbra
alarum tuarum protege nos. Dominus vobiſcum. Oremus. Orõ.

Deus, q in oī loco dñationis tuę dedicator ſemp aſſiſtis, exaudi nos, q̃s, vt inuiolabilis huius domus permaneat benedictio: & beneficia tui muneris vniuerſitas quæ ſupplicat mereatur. Orõ.

Viſita, q̃s dñe, habitationem iſtā: & omnes inſidias inimici ab ea longe repelle: & angeli tui ſancti habitent in ea, qui nos in pace cuſtodiant, & benedictio tua ſit ſuper nos ſemper. Per Chr̄m

Poſtea addat orationes de beata virgine & alijs Sanctis ad libitum. E
In reditu ad Eccleſiam dicere poterit pſal. Qui habitat in adiutor.
Kyrie eleiſ. Pater noſter. Et ne nos. ℣. Memor eſto congregationis tuæ. ℟. Quam poſſediſti ab initio. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus dirige actus noſtros in beneplacito tuo: vt in nomine Dei & dñi noſtri Ieſu Chriſti filij tui dilectiſſimi mereamur ſemper bonis operibus abundare. Per eundē.

¶ Benedictio ad initium alicuius operis boni. Cap. 31.

℣. Adiutorium noſtrum. p̄s. Ad te domine leuaui animam. fol. 196.
℣. Domine exaudi orationem. ℣. Dominus vob. Oremus. Oratio:

Deus, à quo omne bonū ſumit initiū, & ſemp ad potiora ꝓgrediens percipit incrementū, cōcede, q̃s, ſupplicantibus nobis: vt quod ad laudem nominis tui inchoare aggredimur, æterno tuæ F
paternæ ſapientiæ munere perducatur ad terminum. Per Chriſtū.

¶ De benedictione ignis. Cap. 32.

℣. Adiutorium noſtrum. Domine exaudi. Dñs vob. Oremus. Orõ.

Domine Deus noſter, pr̄ op̄s, lumē indeficiens, cōditor oīum hoīum, exaudi nos famulos tuos, & bñ ✠ dic hunc ignē, qui tua ſanctificatione, atq; bene ✠ dictione conſecretur, tu q illuminas oēm hoīem veniētem in hunc mūdū, illuminas tenebras cordis noſtri & cōſciētias noſtras igne tuæ charitatis, vt tuo lumine igniti, tuo lumine illuminati, expulſis à cordibus nr̄is pcōrū tenebris, ad vitam, te illuſtrante, peruenire mereamur. Per Chr̄m. Oremus. Orõ.

D omine

A DOmine ſancte, pater oṕs, æterne Deus, in nomine tuo & filij tui dñi nr̃i Ieſu Chri & ſpũs ſancti bñ✠dicimus ignẽ, & ſancti✠ficamus creaturã hãc ignis: tu quoq; eã tua virtute corrobora: & ad noſtram ſalutẽ ꝑuenire concede. Per. Poſtea aſpergatur aq. ii bñdicta.

¶ De bñdictione domus, ne cõburatur ab igne. Cap. 33.

℣. Adiutorium noſtrum. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

DEfende, q̃s dñe, locũ iſtũ, vel domũ iſtã à maioribus vſq; ad minimos, cũ pecoribus & rebus ſuis ab igne, ab infirmitate, à tẽpeſtate, ab ira ventura, ab omnibus tribulationibus diaboli, & ab inſidijs inimici, vt ſit Deus habitator & cuſtos: & eam ab omni igne cuſtodiat. Per Chriſtum. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione noui putei. Cap. 34.

B ℣. Adiutorium noſtrũ. Dñe exaudi. Dñs vob. Oremus. Oratio.

SVpplices deprecamur dñe clementiã pietatis tuæ; vt aquam putei huius cæleſti bene✠dictione ſctĩ✠fices, & ad cõem vitæ vſum cõcedas eſſe ſalubrẽ: & ita ex ea fugare digneris oẽm diabolicæ tentationis incurſum: vt quicunq; ex eo hauſerint, vel biberint, vel in quibuſcunq; neceſſarijs vſibus hauſta aqua vſi fuerint, totius virtutis ac ſanitatis dulcedine perfruantur, vt tibi ſanctificatori, & ſaluatori oĩum dño gratias agere mereamur. Per Ch. Oremus. Orõ.

DOmine Deus oṕs, qui in huius putei altitudinem, per crepidinem fiſtularum, copiã aquarũ manare iuſſiſti, præſta, vt te iubente atque benedicente, per noſtræ officium functionis repulſis hic phantaſmatibus, caliditatibus, atque inſidijs diabolicis purifica

C tus, atque emendatus ſemper hic puteus perſeueret. Per Chriſtum dominum noſtrum. Poſtea aſpergat aqua benedicta.

¶ De benedictione nouæ Arcæ. Cap. 35.

PRimo Sacerdos totam Aream aſpergat aqua benedicta dicens añam. Aſperges me dñe hyſ. & tot ℣ſicu pſal. Miſerere mei Deus. f. 61 quot fuerint neceſſarij, ſemper interferendo añam. Aſperges me dñe. poſt ſingulos ℣. pſalmi Poſt Gloria pat. repetatur Aña. Aſperges me dñe. ℣. Adiutoriũ. Dñe exaudi. Dñs vobi. Orõ.

MVltiplica, q̃s dñe, in hac Area frumenti dona: & ſicut fidelibus tuis tricenarium atq; ſexagenarium vel centeſimũ fructũ donare conſueuiſti, ita & famulis tuis præſenti tp̃e vbertus tuę liberalitatis dona largire, & ſuper eam virtutẽ tuæ benedictionis infun-

de.Per. ℟. Amen. ¶ De benedictione ad vaſa noua. Cap.36. D

℣. Adiutorium noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

PRotector fidelium Deus, & ſubditorum pectorum habitator, quęſumus, vt ſerenis oculis tuę pietatis hęc vaſcula ita illuſtrare digneris: vt ſuper ea deſcendat gratiæ tuę larga benedictio, vt cum ſalubritate vtentes eis, per gratiam tuam mereantur vaſa efficij munda. Per. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione noui panis: Cap.37.

℣. Adiutorium no. Domine exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

BEnedic dñe creaturã iſtã panis, ſicut benedixiſti quinque panes in deſerto, vt ſit donũ eiuſdẽ in annuum alimentũ, guſtanteſq; ex eo accipiant tam corporis quam animę ſalutem: Per Chriſtum. ℟. Amen. ¶ De benedictione vini noui. Cap. 38. E

℣. Adiutorium noſtrum. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio:

DOmine ſancte pater omnipotẽs, ęterne Deus, bonorũ omniũ dator & cõſeruator: q inter reliquas creaturas tuas, vinũ in hominũ ſuſtẽtationẽ & lętitiã ex fructu vuarũ ꝓdire iuſſiſti: quiq; ꝑ vnigenitũ filiũ tuũ dñm nrm Ieſum Chriſtũ in nuptijs in Cana galileæ aquam in vinum mirabiliter permutaſti, & ſacramentum precioſiſſimi ſanguinis eiuſdem filij tui in vini materiam ſanctificari iuſſiſti, te ſupplices deprecamur, ac petimus: vt hanc creaturam vini bene ✠ dicere & ſanctificare digneris: vt famuli tui & famulę ex eo guſtantes animę & corporis recipiant ſoſpitatem, & te omnium gratiarum largitorem ſine fine collaudent. Per eundem. Aſpergantur aqua benedicta. ¶ De benedictione auium. Cap.39. F

℣. Adiutorium. Domine exau. Dominus vobiſcum. Oremus. Or.

DEus vniuerſę creaturę, qui inter cæteras diuerſarum creaturarum ſpecies, & pro humani generis vſu, etiam volatilium genus ex aqua producere dignatus es, ex quibus Noe de arca egrediens, holocauſta tibi offerẽs placuit: & qui populo tuo ex Ægypto educto per Moyſen ſeruum tuum, munda ab immundis ſegregans, edendi præceptum dediſti: te ſupplices rogamus, vt has mundarum auium carnes bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare digneris, vt quicũq; ex eis comederint benedictionis tuæ abundantia repleantur, & ad æternæ vitę gaudia peruenire mereantur: Per Chriſtum dominũ noſtrum. Amen. Aſpergantur aqua benedicta

¶ De

A ¶ De benedictione lardi. Cap.40.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dominus vob. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe creaturam iſtam lardi, vt ſit remedium ſalutare generi humano: & præſta per inuocationem tui ſancti nominis vt quicunque ex eo ſumpſerint, corporis ſanitatem & animæ tutelam percipiant. Per Chriſtum. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Bñō caſei vel butyri. Cap.41. ℣. Adiutoriū no. Dñe exu. Oř.

DIgnare, q̄s oms Deus, ſanctificare hanc creaturam caſei, vel butyri, quam ex adipe animalium producere dignatus es: & cōcede propitius, vt quicunq; ex populis tuis fidelibus ex eo comederint vel guſtauerint, omni benedictione cæleſti & gratia ſaturati repleantur in bonis. Per Chriſtum. Aſpergatur aqua benedicta.

B ¶ Benedictio lactis & mellis. Cap.42.

℣. Adiutorium noſt. Domine exaudi. Dñs vo. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe has creaturas lactis & mellis, & pota famulos tuos fonte perenni, qui eſt ſpiritus veritatis; & enutri eos de hoc melle & lacte. Tu enim domine promiſiſti patribus noſtris Abrahā, Iſaac, & Iacob dicens, introducam vos in terram promiſſionis, terram fluentem lac & mel. Cōiunge dñe hos famulos tuos ſpiritu charitatis & pacis, ſicut coniunctum eſt lac & mel in Chriſto Ieſu Dño noſtro. Qui tecum. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione ſeminum, olerum, & leguminum. Cap.43.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dominus vob. Oremus. Oratio.

TE dñe petimus & rogamus: vt hæc ſegetū, fructuū, olerum, le-
C guminum & herbarū ſemina oculis tuis ſerenis aſpicias, ſicut enim teſtatus es Moyſi famulo tuo in terra Ægypti dicens, dic filijs Iſrael cum ingreſſi fuerint terram promiſſionis, quam eis dñs Deus daturus eſt, primitias frugum ſuarum offerant ſacerdotibus, & erūt benedicta: ita & nos oramus domine auxilium miſericordiæ tuæ ſuper hæc ſemina, ex quibus fructus de terra ſuſcipere ſperamus, vt nō grando vlla ſuccidat, non turbo tempeſtatis detruncet, non aquarum inundantia abducat, non aeris inundatio exterminet, ſed tua ſancta bene ✠ dictione munita, fructifera & ſuperabundantia propter animarum & corporum humanorum vtilitatem & vſum ad pleniſſimam maturitatem perducere digneris. Per Chriſtum dominum noſtrum. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio contra Aues, Vermes, Mures, vel Locuſtas, vel alia animalia terram vel fructus veſtantia, vel aquas inficientia. Cap. 44. D

℣ Adiutoriũ noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

PReces noſtras, q̃s dñe, clementer exaudi: vt qui iuſtè ꝓ peccatis noſtris affligimur, & hęc auiũ, vermiũ, ſeu muriũ, aut locuſtarũ, vel aliorũ animaliũ pſecutionẽ patimur, ꝓ tui noĩs gl'ia ab ea miſericorditer liberemur, vt ꝓcul à tua potẽtia expulſi, nulli noceãt: & hos campos, agros vel vineas, aut aquas in tranquillitate & q̃ete dimittant, quatenus ex eis ſurgentia & orta tuę maieſtati deſeruiãt, & noſtræ neceſſitati ſubueniant. Per Chriſtum. ℟. Amẽ. Oremus. Orõ.

OMnipotens ſempiterne Deus omniũ bonorũ remunerator, & peccatorũ maximus miſerator, in cuius nomine omnia genua flectuntur cęleſtia, terreſtria, & infernalia, tua potẽtia nobis peccatoribus oĩpotẽter cõcede, vt quod de tua miſericordia cõfiſi agimus, p tuã gratiã efficacẽ cõſequatur effectũ: quatenus hos peſtiferos vermes vel mures, aues, vel locuſtas, aut alia animalia p nos ſeruos tuos maledicẽdo maledicas, ſegregando ſegreges, exterminando extermines, vt per tuam clementiam ab hac peſte liberati gratiarũ actiones maieſtati tuę liberè referamus: Per Chriſtum dominum noſtrũ. ℟. Amen. E

Poſtea ſequens exorciſmus ſequitur.

EXorcizo vos peſtiferos vermes, mures, aues, ſeu locuſtas aut alia animalia, p Deũ patrẽ omnipotentẽ, & Ieſum Chriſtũ filiũ eius, & ſpiritũ ſanctũ ab vtroq; procedẽtẽ, vt cõfeſtim recedatis ab his cãpis, ſeu vineis, vel aquis, nec amplius in eis habitetis, ſed ad ea loca tranſeatis, in quibus nemini nocere poſſitis, pro parte omnipotentis Dei & totius curię cęleſtis, & eccleſiæ ſanctæ Dei vos maledicens, quòd quocunque ieritis ſitis maledicti, deficientes de die in diem in vos ipſos & decreſcentes, quatenus reliquiæ de vobis nullo in loco inueniantur, niſi neceſſariæ ad ſalutem, & vſum humanum. Quod pręſtare dignetur qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſęculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio. F

DOmine Ieſu Chriſte, qui Iordanis flumẽ benedixiſti, & in eodem baptizatus aquas mundaſti, & purificaſti, vt elementum ſalubre efficerentur in remiſſionem peccatorum: & has aquas quoque bene ✠ dicere, & ſancti ✠ ficare, & mun ✠ dare digneris: vt nil in eis noxium, nil peſtilens, vel inficiens, nil corrumpẽs remaneat,

A neat, ſed oïa pura & mũda in eis efficiantur: quatenus quæ ad vſum humanũ ex eis creata ſunt, cũ ſalute noſtra & gloria tua aſſumamus. Per Chrm. Et ſi magna fuerit dictarũ beſtiarũ tribulatio, poterit ſacerdos cũ ꝓceſſione, vt infra in tertia parte in feſto ſancti Marci notatum eſt, cum clero & populo cãtãdo ad locũ infectum accedere, ſuprapoſitas orationes dicendo ſuper agros vel aquas infectas.

¶ De benedictione ſalis & aquę contra vermes & aues ſemina poſſeſſionum vaſtantes. Cap. 45.

℣. Adiutoriũ noſt. Dñe exaudi Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

Domine ſancte, pater omnipotẽs, æternę Deus, mitte ſpiritum tuum ſanctũ cum angelis, & archangelis, cũ thronis, & dominationibus: & cũ eis oẽs ſanctos & electos tuos, vt defendant ſegetes
B noſtras à vermibus malis & auibus, & magnificetur nomen tuũ in omni loco. Per Chriſtum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dic dñe hanc creaturam aquæ, vt fugiant vermes & volucres à noſtris ſegetibus ꝓpter nomẽ Dñi noſtri Ieſu Chriſti, quod inuocatũ eſt in ipſa creatura meſſis, vt fiat alimẽtũ omnibus, ꝗ viuunt ex ea: Per eundẽ. ℟. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione terræ ſeminatæ. Cap 46.

℣. Adiutoriũ noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dicat nos Deus Deus noſter, & terræ noſtræ vbertatẽ concedat, in centuplũ amplificet fructus eius, vt viuẽtes in exultatione manipulos noſtros colligamus. Per Chriſtum. ℟. Amen. Aſpergant̃ aqua benedicta.

¶ De benedictione arborum. Cap. 47.

C ℣. Adiutoriũ no. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

Deus, qui huius arboris plantam tua viſitatione & prouidentia protectam eſſe voluiſti, nunc etiam, vt eandem bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare digneris, precamur: vt quicunque ex fructu eius ſumpſerint, ſani, & incolumes eſſe valeant. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione fructus arborum. Cap 48.

℣. Adiutoriũ noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dic domine hunc nouum fructum arborum, & pręſta: vt qui ex eo in tuo nomine veſcentur, corporis & animę ſanitate potiãtur: Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum. ℟. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione nouorum pomorum. Cap. 49. D

℣. Adiutorium noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcũ. Oremus. Oratio.

TE deprecamur oṕs ęterne Deus, vt benedicas hũc fructũ nouũ pomorum: & qui per eſum interdictę arboris, lætali in protoparẽte funere multati ſumus, tu ꝓpitius poſtulationibus nr̃is placatus intende, & ꝑ virtutẽ tuã, & dilectiſſimi filij tui Dñi nr̃i Ieſu Chr̃i, & Spiritus ſancti hos fructus tua bñ ✠ dictione ſancti ✠ fica atque tua dignatione ✠ purifica: vt expulſa vetuſti hominis ac primi facinoris incẽtorjs prauitate, ſalubriter ex hac die de vniuerſis terræ edẽdis germinibus ad tui laudẽ cum alacritate & ſoſpitate ſumamus. Per Chriſtum. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione vineę. Cap. 50.

℣. Adiutoriũ noſtrũ. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Orõ. E

DEus, q̃ vineã tuã ex Ægypto eductã mirabiliter plãtaſti, preces nr̃as benignus exaudi, vt in hac vinea famulorũ tuorũ bene ✠ dictio cęleſtis copioſa deſcendat: & quod in ea ad vſum humani generis tribuere dignatus es, multiplicetur redundando, & rorem tuę bene ✠ dictionis infunde. Per Chri. ℟. Am̃. Aſpgat̃ aqua bñdicta.

¶ De benedictione communi ſuper fruges, & vineas. Cap. 51.

℣. Adiutoriũ noſtrũ. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Orõ.

TE Dñe ſancte, pater oṕs, ęterne Deus, ſupplices deprecamur, vt miſericordia tua iugiter nobis concedas ſufficientem meſſium copiam, fructuũ omnium largitatem tribuas: vinearum quoque ſubſtantiam abundanter, arborum fœtus, prouentuſque omnium rerum, atque ab ipſis omnibus peſtiferum ſydus, tempeſtatis procellam, & grandinis fragorem, & vniuerſa mala amouere digneris. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Orõ. F

OMnipotens ſempiterne Deus multiplica ſuper nos miſericordiam tuam; & preces noſtras benignus exaudi, vt in has fruges famulorum tuorum veniat ſperatę bene ✠ dictionis vbertas: vt repleti de frugibus tuis in tuo nomine de tua gratia ſemper exultent. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, maieſtatem tuã ſupplices exoramus, vt has terrę noſtrę ſegetes ad maturitatem fertilitatis perducere digneris, vt eſurientium animas bonis affluentibus repleas, & egeni paupereſque laudent nomen tuum. Per Chriſtũ dominum

A minum noſtrum. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ De bñone vuę vel ficuũ,vel quorũcũq; aliorum fructuum C.52.

℣.Adiutoriũ noſtrũ. Dñe exaudi. Dñs vobiſcũ. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic domine hos fructus nouos vuę vel ficuum,pomorũ caſtanearum,peponum,amygdalarum, & cætera,quę tu per rorem cæli & innundantiam pluuiarum & tempora ſerena atque trãquilla ad maturitatem perducere dignatus es, ad percipiendum nobis cum gratiarum actione. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione ad fructus nouos. Cap.52.

℣.Adiutorium noſtrum.Dñe exau. Dñs vob.Oremus. Oratio.

B DOmine ſancte pater oṗs,æterne Deus,qui cęlum & terram, mare & omnia creaſti,te ſupplices q̃s:vt hũc fructum nouum N.bene ✠ dicere & ſcti ✠ ficare digneris, & multiplicare abundãter offerentibus tibi, vt repleas eorum cellaria cum abundantia frumenti,& vini, vt lętantes in eis referant tibi Deo omnipotenti laudes & gratias.Per Chriſtum. ℟. Amen.Oremus. Oratio.

ORamus pietatem tuã oṗs Deus:vt has primitias creaturæ tuę, quas aeris & pluuię temperamento nutrire dignatus es,bñ ✠ dictionis tuæ imbre perfundas: & fructus terrę tuę vſq; ad maturitatẽ perducas: tribuas quoq; populo tuo de tuis muneribus tibi ſemper gratias agere, vt à fertilitate terrę eſurientium animas bonis affluentibus repleas, & egenus & pauper laudent nomen glorię tuę Per Chriſtum. ℟.Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

G ¶ De benedictione communi ad omnia. Cap.54.

℣.Adiutoriũ no. Dñe exaudi. Dominus vobiſcũ.Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe creaturam iſtam ✠ & ſit remedium ſalutare generi humano: & pręſta per inuocationem tui ſanctiſſimi nominis,vt quicunq; ex ea ſumpſerint vel guſtauerint,corporis ſanitatẽ, & aĩæ tutelã accipiant.Per Chr̃m. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione in peſte animalium. Cap.55.

PRimo animalia aſpergantur aqua benedicta. Poſtea ſacerdos dicit. ℣. Adiutorium noſtrum. ℟. Qui fecit cœlũ & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meꝰ ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum.Oremus. Oratio.

MIſericordiam tuam domine ſupplices exoramus, vt hęc ani-

malia, quę graui infirmitate vexantur, in nomine tuo, atq; tuę bene- D
✠ dictionis virtute ſanentur. Extinguatur in eis omnis diabolica po teſtas, & ne vlterius ęgrotent, tu eis domine ſis defenſaculum vitę & remedium ſanitatis. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. ℟. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione ſalis, quod datur animalibus. Cap. 56.

℣. Adiutorium no. Dñe exaudi. Dñs vobiſcũ. Oremus. Oratio.

DEus inuiſibilis & inęſtimabilis, pietatem tuam per ſanctum ac tremendum filij tui nomen ſuppliciter deprecamur: vt in hanc creaturam ſalis bene✠dictionem, & potentiã inuiſibilis operationis infundas: vt animalia, quę neceſſitatibus humanis tribuere dignatus es, cũ ex eo acceperint, vel guſtauerint, bene✠dictio & ſancti✠ficatio tua ab omni ęgritudinis & lęſionis incurſu te protegẽ E te cuſtodiat. Per eundem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte, pater omnipotens, ęternę Deus: defende, quę ſumus, omnia animalia noſtra per hãc creaturam ſalis & aquę defende pijſſime à rapacibus, à latronibus, à beſtijs, à ſcabie, à morbo, à morſibus, à laqueis, à diabolo, ab infirmitate, ab inuidia & malitia prauorũ: à malis hominibus, a malis oculis, a veneficijs, ab aruſpicibus: & ab omnibus malis animalia, quę morbis & infirmitatibus vexantur. per hãc creaturam ſalis, & per inuocationem ſancti nominis tui ſanare digneris. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio Crucis. Cap. 57.

℣. Adiutorium noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio. F

ROgamus te dñe ſancte, pater omnipotens, ęterne Deus: vt digneris bene✠dicere hoc ſignum crucis, vt ſit remedium ſalutare generi humano, ſit ſoliditas fidei, profectus bonorum operum, redemptio animarum: ſit ſolamen & protectio ac tutela contra ſęua iacula inimicorum. Per dominum. Alia oratio ad idem. Oremus.

BEne✠dic dñe hanc crucẽ tuã, per quã eripuiſti mundum a dęmonũ poteſtate, & ſuperaſti paſſione tua ſuggeſtorẽ peccati, q gaudebat in pręuaricatione primi hominis per lignũ vetitũ: bene✠dic domine & ſancti✠fica illud ſignaculum ſacrę paſſionis tuæ: vt ſit inimicis tuis obſtaculum, & credentibus perpetuum perfice auxilium. Qui viuis & regnas. Hic aſpergatur aqua benedicta.

A Sanctificet iſtud lignum in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt orantes inclinanteſq; ſe propter dominum ante iſtam crucem, inueniant ſanitatem corporis & animæ. Amen.

¶ Benedictio olei. Cap. 58. ℣. Adiutorium &c. Exorciſmus.

Exorcizo te creatura olei ꝑ Deũ patrẽ ✠ omnipotẽtẽ, qui fecit celũ & terrã, mare & omnia quę in eis ſunt. Omnis virtus aduerſarij, omnis exercitus diaboli, omnis incurſus, omnis phantaſia ſatanæ eradicare, & effugare ab hac creatura olei, vt fiat omnibus, q̃ eo vſuri ſunt, ſalus mentis & corporis, In nomine Dei ✠ pr̃is omnipotẽtis, & Ieſu ✠ Chriſti filij eius dñi nr̃i, & ſpũs ✠ ſancti paracliti: Et in charitate eiuſdem dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſæculũ ꝑ ignẽ. ℣. Dñe exau. Dñs vo. Oro.

B Domine Deus oṗs, cui aſtat exercitus angelorũ cũ tremore, quorũ ſeruitiũ ſpũale cognoſcit, dignare reſpicere & bñ ✠ dicere & ſanctificare hãc creaturã olei: quã ex oliuarũ ſucco eduxiſti, & ex eo infirmos inũgi mãdaſti, quatenus ſanitate percepta tibi Deo viuo & vero gratias agerent: præſta, q̃s, vt hi, qui hoc oleo, quod in tuo nomine bene ✠ dicimus, vſi fuerint, ab omni lãguore omniq; infirmitate atq; cũctis inſidijs inimici liberent̃, & cũctę aduerſitates ſeparent̃ a plaſmate tuo, quod precioſo ſanguine filij tui redemiſti, vt nunquã lędat̃ a morſu ſerpẽtis antiqui. Per. Aſpergat̃ aqua bñdicta.

¶ Benedictio cilicij ex pænitentia induendi. Cap. 59.

℣. Adiutorium noſtrum. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

C Omnipotens & miſericors Deus, q̃ peccatoribus pænitẽtibus hoc indumẽto veſtitis miſericordiã & veniã tribuiſti: oramus clemẽtiã tuã, vt indumẽtũ hoc, quod vocat̃ ciliciũ, bñ ✠ dicere & ſancti ✠ ficare digneris, vt q̃cũq; eo ꝓ peccatis indutus fuerit, & miſericordiã tuã implorauerit, veniã & indulgẽtiã tuæ ſanctę miſericordię cõſequatur. Per dñm nr̃m Ieſum. &c. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Partis ſecundæ libri Sacerd. de varijs benedictionibus, finis.

¶ Tertia pars libri Sacerdotalis in quatuor Tractatus diuiſa: in quorum primo agitur de Proceſſionibus ordinarijs & extraordinarijs faciendis.

¶ In Secundo, de Computo Eccleſiaſtico.

¶ In Tertio, de Summaria Muſicæ eccleſiaſticæ inſtructione.

¶ In Quarto, de Exorciſmis dęmoniacorum.

TRACTATVS

T R A C T A T V S

Primus tertiæ partis libri Sacerdotalis

De Proceſſionibus faciendis. Proemium.

PRoceſſiones faciendas ob diuerſas cauſas & neceſſitates ſancta mater eccleſia catholica ab antiquo inſtituit. De quibus in hac vltima parte huius codicis tractaturi, quatuor principaliter videbimus. Primo vnde ortum habuit proceſſionum celebratio. Secundo, quot proceſſiones fiant per anni circulũ. Tertio, quibus ex cauſis fiant proceſſiones. Quarto, quis modus & ritus obſeruandus eſt in proceſſionũ celebratione. E

¶ Vnde ortum habuerit proceſſionum celebratio. Cap. 1.

PRoceſſionũ celebratio, ſecũdũ Clariſſimũ doctoré dñm Guill. Duran. in ſuo diuinorũ officiorum Rationali, ortum habuit à ſanctis patribus, quando egreſſi de terra & ſeruitute Ægyptiaca proceſſerunt per deſertum annis quadraginta & tandem ad terram promiſſionis peruenerunt, vt habetur in Exodi, Leuitici, & Numerorũ libris, per totum vſque ad librum Ioſue incluſiue. ¶ Rurſus Dauid rex & propheta vir Deo acceptiſſimus, & Salomon filius eius diuerſis temporibus arcam fœderis dñi portantes fecerunt ſolenniſſimas proceſſiones, vt habetur 2. Reg. 6. & 3. Reg. 8. capitulis. Nam cum hymnis & canticis & multarum victimarum oblationibus deportauerunt arcam ipſam ad loca ei deputata. ¶ In ſuper in proceſſionibus memoramus qualiter dñs noſter Ieſus Chriſtus de cęlo proceſ- F
ſit in vterum virginis Marię ſacratiſſimę, & ex vtero eiuſdem virginis matris proceſſit in mundum tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. p̃s. 18. ¶ Iſta ergo conſiderantes ſancti patres proceſſiones inſtituerunt, quæ ſunt ad memoriam rerum antiquarum, & ad gratiarũ actiones Deo agẽdas. ¶ Rurſus legimus. 2. Mach. 3. quod tempore, quo Heliodorus volebat templi theſaurum expoliare, qua de re ingens detrimentum imminebat ciuitati Ieruſalem, ſacerdotes induti ſtolis iactauerunt ſe coram altari, & inuocabant dominum, & alij congregati de domibus ſuis confluebant, publica ſupplicatione dominum obſecrantes. ¶ Romani etiam antiqui li-

A cet eſſent ſine vera fide & cognitione veri Dei, diuerſis tamen calamitatibus oppreſſi decernebant publicas fieri ſupplicationes. Hac igitur ratione & cauſa Eccleſia inſtituit Litanias maiores & minoris, & cæteras ſupplicationes, ſeu proceſſiones propter diuerſos caſus & neceſſitates occurrentes fieri. Ab his igitur & ſimilibus ortum habuit proceſſionum celebratio.

¶Quot ſint proceſſiones, quæ ordinariæ fiunt per anni circulum: & quæ ſint proceſſiones extraordinariæ. Cap. 2.

PRoceſſionū autē, quas eccleſia celebrat, quædam ſunt ordinariæ, & quædā extraordinariæ, ex diuerſis neceſſitatibus occurrētibus inſtitutæ, vt prædictum eſt. Et ordinariæ quidē, ſecundū eūdē dñm Guillel. vt ſupra ſunt quatuor ſolenniores, videlicet. Purifica-
B tionis B. virginis Mariæ, In Ramis Palmarum, In feſto Paſchę, & in feſto Aſcenſionis: quia in eis recenſentur glorioſa opera Dei, & ſalutis noſtræ veneranda & rememoranda beneficia. Aliæ autem, vt in die Cinerum, quādo pęnitentes excluduntur ad tempus ab eccleſia, de qua in libro Pontificali habetur, in feſto S. Marci, & in Rogationibus, non ſunt ita ſolennes, ſed potius lugubres: quia inſtitutæ fuerunt ab varias calamitates populos opprimentes. ¶ Extraordinariæ autem ſunt, vt in feſto Pentecoſtes, Corporis Chriſti, Dedicationis eccleſiarum, ſeu earum anniuerſarij, & patronorum eccleſiarum: quæ debent ſolenniſſime celebrari. Reliquæ vero extraordinariæ proceſſiones pro diuerſis neceſſitatibus indictæ, quæ multæ ſunt, vt inferius patebit, cum magna deuotione & humilitate per-
C agendæ ſunt, ſecundum exemplum niniuitarum. Ionæ 3. c. vt Deus omnipotens. ſua ſolita pietate conuertatur ab ira ſua.

¶Quibus ex cauſis fiant proceſſiones. Cap. 3.

CAuſæ vero, quare fiant proceſſiones (licet in genere ſupra tactum ſit) hic ſpecialius exprimentur. ¶ In purificatione beatæ virginis fit proceſſio, ad repræſentandum proceſſionem Beatæ Mariæ virginis quando quadrageſimo die poſt partum ſuum virgineum, ſacratiſſimum Dei & ſuum filium Hieroſolymam procedendo, præſentauit in templo. ¶ In dominica in ramis palmarum fit proceſſio: quæ repræſentat qualiter Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſedens ſuper aſinam & pullum eius, aſcendit Hieroſolymam: & pueri hebræorum cum ramis arborum, & turbæ proſternē-

tes

tes veſtimēta ſua in via proceſſerūt ei obuiā clamātes, hoſanna filio D
Dauid: Benedictus qui venit in nomine dñi. ¶In die paraſceues fit lugubris proceſſio, qua repræſentatur mæſtiſſima & doloroſa aſſociatio ſacratiſſimi corporis dñi nr̄i Ieſu Chriſti pro peccatis noſtris mortui, per pijſſimā matrē virginē, Ioannē euāgeliſtā, Mariā Magdalenā & reliquas Marias, & alias deuotas perſonas ad ſepulturā. ¶In feſto paſchæ, ſecundū quaſdam eccleſias, fit triplex proceſſio. Prima fit ante matutinas, in qua repræſentatur glorioſa Chriſti reſurrectio, & proceſſio eiuſdem cū comitiua ſanctorum patrū ex limbo ad viſitandū matrē ſuam dilectiſſimam, Magdalenam, & reliquas Marias. ¶Hora tertiarū fit ſecūda proceſſio, quæ repreſentat proceſſionem Mariæ Magdalenæ ad apoſtolos, eis reſurrectionē Chriſti nūciādo, & apoſtolorū ad monumentū proceſſionē, & apparitionē multiplicē, quam eadē die Petro, Iacobo, duobus eūtibus in Emaus, & nouiſſime decē apoſtolis fecit. E
¶Fit & tertia proceſſio poſt veſperas eadē die ad ſacros fontes, propter deuotionē nouiter baptizatorū, qui cū Chriſto cōmortui & cōſepulti fuerunt peccato: & cū eodem ad vitam gratiæ reſurrexerunt per baptiſmi ſacri ſuſceptionem. ¶In feſto aſcenſionis in quibuſdam eccleſijs fit proceſſio ad repræſentandum proceſſionem, quam Chriſtus fecit cum diſcipulis ad mōtem Olıueti, ex quo in cęlum aſcendit. ¶In feſto Pentecoſtes fit proceſſio in commemorationem ſpiritus ſancti, qui in apoſtolos venit, & in memoriam Iudæorum recurrentium ad audiendum nouum genus, immo noua genera linguarum data apoſtolis per ſpiritum ſanctum. ¶In feſto ſacratiſſimi corporis Chriſti facimus ſolenniſſimā proceſſionem ad honorem eiuſdem Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti, ſuæ maieſtati gratias referentes, quod dignatus eſt nobis tam ſuauiſſimum ſacramentum in ſuæ memoriam paſſionis recenſendam relinquere. F
¶In litanijs maioribus, & in rogationibus, quæ ſunt litaniæ minores, fiunt proceſſiones ad placandam iram Dei, ne nos tribulationibus præmat, ſicut alias fecit: & etiam vt conſeruet agros & vineas à grandine, & vt det populo ſuo cibum & potum ſufficientem. ¶Fit etiam proceſſio pro impetranda pluuia tēpore ſiccitatis. ¶Item pro impetranda ſerenitate, tempore imbrium & tempore tempeſtatum. ¶Fit etiam proceſſio pro propulſanda peſte & mortalitate. ¶Item tempore bellorū & obſidionū.

¶Item

A ¶ Item tempore diuerſarum tribulationum ingruentium. ¶ Fit etiam tempore victoriæ cõſecutæ pro gratiarũ actione. ¶ Fit etiam pro diuerſis alijs cauſis ad arbitriũ epiſcoporũ vel dñorũ temporalium, ſicut pro filijs regum vel principum de nouo natis, pro ligis & fęderibus initis, & etiam pro alijs caſibus occurrentibus.

¶ De ritu & modo proceſſionum faciendarum. Cap. 4.

IN omnibus proceſſionibus ordinariè prius incipiẽda ſunt ea quę in eis cantanda ſunt in eccleſia, ſecundum quod in ſingulis proceſſionibus notatũ eſt, Et dũ egredit̃ proceſſio, ſecũdum dñm Gull: prędictũ, primò p̄cedat clericus cũ aqua benedicta, & aquã aſpergat per viam, qua proceſſio trãſitura eſt, hinc & inde, & ſuper oẽs obuiãtes. Poſtea ſequantur vexilla, ſi portanda ſunt: deinde portentur ſer
B pentes & dracones ſuper perticam, & maximè in rogationibus. dehinc acolyti cũ cereis duobus vel quatuor: poſtea crux, deinde clerici, minoribus præcedentibus: inter quos ſint aliqui apparati ſacris veſtibus cum reliquijs & vaſis ſacris. Vltimò aliqua imago domini Ieſu Chriſti, vel beatiſſimæ virginis, vel alicuius ſancti, vel aliqua inſignis reliquia, vt portio crucis Chriſti, vel ſacramẽtum euchariſtiæ: quę omnia ſunt portanda à quatuor clericis ſacris veſtibus indutis ſuper ſpatulas: & ſuper dicta figura, vel reliquia, vel ſacramento, portandum eſt baldachinum à quatuor de principalioribus illius terrę. Deinde ſequitur principalis ſacerdos apparatus cũ pluuiali, medius inter diaconum, & ſubdiaconum. Poſtea ſequantur viri, dignioribus præcedentibus, deinde mulieres eodem ordine. Qui omnes tã clerici quàm laici in dictis ꝓceſſionibus maturè & deuotè oculiſq;
C ad terram demiſſis procedere debent, cogitantes qm̃ Dei gratiam requirunt, quę humiliter eſt petenda, ſicut dicit pſal. Humiliatus ſum & liberauit me. ¶ Aduertendum tamen eſt, quòd in feſto corporis Chriſti nulla alia reliquia portanda eſt, ſed ſolum corpus Chriſti ſacratiſſimum. Et omnes, qui poſſunt, debent habere candelam accenſam in manibus per totam proceſſionem. Et dum fiũt proceſſiones, pulſandę ſunt campanę omnes loci vel terrę illius, ad deuotionem excitandam. In proceſſionibus autem cantentur ea, quę in ſingulis proceſſionibus aſſignabuntur. ¶ Solent etiam fieri altaria per vias, vnde tranſit proceſſio: & ibidem cantanda ſunt aliqua deuota, omnibus coram altari genuflexis. Completa proceſſione, cũ

oẽs redierint ad eccleſiã, expectẽt ſacerdotẽ, nec aliquis recedat an- D
te ei⁹ aduẽtũ. Qui faciat ſicut ĩferius ĩ ꝓceſſionib⁹ ſingulis eſt notatũ

¶ De proceſſione in feſto purificationis Beatẹ Mariẹ. Cap. 5.

IN feſto purificationis B. Mariẹ finita tertia ſacerdos indutus ſine caſula cũ pluuiali, cũ miniſtris indutis ꝓcedit ad benedicẽdũ candelas in medio ante altare, dicẽdo ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpũ tuo.

DOmine ſancte, pr̃ oĩps, ẹterne Deus, ꝗ omnia ex nihilo Oro. creaſti: & iuſſu tuo ꝑ opera apũ, hũc liquorẽ ad perfectionẽ cerei venire feciſti: & qui hodierna die petitionẽ iuſti Simeonis impleſti: te humiliter deprecamur: vt has cãdelas in vſus hominũ, & ſanitatẽ corporũ & animarũ, ſiue in terra, ſiue in aquis, per inuocationẽ tui ſanctiſſimi nominis, & per interceſſionẽ beatẹ Mariẹ ſemper virginis, cuius hodie feſta deuote celebrãtur, & per preces omniũ ſan- E
ctorũ tuorũ, bene ✠ dicere, & ſancti ✠ ficare digneris, huiuſq; plebis tuẹ, quẹ illas honorifice in manibus portare deſiderat, teq; cãtãdo laudare, exaudias voces de cẹlo ſancto tuo: & de ſede maieſtatis tuẹ propitius ſis omnibus clamantibus ad te, quos redemiſti prẹcioſo ſanguine filij tui. Qui tecum viuit & regnat. ℟. Amen. Oremus.

OMp̃s ſempiterne Deus, qui hodierna die vnigenitũ filiũ tuum, in vlnis ſancti Simeonis in templo ſancto tuo, ſuſcipiẽdũ prẹſentaſti, tuã ſupplices deprecamur clementiã, vt has candelas, quas nos tui famuli in tui nominis magnificẽtia ſuſcipientes, geſtare cupimus luce accenſas, bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare, atq; lumine ſupernẹ benedictionis accendere digneris, quatenus eas tibi dño Deo nr̃o offerẽdo, digni, & ſancto igne tuẹ dulciſſimẹ charitatis ſuc- F
cẽſi, in tẽplo ſancto gloriẹ tuẹ repreſentari mereamur. Per. Oremus.

DOmine Ieſu Chriſte lux vera, qui illuminas oẽm hoĩem veniẽtẽ in hunc mundũ, effunde bene ✠ dictionẽ tuã ſuper hos cereos, & ſancti ✠ fica eos lumine gratiæ tuæ: & concede propitius, vt ſicut hẹc luminaria igne viſibili accenſa, nocturnas depellũt tenebras, ita corda nr̃a inuiſibili igni ideſt ſancti ſpũs ſplẽdore illuſtrata, omnium vitiorum cæcitate careant: vt purgato mentis oculo, ea ſemper cernere poſſimus, quẹ tibi ſunt placita, & noſtræ ſaluti ſunt vtilia, quatenus poſt huius ſæculi caliginoſa diſcrimina, ad lucem indeficientem peruenire mereamur, per te Ieſu Chriſte ſaluator mũdi: qui in trinitate perfecta viuis & regnas. &c. Oremus.

A O Mp̄s ſempiterne Deus, q̄ p̄ Moyſen famulū tuū, puriſſimum olei liquorē ad luminaria ante cōſpectū tuū iugiter cōcremāda, præparari iuſſiſti, bene ✠ dictionis tuæ gratiā ſup̄ hos cereos benignus infunde: quaten⁹ ſic adminiſtrēt lumē exterius, vt, te donāte, lumē ſp̄us tui nr̄is nō deſit mētibus interius. Per. ℞. Amē. Oremus.

DOmine Ieſu Chriſte, qui hodierna die in noſtræ carnis ſubſtantia inter homines apparens, à parentibus in templo es præſentatus: quem Simeon venerabilis ſenex lumine ſpiritus tui irradiatus agnouit, ſuſcepit, & benedixit: præſta propitius, vt eiuſdem ſpiritus ſancti gratia illuminati atque edocti, te veraciter agnoſcamus, & fideliter diligamus. Qui cum Deo patre in vnitate eiuſdem ſpiritus ſancti Deus &c.

B Benedictione completa, aſpergantur candelæ aqua benedicta, & adoleantur incenſo. Deinde duo clerici eas accenſas ſacerdotibus in ſuis locis manentibus diſtribuant. Et cum incæperint diſtribuere, à choro cantatur antiphona. Lumen ad reuelationem gentiū. ita quod poſt quemlibet verſum pſalmi Nunc dimittis & poſt Gloria, & poſt Sicut erat, reiteratur tota antiphona.

Vmen ad reuelatio nem gentium, & gloriam pla-

C

bis tu æ Iſ ra el. ps. Nunc dimittis ſeruum tuum domi-

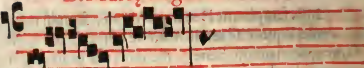

ne: ſecundum verbum tuum in pace.

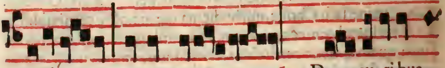
Antiphona. Lumen. Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum. Añ. Lumē. Quod paraſti ante faciē oīum populorū. Añ. Lumē. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto. Añ. Lumē. Sicut erat in principio, & nūc, & ſemp̄, & in ſæcula ſæculorū. Amē. Añ. Lumē ad reuelationē.

Exurge

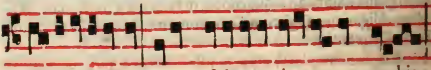
 D

E Xur ge dn̄e adiuua nos: His expletis cãtat̃ ſequẽs. An̄.

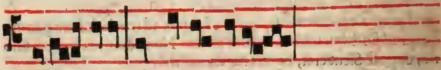

& libera nos propter nomen tu um. p̄s. De us au ri bus

E

noſtris audiuimus, patres noſtri annunci a ue runt no bis.

Glo ria pa tri. E v o v a e.

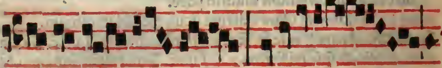
Repetita, antiphona dicit ſacerdos. Oremus, & diaconus, Flectamus genua. ℟. Leuate. Oratio.

EXaudi quæſumus domine, plebem tuam: & quę extrinſecus annua tribuis deuotione venerari, interius aſſequi gratię tuę luce concede. Per Chriſtum Dominum noſtrum.

Reſponſorium. Amen. Deinde fit proceſſio more ſolito. Et cantantur hę antiphonę ſequentes per ordinem. Antiphona. F

A Ve gra ti a ple na

De i ge ni trix vir go: ex te enim ortus eſt

ſol

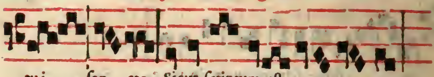

A
ſol iu ſti ti e illu mi nans quę in tene
bris ſunt: læ ta re tu ſe ni or iuſte ſuſcipiens in vl-
B
nis libe ra to rem animarum noſtrarum donantem
no bis vi tam & reſurre cti o nem. Aña.
A Dor na thalamum tuum Si on: & ſu ſcipe
C
regem Chri ſtum: amplectere Mari am, quę eſt cę-
le ſtis porta: ipſa enim porta re gem glo ri ę: no-
uo lu mi ne ſub ſiſtit virgo, addu cens manibus filium

D
ante lu ci ſe rum: quem accipiens Simeon in vlnis ſu-
is prędi ca uit po pu lis, do minum eum eſ ſe
vitę & mor tis, & ſaluato rem mun di. Aña.
E
R
E ſpon ſum ac cepit Sime on a
ſpir itu ſan cto, non viſurum ſe mortem ni ſi
F
vi deret Chriſtum domi ni, & cum indu-
cerent puerum in templo accepit eum in vlnas
ſuas, & benedixit de um, & dixit. Nunc dimit tis
domi-

In introitu eccleſię cantatur ſequens reſponſorium.

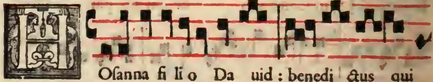

 tui

D

In die Palmarũ, completa tertia, & aſperſione aquę more ſolito facta ſacerdos procedit indutus pluuiali, cum miniſtris indutis, & ramis in medio ante altare poſitis: & a choro cantatur Aña.

E

Deinde dicit ſacerdos Dñs vobiſcũ. ℣. Et cũ ſpũ tuo. In tono orationis miſſę. Oratio.

Deus, quem diligere & amare iuſtitia eſt, ineffabilis gratiæ tuæ in nobis dona multiplica: & qui feciſti nos in morte filij tui ſperare quę credimus, fac nos eodem reſurgente, peruenire quo tendimus. Qui tecum viuit & regnat in vnitate & c.

Supraſcripta lectio cantatur in tono epłę ferialis. Lcõ libri Exodi. F

IN diebꝰ illis, Venerũt filij Iſrael ĩ Elim, vbi erãt duodecim fontes aquarũ ſeptuaginta palmę. Et caſtrametati ſunt iuxta aquas. Profectiq; ſunt de Elim: & venit oĩs multitudo filiorũ Iſrael in deſertũ Sina ꝙ eſt inter Elim, & Sinai, quintodecimo die mẽſis ſecũdi, poſtquã egreſſi ſunt de terra Ægypti. Et murmurauit oĩs cõgregatio filiorũ Iſrael cõtra Moyſen & Aarõ ĩ ſolitudine. Dixerũtq; ad eos filij Iſrael. Vtinã mortui eſſemus ꝑ manũ Dñi ĩ terra Ægypti: quãdo ſedebamus ſup ollas carniũ: & comedebamus panẽ in ſaturitate. Cur induxiſtis nos ĩ deſertũ iſtũ, vt occideretis omnẽ multitudinẽ fame? Dixit aũt Dñs ad Moyſen: ecce ego pluã vobis panẽ de cęlo. Egrediatur

diatur

A diaī ppľs, a colligat q̃ ſufficiũt p̱ ſingulos dies, vt tẽtẽ eũ, vtrũ ambulet in lege mea, an non. Diẽ aũt ſexto parent quod inferant: & ſit duplũ quã colligere ſolebãt p̱ ſingulos dies. Dixerũt Moyſes & Aarõ ad oẽs filios Iſrael: Veſpere ſcietis, q̃ dñs eduxerit vos de terra Ægypti, & mane videbitis gloriã eius. Deinde cantatur pro gradua. ℟.

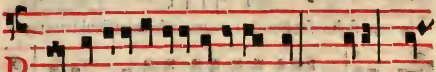

Poſtea cantatur euangelium in tono feriali. ¶. Sequentia ſancti euangelij ſecundum Matthęum. Capitulum. 21.

IN illo tempore. Cum appropinquaſſet Ieſus hyeroſolymis, & veniſſet betphage ad montẽ Oliueti, tunc miſit duos diſcipulos ſuos, dicens eis. Ite in caſtellum, ꝙ contra vos eſt:& ſtatim inuenietis aſinam alligatã,& pullum cum ea. Soluite & adducite mihi:Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia dñs his opus habet: & confeſtim dimittet eos. Hoc autem totum factum eſt, vt adimpleretẽ quod dictum eſt per prophetam dicentem. Dicite filię Sion. Ecce rex tuꝰ

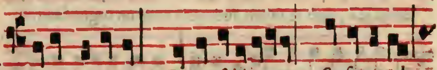
venit

A venit tibi manſuetus ſedés ſuper aſinam,& pullum filium ſubiugalis. Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut pręceperat illis Ieſus: & adduxerunt aſinam & pullum:& impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua,& eum de ſuper ſędere fecerunt. Plurima autem turba ſtrauerũt veſtimenta ſua in via. Alij autem cędebant ramos de arboribus, & ſternebant in via. Turbę autem, quę pręcedebant,& quę ſequebantur clamabãt,dicentes: Oſanna filio Dauid: benedictus qui venit in nomine domini. Poſt hęc benedicuntur rami: & tunc dicit ſacerdos. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

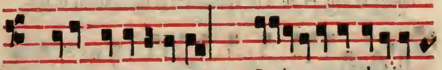
AVge fidem in te ſperantiũ Deus: & ſupplicũ preces clemẽter exaudi: & veniat ſuper nos multiplex miſericordia tua: bñdicantur & hi palmites oliuarum:& ſicut in figura eccleſię mulplicaſti
B Noe egredientem de arca, & Moyſen exeuntem de Ægypto cũ filijs Iſrael,ita nos portantes palmas & ramos oliuarum bonis actibus occurramus obuiam Chriſto: & per ipſum in gaudium introeamus ęternum. Qui tecũ viuit & regnat in vnitate ſpiritus ſancti de⁹.

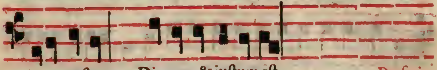
P Er om ni a ſe cu la ſe cu lo rum. ℟. Amen. ℣. Do-

C minus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiri tu tu o. ℣. Surſum corda.

℟. Habemus ad dominum. ℣. Gratias agamus domino

De o noſtro. ℟. Dignum & iuſtum eſt. Prefatio.

V ere

D
V Ere dignum & iuſtum eſt, ęquum & ſa lu tare, Nos
tibi ſem per & vbi que gratias age re, domine ſancte,
E
pa ter om ni po tens, ę ter ne Deus Qui glori a ris
in con ſi lio ſanctorum tuorum: ti bi enim ſerui unt crea
tu rę tuæ, quia te ſolum authorem & deum cognoſcunt: &
F
omnis fa ctu ra tu a te collaudat: & benedicunt te ſan-
cti tu i. Qui aliud ma gnum v nigeni ti tu i no men,
co ram regi bus & po teſta ti bus huius ſę cu li libe ra

vocem

Sequitur verſus. Domin⁹ vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuó. Oratio.

PEtimus domine ſancte, pater ops, ęterne Deus, vt hanc creatu tam oliuę, quam ex ligni materia prodire iuſsiſti, quãq; colũ ba rediens ad arcam ꝓprio ꝓtulit ore, bñ ✠ dicere & ſancti ✠ fi care

care digneris: vt quicunq; ex acceperunt, accipiant ſibi ad prote-ctionem aīæ & corporis: fiatq; domine noſtrę ſalutis remediū tuęq; gratiæ ſacramentum. Per dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. D

DEus, qui diſperſa congregas, & congregata conſeruas: qui populis obuiam Ieſu ramos portantibus bn̄dixiſti: bene ✠ dic etiam & hos ramos palmæ & oliuæ: quos tui famuli ad honorem noīs tui fideliter ſuſcipiunt: vt in quęcunque locum introducti fuerint, tuam bn̄dictionē habitatores loci illius cōſequant: & oī aduerſitate effugata, dextera tua protegat, quos redemit Ieſus Chriſtus filius tuus dn̄s noſter. Qui tecum viuit & regnat in vnitate ſpirit⁹ ſancti Deus, Per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen. Oremus.

DEus q̄ miro diſpoſitionis ordine ex rebus etiā inſenſibilibus diſpēſationē nr̄æ ſalutis oſtēdere voluiſti: da, q̄s, vt deuota tuorū turma fideliū ſalubriter ītelligat q̄d myſtice deſignat in facto: q̄ hodie cæleſti lumine afflata redēptori obuiā ꝓcedens, palmarum atque oliuarū ramos veſtigijs eius ſubſtrauit. Palmarū igit̄ rami de mortis pricipe triūphos expectāt: ſurculi vero oliuarū ſpūalē vnctionē aduenifſe quodāmodo clamant. Intellexit enim iā tūc illa beata hoīum multitudo ꝑfigurari, q̄a redēptor nr̄ humanis cōdolēs miſerijs, ꝓ toti⁹ mūdi vita cū mortis principe eſſet pugnaturus, ac moriē do triūphaturus. Et ideo talia obſequens adminiſtrauit, quæ in illo, & triumphos victoriæ, & miſericordię pinguedinē declararēt. Q̄d nos quoq; plena fide, & factū, & ſignificatum retinentes, te domine ſancte, pater oēs, æterne Deus, per eundem dn̄m noſtrum Ieſū Chr̄m ſuppliciter exoramus, vt in ipſo, atq; per ipſum, cuius nos membrum fieri voluiſti, de mortis imperio victoriam reportantes, ipſius glorioſæ reſurrectionis participes eſſe mereamur. Qui tecum viuit & regnat in vnitate ſpiritus ſancti Deus. Per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen. Oremus. E F

DEus, qui per oliuæ ramum pacem terris columbam nunciare iuſſiſti, præſta, q̄ſum⁹ vt hos oliuæ ramos cęleſti bene ✠ dictione ſanctifices: vt cuncto populo tuo proficiant ad ſalutem. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus.

BEne ✠ dic, quęſumus domine, hos palmarum, ſeu oliuarum ramos, & præſta, vt quod populus tuus veneratione hodierna die corporaliter agit, hoc ſpiritualiter ſumma deuotione perficiat,

de

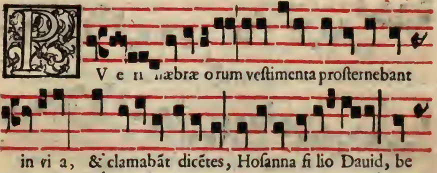
A de hoſte victoriam reportando, & opus miſericordiæ ſummopere diligendo. Per dominum noſtrum. ℞. Amen. Hic rami aſperguntur aqua benedicta, dicendo Antiphonam. Aſperge me: ſine cantu & ſine pſalmo, & incenſantur oliuæ. Deinde dicat ſacerdos Dominus vobiſcum. ℞. Et cum ſpiritu tuo. Oremus: Oratio.

Deus, q̄ filiū tuū Dñm nr̄m Ieſum Chr̄m, ꝓ ſalute nr̄a ī hūc mūdū miſiſti, vt ſe humiliaret ad nos, & nos reuocaret ad te, cui etiā dū Hieruſalē veniret, vt adimpleret ſcripturas, credētiū ꝑplorū turba, fideliſſima deuotiōe veſtimēta ſua cū ramis palmarū ī via ſternebat, ꝑſta, q̄s, vt illi fidei viā ꝑparem⁹, ꝗ qua remoto lapide offenſionis, & petra ſcādali, frōdeāt apud te opa nr̄a iuſtitiæ ramis: vt ei⁹ veſtigia ſeq̄ mereamur. Qui. Poſtea duo clerici ramos diſtribuūt clericis ī locis ſuis manētib⁹. Et īterim à choro cātāt ſeq̄ētes añæ. Aña.

B

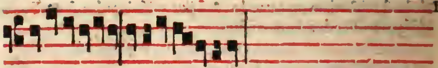

Antiphona.

nedictus

 D

nedictus q̨ venit in nomine domini. Quę ſi nõ ſufficiũt, repetã tur, quouſque ramorũ diſtributio finiatˀ. Et deinde dicit ſacerdos ℣. Dominus vobiſcum. Reſponſorium. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

Omnipotẽs ſempiterne deus, q̃ dñm nr̃m Ieſum Chr̃m die azymorũ ſup pullũ aſinę ſedere feciſti & a pueris regem appellari, & turbas pp̃lorũ veſtimenta, vel ramos arborum in via ſternere, & hoſanna decãtare in laudem ipſius docuiſti: da, q̃s, vt illorum innocentiam imitari poſſimus, & eorũ meritum conſequi mereamur. Per Chriſtum. ℟. Amen. Poſtea fit proceſſio: & cantantur añę ſubſcriptę, vel omnes, vel aliquæ pro diſpoſitione cantoris. Aña. E

inte-

A
in terro ga ue rit, di ci te : o pus do mi-
ni eſt : ſol uen tes ad duxerunt ad Ieſum : &
B impo ſu e runt il li veſtimenta, & ſe dit ſuper eum.
Ali j expan debant veſti menta ſua in vi a : a-
C lij ramos de arboribus ſternebant, & qui ſequeban-
tur clamabant, hoſanna, benedictus qui vetni in nomine domi-
ni, benedictum regnum patris noſtri Da uid, hoſanna in
ex cel ſis , miſerere no bis fi li Da uid.

Cum

D
CVm au diſ ſet po pu lus qui a Ieſus
ve nit Hie ro ſo lymam, ac ce perunt ramos palma-
rum. & e xie runt e i ob ui-
E
am, & clamabant pue ri dicentes, Hic eſt
qui ven turus eſt in ſa lu tem populi, hic
F
eſt ſalus no ſtra & re dem pti o
Iſra el. Quantu ſeſti ſte cu i throni
& donati ones occurrunt, noli timere fi li a Sion,

ecce

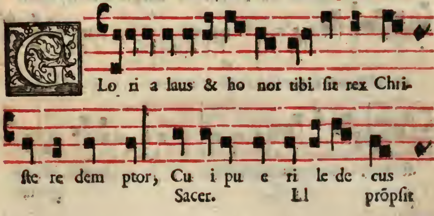

A
ecce rex tuus ve nit tibi ſe dens ſuper pullum
a ſi nę, ſicut ſcriptum eſt.Sal ue rex fabri-
B
cator mundi, qui veniſti redi mere nos. Aña.
ANte ſex di es ſolen nis
pa ſchę, quan do ve nit dominus in ci-
C
ui tatem Hie ru ſa lem, occurre runt e i pu e ri,
&in manibus porta bant ramos palmarum,& clama bant
voce magni di centes, hoſanna
in ex-

D
in ex cel ſis , be ne dictus qui ve ni ſti in mul ti tu di-
ne mi ſe ri cor di ę tu ę , ho ſan na
E
in ex cel ſis. Antiphona.
OCcurrunt turbæ cum flori bus & palmis
redempto ri ob uiam , & vi cto ri triumphan ti digna
F
dant ob ſe qui a, fi lium de i o re gentes prædicant: & in
lau de Chri ſti voces tonant per nubila hoſanna. Antiphona.
CVm angelis & pu eris fi de les in ue nia
mur

A

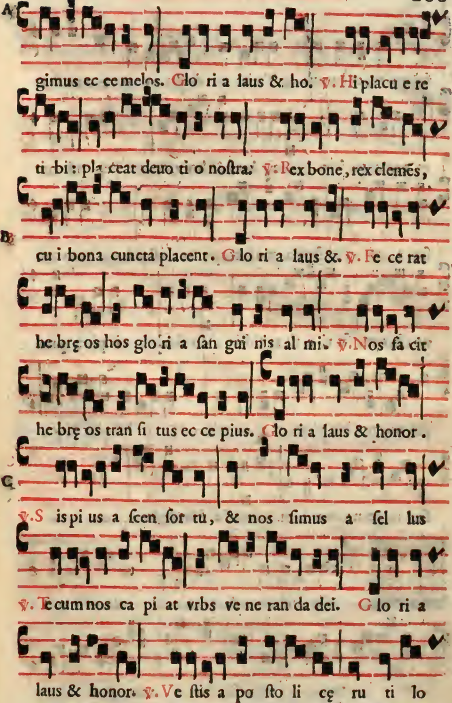

¶ In reuerſione proceſſionis ad eccleſiam, aliq̃ clerici intrant duo ad minus, vel quatuor ad plus: & clauſo oſtio ſtantes verſa facie ad proceſſionem incipiũt verſum. **Gloria laus.** & cãtãt totum vſq; ad **Iſrael es tu rex.** Sacerdos vero cum reliquis ſtantibus extra, repetit illud idem. Deinde ſtantes intus cantant verſus ſequentes, vel oẽs,
C vel partem pro diſpoſitione cantoris. Et ſtantes extra reſpõdent ad quoslibet duos verſus. **Gloria laus & honor.** ſicut a principio.

prõpſit hoſanna pium. ℣. I ſr a el es tu rex, & dauidis in-
clyta proles. ℣. N omine qui in domini rex be ne di cte
ve nis G lo ri a laus & honor. ℣. C ętus in ex cel ſis
te laudat cę licus omnis. ℣. E t mor ta lis ho mo, cun-
cta cre a ta ſi mul. G lo ri a laus &. ℣. P lebs he brę a
ti bi cum palmis obui a venit. ℣. C um prece, voto, hym-
nis ad ſumus ec ce tibi. G lo ri a laus. ℣. H i ti bi paſ-
ſu ro ſoluebant mu ni a laudis. ℣. N os tibi regnan ti pã-

gimus

gimus ec ce melos. Glo ri a laus & ho. ℣. Hi placu e re
ti bi: pla ceat deuo ti o noſtra. ℣. Rex bone, rex clemẽs,
cu i bona cuncta placent. G lo ri a laus &c. ℣. Fe ce rat
he brę os hos glo ri a ſan gui nis al mi. ℣. Nos fa cit
he brę os tran ſi tus ec ce pius. Glo ri a laus & honor.
℣. S is pi us a ſcen ſor tu, & nos ſimus a ſel lus
℣. Te cum nos ca pi at vrbs ve ne ran da dei. G lo ri a
laus & honor. ℣. Ve ſtis a po ſto li cę ru ti lo

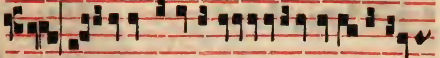

D
ful go re tegamur. ℣. Tebè ne docta vt e a noſtra
ca terua ve hat. Gloria laus & ho nor. ℣. Teg mi ne
E
ſic a ni mę ſterna mus corpo ra noſtra. ℣. Quo per
nos ſemper ſit vi a tu ta ti bi. Glo ri a. ℣. Sit pi a pro
pal mę no bis victo ri a ra mis. ℣. Et ti bi vi ctri ci
for te ca na mus i ta. lo ria laus & hon.
Poſtea ĩtrat proceſſiõ ĩ eccleſiã, cantãdo Reſpõſorium.
F
I
Ngre diente domi no in ſanctam ci-
ui ta tem, he brę o rum pue ri

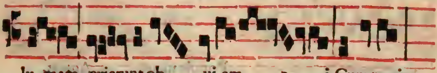
reſur-

A

reſurrectio nem vitę p nun ci an tes, Cũ ramis

palma rum hoſanna clama bãt in ex cel-

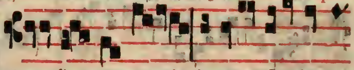

B ſis. ℣. Cũque au di ſſet populus q̃a Ieſus venit Hieroſo-

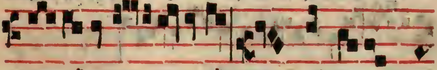

ly mam, exierunt ob ui am e i. Cum ramis.

Et non dicitur Gloria patri.

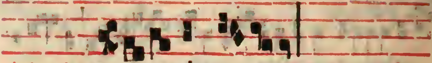
¶ Adoratio Crucis ĩ paraſceue cũ officio ſuo. C. 7.

F Eria vj. in paraſceue, cõpletis orõnib9, q̃ dicunt poſt le ctã paſſionẽ, ſacerdos depoſita tãtũ caſula, ꝓcedit ad cornu epiſtolę: & ibi ĩ poſteriori parte anguli altaris accipit crucẽ a miniſtris ſibi paratã: quã verſa facie ad chorũ, a ſummi
C tate parũ diſcoopit, ĩcipiẽs ſol9 añam. Ecce lignũ crucis. Et ab illo loco ĩ antea iuuat ĩ cãtu a miniſtris vſq; ad Venite adoremus. choro vero cantante. Venite adoremus. oẽs ſe proſternunt. Antipho.

E Cce li gnum cru cis; in quo ſa lus

mun di pe pen dit. Ve ni te

D

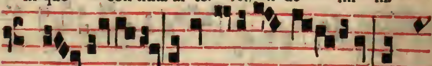
Chorus cãtat. a do re mus. Poſtea procedit ſacerdos ad anteriorem partem anguli eiuſdem cornu epiſtolę: & diſcoperiẽs amplius crucẽ, eleuãs cã, paulisp altius quã primo incipit. **Ecce.** alijs cãtãtib' & adorãtibus: vt ſupra. Deinde ſacerdos pcedit ad mediũ altaris, & diſcoopiẽs crucẽ totaliter, ac eleuãdo cã, tertio altius ĩcipit. **Ecce.** cãtãtibus alijs & adorãtibus, vt ſupra: poſtea ſacerdos deponit crucẽ ĩ loco ad hoc pparato ante altare Deinde deponit calceamẽta: & accedit ad adorãdũ, ter genua flectẽs ante deoſculationẽ crucis: hoc facto reuertit̃ ad ſedẽ ſuã: & ibi recipit depoſita calceamẽta & caſulã: & poſtmodũ miniſtri altari, deinde alij flexis genibus, vt dictũ eſt, crucẽ adorãt: & iterim cãtant̃ improperia, & alia, q̃ ſequunt̃ totaliter, vel in parte: prout multitudo adorantiũ, vel paucitas requirit, hoc modo. Duo clerici ex parte hebdomadarij in medio chori cantant ℣. Popule meus. q; Agyos. E

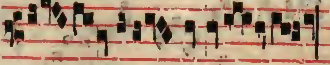
P O pu le meus quid fe ci ti bi? aut

in quo con triſta ui te? reſpon de mi hi. C

℣. Q ui a edu xi te de ter ra Æ gy pti, pa-

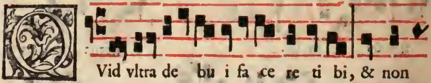
Cãtet choro ex parte hebdomadarij.

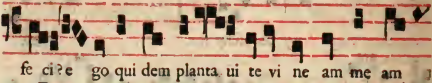
ra ſti crucem ſal ua to ri tu o.

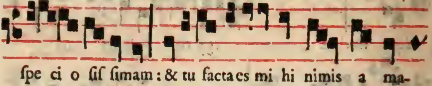
Agyos

A gy os o The os. Ali⁹ Chor⁹ reſpōdet. S anctus de us
Itē j. chor⁹ cātat. A gy os Iſchy ros. ij. chor⁹ reſpōdet Sāctus
B. for tis. Itē j. chorus cātat. A gy os Athana tos
e le i ſon imas. ij. chorus rñdet. S anctus & immor-
ta lis mi ſe re re n obis.
De ſecundo choro can- tent poſtea duo clerici.
C. Q ui a e du xi te per de ſer tum quadraginta annis.
māna cibaui te : & introduxi in terram ſa tis optimam.
Deinde chori alterna- tim reſpōdent Agi os. ita tamē q̄ prim⁹ cho rus ſemp reincipit.
A gy os o The os.

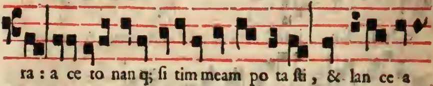
Poſteā duo clerici de primo choro cantant verſus ſequentes. D

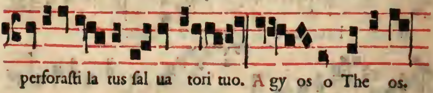

E

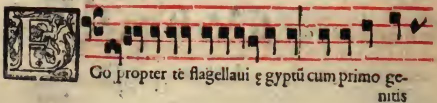

F

Iterum chori alternatim reſpondent Agyos &c. Sanctus &c. vt dictum eſt. Verſus ſequentes improperij. ¶Ego propter te flagellaui &c. cum cęteris à binis alternatim cantantur: vtroque choro ſimul reſpondēte poſt quemlibet verſum. Popule meus vſque Quia eduxi te per deſertum quadraginta annis, &c.

Incipiunt improperia, Duo de ſecundo choro cantant verſum.

A
ni tis ſu is: & tu me fla gel la tum tra di di ſti. Chor° repetit.
Popule meus. duo de j. choro. E go te e duxi de ę gypto de
B merſo Phara o ne in mare ru brũ: & tu me tradidiſti prin-
cipibus ſacerdotum. Chorus repetit. Popule me° quid feci.
duo đ ij. choro. Ego an te te aperu i ma re: & tu ape ru i ſti lan-
C ce a latus me um. Chor° repe. Popule meus. duo đ j. cho.
E go ante te prę i ui in columna nu bis: & tu me de du-
xiſti ad prętorium Pi la ti. Chor° repetit. Popule me us.

Duo

duo đ ij. choro. Ego te pa ui man na per de ſer tum: & tu me
ce cidiſti a la pis & flagel lis. Chorꝰ repetit. Po pule me us.
duo đ j. choro. Ego te potaui aqua ſalutis de pe tra : & tu me po-
taſti fel le & a ce to. Chorꝰ repetit. Po pu le. duo đ ij. choro.
E go propter te Cananę o rum reges percuſ ſi: & tu per-
cuſ ſi ſti a rundine caput me um. Chorus repetit. Po pu le.
duo de j. choro. Ego de di ti bi ſceptrum rega le: & tu meo ca-
piti ſpi neam co ro nam. Chorꝰ repetit. Po pu le. duo de ij. choro Ego

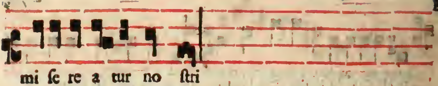
A

Hęc antiphona Crucem tuam. cum pſalmo Deus miſereatur: cantatur communiter, & repetitur immediatę aña poſt verſus.

B

Deinde hymnus Crux fidelis. cum verſibus hymnorum ſequentium ſcilicet, Pange lingua, & Luſtris ſex, & cum repetitionibus, vt inferius determinatum eſt, communiter cantantur: vel ſicut cantor diſpoſuerit, Hymnus.

A
phum no bi lem: qua li ter redéptor orbis im mo-
la tus vi ce rit. Crux fi de lis. Crux fidelis.
Repetitur. Crux fidelis, vſq; Dulce lignū. Et ſic fit quoties repetitur.
B ℣. De pa rentis pro to pla ſti frau de fa cta con do-
lens: quando po mi no xi a lis mor te mor ſu
co ruit: ip ſe lignum tunc nota uit, damna li-
C gni vt ſol ue ret. Repetit. Dul ce li gnum. ℣. Hoc
o pus noſtrę ſa lu tis ordo de po po ſce rat:
mul ti formis prodi toris ars vt ar tem fal le-
ret

ret, & me delam ſer ret in de, hoſtis vnde lęſerat. Repetitur
Crux fi de lis. ℣. Quan do ve nit ergo ſa cri pleni tu-
do tem po ris, miſſus eſt ab ar ce pa tris na tus or bis
con di tor: at q; ven tre vir gi na li ca ro
fa ctus pro di it. Repetit. Dul ce li gnum. ℣. V a-
git in fans in ter ar cta con di tus prę ſe pi a, mem
bra pan nis in uo lu ta virgo mater al li gat: &
ma nus pedeſq; & crura ſtricta cin git fa ſcia. Repetitur.

Crux

C ux fi de lis. ℣. L uitris ſex qui iam per a ctis tem-
pus implens cor po ris, ſe vo len te natus ad hoc
paſſi o ni de di tus, agamus in cru ce leua tur im-
molandus ſti pi te. Repetitur. Dul ce li gnum. ℣. H ic ace-
tum, fel, a run do, ſputa, cla ui, lan ce a: mi te cor pus
perfo ra tur, ſanguis, vnda proflu it, terra, pon tus
a ſtra mũdus quo lauantur flumine. Repetitur. Crux fidelis.
℣. F le cte ra mos arbor al ta, ten ſa la xa vi ſce ra:
& rigor

D
&ri gor len te ſcat il le: quem de dit na ti ui tas: vt
ſu per ni membra re gis mi ti ten das ſti pi te. Repetit.
Dulce lignum. ℣. Quę ſumus ſal ua damnatos agmi-
E
na lu gen tium: te pro phe tę ce cine runt redempto-
rem om ni um: tro phę umq; mor tis gu ſtans das
vex il lum omni bus. Repetit. Crux fi de lis. Quę totus
F
mundus non capit vno ſa xo claudi tur: atque mor te
iam perempta, inferni clau ſtra ambigit: ſic de us ve-
rus

A

B

C

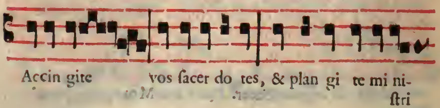
¶ De proceſſione in feria ſexta in paraſceue ad ponendum corpus Domini in ſepulcro. Cap.8.

FEria ſexta ĩ paraſceue poſt officium miſſę, vel etiã poſt prandium ordinat̃ ſolẽnis, ſed lugubris proceſſio. Paratur enim ſacerdos oĩbus paramẽtis & pluuiali deſup cum diacono & ſubdiacono cum dalmaticis nigri coloris. Parant̃ etiam quatuor ſacerdotes, vel duo ad minus induti camiſijs nigris cum amictu, & cingulo eiuſdem coloris, ſi haberi poſſunt: alias in albis. Parantur etiam duo alij ſacerdotes, vel vnus tm̃, vbi pauci fuerint. Sacerdotes cum amictu, alba, cingulo, manipulo, & ſtola: & duo thuriferarij in albis. Preparet̃ etiam feretrum a quatuor

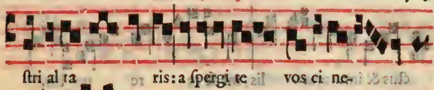
portandum, cum ſuperiori coopertura in modum ſemicirculi: & co- D
operiatur aliquo panno nigro de ſerico, ſi haberi poterit, in quo ſa-
cramentum deportetur. Parantur etiam luminaria. ſ. itortitia & ce-
rei ad illuminandum corpus Chriſti. Et congregato populo, ſacer-
dos accipit reuerenter ſacramentum de altari: & tenens illud in ma-
nibus verſus ad populum, omnibus alijs genuflexis: ipſe ſtans inci-
pit ℟. Plange. cęteris proſequentibus.

Duo clerici cantent verſum ſequentem verſus.

A

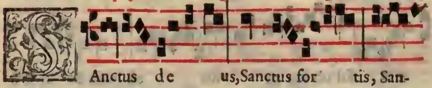

re. Qui a ve nit di- Cõpleto rñſorio cũ verſu, & replica, duo ſacerdotes apparati cũ ſtolis, vt ſupra, ſtãtes ante ſacramẽtũ verſis vultibus ad ppſm cãtẽt ℣. Popule me⁹. oĩb⁹ alijs, ꝑter eum, qui facit officium, genuflexis & verſis vultibus ad ſacramentum.

B

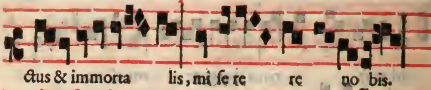

C

Dicto verſu prędicto chorus genuflexus, vt ſupra cantet.

 ctus.

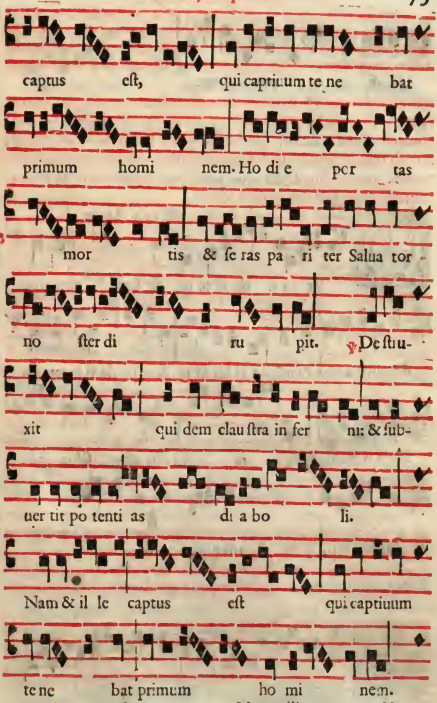

D

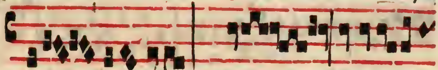
Hoc dicto ſacerdos ponat corpus Domini reuerenter in feretro: q
quod portabunt quatuor ſacerdotes prędicti, vel duo vbi paucitas
ſacerdotum eſt, in albis parati, capitibus amictu coopertis: & incę
pto ℟. Receſſit paſtor. procedit proceſſio iſto ordine: primo acoly-
ti cum cereis accenſis, & cruce poſtea clerici, iunioribus prędecenti
bus: vltimo duo ſacerdotes parati, qui cantauerunt Popule meus.
poſt ipſos ſequitur feretrum cum corpore Domini, portatum a qua
tuor, vel duobus, vt ſupra: & ſuper ſacramentum baldachinum ni- E
grum portetur ab aliquibus perſonis magis dignis. Ex latere ſint
duo acolyti cum thuribulis, qui continue ſacramentum incenſa-
bunt, circuncirca ſint luminaria, & intortitia. Poſt feretrum ſequi-
tur ſacerdos cum pluuiali & diaconus & ſubdiaconus. Et vltimo ſe
culares, maioribus prędecentibus. Proceſſione iſto modo ordinata,
procedunt cum deuotione, quouſque dicta fuerit replica poſt ℣.
reſponſorij. Quem verſum dicent duo clerici. Et idem ſeruentur in
alijs reſponſorijs ſequentibus. ℟.

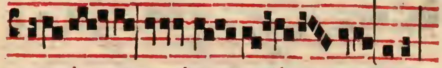

F

A
captus eſt, qui captiuum te ne bat
primum homi nem. Ho di e por tas
B
mor tis & ſe ras pa ri ter Salua tor
no ſter di ru pit. ℣. Deſtru-
xit qui dem clau ſtra in fer ni: & ſub-
C
uer tit po tenti as di a bo li.
Nam & il le captus eſt qui captiuum
te ne bat primum ho mi nem.

A

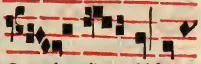
lor me us. ℣. O vos oẽs qui trã ſi tis

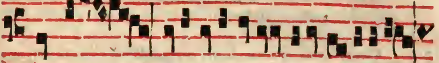
per vi am, attendi te & vide te. Si eſt.

Omnibus, vt prius, genuflexis: duo tantum ſacerdotes ſtantes dicãt verſum ſequentem ℣.

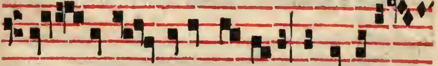
B

EGo de di ti biſce-

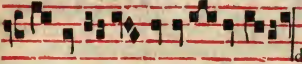

ptrum re ga le: & tu me o ca piti coronam ſpine am:

ego te e xal ta ui magna vir tute: & tu me ſu-

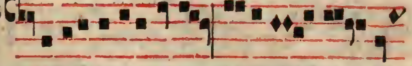
C

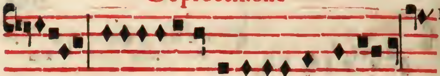
ſpen di ſti in pa ti bu lo cru cis.

Finito ℣. ĩmediate chorus cãtet. Scũs de⁹. totũ, vt ſupra. Dicto. Miſerere nobis. ſacerdos cum reuerentia accipiens corpus Domini de feretro, tenet illud in manibus eleuatum conuerſus ad populum. & verſis renibus ad ſepulcrum, tunc duo clerici genuflexi cantem verſus. Cum autem veniſſent ad locum. & reliquos infra notatos.

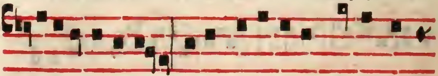
Cantus.

Cũauté veniſſent ad locũ, vbi crucifigéd⁹ erat fi li-
us

us me us, ſtatu e runt e um in me di o omnis populi: & D

ve ſti bus ex po liatis, nudum di mi ſerunt corpus ſan-

1. ℣ Cum vero veniſſent ad locum vbi ſepeliendus erat filius meus, ſtatuerunt eum in medio mulierum: & ſindone inuoluentes ſepultum dimiſerunt corpus ſanctiſſimum. C

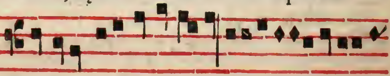
2. ℣. O vos omnes, qui tranſitis per viam, venite & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus: deſolata ſum nimis, non eſt qui conſoletur me, laus mea infirmata eſt, vita occiditur, & a me tollitur.

3 ℣. O nimis triſte ſpectaculum, o crudele ſupplicium impenſum filio, o infelix rex iam indecenti morte coronatus: pontifices iniquitatis tantum ne in veſtrum exardeſcitis Deum.

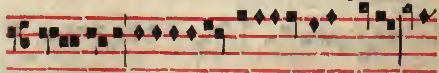
4 ℣ Attendite vos a populi & vniuerſę plebes dolorem maximum: morte turpiſſima mactauerunt filium meum: vos optimę ſorores flete vna mecum, de filio conqueramur.

5. ℣. Cum vero depoſuiſſent corpus Ieſu de cruce, ſtatuerunt illud in gremio matris ſuę, in medio mulierum amariſſime flentium, męſtiſſima matre filium nimis deplorantes. E

Tenor.

℣. Cum autem veniſſent ad locum vbi crucifi gẽdus erat

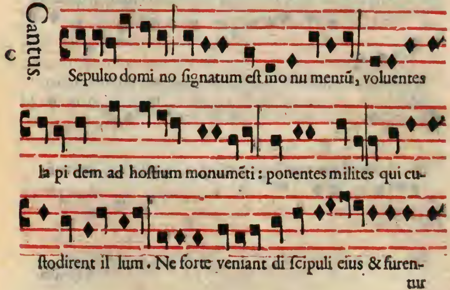

fi li us me us, ſtatu e rũt e um in me dio omnis populi: &

veſti-

His cantatis ſacerdos cum corpore Chriſti populum benedicat, illudque in ſepulcro ponat, quod claudat, & ſigillo ſignet. ℟.

D
tur e um ; & dicant ple bi, ſurre xit a mor tu is
Tenor.
ctiſ ſi mum. ℣. O dulciſſimȩ fi liȩ Sion o dulci ſſimȩ
E
videte dolorem meum Inſpicite nudum in medio oĩs populi
filium meum dulciſſimum: vulneratus eſt in me di o eo rum.
Tenor.
Sepulto domino ſignatum eſt monumentum, voluentes
F
lapidem ad oſtium monumenti: ponentes milites qui cu-
ſto di rent il lum: ne forte veni ant diſcipuli eius, & fur n-
tur e um: & dicant ple bi, ſur re xit a mortu is,

¶Finito

A ¶ Finito Reſponſorio prędicto, duo clerici dicant Verſum. In pace factus eſt locus e.u℣. Reſponſorium. Et in Sion habitatio eius. Et ſacerdos ſine Dominus vobiſcum, vel Oremus. dicat abſolute orationem ſequentem.

Reſpice, quęſumus domine, ſuper hāc familiam tuam: pro qua Dominus noſter Ieſus Chiſtus non dubitauit manibus tradi nocentium, & crucis ſubire tormentum. Et non dicat Qui tecum viuit. nec reſpondeatur Amen. & ſic terminetur proceſſio. Si proceſſio debet fieri prolixior: & in ea plures manſiones, ſeu ſtationes fieri oporteat, finito Reſponſorio Caligauerunt oculi mei. cum verſu, & alijs quę ſequuntur, repetatur aliquod Reſponſorium de prędictis cum ſuo verſu, & alijs quę ſequuntur, ita ꝙ Reſponſoriū,
B Sepulto Domino. vltimo loco reſeruetur, quando corpus domini poſitum fuerit in ſepulcro.

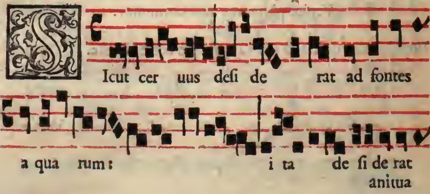
¶ Supra poſita proceſſio more veneto fit infraſcripto ordine. Paratis omnibus, vt ſupra in pręcedenti proceſſione notatum eſt: loco Reſponſorij Plange quaſi virgo plebs mea. incipitur a duobus clericis genuflexis antiphona. Venite & ploremus. in cantu: vt inferius notatum eſt, Poſtmodum totus chorus ſurgens dicat verſus. Popule. vt ſup. Quo finito illi duo clerici qui cātauerunt. Venite & ploremus ante dominum. cantant ℣. Quia eduxi te per deſertum. & chorus repetit ℣. Popule meus quid feci tibi. Itē duo clerici dicant ℣. Et propter te. & chorus repetit ℣. Popule meus quid feci tibi. & ſic alternatim dicantur improperia, prout ſupra ſignatum
C eſt in adoratione crucis folio 246. Vel ipſa improperia cantantur in ſexto tono pſalmorum. Et cum in dicta proceſſione fieri debet aliqua ſtatio, ſeu manſio, omnes genuflectant & illi duo cantent Antiphonam. Venite ploremus ante dominum. vt ſupra, qua dicta, ſurgant omnes & ſequantur proceſſionem cantando Verſus. Popule meus quid feci tibi? aut in quo contriſtaui te. & improperia, vt ſupra. Cum autem peruenerit ad ſepulcrum, faciat omnis, vt ſupra in pręcedenti proceſſione.

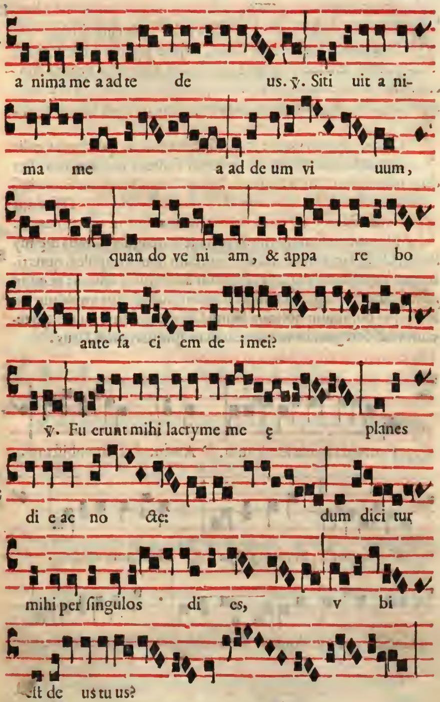
Venite

¶ De benedictione fontis in die Sabbathi Sancti. Cap. 9.

SABBATHO SANCTO cantatis lectionibns ante miſſam, & dicta oratione Omnipotens ſempiterne. fit proceſſio ad bñdicendũ fontes pręcedentibus acolytis cum cereis, & cruce, & alio qui defert cereum paſchalē benedictum accenſum, ſubſequētibus clericis, iunioribus p̄cedentibus, vltimo ſacerdos cum pluuiali, & diaconus & ſubdiaconus ſacris veſtibus induti, vadunt ad fontē cātādo ſubſequētē tractum. Tractus. F

A
a nima me a ad te de us. ℣. Siti uit a ni-
ma me a ad de um vi uum,
B
quan do ve ni am, & appa re bo
ante fa ci em de i mei?
℣. Fu erunt mihi lacryme me ę planes
C
di ę ac no ctę: dum dici tur
mihi per ſingulos di es, v bi
eſt de us tu us?

Deinde ſacerdos anteq̃ȧ intret ad bñdictionem fontis, dicat hanc D
orõnem ibi iuxta fontẽ dicens ℣ Dñs vob. ℟ Et cum ſpiri. Orõ.

OMnipotens ſempiterne Deus, reſpice ꝓpitius ad deuotionẽ populi renaſcentis: qui ſicut ceruus aquarum expetit fontem: & concede propitius, vt fidei ipſius ſitis baptiſmatis myſterio animam, corpuſq; ſanctificet. Per dominum noſtrum Ieſum Chrm̃.

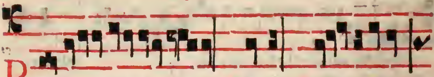
In vigilia Pentecoſtes dicitur hęc ſequens oratio.

COncede, q̃s ops̃ Deus: vt qui ſolẽnitatẽ doni ſpũs ſancti colimus, cęleſtibus deſiderijs accenſi fontem vitę ſitiamus. Per dñm nrm̃ Ieſum Chrm̃ filiũ tuũ: Qui tecũ viuit & reg. in vnit. eiuſ.

Poſtea procedit ad benedictionem fontis dicens ℣ Dominus vobiſcum. Reſponſorium Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

OMnipotens ſempiterne Deus, adeſto magnis pietatis tuę myſterijs: adeſto ſacramentis: & ad creandum nouos populos, quos tibi fons baptiſmatis parturit, ſpiritum adoptionis emitte: vt quod noſtrę humilitatis gerendum eſt myſterio, tuę virtutis impleatur effectu. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum: qui tecum viuit & regnat in vnitate eiuſdem ſpiritus ſancti Deus. E

Hic exaltat voce in modũ prefationis.

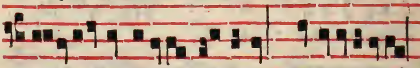

PEr omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. ℣. Dñs vobiſcum.

F

℟. Et cũ ſpũ tuo. ℣. Surſum corda. ℟. Habemus ad dñm. ℣.

Gratias agamus domino Deo noſtro. ℟. Dignũ & iuſtũ eſt.

Sequens prefatio cum ſuo cantu dicitur ad benedictionem fontium die ſabbathi ſancti: & in vigilia Pentecoſtes.

Vere

A
V Ere dignum & iuſtum eſt, ęquum & ſalutare:nos tibi ſemꝑ
& vbiq; gratias a gere:dñe ſancte, pater omnipotens, ęterne
B
Deus: Qui inui ſi bi li potenti a ſacramentorũ tuorũ mirabi-
liter ope ra ris effectum. Et licet nos tantis myſterijs exe-
quẽdis ſumus indigni:tu tamen gra ti ę tuę dona non deſerẽs,
C
e tiam ad ꝑces nr̃as aures tuę pi e ta tis in cli nas .Deꝰ cuiꝰ
ſpiritus ſuꝑ aquas in ter ipſa mun di primor dia fere batur:
vt iã tunc virtutẽ ſanctificationis aquarum natura cõciperet.

D
Deus q̨ nocentis mūdi crimina per aquas abluēs regenera-
ti o nis ſpeciem in ipſa diluui j effuſi o ne ſignaſti , vt vnius
e i uſdē q; e lementi myſteri o, & finis eſſet vi ti o & origo vir-
E
tutibus, Reſpice dn̄e in faciem eccleſi ę tuę, & multiplica in
e a regenera ti o nes tuas, q̨ gra ti ę affluentis īpetu lęti-
F
ficas ciuitatē tuā, fonteq; baptiſmatis aperis toto orbe terra-
rum gētibus innouandis, vt tu ę ma ieſtatis imperi o, ſumat
vnigeni ti tu i grati am de Spi ri tu ſan cto.
Hic ſacerdos ma
nu diuidat aque
in modum cru-
cis.

Qui

A
Qui hanc a quam re gene randis hominibus prępraratam,
arcana ſu i numinis admiſti one fęcũdet: vt ſctĩ ficatio ne
B
cõcepta, ab ĩmaculato diuini fõtis vtero, in nouã renatáq;
creaturã ꝓgenies cęleſtis emergat. Et quos aut ſexꝰ in cor-
po re aut ę tas diſcernit in tẽpore, omnes in vnam pa ri at
C
gra ti a ma ter in ſan ti am. Procul ergo hinc iuben te te
domine, oĩs ſpiritus ĩmũdus abſcedat: ꝓcul totã neq̃ ti a
di a bolicę fraudis abſiſtat. Nihil hic lo ci ha be at cõtra-

D
ri æ vir tu tis admiſt i o: nõ in ſi di ando circumuolet, non
la tendo ſur re pat, non in ſi ciendo corrumpat
Hic aquam manu tangat.
Sit hęc ✠ ſctã & innocẽs cre a tura, liberaq; ab omni im-
E
pugnatoris ingreſſu, & to ti us ne q ti æ purgata diſceſſu.
Sit fons ✠ viuus aqua ✠ regenerãs, vnda ✠ purifi cãs:
vt omnes hoc la ua cro ſa lu ti fero diluendi, operante in
F
e is ſpiritu ſctõ, pfectæ purga ti o nis indulgẽtiam cõſequãtur.
Hic faciat crucẽ ſupra fontem dicẽdo
Vnde bene ✠ dico te cre a tu ra a quæ, per
deum

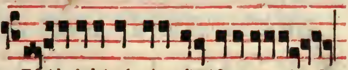

A
deum ✠ viuum, Per deum ✠ verum, per deũ ✠ ſanctũ p
deum qui te in princi pi o ver bo ſe pa ra uit ab a ri da,
B
cui us ſpi ri tus ſuper te fere ba tur.
Hic diuidat & eſfundat aquam in quatuor partes, dicens,
Qui te de pa ra di ſi fonte manare fecit, & in quatuor flu-
mi ni bus di ui dens, totam ter ram riga re præ cepit.
C
Qui te eti am in deſerto amaram ſu a virtute inclyta fecit
eſſe potabilẽ, & ſi ti en ti popu lo de petra produ xit. Be-
✠ nedico te per Ieſum Chriſtum fi li um e ius v nicum do-

¶ Hic mutet vocem quaſi lectionem legens: & dicit.

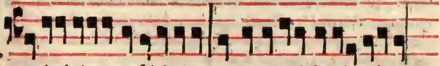
HÆc nobis pręcepta ſeruantibus tu deus op̄s clemens adeſto: tu benignus aſpira. Halet ter in aquam in modum crucis. tu bas ſimplices aquas tuo ore benedicito: vt preter naturalem emũdatio-

A dationem quam lauandis poſſunt adhibere corporibus, ſint & purificandis mentibus efficace[s]. Hic ſacerdos ponat cereum parum intus in aquam, & reſu ns tonum pręfationis dicat.

DEſcēdat in hāc ple ni tu di nē fōtis virtus ſpūs ſcti.

Deinde extractū cereū de aqua ꝓfundius mergit aliquāto altius repetens Deſcendat in hanc poſtea extractum rurſum cereū de aqua tertio immergens vſque ad fundum altiori adhuc voce repetat Deſcendat vt ſupra. Et deinde Exufflans ter in aquam ꝓſequitur.

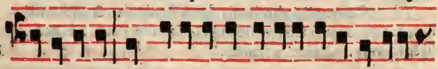

B totā'q; huius aquę ſubſtātiam re ge nerandi fęcūdet effectu.

Hic tollatur cereus de aqua.

Hic om ni um pec ca to rum ma cu lę

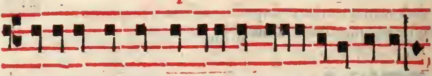
C de le an tur: hic na tu ra ad ima gi nem tuam cōdi-

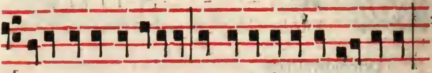
ta, & ad ho no rem ſu i reformat a prin ci pi j, cunctis

ve tuſt a tis ſqual lori bus emun de tur: vt omnis ho-
mo

mo ſa cra men tum hoc re ge ne rati o nis in greſ ſus

in ve ræ in no cen tiæ no uam in ſan ti am re na ſca tur.

Hęc dicat legendo. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filiũ tuum, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſeculum per ignem. ℟. Amen. Hic de ipſa aqua benedicta per ſacerdotes aſpergatur ſuper populum: & interim quiſpiam clericus hauriat de aqua illa benedicta ex fonte ad aſpergendas domos & quęlibet loca. Poſtea ſacerdos qui benedixit fontem infundat de oleo catechumenorum in modum crucis in fonte ſuper ipſam aquam dicẽs intelligibili voce. Sanctificetur, & fęcundetur fons iſte oleo ſalutis, renaſcentibus ex eo, in vitam ęternam. ℟. Amen. Deinde infundit de chriſmate modo quo ſupra dicens. Infuſio chriſmatis Dñi nři Ieſu Xpi, & ſpũs ſcĩ paracliti, fiat ĩ noĩe Scę Trin. ℟. Amen. poſtea accipit ambas ampullas dicti olei ſancti, & chriſmatis, & de vtroq; ſimul ĩ modum Crucis infundens dicit. Commiſtio chriſmatis ſanctificationis, & olei vnctionis, & aquę baptiſmatis pariter fiat: In nomine Pa✠tris, & fi✠lij & ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen. Tunc miſceat ipſum oleum cũ eadem aqua, & aſpergat cum manu per totam fontem. Si aderunt baptizandi, eos baptizat more conſueto. Deinde dicuntur Litanię, poſtea rediens pręparat ſe pro miſſa ſolenniter celebranda.

De proceſſione in nocte paſchę añ matu. ad ſepulcrũ Chri. c. 10.

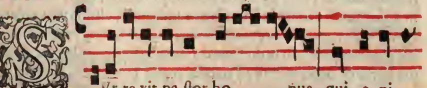
Die Sancto Reſurrectionis, cum fuerit pulſatum ad matutinum, antequam populus intret eccleſiam, ſacerdos cum cruce, & thuribulo apparatus ſuperpelliceo, ſtola, & pluuiali, pręcedentibus cereis accenſis, & ſequentę toto clero, cum reuerentia apetto ſepulcro, accipiat corpus Domini: & portet illud in locum, vbi ſacroſanctum ſacramentum ſeruari conſueuit. Et interim chorus cantet ſequentes

A tes pſalmos, vel aliquem eorum. Pſalmus

Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me? multi inſurgunt aduerſum me. Multi dicunt animę meę: non eſt ſalus ipſi in Deo eius. Tu autem domine ſuſceptor meus es: gloria mea, & exaltans caput meum. Voce mea ad dominum clamaui: & exaudiuit me de monte ſancto ſuo. Ego dormiui & ſaporatus ſum: & exurrexi, quia dñs ſuſcepit me. Non timebo millia populi circundantis me: exurge domine ſaluum me fac Deus meus. Qm̄ tu percuſſiſti omnes aduerſantes mihi ſine cauſa: dentes peccatorum cõtriuiſti Dñi eſt ſalus: & ſup populum tuum bñdictio tua. Gloria.

Aña Domine probaſti me, & cognouiſti me. ſup f. 149 Pſalmus.

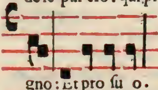
Miſerere mei deus, miſerere mei: qm̄ in te confidit aĩa mea: B Et in vmbra alarum tuarum ſperabo: donec tranſeat iniquitas. Clamabo ad deum altiſſimum, deum qui benefecit mihi: Miſit de cęlo & liberauit me: dedit in opprobrium conculcantes me. Miſit deus miſericordiam ſuam, & veritatẽ ſuã: & eripuit aĩam meam de medio catulorum leonum: dormiui conturbatus. Filij hoĩum dentes eorum arma & ſagittę: & lingua eorum gladius acutus. Exaltare ſuper cęlos Deus: & ſuper omnem terram gloria tua. Laqueum parauerunt pedibus meis: & incuruauerunt animam meam. Foderunt ante faciem meam foueam: & inciderunt in eã. Paratum cor meum deus, paratum cor meum: cantabo & pſalmum dicam. Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara: exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis domine: & pſalmũ dicam tibi in gentibus. Quoniam magnificata eſt vſque ad cęlos C miſericordia tua, & vſque ad nubes veritas tua. Exaltare ſuper cęlos Deus: & ſuper omnem terram gloria tua. Gloria patri, & filio, & ſpiritui. Finitis pſalmis ſacerdos pręcedentibus cereis & thuribulo, corpus Domini portet ad ſanctuarium ſuum, ſequente clero & cantante ℟. Surrexit paſtor bo. & ſepulcrum patenter dimittatur apertum. ℟ium.

D

E

Tunc ſacerdos faciens officium ſtans cũ ſacerdotibus in choro dicit ℣. Surrexit Dñs vere, alla. ℟. Et apparuit Simoni, alleluia. Oremus. Oratio.

F

Omnipotens ſempiterne Deus, qui hac ſacratiſſima nocte cũ potentia tuę maieſtatis reſurgẽs, portas inferni cõfregiſti: & oĩbus ibi detentis dexteram tuę miſericordię porrexiſti: ſcilicet miſerando diutius pęnis ęſtuantis gehennę cruciari, quos dudum ad imagine tuam creaſti: te q̃ſumus nos indigni, & vltima pars creaturę tuę: vt per gratiam tuę miſerationis, ac per ſanctę reſurrectionis tuę amorem, necnon omniũ ſanctarum aĩarum, quas hac ſacratiſſima nocte de pęnis inferni ad celeſtia regna perduxiſti, ſimulq; per omne myſterium, quod in reſurrectione tua celebraſti, nobis indi-

gnis

A gnis ac fragilib⁹, oīum pcōrū noſtrorū indulgētiā largiri digneris: atq; iram, & furorem, & indignationem tuę vindictę a nobis repellas: & auxiliū, cōſolationem, ac ꝓtectionē ī oīb⁹ pcīs, periculis, ac infirmitatibus animarū & corporum nobis concedas: & ſicut corpus tuę humanitatis, quod ad tempus pro noſtra ſalute exuiſti, poſt triduum tuę maieſtatis potentia reſuſcitaſti: ita corpora & corda noſtra ab omnibus vitijs emendari, & animas noſtras in futura reſurrectione beatorum ſpirituum cętibus facias aggregari. Qui cum Patre & ſpiritu ſancto viuis.

IN memoriam & laudem glorioſę reſurrectionis tuę, hymnum dicat tibi omnis creatura tua domine: & nos, quamuis peccatores, & delinquentes, hymnum dicimus: gratias agimus: venerandāq;
B crucem tuam adoramus: ſanctāq; reſurrectionem tuam laudamus & glorificamus, quoniā per te redempti ſumus: ideoque crucifixū dn̄m laudamus: & ſepultum propter nos magnificamus: reſurgentemq; a mortuis adoramus: & petimus, vt p te, & p ſanctam reſurrectionem tuā, nos a morte animarū noſtrarum reſuſcitare digneris. Qui cū Patre & Spū ſancto viuis, & regnes in vnitate. Oratio.

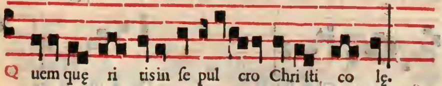
DOmine Ieſu Chriſte propter hoc gaudium, quod tu cum ſanctiſſima anima tua & corpore, in tua ſctā reſurrectione voluiſti habere cum omnibus fidelibus tuis, iuſtis & peccatoribus, viuentibus & mortuis, miſerere nobis, ſicut vis, & ſcis neceſſitates animarum & corporū: & da nobis ſpatiū pęnitentię, & verā cōpūctionē, & emendationē oīum peccatorum noſtrorum: & p̄ſta nobis Ieſu Chriſte, vt precium corporis, & ſanguinis tui cū quo nos ī ſancta
C cruce redemiſti, ꝑcipiamus ad ſalutē aīarum noſtrarum in nouiſſima hora: & ꝙ ſpiritualem vnctionē ſpiritalis olei & ſalutaris cum oī affectu cordium, & corporū percipiamus: Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuis ac regnas in vnitate, &c. Orationibus finitis, ſacerdodos corpus Domini reuerenter thurificet. Et dum prędicte orationes dicuntur, duo diaconi parentur cum dalmaticis albis, & in eccleſia remaneant. Sacerdos autem paratus, vt ſupra, cum toto clero exeat per portam eccleſię minorem, maiori porta clauſa relicta: & veniant ad portam maiorem eccleſię cantando reſponſoriū Dum tranſiſſet ſabbathum & cum illuc peruenerint, ſacerdos accedit ad portam clauſam, & clerus circunſtat cum Reſponſorium.

Cum

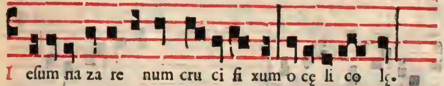

C
D
Vm tran ſiſ ſet ſab ba tum , Ma ri a
Mag dale nę & Mari a Ia cobi & Sa-
E
lome e meruntaroma ta. Vt veni entes vn ge-
rent Ie ſum . Alle lu ia . Al le-
lu ia. ℣. Et valde mane vna ſabbatorum veni-
F
unt ad monumentum or to iam ſo le. Vt venientes.
℣. Glo ri a pa tri & fi li o: & ſpi ri-
tu i ſan cto. Al le lu ia.

A Et dum peruenerint ad fores eccleſię, cōpleto ℟. cum ℣. & replica : plebanus vel ſacerdos paratus pulſat ad oſtiū manū, vel cum cruce, dicens ſonora voce in tono lectionis. Attollite portas principes veſtras : & eleuamini portę ęternales, & introibit rex glorię. Et pro iſta prima pulſatione, illi deintus nihil reſpondent. Et facto modico interuallo, ſacerdos iterum vehementius pulſat oſtium dicēs voce altiori, in tono lectionis. Attolitte portas principes veſtras, &c. Et illi, deintus nihil reſpondent. Et tunc ſacerdos modico interuallo facto, iterum in eodem tono, ſed altius quam ſecūdo pulſans fortiter oſtium eccleſię, dicit Attollite portas principes. Tunc illi diaconi deintus ſtatim cantando reſpondent.

B

Et illi deforis reſpondent.

Et iterum illi deintus reſpondent.

C

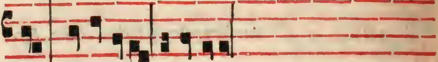

Hoc finito, qui deintus ſunt aperiant portam eccleſię : & omnes ingrediantur. Et iterum dicant qui deintus erant.

Veni-

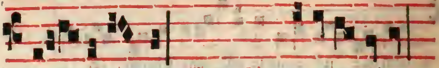
D

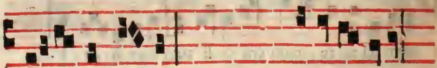

Et dum fuerint portam ingreſſi, firment ſe omnes: & diuidant ſe per choros. Tunc plebanus vadat ad ſepulcrũ: & ponat caput in feneſtra ſepulcri: & poſtea cõuerſus ad populũ dicat voce mediocri.

E

Quo dicto, plebeanus procedat aliquantulum verſus populum, & exaltet vocem altius quam primum, & dicat.

Iterum tertio plebanus procedat verſus populum aliquantulum, & exaltata voce adhuc altius quam ſecundo fecerat, dicat.

F

Quo facto omnes procedant ad ſepulcrum, faciant choros hinc & inde. Tunc plebeauus vadat ad oſtium ſepulcri, & ſtatim retrocedat verſus chorum, & det pacem primo ſacerdoti, ſeu clerico, vel domino terræ, ſi ibi fuerit, & dicat voce ſubmiſſa. Surrexit dominus. & ille reſpondeat. Deo gratias. Deinde omnes ſibi mutuo dent pacem, dicentes Surrexit dñs. Et ille cui pax datur Reſpondeat.

Deo

A Deo gratias. Poſtmodum vadant omnes ad altare beatę virginis proceſſionaliter: & coram altari genuflexi, ſacerdote incipiente antiphonam. Regina cęli, eam totam cantent pro gaudio reſurrectionis filij ſui, domini noſtri: Antiphona.

℣. Ora pro nobis ſancta Dei genitrix, alleluia. ℟. Vt digni efficiamur promiſſionibus Chriſti, Alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, qui per vnigeniti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti reſurrectionē, familiam tuam lętificare dignatus es, p̄ſta q̄s: vt per eius venerabilem genitricem virginem Mariam, perpetuę capiamus gaudia vitę, Per eundē Chr̄m dn̄m nr̄m. Oremus. Oratio.

GRatiam tuam quęſumus domine, mentibus noſtris infunde, vt qui angelo nunciante Chriſti filij tui incarnationem cognouimus, per paſſionem eius & crucem, ad reſurrectionis glo-

riam perducamur. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. D

¶ His finitis reuertantur ad chorum, & cantent matutinas.

¶ De proceſſione ad fontem in die Paſchę. Cap. 11.

¶ In die ſancto Paſchę fit proceſſio ad fontes poſt veſperas.

Dicta oratione poſt Magnificat, ordinetur proceſſio ad fontes cum cruce, cereis, & cereo paſchali, & thuribulo: & cantetur antiphona. Prę timore. & dicatur tota aña ante pſalmum.

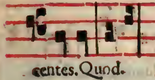

mor tu i, Al le lu ia. Pſalmus. Laudate pueri domi num.

Hic ps dicatur totus cum Gloria pa. & dum cantatur procedunt ad fontes proceſſionaliter. Completo pſalmo repetatur aña. Poſtea dicatur ℟ium. Chriſtus reſurgens ex mortuis. Et dum ℟ium cantatur, ſacerdos incenſet fontes circunquaq; Reſponſorium. F

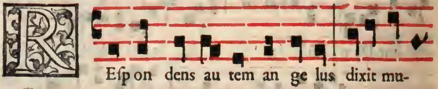

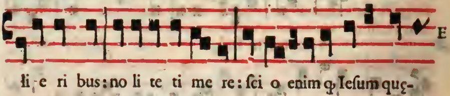

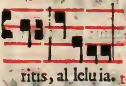

Cōpleta repetitione poſt ℣. & ℟. dicat ℣. In reſurrectiōe tua Chr̃e, all'a. ℟. Cęli & terra lętent, all'a. Poſtmodū fine Dñs vobiſcū. Sacerdos dicat. Oremus. Oratio.

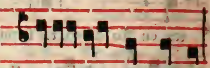
PRęſta quęſumus omnipotens Deus, vt qui reſurrectionis domi- D
nicæ ſolennia colimus, ereptionis noſtrę ſuſcipere lætitiam me-
reamur. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.
tunc incipiatur aña Reſpondens autem angelus. Et tota dicatur
ante pſalmum, Antiphona.

Completa aña. icipiat ps. In exitu. & dicit cum tot' cũ Glia pri.

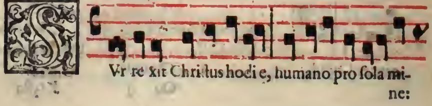

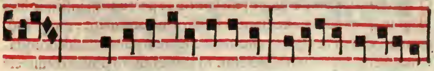
ps. In exitu Iſrael de Aegypto.

Et dum pſalmus dicitur proceſſio reuertatur ad chorum: & dicto pſalmo, aña repetit. Finita aña, dr ℣. Dicite in nationibus, alleluia. ℟. Quia Dominus regnauit a ligno. Alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, q oẽs in Chriſto renatos genus regium & ſacerdotale feciſti: da nobis & velle & poſſe q̃ pręcipis: vt populo ad ęternitatem vocato, vna ſit fides mentium, & pietas actionum. F

PRæſta q̃s op̃s Deus: vt q grãm dñicę reſurrectionis agnouim⁹, ipſi per amorem ſpiritus à morte aïæ reſurgamus. Per eundem dominum noſtrum. ℟. Amen. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum ſpiritu.
Vbi fuerit ſepulcrum, ante ipſum in reuerſione, poſt antiphonam Reſpondens repetitam, duo clerici cantent hymnum ſequentem.

A

ne: Mortem cōpaſſus corpo re: miſer rimo pro homine.

Apparuit diſcipulis, expoliatis inferis: recuperatis gaudijs, patrię quondam perditis. Nos ergo dulci modulo, cuncti canentes proprio paſchali pleni gaudio, benedicamus domino.. Dicto hoc ℣. ſub eodem cantu à choro cantet. Alleluia. octo vicibus. Poſtea à prędictis duobus dicantur. ℣. in eodem tono ipſius hymni.

O Mulieres tremulę, ad Galilęā pgite: diſcipulis predicite, quod ſurrexit rex glorię. Mulieres ad tumulū dona ferunt aroma-
B tum: album vidētes angelū, annūciātē gaudium. Æterna adſit claritas, ſurrexit ꝗ humanitas: cęlorum regi maximas deo dicamus gratias. Reiteratur a choro ſub eodem cātu. Alleluia. octo vicibus. Poſtea duo clerici dicant ℣. Surrexit dominus de ſepulcro, Alleluia.
℟. Qui pro nobis pependit in ligno, alleluia. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiternę Deus, qui angelum tuum de cęlo miſiſti, qui ab oſtio monumenti ſaxum magnum ſubleuaret, quique ſedens ſuper illud teſtimonium reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chri blando ſermone mulieribus nunciaret: noſq; huius ſacratiſſimi ſepulcri hodie gaudijs illuſtrare dignatus es: pręſta, q̄ſumus, vt q huius venerabilis ſepulcri claritatem agnouimus, per eiuſdem Chri Dn̄i noſtri reſurrectionem ad gaudia ęterna peruenire mereamur, Qui tecū & cū ſpū ſcō viuit & regnat Per oīa ſecula ſeculorū.
C ℟. Amen. Poſtmodum, vt in pleriſq; eccleſijs, dicitur antiphona de beata virgine pro gaudio reſurrectionis. Regina cęli lætare. ℣. Ora pro nobis ſancta Dei genitrix. ℟. Vt digni efficiamur promiſſionibus Chriſti. vt ſupra Oratio.

GRatiam tuam, q̄s dn̄e, mētibus nr̄is infunde: vt q angelo nunciante Chriſti filij tui incarnationem cognouim⁹, ꝑ paſſionē eius & crucem ad reſurrectionis gloriam ꝑducamur. Per eundem.

¶ De proceſſione facienda in litania maiori, ſcilicet in feſto ſancti Marci. Cap. 12.

EX legenda beati Gregorij Papæ primi, Dum peſtis, quæ inguinaria dicebatur, vrbem Romā acriter vaſtaret, beat⁹

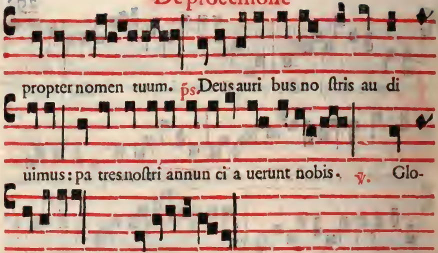
Gregorius Papa miſertus populi continue pereuntis, inſtituit lita- D
niam maiorem, & proceſſionem ſeptiformē ordinauit: totam Ro-
manam vrbem in ſeptem choros, ſeu ſeptem partes diuidēdo: qua-
tenus plebis ſuę deus miſereretur. In primo choro poſuit totum cle
rum. In ſecūdo omnes Abbates cū monachis ſuis. In tertio omnes
abbatiſſas cum ſuis congregationibus. In quarto omnes infantes,
ſeu pueros. In quinto omnes laicos. In ſexto oēs viduas. In ſeptimo
omnes mulieres coniugatas. Miſertus eſt aūt dn̄s populi ſui: & vr-
bem à tali peſte liberauit. Et ex hoc ſtatutum fuit, vt ſingulis annis ꝑ
vniuerſum orbem, tali die fieret proceſſio. ſ. 7. calend. Maij, in feſto
vel ſancti Marci euangeliſtę. ¶ Ex cōcilio Mogūtinēſi. Cap. 6. Pla-
cuit nobis, vt litania maiori ſit obſeruanda à cunctis Chriſtianis die
7. calen. Maij (ſicut in Romana Eccleſia conſtitutum reperimus, E
& ſicut ſancti pr̄es conſtituerunt) non equitando, non ꝑcioſis veſti-
bus indutis, ſed cinere reſperſis, & cilicio indutis, niſi infirmitas im
pedierit. ¶ Pręparatis igitur clericis, & pp̄lo ī eccleſia hora cōuenié
ti cum ad proceſſionem exire debuerint, oēs flectentes genua, can-
tent hanc ſequentem an̄am ex integro flexis genibus. An̄a.

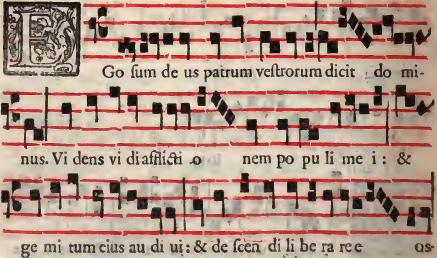

F

cu-

vincu la diſſol uat : peregri nan tibus re ditũ , infir-
man ti bus ſa ni ta tem , nauigantibus por tum ſa-
lu tis indul geat : & pacem tri buat in di e-
bus no ſtris : inſurgẽteſq; depel lat i ni mi-
cos : & de manu inferni li be ret nos propter no-
men ſu um . Al le-
lu ia.
Cõpleta aña pcedenti, incipiat aña. Exurge dñe. & omnes ſurgentes eã pſequãtur. Antiphona.
EXurge domine: ad iu ua nos: & libe ra nos

Repetita aña incipiatur litania. fol. 210. a duobus clericis ante altare genuflexis: & chorus proſequatur, omnibus aſtantibus genuflexis, vſq; dum dicatur, Sancte Petre, ora pro nobis. Et tunc egrediatur proceſſio precedentibus acolytis cum cereis, & cruce, & ſub ſequentibus clericis, iunioribus precedentibus vltimo ſequatur ſacerdos cum pluuiali, & diacono & ſubdiacono cũ dalmaticis: & ꝓcedant cantando litaniam, quouſq; ad aliquam eccleſiam peruenerint: Quam ingreſſi, dimiſſa litania, incipiant antiphonam hanc ſequentem, & eam cantent. Antiphona.

Qua

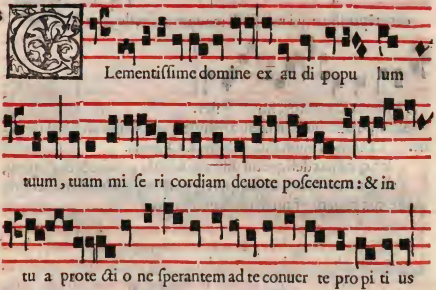
A Qua cantata, dicat ſacerdos ℣. Propitius eſto peccatis noſtris dñe propter nomen tuũ. ℟. Ne quando dicant gentes, vbi eſt Deus eorum. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui iuſte iraſceris, & clementer ignoſcis: afflicti populi lacrymas reſpice: & iram tuæ indignationis, quam iuſte meremur, propitiatus auerte. Per dominum noſtrum Ieſum.

Poſtea cantetur aña cum ℣. & oratione de ſancto vel ſancta in cui' honore eccleſia illa eſt titulata. Quibus finitis reſumpta litania in loco vbi dimiſſa fuerat, vel ſi fuerit completa, incepto aliquo hymno, procedant ad proceſſionem. Et cum ad aliam eccleſiam peruenerint, dimiſſa litania vel hymno, cantent antiphonam:

B

C

℣. Exurge Domine adiuua nos. ℟. Et libera nos propter nomen tuum. Oremus. Oratio.

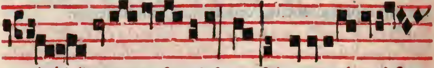
MIſerere, q̃s domine, familię tuæ: & intercedentibus omnibus ſanctis tuis, munera cõpunctionis aperi, & largitate pietatis exaudi. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Poſtea dicatur antiphona, ℣. & orationes de ſancto vel ſancta, cuius eſt eccleſia. Poſtea reſumpta litania, vel hymno, vbi fuerant prætermiſſi, proceſſionem proſequantur. Et cum peruenerint ad aliam eccleſiam, prætermiſſis litanijs, vel hymno, cantent antiphonam.

Domine

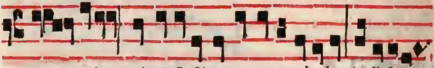
D

DOmi ne Deus noſter: qui cum patribus noſtris

mirabi li a magna fe ci ſti: noſtris quoq; glo ri fi-

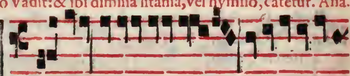
care tēporibus: qui mi ſi ſti manum tuam de alto: & li be- E

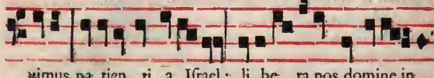
ra ſti nos ſalua tor, no ſter.

℣. Si ambulauerimus in medio tribulationis, viuificabis nos domine. ℟. Et nomen tuum inuocabimus. Oremus. Oratio.

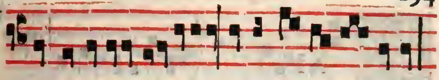
DEꝰ, q̃ culpas delīquētiū diſtricte feriēdo pcutis: & fletꝰ quoq; lugētiū nō recuſas: pſta, q̄s, vt q pōdꝰ tuę aīaduerſionis cognouimus etiā pietatis grām ſentiamus. Per do. Poſtmodū fiat memoria de ſancto vel ſancta, in cuius nomine illa eccleſia intitulata eſt p añam. ℣. & orationē. Et reaſſumatur litania vbi fuerat dimiſſa, vel hymnus, & ad proceſſionē procedatur, vſq; ad aliam eccleſiam ad quā proceſſio vadit: & ibi dimiſſa litania, vel hymno, cātetur. Aña. F

MVlta ſunt domine peccata noſtra, quę tibi pecca-

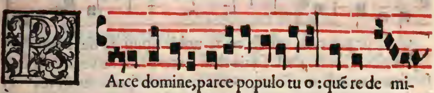
uimus pa tien ti a Iſrael: li be ra nos domine in tempo-

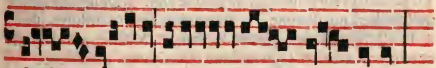
A

℣. Domine non ſecundum peccata noſtra facias nobis. ℟. Neq; ſecundum iniquitates noſtras retribuas nobis. Oremus. Oratio.

DEus qui culpas noſtras pijs verberibus flagellas, vt nos à noſtris iniquitatibus emundes: da nobis, & de verbere tuo proficere, & de tua citius conſolatione gaudere. Per dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum filium tuum. &c.

Poſtea de ſancto vel ſancta, in cuius honore fundata eſt eccleſia, per
B antiphonas, verſiculos & orationes fiat commemoratio. Et reſumpta litania, vel hymno, vbi fuerant dimiſſa, procedatur ad aliam eccleſiam. Quam ingreſſi cantent Antiphonam.

C ℣. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriam, nominis tui libera nos. Oremus. Oratio.

PArce domine, parce populo tuo: & nullis iam patiaris aduerſitatibus fatigari: quos precioſo filij tui: Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanguine redemiſti. Qui tecum viuit & regnat in vnitate.

Poſtea fiat memoria de ſancto vel ſancta illius eccleſiæ per añam. ℣. & orationem, & reſumpta litania, vel hymno, procedatur ad proceſſionem verſus eccleſiam, vbi proceſſio debet terminari. Quam ingreſſi clerici & religioſi, ſi affuerint, collocent ſe hinc & inde: nec recedant, donec omnia fuerint cõpleta. Et hoc etiam in alijs proceſſionibus obſeruetur. Ingreſſi igitur eccleſiam cantent Añam.

Pecca-

Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater nr̄. Et ne nos. ℣. Saluos fac ſeruos tuos & ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Tribulationes cordi noſtri multiplicatæ ſunt. ℟. De neceſſitatibus noſtris libera nos domine. ℣. Peccauimus cum patribus noſtris. ℟. Iniuſte egimus, iniquitatem fecimus. ℣. Miſerere noſtri domine miſerere noſtri. ℟. Quia multum repleti ſumus defectione. ℣. Fiat miſericordia tua domine ſuper nos. ℟. Quemadmodum ſperauimus in te. F ℣. Deus ne elongeris à nobis. ℟. Deus in auxilium noſtrum reſpice. ℣. Memor eſto congregationis tuæ. ℟. Quam poſſediſti ab initio. ℣. Domine exaud. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

CLamātiū ad te domine p̄ces dignanter exaudi: vt ſicut Niniuitis in afflictione poſitis pepciſti ita & nobis in p̄ñti tribulatione ſuccurere digneris. Per Chriſtum. ℟. Amen. Oremus.

DA nobis, q̄s domine, de tribulatione lętitiam: vt q diu pro noſtris peccatis affligimur, in tua miſericordia reſpiremus. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus.

SVccurre, q̄s dñe, populo tuo ſupplicanti: & opem tuam tribue

A benignus infirmis: vt ſyncera tibi mente deuotus, & pñtis vitæ remedijs gaudeat, & futuris. Per Chriſtum. ℟. Amen. Oremus.

DEus qui peccantium aīas non vis perire, ſed culpas, contine, quam meremur iram: & quam precamur ſuper nos effunde clementiam, vt de mærore gaudium tuæ miſericordiæ conſequi mereamur. Per Chriſtum dominum. ℟. Amen. Oremus.

AVres tuæ pietatis, quæſumus domine, precibus noſtris inclina: vt qui peccatorum noſtrorum flagellis percutimur: intercedentibus beatiſſima virgine Dei genitrice Maria cum beatis Apoſtolis Petro & Paulo, beato Marco euangeliſta, & beato Gregorio confeſſore tuo atq; pōtifice, miſerationis tuæ gratia liberemur. Per Chriſtum. ℟. Amen. Oremus.

B ADeſto ſupplicationibus noſtris omnipotens Deus: & ſperantes in tua miſericordia, intercedentibus oībus ſanctis tuis, cæleſti protegas benignus auxilio. Per Chriſtum dñm. ℟. Amen.

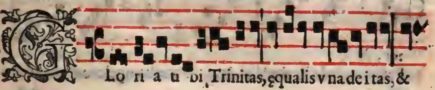
Poſtea fiat memoria de patrono illius eccleſię, per añam, ℣. & orationē. Et terminet oratio per Per dominum noſtrum. in fine cantetur. Benedicamus domino. ℟. Deo gratias. Et hoc modo terminantur omnes proceſſiones ſequentes. ¶ Si fuerint plures eccleſiæ viſitandæ, repetatur de ſuprapoſitis antiphonis, ℣. & orationibus. Si fuerint pauciores dimittatur de antiphonis, ℣. & orationib⁹ medium, ſecundum q̃ neceſſarium fuerit. ¶ Vbi autem tali die ſolent benedici ſata, & vineæ, egrediatur proceſſio extra ciuitatem, vel opidum, aut villam, & dicantur ſeu cantentur benedictiones, quæ ſupra poſitæ ſunt in ſecunda parte huius libri pro feſto ſancti Marci.

C f.215. Et poſtea compleatur proceſſio, ſicut in hoc loco notatur.

¶ Ritus ſeu modus huius proceſſionis obſeruetur in omnibus proceſſionibus ſequentibus, niſi vbi aliud fuerit aſſignatum.

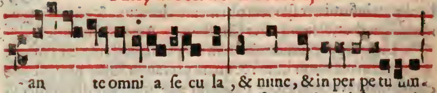
¶ Antiphonæ dicendæ in eccleſijs, per quas proceſſio tranſit ſecū dum earum titulos.

¶ De ſanctiſſima Trinitate. Antiphona.

ante

 D

Duo clerici dicant ℣. Quod etiam in ſequentibus obſeruetur.]

℣. Benedicamus Patrem & filium cum Sancto ſpiritu. ℟. Laudemus & ſuperexaltemus eum in ſecula. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui dediſti famulis tuis in confeſſione verę fidei, ęternę trinitatis gloriam agnoſcere, & in potentia maieſtatis adorare vnitatem, quęſumus, vt eiuſdem fidei firmitate ab omnibus ſemper muniamur aduerſis. Per Chriſtum.

¶ De ſacratiſſimo corpore Chriſti Antiphona. E

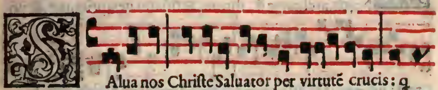

F

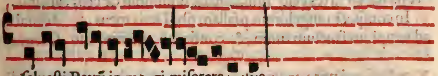
℣. Panem cęli dedit eis: Alleluia. ℟. Panem angelorum manduca-
uit:

A D uit homo, Alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, qui nobis ſub ſacramento mirabili paſſionis tuę memoriam reliquiſti, tribuę: quęſumus, ita nos corporis & ſanguinis tui ſacra myſteria venerari: vt redemptionis tuę fructuum in nobis iugiter ſentiamus. Qui viuis & regnas per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. ¶ De Sancta Cruce. Antiphona.

Alua nos Chriſte Saluator per virtutē crucis: q

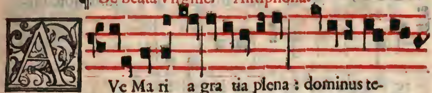
B

ſaluaſti Petrū in ma ri miſerere nobis.

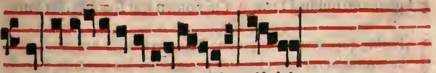
℣. Adoramus te Chriſte: & benedicimus tibi. ℟. Quia per crucem tuam redemiſti mundum. Oremus. Oratio.

DEus, qui vnigeniti filij tui precioſo ſanguine viuificę crucis vexillum ſanctificare voluiſti, concede, quęſumus, eos, qui eiuſdem ſanctę crucis gaudēt honore, tuá quoq; vbiq; protectione gaudere. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ De beata Virgine. Antiphona.

C

Ve Ma ri a gra tia plena: dominus te-

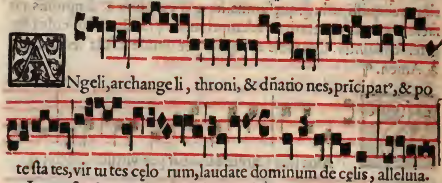

cum: benedicta tū in mu li e ribus, al le luia.

℣. Ora pro nobis ſancta Dei genitrix. ℟. Vt digni efficiamur promiſſionibus Chriſti. Oremus. Oratio.

COncede nos famulos tuos, q̄s dn̄e deus, ꝑpetua mentis & corporis ſanitate gaudere: & glorioſa beatę Marię ſemper virginis

nis interceſſione à pręſenti liberari triſtitia, & ęterna perfrui lętitia. D
Per Chr̄m dominũ noſtrum. ℟. Amen. ¶ De angelis. Antiphona.

℣. In conſpectu angelorum pſallam tibi Deus meus. ℟. Adorabo ad templum ſanctum tuum, & confitebor nomini tuo. Oremus. E

Oratio.

DEus, qui miro ordine angelorum miniſteria, hominumq; diſpenſas, concede propitius: vt quibus tibi miniſtrantibus in cęlo ſemper aſſiſtitur, ab his in terra vita noſtra muniatur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amẽ. ¶ De ſancto Ioãne Baptiſta Añ.

F

℣. Fuit homo miſſus à Deo. ℟. Cui nomen erat Ioannes. Oremus.

Oratio.

PRęſta, quęſumus omnipotens Deus: vt familia tua per viam ſalutis incedat: & beati Ioannis precurſoris hortamenta ſectando, ad eum quem prædixit, ſecura perueniat Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Qui tecum. ℟. Amen.

¶ Dum proceſſio procedit per eccleſias, ſi habetur aña: & oratio propria de ſancto illis eccleſię patrono, a clericis ipſius eccleſię p̄parentur & cantentur: alias dicantur añę, & orationes de communi ſancto-

A ſanctorum ſecundum eorum qualitates. ¶ De Apoſtolis. Aña.

E Stote fortes in bel lo ,& pu gna te cum anti-

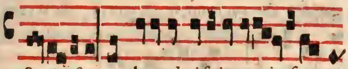
quo ſerpente: & ac ci pi e tis regnum ę ternum , a l le lu ia.

℣. In oēm terram exiuit ſonus eorum. ℟. Et in fines orbis terrę verba eorum. Si fuerit vnius apoſtoli eccleſia Oremus. Oratio.

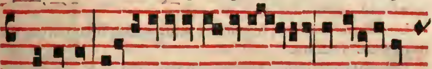
B B Eati N. apoſtoli tui dñe ꝑcibus adiuuemur, vt quod poſſibilitas noſtra non obtinet, eius nobis interceſſione donetur. Per Chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Si fuerint plures apoſtoli. Oratio.

D Eus qui nos per beatos apoſtolos tuos N. & N. ad agnitionem tui noīs venire tribuiſti: da nobis eorum gloriam ſempiternā & proficiendo celebrare, & celebrādo proficere. Per Chr̄m dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ De vno martyre. Antiphona.

C I Ste ſanctus pro lege de i ſu i certauit vſ que

ad mortem: & a verbis impi o rum nō timu it, fundat⁹ enim

e rat ſu pra fir mam pe tram.

℣. Gloria & honore coronaſti eum domine. ℟. Et conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Si fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

INfirmitatem noſtram reſpice ops Deus:& quia pondus propriæ D
actionis grauat, beati N. martyris tui atque pontificis interceſſio glorioſa nos protegat. Per Chriſtum dominum nrm. ℞. Amen.

Si fuerit ſolum martyr. Oremus. Oratio.

PRęſta, qs ops Deus, vt interueniente beato N. martyre tuo, & a cunctis aduerſitatibus liberemur in corpore, & a prauis cogitationibus mundemur in mente. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℞. Amen. ¶ De pluribus martyribus. Antiphona.

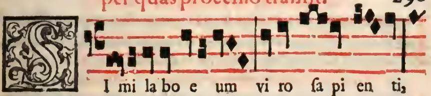

℣. Lętamini in domino, & exultate iuſti. ℞. Et gloriamini omnes recti corde. Oremus. Oratio.

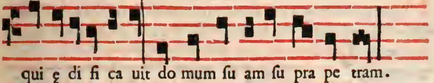
BEatorum martyrum, pariterque pontificum N. & N. nos, quęſumus, domine merita tueantur, & eorum commendet oratio veneranda. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℞. Amen.

Si fuerint martyres non pontifices. Oremus. Oratio.

PRęſta, quęſumus omnipotēs Deus, vt qui glorioſos martyres N. & N. fortes in ſua confeſſione cognouimus, pios apud te in noſtra interceſſione ſentiamus. Per Chriſtum dominum noſtrū. ℞. Amen. ¶ De vno confeſſore, Antiphona.

Simila-

A

℣. Amauit eum Dominus, & ornauit eum. ℟. Stolam glorię induit eum. Oremus. Oratio.

B EXaudi, quęſumus domine, preces noſtras: quas in beati N. confeſſoris tui atque pontificis cõmemoratione deferimus: & qui tibi digne meruit famulari, eius intercedentibus meritis, ab omnib⁹ nos abſolue peccatis: Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

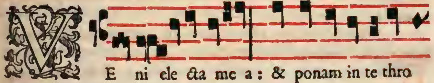
Si non fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

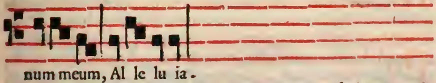
ADeſto domine ſupplicationibus noſtris: quas in beati N. confeſſoris tui veneratione deferimus, vt qui noſtrę iuſtitię fiduciã nõ habemus, eius qui tibi placuit, p̃cibus adiuuemur. Per Chri.

Si fuerit abbas. Oremus. Oratio.

INterceſſio nos, quęſumus domine, beati N. Abbatis cõmendet: vt quod noſtris meritis non valemus, eius patrocinio aſſequamur: Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

De vna Virgine Antiphona.

C

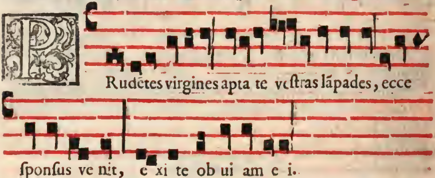

℣. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis. ℟. Propterea benedixit te Deus in ęternum. Si fuerit virgo martyr. Oremus. Oratio.

INdulgentiam nobis domine beata N. virgo & martyr imploret: D
quę tibi grata ſemper extitit, & merito caſtitatis & tuæ profeſſione virtutis. Per Chriſtum dominum. ℟. Amen.

Si fuerit virgo & nõ martyr, vel nec virgo nec martyr. Orem⁹. Orõ.

EXaudi nos De⁹ ſalutaris noſter, vt ſicut de btē N. commemoratione gaudem⁹, ita piæ deuotionis erudiamur affectu. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ De pluribus virginib⁹. Aña.

F

℣. Adducentur regi virgines poſt eam. ℟. Proximę eius afferentur tibi. Oremus. Oratio.

DA nobis, q̃s dñe Deus nr̃, ſanctarum virginum & martyrum tuarum. N. & N. palmas inceſſabili veneratione venerari, vt quas digna mente non poſſumus celebrare, humilibus ſaltem frequentemus obſequijs. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ De proceſſionib. faciē. in trib. dieb. Rog. Ex cõc. Aurel. Cap. 6.

CVm exigentibus peccatis galliarum, plurimi luporum rabie acriter interimerentur, nec huius flagelli aliquod remedium inueniri poſſet, congregati traduntur galliarũ E
epiſcopi apud Viennam vrbem atque in commune ſtatuiſſe, vt triduanum ieiunium facerent. Cumq; dominus peſtem miſericorditer abſtuliſſet, hi dies in conſuetudinem annuæ celebritatis venerunt, vt per Galliarum prouincias ante aſcenſionis domini diem celebrarentur. Agamus & nos hos dies cum ſumma reuerentia & deuotione cum abſtinentia carnis, & humilitate cordis, vt inuiſibiliũ luporum, ideſt ſpiritum immundorum tentamenta vincere valeamus. Nullus autem his diebus veſtimentis precioſis induatur, quia in ſacco & cinere lugere debemus. Prohibeantur ebrietates & commeſſationes, quę ſunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare pſumat,

ſed

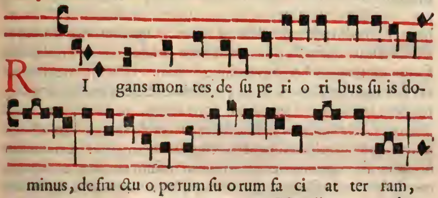
A ſed diſcalciatis pedibus omnes incedãt. Ne quaquã mulierculę choros ducant, ſed omnes in commune Kyrie eleiſon decantent: & cũ contritione cordis, Dei miſericordiam exorent, Pro peccatis, pro pace, pro peſte, pro conſeruatione frugum, & pro cęteris neceſſitatibus. Dies enim ſint abſtinentię, non lętitię.

¶ Ex concilio Aurelianenſi. de conſec. diſt. 3. Cap. Rogationes. Rogationes, ideſt litanias ante aſcenſionem Domini placuit celebrari: ita vt pręmiſſum triduanum ieiunium dominicę aſcenſionis ſolennitate ſoluatur: Per hoc triduum ſerui & ancillę ab opere relaxentur, quo magis plebs vniuerſa conueniat. Quo triduo omnes abſtineant, etiam quadrageſimalibus cibis vtantur.

¶ De proceſſione in tribus diebus rogationum, in quibus fiunt litanię minores. Cap. 13.

B FEria 2. 3. & 4. in rogationibus conuenientes clerici ad eccleſiam hora conuenienti omnibus pręparatis incipiãt antiphonam. Oremus. fol. 291. qua cantata, incipiatur antiphona. Exurge domine. fol. 292. & cantent litaniam, & procedant: & omnia cantentur ſicut notatum eſt in litanijs maioribus. ſ. in feſto ſancti Marci euangeliſtę. In aliquibus eccleſijs ſolent portari dracones & lupi ſuper perticas ad denotandum cauſam, quare inſtituta fuerit hęc proceſſio in tribus diebus rogationum. Vbi autem conſueuit, quod proceſſio egrediatur ad campos & agros, ſacerdos aſpergat aquam benedictam per agros, & vineas, & interim clerici cantent Añam. Rigans montes. & p̃s. Benedic anima mea. ij. quę antiphona tota dicatur ante pſalmum, & tota poſt pſal. repetatur.

C Antiphona.

Pſalmus.

B Enedic aīa mea dn̄o:dn̄e deus meus magnificatus es vehemen
ter. C onfeſſionem & decorem induiſti : amictus lumine ſicut
veſtimento. E xtendens cęlum ſicut pellem:qui tegis aquis ſuperio
ra eius. Q ui ponis nubem aſcenſum tuum:qui ambulas ſuper pen-
nas ventorum . Q ui facis angelos tuos ſpiritus : & miniſtros tuos
ignē vrentem. Q ui fundaſti terram ſuper ſtabilitatē ſuā:non inclina
bitur in ſeculum ſeculi. A biſſus ſicut veſtimentum amictus eius: ſuꝑ
montes ſtabūt aquę. A b increpatione tua fugient : à voce tonitrui
tui formidabunt. A ſcendunt montes , & deſcendunt campi:in lo-
cum quē fundaſti eis. T erminum poſuiſti, quem nō tranſgredient:
neq; conuertentur operire terram . Q ui emitis fontes in conualli- F
bus:inter medium montium ꝑtranſibūt aquę. P otabunt oēs beſtię
agri:expectabunt onagri in ſiti ſua. S uper ea volucres cęli habita-
bunt : de medio petrarum dabunt voces . R igans montes de ſupe-
rioribus ſuis , de fructu operum tuorum ſatiabit̃ terra . P roducens
fęnum iumentis:& herbam ſeruituti hoīum. V t ducas panem de ter
ra : & vinum lętificet cor hoīs. V t exhilaret faciem in oleo: & panis
cor hoīs confirmet. S aturabunt̃ ligna campi , & cedri libani,quas
plantauit , illic paſſeres nidificabunt . H erodij domus dux eſt eo-
rum:montes excelſi ceruis:petra refugium herinatijs . F ecit lunam
in tēpore:ſol cognouit occaſum ſuum. P oſuiſti tenebras & facta eſt
nox:in ipſa ꝑtranſibunt omnes beſtię ſyluę . C atuli leonum rugien
tes,

A tes,vt rapiant:& quęrant à Deo eſcam ſibi. Ortus eſt ſol & cõgrega
ti ſunt & in cubilibus ſuis collocabuntur . Exibit homo ad opus
ſuum:& ad operationem ſuã vſq; ad veſperam. Quam magnifica-
ta ſunt opera tua dñe:oĩa in ſapientia feciſti : impleta eſt terra poſ-
ſeſſione tua . Hoc mare magnum & ſpatioſum manibus: illic repti-
lia quorum non eſt numerus. Aialia puſilla cum magnis: illic na-
ues pertranſibunt. Draco iſte,quem formaſti ad illudendũ ei : oĩa à
te expectant,vt des illis eſcam in tpe. Dante te illis colligent aperiẽ-
te te manum tuam omnia implebuntur bonitate . Auertente aũt te
faciẽ turbabuntur:auferes ſpũm eorũ & deficiẽt, & in puluerẽ ſuum
reuertentur. Emitte ſpũm tuum & creabunĩ:& renouabis faciẽ ter
rę. Sit gloria domini in ſęculum : lętabĩt dñs in operibus ſuis . Qui
reſpicit terram, & facit eam tremere: qui tangit montes & fumigãt.

B Cantabo domino in vita mea : pſallam Deo meo quandiu ſum. Iu
cundum ſit ei eloquium meum: ego vero delectabor in dño. Defi
ciãt pctõres à terra,& iniqui : ita vt non ſint:bñdic anima mea dño.

Repetita poſt pſalmum aña,dicatur. Kyrie elei. Chře ele. Kyrie elei.
Pater nr̃. Et ne nos. Sed libe. ℣. Dñs dabit benignitatem. ℟. Et ter
ra noſtra dabit fructum ſuum. ℣. Emitte ſpũm tuũ & creabũtur. ℟.
Et renouabis faciem terrę . ℣. Domine exaudi orationẽ . ℟. Et cla.
℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Bene✠dicat nos deus Deus noſter,& terrę noſtrę fructus vbe
res multiplicet: vt ſeminantes in gaudio ſeminent, & metentes
in exultatione colligant manipulos, & te ſemp benedicãt. Per Chri
ſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

C Quęſumus oṗs De⁹ miſericordiam tuam, vt benedicere & mul
tiplicare digneris fines & fruges famulorum tuorum, ſicut
multiplicaſti fruges patriarcharum Abraham, Iſaac, & Iacob: vt ſit
ſeruis tuis abundantia, & egenus & pauper laudent nomen glorię
tuę. Per Chriſtum dñm nr̃m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Clementiam tuam omnipotens Deus ſupplices deprecamur:
vt benedicere & viſitare & irrigare digneris fruges & fines ſer-
uorum tuorum : & vt defendas ab omni infeſtatione inimici: abun
dantia benedictionis tuę repleas eorum inopiam: vt tibi ſemper lau
des referant, qui das eſcas omni carni. Per Chriſtum dominum no-
ſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus qui cęli,terręq; dominator,te ſupplices exoramus,vt angelum tuum mittere digneris,q̃ cuſtodiat & deſcẽdat fines & fruges famulorum tuorum ab oĩ incurſione inimici: vt abundantia bñdictiones tuę repleas eorum inopiam,& tibi ſemp̃ laudes referãt: vt hic & in ęternum ꝑ te ſalui eſſe mereantur.Per dominum nr̃m. D

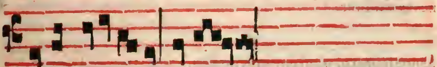
Finitis prędictis orationibus in agris, procedant ad eccleſiam vbi fieri debet proceſſio: & cantent omnia, ſicut ſupra ſignatum eſt in litanijs maioribus. Completa proceſſione, & dicto Benedicamus domino. &Deo gratias. Sacerdos depoſito pluuiali accipiat planetam, & cantet Miſſam ferialem, vt in miſſali.

¶Proceſſio in feſto Aſcenſionis Domini. Cap.14.

IN feſto Aſcenſionis Dñi fit proceſſio in aliquibus eccleſijs circa eccleſiã,vel plateã ipſius hoc ordine: Dicta tertia,ſacerdos cũ pluuiali,& miniſtri ſacris veſtibus ſuorum ordinũ induti p̃cedẽtibus acolytis,cũ cruce: cereis,& thuribulo, & aqua bñdicta,& clericis ſequẽtib⁹,iunioribus p̃cedentibus veniant ad chorũ: Et ſacerdos ad inchoationẽ proceſſionis genuflexus incipiat hymnũ de Aſcenſione Dñi, Ieſu nr̃a redẽptio. vt infra in hymnis notatus eſt: & clericis proſequentibus procedant circa eccleſiã,vel plateam ipſius. Cõpleto primo hymno incipiat ſecundum, Aeterne rex altiſſime,Ad portã vero eccleſię ſacerdos ĩcipiat añam. O rex glorię. & oẽs eam proſequãtur procedendo ad chorum. Aña. E

F

A

Finita antiphona, duo clerici cantent ℣. Aſcendit Deus in iubilatione, Alleluia, ℟. Et dominus in voce tubæ. Alleluia. Et ſacerdos. Oremus. Oratio.

Deus, cuius vnigenitus in alta cælorum potenter aſcendens, captiuitatem noſtram ſua duxit virtute captiuam, tribue, quæſumus, vt dona, quę ſuis participibus contulit, largiatur & nobis Ieſus Chriſtus filius tuus Dominus noſter, Qui tecum viuit & re-
B gnat per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

¶ De proceſſione in feſto Pentecoſtes. Cap. 15.

IN die ſancto Pentecoſtes in aliquibus eccleſijs fit talis proceſſio. Finita tertia, ſacerdos cum miniſtris paratus accedit ante altare maius: & genuflexis omnibus, ſacerdos incipit hymnum. Veni creator ſpiritus. & reliqui proſequuntur. Et dicto primo verſu, ſurgunt omnes, pręcedẽtibus acolytis cum cereis, cruce, & thuribulo, junioribus pręcedentibus: & proſequentes hymnum pręd ictum, circuneunt plateam eccleſię. Et facta proceſſione intrant eccleſiam & firmant ſe clerici hinc & inde, & ſacerdos in medio, donec terminetur hymnus: Tunc incipitur introitus miſſę, & cantatur vſque ad Gloria patri.
C Interim aliqui clerici in eminenti loco poſiti ꝓijciunt folia roſarũ & aliorum florum paulatim ſuper ſacerdotẽ. Dicto ℣. poſt introitũ, ſacerdos dicit in cantu Gloria pa. & clerici proſequentes vadunt ad chorum, & ſacerdos cum miniſtris ad altare: & miſſam proſequũt Et alicubi fit talis proceſſio etiam duobus diebus ſequentibus.

¶ De proceſſione in feſto corporis Chriſti. Cap. 16.

IN feſto ſacratiſſimi corporis Chriſti fit vbique generalis proceſſio ſolemniſſima: & induuntur clerici, & religioſi ſacris veſtibus: & candelas in manibus deferunt accẽſas. In hac proceſſione cantañ hymni de feſto corporis Chr̃i. Item hymni de paſſione domini. ſ. Vexilla. Pange lingua. Luſtris ſex. Item hymni de aſcenſione domini. ſ. Ieſu noſtra redẽptio. & Aeterne

ne rex altiſſime. Hoc vnum aũt obſeruandum, ꝙ cum clerici vel religioſi proceſſionaliter procedentes tranſeunt ante ſacratiſſimum ſacramentum, debent genuflectere, & incipere alta voce hymnum. Pange lingua glorioſi corporis myſte. & totus chorus debet ipſum proſequi: & ſic cantando procedere ad proceſſionẽ. Hymno prędicto completo, cantent alios hymnos de feſto ſ. Sacris ſolennis. & hymnum. Verbum ſupernũ prodiens: nec patris. Et poſtmodum alios hymnos ſuprapoſitos: quos reqre infra in hoc libro. D

In reditu ad eccleſiam ad quam finienda eſt ꝓceſſio, oẽs religioſi & clerici debent ordinare ſe in eccleſia hinc & inde, & expectare ſacramentum. Delato ſacramento in eccleſiam, ſacerdos illud deferens procedit ad maius altare, vel ad portam chori: & vertit ſe ad clerum & populum: q̨ oẽs ſint genuflexi verſis vultibus ad ſacramẽtum: Et tunc cantantur ſequentes ℣. ſ. Verbũ caro panẽ verum. ℣. Tantum ergo ſacramentum. ℣. Genitori. Quibus completis dicit ℣. Panẽ de cęlo pręſtitiſti eis. ℟. Omne delectamentum in ſe habentem. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio. E

Deus qui nobis ſub ſacramento mirabili paſſionis tuę memoriam reliquiſti tribue, q̃s, ita nos corporis & ſanguinis tui ſacra myſteria venerari: vt redemptionis tuę fructum in nobis iugiter ſentiamus. Qui viuis. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum ſpiritu tuo. ℣ Bñdicam⁹ dño. ℟. Deo grãs. Tunc ſacerdos eleuans ſacramẽtũ cum ipſo populum bñdicit: & poſtmodũ illud reuerenter reponit.

¶ De proceſſione facienda ĩ feſto ſcĩ, vel ſcẽ p̃roni eccľę. Cap. 17.

In feſto ſancti, vel ſanctę patroni eccleſię, põt fieri ſequens proceſſio. Cõgregato clero & populo & p̃paratis oĩbus ſm eccleſię facultatem, qb⁹ ſanctus vel ſancta honorandi ſunt, videlicet paramẽtis, reliq̨js, & cereis, cãtata tertia incipiatur aña. Exurge dñe. vt ſupra in ꝓceſſione litanię maioris in feſto ſancti Marci. folio. 292. Et repetita aña cantantur litanię: & egreditur proceſſio, vt ibi notatum eſt: adduntur etiam hymni proprij ſi ſunt, alioquin cantentur hymni de cõi, ſecũdum qualitatẽ illius ſancti, vel ſanctę, videlicet ſi fuerit apoſtolus, de apoſtolis: ſi martyr, de martyribus: ſi confeſſor, de confeſſoribus: ſi virgo, de virginibus. Completa proceſſione eccleſiam intrantes cantent antiphonam de ſancto, vel ſancta propria, vel de F

cõi,

A communi, ſi non habet proprium officium. Qua completa dicat.
℣. Ora pro nobis beate vel beata N. ℟. Vt digni efficiamur promiſſionibus Chriſti. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

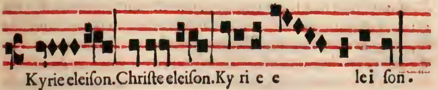
BEnedic dñe plebem tuã, &, bt ĩvel btẽ N. precibus tribue cõſequi defenſionis auxiliũ. Per Chrm. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

PRotector in te ſperantium Deus, reſpice populum ſupplicantem: & beati vel beatę N. interueniente ſuffragio perfice miſerat⁹ pia deſideria ſingulorum. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

PAſce nos dñe tuorũ gaudijs vbiq; ſcõrum, q̃ a nrę ſalutis augmenta ſunt, quoties illis honor impedit̃, in quibus tu mirabilis prędicaris. Per Chriſtum. ℟ Amen. Oremus. Sequat̃ orõ propria.
B illius ſcĩ, & terminet̃ Per dñm. & Bñdicamus dño. ℟. Deo gratias.
Poſtea ſacerdos depoſito pluuiali, & accepta planeta, ad altare cum miniſtris accedat: & incipiatur miſſa de ſancto, vel ſancta.

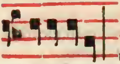
¶ Ordo ꝓceſſionis ꝓ defunctis in craſtino oĩum ſcõrum. Cap. 18.

CAntata miſſa hora tertia, & inchoato a cantoribus ℟. Credo q̃ redemptor meus. vt ſup. fol. 194. de choro hoc ordine proceſſio egrediatur. Pręcedant duo ceroferarij cum cereis, induti ſuperpellicijs: quos ſequatur crucifer ſuperpelliceo indutus: deinde cęteri clerici, vti moris eſt in proceſſionibus: vltimo plebanus vel hebdomadarius nigro pluuiali indutus: a dextera cuius procedat diaconus cum aqua benedicta, & a ſiniſtra ſubdiaconus cum thuribulo & incenſo. Peruentis
C autem ad primam manſionem, crucifer & ceroferarij facies ſuas & crucem vertant ad venientem proceſſionem: cęteri clerici a dextris & a ſiniſtris dictę manſionis in modum coronæ ſe collocent, plebanus vero vel hebdomadarius contra crucem. Interim omnibus dictum Reſponſorium cantantibus, diaconus tumulos aqua benedicta aſpergat, & ſubdiaconus thure incenſet. Finito vero Reſponſorio, dicat Kyrie eleiſon.

Deinde

Deinde hebdomadarius alta voce dicit D

Et cętera in ſilentio: & denique clara voce explicat. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus, cui nunquam ſine ſpe miſericordię ſupplicatur, propitiare animabus famulorum famularumque tuarum: vt qui de hac vita in tui nominis confeſſione deceſſerunt, ſanctorum tuorum numero facias aggregari. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. E

¶ Deinde intonato a cantoribus ℟. Qui Lazarum. fo. 195. proceſſio ordine prępnotato ad ſecundã mãſionẽ ꝓcedat. vbi finito ℟. ſacerdos dicat vt ſupra Kyrie eleiſon. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus venię largitor & humanę ſalutis amator, quęſumus clementiam tuam: vt noſtrę congregationis fratres, ſorores, propinquos, amicos, & benefactores, qui ex hoc ſeculo tranſierũt, b tã Maria ſemper virgine intercedente cum omnibus ſanctis tuis, ad perpetuę beatitudinis conſortium peruenire concedas. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. F

¶ Nota, quod prędicta non debent dici in ſecunda hanc mãſione, ſi non fuerint ibi ſepulturę clericorum: ſin autem, reſeruetur dicta oratio ad locum ſepulturarum clericorum: & ſequens oratio loco eius dicatur.

Deus, cuius miſeratione aĩę fidelium requieſcunt, famulis & famulabus tuis, hic & vbique in Chriſto quieſcentibus, da propitius veniam peccatorum; vt à cũctis reatibus abſoluti tecum ſine fine lętentur: Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ His finitis procedat proceſſio ad tertiã manſionem ordine ſupra notato immediate poſtquã inceptum fuerit à cãtoribus ſequens ℟.

Dñe

A Dn̄e qn̄.f.195. Kyrie el. vt ſup. Pr̄ nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine aīas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationē meam. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

PRopitiare, q̄s dn̄e, animabus famulorum famularūq; tuarum miſericordia ſempiterna: vt mortalitatis nexibus expeditas lux eas ęterna poſſideat, Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Deinde inchoato ℟io ſequenti ad quartam manſionem procedat proceſſio ordinate, ℟. Memento mei Deus. fol. 197. Kyrie eleiſ. vt ſupra. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta infe. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requieſcāt in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

B PRęſta, q̄s op̄s Deus: vt aīas fumulorū famularūq; tuarum ab angelis lucis ſuſceptas, in pręparata habitacula deduci facias beatorum. Per Chriſtum dn̄m noſtrum. ℟. Amen. Sequitur ℟. Hei mihi domine. fol. 197. Kyrie eleiſon. vt ſupra. Pr̄ nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine aīas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orationē meam. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

ABſolue, q̄s dn̄e, aīas famulorum ſamularūq; tuarum, & oīum fidelium defunctorum ab omni vinculo delictorum: vt ī reſurrectionis gloria inter ſanctos & electos tuos reſuſcitati reſpirent. Per Chriſtum dominum noſtrū. ℟. Amē. ℟. Ne recorderis. f. 172. Kyrie eleiſon. vt ſupra Pater nr̄. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libe. ℣.
C A porta inferi. ℟. Erue domine aīas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orōnē meam. ℟. Et Et clamor meus. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, cui ꝓpriū eſt miſereri ſemp & parcere propitiare animabus famulorum famularūq; tuarum, & oīa eorum pctā dimitte, vt mortalitatis vinculis abſolutę, tranſire mereantur ad vitam: Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ℟. Peccantem me quotidie. fol. 199. Kyrie eleiſon. vt ſupra. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominꝰ vobiſcum.

vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio. D

Deus vita viuentium, ſpes, morientium, ſalus oīum in te ſperantium, pſta propitius: vt aię famulorum famularũq; tuarũ à noſtrę mortalitatis nexibus abſolutę, beata Maria ſemper virgine itercedente, in perpetua cum ſcīs tuis luce lętenť. Per Chrm dnm noſt. ℟. Amen. ℟. Dñe ſecundum f. 200. Kyrie eleiſ. vt ſupra. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta infe. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ven. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Supplices dñe pro aīabus famulorum famularũq; tuarum preces effundimus, obſecrãtes: vt quicquid conuerſatione cõtraxerunt humana, & clementer indulgeas, & in tuorum ſede lętantiũ cõſtituas redẽptorũ. Per Chrm dnm. ℟. Amẽ. ℟. Libera me domine de vijs inferni. fol. 200. Kyrie eleiſ. vt ſupra. Pater noſter. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aīas eorum. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio. E

Animabus, qs dñe famulorum famularũq; tuarum oratio pficiat ſupplicantium: vt eas & a peccatis oībus exuas, & tuę redemptionis facias eſſe participes: Qui viuis & regnas in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Ad vltimã manſionem cantores cantent ſequẽs ℟. cum quo omnes clerici eo ordine quo exierunt proceſſionaliter ad chorum reuertantur. ℟. Libera me domine de morte ęterna. fol. 200. Kyrie eleiſ. vt ſup. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. F

Oratio.

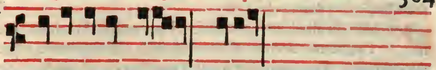
Fidelium Deus oīum conditor, & redẽptor, aīabus famulorum famularumq; tuarum remiſſionem cunctorum tribue peccatorum: vt indulgentiam, quam ſemper optauerunt, pijs ſupplicationibus conſequantur. Qui viuis & regnas cum Deo patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

℣. Requiem ęternam dona eis domine.

℟. Et lux perpetua luceat eis.

℣. Re-

A

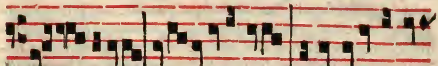

℣. Re qui e ſcant in pa ce. ℟. Amen.

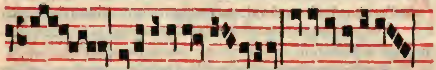
Quo dicto in ſacriſtiam reuertantur.

¶ De proceſſione facienda ad petendam pluuiam tempore ſiccitatis. Cap. 19.

Congregato clero & populo ad eccleſiam, incipiatur antiphona. Oremus. vt ſupra folio. 291. poſtea cantetur antiphona. Exurge domine. vt ſupra in feſto ſancti Marci. fol. 292. Qua dicta cũ ℣. & Gloria pa. cantetur litania, & fiat ꝓceſſio ꝑ oĩa ſicut in feſto ſancti Marci in litanijs maioribus ſignatum eſt. Finita
B ꝓceſſione, cum redierint ad eccleſiã dicãt añam & pſalmũ ſequẽtẽ.

Pſalli te de o noſtro pſal li te in cythara: qui o pe rit cęlum

nu bi bus, & pa rat terrę pluuiam. E v o v a e. pſ:

Laudate dñm, qm̃ bonus eſt pſalmus: Deo noſtro ſit iucunda,
C decoraq; laudatio. Ædificãs hieruſalem dominus: diſperſiones Iſraelis congregabit. Qui ſanat contritos corde: & alligat contritiones eorum. Qui numerat multitudinem ſtellarum: & oĩbus eis noĩa dat. Magnus dominus noſter & magna virtus eius: & ſapientię eius non eſt numerus. Suſcipiens manſuetos Dominus: humilians autem peccatores vſq; ad terram. Pręcinite domino in confeſſione: pſallite Deo noſtro in cithara. Qui operit cęlum nubibus: & parat terrę pluuiam. Qui procedit in montibus fęnum, & herbam ſeruituti hominum. Qui dat iumẽtis eſcam ipſorum: & pullis coruorum inuocantibus eum. Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tibijs viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum eſt domino ſuper timentes eum: & in eis qui ſperant ſuper miſericordia

ricordia eius. Gloria patri. Repetita poſt pſalmum aña, dicatur D
Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. Sed libe. ℣. Conuertere domine aliquantulum. ℟. Et deprecare ſuper ſeruos tuos. ℣. Domine refugiũ factus es nobis. ℟. A generatione in generationem. ℣. Metuamus dominum Deum noſtrũ. ℟. Quia dat nobis pluuiam temporaneam & ſerotinam in tempore ſuo. ℣. Cęli non poſſunt dare imbrem. ℟. Niſi tu volueris dñe. ℣. Dominus dat pluuiam ſuper faciem terrę. ℟. Et irrigat aquis vniuerſa. ℣. Aperiet dñs theſaurũ ſuum optimum cęlum. ℟. Vt tribuat pluuiam terrę noſtrę in tpe ſuo. ℣. Domine exaudi orõnẽ meam. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo Oremus. Oratio.

OBſecram⁹ miſericordiam tuam dñe ſancte, pater oĩps, ęterne Deus: vt ſquallentes agri fęcundis imbribus irrigentur, quibus pariter ęſtiui mitigentur ardores, & ſęuiẽtiũ morborum reſtringatur acceſſio: ſalus hoĩbus iumẽtiſque ꝓueniat: atq; vt hoc, te largiente, mereamur pctã, q̃ nobis aduerſant, relaxa: qui pluis ſuper iuſtos & iniuſtos: & iam noſtris offenſionibus relaxatis expectata nubium munera largiaris: quibus & ſal⁹ nobis & alimenta pręſtentur. Per Chriſtum dominum noſtrũ. ℟. Amen. Oremus. Oratio. E

TErram tuã dñe, quã videmus noſtris iniquitatibus tabeſcentẽ, cęleſtibus aquis infunde: atque irriga bñficijs grãtię ſempiternę. Per Chrm dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DA nobis, quęſumus domine, pluuiam ſalutarem: & aridam terrę faciem fluentis cęleſtibus dignanter infunde. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMps ſempiterne deus, qui ſaluas oẽs, & neminẽ vis perire: aperi fontem benignitatis tuæ: & terram aridam, aquis fluẽti cęleſtis dignanter infunde. Per Chrm. ℟. Amen. Oremus. Oratio. F

DElicta domine nos ipſi cognoſcimus: & ipſius terrę fęditas monſtrat tranſgreſſionis exceſſus, tu autem piiſſime pater, q cælum clauſiſti contumacibus & ingratis, reſeratum humilibus & contritis concede deprecantibus, & nobis ſubſidia pluuiarum tribue, & męrentibus abundantiam largiri digneris. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

IN afflictione maxima conſtitutis, conſolationem tribue domine Deus fons largiſſimę pietatis: & deſcendat, quęſum⁹, pluuia ſalutaris:

A taris: vt oīa, quę ſub cęlo ſunt irrigentur ab aquis: paſce ſeruos tuos imbribus conſuetis: quos ad laudem tuā creare dignatus es maieſtatis. Per Chriſtum dn̄m noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

O Mnipotēs ſempiterne deus, q̄ ſolus aquas emittis è cęlis, dona ſeruis tuis beneficium pluuię ſalutaris, vt q̄ facinore modo ſuſpenditur, tuo iam gratuito munere ꝓroget. Per Chr̄m. ℟. Amē. Poſtmodum dicaē miſſa ad pluuiā poſtulādā, vt habetur in miſſali.

¶ De proceſſione pro poſtulanda ſerenitate. Cap. 20.

C Ongregato clero & populo ad eccleſiam, incipiaē aña: Oremus. vt ſup. fo. 291. Poſtea cantetur aña. Exaudi nos dn̄e, qm̄ benigna eſt. ſupra in 4. feria cinerum. fo. 227. Qua cātata cum ℣. & Gloria pa. & repetita aña, incipianē
B litanię, & fiat proceſſio, ſicut notatum eſt in feſto ſcī Marci. f. 210. Finita proceſſione cum redierint ad eccleſiam, cātetur Antiphona.

ſunt aquę de cę lo. p̄s. Voce mea. f. 245. E v o v a e. Repetita poſt pſal. aña. dicatur. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater nr̄. Et ne nos. Sed lib. ℣. Vox dn̄i ſuper aquas Deus maieſtatis intonuit. ℟. Dominus ſuper aquas multas. ℣. Inundauerūt aquę ſuper caput meum. ℟. Inuocaui nomen tuū domine, & vocē meam audiſti. ℣. Saluum me fac deus. ℟. Quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam. ℣. Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruos tuos domine. ℟. Et ſaluos nos fac in tua miſericordia. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣.

Dominus vobiſcum. ℞ Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio. D

DOmine Deus, qui in miniſterio aquarum ſalutis tuę nobis ſacramenta ſanxiſti: exaudi orationem populi tui: & iube terrores inundantium ceſſare pluuiarum: flagellumq; huius clementi ad effectum tui conuerte myſterij: vt q ſe regenerantibus aqs gaudent recreatos, gaudeant his caſtigātibus eſſe correctos. Per dominum.

Oratio.

QVęſumus omnipotens Deus, vt inūdātiam coerceas imbriū: & hilaritatem tui vultus nobis impertiri digneris. Per dominum. Oremus. Oratio.

AD te domine clamantes exaudi & aeris ſerenitatem nobis tribue ſupplicātibus: vt qui pro peccatis noſtris iuſte affligimur, miſericordia tua pręueniente, clementiam ſentiamus. Per dominū E noſtrum Ieſum Chriſtum. Oremus. Oratio.

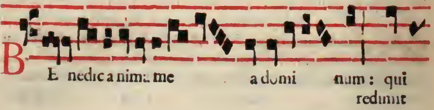
OMnipotens ſempiterne Deus, qui nos & caſtigando ſanas & ignoſcendo conſeruas: pręſta ſupplicibus tuis, vt & tranquillitatibus huius optatę ſerenitatis & conſolationis lętemur, & dono tuę pietatis ſemper vtamur: Per dminum noſtrū. Orem⁹. Oratio.

DEus, qui omnium rerum tibi ſeruientium naturam per ipſos motus aeris ad cultum tuę maieſtatis inſtituis: ſerenitatem & tranquillitatem miſericordię tuę nobis remotis imbribus largiaris, vt cuius iram expauimus, clemētiam ſentiamus. Per dominum no.

Poſtea dicatur miſſa de ſerenitate, vt in miſſali.

¶ De proceſſione facienda tēpore peſtis & mortalitatis. Cap. 21.

COngregato clero & populo ad eccleſiam, cantet. aña. F Oremus. vt ſupra fo. 291. deinde cantet aña. Exaudi nos dñe. vt in quarta feria cinerum fol. 227. Qua cantata cum ℣. & Gloria patri. Et iterum repetita aña, incipiatur litania, & fiat proceſſio ſicut in feſto ſancti Marci notatū eſt. fol. 210. Proceſſione ad eccleſiam, vbi terminari debet, regreſſa, cātet ſequēs aña cū ſuo pſalmo: & cātetur tota ante & poſt Aña.

Repetita poſt pſalmum Antiphona. dicatur ſequens Reſponſorium.

Poſtea dicatur Kyrie eleiſon. Chr̃e eleiſ. Kyrie eleiſon. P r̃ n r̃. Et ne nos. ℣. Recordare domine teſtamẽti tui, & dic angelo percutienti. ℟. Ceſſet manus tua, & non deſoleť terra. ℣. Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos. ℟. Et eripuit eos, de interitu eorum. ℣. Confiteantur domino miſericordię eius. ℟. Et mirabilia eius filijs hoĩum. ℣. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. ℣. Ne perdas nos Deus cum iniquitatibus noſtris. ℟. Neque in finem iratus reſerues mala noſtra. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſ. ℟. Et cum ſpũ tuo. Oremus. Oratio.

EXaudi nos Deus ſalutaris nr̃: & intercedentibus beata virgine Dei genitrice Maria, btõ Petro apoſtolo tuo, beato Sebaſtiano F
martyre tuo, atq; btõ Vincentio confeſſore tuo, ppl̃m tuum ab iracundiæ tuę terroribus liberum: & miſericordię tuæ fac largitate ſecurum. Per eundem Chr̃m dñm noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Orõ.

ECcleſię tuę, q̃s ops̃ Deus, placatus intende cõuentum: & miſericordia tua nos potius, quã ira p̃ueniat: quia ſi iniquitates noſtras obſeruare volueris, nulla poterit creatura ſubſiſtere: ſed admirabili pietate, qua nos feciſti, ignoſce pecantibus: vt opera manuum tuarũ nõ facias interire. Per Chr̃m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

EXaudi dñe p̃ces noſtras: & ne velis cũ ſeruis tuis adire iudiciũ: quia ſicut in nobis nulla iuſtitia repitur, de qua p̃ſumere valeam⁹, ita fontem tuę pietatis agnoſcimus, à peccatis noſtris nos abſolui,

A ſolui,& à neceſſitatibus liberari confidimus. Per Chrm. ℟. Amen.

Oremus. Oratio.

Deus,cuius miſericordia cęleſtium quoq; virtutum indigent pţates: & in cuius conſpectu nullus eſt hominium abſq; ſorde & pęna pcī: delicta populi tui q̄s propitiatus auerte: vt quos pro prię conſcię reatus accuſat, bonitatis tuę patientia faciat veniam promereri. Per Chriſtum dn̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Deus,cuius tanta eſt excellentia pietatis, vt vno peccatore conuerſo maximum gaudium facias in cęlis haberi: reſpice in exiguam populi tui portionem, vt omni depulſa vexatione, hęreditas tua & numero augeatur, & deuotione proficiat. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

B Exaudi dn̄e, q̄s populum tuum de tua miſericordia malorum ſuorum veniam ſupplicantem: quia & potens es dimittere peccata: & ſupplicia, quę nr̄is meremur operibus, potentia tuę pietatis auerte. Per Chriſtum dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Iram tuam, q̄s domine, à populo tuo miſeratus auerte: quam noſtris quidem meremur operibus, ſed humana fragilitate ſuſtinere non poſſumus, illa nos itaq; contine pietate, quam pręſtare ſoles indignis. Per dominum noſtrū. Benedicamus Domino. ℟. Deo gratias. Completis orationibus, cantetur miſſa contra peſtem, vt in miſſali, cum orationibus de beata Virgine, de ſancto Sebaſtiano, & de ſancto Vincentio Confeſſore.

¶ De proceſſione facienda in tēpore tribulationum quarumcūq; Ex Decretis Liberij Papę. Cap. 21.

C Si venerit fames, peſtilentia inęqualitas aeris, vel alia qualiſcunq; tribulatio ſtatim ieiunijs, eleemoſynis, & obſecrationibus Domini miſericordia deprecetur.

Congregato clero & pp̄lo cantetur an̄a. Oremus. vt ſu. fo. 291. vel Exaudi nos dn̄e. vt ī 4. fer. cinerum. f. 227. Qua cantata cū verſu, & Gloria pa. & repetita ex integra poſt Gloria pa. An̄a, incipiatur litania, & oīa alia fiāt vſq; ad regreſſum ad eccleſiam, ſicut in feſto ſancti Marci in litania maiori ſignatum eſt. f. 210. Regreſſi ad eccl'iā, poſtquā illam ingreſſi fuerint, cantet ſequentē an̄am. Suſtinuimꝰ. & ea cātata, cātet ps. Deus nr̄. 227. cū Gloria pa. & repetat an̄a. poſt pſalmum an̄.

Finita antiphona dicatur. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Ne reminiſcaris domine delicta noſtra, vel parētum noſtrorum. ℟. Neque vindictam ſumas de peccatis noſtris. ℣. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. ℣. Domine ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum. ℟. Cito anticipent nos miſericordię tuę. ℣. Memor eſto congregationis tuę. ℟. Quam poſſediſti ab initio. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. F

Exaudi nos domine Deus noſter: & in tribulationibus noſtris miſerere nobis: & qui ſolus magnificaris in populis, ſpiritalē lętitiam tribue in ſpe futurorum munerum conſtitutis. Per dominum noſtrum Ieſum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Exauditor omnium Deus, exaudi noſtrorum fletuum vocem: & tribue infirmitatibus noſtris perpetuam ſoſpitatem: vt dum dignanter gemitum noſtri laboris ſuſcipis, tua nos ſemper miſericordia conſoleris. Per dominum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Domine

A Domine ne in ira tua nos arguas, neque iu furore tuo corripias: ſed auſteritati verberis largire miſericordiam lenitatis: vt non contritionem pęna, ſed eruditionem nobis conferat diſciplina. Per dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Conuerte domine oculos cordis noſtri ad cernendum tui iudicij veritatem, vt dum hic igne ſpirituali probamur, de tuis in ęternum conſpectibus cum fructu iuſtitię ſatiemur. Per dominum noſtrum Ieſum. ℟. Amen. Oremus.

Firmamentum ſpei, & refugium dolentium pijſſimę Deus: ſalua nos ab inimicis, & a laqueis mortis, vt aſſumpti de multitudine circunſtantium tribulationum, deuotiores ſancto nomini tuo cum voce laudationis pſallamus. Per dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum. ℟. Amen. Oremus.

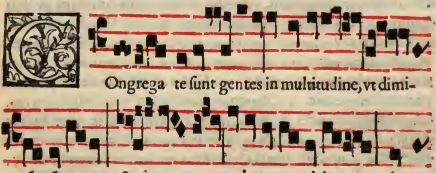
B Suſceptor omnium clementiſſime Deus: ne permittas delectari inimicos noſtros ſuper nos: ſed ita nos tua virtute corrobora, vt conuerſo planctu noſtro in gaudium, ſanctitatis tuæ memoriam iugiter excolamus. Per dominum noſtrum.

Poſtea dicatur miſſa de tribulatione. ſ. Salus populi. vt in Miſſali.

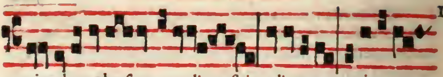
¶ De proceſſione tempore belli. Cap. 23.

Congregato clero & populo ad eccleſiam, incipiatur aña. Oremus. folio. 291. deinde cantetur aña. Exaudi nos. vt in 4. feria cinerem. fol. 227. Qua cum verſu & Gloria patri. cantata & repetita, cantetur litania ſicut in feſto ſancti Marci notatum eſt in litania maiori. & egrediatur proceſſio. Completo circuitu proceſſionis, redeuntes ad eccleſiam ipſa cantent Antiphonam.

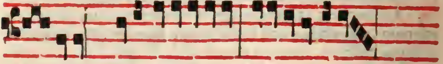
C

 mine

mine deus ad te ſunt o cu li no ſtri : adiuua nos, vt non pe- D

re a mus. p̃s Deus venerũt gẽtes. E v o v a e. p̃s.

Deus venerunt gentes in hęreditatem tuam : polluerunt templum ſanctum tuum: poſuerunt Ieruſalem ĩ pomorum custodiam. Poſuerunt morticinia ſeruorum tuorũ eſcas volatilibus cęli: carnes ſanctorum tuorũ beſtijs terrę. Effuderunt ſanguinem ipſorum tanquã aquam in circuitu Ieruſalẽ: & non erat qui ſepeliret. E Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris : ſubſannatio & illuſio his, qui in circuitu noſtro ſunt. Vſquequo dñe iraſceris in finem? accendetur velut ignis zelus tuus ? Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt: & in regna, quę nomen tuum non inuocauerunt. Quia comederunt Iacob : & locum eius deſolauerunt. Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum: cito anticipiẽt nos miſericordię tuę: quia pauperes facti ſumus nimis. Adiuua nos deus ſalutaris nr̃: & ꝑꝑ gloriam noĩs tui dñe libera nos, & ꝓpitius eſto peccatis noſtris ꝑꝑ nomen tuum. Ne forte dicant in gentibus, vbi eſt Deus eorum, & innoteſcat in nationibus coram oculis nr̃is. Vltio ſanguinis ſeruorum tuorum, qui effuſus eſt: ĩtroeat in cõſpectu tuo F gemitus cõpeditorum. Secundum magnitudinẽ brachij tui, poſſide filios mortificatorum. Et redde vicinis nr̃is ſeptuplum in ſinu eorum: improperium, quod exprobrauerunt tibi dñe. Nos autem, populus tuus & oues paſcuę tuę, confitebimur tibi in ſeculum. In generatione & gñationẽ, annunciabim⁹ laudem tuam. Gloria.

Repetatur añã: qua finita dicatur. Kyrie eleiſ. Chr̃e eleiſ. Kyrie ele. Pater nr̃. Et ne nos. ℣. Cõgregati ſunt inimici nr̃i contra nos. ℟. Cõtere fortitudinem illorum dñe. ℣. Eſto nobis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimicorũ. ℣. Muro tuo inexpugnabili circuncinge nos domine. ℟. Et armis tuę potẽtię ꝓtege nos deus noſter. ℣. Exaudiat dñs orationes noſtras, & reconcilietur nobis. ℟. Nec nos

deſerat

A deſerat in tpe malo. ℣. Diſperde ĩ virtute tua inimicos noſtros Domine. ℟. Et depone eos protector noſter. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oremus.

Oratio.

OMnipotens ſempiterne deus, à bellorum nos, q̃s, turbine fac quietos: quia bona nobis cuncta pręſtabis, ſi pacem dederis mentis & corporis. Per Chriſtum dominum. ℟. Amen. Oremus.

Oratio.

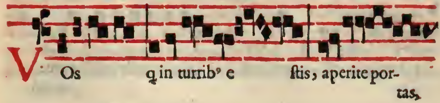
OMnipotens ęterne Deus, Chr̃iani noĩs inimicos virtute tuæ quæſumus, comprime maieſtatis: vt populus tuus & fideli integritate lętetur, & temporum tranquillitate ſemper exultet. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

B DEus, cui regnum eſt oĩum ſeculorum ſupplicationes noſtras clementer exaudi: & Chr̃ianorum regnum tibi ſubditũ protege: vt in tua virtute fidentes, & tibi placeant, & ſuper omnia regna pręcellant. Per Chriſtũ dñm noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus conditor mundi, ſub cuius arbitrio oĩum ſeculorũ ordo decurrit: adeſto propitius inuocationibus noſtris: & trãquillitatem pacis p̃ſentibus concede tpibus, vt in laudibus miſericordiæ tuæ inceſſabili exultatione lętemur, Per dñm noſtrũ. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Cantetur miſſa aſſignata in miſſali tpe belli.

¶ De proceſſione facienda p̱ victoria habita de inimicis. Ca. 24.

COngregato clero & populo in eccleſia, & ordinata proceſſione ſolenni, & feſtiua: proceſſio more ſolito incipiat procedere: & cãtores alta voce incipiãt hymnum.
C Te Deum laudamus. f. 239. & chorus ipſum p̱ſequat̃. Quo completo cantentur hymni ad propoſitum. videlicet. Ieſu noſtra redemptio. Ieſu ſaluator ſeculi. vt in feſto omnium ſctõrũ. Aue maris ſtel. hymni de angelis, & alij, vt videbitur, vſq; ad introitum eccleſię, vbi finienda eſt proceſſio. Et cum fuerint in eccleſia cantent ſequens ℟. Antiphonam, pſalmos, & orationes. ℟ium.

tas, dñs om ni po tens fecit vir tu tem. D

Et vi cto ri am de dit dei nimi cis no ſtris. ℣.

Lauda te dominũ deũ no ſtrũ: q̃ nõ deſer uit ſpe- E

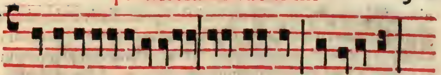
rãtes in ſe. Et victo ri am. Glo ri a. Et vi cto ri am.

Finita reſumptione poſt Gloria pat. incipiatur Antiphona. Benedictus. & tota dicatur ante pſalmos & poſt pſalmum. Antiphona

B Ene di ctus ſit dominus in vir tute ſu a, qui ad ni hi- F

lũ redegit ini micos noſtros: vt non de fi ci at laus

e ius de o re nominum. ps. Iubi la te de o oĩs terra:

A

pſalmũ dicite nomini eius: date glori am lau di eius.

totus dicatur cum Gloria Patri. Pſalmus.

IVbilate Deo oĩs terra: pſalmum dicite noĩ eius, date gloriam laudi eius. Dicite Deo, quã terribilia ſunt opera tua domine in multitudine virtutis tuę mentientur tibi inimici tui. Omnis terra adoret te & pſallat tibi: pſalmum dicat nomini tuo. Venite & videte opera Dei: terribilis in conſilijs ſuper filios hoĩum: Qui conuertit mare in aridam: in flumine pertranſibunt pede, ibi lętabimur in ip-
B ſo. Qui dominatur in virtute ſua: in ęternum oculi eius ſuper gentes reſpiciunt, qui exaſperant non exaltenĩ in ſemetipſis. Benedicite gentes Deum noſtrum: & auditam facite vocẽ laudis eius. Qui poſuit aĩam meam ad vitam: & nõ dedit in cõmotionẽ pedes meos. Qm̃ probaſti nos Deus: igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum. Induxiſti nos in laqueum: poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro, impoſuiſti homines ſuper capita nr̃a. Trãſiuimus per ignẽ & aquã: & eduxiſti nos in refrigerium. Introibo in domum tuam in holocauſtis: reddam tibi vota mea, quę diſtinxerunt labia mea. Et locutum eſt os meum in tribulatione mea. Holocauſta medullata offeram tibi cum incenſo arietum: offeram tibi boues cũ hircis. Venite, audite & narrabo oẽs qui timetis Deum: quanta fecit aĩę meę. Ad ipſum ore meo clamaui: & exultaui ſub lingua mea. Iniquita-
C tem ſi aſpexi in corde meo: nõ exaudiet dominus. Propterea exaudiuit Deus: & attendit voci deprecationis meę. Benedictus Deus: qui non amouit orationem meam, & miſericordiam ſuam a me.

Gloria pa. Repetita poſt pſal. Aña. dicatur. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſon. Pr̃ nr̃. Et ne nos. ℣. Benedicamus te dominum Deum regem cęl. Qm̃ abs te victoria & ſapientia. ℟. Domin⁹ Deus noſter non ſecundũ potentiã armorũ. ℟. Sed vt ſibi placet dat dignis victoriam. ℣. Confiteantur Domino miſericordię eius. ℟. Et mirabilia eius filijs hominum. ℣. Domine exau. ℟. Et clamor me⁹ ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cum ſpiri. Oremus.

DEus, cuius miſericordię non eſt numerus, & bonitatis infinitus

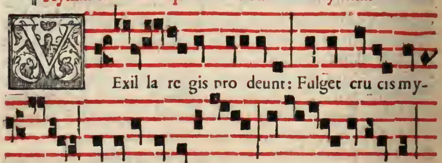
nitus eſt theſaurus, tuę pijſſimę maieſtati pro collatis nobis donis D
gratias agimus, tuam ſemper clementiam exorantes: vt qui te inuo
cantibus poſtulata concedis, eoſdem non deſerens ad prȩmia futu
ra diſponas. Per Chriſtum dominum noſtrum ℟. Amen. Oremus.

Oratio.

ORationũ noſtrarum petitionem cũ gratiarũ actionibus ſuſci-
pe dñe, q̄s, & prȩſta, vt quos exaudire, & incolumes ſeruare
dignatus es, ab omni in poſterum animę & corporis aduerſitate cu
ſtodias, vt ſemper in tuo ſeruitio & amore concreſcant. Per Chri-
ſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, qui neminem in te ſperantem nimiũ affligi permittis: ſed
pium p̃cibus p̃ſtas auditum, pro petitionibus noſtris votiſq;
ſuſceptis optatis, gr̃as agimus, & dona libam⁹, te pijſſime deprecã E
tes: vt per hęc tua bñficia, q̄ nobis conferre dignatus es, tuum ſem-
per magnificare nomen concedas. Per dñm. Bñdicamus domino.
℟. Deo gr̃as. Poſtea canteť miſſa ſecundum deuotionem ſacerdo-
tis cum orationibus beatę Marię virginis & btõrum apoſtolorũ Pe
tri & Pauli, & p̃roni illius ciuitatis vel terrę cum debita ſolennitate.

¶ Hymni cantandi in proceſſionibus. Hymnus.

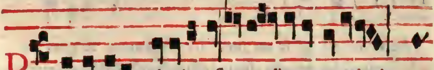

F

ſterium: Quo carne carnis cõditor Suſpẽſus eſt pa tibu lo.
Quo vulneratus inſuper, mucrone diro lanceę, Vt nos lauaret cri-
mine, manauit vnda ſanguine. Impleta ſunt quę concinit Da-
uid fidelis carmine: dicens, in nationibus regnauit a ligno deus.
Arbor decora & fulgida: ornata regis purpura: electa digno ſti-
pite, tam ſancta membra tangere. Beata cuius brachijs ſecli pepen
dit precium, ſtatera facta corporis: prędamq; tulit tartari. O crux
aue ſpes vnica: hoc paſſionis tempore, Auge pijs iuſtitiam: reiſque
dona veniam. Te ſumma Deus Trinitas, Collaudet oĩs ſpiritus:
Quos-

A Quos per crucis myſterium Saluas, rege per ſecula. Amen.

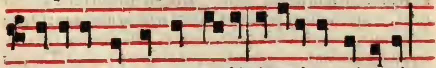
Hymnus.

P An ge lingua glo ri o ſi prę lium certa mi nis

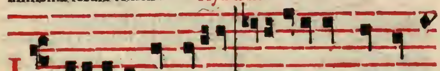
Et ſuper cru cis tro phę um dic triumphum no bi lem:

B

Qua li ter re dem ptor or bis im mola tus vi ce rit.

De parentis protoplaſti fraude facta condolens: quando pomi noxialis morte morſu coruit, ipſe lignum tunc notauit, damna ligni vt ſolueret. Hoc opus noſtræ ſalutis ordo depopoſcerat, multiformis proditoris ars vt artem falleret, & medelam ferret inde, hoſtis vnde læſerat. Quando venit ergo ſacri plenitudo temporis, miſſus eſt ab arce patris natus orbis conditor, ac de ventre virginali caro factus prodijt. Vagit infans inter arcta conditus pręſepia, membra pannis inuoluta virgo mater alligat, & manus pedeſq; & cru-

C ra, ſtricta cingit faſcia. Gloria & honor Deo, vſquequaque altiſſimo: Vna patri, filioque, inclyto paraclito, Cui laus eſt & poteſtas p immenſa ſecula. Amen. Hymnus.

L Vſtris ſex qui iam peractis, tem pus im plés cor-

poris, Se vo lente natus ad hoc, pa ſſio ni de ditus,

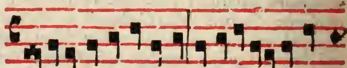
Agnus

 D

Agnus in cru ce le ua tur im mo landus ſti pite.

Hic acetum, fel, arundo, ſputa, claui, lancea: Mite corpus perforatur, ſanguis, vnda profluit: terra, pontus, aſtra, mundus, quo lauantur flumine. Crux fidelis inter omnes arbor vna nobilis: Nulla ſylua talem profert, fronde, flore, germine: Dulce lignum, dulces clauos, dulce pondus ſuſtinet. Flecte ramos arbor alta, tenſa laxa viſcera, Et rigor lenteſcat ille: quem dedit natiuitas: Vt superni membra regis miti tendas ſtipite. Sola digna tu fuiſti Ferre ſecli precium. Atque portum preparare, nauta mundo naufrago: Quem ſacer cruor perunxit Fuſus agni corpore. Gloria & honor Deo, vſquequaq; altiſſimo: Vna patri filioque, inclyto paraclito. Cui laus eſt & poteſtas per immenſa ſecula. Amen. E

¶In diebus dominicis poſt paſcha ad veſperas. Hymnus.

AD cęnam a gni, pro ui di Et ſtolis albis candi-

 F

di. Poſt tranſitũ maris rubri, Chriſto canamus principi.

Cuius corpus ſanctiſſimum, in ara crucis torridum, cruore eius roſeo guſtando viuimus Deo. Protecti paſchę veſpere à deuaſtante angelo: erepti de duriſſimo pharaonis imperio. Iam paſcha noſtrum Chriſtus eſt: qui immolatus agnus eſt ſynceritatis azyma, caro eius oblata eſt. O vere digna hoſtia, per quam fracta ſunt tartara, redempta plebs captiuata, reddita vitę pręmia. Conſurgit Chriſtus tumulo, victor redit de barathro: tyrannum trudens vinculo, & reſerans paradiſum. Queſumus author omnium, in hoc paſchali gaudio, ab omni mortis impetu tuum defende populum.

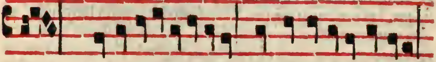
G loria

A Gloria tibi domine: qui ſurrexiſti à mortuis: cum patre & ſancto ſpiritu, in ſempiterna ſecula. Amen.

¶ Ab octaua paſchę vſq; ad Aſcenſionem ad laudes. Hymnus.

A V ro ra lu cis ru ti lat: Cę lum lau di bus in to-

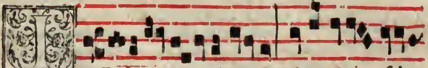
nat: Mūdus exultans iubilat: Gemens infernus vlulat.

B Cum rex ille fortiſſimus, mortis confractis viribus, pede conculcans tartara, ſoluit à pęna miſeros. Ille, qui clauſus lapide cuſtoditur ſub milite, triumphans pompa nobili, Surgit victor de funere. Solutis iam gemitibus, Et inferni doloribus: Quia ſurrexit Dominus, Reſplendens clamat angelus.

TRiſtes erant apoſtoli, de nece ſui Domini: quem pæna mortis crudeli Serui damnarunt impij. Sermone blādo angelus Prędixit mulieribus. In Galilęa Dominus videndus eſt quantocyus. Illę dum pergunt concitę, Apoſtolis hoc ducere, vidētes eum viuere, oſculantur pedes domini. Quo agnito diſcipuli, in Galilęam ꝓpere pergunt, videre faciem deſideratam domini. Claro paſchali gaudio, Sol mundo nitet radio Cum Chriſtū iam apoſtoli viſu cernunt

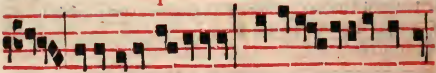
C corporeo. Oſtenſa ſibi vulnera, in Chr̄i carne fulgida, reſurrexiſſe dominum, Voce fatentur publica. Rex Chriſte clementiſſime, tu corda noſtra poſſide vt tibi laudes debitas reddamus omni tempore. Quęſumus author omnium, in hoc paſchali gaudio, ab omni mortis impetu tuum defende populum. Gloria tibi dn̄e. qui ſurrexiſti à mortuis, cū patre & ſancto ſpiritu, In ſempiterna ſęcula. Amē.

¶ In Aſcenſione Domini ad veſperas & laudes. Hymnus.

E ſu no ſtra re dem ptio: Amor & de ſiderium.

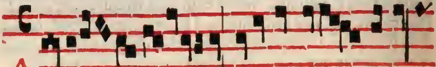
D

rium. Deus cre a tor omnium, Homo in fi ne tem porum.

Quę te vicit clementia, Vt ferres noſtra crimina: Crudelem morté patiens, Vt nos à morte tolleres? Inferni clauſtra penetrans, Tuos captiuos redimens, Victor triumpho nobili Ad dextram patris reſidens. Ipſa te cogat pietas, Vt mala noſtra ſuperes Parcendo, & voti compotes Nos tuo vultũ ſaties. Tu eſto noſtrum gaudium, Qui es futurus pręmium: S t noſtra in te gloria Per cuncta ſemper ſecula. Amen.

E

AE ter ne rex al tiſſime: Redēptor & fi de li um:

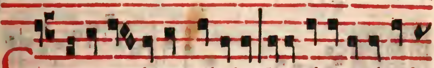
Quo mors ſo lu ta de pe rit: datur triumphos gra ti ę.

Scandens tribunal dexterę Patris, poteſtas omnium Collata Ieſu cęlitus, Quę non erat humanitus. Vt trina rerum machina, Cęleſtium, terreſtrium, Et infernorum condita. Flectant genu iam ſubdita. Tremunt videntes angeli, Verſa vice mortalium Culpat caro, purgat caro, Regnat Deus Dei caro. F

TV eſto noſtrum gaudium, Manens olympo pręditum, Mundi regis qui fabricam, Mundana vincens gaudia. Hinc te precantes quęſumus: Ignoſce culpis omnibus: Et corda ſurſum ſubleua Ad te ſuperna gratia. Vt cum repente cęperis Clarere nube iudicis, Pęnas repellas debitas, reddas coronas perditas. Tu eſto noſtrum gaudium, Qui es futurus præmium: ſit noſtra in te gloria Per cuncta ſemper ſecula. Gloria tibi domine, Qui ſcandis ſuper ſydera: Cum patre & ſancto ſpiritu, In ſempiterna ſecula. Amen. Hym.

Clara

A

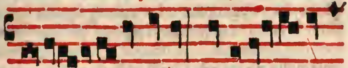
C La ra po lo rum cul mi na Lę ta mi ren tur lu mi-

na : Quę penetrat rex glo ri ę, Cum tri um pho vi cto ri ę.
Qui moriturus venerat, Perempta morte redeat, Victor ad aſtra nobilis, Raptis gehennę ſpolijs. Accliuis vt erigeret, Venditus vt redimeret, ſpretis errantem paſcuis. Quem reportat ſcapulis. Iam caro lutum deſpice, Cęlum tellus ingredere: Nam membris via ſternitur, Qua caput ire cernitur. Ieſu decus angelicum, Dulcedo, deſiderium, Et nos totis viſceribus Fac te ambire, quęſumus. Da nobis in te viuere, Ad te cor noſtrum dirige: Accendat noſtra pectora Tu° amor in ſecula. Gloria tibi Domine: Qui ſcandis.

B

¶ In feſto Pentecoſtes ad veſperas. Hymnus.

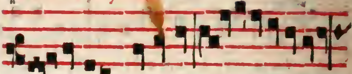
VEni cre a tor ſpi ri tus : Mentes tu o rum vi-

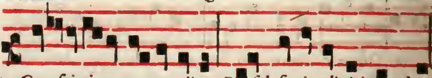
C

ſi ta : Imple ſu per na gra ti a : Quę tu cre a ſti pe cto ra.
Qui paraclitus diceris, Donum dei altiſſimi, fons viuus, ignis, charitas, Et ſpiritalis vnctio. Tu ſeptiformis munere, dextrę dei tu digitus, Tu rite promiſſum patris ſermone ditans guttura. Accende lumen ſenſibus: Infunde amorem cordibus: Infirma noſtra corporis, Virtute firmans perpetim. Hoſtem repellas longius, pacemque dones protinus: Ductore ſic te pręuio Vitemus omne noxium. Per te ſciamus da patrem, Noſcamus atque filium: Te vtriuſq; ſpiritū Credamus omni tempore. Gloria patri domino, Natoq;, qui à mortuis Surrexit, ac paraclito, In ſeculorum ſęcula. Amen.

¶ Ad laudes, Hymnus. D

BEa ta nobis gau di a An ni reduxit or bi ta:

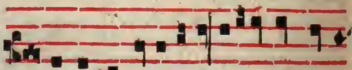

Cum ſpi ri tus pa ra cli tus Re ful ſit in di ſci pu los.

Ignis vibrante lumine linguę figuram detulit: verbis vt eſſent proflui,& charitate feruidi. Linguis loquuntur omnium, turbę pauēt gentilium: muſto madere deputant, quos ſpiritus repleuerat. Patra E
ta ſunt hęc myſtice, paſchę peracto tempore: ſacro dierum numero, quo lege fit remiſſio. Te nunc, Deus pijſſime, vultu precamur cernuo, prolapſa nobis cęlitus largire dona ſpiritus.

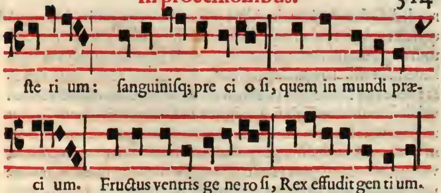
IAm Chriſtus aſtra aſcenderat, reuerſus vnde venerat, promiſſum patris munere ſanctum daturꝰ ſpiritum. Solennis vrgebat, dies, quo myſtico ſeptemplici orbis volutus ſepties, ſignat beata tempora. Dum hora cunctis tertia repente mundus intonat: orantibꝰ apoſtolis, Deum veniſſe nunciat. De patris ergo lumine decorus ignis miſſus eſt: qui fida Chriſti pectora calore verbi compleat.

IMpleta gaudent viſcera, afflata ſancto ſpiritu voces diuerſas intonant, fantur Dei magnalia. Ex omni gente cogniti, gręcis, latinis, barbaris, cunctiſq; admirantibus, linguis loquunt̄ oīum. Iudęa tūc incredula, veſana toruo ſpū, ructare muſti crapulā alumnos F
Chrī concrepat. Sed ſignis & virtutibus Occurrit, & docet Petrus, falſa profari perfidos Iohele teſte comprobans. Dudum ſacrata pectora tua repleſti gratia: dimitte nunc peccamina, & da qeta tēpore. Gloria patri dn̄o, natoq; qui a mortuis ſurrexit, ac paraclito, in ſeculorum ſecula. Amen. ¶Hymni de ſacratiſſimo ſacramento.

PAn ge lin gua glo ri o ſi cor po ris myſterium:

A

Nobis datus nobis natus, ex intacta virgine: & in mundo conuerſatus, ſparſo verbi ſemine: ſui moras incolatus miro clauſit ordine In ſupremę nocte cęnę recumbens cum fratribus, obſeruata lege
B plene cibis in legalibus, cibum turbę duodenę ſedat ſuis manibus. Verbum caro panem verum, verbo carnem efficit, fitque ſanguis Chriſti merum, etſi ſenſus deficit: ad firmandum cor ſyncerum, ſola fides ſufficit. Tantum ergo ſacramentum veneremur cernui: Et antiquum documentum nouo cedat ritui, pręſtet fides ſupplementum ſenſuum defectui. Genitori genitoq; laus, & iubilatio, ſalus, honor, virtus quoque ſit, & benedictio, procedenti ab vtroq; compar ſit laudatio. Amen. Hymnus.

C

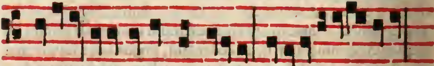

Noctis recolitur cęna nouiſſima, qua Chrs creditur agnum & azy-

ma dediſſe fratrib⁹,iuxta legitima priſcis īdulta patribus. Poſt agnū D
typicū,expletis epulis corp⁹ dñicū datū diſcipulis,ſic totū oībus, qđ
totū ſingulis,eius fatemur manib⁹. D edit fragilibus corporis fercu
lū:dedit & trib⁹ ſanguinis poculum, dicēs accipite qđ trado vaſcu-
lū : oēs ex eo bibite. S ic ſacrificiū iſtud īſtituit, cuius officiū cōmitti
voluit ſolis p̄sbyteri,qbus ſic cōgruit,vt ſumāt & dēt cęteris. P anis
angelicus fit panis hoīum, dat, panis cęlicus figuris terminū : o res
mirabilis,māducat dñm paup̄, ſeruus,& humilis. T e ſumma deitas,
vnaq; poſcimus,ſic nos tu viſita,ſicut te colimus:p tuas ſemitas duc
nos quo tēdimus Ad lucem,quā inhabitas. Amen. Hymnus.

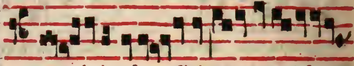

V Erbum ſuper nnm pro di ens, Nec patris lin quens E

dexteram:Ad o pus ſu um e xi ens,Venit ad vi tę veſperam.
I n mortem a diſcipulo ſuis tradendus ęmulis,prius in vitę ferculo ſe
tradidit diſcipulis. Q uibus ſub bina ſpecie carnem dedit & ſangui-
nem:vt duplicis ſubſtantię totum cibaret hominem. S e naſcens de
dit ſocium,conueſcens in ędulium:ſe moriens in preciū,ſe regnans
dat in p̄miū. O ſalutaris hoſtia,q̄ cęli pandis oſtium: bella premunt
hoſtilia,da robur, fer auxilium. V ni trinoq; dño ſit ſempiterna glo-
ria. Qui vitam ſine termino Nobis donet in patria, Amen. E

¶ In Natiuitate ſctī Ioannis Baptiſtę, ad veſperas. Hymnus.

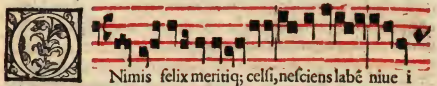
V T queāt laxis reſonare fibris Mira geſtorū famu-

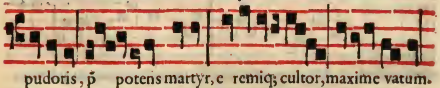

li tu orū, Sol ue polluti labi i re a tum Scē Io an nes,
Nuncius

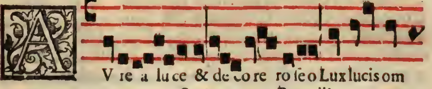
A Nuncius celſo veniẽs olympo, Te pr̃i magnum fore naſciturũ, No-
mẽ, & vitę ſeriẽ gerendę Ordine ꝓmit. Ille ꝓmiſſi dubius ſuperni
Perdidit prõptę modulos loq̃lę. Sed reformaſti genitus perẽptę Or-
gana vocis. Ventris obſtruſo recubans cubiculi Senſeras regẽ tha-
lamo manentẽ. Hinc parens nati meritis vterq; Abdita pandit.

ANtra deſerti teneris ſub annis, ciuium turmas fugiens, petiſti:
Ne leui ſaltem maculare vitam Famine poſſes. Prębuit hir-
tum tegumen camelus Artubus ſacris, ſtrophium bidentes: Cui la-
tex hauſtrum, ſociata paſtum Mella locuſtis. Cęteri tm̃ cecinere va
tum corde pręſago iubar affuturum: tu quidem mundi ſcelus auferẽ
tẽ indice prodis. Non fuit vaſti ſpatium per orbis ſanctior quiſquã
genitus Ioanne: qui nefas ſecli meruit lauantem tingere lymphis.
Gloria pr̃i, genitęq; proli: & tibi cõpar vtriuſq; ſemp ſpiritus alme
B Deus vnus, omni tempore ſecli. Amen. ¶ Ad laudes hymnus.

Serta ter denis alios coronant aucta crementis, duplicata quoſdã:
trina centeno duplicata fructum te ſacer ornant. Hinc potens no-
C ſtri meritis opimis pectoris duros lapides repelle, aſperum pla-
nans iter: & reflexos Dirige calles. Vt pius mundi ſator & redem-
ptor mẽtibus pulſa liuione puris, ritẽ dignetur veniens ſacratos po-
nere greſſus. Laudibus ciues celebrãt ſuperni, Te Deus ſimplex, pa
riterquẽ trine: ſupplices at nos veniam precamur: Parce redemptis.
Amen. ¶ De ſanctis apoſtolis Petro & Paulo. Hymnus.

D

Ianitor cęli, doctor orbis pariter, Iudices ſeculi, vera mundi lumina, Per crucem alter, alter enſe triumphans, Vitę ſenatum laureati poſſident.

O Felix Roma, quę tantorum principum Es purpurata precioſo ſanguine: Non laude tua, ſed ipſorum meritis Excellis omnem mundi pulchritudinem. Sit trinitati ſempiterna gloria, Honor, poteſtas, atque iubilatio: In vnitate cui manet imperium, Ex tunc & modo per ęterna ſecula. Amen. E

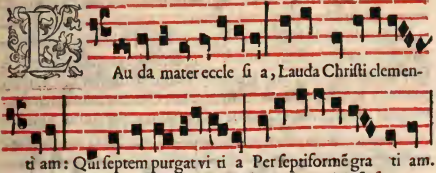
¶ Ad laudes hymnus.

Doctor egregie Paule mores inſtrue, Et mẽte polum nos transferre ſatage: Donec perfectum largiatur plenius, Euacuato quod ex parte gerimus. Sit trinitati ſempiterna gloria, Honor, poteſtas, atque iubilatio: In vnitate cui manet imperium, ex tunc & modo ꝑ

A ęterna ſęcula. Amen.

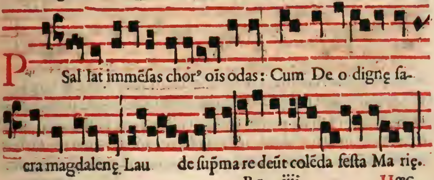
¶Hymni de beata Maria Magdalena.

M aria ſoror Lazari. Quæ tot commiſit crimina, Ab ipſa fauce tar-
B tari Redit ad vitæ limina. P oſt Fluxę carnis ſcandala, Fit ex lebete phiala, In vas translata gloriæ, De vaſe contumeliæ. Aegra currit ad medicum, vas ferens aromaticum: Et a morbo multiplici Verbo curatur medici. S urgentem cum victoria Ieſum videt ab inferis. Prima meretur gaudia: Quę plus ardebat cæteris. V ni Deo ſit gloria, pro multiformi gratia: Qui culpas & ſupplicia remittit, & dat prēmia. Amen.

¶Hymnus ſequens cantatur in eodem tono.

A Eterni patris vnice, Nos pio vultu reſpice: Qui Magdalenam hodie Vocas ad thronum glorię. I n theſauro repoſita Regis eſt drachma perdita: Gēmaq; lucet inclyta De luto luci reddita. I eſu dulce refugium, Spes vna pęnitētiū, Per peccatricis meritū, Peccati ſolue debitū. P ia mater & humilis, Naturæ memor fragilis, In
C huiꝰ vitæ fluctibꝰ, Nos rege tuis ꝑcibus. V ni deo ſit gloria, Pro multiformi gr̄a: Qui culpas & ſupplicia Remittit, & dat p̄mia. Amen.

Hæc pedes Ieſu lachrymis rigauit: Terſit & proni capitis capillis, D
vertici & Chriſti veneranda fudit hæc alabaſtrum. Extat hęc multum mulier beata: Quę caput regis manibus perunxit: Quęque diuinum ſitienter hauſit Pectore verbum. Morte ſurgentem cito prima vidit: Nec locum liquit lachrymans ſepulchri: Donec agnouit rediſſe Chriſtum pleniter orbi. Lapſibus vitę veniam peccare A Deo ſumma pietate clara: Quo frui tecum mereamur agri Luce p̄ ęuum. Gloriam patri reſonemus omnes, Gloriam nato canat omnis ordo: flamini ſancto pia vox reſultet, omne per ęuum. Amen.

E

Honor, decus, imperium ſit trinitati vnicæ: patri, nato, paraclito: per infinita ſecula. Amen.

¶Hymnus de beata virgine Maria.

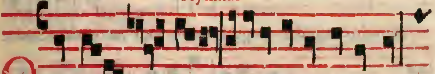

F

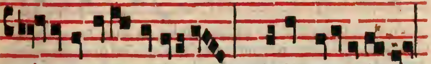
Sumens illud aue Gabrielis ore funda nos in pace, mutans Euę nomen. Solue vincla reis profer lumen cæcis mala noſtra pelle bona cuncta poſce. Monſtra te eſſe matrem: ſumat per te preces, qui p̄ nobis natus tulit eſſe tuus. Virgo ſingularis, inter omnes mitis, nos culpis ſolutos mites fac, & caſtos. Vitam præſta puram: iter para tutum:

A tutum: vt vidētes Ieſum ſemper colletemur. S it laus Deo patri: ſum mo Chriſto decus, ſpiritui ſancto, tribus honor vnus. Amen.

Hymnus.

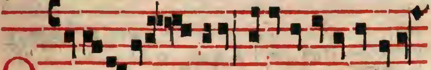

Q Vem terra pontus ę tera colunt a dorāt præ di cant:

trinam regentem machinā Clauſtrū Mari æ baiulat.

B C ui luna ſol, & omnia deſeruiunt per tempora: perfuſa cæli gratia Geſtant puellę viſcera. B eata mater, munere cuius, ſupernus artifex mundum pugillo continens, ventris ſub arca clauſus eſt. B eata cæli nuncio, fecunda ſancto ſpiritu: deſideratus gentibus cuius per aluum fuſus eſt. G loria tibi domine.

O Glo ri oſa do mi na, Ex cel ſa ſu per ſy dera:

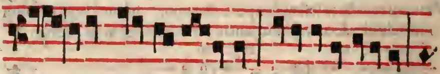
C Qui te cre a uit proui de, Lactaſti ſa cro v be re.

Q uod Eua triſtis abſtulit, tu reddis almo germine: intrent vt aſtra flebiles, cæli feneſtra facta es. T u regis alti ianua, & porta lucis fulgida: vitam datam per virginem G entes redemptæ plaudite. G loria tibi.

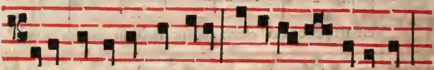
¶In feſto ſancti Michaelis ad veſperas. Hymnus.

T I bi Chriſte, ſplendor patris, vi ta, vir tus cordium,

 D

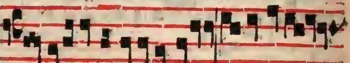
dium, In conſpeƈtu an ge lo rum, votis vo ce pſallimus:

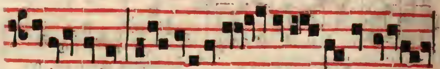
Al ter nan tes con cre pando, melos da mus vo ci bus.

Collaudamus venerantes omnes cæli milites: Sed præcipue primatem cæleſtis exercitus, Michaelem in virtute conterentem zabulon. Quo cuſtode procul pelle, Rex Chriſte pijſſime, omne nefas inimici: mundo corde, & opere paradiſo redde tuo nos ſola clemẽtia. E Gloriam patri melodis perſonemus vocibus: gloriam Chriſto canamus, gloriam paraclyto: Qui trinus & vnus deus extat ante ſecula. Amen.

Ad laudes hymnus.

CHriſte ſctõrum decꝰ angelorũ: Rector humani ge-

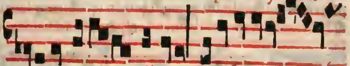
 F

neris & author: Nobis ę ternũ tribue benignus ſcãdere cęlũ.

Angelum pacis Michael ad iſtam cælitus mitti rogitamus aulam: Nobis vt crebro veniente creſcant, proſpera cuncta. Angelus fortis Gabriel, vt hoſtem pellat antiquum, volitet ab alto, ſępius templum veniens ad iſtud Viſere noſtrum. Angelum nobis medicum ſalutis Mitte de cælis Raphael, vt omnes ſanet ęgrotos, pariterque noſtros dirigat actus. Hinc Dei noſtri genitrix Maria, totus & nobis chorus angelorum ſemper aſſiſtat, ſimul & beata concio tota. Præſtet hoc nobis deitas beata patris ac nati, pariterque ſancti ſpiritus, cuius reboat in omni gloria mundo. Amen.

¶In

A ¶ In feſtiuitate omnium Sanctorum. Ad Veſperas. Hymnus.

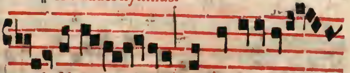
C Hri ſte redẽptor omnium, Cõſerua tuos fa mu-

los, Be a tę ſemper virginis Placatus ſan ctis pre ci bus.

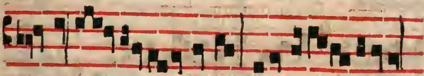
Beata quoque agmina Cæleſtium ſpirituum Præterita, præſentia, Futura mala pellite. Vates æterni iudicis, Apoſtolique Domini,
B Suppliciter expoſcimus, Saluari veſtris precibus. Martyres Dei inclyti, Confeſſoreſque lucidi, Veſtris orationibus Nos ferte in cæleſtibus. Chori ſanctarum virginum, Monachorumque omnium, Simul cum ſanctis omnibus, Cõſortes Chriſti facite. Gentem auferte perfidam Credentium de finibus: Vt Chriſto laudes debitas Perſoluamus alacriter. Gloria patri ingenito, Eiuſque vnigenito, Vna cum ſancto ſpiritu, In ſempiterna ſecula Amen.

¶ Ad laudes hymnus.

T E lu ſal ua tor ſe culi, Redemptis ope ſub-

C

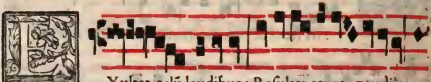

ue ni: Et pi a de i ge ni trix, Sa lutem po ſce miſe ris.

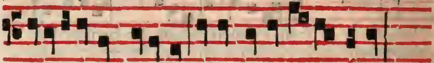
Cætus oẽs angelici, Patriarcharum cunei, Et prophetarum merita Nobis pcẽt veniam. Baptiſta Chr̃i preuius, Et clauiger æthereus, Cum cæteris apl̃is, Nos ſoluant nexu criminis. Chorus ſacratus martyrum, Confeſſio ſacerdotum, Et virginalis caſtitas Nos a pc̃is abluant. Monachorum ſuffragia, Oẽſq; ciues cælici, Annuant votis ſuppli-

ſupplicum. Et vitę poſcant p̄miū. Laus, honor, virtus, gloria Deo patri & filio: ſancto ſimul paraclito, In ſeculorum ſecula. Amen. D

¶ In Natalitijs apoſtolorum ad veſperas & ad laudes. Hymnus.

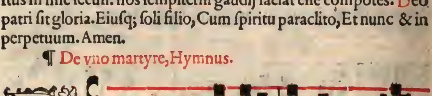
Xultet cęlū laudibus: Reſultet ter ra gaudijs:

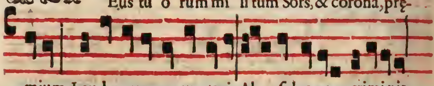
A poſto lo rum glo riam Sa cra ca nunt ſo len ni a. E

Vos ſecli iuſti iudices, Et vera mundi lumina, Votis pręcamur cordium, Audite preces ſupplicum. Qui cęlum verbo clauditis: ſeraſque eius ſoluitis: nos à peccatis omnibus ſoluite iuſſu quęſumus. Quorum pręcepto ſubditur, ſalꝰ, & languor omnium, ſanate ęgros moribus, nos reddentes virtutibus. Vt cum iudex aduenerit Chriſtus in fine ſeculi: nos ſempiterni gaudij faciat eſſe compotes. Deo patri ſit gloria. Eiuſq; ſoli filio, Cum ſpiritu paraclito, Et nunc & in perpetuum. Amen.

¶ De vno martyre, Hymnus.

Eus tu o rum mi li tum Sors, & corona, prę- F

mium, Laudes canentes martyris Ab ſolue nexu crimi nis.

Hic nempe mundi gaudia, Et blandimenta noxia Caduca rite deputans, Peruenit ad cęleſtia. Pęnas cucurrit fortiter, Et ſuſtulit viriliter pro te effundens ſanguinem, ęterna dona poſſidet. Ob hoc precatu ſupplici te poſcimus pijſſime: In hoc triumpho martyris, Dimitte noxam ſeruulis. Laus & perennnis gloria

Deo

A Deo patri, & filio: Sancto ſimul paraclito, In ſeculorũ ſecula. Amẽ.

¶ Ad laudes, Hymnus.

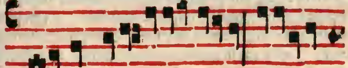

M Ar tyr De i qui v ni cum Patris ſequẽdo fi li ũ,

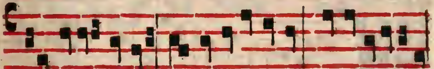
Victis triumphas ho ſti bus, Vi ctor fruens cę le ſti bus.

B Tui precatus munere, Noſtrum reatum dilue, Arcens mali contagium, vitę remouẽs tedium. Soluta ſunt iam vincula tui ſacrati corporis: Nos ſolue vinclis ſeculi, amore filij dei. Deo patri ſit gloria, eiuſq; ſoli filio, Cum ſpiritu paraclito, Et nunc & in perpetuum. Amen. ¶De pluribus martyribus ad veſperas hymnus.

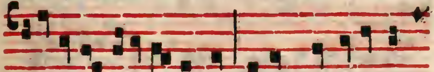

S Anctorum meritis inclyta gaudi a Pãgamus ſo-

C

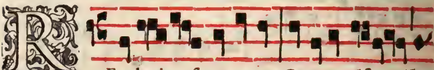

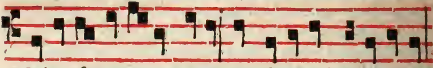
ci i, geſtaq; for ti a: Nam gli ſcit a nimus, pro merecã tibus

Vi cto rum genus o ptimum. Hi ſunt, quos re ti nens mundus inhorruit: Ipſum nam ſterili flore peraridum Spreuere penitus: teque ſecuti ſunt, Rex Chriſte bone cęlitus. Hi pro te furias, atque ferocia Calcarunt hominum ſęuaque verbera: Ceſſit his lacerans fortiter vngula: Nec carpſit penetralia. Cęduntur gladij

gladijs more bidentium, Non murmur reſonat, non quęrimonia, D
ſed corde tacito mens bene conſcia Conſeruat patientiam. Quæ vox, quę poterit lingua retexere, Quę tu martyribus munera præparas? Rubri nam fluido ſanguine, laureis Ditantur bene fulgidis. Te ſumma deitas, vnaq; poſcimus, Vt culpas abluas, noxia ſubtrahas, Des pacem famulis, nos quoque gloriam Per cuncta tibi ſecula. Amen. ¶ De pluribus martyribus ad laudes. Hymnus.

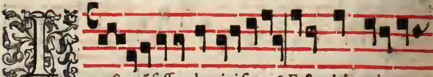

E

Aurem benignam protinus Appone noſtris vocibus: trophęa ſacra pangimus, ignoſce quod deliquimus. Tu vincis in martyrib⁹, parcendo confeſſoribus, tu vince noſtra crimina, donando indulgẽtiam. Deo patri ſit gloria, eiuſque ſoli filio, cum ſpiritu paraclito, & nunc & in perpetuum. Amen.

¶ In Natalitijs vnius confeſſoris ad veſperas. Hymnus

F

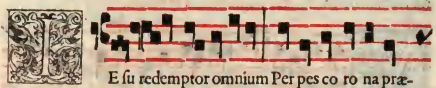

Qui pius, prudens, humilis, pudicus, ſobrius, caſtus fuit, & qet⁹, vita dum pręſens vegetauit eius corporis artus. Ad ſacrum cuius tu mulum frequenter mẽbra lãguentum modo ſanitati Quolibet mor

bo

A bo fuerint grauata, reſtituuntur. V nde nunc noſter chorus, in hono re ipſius hymnum, canit hunc libenter: vt pijs eius meritis iuuemur oē per ęuum. S it ſalus illi, decus, atq; virtus: qui ſupra cęli reſidens cacumē, totius mundi machinam gubernat, trinus & vnus. Amen.

¶ In natalitijs vnius confeſſoris pontificis ad laudes. Hymnus.

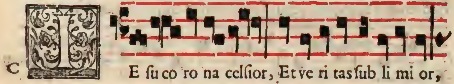

B

T ui ſacri qua nominis confeſſor almus claruit: huius celebrat annua deuota plebs ſolennia. Q ui rite mundi gaudia huius caduca reſpuens, cum angelis cęleſtibus lętus potitur pręmijs. H uius benign' annue nobis ſequi veſtigia: huius precatu, ſeruulis Dimitte noxam criminis. S it Chriſte rex pijſſime, tibi, patriq; gloria. Cũ ſpiritu paraclito. Et nunc & in perpetuum. Amen.

¶ In Natalitijs vnius confeſſoris ad laudes. Hymnus.

C

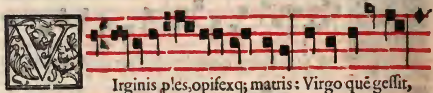

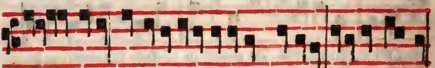
D a ſupplicanti cætui, obtentu huius optimi, remiſſionem criminum, Rumpendo nexum vinculi. A nni recurſo tempore, Dies illuxit lumine: quo ſanctus hic de corpore Polum migrauit prępotens. H ic vana terrę gaudia, Et luculenta prędia Polluta ſorde deputans, Ouans tenet cæleſtia. T e Chriſte rex pijſſime, hic

confi-

confitendo iugiter, calcauit hoſtem fortiter, ſuperbum ac ſatellitẽ. D
V irtutum actu, & fide, Confeſſionis ordine. Ieiuna membra deferens, dapes ſupernas obtinet. P roinde rex piiſſimę, precamur omnes ſupplices: vt huius almi gratia. Nobis remittas debita. G loria patri dño, Gloria vnigenito, Vna cum ſancto ſpiritu, In ſempiterna ſecula. Amen. ¶ De virginibus Hymnus.

Irginis ꝓles, opifexq; matris: Virgo quę geſſit,

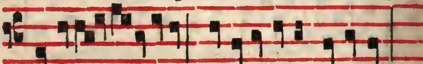
E

peperitq; virgo: Virginis feſtũ canimꝰ, trophęũ accipe votum. H ęc tua virgo duplici beata Sorte, dum geſtit fragilem domare corporis ſexum, domuit cruentum corpore ſeclum. V nde nec mortẽ, nec amica mortis ſęua pęnarum genera paueſcens, ſanguine fuſo meruit ſecreta Scandere cęli. H uius obtentu, deus alme noſtris Parce iam culpis, vitia remittens: Quo tibi puri reſonemus almũ pectoris hymnũ. G loria prĩ, genitęq; ꝓli, Et tibi compar vtriuſque ſemper Spũs alme, deus vnus, omni Tempore ſecli. Amen.

F

I E ſu co ro na virgi num: Quẽ mater il la con ce pit,

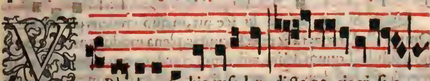

Quę ſo la virgo pe pe rit: Hæc vota clemens ac ci pe.

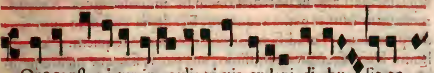
Q ui paſcis inter lilia, ſeptus choreis virginum, ſponſus decorus gloria, ſponſiſq; reddes premia. Q uocumq; pergis, virgines ſequuntur, atq; laudibus poſt te canentes curſitant: hymnoſq; dulces perſonant. T e deprecamur largius: noſtris adauge ſenſibus, neſcire

A proſus omnia corruptionis vulnera. Laus, honor, virtus, gloria, Deo patri, & filio, ſancto ſimul paraclito In ſæculorũ ſecula. Amẽ.

¶ In dedicatione eccleſię ad veſpas, & ad nocturnum. Hymnus.

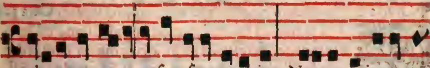

V Rbs be a ta hie ruſa lem, dicta pa cis vi ſi o,

Que conſtru i tur in cælis vi uis ex lapi di bus, Et an-

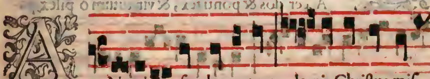
B

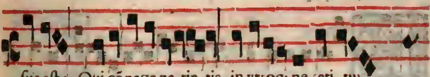
gelis co ro na ta vt ſponſa ta comi te. Noua ve ni ens e cęlo nuptiali thalamo, prępara ta, vt ſponſata copuletur Domino: Plateæ & muri eius ex auro puriſſimo. Portę nitent margaritis, adytis patentibus: Et virtute meritorum illuc introducitur omnis, qui ob Chriſti nomen hic in mundo premitur. Tunſionibus, pſſuris expoliti lapides ſuis coaptantur locis, per manum artificis, diſponuntur permanſuri, ſacris ędificijs. Gloria & honor Deo, vſquequaque altiſſimo: vna patri, filioq; inclyto paraclito: cui laus eſt & poteſtas per immenſa ſecula. Amen.

C

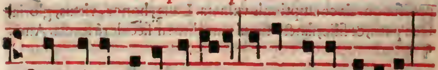
¶ Ad laudes hymnus.

A Ngu la ris fundamentum la pis Chriſtus miſ-

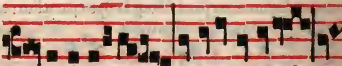
ſus eſt: Qui cõpage pa rie tis in vtroq; ne cti tur.

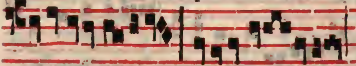
Quem Si on ſan cta ſu ſce pit, in quo credens per manet. Omnis illa Deo ſacra & dilecta ciuitas, plena modulis in laude & canore iubilo Trinum deum, vnicumq; cum fauore prędicat. Hoc in templo ſumme deus exoratus adueni: Et clemẽti bonitate precum vota ſuſcipe: Largam benedictionem hic infunde iugiter. Hic promereantur omnes petita acquirere, Et adepta poſſidere cum ſanctis perenniter, Paradiſum introire tranſlati in requiem. Gloria & honor Deo vſquequoq; altiſſimo, vna patri, filioque inclito paraclito: Cui laus eſt & poteſtas per immenſa ſecula. Amen. D

¶ Ordo ad recipiendum ꝓceſſionaliter p̃latum, vel legatũ. Ca. 25. E

CVm p̃latus vel legatus aliquod oppidũ iſigne eſt igreſſurus, proceſſio cleri ex more loci ordinata cum cruce ꝓcedit illi obuiã extra portã oppidi, Et cum legatus ſiue p̃latus aduenerit, prelatus eius loci: ſiue primam dignitatem habens, indutus ſuperpelliceo & pluuiali p̃cioſo, offert venienti crucem oſculandam: quam legatus, ſeu prelatus ex equo, vel ſi maluerit deſcendens in terram ſuper tapetem ſtratum, genuflexus deuote oſculatur. Tum ſi intrans eſt ep̃s, vel maior, aut presbyter, vel ep̃s cardinalis, cantores incipiunt & proſequuntur añam.

SAcer dos & ponti fex, & vir tutum o pifex, pa- F

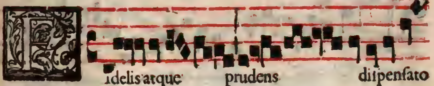
ſtor bone in populo o ra pro nobis dominũ. Vel dicat ℟.

ECce ſa cerdos magnus, q in di e bus ſuis pla-

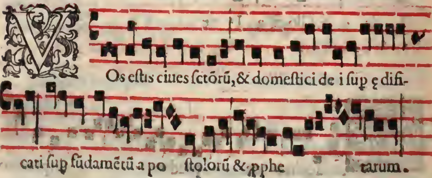

Si vero legatus recipiendus, ſit diaconus cardinalis, cantatur reſponſorium ſequens.

Si autem duo, vel plures reciperentur Legati, etiam ſi non eſſent Epiſcopi, vel presbyteri Cardinales, cantent antiphonam. F

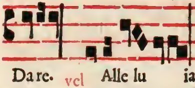

A Poſtea dicatur reſponſorium.

 D

In porta aũt oppidi cõſueuerũt primiores illi⁹ obuiare legato, vel p̄lato primo intranti, ac illũ benigne ſuſcipere, & aſſociare, ac baldachinũ ſup E eum deferre. Incepta aña, ꝓceſſio, q̄ locum habere debet ĩmediate añ crucẽ p̄lati, ordine ſuo ꝓgredit: & cãtant poſt dictas añas ſeu rñſoria, alia cãtica, vel hymni: prout magis pla ce bit: vſq; ad eccleſiã principalem loci. Equitantes vero oẽs equitare debẽt ante ꝓceſſionẽ. Togati vero debent legatũ, ſeu prȩlatũ ſequi. Cum aũ t p̄latus ſeu legatus deſcẽderit, & intrauerit portã principalis eccleſię, p̄latus eccleſię, ſeu maiorẽ dignitatẽ habens, indutus, vt ſupra, detecto capite, offert illi aſperſoriũ cũ aqua benedicta: q̃ p̄latos ſeu legatus accipiẽs aſpergit primo ſeipſum deinde alios. Tum idem prȩlatus eccleſię, ſeu primam dignitatem habens offert ei nauiculam, aliquo alio ſacerdotes ſuper pelliceo induto thuribulum porrigente, & legatus ſeu prȩlatus imponit incenſum; & ſtatim p̄latus eccleſię ſeu ali⁹ dignior incenſat ipſum p̄latum, ſeu F legatum ſtantem cum capite detecto more cõſueto. Deinde procedũt ad altare maius eccleſiæ: & ibi ſuper fald'ſtorio ante infimũ gradum altaris parato procumbit & orat prælatus ſeu legatus. Interim vero p̄latus eccleſię, ſeu dignitatem maiorem habens ſtans in cornu epiſtolæ altaris verſus ad orantem detecto capite dicit ℣. **Propterea noſter aſpice deus,** ℟. **Et reſpice in faciem Chr̃i tui.** Cum omnibus ſubſequentibus ſi receptus ſit prælatus, aut legatus, epiſcopus, vel præsbyter cardinalis. Si vero ſit diacon⁹ cardinalis omiſſo ℣. precedente: dicitur ſeq̃uens tantum ℣. **Saluum fac ſeruum tuum domine.** **Deus meus ſperantem in te.** ℣. **Mitte ei domine auxilium**

A auxilium de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicos in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiternæ deus, qui facis mirabilia magna ſolus, prætende ſuper hunc famulum tuum, & cunctas congregationes illi conmiſſas, ſpiritum gratiæ ſalutaris: & vt in veritate tibi complaceat, ꝑpetuū ei rorē tuæ benedictionis infunde. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. His dictis, cantores cātant aliquam añam eis magis placentem, de ſancto patrono eccleſię, cum verſiculo de eodem ſancto. Et cum dr̄ verſiculus, ſurgit prȩlatus, vel legatus, aſcendit ad altare, oſculatur illud in medio, procedit ad B cornu epiſtolę, vbi ſtans ad ipſum altare verſus cātat orōnem de dicto ſcō: deinde ad medium altaris reuertitur, vbi ſtās dat benedctionem ſolennē populo, dicens. Sit nomē dñi bn̄dictum &c. Qua data facit promulgari per vnum ex ſuis, ſiue ex beneficiatis eccleſiæ indulgentias, quas ipſe præſentibus concedit: deinde ꝑlatus eccleſiæ & alij, dimiſſis paramentis, aſſociant illum vſq; ad diuerſorium ſuum

¶Ordo ad recipiendum Epiſcopum nouiter creatum. Cap. 26.

CVm vero nouus prælatus primo ad oppidum aliquod ſuæ dioceſis veniens recipitur, loco orationis prȩdictę ſcilicet Omnipotens ſempiterne Deus, qui facis mira. dicitur ſequens. Oratio.

DEus omnium fidelium paſtor & rector: famulum tuum. N. quem eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, propiti⁹ reſpice: da ei, quȩ C ſumus, verbo & exemplo quibus prȩeſt proficere: vt ad vitam vna cum grege ſibi credito perueniat ſempiternam. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶Ordo qualiter recipi debeat epiſcopus, quando venit ad viſitandas parochias. Cap. 27.

POntifex viſitaturus parochias ſuas cum ad oppida ſuę dioceſis peruenerit recipitur proceſſionaliter eo ordine prout ſupra in receptione prȩlati, ſeu legati dictū eſt, hoc ſolo dempto quod loco orationis. Oꝑs ſempiterne deus, qui facis mirabilia magna &c. ſeu Deus omniū fideliū paſtor & re. ipſo ꝑlato añ altare in faldiſtorio genuaflectente, dr̄ ſequens oratio.

DEus humilium viſitator, qui eos paterna dilectione conſola- D
ris p̄tēde ſocietati noſtrę gratiā tuā: vt p eos, in q̄bus habitas,
tuū in nobis ſentiamus aduentū. Per Chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amen.
Qua finita, pōtifex ſurgit, aſcendit ad altare maius, oſculatur illud ī
medio, & ibidē populo ſolenniter benedicit. Deinde verſus ad po-
pulū ſedēs ibidē in aliqua ſede, ſeu faldiſtorio, vel ſtans apodiatus
ad altare, prout ſibi magis placebit, proponit populo cauſas aduen
tus ſui: q̄a ſacri canones & eccleſiaſticus ordo hoc fieri pręcipiunt
p̄p multa. ¶ Primo, ad abſoluēdas aīas defunctorum. ¶ Secundo,
vt ſciat & videat qualiter eccleſia ipſa ſpiritualiter & tpaliter guber-
netur. Quō ſe habeat in ornamentis. Qualiter ibi eccleſiaſtica ſacra-
mēta miniſtrent̄, & diuina officia peragant̄, Quale ſeruitiū ibi impē
ditur. Qualis ſit vita miniſtrorum & populi, vt ex officio inq̄ſitionis E
ſuę p eū ſiqua in p̄miſſis corrigēda fuerint, corrigant̄ & emendent̄.
Et precipit fieri libros, & alia neceſſaria eccleſiaſtica ornamenta.
¶ Tertio, ad adulteria, fornicationes, ſortilegia diuinationes, & ſi-
milia publica in populo puniēda, ad quod interdū non ſufficiūt ec-
cleſiarū rectores. Oſtendēs diligenter populo quā dānabilia & dete
ſtanda ſint crimina ipſa. ¶ Quarto, p̄p caſus, qui de iure vel cōſue-
tudine ad epiſcopum duntaxat pertinere noſcuntur, qui in cōſtitu-
tionibus ſynodalibus continentur, de quibus nullus alius ſe intro-
mittere poteſt: Proteſtās plebi, q̄ ſi q̄s, vel ſiqua in aliquo ipſorū ca-
ſuū, vel in quocūq; alio cōſilio eius indiguerit, paratus ſit benigne
audire & cōſiliū & abſolutionē impendere, ac pęnitentiā miſericor
diter iniungere ſalutarem. ¶ Quinto, ad exhibendū ſacramentum F
confirmationis, quod nullus alius niſi ſolus epiſcopus ex diuina &
apoſtolica inſtitutione dare pōt. ¶ Sexto, inducit diligenter po-
pulum ad pęnitentiam, & inſtruit in eccleſiaſticis ſacramentis, & in
articulis fidei, & qualiter debent declinare à malo & facere bonū,
Fugere vitia & ſectari virtutes, Alteri non facere quod ſibi fieri no-
lunt. His expletis fit populo confeſſio & abſolutio generalis, & in-
dulgentia datur per pontificem. Poſt hęc pontifex depoſita cappa,
induitur, amictu, ſtola, pluuiali violacei vel nigri coloris, & mitra
ſimplici: & ſtans cum mitra iuxta altare, verſus ad populum, incipit
antipho. Si iniquitates. Deinde cum miniſtris, ſeu capellanis ſuis di
cit pſal. De profundis. f. 190. & terminetur per Requiem ęternam.

A Tnm dicit totam añam. Si iniquitates obſeruaueris dñe, dñe quis ſuſtinebit? Qua dicta, poſita, depoſita mitra dicit Kyrie eleiſon. Kyrie cleiſon. Pr̄ nr̄. quod ſecrete completur. Et interim accepto aſperſorio cum aqua benedicta, terram aſpergit ante ſe deinde impoſito incenſo in thuribulo & illo benedicto eodem modo incenſat. Quo facto pronunciat. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. In memoria ęterna erunt iuſti. ℟. Ab auditione mala non timebunt. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiem ęternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor me. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oremus. Orō.

DEus, qui inter apoſtolicos ſacerdotes famulos tuos pontificali feciſti dignitate vigere, p̄ſta, q̄ſumus: vt eorũ quoq; ꝑpetuo aggregent conſortio. Per Chr̄m dñm nr̄m. ℟. Amē. Deinde aqua
B bndicta thuriferario, duobus ceroferarijs, Cruce, & clero pręcedētibus, & cātātibus ℟. Qui Lazarũ. cum verſu, ſup. f. 195. Pontifex cũ mitra exit ad cęmeterũ, interim dicens cum miniſtris ſuis añam. Si iniquitates obſeruaueris domine. p̄s. De profundis. folio 190. vſque ad finem cum Requiem ęternam. & aña. Si iniquitates obſeruaueris domine, domine qs ſuſtinebit? Quibus omnibus dictis, cum fuerint in medio cęmeterij, firmant ſe ſuo ordine: & chorus cantat ℟. Libera me domine de morte ęterna, cum ſuis verſiculis, & Requiem ęternam. folio 190. Tum repetitur ℟. Libera me domine. vſque ad primum ℣. Interim dum ℟. repetitur, offertur per digniorem eccleſię nauicella, & per alium ex miniſtris thuribulum pontifici: qui imponit incenſum more conſueto. ℟. repetito, Chorus cantat Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Mox pontifex mitra depoſita conuenienti voce dicit. Pater noſter. Deinde
C aſpergat & incenſat prout fecit in eccleſia. Quo facto dicit verſus. Et ne nos induc. ℟. Sed libera. ℣. In memoria ęterna erunt iuſti. ℟. Ab auditione mala non timebunt. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiem ęternam. ℟. Et lux perpetua. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui inter apoſtolicos ſacerdotes famulos tuos ſacerdotali feciſti dignitate vigere, pręſta quæſumus, vt eorum quoque perpetuo aggregentur conſortio. Alio oratio.

DEus venię largitor & humanę ſalutis amator, q̄s clementiam D
tuam: vt noſtrę congregationis frarres, propinquos & bene-
factores, qui ex hoc ſeculo tranſierunt, beata Maria ſemper virgine
intercedente cum omnibus ſanctis tuis, ad perpetuę beatitudinis
conſortium peruenire concedas. Alia oratio.

DEus, cuius miſeratione animę fideliũ reqeſcunt: famulis & fa-
mulabus tuis oĩbus hic, & vbiq; in Chr̃o qeſcẽtibus, da ꝓpi-
tius veniã peccatorũ: vt à cunctis reatibus abſoluti, tecũ ſine fine lę-
tent. Per eundẽ Chr̃m dñm nr̃m. ℟. Amen. ℣. Requiẽ ęternã do-
na eis dñe. ℟. Et lux perpetua. Tum duo cantores dicunt ℣. Reqe-
ſcant in pace. ℟. Amen. Et mox pontifex eleuata dextera, produ-
cit ſignum crucis ab omni parte ſuper cęmeterium. Tunc accepta
mitra per pontificem, reuertuntur omnes ad eccleſiam ordine quo
venerunt, choro dicente congruenti voce ſine nota totum Pſal. E
Miſerere mei deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. cum
℣. Requiem ęternam dona eis domine. ℟. Et lux ꝑpetua luceat eis.
Quem etiã pontifex ipſe dicit voce demiſſa cũ miniſtris ſeu capellã-
nis ſuis: q̃bus dictis, & põtifice ad chorum añ maius altare peruẽto,
Pontifex depoſita mitra ſtans ibidem in medio verſus ad altare di-
cit Kyrie eleiſ. Chr̃e eleiſ. Kyrie eleiſon. Pr̃ nr̃. ℣. Et ne nos. ℟. Sed
libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine aĩas eorum. ℣. Dñe exau.
℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oremus. Orõ.

ABſolue, q̃ſumus domine, animas famulorum famularumque
tuarum ab omni vinculo delictorum, vt in reſurrectionis glo-
ria inter ſanctos & electos tuos reſuſcitati reſpirent. Per dominum.
His peractis, prepoſitis ſtola & pluuiali, nigris, ſeu violaceis, & aſ- F
ſumptis albis, poterit põtifex confirmare pueros, præmiſſa monitio
ne, & alijs ſeruatis, prout in pontificali libro notatum eſt: aut, ſi pla-
cet, poterit pontifex illud pro alia hora vel die reſeruare, & ſucceſſiue
alia facere, quæ ſupra propoſuit ſe facturum. Expedita itaq; con-
firmatione, & benedictis ornamentis, ſi qua bñdicẽda ſunt, depoſi-
tiſq; indumentis eccleſiaſticis, cõfeſſiones, deinde quærelas, ſi quæ
ſunt, audit. Tũ de conuerſatione cleri & populi, ac qualiter ſpiritua
lia & tpalia in ipſa eccleſia miniſtrantur, & de libris ac ornamentis
diligenter de plano inquirit. Peracta demum viſitatione illius loci,
& omnibus expeditis, cũ diſcedere voluerit pontifex, in ſuo habitu

A cōi accedit ad ecclesiam: & ſtans ante altare ī cornu epiſtolę verſus ad illud dicit pſalmū. De profundis, 190. totum cū Requiem ęternam. & añ. Si iniquitates. Deinde dicit Pater nr̃. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum. Oremus.

Deus cuius miſeratione aīę fideliū reqeſcunt, famulis & famulabus tuis oībus hic & vbiq; ī Chr̃o qeſcētibus da ꝓpitius veniā peccatorū, vt à cunctis reatibus abſoluti, tecū ſine fine lętentur. Per eundē Chr̃m dñm no. ℟. Amē. Poſt hęc diſcedit quo voluerit.

¶ Pronunciatio futuræ paſchæ in die Epiphanię. Cap. 28.

¶ In die Epiphaniæ cantato euangelio, diaconus pronunciat futurum paſcha in hunc modum.

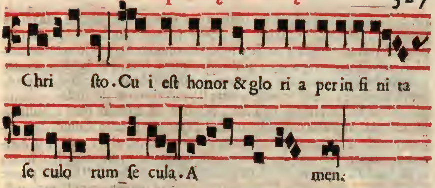
B

C

D
gau di um. Qua pro pter a ſtanti bus vo bis fra-
tres cha riſ ſi mi, annun ci amus vobis diem ſan-
ctum ac ſacratiſ ſi mum pa ſchę: quod e rit
E
di e N. meuſis N. Ca put ve ro qua dra-
ge ſi me ę rit di e N. men ſis N.
F
Et nos cum fi de & proſpe ri ta te, ſe u a la cri ta-
te, ad il lum di em ſanctum & ſa cra tiſ ſi mum peruenire
ſtu de a mus: pręſtan te do mi no noſtro Ie ſu
Chriſto.

A

Sermone volgare il Giorno della Epiphania dopò la publicatione delle feſte in la Meſſa.

B NElli Giorni paſſati (Fratelli Cariſſimi) Habbiamo con gaudio & allegrezza ſpirituale celebrata la ſolennità della natiuità del noſtro Signor Ieſu Chriſto: Hora, perche ſi appreſſanno li giorni ſolenni, ne quali eſſo noſtro Signore ha operato, & ſi è affaticato per eſſa noſtra ſalute, è coſa conueniente & giuſta, che noi ancora con ogni diligentia ci prepariamo & diſponemo di celebrare detti giorni ſolenni, per la qual coſa la ſanta madre Chieſa ha ordinato che in queſto giorno ſiano publicamente pronunciate al popolo tutte le feſte dell'Anno, chiamate le feſte mobili, perche non vengano ſempre nel medeſimo giorno, ma ſempre variano nei giorni & tempi dell'Anno: & queſto è fatto acciò il giorno della ſanta Reſurrettione ſia celebrato nel giorno di Domenica. Et, perche di dette feſte mobili, alcune vengono auanti eſſa Reſurrettione, alcune da poi, però noi le pronuncieremo tutte, accioche con maggior deuotione poſſiate diſponerui & prepararui a ſolnenizar quelle ſecondo la intentione della Santa madre Chieſſa, la quale l'ha inſtituite & ordinate per la ſalute noſtra.
C Et prima io ui annuncio come addi. N. del tal meſe. N. ſarà la Domenica della Septuageſima, nel qual tempo la ſanta Chieſia nel ſanto vfficio commemora & fa mentione del grauiſſimo peccato delli noſtri primi parenti Adamo & Eua, per il qual peccato eſſendo tutti incorſi nell'ira di Dio, ſiamo inuitati al tempo della penitentia, & poi la Chieſa ſi veſte di negro, & lieua via li cantici di letitia & di gloria, come tutti vedemo & vdimo, & giorni diciotto da poi principia il tempo della ſanta Quareſima, cio è il di della Cenere, il qual giorno ſarà addi tanti. N. del tal meſe. N. in quel giorno ſete tutti obligati venir alla Chieſa à torre & ſparger le cenere ſopra li voſtri capi, in ſegno di penitentia ricordandoui che hauete offeſa per li voſtri peccati la diuina maeſtà, & humiliarui à quella, & domandar li perdono: & cominciar ogni giorno à digiunare fino alla Paſqua, macerando & caſtigando la voſtra carne abſtenendoui dalli cibi prohibiti, per ſodisfare alli delitti commeſſi ſino al di di Paſqua; il qual ſarà addi tanti N.

del tal

del tal meſe in ſino a tal giorno douete non ſolamēte digiunare, ma etiam D
confeſſarui di tutti li voſtri peccati al proprio ſacerdote & far la penitentia di quelli da lui impoſtaui, ò altro modo ſecondo in digiuni, ò vero orationi, accio il Signor vi perdoni quelli, & plachi l' ira ſua & habbia accette le molte buone opere, che voi farete, perdonando ancora alli voſtri proſſimi le ingiurie, che ui haueſſero fatte Il Sanctiſſimo & glorioſſimo giorno detto della Reſurrettione ſarà a di. N. tanti del tal meſe qual feliciſſimo giorno piaccia a Dio concederui di celebrare con gaudio & diuotione communicandoui degnamente con pura conſcientia, & sforzandoui di conſeruarui netti & mondi, fuggir le cattiue compagnie, viſitando le Chieſe, & pigliando le molte indulgentie conceſſe in tal giorno dalli ſommi ponte fici, & queſto douete fare dal ſpatio di giorni 36. dal giorno di Paſqua, nelli tre giorni che ſequitano, che ſi chiamano le Rogationi, quali comincieranno a di. N. tanti del tal Meſe fino a. di tanti del meſe. N. nel qual tempo la Chieſa fa le proceſſioni generali cantandole le letanie, & piu del ſoli E
to ſi fanno orationi, per placar l'ira di Dio contra li noſtri peccati, accio rimettendoci quelli, & perdonandoci, ci guardi da peſte, fame & altri infiniti mali, & ne conſerui li noſtri beni temporali per ſuſtentamento di queſta noſtra mortal vita. Il quadrageſimo giorno della Reſurrettione, ſara l'Aſcenſione del noſtro ſignore: che ſara a di tanti. N. del tal meſe N. quādo veramente lui con il ſuo vero corpo glorificato abandonando queſto mondo con la preſentia corporale aſceſe ſopra tutti li cieli à preparar ne quelle ſedie, donde erano caſcati quelli angeli dannati nel profundo dell'Inferno, & coſi come aſceſe al cielo coſi venira il giorno del iudicio à trionfare, giudicare li viui & morti, & communicare la gloria del corpo ſuo à tutti quelli, che inſino alfine haueranno creduto in lui, & ſententierà alla eterna dānatione, q̄lli i quali nō haueranno creduto, ma haueranno imitato li diabolici ſpiriti con la loro peſſima vita. Doppo la qual ſolēnità, cio è dieci giorni da poi ſarà il giorno delle pentecoſte, nel qual giorno il Signor mandò lo ſpirito ſanto in forma viſibile di lingue de fuocho ſopra delli apoſtoli dando & reuelando à quelli li ſecreti dello ſpirito ſanto F
riempiendoli delli ſui donni, accio poteſſero predicare in tutto il mondo la ſalute, meritata da Chriſto per tutti quelli che fuſſero per conformarſi alla dottrina predicatali dalli ſanti Apoſtoli, il qual giorno delle pentecoſte ſarà alli di N. tanti, del meſe. N. la Domenica ſequente che ſarà a di tanti. N. Del meſe celebra la ſanta Chieſa la ſolennità & feſta della ſantiſſima Trinità: che è la gloria del padre, figliuolo, & ſpirito ſanto, che ſono tre perſone in vna eſſentia: accio che conoſcendo voi nel padre la potentia, nel figliuolo la ſapientia, nel ſpirito ſanto, lo amore & ſomma bontà, vi sforziate di temere la potentia del padre: & cognoſcendo la ſapientia del figliuolo, vi ricordiate di honorare la ſua imagine non imbrattando l'anima voſtra nelle immonditie & ſporcitie de i peccati: & cognoſcendo nello ſpirito ſanto la eccelliua bontà & amor diuino, non ceſſiate di amare Iddio ſopra tutte le coſe, & che ſiate ſempre ardenti & affocati di charità. Il giouedi ſeguente ſarà la ſolennità del corpo di Chriſto, qual ſarà. N. nel

tal

A tal meſe in queſto giorno la ſanta Chieſa con vna ſolenniſſima proceſſione cantando li ſacerdoti tutti & li religioſi Hymni, ſalmi & cantici portano il ſantiſſimo ſacramento dell'Altare, accio da tutti ſia adorato & honorato & che tutti à quello inchinandoſi li domandino aiuto & gratia di eſſer ſublimati nelli alti cieli, doue lui ſiede alla dextra dell'eterno padre. L'ultimo tempo dopo queſte feſte, ſarà lo Aduẽto del noſtro Signore, che ſarà adi tanti. N del tal meſe N rapreſentãdo la ſanta Chieſa alli fedeli in le quatro ſettimane di quello quanto auenghi: ne quali viene il Signor noſtro in queſto mondo a viſitar li ſuoi fideli: primamente venne Idio nel mondo in carne, à inſegnare la bona vita con la dottrina & bone operationi: nel ſecondo venne per gratia nelli noſtri cuori illuminandoci & gratificandoci, con la ſua gratia: tertio venne à iudicare li viui & morti remunerando li buoni delle ſue bone operationi, & caſtigãdo & dannando tutti li peruerſi & catiui della ſua mala vita. Quarto & vltimo vennea glorificare tutti in anima & corpo, donandoli le dote dell'anima & del corpo. Queſte ſono le feſte mobili, & tempi di tutto l'anno, ordinate dal-

B la Chieſa accio che in ogni tempo di quelle ricolgiamo i frutti neceſſarij a noi per la noſtra vita ſpirituale, accio fruttificando in quelle con degni frutti in queſta vita, finalmente ci conduciamo à viuere in quel la vita immortale con Dio qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

¶ Antiphonę dicendę poſt Completorium. Cap. 29. D

¶ Añę ſubſcriptę cantanẽ poſt completoriũ ꝑ totum annum ordine ſubſcripto. A primo ſabbato de Aduentu vſq; ad Purificationẽm beatæ Mariæ dicitur Alma redemptoris. A purificatione vſque ad Paſcha dicitur Aue regina cælorum. A paſcha vſque ad octauam Pentecoſtes dicitur Regina cæli lęta. Ab octaua Pentecoſtes vſque ad Aduentum dicitur Salue regina. Antiphona.

il lud a ue pecca to rum mi ſe re re. Antiphona.
A ve re gi na cę lo rum. A ue domina
angelo rum: ſal ue ra dix & porta, ex qua undo
lux eſt or ta. Gaude glo ri o ſa ſu omnes ſpe ci o-
ſa, Va le val de de cora: & pro no bis ſemper
Chri ſtum ex o ra. Aña. Regina cęli lętare. fo. 289.
SAl ue re gi na, mi ſe ri cor di ę.
Vi ta, dul ce do ſpes noſtra ſalu. Ad te
Sacer. Tt cla-

D
cla ma mus exu les fi li j Euę. Ad te ſu ſpi ra mus
gementes & flen tes in hac lacrymarum val le. Eia.
er go aduoca ta noſtra, il los tu os mi ſe ri cor-
E
de o cu los ad nos con uer te. Et Ie ſum bene-
di ctum fructum ventris tu i no bis poſt hoc exi-
F
li um o ſtende. O cle mens. O pi a
O dulcis vir go Ma ri a. ℣. Vir go ma ter
ęc cle ſi ę, ęternę por ta glo ri ę, eſto nobis re-
fu-

¶ Tractatus computi ſummatim excerptus ex computo Reuerendiſſimi patris domini Guillelmi Durantis epiſcopi Mimatenſis, valde neceſſarius ſacerdotibus.

QVoniam, ſicut ait beatus Auguſt. 38. diſt. Quę ipſis. Sacerdotes computum ſcire tenentur: alioquin vix in eis nomen ſacerdotis conſtabit. Sub quo verbo notitiã curſus tpis lunę, & calẽdarij intelligimus: qm̃ cõputus eſt ſcientia certificandi temp⁹ ſecũdum ſolis & lunę ꝑgreſſum: Idcirco ad ſimplicium ſacerdotum inſtructionẽ, de hoc aliqua cla-

ro compendio perſtringemus, prout ad vſum eccleſię dinoſcitur D
pertinere. Dr̃ autem computus à cõputo, quia in ipſo computãdo
procedimus, non quia in ipſo computare doceamur. Et eſt duplex
computus. ſ. aſtronomicus, ſeu philoſophicus: & vulgaris, ſeu eccle-
ſiaſticus: ſed de aſtronomico, nil ad pñs. Vulgaris computus eſt ſciẽ
tia diſtinguendi tempus certa ratione, ſiue ſcientia temporis diſcre
tus, ſecundum eccleſię vſum. Tempus eſt mora motus rerum va-
riabilium: cuius partes decem eſſe dicuntur, ſ. annus, menſis, ſe-
ptimana, dies, quadrans, hora, punctum, momentum, vncia, &
atomus. Annus continet duodecim menſes: quinquagintaduas ſe-
ptimanas, & diem vnum: trecentos ſexagintaquinque dies, & ſex
horas & quędam momenta. Menſis continet quatuor ſeptimanas,
vel paulo plus. Septimana ſeptem dies. Dies quatuor quadrantes. E
Quadrans ſex horas. Hora quatuor puncta. Punctum decem mo-
menta. Momentum duodecim vncias. Vncia quadragintaſeptem
atomos. Atomus indiuiſibilis eſt: nam atomos gręce, indiuiſio la
tine dicitur: Anni ergo ſolaris fere duodecima pars, menſis eſt. Se-
ptimana vero eſt fere quarta pars menſis. Dies naturalis ſepti-
ma pars ſeptimanę. Quadrans quarta pars diei naturalis. Hora
ſexta pars quadrantis. Punctum, quarta pars horę. Momen-
tum, decima pars puncti. Vncia, duodecima pars momenti. Ato-
mus, quadrageſimaſeptima pars vncię. Cęterum duplex eſt annus.
ſ. ſolaris, & lunaris.

¶ Tractatus ſecundus tertię partis libri Sacerdotalis de Computis Eccleſiaſticis.

¶ Quid ſit Annus ſolaris. Cap. I. F

Annus eſt ſolis anfractus, cum peractis trecentis ſexaginta qn
que diebus ſex horis, & quibuſdam momentis ad eadẽ loca
ſyderum redit. Dicitur ergo annus, qa mẽſib. ĩ ſe recurrẽtib. voluit:
ab an, quod eſt circum, & eo is: quaſi circulariter rediens. Annus ſm
diuerſos diuerſa habet initia: qm̃ arabes & egyptij illũ ĩchoant poſt
ſolſtitiũ ęſtiuale. ſ. à ſeptembri, pro eo ꝙ legit̃ arbores in principio
mũdi fructum habuiſſe: & qa hoc ĩ ſeptẽbri cõtingit, putãt tũc mũ
dũ factũ fuiſſe: ideoq; ibi incipiunt annum. Numa vero Põpilius &
Romani annum à ianuario inceperũt, ꝓ eo ꝙ tunc vel paulo ante
ſol nobis incipit appropinquare. Iudęi à martio inceperunt: quia
in

A in eo conditus eſt mundus. Et ideo dicitur ꝙ decimuſoctauus dies eius eſt primus dies ſeculi. Quos omnes quo ad aliqua computiſtæ imitantur. Ipſi nãque à ſeptẽbri incipiũt rľares lunares, & emboliſmos, & epactas, & omnes annos lunares. A ianuario vero incipiunt aureũ numerum, & quoſdam lr̃as dñicales: à martio regulares ſolares concurrentes, & quaſdã lr̃as dñicales, ꝑut in ſecunda parte apparebit. Sane quidam moderni ob reuerentiam ſaluatoris computant annos à natiuitate eius. Alij vero ab eius incarnatione, .i. annunciatione B. Mariȩ: qñ illa dixit, Ecce ancilla Domini. &c. ſtatim enim fuit Chriſtus deus & homo, & plenus ſpiritu ſancto.

¶ De diuerſis nominibus anni. Cap. 2.

B ANnorum alius eſt naturalis: alius vſualis, alius legitimus, aliꝰ emergens, alius ſolaris, alius magnus, alius olympias, alius luſtralis, alius indictionalis, alius iubileus, alius benignitatis, alius ȩternitatis & gloriȩ. ¶ Annus naturalis eſt cum luna ſoli opponitur, vnde ſol eclipſim patit̃. ¶ Vſualis ſiue temporalis eſt, qui ſm̃ vſum hoĩum: ſuum initium habet à ianuario vſq; ad ſequentẽ ianuarium. ¶ Legitimus ſiue cȩrimonialis eſt, qui cõputatur ſm̃ lunationes ab aprili vſq; in aprilem. Aprilis .n. eſt primus menſis apud hebrȩos. ¶ Emergens, eſt, in quo aliquod magnũ iudȩis vel alijs cõtingit: à quo facto in illius memoriã annum ĩcipiũt cõputare. ſ. à quouis die. ¶ Annus ſolaris eſt ſpatium, in quo circuit ſol 12. ſigna zodiaci: quem circulũ facit, vt p̃miſſum eſt, in 365. diebus & fere ſex horis: fere dixi, pp q̃dam momenta, quȩ adijciũtur, ſicut ĩfra dicet̃.
C Hȩ autem ſex horȩ de quarto ĩ quartũ annũ faciũt vnũ diẽ naturalẽ biſſextilẽ: & annus iſte cõis eſt oĩbus gẽtibꝰ: & incipit qualibet die: & qualibet die finitur, trãſactis prȩdictis diebus. Et iſte poteſt etiam dici naturalis.

¶ De ſignis zodiaci. Cap. 3.

SIgna vero prȩdicta ſunt iſta. Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, & Piſces: vnde verſus, Hȩc ſunt ſigna poli, quȩ ſemper ſunt via ſoli. Eſt aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo, Libraq;, ſcorpio, chiron, capricornus, vrnula, piſcés. Et nota ꝙ cæli habitatio ſtat circulorum diſtincta zonis: Zonæ autem ipſȩ ſunt quinq;: quæ ideo zonæ, vel circuli appellantur: quia in circunductione ſphȩrȩ exiſtunt. Zodiacus autem circulus eſt, qui ex linearum quin-

que angulis, & ex linea cōſtat. Rurſus zodia gręcè dicitur aīal, ſiue ſignum latinè: inde zodiacus dr̄ aīal, ſeu ſignifer circulus, ex eo ꝙ in medio firmamenti ſunt duodecim ſigna per tranſuerſum poſita, ęqualiter per circulum diſtincta: q̄ formis & nominibus animaliū deſignātur: quia ſol intrans in illa, proprietates aīaliū quodāmodo ſortitur: vel quia ſtellę in ſignis diſpoſitę ſunt animalium figuris. D

¶ Signum aūt dicitur duodecima pars zodiaci. Sol quidē intrat in aliquod de prędictis ſignis quolibet menſe in 15. calē. ſm ecclām. vnde in martio intrat in arietem 15. calen. aprilis: ī aprili intrat taurum 15. cal. maij: & ſic per ordinem mēſium & ſignorum. ¶ Primum igitur ſignum eſt aries, in quo ſol dicit̄ eſſe factus: & in quo ſigno eſt ſol circa principia veris, ſic dictum: q̄a ſicut aries eſt aīal retro debile hn̄s ante aliquid roboris, ſic ſol in tp̄e. i. in principio arietis, habet debiles vires propter frigus eius fortitudinem minuens: anteriora verò, quę ęſtatem reſpiciunt, aliquid fortitudinis, i. caloris habent. Vel ſicut aries in hyeme cubat in latere ſiniſtro: in vere autem incipit cubare in dextro: ſic ſol ante illud tempus moratur ī ſiniſtro latere firmamenti ſ. in meridie, tunc vero intrat latus dextrum. ſ. verſus aquilonem. ¶ Secundum ſignum eſt taurus, ſic dictum, quia ſicut taurus fortior eſt ariete, ſic fortioris eſt efficaciæ ſol in illo tempore quo ad nos, quàm in pręcedenti. Veruntamen ante eſt efficacior quàm poſt: ſicut taurus ante fortior eſt quā retro. E

¶ Tertium gemini, ſic dictum, quia illo tempore vis ſolis geminatur: Incipit. n. eſſe calidus & ſiccus effectiuè: Vel quia tūc pręcipue res geminantur, ideſt multiplicantur. Aues enim & animalia fetum producunt. Vel propter geminos ſiue duos gradus, quibus ſub illo ſigno magis, quàm ſub alio ſol eleuatur a terra. ¶ Quartum cācer, ſic dictum, quia cancer eſt animal retrogradum, & ſol tunc retrogreditur diſcedens a nobis, cum prius appopinquauerit nobis. F

¶ Quintum leo, ſic dictum, quia leo eſt animal crudele & ſemper febricitans: ſic & tempus illud crudele & generans febres. ¶ Sextum virgo: quia ſicut virgo nil generat: ſic tempus illud ſterile nil noui generat generata tamen matureſcere facit. Eſt. n. tempus canicularium dierum. ¶ Septimum libra, ſic dictum ab ęqualitate menſis ipſius: quia ſole ibi exiſtente, dies & nox ęquè ponderant, quoniam tunc eſt ęquinoctium autumnale. ¶ Octauum eſt ſcorpius,

ſicut

A ſicut.n.ſcorpius venenoſus eſt & pungit, ſic tempus illud morboſũ eſt propter inęqualitatem aeris. Eſt.n.mane frigus pungẽs: & in meridie calor vrens. ¶ Nonum ſagittarius, ſic dictum, quia venatio, quę per ſagittarios fit, plerunq; tunc exercetur, vel propter fulgura, quę tunc ſępe cadunt, quę italici ſagittas vocant. ¶ Decimum capricornus. ſicut.n. capricornus in abruptis montibus, ſiue in excelſis precipitijs paſcitur, ſic ſol tunc eſt in altiſſimo gradu verſus meridiem, vel ſicut capricornus montes ſolet aſcendere, ſic ſol tunc ad nos aſcendere incipit. ¶ Vndecimum eſt aquarius, ſic dictum, qa tempus illud aquis & ventis abundat. ¶ Duodecimum eſt piſces: quia ſicut piſcis eſt animal aquaticum, ſic & tempus illud propter multas pluuias aquaticum eſt, vel quia tunc aquis reſolutis tẽpus eſt piſcationis. ¶ Verùm licet, ſicut patet ex prę̨miſſis, ſigna ęqualia ſint ſecundum aſtronomicos, eccleſia tñ illa non ponit ęqualia. B nam qñq; plures dies ſunt in vno ſigno quàm in alio; cũ vnus menſis plures dies habeat, quàm alius. Vnde plures erunt gradus vnius quàm alterius ſigni. Gradus autem dicit̃ ſpatium, quo ſol motu ſuo tranſit in zodiaco die naturali. Ex iam dictis facile ſciri p̃t in quoto gradu alicuius ſigni ſit ſol quocumq; die.

¶ De biſſexto. Cap. 4.

PORRO dies biſſextilis, de qua dictum eſt, dicitur biſſextilis, ſcd̃m philoſophos, quaſi ex biſſe momentorum collecta: quod ſic poterit comprehendi. Sol. n. in quolibet ſigno moratur 30. diebus, & 30. trientibus horarum, & triginta biſſe momentorum: & triens eſt tertia pars alicuius rei conſtantis ex tribus partibus: Biſſe vero ſunt C duæ partes, ſed multiplicatis duodecies 30. diebus habemus 360. dies. 30. trientes horarum conſtituunt 10. horas, quę multiplicatę duodecies, faciunt 5. dies, 30. biſſes momentorum continẽt viginti momenta & duo puncta: ſed multiplicatis duodecies duobus punctis hẽmus ſex horas ex biſſe momentorum collectas: quę de quarto in quartum annum conſtituunt vnũ diẽ, q̃ dicitur biſſextilis.

In Gregoriano Calendario leges inueniendi biſſexti nouũ modũ

¶ Rurſum ſecundum Iſid. p ſingulos ãnos creſcit pars quarta aſſis: ac vbi quarto anno aſſis completa fuerit. biſſextũ vnũ facit: & ideo p quatuor annos vnus biſſextilis adiectus eſt. Dictus autẽ eſt ſecundũ eũ biſſextus, qa bis ſexies ductus eſſem facit, qđ eſt vnus dies. In quo loco calendarij poni debeat illa dies, his verſibus continetur.

Biſſextum ſextę martis tenuere calendę.
Poſteriore die celebrantur feſta Matthię.

Hoc eſt dicere, ꝙ illa litera, vbi dr̃ in calendario 6. calen. martij, debet poni dies biſſextilis: & tunc ſtamus ſiue ſedemus duobus dieb⁹ ſupra illā literā: ſed feſtū ſcī Matthię, qđ deberet illa die celebrari, celebratur tm̄ in ſequenti, ita tñ ꝙ inter ipſum feſtum & vigiliam nullum ſit medium extra de ver. ſig. q̃ſiuit. Non ītereſt tñ, vtrum ipſum feſtum in prima, vel in ſecunda die p̄dictarum duarū celebret: ſed regionis ī hoc conſuetudo ſeruet. Iſidorus dicit, ꝙ à ſexto nonas martij vſq; in diē calē ianuarij lunæ curſu biſſextus apponitur: atq; inde detrahitur. Si autem volumus ſcire qñ ſit annus biſſextilis, debemus diuidere annos Dñi per quatuor, quoties poſſumus & ſi nullus ſupererit, tunc erimus in anno biſſextili: ſi autem aliquis remanſerit, tunc non erit biſſextus: vnde verſus ¶ Anni diuiſi Domini per quatuor ęque ¶ Monſtrat biſſextum, qua ratione ſcias. Hoc autem verum eſt ſecundum illos, q diuidūt annos dñi, incipiendo à natiuitate, vel a ianuario: nō ſecundū illos, q īcipiūt ab īcarnatione. Alia ēt doctrina ad inueniēdum biſſextum ponet infra, vbi de concurrentibus agetur. ¶ De quatuor temporibus anni. Cap. 5.

Pro inueniendo anno biſſextili facilis modus.

Tempora ſiue partes anni ſolaris ſunt quatuor. ſ. ver, ęſtas, autumnus, hyems. Dicta autem ſunt tempora à cōionis temperamento, eo ꝙ inuicem ſe humore, ſiccitate, calore, & frigore contemperent: hęc & curricula dicuntur, quia non ſtāt, ſed currūt. Ver dictum eſt, q a viret. Aeſtas dr̃ ab ęſtu. i. calore: inde eſtas quaſi vſta & arida. Autumnus à tempeſtate vocatur: qñ & folia cadunt, & omnia matureſcunt. Hyems dicitur ratione hemiſpherij: quia tunc ſol circulo voluitur breuiori. Vnde & hoc tempus bruma dicitur: quaſi brachis, ideſt breuis: vel à cibo, quia tunc maior eſt veſcendi appetitus: edacitas enim græce bruma appellatur: Principia autem partium anni ſecundum eccleſiam his verſibus contineatur.

Feſtum Clementis hyemis caput eſt orientis.
Cedit hyems retro cathedrato Simone Petro.
Ver fugat Vrbanus, ęſtatem Symphorianus.
Id tibi quod reſtat autumni tempora pręſtat.

Hoc eſt dicere feſtū Clementis: ꝙ eſt 9. calen. decembris, eſt principium hyemis, & durat vſq; ad feſtum cathedrę ſcī Petri: tunc incipit

A pit ver:& iſtud feſtum eſt 8.cal.martij : & ver durat vſq; ad feſtũ ſcti Vrbani, qď eſt 8.calē.Iunij,tunc incipit ęſtas,& durat vſq; ad feſtũ ſimphoriani, qď eſt 11.cal.ſeptēbris, tunc incipit autumnus,& durat vſq; ad feſtum clemētis,in quo incipit hyems. In his quatuor partibus anni triduana ieiunia celebramus,& ideo ieiunia quatuor temporum appellantur.Ieiunium veris eſt in prima ſeptimana quadrageſimę.ſ.in quarta feria poſt cineres.Ieiunium ęſtatis eſt in prima die mercurij poſt pēte. Ieiunium autũni eſt in tertia die mercurij ſeptembris.ſ. in quarta feria poſt feſtum ſanctæ crucis. Ieiunium hyemis eſt in quarta feria poſt feſtum B. Lucię,vnde verſ. eſt. Quatuor tēpora ieiuniorũ.

Vult crux,Lucia,cineres,chariſmata dia,
Vt det vota pia quarta ſequens feria.

B ¶ Fiunt ad hoc ieiunia in quarta feria,quia Chr̄s à iuda traditus eſt, & in ſexta feria,quia in ea crucifixus eſt,& in ſabbato,quia tũc apoſtolorum triſtitiã de nece ſaluatoris repn̄tamus, nam ſi compatimur & conregnabimus.De cõſe.di.3.cap.ieiunia.& c.ſabbato. Aduēt⁹ autem dñi incipit dominica ꝓximiori feſto ſancti Andreę ante vel poſt,vel in ipſo feſto.

¶ De ſolſtitio & ęquinoctio,ac varijs temporibus anni diuerſis nominibus appellatis. Cap.6.

ADhuc in anno ſolari contingũt duo ſolſtitia,& duo ęq̄noctia.
Solſtitia in ęſtate,& in hyeme.
Aequinoctia in vere, & in autumno.

Eſt autem ſolſtitium maxima inęqualitas diei & noctis, ſiue ingreſſus ſolis in capricornum vel cancrum, & dr̄ ſolſtitiũ, quaſi ſolis ſtatio, eo ꝙ tunc ſole ſtante non creſcunt nec minuuntur dies vel noctes. C Aeq̄noctium eſt maxima diei & noctis ęqualitas, quia tunc ęquali ſpatio horarum cõſiſtunt dies, ſiue ingreſſus ſolis in arietem, vel librã.Vbi autem ſit locus ſolſtitiorum & ęquinoctiorũ his verſibus continetur.Solſtitium decimo Chriſtum pręſt,atque Ioannē. Æqua crucis feſtum dat tempora martis & idus. Hoc eſt dicere, ꝙ ſolſtitium hyemale eſt ante natiuitatem xp̄i decem diebus, videlicet 18.cal.Ianuarij.quo tempore ſol incipit altiores circulos petere,& ſolſtitium ęſtiuale eſt ante natiuitatem Ioan. Baptiſtæ totidem diebus,videlicet 18.calen.iulij,quo tp̄e īcipit ſol ad inferiores circulos remeare. Vnde ęſtiualis ſolſtitij dies maximus, ſicut & hyemalis dies minimus inuenitur.Sed ſecũdum ęgyptios hyemale eſt 12.

cal.

cal.ianuarij.ſecũdũ græcos 11.calẽ. Aeſtiuale verò ſm ægyptios 12. D
cal.iulij:ſm græcos 11.cal. ¶Itẽ ĩ feſto crucis, vel ſecũdũ alios 12. calen.octobris,eſt æquinoctium autumnale, & vbi dicitur in calen. idus martij:vel ſecundum alios 12.cal. aprilis eſt æquinoctiũ vernale. Olim.n.annus in duas partes tñ diuidebatur.ſ.in æſtiuale,& hyemale ſolſtitium: & in duo hemiſphæria. ¶Magnus autem annus completur reuerſis planetis omnibus ad loca ſuæ creationis, quod fit annis non paucioribus 430. ¶Mundanus verò annus erit omnibus ſtellis ad prima loca reuerſis, quod fit demum poſt 15. millia annorum. Magr̃ dicit in hiſtoria Geneſis,vbi agit de ebrietate Noe, quòd magnus annus impletur per curricula ſexcentorum anorum. Aera, qua vtuntur hiſpani ſingulorum annorum eſt conſtituta a Cæſare auguſto, quando ad primum cenſum orbem deſcripſit. E
Dicta eſt autem ære ab æræ:ex eo quòd omnis orbis æs reddere profeſſus eſt reipublicæ Romanorum Prius autem fuerunt indictiones poſtea æræ. ¶Olympias conſtituta eſt apud græcos in Elide ciuitate, Elijs agentibus agonem, & quinquennale certamen, quatuor medijs annis vacãtibus: & ob hoc tempus Eliaci certaminis olympiadem vocauerunt,quadriennio in olympiade ſupputato. ¶Luſtrum eſt penteſium.i. quingenium, quod quinto anno dicitur cõdi propter olympiades. Romani nondum erant conſules, neque æræ. Quinquennale quidem tempus, ideo ſic vocatum, quia cenſu per quinquennium in republica peracto vrbs Romana luſtrabatur. ¶Apud Romanos eſt annus indictionalis: qui ter quinos continet annos, vt infra dicetur, & præmiſſum eſt. ¶Apud hebræos F
eſt annus iubileus.i. remiſſionis: qui ſeptenis completis annorum hebdomadib. celebratur. ¶Apud chriſtianos eſt annus benignitatis & gratiæ,ĩ quo Chriſtus venit,& nos ſua benignitate redemit. ¶Apud ſanctos comprehenſores eſt annus æternitatis & gloriæ:in quo exultabunt ſancti in gloria ſine fine. ¶Rurſus ſecula gñationibus conſtant:ſic dicta quia ſequuntur:abeuntibus. n. alijs, alij ſuccedũt. Hoc tp̃s quidem quinquageſimũ annũ dicunt:quem hebræi iubileũ vocant, vt iã dictũ eſt. Et ob hanc cãz hebræus pp vxorem & liberos amans dñm ſuum aure pertuſa ſeruitio ſubiugatur: & ſeruire iubet̃ ſeculum.i.vſq; ad annum quinquageſimũ. ¶Aetas aũt plerunq; dr̃ pro vno anno, & pro ſeptẽ,& pro centũ, & pro quouis

A tpe. Vnde & ętas eſt, quod de multis ſeculis inſtruitur: & ideo dicta eſt ętas, quaſi ſimilitudo æui: nam æuum eſt ętas perpetua: cuius neque initium, neq; finis noſcit. Deriuatū eſt aūt ęuum ab æonos: qđ apud græcos aliqñ pro ſeculo, & aliqñ ponitur pro æterno. Propriè verò ætas duobus modis dicitur, videlicet hoīs, ſicut infantia, iuuentus, ſenectus. Aut mundi: cuius prima ętas eſt ab Adam vſq; ad Noe: ſecunda à Noe vſq; ad Abraham: tertia ab Abraham vſq; ad Dauid: & quarta à Dauid vſque ad tranſmigrationem Iudæ in babyloniam, quinta de Iuda vſq; ad aduentum Saluatoris in carne: ſexta quæ nunc agitur, vſquequo mundus iſte finiatur.

¶ Tractatus tertius tertiæ partis libri Sacerdotalis de computis. Et primo de menſe. Cap. I.

B Dicto de anno, ſequitur videre de menſe. Eſt autem menſis ſpatium temporis, quo a phæbo phæbe recedēs, eidē cōpleto ſuo circulo ſociatur. Et dr̄ menſis à menſurando, eò ꝙ annus per menſes menſuratur, vel à mene, quod eſt defectus, eò quòd luna ſingulis menſibus viſu deficit ab humano: vel ſecūdum Iſidorū a mene græcè, ꝙ eſt luna latinè. Apud græcos enim menſes legitimi non ex ſolis circulo, ſed ex lunæ curſu cōnumerantur, qđ eſt de nona ad nonā. Diuidīt aūt annus ꝑ 12. menſes: quia ſol peragrando zodiacū. 12. circuit regiones ſignorū, & in his 12. menſibus cōmoratur. Romulus tñ voluit tm̄ decem eſſe menſes ī anno, incipiēs a martio, quē Marti deo belli, quem patrem ſuū eſſe putabat, dedicauit. Vnde Ouid. in 1. faſtorum. Tpa digereret

C cùm conditor vrbis in annum, Inſtituit menſes qnq; bis eſſe ſuos. Sed Numa Pompilius videns ꝙ annus nō benè decē menſibus cōpleatur, ſuperaddidit duos ī principio. ſ. Ianuarium & februarium. Ianuarius dr̄ a ianua. 86. diſt. ieiuniū, quia ſicut ꝑ ianuam intramus domum, ita ꝑ ianuarium intramus annū: eſt enim limes anni. ¶ Februari⁹ dicitur a febribus, quæ tūc de facili cōtingūt, vel a februis. i. purgationibus. Sunt autem februæ oblationes factæ ꝓ mortuis. Romani autem illo mēſe memoriā aīarū habebāt, & eas purgabāt celebrando exequias mortuorum. ¶ Martius dr̄ a Marte patre Romuli, vel quia eo tpe cūcta aīantia agūtur ad marē, & ad cōcūbēdi voluptatē. Appellatur ēt qñq; menſis nouus, quia eſt anni initium, qñq; nouum ver: quia in eo viridantibus arboribus, nobis tranſa-

ctorum

ctorum ꝓbatur occaſus. ¶ Aprilis dicit̃ quaſi aperilis: qa tũc terra D
aperitur ad germina: & flores aperiũtur: & arbores incipiũt pullulare. ¶ Maius à maioribus natu dr̃, qui erant principes reipublicæ. ¶ Iunius à iunioribus dicitur: erant enim olim maiores. ſ. ſeniores, q appellabantur patres: & hi in ciuitate ſp remanebant vrbis regimini cõſulẽtes: erant & minores, q ibant ad pugnandum pro republica: & ideo maius à maioribus: iunius à iunioribus nomen acceperunt: & in illorũ honorẽ inſtituti ſunt. ¶ Iulius dr̃ à Iulio Cæſare: quia tunc natus fuit: vel quia tunc de hoſtibus triumphauit. Iulius tñ pri⁹ qntilis dicebatur, eo ꝙ eſt quintus a Martio: ſecũdũ Romulum principium erat anni. ¶ Auguſtus eſt dictus ab Octauiano Auguſto: qui tunc natus fuit, vel quia tunc hoſtes ſuperauit. ſ. Cleopatram & Marcum Antonium. Prius tñ dicebatur ſextilis, eo quod E
ſextus eſt à martio. ¶ September nomen habet à numero & imbre, quia ſeptimus eſt à martio, & imbres habet. Sic & october, nouember, atq; december ex numero & imbribus vocabula acceperunt: quem numerum decurrentem december finit, pro eo quod denarius numerus pręcedentes numeros claudit. ¶ Quot autem dies quilibet menſis habeat is verſibus continetur.

Iunius, aprilis, ſeptemq;, nouemq; tricenos,
Plus vnum reliqui, ſed habet februs octo vicenos.

Cui, ſi biſextus fuerit, ſupadditur vnus. Hoc eſt dicere ꝙ iunius, aprilis, ſeptẽber, & nouember hñt 30. dies: reliq autẽ mẽſes hñt 31. ſed Februarius tm̃ habet 28. & qñ eſt biſſextus, 29. Sciendũ aũt eſt, ꝙ cuilibet mẽſi primo dati fuerunt 30. dies: q multiplicati duodecies conſtituunt 360. dies. De quinq; vero reſiduis datus eſt vnus F
Ianuario, eo ꝙ eſt principium anni: & ẽt rõne ipſius numeri qa impar numerus mundus eſt: & numero deus impare gaudet. 32. q. 1. nuptię. Secundus datus eſt martio, pp eandẽ ĩparitatem. Terti⁹ maio Quartus iulio. Quintus octobri. Cęſar autem auguſtus volẽs mẽſẽ Auguſti eſſe ęqualẽ mẽſi iulio, abſtulit februario vnã diẽ, qa erat menſis triſtitię atq; luctus: & attribuit eam auguſto, & ita remanſerunt februario tantũ 29. & auguſto 31. Demum aſtrologi Romani abſtulerũt aliam diem februario, & addiderũt decẽbri, ad hoc, vt finis principio rñderet: & ſic februario remanſerunt tm̃ 28. & decẽbri 31. Veruntñ ad quandam compenſationẽ vna dies, videlicet

biſſexti-

A biſſextilis, eſt de quarto in quartum annum februario reſtituta. ¶ Quia vero die vel feria quilibet menſis intrat, iam ſub titu. de ſeptimana dicetur. ¶ De calendis, nonis, & idibus. Cap. 2.

SAne in quolibet menſe ſunt tres dies celebres, qui ſoli proprijs noĩbus noĩantur: & ab eis cęteri denoĩantur. ſ. calendę, nonæ, idus, quos Romani pp dies feſtos, vel propter officia magſtatuum inſtituerunt. His. n. diebus in vrbibus conueniebant. de cõſec. diſt. 1. ſiquis calẽdę ſunt primi dies mẽſis: & dñr quaſi colẽdę, quia tunc ſp erat feſtum. Vñ Qui. Vendicat auſonias ſaturnia Iuno calendas. ¶ Vel quia tunc à Romano pplo principia mẽſium celebrabantur, ſicut fit ab Hebręis. 16. q. vlt. non licet. & cap. ſeq. Vñ Qui Salue feſta dies meliorque reuertere ſemp. A populo rerum digna potente coli. Vel dñr à calo, qđ eſt voco. Primo. n. die menſis pco de more
B populum ad nundinas vocabat, clamãs toties calo: quot dies erant vſq; ad nonas: & ideo pfr cal. a pluribus vocationibus vocabantur: vel à calo, ꝙ eſt bonum omen p totũ mẽſem hñdum. 26. q. vl. non obſernetis. Tunc. n. ſibi mutuo encenia trãſmittebãt. ¶ Nonæ vero ſunt quatuor, vel ſex dies, in quolibet menſe: qui ſequuntur poſt cal. & dñr a nundinis quaſi nũdinę: qa tunc Romani nundinas colebant. Ideo autem in aliquo menſe erant nonę, ſiue inchoatio nundinarum in die quinta: in aliquo, in die ſeptima: ne predones certũ tps ad inſidiandum mercatoribus hrent. Vel dñr nonę a nonis: qa ille dies nonus erat añ idus: vel a non: qa tunc nullum fiebat feſtũ. Vñ Qui. Nonarum tutela deo caret. ¶ Idus vero ſunt octo dies: qui ſequuntur poſt nonas. Eſt autẽ idus ſemper in 13. vel in
C 15. die ſm ꝙ nonę pcedunt. Si. n. menſis habet quatuor nonas, idus eſt in 13. die. Si aũt ſex nonas, idus eſt in 15. Quod autẽ cõciliũ Antiochen 18. di. c. pp. dicit, ꝙ idus eſt in die decima: hoc alia conſideratione dicit. Et dñr idus quaſi diuiſio: quia tunc fiebat diuiſio nundinarum: vel quia in idibus fit diuiſio menſis. Dr autem idus ab iduo as. ſ. ſeparo ras: vñ vidua dicitur quaſi ĩdua. i. diuiſa Plerique latinorum putãt idus dici ab edẽdo, eo ꝙ hi dies apud veteres epularum eſſent. Dies autem qui ſequũtur ſtatim poſt cal. ita denoĩanť. Si. n. eſt menſis, qui habet quatuor nonas, dĩcmus dicere in calendario ſtatim poſt cal. 4 nonas: in tertio 3. nonas: in quarto pridie nonas. in quinto vero, nonis dicimus, vt patet in ianuario, & ſimilib.

Si ve-

Si verò menſis habet ſex nonas, debemus dicere ſtatim poſt cal. D
ſexto nonas: in tertia die, quinto nonas: in 4. quarto nonas: in 5. ter
tio nonas: in 6. pridie nonas: in nonis, vt patet in martio, & ſimi-
lib. ¶ Dies autem qui ſequuntur poſt nonas ita denominātur: in
quolibet menſe, octauo idus. 7. idus. 5. idus. 4. idus. 3. idus, pri-
die idus, & idibus: ſicut hęc apparent in cal. manifeſte.

¶ Dies verò qui ſequuntur poſt idus denoīantur a cal. menſis ſe-
quentis: hoc mō. Ianuarius habet 31. dies: de iſtis accipe vnū pro
cal. & 8. pro idib. & 4. pro nonis: & ſic remanet tm̄ 18. adde ergo
iſtis 18. dieb. cal. ſiue diē calendarum ſequētis mēſis: & ſic erūt 19
Vn̄ in menſe ianuario dēmus dicere ſtatim poſt id⁹. 19. cal. februa-
rij: in ſequēti die 18. cal & ſic ꝑ ordinē vſq; ad finem menſis, ſp mi-
nuendo. ¶ Et nota tñ, ꝙ dr̄ pridie idus, & pridie nonas, & pridie E
cal. & nō ſcđo, qa ſcđs dr̄ a ſequor, ſed illa dies non ſequitur, ſed ꝓ-
cedit. Et exponitur hęc prępoſitio prę. i. āte vel pri⁹: vn̄ pridie quaſi
priori die: ſiue prę. i. ante diem: & cum dicit̄ 4. nonas, intelł. 4. die
an̄ nonas: & ſic de alijs. Quot aūt dies denominētur a nonis, quot
ab idib. & quot a calendis oīum menſium, his verſib. continetur.

Sex nonas Maius, October, Iulius & Mars.
Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.
Ianus & Auguſtus denas nonaſque December.
Iulius, October, Mars, Maius hepta decemque:
Iunius, Aprilis, September & ipſe Nouember.
Ter ſenas retinent, Februſque bis octo calendas.

Hoc eſt dicere, ꝙ maius, october, iulius, & martius hn̄t dies ſex pro
nonis: ſed reliqui menſes habent tm̄ 4. quilibet menſis habēt octo F
dies pro idib. Itē ꝙ ianuarius, auguſtus, decēber habent 19. dies ꝓ
calendis, Iulius vero, martius, october, & maius habent. 17. Iunius
autē, aprilis, ſeptēber & nouēber habēt 18. Februarius habet 16. &
ſi fuerit biſſext⁹, ſup additur ei vnus. ¶ De diebus ęgyptiacis. ca. 3.

ILlud autem notandum, ꝙ in quolibet menſe ſunt duo dies ęgy-
ptiaci. i. ab ęgyptijs deprehenſi. In ęgypto. n. erant quidam aſtro
logi: qui quaſdam conſtellationes nociuas humanis actibus in illis
dieb. inuenerunt: ideoq; illas notas eſſe hominibus voluerunt: tamē
illarū cōſtellationū pūcta ſcire ꝑ errorē nr̄i computi non valemus.
vel forte inuenerunt illos dies bn̄ cōſtellatos: & ideo eos in calen-

dario

A dario notauerunt:vt in illis diebus potius,quam in alijs, actibus in-
ſiſtatur,quorum errorem ne eccleſia ſequi videatur, a talibus ca-
uetur.Vel dicuntur ęgyptiaci ſecundũ quoſdam: q̃a dñs in illis die-
bus percuſſit ęgyptios nouem plagis. Quotus autem ſit dies ęgy-
ptiacus a principio,vel a fine menſis,his verſibus continetur.

Augurio decies audito lumine clangor.
Liquit olens abies voluit colus excute gallum.

In his verſib.ſunt: 12. dictiones 12.menſib. ſeruientes prima pri-
mo ſecunda ſecundo:& ſic ꝑ ordinem ſũpto initio a ianuario,ita ꝗ
quota die erit prima litera primæ ſyllabę alicuius iſtarum dictionũ
in alphabeto,totus erit dies ęgyptiacus in illo menſe: cui ſeruit illa
dictio, computando a menſis principio verſus finem. Item quo-
ta erit prima litera ſecundę ſyllabę in alphabeto,totus erit dies ęgy-
B ptiacus in illo menſe, cui ſeruit illa dictio:computando a fine ver-
ſus principium. v.g. Augurio eſt prima dictio: ſeruit primo menſi.
ſ.Ianuario:au eſt prima ſyllaba,& a eſt prima litera ipſius ſyllabæ,&
eſt prima in alphabeto:ergo dies prima ianuarij eſt ęgyptiaca.Item
gu eſt ſecunda ſyllaba, & eſt prima litera ipſius ſyllabę, & g eſt ſe-
ptima in alphabeto, ergo ſeptimus dies ianuarij numerando a fine
verſus principium eſt ęgyptiacus, & ſic in alijs, hoc obſeruato, ꝗ
h in hoc loco pro litera non ponatur.Quilibet autem pręmiſſorum
dierum ꝑꝑ vnicam horam ſui denoı̃atur ęgyptiacus. ¶ De diebus
verò felicib. vel infelicib. quos quidã aſtrologi notauerunt, in p̃nti
opuſculo non agitur: quia eccleſia prohibet fidem talib. adhiberi.
16.q.vlt.capitu.non obſeruetis.&c.qui ęſtimaret. & ſequenti.

C

¶ De diebus canicularibus. Cap.4.

IN quibuſdã quoq; menſib.ſunt quidam dies,qui caniculares di-
cuntur a cane,vel canicula ſtella ſita in fronte leonis, & ante ge-
nua tauri,quę ęſtiuis menſib.eſt in medio centro cęli, & dum ſol ad
ea aſcẽderit coniuncta cum ſole,vel ei ꝓxima,duplicat̃ calor ipſius,
ex quo diſſoluuntur corpora & vaporant̃.Vñ vocat̃ canis:quia cor-
pora morbis afficit, & ſunt quinquagintaquatuor dies, quibus ꝑꝑ
tp̃is crudelitatẽ,& caloris ſolis intemperiem,malũ eſt minui ſangui
nẽ,& potionari. Qñ aũt illi dies ĩcipiant,& finiant̃,his ver.cõtinet̃.

Incipiunt Iulij pridie idus caniculares.
Et pridie nonas ſeptembris fine reſultant.

Secundum aliquos vero incipiunt 14. calen. Auguſti. D

¶ De ſeptimana & nominibus dierum eius. Cap. 5.

SEquitᷣ de ſeptimana. Nẽpe cõtinet ſeptimana ſeptẽ dies naturales, quorũ repetitione & mẽſes & anni & ſęcula ꝑ aguntᷣ: & hæc apud gręcos hebdomada, ſed apud hebręos ſabbatũ appellatur. Et dicitᷣ ſeptimana à ſeptẽ, & mane quaſi ſeptẽ mane pars ꝓ toto. ſ. mane ꝓ tota die. Vel à ſeptẽ & manet, qᷓ manet ꝑ ſeptẽ dies. Vel dicitur ſeptimana, quaſi ſeptẽ luces: nã mane lux eſt ſecundũ Iſid. Idẽ etiam ſpatiũ vocatᷣ hebdomada, ab hepta gręce, qꝫ eſt ſeptẽ. & deos qꝫ eſt dies: vel modus, quod eſt mẽſura: & ſecũdũ hoc hebdomada eſt cõmunius nomẽ quã ſeptimana. Vnde Daniel: Poſt ſeptuaginta hebdomadas &c. & ſumuntur ibi hebdomadę annorũ ideſt ſeptuagies ſeptẽ anni. Septimanę aũt nequeunt habere certa nomina: qᷓ neq; habent certa initia. Singulis nanq; annis variantur propter vnã, vel ꝑꝑ duos dies: q quandoq; ſunt ſup integras ſeptimanas. Oẽs autem dies: ſeptimanarum inſcribuntur ſeptem primis literis alphabeti. E

¶ Item dies ſecundum gentiles denominantur à planetis.

¶ Primus à ſole, q princeps eſt oĩum ſyderũ: ſic & idẽ dies caput eſt cęterorũ dierũ. ¶ Secundus à luna, quę eſt ſplẽdore & magnitudine ſoli proxima, & ex eo mutuat lumẽ. ¶ Tertius à ſtella martis, quę veſper vocatur. ¶ Quartus à ſtella mercurij, quã quidã cãdidũ circulũ dicunt. ¶ Quintus à ſtella iouis, quã phętontẽ aiunt. ¶ Sextus à ſtella veneris, quam luciferum aſſerunt, quia inter cuncta ſydera plus lucis affert. ¶ Septimus a ſtella ſaturni, quę ſexto cælo locata triginta annis fertur explere curſum ſuum. ¶ Sed quæritur quare dies non ita ordinantur in ſeptimana, ſicut planetæ in cælo, quoniam in cælo ordinantur ſecundum hunc verſum. F

Sol. vene. mer. luna, ſaturnus, Iuppiter & mars: vel ſic.

Saturnus Ioue Mars & ſol cum Vene. mer. lu.

Solutio: dicimus, quod dies in ſeptimana nõ ordinantᷣ ſecũdũ ordinẽ planetarũ, ſed ſecũdũ regimẽ eorũ in ſingulis dieb. Vñ qᷓ viderũt philoſophi, qꝫ ſol regnabat prima hora diei dñicę, ideo illã diẽ denominauerũt à ſole. Itẽ qᷓ viderũt, qꝫ luna regnabat prima hora ſecũdę ferię, ideo diẽ illũ denominauerũt à luna: & ſic de cęteris, ſicut patet ex diſtinctione horarũ diei facta inter planetas ꝑ ordinẽ ſucceſſiue. Rurſus à dictis planetis philoſophi nomina ſumpſerunt, eo qꝫ à ſin

gulis

A gulis aliquid in hoīe eſſe voluerunt, vt à ſaturno calliditatem: à Ioue temperātiā: à marte feruorem: à ſole ſpūm: à venere voluptatem: à mercurio eloquentiā: à luna cor. Et quia ordo planetarum vltra numerum ſeptēnarium non procedit, ſed ad primum reuertitur: ideo tantùm ſeptem dies in ſeptimana ſunt a ſapientibus conſtituti.

¶ Qua die ſeptimanę quilibet menſis intret. Cap. 6.

NVnc videndum eſt qua die ſeptimanę quilibet menſis intrat: de hoc duplex ratio habetur. Prima per hos verſus.

Alta domat dominus, gratis beatę qua gerentes.
Contemnit fictos, augebit dona fideli.

In iſtis verſib. ſunt 12. dictiones 12. mēſib. ſeruiētes: prima primo, ſecunda ſecūdo: & ſic ꝑ ordinē ſumpto initio à Ianuario: ita ꝙ quęcunq; fuerit initialis lr̄a alicuius iſtarum dictionū, eadem erit litera calendarum mēſis, cui ſeruit illa dictio. v. g. alta, eſt prima dictio, & ſeruit primo menſi. i. Ianuario: & a eſt prima lr̄a illius dictionis alta: ergo A eſt prima litera Ianuarij. Item domat eſt ſecunda dcō, q̄ ſeruit ſecundo menſi ſcilicet februario: & D eſt prima litera iſtius dictionis: ergo D eſt prima litera Februarij: & ſic de alijs. Idem dicit ſequens verſus per ſyllabas: quod precedentes per dictiones.

Adam degebat ergo cifos adrifex.

¶ Habita autem litera calendarum, facilè poſſumus ſcire qua feria quilibet menſis intret: Per literam. n. dn̄icalem illius anni procede computando dies per literas ſubſequentes vſq; ad lr̄am, quę eſt in cal. menſis, cuius diei introitum ſcire optas: & ī qua feria occurret, C tali feria intrabit ille menſis. ¶ Secunda ratio, per quā ſcire potes qua feria quilibet menſis intret, eſt per regulares & concurrentes. ¶ Nota ergo quòd in anno ſolari ſunt quinquagintaduę ſeptimanę & vnus dies, vel duo, ſi ſit biſſextus: propter quam diem variantur ſingulis annis principia menſium. ¶ Si enim hoc anno incipiat Ianuarius à die dominico toto anno A, quę eſt prima litera Ianuarij, erit dominicalis. Cùm ergo ventum fuerit ad finem anni, illud A finale calendarij, quod inſcribitur illi diei, quę eſt vltra integras ſeptimanas, repn̄tabit diē dominicā: ergo ſequens A, quòd iterum eſt initiale Ianuarij, pn̄tabit ſecundam feriam: & ſic toto illo anno erit illa variatio: eodem modo ſingulis annis variantur initia menſium per diuerſas ferias. Et ſi ſit biſſextus, duplex erit variatio,

prima in calen. Ianuarij, ſecunda in feſto ſancti Matthię. Vt ergo D
computiſtę ſcire poſſent qua feria quolibet anno quilibet menſis inciperet, inuenerunt duos numeros, vnum inuariabilem, qui vocatur regularis, ſolaris, ferialis: alium variabilem, qui vocatur concurrens, de quibus breuiter eſt dicendum.

¶ De regularibus ſolis. Cap. 7.

Videndum eſt autem primò q̃d ſit r̃laris, vnde dicatur, & vnde habeat ortum, & quot regulares quiſq; menſis habeat. Regularis ſolis eſt numerus inuariabilis datus menſi, qui adiunctus concurrenti declarat qua feria ſeptimanę quilibet mẽſis intret, cuiꝰ fuerit regularis. Dicitur autem regularis à regula, quia inuariabilis eſt ſicut regula. 3. diſt. cap. non. Solaris dicitur ad differentiam lunaris, de quo infra dicetur. Hñt ortum regulares a Martio: nam in menſe E
Martij ſunt 5. regulares, ſeu 5. pro regulari. Martius. n. non habuit initium in primo anno mundi ſeu ſeculi immo dicitur mundus factus fuiſſe in illo menſe in die quo dicitur 15. cal. Aprilis, vel vt alij dicunt 8. cal. Si. n. computes ordine retrogrado dies ſeptimanę vſq; ad calen. Martij, inuenies, ꝙ quinta feria mundus incępit: ſi tñ ante martium fuit: & hęc eſt cauſa, quare martius quinarium numerum habuit pro regulari. Regulares vero aliorum menſium ſic formantur. Iungas regulares menſis cum diebus eiuſdem: & ab illa ſumma ſubtrahe 7. quoties potueris, & regularem ſequentis menſis, quod remanſerit, indicabit. v. g. Martius habet quinque regulares, & dies eius ſunt 31. redige in ſummam, & ſunt 36. quoties poteris, & remanet vna dies, quæ datur menſi ſequenti pro regulari. Item Apri F
lis habet 30. dies, & vnum regularem, qui conſtituunt 31. ſubtrahe 7. quoties poteris, & remanebunt tres, qui dantur Maio pro regularibus: & ita de alijs vſque ad Martium. Poſſumus etiam ſcire menſium regulares per hos verſus.

Eſt atris clare fulgentibus ara deorum.
Grata bonis extat gratiſſima cuique fideli.

In iſtis verſib. ſunt. 12. dictiones 12. menſibus ſeruientes, prima primo, ſecunda ſecundo, & ſic ꝑ ordinẽ, ſumpto initio a Martio, ita ꝙ quota fuerit prima litera alicuius iſtarum dictionum in alphabeto, tot regulares habet ille mẽſis, cui ſeruit illa dictio. v. g. Eſt prima dictio, & ſeruit primo menſi. ſ. Martio. & E, eſt prima litera iſtius di-

ctionis,

A ctionis, eſt, & eſt quinta in alphabeto, ergo Martius habet quinq; regulares. Item aſtris eſt ſecunda dictio, & ſeruit ſecundo menſi. ſ. Aprili & A, eſt prima litera iſtius dictionis, quę eſt etiam prima in alphabeto, ergo aprilis habet vnum regularem: & ſic de alijs.

¶ De concurrentibus, & cyclo ſolari. Cap. 8.

NVnc dicamus de concurrentibus. Dicuntur autem concurrentes: quia ſibi inuicem concurrunt, ſicut videbitur in formatione, vel ideo, quia concurrunt cum regularibus ad demonſtrandum initialem feriam menſium ſingulis annis. Eſt autem concurrens ſuperexcreſcentia vnius diei vel plurium ſuper 52. ſeptimanas anni ſolaris. ideo dixi vel plurium: quia in anno biſſextili ſuperexcreſcunt duo dies: in alijs vero vnus tantum: & ab illa ſuperexcreſcētia hn̄t ordinē cōcurrētes, Alij vero concurrētes, q ſequunt̄ poſt

Doctrinā de Cyclo ſolari abſolutiꝰ & veriori metodo ſumes ex nouo Calendario Gregoriano.

B primū, formantur vno addito ſingulis terminis ſiue annis, ſic tn̄, ꝗ ſep tennarium numerum nō excedāt: qa nō ſunt niſi ſeptē ferię: & qn̄cūq; eſt ſeptimus cōcurrēs, illo anno menſes hn̄t eadem principia, quę in primo anno mundi ſeu ſeculi habuerunt: qlibet. n. ſęna diſtat per ſeptennariū a ſemetipſa. Cōcurrētes ēt in hac linea demōſtrāt. 1 2. 3. 4. 6. 7. 1. 2. 4. 5. 6. 7. 2. 3. 4. 5. 7. 1. 3. 3. 5. 6. 7. 1. 3. 4. 5. 7.

¶ Nam primus annus cycli ſolaris habet vnum concurrētē: ſecundus duo: tertius tres: quartus quatuor: quintus ſex propter biſſextū: ſextus ſeptē. ſeptimus vnum: quia vltra ſeptennarium non ꝓcedit, ſed reuertitur ad vnum: & ita dēmus procedere vſq; ad 28. annos: tunc reuertimur ad primum annum cycli: & ꝓcedimus ſicut prius. Vn̄ tranſcurſus 28. annorum vocat̄ cyclus ſolaris vel concurrentiū:

C & dicitur cyclus quaſi circulus, ꝑ ſimilitudinem. Si aūt volumꝰ ſcire quotus ſit annus cycli ſolaris, dēmus diuidere annos domini per 28. quoties poſſumus, & addere illis 9. antequā diuidamus: qa qn̄ Chriſtus natus fuit, tm̄ ꝓceſſerat ille cyclus: & quotus annus remāſerit, ſupra diuiſionem annorū, totus erit cyclus: & ſi nullus remanſerit, tunc ſumus in vltimo anno cycli ſolaris. Vnde verſus. Annis adde nouem domini, partire per octo Viginti, cyclus ſic tibi notus erit. Poſſumus etiam ſcire concurrentes cuiuslibet anni per literam dominicalem illius anni, ſicut declarant verſiculi ſubſequētes. A ſex, b quinque, c quatuor, e duo, d tres. Primus cōcurrēs f. litera, ſeptimus eſt g. & ſic de ſimilib. Hoc eſt dicere, ꝙ qn̄ a. eſt lr̄a dn̄ica-

lis:in illo anno ſunt ſex pro concurrente,quãdo b.quinq;,qñ c.qua D
tuor,qñ e.duo,qñ d.tres,qñ f.vnus,qñ g.ſeptem.Inuento aũt concurrente,dẽmus iungere cum r̃ſaribus menſis cuius feriam calendarum.i.introitum ſcire volumus:& quota fuerit illa ſumma,ſi non tranſcendat ſeptẽ,tota,ſiue tali feria ſeptimanę ille menſis intrabit. Si vero tranſcendat,ſeptem:quotum fuerit reſiduum, tota feria ſeptimanæ ille menſis intrabit.

Dominicalẽ literã lege vbi ſupra ĩ Calendario nouo

¶De litera dominicali. Cap.9.

SIcut aũt cõcurrentes,ita & dñicales lr̃ę variãtur. Nam in primo anno cycli ſolaris eſt f.lr̃a dñicalis:in ſecundo e. in tertio d. in quarto c.in quinto a.tunc. n. propter biſſextũ ꝑtranſit b. qđ in his verſib.declarat. Fert,ea,dux,cor,amet,gens,fautor,eum,coluit,bis Ars,genus,eſt,de,corde,bono,gignit,ferus,enſis,Dicta,beãt,aqua E
gens,frons,dat,cũctis,bonus,author. In his verſib.ſunt 28. Dictiones, 28.annis cycli ſolaris ſeruientes: prima primo, ſecunda ſecundo:& ſic per ordinem,ſumpto initio à primo anno cycli: ita quod quęcunq; fuerit initialis lr̃a alicui iſtarum dictionum eadem erit litera dñicalis in illo anno,cui ſeruit illa dictio:v.g.Fert eſt prima dictio,& ſeruit primo anno cycli ſolaris: & f eſt prima litera: ergo f. eſt litera dñicalis in primo anno cycli ſolaris, & ſic de alijs. Et nota, ꝙ ille annus eſt biſſextilis, cui deſeruit aliqua dictio deſinens in t,& ita primus annus cycli ſemper eſt biſſextilis: cùm ei deſeruiat dictio deſinens in t.f.fert. propter hoc prima litera dictionis deſinens in t,non erit litera dñicalis in illo anno,cui ſeruit illa dictio,niſi a loco biſſexti vltra:quia litera dñicalis,cum biſſexto ſimul mutatur. A calendis vero Ianuarij precedentis ipſum biſſextum vſq; ad F
locum biſſexti erit litera dominicalis illa, quę immediatè ſequitur ĩ calendario poſt illam,quę dr̃et eſſe litera dominicalis: vnde in primo anno cycli, f.eſt litera dñicalis a loco biſſexti vſq; ad calen. Ianuarij ſequentis. A calen. Ianuarij ꝑcedentis vſq; ad locum biſſexti, g.eſt litera dñicalis: & ita in alijs. Annus autem, cui ſeruit illa dictio ſciri poteſt per rationem ſuperius dictam de cyclo ſolari: nam ratio literę dominicalis tunc currentis ratione ſimili incipit & finitur.

Indictionis anno currẽtem vnde in Calendario nouo

¶De indictione. Cap.10.

NVnc aliqua de indictione dicamus. Eſt autem indictio ſpatium temporis, quo Romanus princeps tributum gentibus indice-

A dicebat. Si autem volumus ſcire quota ſit Indictio, debem⁹ addere tres annos annis domini, & poſtmodum diuidere annos domini per quindecim quoties poſſumus, & quotus annus remanſerit facta diuiſione, tota erit Indictio, & ſi nullus ſuperauerit, in vltimo anno indictionis ſumus: & tunc ad primam Indictionem reuertimur; quia indictio non tranſcendit quindecim: vnde verſus.

Si tribus adiunctis domini diuiſeris annos.
Per ter quinq; datur indictio certificata. De indictione plenius: dicem⁹ īfra, vbi de cyclis agetur. De ęra ſupra dictū eſt tractatu. 1.c.6.

¶ De die naturali & artificiali. Cap. 11.

LIcèt iā ſuperius in pleriſq; locis de die tactū ſit, nihilominus & hic ſpāliter dicendū eſt. Sciendum eſt igitur, ꝙ duplex eſt dies.
B ſ. naturalis & artificialis, ſiue vſualis. Naturalis eſt ſpatium, quo ſol ducitur circa totam terram ab oriente vſq; in occidentem. ſ. ſpatium diei & noctis, quod ſp continet 14. horas. Dr̄ dies iſta à dijs, quorum noīa Romani quibuſdam ſiderib. ſacrauerunt. Vel à dyo, quod eſt duo: quia cōtinet duo tpa, noctē. ſ. & diē vſualē. Artificialis ſpatiū, quo ſol moratur ſuper noſtrū hemiſphęrium ab ortu ſolis vſq; ad occaſum. Et hoc ſm ſolis aſcenſum & deſcenſum creſcit pariter & decreſcit. Dicitur autē dies à dian, qđ eſt claritas. Et dicit̄ vſualis ſiue artificialis, quia ſolum hoc tp̄s aptum eſt vſibus & artificijs exercendis. Reliqua pars diei dr̄ nox a noceo, quia nocet viſui & vſui: & ideo vocata eſt dies à meliori parte ſine commemoratione noctis, Iuxta illud: Et factum eſt veſpere & mane dies vnus.

C ¶ Rurſus partes diei ſunt tres, ſecundum Iſid. ſ. mane, meridies, & ſuprema. Mane eſt lux matura, & plena, nec iam crepuſculum. Meridies dicitur quaſi medidies. i. medius dies, vel quia tunc purior dies eſt. Suprema eſt poſtrema pars diei. Sero dicitur à clauſis ſeris ¶ Noctis vero partes ſunt ſeptem. ſ. veſperum, crepuſculum, conticinium, intempeſtum, gallicinium, matutinū, & diluculū. ¶ Veſperum dicit̄ à veſpere occidentali ſtella: q̄ tenebras ſequētes p̄cedit, & dr̄ tenebrę, quaſi tenentes vmbram. Crepuſculum dr̄ dubia lux. ſ. inter lucem & tenebras. Conticinium eſt, qn̄ iā oēs ſilēt. Intēpeſtū eſt medium noctis tp̄s, qn̄ nil agi pōt, & oīa ſilēt quaſi inopportunū. Gallicinium dr̄ pp gallos lucis pręnūcios. Matutinum eſt inter abſceſſum tenebrarū, & aurorę aduentum. Diluculum dr̄ quaſi īcipiēs

A Luna paris menſis nunquam triceſima fiet¶ Impar triceno nũquam ſine fine carebit¶ Tẽpore biſſexti febri luna triceſima eſt Nam iulij luna tunc eſt viceſimanona. Menſis par dicitur: quia numerando à ianuario per ordinem cadit in numerum parem, vt februarius, aprilis, iunius, auguſtus, october, december, quorum lunatio ſemper eſt 29. dierum, excepto februario, cuius lunatio eſt 30. quando eſt biſſextus. Impar verò eſt, quando cadit in numerũ imparem, vt ianuarius, & martius, maius, iulius, ſeptember, & nouember, quorum lunatio ſemper eſt 30. dierum: excepto iulio, q in vltimo anno cycli lunaris propter ſaltum lunę habet tantum 29. Ex his autem 12. lunationibus conſtituuntur trecenti quinquaginta quatuor dies in anno lunari, & ſic annus lunaris in 11 diebus exceditur à ſolari: ex quo exceſſu omnis varietas ętatis lunę con-
B ſurgit, ita quod vbicunq; fuerit luna prima in primo anno, fit in ſecundo 11. propter quam varietatẽ duorum numerorũ genera ſunt inuenta, regulares videlicet, & ępactę, de quibus breuiter videam⁹.

¶De regularibus lunaribus. Cap. 2.

NVnc videamus de regularibus. Et quidem regularis lunaris eſt numerus inuariabilis datus menſi ad inueniendum lunã in calen. menſium ſingulorum. Hñt aũt ortum regulares ab illis quinq; diebus, q ſupſunt in anno ſolari ſupra 360. dies vñ quinque regulares dati ſunt ſeptembri, à quo annus lunaris ſumit initium. Regulares verò aliorum menſiũ ſic formantur. Iunge regulares menſis cum diebus eius: & ab illa ſumma ſubtrahe lunationem eius: & reſiduũ qđ remãſerit, erit r'laris illius menſis, v. g. Septẽber habet quin-
C que regulares: & dies ei⁹ ſunt 30. qui cõiuncti regularib⁹ cõſtituunt 35. & lunatio ſeptembris eſt triceſima: qua ſubtracta remanent 5. qui ſunt regulares ſequẽtis mẽſis. ſ. octobris: & ſic de alijs vſq; ad ſeptẽbrẽ. Nã ęgyptij ſuũ annũ incipiunt à ſeptẽbri: & ideo nos annũ lunarẽ incipimus à ſeptembri. De regularibus traditur iſte verſus.

Dic. e g. bis. i. K. bis: poſt manet ordo q. d.

Dic e. bis: quę eſt quinta in alphabeto. i. primis duob. menſib. anni lunaris dantur quinq; ꝓ regularibus. Item dic bis g. q eſt 7. in alphabeto. i. tertius & quartus menſis hñt ſeptẽ ꝓ regularibus. Item dic bis. i. quę eſt nona in alphabeto. i. quintus & ſeptimus menſis hñt 19. pro regularibus. Item dic bis K quę eſt 10. in alphabeto. i.

ſextus & octau⁹ mẽſis hñt 1 0. ꝓ regularib. Et nota ꝙ fit trãſitus de D
q̃nto ad ſeptimũ,& de ſexto ad octauũ : vt patet in formãdo ipſos
regulares: q̃a Ianuarius & marti⁹ 9. & februarius & aprilis 19. hñt
ſed poſt manet ordo.1.mai⁹ 11.Iunius 12.Iulius 13.Auguſtus.14.
habent.

¶ De Epacta. Cap.3.

SEquitur de Epacta. Eſt autem epacta numerus variabilis datus anno ad inueniendum lunam in calen.cuiuslibet menſis:& dr̃ epacta ab epi, qđ eſt ſupra, & aucta, q̃a eſt ſupexcreſcẽtia, anni lunaris à ſolari. Ideoque annus primus cycli lunaris nullam habet epactã, quia null⁹ ann⁹ p̃ceſſit a quo 11. accepiſſet. Sd̃s verò habet 11. ꝓ epacta: q̃a epacta orit̃ ab illis 11.diebus, q̃bus annus lunaris excedit̃ a ſolari. Tertius verò annus habet 22. q̃a ſꝑ adduntur 11. ſi non tranſcendat 30. Si verò trãſcendat 30. abiectis 30. reſiduũ erit epacta illius anni:& ideo in quarto anno, quia ſumma aſcendit 33. E abiectis 30. ſunt epactę illius anni 3. Epactę verò gręcè, dñr latine abiectiones annuæ lunares: quę per numerũ. 11. vſq; ad tricenariũ in ſe reuoluuntur: quas ęgyptij ideo adijciunt, vt lunaris emenſio ratione ſolis coęquetur. Luna.n.iuxta curſum ſuum 29. ſemis dies lucere dignoſcitur:& fiunt in annum lunarem dies 154. remanent ad curſum anni ſolaris dies 11. quos ęgyptij adiciunt. Abſq; his nõ inuenies quota ſit luna in quolibet anno, menſes & dies epactę omniũ annorum cycli lunaris per hanc tabulam denotant̃: itã ꝙ hoc verbum nulla, rñdet primo anno: & ſinguli ſequentes numeri rñdent ſingulis ãnis cycli, vſque ad 19. vt, nulla 11.22.3.14.22.5.6.17.9.11.12.13 5.16.27.8.29.10. Sed hoc idem ẽt oñditur per hos F verſus. Annis adde vnum domini: partire per vnde Viginti lunę cyclus & inde patet. Hoc vult dicere, quòd ſi volumus ſcire quotus ſit annus epactalis, ſiue cycli, debemus diuidere annos domini per 19. quoties poſſumus:& addere vnum: quia q̃n Chr̃s natus fuit, tm̃ ꝓceſſerat ille cyclus: & quota fuerit ſumma quę remanſerit, totus erit annus cycli epactalis. v. g. Hoc anno computamus annos domini mille ducẽtos octuaginta ſex: quorum mille ducẽtiſeptuagintatres ſunt rectè ꝑ decem & nouem diuiſi. ſuperſunt 13. de prędicto numero: addito ergo vno fiunt 14. vnde hoc anno eſt decimuſquartus annus cycli lunaris in ãno ſequenti erit 25. & ſic vſque ad 29. poſtea reditur ad primũ:& hoc verum eſt ſecundũ illos, q̃ ici

piunt

A piunt cõputare annos domini a natiuitate Chri̅,vel a calē. ianuarij: non autē ſecundū eos,q illos immutāt in cal. ſeptēbris:& faciūt ibi diuiſionē.nam tunc addendi ſunt duo anni.Pōtēt & aliter inueniri epacta:vt ſi ſummmā quę remanet de pręmiſſa diuiſione annorum domini per tres iuncturas pollicis numeremus. Si.n.numerus finitur in prima iunctura,debemus demere vnum de ipſo numero : ſi in ſecunda,debemus addere nouē: ſi in tertia, debemus addere decem & nouem:& ſumma inde proueniens eſt epacta : & hoc ſi 30. non tranſeat.Si verò trāſiret abiectis 30.reſiduum eſt epacta : vnde verſus. Deme vnum, poſt adde nouem,poſt dena nouēq;. Inuenta igitur epacta, debemus eam iungere cum regularibus menſis, cuius lunam volumus inuenire : & quota fuerit ſumma inde proueniens,tota erit luna in cal.illius menſis, dūmodo 30. non tranſeat.
B Si verò 30.tranſiret,abiectis 30.reſiduum erit ętas lunę : & ſi ſumma illa fuerit 30.in cal.menſis, tunc luna erit 30. ſi autem epacta nulla fuerit, puta in primo anno cycli lunaris,tunc ad inueniendū lunam ſufficit regularis. Sed qm̄ epactarum rō qn̄q; fallit, propter emboliſmum,ſiue ſaltum lunę ideo de ipſo breuiter videamus.

¶ De anno Emboliſmali & communi. Cap. 4.

Circa emboliſmum,ſiue lunę ſaltum, notandū eſt,ꝙ emboliſmus gręcè interpretatur latinè ſuperaugmentum, ſeu ſuperexcreſcentia anni ſolaris ſuper lunarem. Quia ergo annus ſolaris excedit lunarem in 11. diebus, ex illo exceſſu cōſtituūtur.7. lunationes in 19. annis cycli lunaris:multiplicatis illis 11.diebus. Et dicuntur emboliſmales:quarum quęlibet eſt 30. dierum: & attribuūt. 7.
C annis emboliſmalibus : ita quod in quolibet cyclo lunari ſunt 7. anni emboliſmales, & 12. cōes. Appellatur autem annus emboliſmalis,quia a 14.luna precedentis paſchę vſq; ad 14. ſequentis hēt 13.lunationes ſiue 13.menſes lunares, idēſt 384.dies:& iſte eſt annus ſancto Moyſi diuinitus reuelatus.Cōis verò hēt tantū 12 lunationes,idēſt 354 dies,quorum diſpoſitiones continet iſte verſus

Cur fles?his lacrymis odioſum quęre tyrannum:

In iſto verſu ſunt 7. dictiones annis emboliſmalib. ſeruientes. Prima primo,ſecunda ſecūdo,& ſic per ordinē : ita ꝙ quota eſt prima litera alicuius iſtarum dictionum in alphabeto, totus annus cycli epactalis erit annus emboliſmalis. v. g. Cur eſt prima dictio : &

ſeruit

A repetitur niſi 27. propter emboliſmum. Item fallit in calen. iulij eo dem annno: quia tunc luna dr̄et eſſe 30. ſecundũ epactã, nõ reperit niſi 29. propter emboliſmum, vbi credẽdum eſt emboliſmo, & nõ epactæ. Item in 11. anno fallit epacta: quia in calen. martij ſecundũ epactam dr̄et eſſe luna 29. ſed propter emboliſmum reperitur tm̃ 28. Veruntamen, ſi in illo anno fuerit biſſextus, tunc corrigitur ille error: qm̃ propter biſſextum additur vna dies. Item in 19. anno fallit epacta in duobus locis. nam ſecundũ epactã luna dr̄et eſſe 29. in calend. maij, ſed propter emboliſmũ non reperitur niſi 28. & in eo dem fallit in calend. auguſti: quia ſecũdũ epactam luna deberet ibi eſſe 2. ſed propter ſaltum lunę ibi tertia inuenitur: quia lunatio

B iulij, quę deberet eſſe 30. in illo anno, eſt tantum 29. & hoc contingit propter errorem noſtri computi: & tunc annus ĩ duobus diebus exceditur à ſolari. De ſaltu lunę traditur iſte verſus.

Luna facit ſaltum quintilis luce ſuprema

Retrocedit. n. luna vna die, ſicut diximus, ꝑ errorem nr̄i computi, vt in ſequẽti anno in calẽ. ſeptembris luna redeat ſicut debet, niſi enim ſaltus lunę colligeretur, contingeret error, vt in 14. cyclis diceretur luna prima qñ eſſet plenilunium. Colligit̃ autem ſic iſte dies: quęlibet. n. lunatio, ad hoc vt lunationes ſint ęquales, hr̄et 29. dies, dimidium, minus quatuor momentis, & vna vncia, & vno atomo: ſunt autem in cyclo 235. lunationes, erunt ergo quater tot momẽta, q̃ ſunt in vniuerſo, noningenta quadraginta, quę diuiſa per 40. conſtituũt 23. horas & dimidiam. Poſtea ex 235. vncijs conſtituũ-

C tur 19. momenta, & remanent ſeptem vncię, & ex 235. atomis cõſtituuntur 5. vncię: quę vncię cũ ſeptẽ prioribus faciunt vnum momentũ, quod iũctum ad 19. momẽta ꝑhabita, facit dimidiam horã, q̃ iuncta cũ alijs 23. & dimidia facit vnum diẽ, quę ſubtrahitur vltimo anno a lunatione iulij, & dicitur ſaltus lunę. Põt ẽt facilius hoc mõ colligi. Annus lunaris conſtat ex 354. diebus, minus vna hora, & quarta parte vnius horæ, & ſeptuageſimaſexta parte quartę vnius horę, ergo in 19 annis habentur 19. horę, & 19. quartæ horarum, & 19. octuagintaſex partes quartę vnius horæ, quæ faciunt in 19. annis quartam partem vnius horę, & ita erunt 20. quartę horarũ, q̃ faciunt 5. horas, q̃ iunctę. 23. horis pręhabitis faciunt vnũ diẽ. Eſt igitur ſaltus lunę quidam dies collectus in 19. annis ex eo ſuperfluo

fluo qđ datur lunationibus: & dr̃ ſaltus lunę, nõ ꝙ luna magis ſa- D
liat illa die quàm alia:ſed quia nos lunã cõputãtes, diẽ illã, ſup quã
in alijs annis lunatio iulij dr̃ 20. ſalimus ſiue pretermittimus, non
computantes lunam in vltimo anno cycli decẽnouennalis niſi 29.
ideo autem ſubtrahitur dies illa a lunatione iulij in vltimo anno cy
cli decemnouennalis,quia iulius eſt vltimus in anno epactali inter
menſes hñtes 30.dies ĩ lunatione:vñ vltimo anno lunatio iulij nõ
computatur trigeſima,ſed vigeſimanona: & ideo aureus numerus
illius.ſ.decẽnouennalis quãuis creſcat,ſequitur ſine interuallo mi-
norem:& per conſequens in alijs menſibus ſequentibus vſq; ad Ia-
nuarium,ſicut infra dicetur. Saltus ergo lunę facit duas lunationes
pariter eſſe 29.dierum.ad p̃fatos ergo errores facilius corrigendos
inuentus eſt aureus numerus:de quo breuiter eſt dicendum. E

¶ De aureo numero. Cap.5.

AVreus numerus eſt ille,qui ponitur ĩ calendario, qui in quoli
bet mẽſe indicat lunã primã,ad priuatos errores facilius cor-
rigendos inuentus.Et dicitur aureus numerus ꝑ ſimilitudinem: ꝗ
ſicut aurum ſuperat oĩa metalla,ita iſte numerus oẽs alias rõnes lu
nares excellit:quem Iulius Cęſar cum tanta diligentia dicitur inue
niſſe:qui incipiens a quocunq; anno cycli lunaris vbicunq; inue-
nit lunam primam in primo anno cycli poſuit 1.in calendario: in
latere extrinſeco iuxta literas feriales.ſ.in quolibet menſe : & in ſe-
cundo anno vbicunq; inuenit primam poſuit 2. in quolibet mẽn-
ſe:& in tertio 3.& ſic de alijs: & ideo in cal. Ianuarij ternarius eſt
numerus:quia ibi nulla inuenitur tertio anno prima, nec ibi de- F
bet poni alius numerus quàm ternarius: quia nullo anno cal.Ianua
rij luna eſt prima,niſi in tertio anno cycli decemnouennalis.In qui
buſdam tñ calendarijs numeri ipſi deſignantur per literas alꝑhabe
ti:nam pro vno interponitur ibi a,ꝑ duobus,b. pro tribus, c. & ſic
de alijs numeris,& literis,& ſeriatim vſq; ad literam t,q̃ eſt decima-
nona in ordine alphabeti.Formatur autem aureus numerus ab il-
lo ternario,ꝗ ponitur in calen.ianuarij: nã illis tribus adduntur 8.
& cõſtituuntur 11.qui numerus debet poni in tertia litera ianuarij.
Itẽ illis 11.adduntur 8.quę conſtituunt 19.qui numerus debet po
ni cum interuallo in 5.litera ianuarij.Item illis 19.addũtur 8. & ſic
ſunt 28.ſed quia aureus numerus nõ tranſit 19.& ideo abiectis 19.
reſi-

A reſiduū.ſ.8.videlicet poni īmediatè poſt 19.& ſic ꝑ totū calēdariū. Patet ergo,ꝙ qñ maior numerus ſequitur minorem, tūc debet inter vtrunque numerum dimitti vna litera, & quando minor ſequiť maiorem,tunc nulla debet litera intermitti,vnde verſus.

De tribus octo cauens ſuperet de dena nouemq;.
Maior ſit ternus,minor aureus eſt ſecundus.

Veruntamen formatio illa fallitin omni menſe, cuiꝰ lunatio eſt 29. dierum.ſ.in Februario, Aprili, Iunio, auguſto, octobri,& decembri,ī quibus poſt minorem numerum maior immediatè locatus ſequitur circa principium menſis,quod patet hoc verſu.

Menſe breuis lunę februs eſt ar det cito ganger.

In iſto verſu erunt ſex dictiones ſex menſibus deſeruiētes: quorum lunatio eſt 29.incipiendo in medio verſu,vbi dr̄ februs:ita ꝙ quęcūq; fuerit initialis lr̄a alicuius iſtarum dictionū ſup eadem litera in calendario maior numerus ſequitur minorem,ſine ſpatio.i.nulla litera dimiſſa in illo menſe,cui ſeruit illa dictio.v. g.Februs eſt prima dictio & ſeruit primo menſi, cuius lunatio eſt 29.f. februs, & f. eſt prima litera: ergo ſuper primum f. menſis februarij maior numerus ſequitur minorem immediatè, ſimiliter ſuper primum e. Aprilis: & ſic de alijs:ſed ſuper primum g. decembris maior, ſ. 14. ſequitur immediate minorem. ſ. 2. & ſuper eadem litera: quia ibi eſt duplex aureus numerus, quod deſignat geminatio huius literæ. g.in dictione ganger. Item fallit in Iulio & reliquis menſibus vſque ad Ianuarium: in quibus circa finem numerus 19. ſequitur immediatè ad 11.numerum: vnde verſus.

C

Iulius & reliqui,qui reſtant dena,nouemq;
Iungunt vndeno,ſic eſt ratus aureus ordo.

Item ſciendum eſt,ꝙ quando 19.immediatè ſequitur 11.tunc octauus,qui ſequitur,debet tertio loco poni:vnde verſus.

Quando continuas vndenis dena nouemq;,
Maiori trinus tunc octonarius eſto.

¶ De termino paſchali,& primo de clauib. feſtorū mobiliū. Ca.6.

DE termino paſchali triplex datur ratio:& prima per claues moſaicas:ſecunda per ętatem lunę, tertia per tabulas manuales: de quarum qualibet videndum eſt,Sed primò de clauibus: & ideò videndum eſt quid ſit clauis,& vnde dicatur, & vnde habet ortum, & ad

Modū inueniendi Paſcham. lege i eodē Calēdario nouo.

&c ad quid inuenta fuerit. Clauis eſt numerus variabilis datus anno ad inueniendum principia quinq; mobilium feſtiuitatum, ſ. ſeptuageſimę, quadrageſimę, paſchatis, rogationum, pentecoſtes: ideo ſunt quinq; claues: & quodlibet prędictorum feſtorum habet trigintaquinq; dies, in quibus ſemper celebrantur. A ſede autem cuiuslibet clauis numerantur dies vndecim, & vſq; ad initium ipſorũ trigintaquinq; dierum, prout hęc infrà patebunt. Et dr̃ clauis perſimilitudinem: quia ſicut per claues oſtia reſerantur, ita per talem numerum principia dictarum feſtiuitatum nobis denotantur. Habent. n. ortum iſtę claues terminorum à 19. annis cycli lunaris, & 7. diebus ſeptimanę: vnde prima clauis eſt 19. Claues autem aliorum annorum ſic formantur: addamus. n. ſemper claui pręcedẽtis anni 19. & ſumma inde proueniens erit clauis ſequentis anni, ſi non ſuperat 40 ſi. verò ſumma ſuperat 50. abiectis 30. reſiduum erit clauis ſequentis anni. verbi g. Clauis primi anni eſt 26. cui ſi iungatur 19. erunt 45. vnde abiectis triginta, remanent 15. qui numerus eſt clauis ſequentis anni. & ita formantur vſq; ad 19. annos per ordinem: quia non ꝓceditur vltra 19. numerũ: ſed reuertitur ad priorem: vnde cyclus clauium aurei numeri & epactarum nõ differunt quantitate, differũt tñ principio, quia cyclus epactarum incipit à ſeptembri. cycl⁹ autẽ aurei numeri & clauium à ianuario. Vnde ſi velimus ſcire quotus ſit annus cycli aurei numeri, & clauiũ, poſſumus ſcire per diuiſionem annorum domini factam ſuperius in titulo de epacta. Inuento quotus ſit annus clauium, poſſumus ſcire quę ſit clauis illius anni per aliam hãc rationem. Numerus enim ille, qui remanet de diuiſione annorum domini numerari debet per ſummitates quinq; digitorum, inchoando a pollice: & ſi numerus terminatur in pollice, debemus addere 25. & ſumma inde proueniens erit clauis illius anni: ſi vero numerus finitur in indice, debemus addere 13. ſi in medio, 31. ſi in annulari 19. ſi in auriculari, 7. & ſi ſumma inde proueniens exceſſerit 49. abiectis 30. quod remanſerit erit clauis, quę additio his verſib. continetur.

Viginti quinq; tredecim plus eſſe tricenos.

Vnde vicena epa digitis pro clauibus apta.

Sedes quidem clauium nunquã inuenitur in calendario, niſi ſuper hanc literam g. prima ergo g. ianuarij eſt clauis ſeptuageſimę. vltima

A ma g. eiuſdem menſis eſt clauis quadrageſimę: & ſecunda g. martij eſt clauis paſchatis: tertia g. aprilis eſt clauis rogationum. vltima g. aprilis eſt clauis pentecoſtes: vnde verſus.

Primaq;, & vltima g. Iani, Martiſq; ſecunda,
Tertiaq; aprilis tibi ſignat, & vltima clauem.

Habita ergo claue anni, incipe computare a ſede clauis: & comple illā in diebus calendarij ꝑ ordinē ꝓcedendo: & vbi terminabit ibi erit terminus ſolēnitatis: ita ꝙ in proximo die dñico ibi ſequēti erit initiū ſolēnitatis, cuius eſt clauis, ſed rōnes incipiunt in ſequenti die lunę: & ſi fuerit biſſextus, cuilibet claui eſt vna dies addenda.

¶ Rationes ad inueniendum Paſcha. Cap. 7.

B Poſſumus etiam ſcire paſchales terminos per ętatem lunæ: cuius rationem ſequitur iuxta conſuetudinem iudęorum, de quo talis datur regula. Accipe lunam quęcunq; eſt in feſto epiphanię: & perfice illam procedendo per dies calendarij ordinatè vſq; ad 40. dies, & ſi fuerit biſſextus, vſque ad 41. in proxima die dominica ſequenti erit initium ſeptuageſimę: vnde verſus.

A feſto ſtellę numerando perfice lunam.
Quadraginta dies poſt ſeptuageſima fiet.
Biſſextus quando fuerit, ſuperadditur vnus.
Si cadit in lucem domini tunc ſume ſequentem.
Si cadit in feriam ſeptenam, ſitq; biſſextus,
Linque diem domini primum, ſumasq; ſecundum.

C Habita ergo ſeptuageſima terminos aliarum mobilium feſtiuitatum facile ſcire potes. Nam à ſeptuageſima vſq; ad dñicam. 1. quadrageſimę ſunt tres integrę ſeptimanę: à dominica 1. quadrageſimę vſq; ad paſcha ſunt ſex integrę ſeptimanæ: à paſcha verò vſque ad diem lunæ rogationum ſunt quinq; ſeptimanæ, & vnus dies: à paſcha verò vſq; ad pētecoſten computantur quinquies decem dies. Terminum quoq; paſchalem his verſibus ſcire potes.

Poſt nonas martis vbi ſit noua luna require.
Tertia lux Domini proxima paſcha tenet.

¶ Rurſus vbicunque poſt duodecimum calen. aprilis luna decimaquarta reperitur, dominica proxima Paſcha celebratur. Item qualiſcunq; luna fuerit in calen. ianuarij, talem fac eam in feſto ſancti Benedicti, ſiue 12. calen. aprilis: & illam computes vſque ad

24.

24. & ibi erit paſcha hębręorum. ¶Rurſus ab 8. idus Martij vſque ad nonas aprilis ſunt dies 29. quocunque ergo illorum luna fuerit prima, computetur vſq; ad quatuordecim, & ibi erit paſcha hebręorum. Eſt etiam & alia ratio inueniẽdi paſcha per ętatem lunę: quoniam qñ luna currit per vnum, erit paſcha dominica prima poſt nonas aprilis: quando currit per duo, erit dominica prima poſt 8. cal. aprilis: quando currit per tres, erit dominica prima poſt idus aprilis: quando currit ꝑ quatuor, erit dñica prima poſt nonas aprilis: qñ per quinq;, erit dñica prima poſt 11. cal. aprilis: qñ per ſex, erit dñica prima poſt 4. idus aprilis: quando per ſeptem, erit dñica prima poſt 3. calen. aprilis: qñ per octo, erit dñica prima poſt 14. cal. maij, qñ per nouem, erit dominica prima poſt 7. idus aprilis, qñ per decem erit dominica prima poſt 6. cal. aprilis: quando per vndecim, erit dominica prima poſt 17. cal. maij: quãdo ꝑ duodecim, erit dominica prima poſt pridie nonas aprilis: quãdo per tredecim erit dominica prima poſt 9. cal. aprilis quando per quatuordecim, erit dominica prima poſt pridie idus aprils: qñ per quindecim erit dominica poſt 12. cal. aprilis: quando per decem ſeptem, erit dominica prima poſt. ſ. idus aprilis: quãdo ꝑ octodecim, erit dominica poſt 4. idus aprilis qñ per 19. erit dominica poſt 15. calen. maij. Tabulas inſuper manuales nonnulli ad inueniendos paſchales terminos confecere, ſicut Dionyſius, Iſidorus, & quidam alij, quas ad pręſens duximus dimittendas, ne difficultas ſit nimium oneroſa. Ad pręſens igitur ſufficiant carmina noſtra infraſcripta. Eſſe graue nobis bello carnem caueamus.

Bellum ſępe gerens etiam puto dijcit hoſtem.

Mox animę lucrum inuenies cum religioſis. In his verſibus ſunt 19. dictiones, 19. annis cycli lunaris ſeruientes, prima primo, ſecunda ſecundo, & ſic per ordinem, ſumpto initio a primo anno cycli, & quota fuerit prima litera dictionis in ordine alphabeti, q̃ non deſinat in m. tota die aprilis computãdo a mẽſis principio verſus finem, erit terminus paſchę hebręorum i. luna 14. & in ꝓximo dominica ſubſequenti erit paſcha noſtrũ, ſicut ĩ ſexta parte ſub tractatu de paſcha plenè dictum eſt Ibi etiam patet, quare ſub. 5. calẽ. aprilis ſcribitur in calendario reſurrectio domini. Si verò dictio deſinit in m. quota eius erit prima litera in alphabeto, tota die martij

A tij cõputando à menſis fine verſus principium erit termin⁹ paſchalis iudęorum,& in primo die dñico,quę poſtea occurrerit, deſcendendo verſus finem,erit paſcha nr̃m,hoc cautiùs obſeruando,quia carnē & caueamus in p̄fatis verſibus dēnt ſcribi p e, & hoſtē debet ſcribi p h,quę in hoc loco pro litera reputatur. Pōt & aliter paſcha facile inueniri,pone enim in calendario tuo in margine aureum numerum ſequētem.videlicet iuxta 12.calē.aprilis pone 16.iuxta 11 cal.pone 5.iuxta 12. cal.13.iuxta 8.cal.2.iuxta 6.calē.10.iuxta.4. cal.18.iuxta 3.cal.7. Item iuxta cal. aprilis 15. iuxta 4. nonas aprilis.4.iuxta 2.nonas 10.iuxta nonas.1.iuxta 6. idus 19. iuxta 5. idus.17.iuxta 4.idus.6.iuxta 2.idus 14.iuxta idus 3. iuxta 17.cal.
B maij.11.iuxta 15. cal. 19. iuxta 14. cal. 8. Volens ergo terminum paſchę inuenire, adde vnum annis domini tunc currentibus, poſtea diuide ipſos quoties poteris per 19. & ſi diuiſio p̄ficiatur in 16. ita quod nil ſuperſit,recurre ad calēdarium tuum:& in illa die, iuxta quam inuenies ſcriptum 19.erit paſcha hebręorũ,quod ſēper celebrant in 14.luna, & ſequenti dominica erat paſcha noſtrum.. Si verò aliq̄d ſup̄ſit ſup vltima 19.puta quinq;, vel decē, vel 15. dies, tunc paſcha hebręorum erit in die illa, iuxta quam ſcriptum inuenies 5. vel 10.vel 15. & ſic de alijs pręmiſſis numeris, & diebus:& in ſequenti dominica erit paſca noſtrum:quod nō pōt eſſe ante 11. cal.aprilis,nec poſt 7. cal. maij. v. g. hoc anno computantur anni domini 1286. quorum 1273. ſunt rectè diuiſi per 9. ſuperſunt ergo 13.de pręmiſſo numero,quibus additur vnus, & fiunt 14. vbi ergo
C inueneris in tuo calendario hunc numerum, ibi erit hoc anno paſcha iudęorum: in ſequenti verò anno erit vbi inuenies ſcriptum 15. &ſic vſq; ad 19. poſtea vero redit ad 1.& ſic perpetuò fiet. Per eundem quoq; modum poteris terminum ſeptuageſimę inuenire. Pone in calendario tuo in margine iuxta 16. calend. Februarij hunc numerum 8.Item in eadem linea pone 16.iuxta 15.calen Februarij,pone 5.iuxta 14 cal 13.iuxta 13.cal.2.iuxta 12.calen.10.iuxta 10.calē.18.iuxta 8.cal.7.iuxta 7.calen.15.iuxta 5.cal.4 iuxta 4 cal.12.iuxta 2.calen.1. iuxta cal. februarij. Item iuxta 3. nonas februarij 9. iuxta nonas 17. iuxta 8. idus 6. iuxta 6. idus 14. iuxta 5.idus 3.iuxta 3 idus 11. iuxta idus 19. Diuiſis ergo annis domini per 19. vt pręmiſſum eſt, vide, qui numerus ſupereſt ſup 19. & vbi

illum in ipſo calendario inueneris, ibi erit terminus ſeptuageſimę, D
qui ſemper eſt in luna vndecima: & in ſequenti domiinca ſeptuageſimam celebramus, quę non pōt eſſe ante 15. calen. februari: nec poſt 9. cal. martij, ſicut nec quadrageſima poteſt eſſe ante pridie nonas februarij, nec poſt 6. idus martij. Eodē ēt mōdo terminus pentecoſtes inueniri pōt: pone. n. in tuo calendario in margine iuxta 7. idus maij. 16. iuxta 6. idus 5. iuxta 4. idus 13. iuxta 3. idus 2. iuxta idus 10. Item iuxta 17. cal. Iunij. 18. iuxta 15. calen. 7. iuxta 13. cal. 15. iuxta 12. calen. 4. iuxta 10. calen. 12. iuxta 9. calē. 1. iuxta 7. calen. 19. iuxta 5. cal. 12. iuxta 4. cal. 6. iuxta pridie. cal. 14. Item iuxta calen. Iunij 3. iuxta 3. nonas. 11. iuxta nonas. 19. iuxta 8. idus 8. Diuiſis ergo annis domini per 19. numerū illum, qui ſupererit ſuper 19. quęre in p̄miſſis locis calendarij: & vbi illum inueneris, ibi erit pentecoſtes hebręorū, quod ſemper eſt in luna 4. & in ſequēti dn̄ica erit pētecoſtes noſtrum, quod nō pōt eſſe ante 6. idus maij, nec poſt idus iunij, ſicut nec rogationes eſſe p̄nt ante 6. calen. maij, nec poſt calen. iunij. Pōt etiam paſcha aliter inueniri per hanc tabulam. E
5.15.13.22.10.30.18.7.15.4.2.4.12.1.21.9.19.17. Iſti numeri rep̄ntant quoſdam dies aprilis & & martij, in quibus contingit paſcha hebręorum, computando dies illos à principio ipſorum menſium, ita quòd ipſi numeri à viginti infra reſpondeant aprili, a viginti ſupra martio: hoc vult dicere hęc tabula, quòd in primo anno cycli lunaris eſt paſcha hebreorum in 5. die intrantis aprilis: in ſecundo anno eiuſdem cycli eſt quintadecima die intrantis martij: & ſic de alijs donec numeri ipſius tabulę compleantur: poſtea reditur ad primum annū cycli. Qualiter autem inueniātur anni cycli, dictum eſt ſupra, vbi agitur de epacta. Quare feſta ſaluatoris, excepto feſto natalis, ſiue natiuitatis, ſint mobilia, dictum eſt in ſexta parte, ſub feſto natalis. Vltimò., ſecundum Iſido. ſciendum eſt, quòd inter latinos & gręcos eſt varietas, ſub termino feſtiuitatis paſcalis: quod prouenit, quia latini à tertiā nonas martij vſq; in tertium nonas aprilis primi menſis lunam requirunt: & ſi quintadecima luna die dominica prouenerit, in aliam dominicam paſcha protrahunt, vt pręmiſſum eſt. Gręci verò obſeruant primam lunam ab 8. idus martij, vſq; ad diem nonam aprilis. F

A ¶ DeCyclis. Cap. 8.

QVia in pleriſq; huius partis locis de cyclo mentio facta eſt, ideo de cyclo aliqua dicamus. Notandum eſt ergo ꝙ Cyclus eſt ſpatium aliquorum annorum in ſe rediēs ſecundùm aliquos nu meros: & dicitur quaſi circulus per duplicem ſyncopā. Eſt.n. cycl⁹ vocatus, eò ꝙ in orbē digeſtus ſit: & quaſi in circulum depoſitum ordinem complectatur annorū, ſine varietate & ſine arte: ſunt autē ſex cycli. Primus ſolaris incipiens in 6. calen. martij, in feſto S. Matthię conſtans ex 28. annis, continens concurrentes, & regulares ſo lares & dominicales, & annos biſſextiles, & cōes. Secūdus cyclus eſt decemnouennalis conſtans ex 19. annis, & incipit à ianuario, con-
B tinēs in ſe aureum numerum, & claues terminorum. Tertius eſt cyclus lunaris, incipiens ſimiliter à ianuario habens 19. annos. incipit autem quarto anno cycli decemnouennalis: hunc inuenerunt Romani, vt ſcirent qua hora luna a ſole accenderetur: ſed quia proceſſu temporis hęc inuentio falſificata eſt, nihil operamur ſecundum hunc cyclum. Quartus eſt epactalis incipiēs 5. calen. ſeptembris, habens ſimiliter annos 19. continens in ſe regulares lunares, & epactas, & annos, communes, & emboliſmales. Quintus eſt cyclus magnus conſtans ex quingentis 32. annis: vel ſecundùm alios quingentis triginta annis: ſecundum quem formatur tabula Dyonyſij. Sextus eſt cyclus indictionalis, conſtans ex 15. annis, & continens indictionales. Romani enim, quia difficile erat de remotis mundi partibus venire ſingulis annis Romā ad ſoluenda tributa per eos
C prouincijs indicta, ſtatuerunt quòd ſaltem ſingulis quinquenijs ſol uerentur: ita quòd primo quinquennio apportarent pro tributo ferrum pro fabricandis armis: In ſecundo quinquēnnio argentum pro ſtipendijs militibus erogandis: In tertio aurum pro ſimulacris fabricandis: & ſic ſemper poſt aurum quod in anno quintodecimo ferebatur, incipiebat quinquenium quo ferrum iterum ſoluebatur: & ſic erat quaſi quidam circulus temporis: quia ergo Roma ni ſic fieri indixerunt, ideo illi anni indictio nuncupati ſunt: de quo dictum eſt ſupra. Pręmiſſum autem ſpatium quinq; annorum voca tum eſt luſtrum: quia venientibus nuncijs prouinciarum cum tribu to, cum cereis, & cum alijs precioſis ſumptibus vrbem luſtrabant.

Tabullæ computorum ex Kalendario Gregoriano nuper in lucem dato D exceptæ pro inueniendis feſtis mobillibus & indictione, Aureo numero, & Epacta, ĩ ſingulis quibuſq; annis: ſimiliter & anno biſeſtili, quoto currat anno. Incipit autem tabularum harum vſus & praxis ab anno 1582.

DE INDICTIONE.

INdictio eſt reuolutio 15. annorum ab 1. vſque ad 15 qua reuolutione peracta, iterũ reditur ad vnitatem, initiumq; ſumit quilibet annus huius cycli a Ianuario in bullis Pontificijs, ſicut de cyclodecẽnouennali Aurei numeri ſcripſimus. Et qm̃ Indictionis frequens vſus eſt in Diplomatibus, & ſcripturis publicis, fàcilè annũ Indictio. currentẽ quolibet anno propoſito inueniemus ex ſequẽti tabella, cuius vſus ꝑpetuus eſt, initiũ tñ ſumit ab anno correctonis. 1582.

Tabella Indictionis ab anno correctionis, 1582.

10 11 12 13 14 15 1 2 3 4 5 6 7 8 9.

Nam ſi anno 1582. tribuas primum numerum, qui eſt 10. & ſequenti anno 1583. ſecundum numerum, qui eſt 11 & ſic deinceps vſque ad annum propoſitum, redeundo ad principium tabellæ, quotieſcunq; eam percurreris, cadet annus propoſitus in Indictionem, quę quęritur. E

EX tabula ſequenti Paſchali noua ita feſta mobilia reperientur. In cellula literæ Dñicalis currentis quęratur Epacta currens. Nam è directo omnia feſta Mobilia deprehenditur. Vt anno 1585. in cellula literæ Dñicalis f, tunc currentis è regione Epactæ xxix. quæ eodem anno currit, habeẽ Septuageſima die 17. Februarij, dies Cinerum 6. Martij, & Paſcha die 21. Aprilis &c.

Sed in annis biſſextilibus inuenienda ſunt omnia feſta mobilia in annis per literã Dominicalẽ poſteriorem, quæ nimirum currit poſt feſtum S. Mat thiæ Apoſtoli, ne ſcilicet ambigamus, vtra duarũ literarũ pro hoc, aut illo feſto indagãdo accipienda ſit: ita tamẽ, vt Septuageſima, & die Cinerum inuentis in Ianuario, antè Februario addaẽ vnus dies. Quod idẽ fit quia antẽ diem S. Matthię currit prior litera Dñicalis, quę in Kalẽdario priorẽ ſem per ſequitur. Poſt feſtum autẽ S. Matthię in Februario licet poſterior litera currat, addiẽ tamen tunc dies intercalaris, ita vt dies 24. Februarij dicatur 25. & dies 25. dicatur 26. &c. Quòd ſi dies Cinerum cadit in Martium nihil addendũ eſt, quia tunc & litera poſterior currit, & dies menſis proprijs numeris reſpondent, cũ dies intercalaris Februario ſit additus. Exẽpli gratia Anno 2096. Biſſextili Epacta erit v. & literę Dñicales A. g Si igitur per poſteriorem literã, quę eſt g. feſta mobilia inueſtigentur, reperieẽ Septuageſima, die 11. Februar. & dies Cinerum 28. Februar. Si autẽ addatur vnus dies cadet Septuageſima in diem 12. Februar. quę eſt Dñica, & dies Cinerum in diem 29. Februar quę eſt feria quarta. Paſcha autem, & reliqua feſta in eos dies cadent, qui in tabula expreſſi ſunt. F

Item anno 4088 Biſſextili Epacta erit xxiiij. & literę Dñicales d, c. Si igitur per literã c, quę poſterior eſt, inquirantur feſta Mobilia, inuenietur Septuageſima die 21. Februar. & ſi additur vnus dies cadet in diem 22. Februa. quę eſt Dominica. Dies autem Cinerum cadet in diem 10. Martij, quare nihil additur, &c.

TABVLA PASCHALIS
Noua reformata.

Literæ Dñica.	Cyclus Epactarum.	Septuageſima.	Dies Cinerũ	Paſcha reſurr.	Aſcéſio Dñi.	Pentecoſtes.	Corp⁹ Chři.	Dom. inter Penteco. & Aduent.	j. Dñica Adué.
D	23	18 Ian.	4 Feb.	22 Mar.	30 Apr.	10 Maij	21 Maij	28	29 No.
	22 21 20 19 18 17 16	25 Ian.	11 Eeb.	29 Mar.	7 Maij	17 Maij	28 Maij	27	29
	15 14 13 12 11 10 9	1 Febr.	18 Feb.	5 Apr.	14 Maij	24 Maij	4 Iunij	26	29
	8 7 6 5 4 3 2	8 Febr.	25 Feb.	12 Apr.	21 Maij	1 Maij	11 Inn.	25	29
	1 * 29 28 27 26 25 25 24	15 Feb.	4 Mar.	9 Apr	28 Maij	7 Iunij	18 Iun.	24	29
E	23 22	19 Ian.	5 Febr	25 Mar	1 Maij	11 Maij	22 Maij	28	30 No.
	21 20 19 18 17 16 15	26 Ian.	12 Feb.	30 Mar.	8 Maij	18 Maij	29 Maij	27	20
	14 13 12 11 10 9 8	2 Febr.	19 Feb.	6 Apr.	15 Maij	25 Maij	5 Iunij	26	30
	7 6 5 4 3 2 1	9 Febr.	26 Feb.	13 Apr.	22 Maij	1 Iunij	12 Iun.	25	20
	* 29 28 27 26 25 25 24	16 Feb.	5 Mar.	20 Apr.	29 Maij	8 Iunij	19 Iun.	24	30
F	23 22 21	20 Ian.	6 Febr.	24 Mar.	2 Maij	12 Maij	23 Maij	28	1 Decé.
	20 19 18 17 16 15 14	27 Ian.	13 Feb.	31 Mar.	9 Maij	19 Maij	30 Maij	27	1
	13 12 11 10 9 8 7	3 Febr.	2 Febr.	7 Apr.	16 Maij	26 Maij	6 Iunij	26	1
	6 5 4 3 2 1 *	10 Feb.	27 Feb.	14 Apr.	23 Maij	2 Iunij	13 Iun.	25	1
	29 28 27 26 25 25 24	17 Feb.	6 Mar.	21 Apr.	30 Maij	9 Iunij	20 Iun.	24	1
G	23 22 21 20	21 Ian.	7 Febr.	25 Mar.	3 Maij	13 Maij	24 Maij	28	2 Decé
	19 18 17 16 15 14 13	28 Ian.	14 Feb.	1 Apr.	10 Maij	20 Maij	31 Maij	27	2
	12 11 10 9 8 7 6	4 Febr.	21 Feb.	8 Apr.	7 Maij	27 Maij	7 Iunij	26	2
	5 4 3 2 1 * 29	11 Feb.	28 Feb.	15 Apr.	24 Maij	3 Iunij	14 Iun.	25	2
	28 27 26 25 25 24	18 Feb.	7 Mar.	22 Apr.	31 Maij	10 Iun.	21 Iun.	24	2
A	23 22 21 20 19	22 Ian.	8 Febr.	26 Mar.	4 Maij	14 Maij	25 Maij	28	3 Decé.
	18 17 16 15 14 13 12	29 Ian.	15 Feb.	2 Apr.	11 Maij	21 Maij	1 Iun.	27	3
	11 10 9 8 7 6 5	5 Febr.	22 Feb.	9 Apr.	18 Maij	18 Maij	8 Iun.	26	3
	4 3 2 1 * 29 28	12 Feb.	1 Mar.	16 Apr.	25 Maij	4 Iunij	15 Iun.	25	3
	27 26 25 25 24	19 Feb.	8 Mar.	23 Apr.	1 Iunij	11 Iun.	22 Iun.	24	3
B	23 22 21 20 19 18	23 Feb.	9 Febr.	27 Mar.	5 Maij	15 Maij	26 Maij	27	27 No.
	17 16 15 14 13 12 11	30 Ian.	16 Feb.	3 Apr.	12 Maij	22 Maij	2 Iunij	26	27
	10 9 8 7 6 5 4	6 Febr.	23 Feb.	10 Apr.	19 Maij	29 Maij	9 Iunij	25	27
	3 2 1 * 29 28 27	13 Feb.	2 Mar.	17 Apr.	26 Maij	5 Iun.	16 Iun.	24	27
	26 25 25 24	20 Feb.	9 Mar.	24 Apr.	2 Iunij	12 Iun.	23 Iun.	23	27
C	23 22 21 20 19 18 17	24 Ian.	10 Feb.	28 Mar.	6 Maij	16 Maij	27 Maij	27	28. No.
	16 15 14 13 12 11 10	31 Ian.	17 Feb.	4 Apr.	13 Maij	23 Maij	3 Iun.	26	28
	9 8 7 6 5 4 3	7 Febr.	24 Feb.	11 Apr.	20 Maij	30 Maij	10 Iun.	25	28
	2 1 * 29 28 27 26 25	14 Feb.	3 Mar.	18 Apr.	27 Maij	6 Iunij	17 Iun.	24	28
	25 24	11 Feb.	10 Mar.	25 Apr.	3 Iunij	13 Iun.	24 Iun.	23	28

TABELLA TEMPORARIA
Feſtorum Mobilium.

Anni Dñi	Lrã Dñicales.	Aureus numer⁹.	Epacta.	Septuageſima.	Dies Cinerum.	Paſcha reſurrectio.	Aſcenſio Domini.	Pentecoſtes	Corpus Chriſti.	Dñic. poſt Pent.	Prima Dñica Aduẽt⁹.
1582	c	6	xxvj							23	28 No.
1583	b	7	vij	6 Feb.	23 Feb.	10 Apr.	19 maĳ	29 maĳ	9 Iun.	25	27 No.
1584	A g	8	xviii	29 Ian.	15 Feb.	1 Apr.	10 maii	20 maĳ	31 Ma.	25	2 De.
1585	f	9	xxix	17 Feb.	6 mar	21 Apr.	30 m ĳ	9 Iunĳ	20 Iun.	24	1 Dec.
1586	e	10	x	2 Feb.	19 Feb.	6 Apr.	15 maii	25 maĳ	5 Iun.	6	30 No.
1587	d	11	xxi	25 Ian.	11 Feb.	29 mar.	7 maĳ	17 maĳ	28 Ma.	27	29 No.
1588	c b	12	ii	14 Feb.	2 mar.	17 Apr.	26 maĳ	5 Iunĳ	16 Iun.	24	27 No.
1589	A	13	xiii	29 Ian.	15 Feb.	2 Apr.	11 maĳ	21 maĳ	1 Iun.	27	3 De.
1590	g	14	xxiiii	18 Feb.	7 mar.	22 Apr.	31 maĳ	10 iunĳ	21 Iun.	24	2 De.
1591	f	15	v	10 Feb.	27 Feb.	14 Apr.	23 maĳ	2 iunĳ	13 Iun.	25	1 De.
1592	e d	16	xvj	26 Ian.	12 Feb.	29 mar.	7 maĳ	17 maĳ	28 Ma.	27	29 No.
1593	c	17	xxvij	14 Feb.	3 mar.	18 Apr.	27 maĳ	6 iunĳ	17 Iun.	24	28 No.
1594	b	18	viij	6 Feb.	23 Feb.	10 Apr.	19 maĳ	29 maĳ	9 Iun.	25	27 No.
1595	A	19	xix	22 Ian.	8 Feb.	26 mar.	4 maĳ	14 maĳ	25 Ma.	28	3 De.
1596	g f	1	i	11 Feb.	28 Feb.	14 Apr.	23 maĳ	2 iunĳ	13 Iun.	25	1 De.
1597	e	2	xij	2 Feb.	19 Feb.	6 Apr.	15 maĳ	25 maĳ	5 Ma.	26	30 No.
1598	d	3	xxiiij	18 Ian.	4 Feb.	22 mar.	30 Apr.	10 maĳ	21 Ma.	28	29 No.
1599	c	4	iiij	7 Feb.	24 Feb.	11 Apr.	20 maĳ	30 maĳ	10 Iun.	25	28 No.
1600	b A	5	xv	30 Ian.	16 Feb.	2 Apr.	11 maĳ	21 maĳ	1 Iun.	27	3 De.
1601	g	6	xxvj	18 Feb.	7 mar.	22 Apr.	31 maĳ	10 iunĳ	21 Iun.	24	2 De.
1602	f	7	vij	3 Feb.	20 Feb.	7 Apr.	16 maĳ	26 maĳ	6 Iun.	6	1 De.
1603	e	8	xviij	26 Ian.	12 Feb.	30 mar.	8 maĳ	18 maĳ	29 maii	27	30 No.
1604	d c	9	xxix	15 Feb.	3 mar.	18 Apr.	27 maĳ	6 Iun.	17 iunĳ	24	28 No.
1605	b	10	x	6 Feb.	23 Feb.	10 Apr.	19 maij	29 maĳ	9 Iunĳ	25	27 No.
1606	A	11	xxi	22 Ian.	8 Feb.	26 mar.	4 maĳ	14 maĳ	25 maĳ	28	3 De.
1607	g	12	ij	11 Feb.	28 Feb.	15 Apr.	24 maĳ	3 Iun.	14 Iun.	25	2 De.
1608	f e	13	xiij	3 Feb.	20 Feb.	6 Apr.	15 maĳ	25 maĳ	5 Iun.	26	30 No.
1609	d	14	xxiiij	15 Feb.	4 mar.	19 Apr.	28 maĳ	7 Iun.	18 Iun.	24	29 No.
1610	c	15	v	7 Feb.	24 Feb.	11 Apr.	20 maĳ	30 maĳ	10 Iun.	25	28 No.
1611	b	16	xvj	30 Ian.	16 Feb.	3 Apr.	12 maĳ	22 maĳ	2 Iun.	26	27 No.
1612	A g	17	xxvij	19 Feb.	7 mar.	22 Apr.	31 maĳ	10 Iun.	21 Iun.	24	2 De.
1613	f	18	viij	3 Feb.	20 Feb.	7 Apr.	16 maĳ	26 maĳ	6 Iun	26	1 De.
1614	e	19	xix	26 Ian.	12 Feb.	30 mar.	8 maĳ	18 maĳ	29 Maii	27	o No.
1615	d	1	i	15 Feb.	4 mar.	19 Apr.	28 maĳ	7 iunĳ	18 Iun.	24	29 No.
1616	c b	2	xij	31 Ian.	17 Feb.	3 Apr.	12 maĳ	22 maĳ	2 Iun.	26	27 No.
1617	A	3	xxiij	22 Ian.	8 Feb.	26 mar.	4 maĳ	14 maĳ	25 maii	28	3 De.
1618	g	4	iiij	11 Feb.	23 Feb.	15 Apr.	24 maĳ	3 iunĳ	14 Iun.	25	2 De.
1619	f	5	xv	27 Ian.	13 Feb.	31 mar.	9 maĳ	19 maĳ	30 maii	27	1 De.
1620	e d	6	xxvi	16 Feb.	4 Mar.	19 Apr.	28 maĳ	7 Iun.	18 iun.	24	29 No.
1621	c	7	vii	7 Ian.	24 Feb	11 Apr.	20 maii	30 maĳ	15 iun.	25	28 No.

A Tabula literarum Dñicalium ab Idibus Octobris anni correctionis 1582 (detractis priùs decem diebus) vſq; ad annum 1582 excluſiuè.

C B A F E D C A G F E C B A
G B D
G E D C B G F E D B A G F
F A C E D

IN Tabula ſupraſcripta literam Dñicalem ſingulis annis hoc pacto inuenies primã literam quę eſt C tribue ab Idibus Octobris anni correctionis 1582. vſq; in finem anni. Sequentem quæ eſt B tribue anno 1583. Sicq; deinceps progredere quouſq; perueniās ad numerũ anni cuius literam ſcire vis, quia litera ſuper quam cadit numerus illius anni erit litera Dominicalis. Quę ſi vnica ocurrerit, annum cõmunem eſſe intelligas. Si duplex, biſſextilẽ, & tunc prior ideſt ſuperior vſque ad feſtum S. Matthię Apoſtoli deſeruiet: inferior autem ad reliquam anni
B partem accõmodabitur, vt erit anno Dñi 1584. a primo die Ianuarij vſque ad 23. Februarij incluſiuè ſeruiet litera Dominicalis A. a dicto die vſq; in finem anni illa, quæ eſt inferior ideſt G. Sciendum autẽ quòd finitis viginti octo annis redeundum eſt ad principium cum annis tunc currentibus.

Tabula Epactarum reſpondentium Aureis numeris ab Idibus Octobris, anni correctionis 1582. (detractis priùs decem diebus) vſq; ad annum 1700. excluſiuè.

Aurei nume.	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Epactæ.	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19

1	2	3	4	
1	12	23	4	15

SImili modo vt dictũ eſt de litera Dñicali deprehendes etiam Epactæ nu-
C merum in ſupraſcripta numerorum ſerie: nam primum numerum qui eſt 26. tribue ab Idibus Octobris anni correctionis. 1582. vſq; in finem anni ſequentẽ qui eſt 7. tribue anno 1583. & ſic deinceps donec ad annũ tuũ peruenias: & finitis decem & nouẽ annis regredere iterum ad principium.

Quando inchoatur Aduentus Domini

Aduẽtus Domini inchoatur Dominica proximiori feſto S. Andreę vel ipſa die Sancti Andreę, ſi in Dominica venerit.

Quatuor Tempora.

Quatuor tempora celebrantur quarta & ſexta feria, ac Sabbatho poſt tertiam Dominicam Aduentus. Poſt primã dominicã Quadrageſimę, poſt Pentecoſten. Poſt feſtum Exaltationis Sanctę Crucis.

Nuptię iuxta decretum Concilij Tridentini.

A Dñica prima Aduentus, vſq; in diem Epiphanię, & a Feria quarta Cinerum vſq; ad octauam Paſchatis incluſiuè, Sancta Synodus ſolennitates nuptiarum prohibet. In alijs verò temporibus ſolenniter celebrari pmittit.

¶ Compendium Muſicę. D

Ca. I. De. Inſtrumento manus, notis, & vocibus in ea deſcriptis.

QViſq̧s ad caꝺ nēdi ſciētiā erudiēdꝰ accedis, diſpōnē, vim, & ordinē lr̄arum (ꝑ quas oīs cātꝰ habet diſcretionē) cordi memoriter imprimas: videlicet, ꝙ ponunt̄ & ſunt ī ordine ma- E nꝰ, ſeu palmę viginti lr̄ę: q̄ diuidunt̄ in ſubgrauibꝰ, & grauibꝰ, acutis & ſupacutis. At vero ipſę litterę ī ordine manus nō ſunt niſi ſeptē, voce & forma differentes. ſ. A. B. C. D. E F.

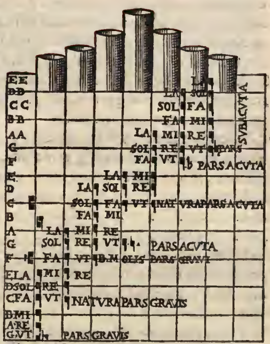

G. ſubgrauis vna eſt dūtaxat lr̄a gręca oīum prima in principio pol- F licis manus ſiniſtrę à latinis Philoſophis addita: quā q̧dā eorum vocabulo, Gamma dicunt: Nos vero latini vt appellamus, in qua nr̄æ muſicę oīs ſumit ordo principiū: & ipſius Gāma nr̄a manus ornata initio à Gręcis ꝓfitet̄ exordiū ſumpſiſſe. Graues lr̄ę ſunt ſeptē. ſ. A. B. C. D. E. F. G. Et graues dn̄r: q̧a in inferiori loco primitus ſunt formatę: hoc eſt in voce pectoris. Hn̄tq; principiū ī prima iūctura pollicis: & finē ī ſcd̄a iūctura auricularis. Acutę ſilr̄ ſunt ſeptē. ſ. A B. C. D. E. F. G. q̄ nō ſunt à primis grauibus noīe differentes: ſed forma dūtaxat. Ideoq; acutę dn̄r: eo ꝙ acutū reddant ſonū reſpū grauium ꝓdictarū. Formant̄. n. ī ſuperiori loco. i. ī voce gutturis. Et hn̄t principiū in tertia iūctura auricularis: finē verò ī ſecūda iūctura indicis.

Supe-

A Superacutę ſunt quinque.ſ.AA.BB.CC.DD.EE. & ideo ſuper acutæ dicuntur:eo quod ſuper prędictas acutas acutiorem reddant ſonum.Et rō eſt:quia formantur in ſuperiori loco.ſ.in voce capitis,& habent principium in ſecunda iunctura medij, finem verò in tertia iunctura eiuſdem à tergo, vt omni depictam hanc manum intuenti patet.

Cap.2. De literis muſicalibus & clauibus.

VT autē ordo literarum naturaliter po-
B ſitarum ibi breuiter pateat: & quę ī ſpatio,quęue literæ ſint in linea cognoſcas:inferius perpende diſpoſitas. Gamma in linea A. in ſpatio.B. in linea C. in ſpatio.D. in linea E. in ſpatio. F. ī linea G.in ſpatio. A.in linea B. in ſpatio.C. in linea D in ſpatio.E.in linea F. in ſpatio.G.in linea AA. in ſpatio. BB.in linea CC.ī ſpa-
C tio. DD. in linea EE. in ſpatio. Vide quia literę, quę in grauibus in linea notantur: in acutis in ſpatio demonſtrantur: & quę in acutis ſpatio ſunt notatę: in ſuperacutis in linea ſunt ſcriptę, prout in hac figura patet.

PReterea ſciendum eſt b rotundum in diſpoſitione literarum non debere propriè lineam,aut ſpatium occupare: nec locum naturaliter habere:quia non eſt de computo ſeptem literarum muſicalium: ſi enim eſſet aliqua de ſeptem, per duplarem conſonantiam alicui grauium , vel ſuperacutarum reſponderet, Grauibus quippe per duplarem reſpondere non poteſt conſonantiam:

quia

quia minus eſſet ſemitonium. Superacutis verò per diapaſon nequaquam conſonat: quia ſemitonium ſuperabũdat. Vocatur enim apud grȩcos b rotundum ſiue menon: hoc eſt accidens, vel accidẽtale: quod enim eſt accidentale, non eſt proprium: & quod non eſt proprium, non eſt naturale. Inuentum eſt autem b rotundum ad tẽperãdum tritonum: qui ſuper, ſcilicet naturaliter inueniſ: vbi enim cantus aſperior ſonat, b rotundum loco b quadri ad temperandam tritoni duritiam furtim interponitur. Sed vbi cantus ad ſuam naturam recurrerit, ſtatim debet auferri. Igitur quia b rotundum eſt accidens, vel accidentale: & accidens poteſt adeſſe vel abeſſe ſine corruptione ſubiecti, vbi neceſſarium fuerit, apponatur. D

¶ Nec id te lateat, quòd prȩdictis ſeptem literis voce & forma differentibus aſſociatȩ ſunt notulȩ ſeu voces ſex, ſcilicet vt re, mi, fa, ſol, la, quȩ ex duabus primis proprietatibus, ſcilicet b quadri, & naturȩ quinquies repetitȩ ponuntur: & ex tertia, ſcilicet b rotundi ꝓprietate bis interponi noſcuntur. E

¶ Sciendum tamen quòd proprietas in muſica eſt deriuatio plurium vocum ab vno eodemq; principio. Exiſtentibus igitur modis ſiue proprietatibus tribus totius cantus, pro ipſarum notitia habenda cuilibet vnica eſt litera aſſignata. Nam proprietati naturȩ data eſt litera C. b. molli, F. & B quadro G.: quibus vocum principium proprietatum conceditur. ſ. vox Vt: quam cȩterȩ ſibi ordinatȩ voces, videlicet Re, Mi, Fa, Sol. La. per eandem proprietatem ſequuntur. Vt, enim vox in C locata cum ſuis ordinatis vocibus, ſcilicet, Re, Mi, Fa, Sol, La, per proprietatem naturȩ in graui vel acuto cantatur. In F per b molle: In G per b quadrum. Vnde verſus. F

Naturȩ modum per C cantare ſolemus.
F b molle notat: ſed G b quadrum oſtendit.

¶ Nota quòd ſigna ſiue claues (vt vulgo dicitur) demonſtrantes ſedem totius cantus vniuerſaliter vſitatȩ, ſunt duȩ: videlicet F graue. loco cuius literȩ, talis figura ponitur ⁊ Et b acutum: pro quo tale ſignum [: Per ipſarum autem diſcretam repoſitionem per lineas, poteſt omnis cantus cuiuſcunque ſit toni rationabiliter collocari. Diſtant. n. abinuicem per diapente: nam F in grauibus, C in acutis conſtituta ſunt.

¶ Sunt ergo notȩ omnes in manu numero quadragintaduȩ numera-

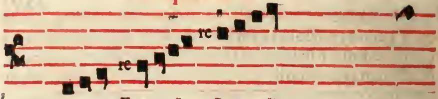
A meratę, videlicet a Gamma ad EE vltimum viginti ſedibus collocatę. ¶ Et nota, ꝙ ſyllaba vt, ſemper eſt caput & principium aliarum ſibi ſuccedentium ſyllabarum. ſ. re, mi, fa, ſol, la. Harum. n. oīum ſex ſyllabarum aggregatio dicit̃ in cantu deductio: quia deducit modulantium voces ex grauitate in acumen, & ex acumine in grauitatem. ¶ Et quia illa nota ſiue ſyllaba, vt, ſepties in manu reperitur, ideo dicimus, quòd ſeptem ſunt deductiones manus ſeu palmę: vnde prima deductio habet principium in G ſubgraui, & finem in E- graui: & cantatur per b quadrum graue. ¶ Secunda habet principium in C graui, & finem in A acuto: & cantatur per naturam gra-
B uem. ¶ Tertia habet principium in F graui, finem verò in D acuto: & cantatur per b molle graue. ¶ Quarta habet principium in G. graui: & finem in F acuto: & cantatur per b quadrum acutum. ¶ Quinta habet principium in C acuto, finem verò in AA ſuperacuto: & cantatur per naturam acutam.

¶ Sexta habet principium in F acuto, & finem in DD ſuperacuto: & cantatur per b molle acutum. ¶ Septima habet principium in G acuto: finem vero in EE ſuperacuto: & cantatur per bb quadrum ſuperacutum.

Cap. 3. Breuis & vtilis regula pro fiendis mutationibus.

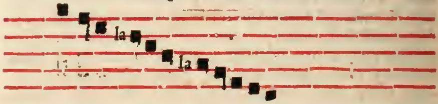
MVtatio eſt alicuius vocis vel notę vnius proprietatis in alteram eiuſdem ſoni, atque loci varietate acceptio. Fit nanque mutatio vel fieri poteſt in quolibet loco, vbi duę vel tres voces, ſiue notę nomine ſunt diuiſę: quę quidem ſub vna ſola litera inclu-
C duntur. Itaque ad mutationem fiendam requiritur quod ibi ſint duę voces vniſonium facientes: & quòd proprietates per quas fit mutatio iungantur ad inuicem in vna voce: vnde vbi ſola vox eſt, non poteſt fieri mutatio: etiam ſi ſint duę voces, & non ſint ęquales in ſono, non fit mutatio: vt ſunt iſtę duę voces de b. fa. b mi. quę differunt ſono per ſemitonium quòd eſt interſa, & mi. ¶ Pręterea notare dèmus, quòd mutatio fieri debet duobus caſib. ſ. qñ cantus tranſgreditur vocem la vnius ꝓprietatis per duas voces, ſeu notas: & qñq; per vnam tm̃. Et quãdo ſub voce, ſeu nota vt, per vnam tantùm deſcendit. Primo modo mutatur Sol: vel La, in Re, & vocatur Mutatio aſcendens. Secundo modo mutatur Re, vel Vt in La, & vocatur Mutatio deſcendens. Exemplum primi.

Exem

D

Exem plum ſe cun di.

¶ Animaduertẽdũ tñ eſt, ꝙ mutatio aſcẽdẽs fit ſemp̱ ĩ Re : mutatio deſcendens fit ſemp̱ in La : & hoc quãdo cãtus ꝑ gradus procedit: ſecus aũt ſi ꝑ gradus nõ progrederetur: q̃a tũc mutatio effectu non fit, ſed intelligitur facienda, prout in exemplo ſequẽti videri poteſt. B

F

¶ Itẽ nota, quòd non debet fieri mutatio, niſi neceſſitate cogente. Vnde duplex eſt neceſſitas. Prima eſt, quãdo ꝓprietas vna non ſufficit ad aſcenſum, vel deſcenſum cãtus : & tunc oportet mutationẽ fieri ꝓprietatis ipſius in aliã cantui magis deſeruiẽtẽ. Et quãdiu per vnã ꝓprietatẽ poteſt cãtari: nõ debet fieri alterius ꝓprietatis mutatio, ſed vitari. Secũda neceſſitas, eſt, quod licèt vna ꝓprietas ꝑ aſcẽſum vel deſcenſum cãtui deſeruiret, tamen de neceſſitate mutatur in aliã ad cãtũ magis harmoniacum faciendũ: vt ſępe fit de b molle in b duro, & è conuerſo, tunc totaliter non debet vitari mutatio.

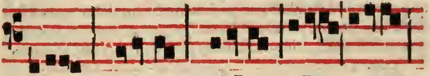
A Cap. 4. De coniunctionibus vocum quę ſint.

COniunctio in muſica eſt diſpoſitio ſiue ordinatio ſonorum, ſiue vocum adinuicem in ſyllabis & dictionibus. ¶ Tonus igitur, ſemitonium, ditonus & ſemiditonus coniunctiones vocantur, quę conſonantiarum membra propriè nuncupantur. Vnde Iſid. Toni, ſemitonia, ditoni, & ſe- ſemiditoni, ſunt particulę conſonantiarum: per quas voces vocibus, & cantibus cantus iunguntur. ¶ Tonus à tono non differt in aliquo: nec ſemitoniũ à ſemitonio: ſimiliter autem ditonus à ditono non vllo modo diſcrepat, nec ſemiditonus a ſemiditono. Licet.n. tonus, ſemitonium, ditonus, ſemiditonus pluries in manu reperiantur, idem tamen ſemper ſunt qđ ſuperius eſſe diffiniuntur. ¶ Quiſquis igitur bene, naturaliter & perfectè cantare deſideras,
B habeas coniunctiones per manus articulos determinatas. Inſuper ſi menti memoriter inſertas cum adiunctis conſonantijs tenueris, peritus cantor, ſi adſit poſibilitas vocis, facilè eſſe poteris: quoniam quod ore de cantas tentabis auditu, & corde ĩtelligere pręualebis. Sed iam primò videamus quid ſit tonus.

Cap. 5. De tono.

TOnus, qui omniũ prima & integra dr̃ eſſe cõiunctio, eſt duorũ ſonorũ inęqualiũ per ſpatiũ integrum immediatè iunctorum acceptio. ¶ Dr̃ autẽ tonus a tonãdo.i. perfectè & integrè pronunciando: quia vtrumq; ſonũ plenè & integrè pronũciare debemus. & eſt tonus inter G. & A. & e conuerſo: & ab A. & B. & conuerſo:
C inter C. & D. & e cõuerſo: & a D. ad E. & e cõuerſo: & ab F. & G. & e conuerſo, in grauibus, acutis, & ſuperacutis: vt hic patet exẽplo.

Tonus. Tonus. Tonus. Tonus. Tonus.

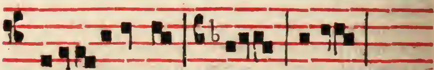
A B CD DE F G G A

Cap. 6. De ſemitonio.

SEmitonium eſt duorum ſonorũ inęqualiũ per ſpatiũ imperfectũ, & non integrum mediatè iunctorum acceptio. Et dr̃ ſemitonium a ſemi, qđ eſt imperfectum vel ĩcompletũ,

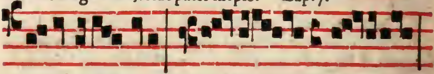
pletum,vel non integrum,& tonus, quaſi imperfectus & non integer tonus. Et ideo ſicut tonus perfectè,completè, & integrè pronũciatur,ita ſemitonium,quod duarum partium toni pars eſt, imperfectè, incompletè,& non integrè pronunciari debet: quod manifeſte intelligenti in prolatione,& in monachordo patet. Et eſt ſemitoniũ inter b quadratũ,& C,& ecõuerſo E.& F.& ecõuerſo A & b rotũdũ,& ecõuerſo ĩ grauib.acutis,& ſupacutis, vt hic patet exẽplo. D

Semitonium. Semitonium. Semitonium. Semitonium.

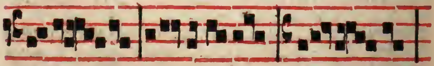

E

DItonus eſt duorum ſonorũ ſeu vocum per duo ſpatia plena,integra atq; pfecta iunctorũ acceptio. Habet ergo ditonus duos tonos,voces tres,& interualla duo:& quia ex tonis compoſitio debet eſſe pfecta, plena, & integra eſt eius pronunciatio. Dr̃ autẽ ditonus a dia, qđ eſt duo, & tonus: qa ex duobus iungĩt tonis, vt hic patet exẽplo. Cap.7. Ditono.

SEmiditonus eſt triũ vocũ ſeu ſonorũ p ſpatiũ vnũ plenũ, ĩtegrũ atq; pfectũ, & aliud nõ integrũ atq; impfectũ iunctorum acceptio. Et dr̃ ſemiditonus a ſemi, qđ eſt nõ plenũ,& nõ pfectũ: & ditonus quaſi impfectus tonus cũ pfecto & cõpleto tono. Perfectam qppe hr̃e nõ põt ſemiditonus pnũciationẽ ſicut ditonꝰ: qa ex minoris ſemitonij depditiõe ad pfecta ſpatia nõ attingit, idcirco toni pfectã,& ſemiditoni impfectã habet prolationem, vt hic ſequitur. F

Cap.8. Semiditonus. Semiditonus. Semiditonus.

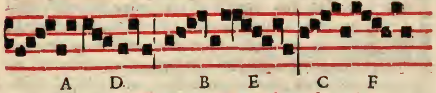

A Cap. 9. ¶ De Diateſſaron. Prima conſonantia.

Diateſſarō cōſonātia fit ex quatuor ſonis cōſtituētib⁹ duos tonos,& vnū ſemitoniū min⁹. ¶ Dicta eſt.n.a dia qđ eſt per,& teſſarō quatuor,quaſi ex quatuor vocib⁹ facta: Igiī,qm̄ diateſſarō cōſonātia quatuor retinet voces, tres tm̄ neceſſe ē habeat differētes ſpēs. Oīs nāq; cōſonātia vnā ſemp mi nus habet ſpeciē,q̄ fuerint ei⁹ voces. ¶ Prima nāq; ei⁹ ſpēs formaī ex tono,ſemitonio,& tono ī eleuatiōe. Incipit.n.ī A re.prima chorda gręcorū & ꝓcedit ad quartā lrām.ſ.D.his ſyllabis Re.mi.fa. ſol. & vbicunq; reperiunī ſimiles voces,ſemp fit prima diateſſarō ſpēs. ¶ Secūda ſpēs diateſſarō eleuaī ſemitonio & duobus tonis incipiēdo in B.mi.hiſque quatuor ſyllabis procedit Mi fa ſol.la.& vbicunque ſimilis vocum cōmiſtio reperiī, ſemper fit ſecūda ſpēs diateſ-
B ſaron. ¶ Tertia vero ſpēs diateſſaron eleuatur duobus tonis, & ſemitonio in formatione, incipiturque in C. fa vt. & procedit per has voces. Vt.re.mi.fa.ac vbicunq; reperitur ſimilis vocum aggregatio ſemper fit tertia diateſſaron ſpēs:vt hic patet inferiùs.

Cap. 10. De Tribus ſpeciebus diateſſaron.

¶ Prima ſpecies diateſſaron. ¶ Secunda ſpecies diateſſaron. ¶ Tertia ſpecies. diateſſaron

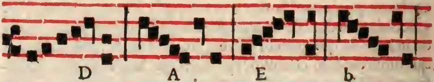

C Cap. xi. De Diapente. Secunda conſonantia.

Diapēte eſt cōſonātia qnq; ſonos,tres tonos,vnūq; ſemitoniū cōtinēs. ¶ Dicta eſt n. à dia, quod eſt p,& pēte qnq;, quaſi cōſonātia ex qnq; vocibus miſta. ¶ Fit equidē diapēte ex diateſſarō tono ſuperaddito,q̄ cū quinque tm̄ habeat voces,quatuor neceſſe eſt retineat ſpecies. ¶ Prima nanq; diapente ſpecies formaī ex prima ſpecie diateſſaron ex tono in acuto repente ſuperaddito procedens his ſyllabis re.mi.fa.ſol. la. intenſiuē,& vbicūq; fuerit ſimiliū cōiunctio vocum, ſemper fit prima ſpēs diapente. ¶ Secunda ſpecies diapente formatur ex ſecunda ſpecie diateſſaron, vt ſupra: procedit nanque per has ſyllabas mi. fa. ſol. re. mi.

re mi. ¶ Tertia diapẽte ſpecies formatur ex tritono & ſemitonio. D
hiſq; procedit ſyllabis fa.ſol.re. mi. fa. & vbicunque fuerit ſimiliũ connexio vocum, ſemper fit tertia ſpecies diapente. ¶ Quarta verò ſpecies diapente formatur ex tertia ſpecie diateſſaron: & tono in acutiori parte ſuperaddito ꝓcedens his ſyllabis vt. re. mi.fa.ſol.& vbicunque fuerit ſimilium ſonorum cõmiſtio, fit ſemper quarta ſpecies diap entes, vt hoc monſtratur exemplo.

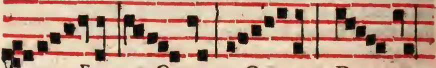
Cap. 12. De Quatuor ſpeciebus Diapente.

¶ Prima ſpecies diapente. ¶ Secunda ſpecies diapente.

E

¶ Tertia ſpecies diapente. ¶ Quarta ſpecies diapente.

Cap. 13. De conſonantia diapaſon.

Diapaſon conſonantia fit ex octo ſonis cõſtituentib. quinque tonos & duo ſemitonia, Dr̃.n. à dia, quod eſt, per, & paſon omne: quaſi conſonantia conſiſtens ex omnibus ſonis. Oẽs quidem ſoni ſunt ſeptem in tota muſicę diſciplina: quibus cum primo replicato hęc perfecta diapaſon ſimphonia perficitur. ¶ Septem ſunt differentes diapaſon ſpecies: F
quarum prima fit ab A. graui ad A.acutum. Secunda à.B. graui ad B.acutum. Tertia a C.graui ad C.acutum. Quarta à D. graui ad D. acutum. Quinta ab E. graui ad E. acutum. Sexta ab F. graui ad F. acutum, Septimum à G. graui ad G.acutum.

Cap. 14. De tropi ſeu toni deſcriptione.

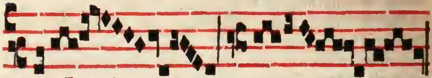
TRopus ſiue tonus, modus eſt quãplurium vocum, ex diapente ac diateſſaron ordinatione ſpeciei debitę coniunctarum, in acumine & grauitate diſtantiũ, per aſcenſum & deſcenſum congrua pneumatum forma cõſtituarum conueniens conſtitutio. ¶ Et ideo gręci (a quibus hęc muſica primitus

A mitus eſt exorta)quatuor tropos.ſ.protum,deuterum,tritum,& tetartum ſub quatuor vocum cognitione ſ.re.mi.fa.ſol.ac d.e f.g.primarum literarum finalium terminatione ſtatuere notandos : vt ex hmõi finaliũ lr̃arum,atq; vocum effectus notitia in ipſorum troporum perfectionis & naturę notitia veniremus. Protus nanq; trop⁹, qui primus eſt in voce, re. & d.prima ſibi cõiuncta litera cum ſuo ſubiugali finitur. Deuterus, qui ſecundus eſt tropus in,mi : voce,& e prima lr̃a cum ſuo ſubiugali finalem ſedem acquirit. Tritus verò, qui tertius tropus eſt eiùſq; ſubiugalis in voce, fa. atque f. prima eſt terminatus. Sed tetartus tropus quartus in voce ſol. G quę prima cum ſuo ſubiungali eſt conflatus.Hę quidem voces & li B terę graues ſunt : in eis troporum termini ſtatuuntur, vt auctenticorum perfectionibus atque plagalium eorumq; formationi ſatiſfiat.Sunt ergo octo tropi ſiue toni numero differentes:quorum quilibet ſuam formam, ordinem,atq; modum habent, vt patebit exẽplo. Cap.15. ¶Quomodo prędicti tropi,modi, ſeu toni ex ſupra nominatis ſpeciebus ſ. diateſſaron,diapente, ac diapaſon conſtituantur ac formentur.

Protus tropus ſiue tonus, qui in ordine primus eſt,ſuam formam & eſſe à diapente & diateſſaron recipit: quoniã ex ipſorum primis ſpeciebus formatur. ſ.re.la.prima diapente ſpecie : & ex re . ſol. prima diateſſaron ipſi primę diapente ſuperaddita ſpeciei. Producunt.n. diapaſon hę coniunctę ſpecies, quę ſunt re. la.& re.ſol.in D. primo termino inferiori fun-C datę,& in D. ſecundo termino ſuperiori terminatę. Forma igitur huius primi tropi, ſeu toni auctentici conſtat ex prima diapente ſpecie re.la. & ex prima diateſſaron ſuperius adiuncta re. ſol. cuius formę demonſtratio inferius patebit.

¶ Forma ſubiugalis proti,tropi, ſine toni eſt in D primo cum ſuo re.prima diapente ſpecies inchoata,ſ.re.la.& ab eiuſdem prima diateſſaron deorſum tendens ſpecies ordinata, ſ. ſol. re. qui forma à ſui auctentici ſpecie auctentice non deficit : quanquam in diateſſaron poſitione ab auctentici forma diſtet : vtriuſque tamen finis idem eſt. ¶ Forma igitur plagalis huius eſt ex diapente ſpecie prima re.la. & ex diateſſaron etiam prima diapente ipſi coniuncta inferius ſol.re. vt inferius patet exemplo.

Cap. 16. De duplici demonſtratione proti perfecti, & plagali proti perfecti. D

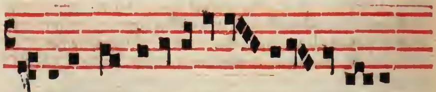
¶ Diapaſſon ex diapente & a dia teſſaron connexa ſuperius. ¶ Diapaſon ex diapente & diateſſaron connexa inferius.

DEuterus tropus, ſeu tonus, qui autenticorum ſecundus, ſed in troporum ordine tertius eſt, ex diapente, ac diateſſaron recipit formam ſuam & eſſe. Ex ſecunda n. diapente ſpecie in E. primo & voce ſua mi. inchoante, & in ſecundo b. & ſua voce mi terminante: ac etiam ex ſecunda diateſſaron ſpecie in eodem b. cum voce ſua mi initium habente: & E ad E ſecundum, & ſuam vocem la. terminante formatur.

¶ Pręſentis igitur tropi ſeu toni formatio ex mi. mi. ſpecie diapente ſecunda: & ex mi. la etiam diateſſaron ſecunda ipſi diapente ſuperaddita ſpeciei conficitur: ex quibus hic tropus redditur omnino perfectus, vt inferius patebit. ¶ Forma ſubiugalis deuteri ab ipſius deuteri forma, niſi in diateſſaron poſitione non diſtat: quoniam ex diapente & diateſſaron ſpeciebus recipit ſuam formam, & vtriuſque finis idem eſt. Igitur hęc forma in E primo ſuaque voce mi. fundata, ex ſecunda, vt diximus, ſpecie componitur, diapente ad B. ſecundum eiuſque mi. voce ſuperius. aſcendente, & ab eodem E. atq; voce cum coniuncta diapente ex ſecunda diateſſaron F ſpecie deſcendente, quę forma eſt ex mi. diapente ſecunda, & ex la. mi. diateſſaron inferius ſecunda ſpecie, vt patet.

Cap. 17. De Duplici demonſtratione Deuteri perfecti, & Plagalis Deuteri perfecti.

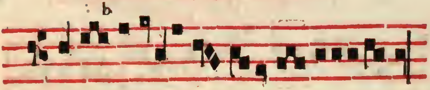
¶ Demonſtratio deuteri perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente & diateſſaron coniuncta ſuperius.

¶ De

A ¶Demonſtratio plagalis deuteri perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente,& diateſſaron coniuncta inferius.

TRitus tropus, ſiue tonus, qui auctenticorum tertius, ſed in troporum ordine quintus eſt, diapente & diateſſaron conſonantijs ſuam formā acquirit & eſſe: nam forma hęc in tertia diapēte tertiaq; diateſſaron ſpecie iunctis conficitur: ex eius nanq; fine B atq; fundamento, quod F. primum dicitur, tertia diapente ſpecies exorta. ſ. fa. fa. in ſecunda C. terminata cum coniuncta ſibi ſpecie tertia diateſſaron. ſ. vt fa. i. ad ſecundum F. progreſſa finitur: quæ ipſa diapaſon conſonantiam perfecte conſtituunt. Recta igitur forma triti ex fa. fa. tertia diapente: & vt fa. tertia diateſſaron eſt coniuncta: vt patet inferius. ¶ Forma ſubiugalis triti ex ſui triti auctentici ſpeciebus, quoniam ipſius naturę eſt, acquirit eſſe, & eius materię cum ipſo dicitur eſſe forma. ¶ Verum, quia (vt de cęteris dictum eſt plagalibus) diateſſaron conſonantia pro hmōi forma infra diapente coniungitur, quę pro auctentici forma ſupra diapente conuertitur, non vr̄ diſtare a cęteris: & vtriuſq; idem eſt fundamētum & finis. ¶ Huius igitur forma plagalis ſuperius ſpecie dia- C pente tertia fit a fine fa. fa. & ſub ipſo coniuncta tertia diateſſaron fa. vt. vt patet hic inferius.

Cap. 18. De duplici demonſtratione triti perfecti, & plagalis triti perfecti.

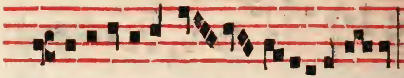
¶Demonſtratio Triti perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente & diateſſaron coniuncta ſuperius.

D

Demonſtratio plagalis Tetarti perfecti.

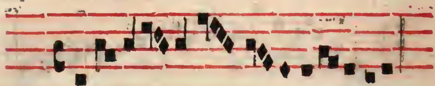

¶ Diapaſon ex diapente & diateſſaron coniuncta inferius.

TEtartus tropus ſiue tonus auctencticorum vltimus eſt: qui in ordine tonorum ſæpius ex diapente ac diateſſaron tanquã ex cauſis efficientibus ſuam formã & eſſe accipit & acquirit. Oẽs nanque tropos hæ conſonantiæ ſuis ſpeciebus efficiunt, vt clare conſtat ex ſupradictis. ¶ Hanc etenim tetarti formam quarta ſpecies diapente producit: quæ in G primo E fundata ad D. ſecundum, cũ, vt. ſol. terminando producitur. Et ab eodem D. cum prima diateſſaron. re. ſol. ad G ſecundũ vlterius ꝓcedendo finitur. Et ideo in re. G. primo. vt. ſol. quarta diapente fundata cũ re. ſol. diateſſaron prima cõiuncta huius tetarti tropi dicitur eſſe forma & perfectio, vt inferius conſtat exemplo. ¶ Forma plagalis tetarti, qui in ordine omnium vltimus & octauus eſt a forma ipſius auctentici tetarti ſumitur: quia quarta diapẽte & à prima diateſſaron ſpẽbus formatur. Sola quippe diateſſaron ſpeciei poſitio inter eos dr̃iam facit, q̃ in auctentico ſupra diapente componit: ſed in hoc plagali ſupponitur: ſed in cæteris plagalib. lex ipſa ſeruatur. G. quoq; primũ vtriuſq; fundamentum & finis eſt. Iſtius igitur plagalis forma ex diapente ſpecie quarta ſupra, & ex diateſſaron prima componitur infra. C. vt. ſol. & re. vt inferius patet exemplo. F

Cap. 19. De demonſtratione tetarti perfecti, & plagalis tetarti fecti.

¶ Demonſtratio Tetarti perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente, cui adiungitur ſuperius diateſſaron.

¶ De-

A ¶ Demonſtratio plagalis Tetarti perfecti.

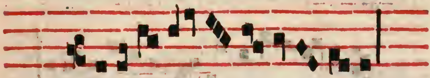
Cap.20. ¶ Diapaſon ex diapente, cui infra adiungitur diateſſarō.

POteſt igitur perfectus tonus ſeu tropus tali declaratione deſcribi. Tropus ſeu tonus perfectus auctenticus ſiue plagalis eſt, qui ex ordinatis ex diapente ac diareſſaron
B ſpeciebus in acumine & grauitate coniunctis debita pneumatum poſita diſpoſitione rite diapaſon retinet perfectam formam. Illa igitur aſcenſu contrario erit imperfectio tropi: quæ diapaſon perfectam formam non retinebit.

¶ Perfectam diapaſon formam non retinere, eſt a totali eius aſcenſu deficere: & ideo ille tropus nuncupabitur imperfectus, ſi auctenticus eſt, qui à fine ſuo in dicto diapaſon aſcenſu deficiet: vt ſi ad ad quintam, ſextam, vel ſeptimam tantum attingit a fine: & tanto magis eſt imperfectus, quanto magis à perfecta diapaſon diſtat. Plagalis autem iudicabitur imperfectus, ſi à fine ſupra à diapente deficiat, vel infra ſi diateſſaron non deſcendat: & in ea eſt imperfectus parte in qua deficiens inuenitur: & ſi in vtraque deficiat, in vtraq; continet imperfectionem: & dicitur in vtraq; imperfectus,
C vt patet exemplo.

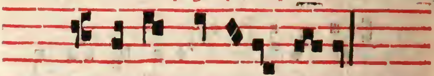
Cap.21. De varijs Diapaſon conſonantijs.

¶ Demonſtratio proti imperfecti.

¶ Diapaſon ex tono deficiens ſuperiori toni continet imperfectionem.

¶ Demonſtratio plagalis proti imperfecti. D

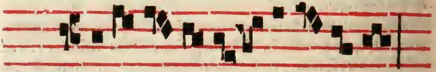
¶ Diapaſon in vtroq; termino tono deficiens
plagalem imperfectum reddit.

¶ Demonſtratio deuteri imperfecti.

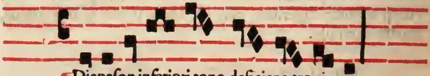
¶ Diapaſon qui in tono ſuperius deficit E
tropum imperfectum reddit.

¶ Demonſtratio plagalis deuteri imperfecti.

¶ Diapaſon a B. primo ad ſecundum eſt
in tono inferius deficiens.

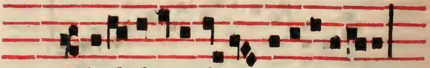
¶ Demonſtratio Triti imperfecti.

F

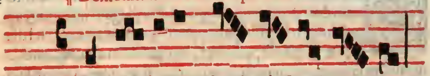
¶ Diapaſon inferiori tono deficiens, tropi
continet imperfectionem.

¶ Demonſtratio plagalis Triti imperfecti.

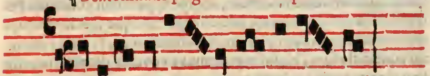
¶ Diapaſon ſupra & infra deficiens tonis,
tropo tribuit imperfectionem.

A ¶ Demonſtratio Tetarti imperfecti.

¶ Diapaſon cui tonus ſuperius abeſt, ea in parte imperfectiorem facit tonum.

¶ Demonſtratio plagalis Tetarti imperfecti.

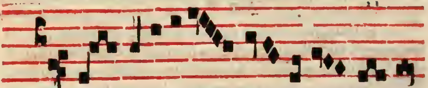

B ¶ Diapaſon ſupra & infra duobus deficiens tonis, tropum facit a perfectione diſtare.

HOs autem, qui ſupra diapaſon aliquid videntur addere, eo quod perfectam ſeruant formam, & aliquid plus adijciunt, pluſquam perfectos in authenticis merito nominam°. Quos autem in plagalibus infra fines vbi eorum vltimus diapaſon perficitur terminus, tonum vel ſemitonum &c. contingit deponere, etiam dicimus pluſquam perfectos.

¶ Supra igitur auctenticus dicitur pluſquam perfectus, ſed infra plagalis, & non ſupra: quia in ea parte miſtus appellatur, vt nunc dicetur.

Demonſtratio auctentici pluſquam perfecti.

C

¶ Diapaſon in ſuperiori termino adiuncta cum tono.

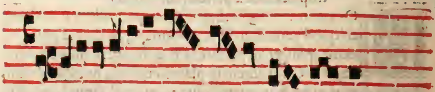
Demonſtratio plagalis aucten tic pluſquam perfecti.

¶ Diapaſon in termino inferiori adiuncta tono.

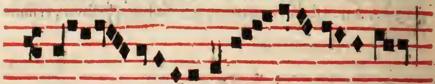
QVia autem auctentici infra tonum ſemitonum vel dito-num &c. deponunt, eo ꝙ cum ſuo plagali miſcentur, appellantur miſti. Plagalibus verò quorum aſcenſui vel diapente aliquid ſupponitur, eo quod cum ſuo auctentico miſturam faciunt, etiam miſtorum nomina tribuimus. Inferius igitur eſt miſtus auctenticus, cuius nomen plagalis ſuperius tenet, ad horum differentiam miſtorum, quorum ſpecies cum aliorum ſpeciebus commiſceri videntur, nempe appellantur commiſti. Poteſt enim vniuſcuiſque tropi cum alterius cuiuſque ſpecie vnaquęque ſpecies commiſceri. Eorum demonſtrationes, vt clare videantur, quę dicta ſunt, hic infra ponemus, vt vnius demonſtratione ſingulorum notitia habeatur. D

De monſtratio auctentici miſti. E

¶ Diapaſon intermino inferiori adiuncta tono.

Demonſtratio plagalis miſti.

¶ Diapaſon inferiori termino adiuncta ſemitono. F

DE cōmiſtis autem ſpēbus in tropis hoc notandum accepimus, ꝙ tropi ſic ad inuicē ſunt cōmiſti, ꝙ vix vnus reperiri contingat, qui proprijs duntaxat ſpēbus ſit formatus. ¶ Ad cognoſcēdum cuius toni ſint antiphonę, quę aſcenſum ſeu deſcenſum ſui tropi non cōplent, inſpicere debes finem antiphonę, & principium de ſeculorū: & de hoc dant̄ hi verſ.

Re.la.vult primus.re.fa.retinetq; ſecundus:
Per ſextam mi.fa.terno.quarto dato mi.la.
Fa,fa.fert quintus:fa.la.prębet tibi ſextus.
Vt.ſol.ſeptenus:vt.fa.captatq; ſupremus.

¶ De

A ¶ De intonatione pſalmorum dantur hi verſus, videlicet. Primus cum ſexto fa, ſol. la ſemper habeto: Tertius & octauus vt, re, fa, atq; ſecundus La, ſol, la quartus: vt, mi, ſol ſit tibi quintus. Septimus fa, mi, fa, ſol, ſic omnes eſſe recordor.

¶ De cantibus qui propter eorum aſcenſum non ſunt auctentici, & propter eorum deſcenſum non ſunt plagales.

¶ Notandũ eſt, ꝙ inueniuntur multi cantus, qui propter ſuas breuitates & compoſitiones non pñt iudicari auctentici, nec plagales: quia non habent aſcenſum, vt auctentici: nec deſcenſum, vt plagales: vnde hmõi cantus ſunt iudicandi per eorum chordas tali modo, ꝙ ſi habent plures notulas in numero ſupra ipſam chordam, q̃ ſub eadem chorda, tales cantus ſunt auctentici. Si vero plures no-
B tulæ fuerint inferius, quam ſuperius, erunt plagales. Aduertendũ tamen eſt, ꝙ notę q̃ ſituatę ſunt in chorda, non dẽnt computari in numero cum illis, quę ſunt ſuperius vel inferiꝰ. ¶ Et nota, ꝙ chorda primi & ſcđi toni eſt in manu in digito auriculari. F. fa. vt graui, & in linea: Corda tertij & quarti toni eſt in G. ſol. re. vt graui, & in ſpatio. Chorda quinti & ſexti toni eſt in A la. mi. re. acuto, & in linea. Corda ſeptimi & octaui toni eſt in B. la. b. mi acuto, & ĩ ſpatio.

¶ Sancta Brigida.

¶ Clericorum cantus nõ ſit preſſus, non fractus, non diſſolutus, ſed honeſtus, & grauis, vniformis, & per omnia humilis. Pſalmodia plus redoleat ſuauitatem mentis, humilitatẽq; & deuotionem, q̃ aliquã oſtentationẽ. Nã non vacat à culpa aĩus, qñ cantantem plus
C delectat nota, q̃ res quę canitur: oĩnoq; abominabile eſt deo, qñ vocis eleuatio plus fit propter audientes, quam propter Deum.

¶ Finit compendium muſicę.

Opuſculum Exorciſmorum cõtra Demoniacos ex diuerſis ſanctis excerptum aprobatumq; & in varia Capita Diuiſum.

QVia etiam ad officium ſacerdotum ſpectat & pertinet vexatis à dęmonibus per ſibi ab eccleſia traditam poteſtatem, quantum in ſe eſt, per diuinam gratiam manus imponere, & dęmones, tam chriſtianos baptizatos, quam cathechumenos vexantes adiurare, exorcizare, & expellere de eorum corporibus, ſub ſequenter ponuntur in calce huius operis exorciſmi ſancto

rum,

rum, quos cum puritate conſcientię & magna humilitate legere D
dent,nihil ſibi,ſed oĩa dei virtuti & eccleſiſticę ptāti a tribuendo.

¶ Sed antequam deueniatur ad exorciſmum, pro informatione exorcizantis notanda ſunt quędam pręambula valde opportuna,quę ſunt ſequentia,videlicet.

¶ Modus, quem tenet dęmon ad intrandum in humana corpora. Cap. 1.

¶ De maleficijs. Cap. 2.

¶ De ſignis, quibus aliquis cognoſcitur eſſe dęmoniacus. Cap. 3.

¶ Signa,quibus aliquis deprehendit̃ eſſe maleficiatus. Cap. 4.

¶ Conditiones exorciſtę, & qualiter ad hoc officium debet pręparari. Cap. 5.

¶ De ſignis, quę apparent quando ſacerdos coniurat maleficiatum. Cap. 6. E

¶ Quem modum teneat dęmon ad exeundum de humanis corporibus. Cap. 7.

¶ De malitijs & deceptionibus, quibus vtitur dęmon erga exorciſtam. Cap. 8.

¶ Qui poteſt exorcizare, & de modo, quem tenere debet exorciſta, quando aliquem vult coniurare. Cap. 9.

¶ De modo, quem tenet diabolus ad intrandum in humana corpora. Cap. 1.

Diabolus ingreditur in humana corpora propter deſperationem, aut propter aliud peccatum, aut aliq̃n permittit̃ ad exercitationẽ. ¶ Primi duo modi ſunt ad vindictam F
domini dei, ſecundũ ſanctũ Hieron. ſup Iohelẽ, vt hr̃. 23. q. 5. Non ſolum. ¶ Tertius modus eſt ad ſalutem animę, ſicut legitur de aliquibus ſanctis, qui fuerunt vexati à dęmonibus vſque ad finem vitę eorum. Anteq̃ ergo diabolus humana corpora ingrediatur, quaſi ſemper, primo apparet eis in effigie alicuius hominis, qui mala morte eſt defunctus: aut rep̃tat aliquem ſuũ conſanguineum. aut apparet illi in effigie alicuius animalis terribilis, vel horribilis. Et ſibi vr̃, ꝙ ſubito diſpareat, ſed ingreditur ſubito in eum. Et hoc vt plurimum accidit in nocte, & in locis opacis & obſcuris. Et in talibus oppreſſis apparent ſigna, quę infra dicemus. Aliqui etiam intrant per os, aut aures, in modum venti: aut ĩ modum

vnius

A vnius muris, ſicut narrauerunt talia patientes. Aliquibus etiam dor
mientibus dęmones tale ſomnium induxerunt: ꝙ videlicet eis vide
batur ꝙ dęmon poſt eos currebat, qui euigilantes inuenti ſunt cum
talibus ſignis dęmoniacorum: videlicet quod diabolus erat ĩ eis, vt
poſtmodũ clare apparuit. Aliquando ẽt ingrediuntur percutiendo
collum, aut alia membra ipſorum. ¶ De maleficijs. Cap. 2.

IN omnibus autem maleficijs eſt pactum aut manifeſtum, aut ſe-
cretum, quod habet diabolus cum malefico: ſecũdum ꝙ currit ſi
gillum maleficij: quod quaſi ſemper eſt res vana. Facto maleficio
ſubito diabolus aut pręſentialiter, aut poteſtatiue ingreditur in illã
perſonam, ſupra quam factum eſt dictum maleficium: hoc eſt ob
aliquod occultum dei iudicium, Verũ ſi eſſet aliqua perſona ſancta
B & pura, ſicut erat beata Iuſtina, nihil poſſent dęmones contra
ipſam. De his autem longius & diffuſius tractatur in ſumma Sylue-
ſtrina, & ſumma Aſteſana, & in libro magiſtri Ioannis nider, qui
dicitur Pręceptorium diuinæ legis de decem præceptis. His adiun-
go, quod illa oſſa, & pennę inſertę vna in alia: & multa & quaſi
infinita talia, quę in lectis inueniuntur à dęmone deportata, ſicut
clare fuit deprehenſum, ſunt extrahenda, & igne comburenda,
dum dicitur pſalmus, Exurgat de⁹. Nec ſequẽda eſt illa ſuperſtitio,
quam vulgus ponit de mittendis talibus rebus inuentis ad fluuiũ
currentem. Hoc anno fuit quędam iuuencula, cõtra quam quotidie
fiebant maleficia: quę ea, q̃ inuenit in lecto, igne cõbuſſit. Cui ſequẽ
ti nocte diabolus apparuit, & q̃relatus eſt de tot orationibus, quas
faciebat, & ꝙ cõbuſſerat ea quę inuenerat. Quã iniuriam nemo ei
C alꝭs fecerat. Cui iuuencula ſpũ ſancto repleta viriliter rñdit, ab eo pe
tens ad quid veniſſet. Qui rñdit, ꝙ violenter illuc miſſus fuerat.

¶ De ſignis quibus cognoſcĩt aliquis eſſe dęmoniacus. Cap. 3.

LEgitur, ꝙ ſiquis non põt continuare eſum carnis hędinæ, per
dies 30. ꝙ talis iudicatur dęmoniacus. Aliqui dęmoniaci ha-
bent oculos terribiles: & dęmones membra eorũ & corp⁹ deſtruũt
miſerabiliter, & interficiunt, niſi cito eis ſubueniatur. Aliqui fin-
gunt ſe eſſe fatuos, & ſemper augentur: ſed diſcooperiuntur, & co-
gnoſcuntur, ſi nolunt dicere pſalmum. Miſerere mei deus, quon.
vel Qui habitat in ad. aut Euangelium ſancti Ioannis. ſ. In
principio, & ſimilia ſancta. Eſt etiam magnum ſignum, quando lo

quun-

quuntur ſermonē alienū à patria ſua, ſi non fuerunt extra patriam: D
& quando perſonę illiteratę & idiotæ loquuntur literaliter & congruenter: aut etiam cantāt muſicaliter: aut quando dicunt aliquid, quod ipſi nunquam dicere ſciuiſſent. Aliqui etiam dęmoniaci ſunt muti & ſtupidi. Aliud quoq; ſignum eſt, quòd eis ſuperueniunt terrores, & cito recedunt. Potiſſimum autem cognoſcitur quis eſſe dęmoniacus, quia ſi quando leguntur exorciſmi, conturbatur: & hoc ſignum eſt præſentis diaboli, ſicut infra dicemus.

¶ De ſignis, quibus cognoſcitur quis eſſe maleficiatus. Cap. 5.

ALiqui maleficiati habent colorē faciei cedrinum, & aliqui oculos conſtrictos: omnia eorum membra videntur ligata, & habent humores deſiccatos. Duo autē potiſſima ſigna ſunt, cōſtrictio cordis, & oris ſtomachalis: & quando videtur eis, quòd habent vnū E
bollū ſuper ſtomachū. Aliqui habent puncturas in corde tanquā ſi acubus eſſet punctum. Aliquib⁹ videt̄ cor ſibi corrodi. Aliqui habēt magnum dolorem in collo, aut renibus: & videtur eis quòd talia membra a canibus lacerentur. Aliquibus videtur ſe habere bollū in gutture: quod aſcendit & deſcēdit. Quibuſdā ligata eſt vena generationis. Aliqui habent ſtomachū ita indiſpoſitū, quòd emittūt per vomitū quicquid comedunt, vel bibunt. Aliquibus per ventrem diſcurrit ventus frigidiſſimus, aut tanquam flamma ignis. Aliquibus ſignum eſt in digeſtione cibi: & potiſſimum quando medicinę applicatæ nihil proſunt infirmo. Aliquibus eſt circa collum continua pulſatio, quæ videtur tremorem inferre. Vltra hęc ſigna ſunt etiam alia quamplura, quę practicando inuenies. F

¶ Conditiones exorciſtæ: & qualiter ſe præparare debet. Cap. 5.

DÆmoniaci & maleficiati citius liberātur in eccleſia, quā in priuatis domibus. Et prius debent confiteri. Laudo quod exorciſta ſit ſacerdos, q̄ debet eſſe homo vitę ſanctę, bene cōfeſſus & cōtritus, & ſuper omnia humilis: opus hoc diuinę omnipotentiæ attribuēdo. Qui hortet̄ infirmū, vt oē adiutoriū a diuina maieſtate expectet, a ſe aūt nihil, niſi modicū laboris, q̄ etiā eſt ex gr̄a Dei. Non ſit etiam auarus: quia petēdo pecunias, aut expectādo perderet donū tantę gratiæ. Tamen ſi pauper eſt, ſecurè poteſt recipere eleemoſinam ſibi datam. In illa die omnino celebret prius: quia diabolus plus timet manuum impoſitionem, & præſentiam ſuam.

¶ De

A ¶ De ſignis quæ apparent, quando ſacerdos coniurat maleficiatum. Cap. 6.

EXorciſta moneat dęmoniacum vel maleficiatum, vt recolligat mentem ſuam, & eam ad deũ dirigat cũ firma fide & ſpe liberationis ſuę à diuina maieſtate, ſi expedit ſaluti animę ſuę. Et habeat crucifixum in manib⁹ ſuis, & ponat reliquias ſcõrum ligatas in panno ſerico ſuper cor eius, aut ſuper ſtomachum: & ipſe faciat ſignũ cum manu, quotieſcunq; ſenſerit in aliqua ſui corporis parte commoueri, aut pungi. Et hoc vt ſacerdos non conturbetur: ſed vt ſciat ad quę verba magis diaboli conturbenĩ. Et finita coniuratione petat eum ſacerdos de accidentibus, q uę ſibi contigerunt. Hæc ſigna ſolent accidere qñ ſacerdos ponit manum ſuper caput: quia ſen-
B tiunt ſub manu rẽ frigidiſſimam tanquã glaciẽ. Aliquibus deſcendit ventus per humeros & renes, qui eſt frigidiſſimus. Aliquibus caput in immenſum aggrauatur. Aliquibus cerebrum conſtringitur, & perforatur: ſicut ſi gladio percuteretur. Aliquibus inflammatur caput & facies, aliquando tota perſona, ac ſi eſſet vapor ignis. Aliquibus febris immenſa cum dolore capitis euenit: & totum corpus extenuatur & frangitur. Sed omnia iſta accidentia parum durant: quia coniuratio tollit dęmonis vigorem. Aliquibus conſtringitur guttur, adeo quod vñr ſtrangulari. Aliquibus ad orificiũ ſtomachi mouetur quædam res ad modum pilę, ac ſi eſſent vermes, ac formicæ, aut ranæ. Quibuſdam accidit vomitus magnus ſtomachi. Aliquibus maxima tortura in viſceribus. Nonnullis venter vehementer inflatur. Quibuſdam conſtringitur cor, ac ſi intolerabi-
C liter feriretur. Oſtenditur etiam dæmon in aliqua parte corporis palpitando ſicut piſcis, aut in modum formicarum. Aliquando pertranſit à capite vſque ad digitos pedum, ſicut ventus, & e contra. Vltra iſta ſigna quamplura alia practicando videbis, quia diuerſi dæmones faciunt diuerſa ſigna.

¶ De modo, quem tenet diabolus ad egrediendum de corporibus. Cap. 7.

SI fuerint diaboli, qui loquuntur, coniura eos ꝙ dimittant corpus illud liberum & expeditum, ſicut erat qñ fuit baptizatus. Et fac eum dare ſignum diſceſſus, per extinctionẽ candelæ. Si vero ſint diaboli, qui non loquantur, ſicut inuenitur in maleficiatis, exeũt

aliquã

aliqñ per eos in modum flãmę ignis: aliqñ in modũ venti congela D
ti. Et in exitu videbis inflari guttur. Egrediuntur etiam per aures
ſimili modo diſcedentes a ſtomacho, ſeu corde. Aliqui exeunt per
ſeceſſum in ſimilitudinem pilę, quę ſemper gyratur donec exeat.
Aliqui in ſimilitudinem ranę, quę ſerpit donec fuerit egreſſa. Ali-
qui in ſimilitudinem venti frigidiſſimi.

¶ De malitijs & deceptionibus, quibus vtuntur dęmones ad Exorciſtam decipiendum. Cap. 8.

ALiqui dęmones tm̃ odio hñt verba ſancta, ꝙ antequã coniu-
rentur, diſcedunt. Alij expectant cõiuratione, ſed poſtea non
pñt eam ſuſtinere. Aliqui autẽ ſunt adeo maligni, ꝙ faciunt fatiga-
ri exorciſtã per magnum tpis ſpatium, vt appareat infirmo, ꝙ non
ſit dęmoniacus, & vt faciant fatigari, & pati exorciſtam. Aliqui po- E
ſteaquam ſunt manifeſtati abſcondunt ſe, & relinquũt corpus libe-
rum ab oĩ faſtidio, taliter ꝙ infirmus putat ſe eſſe oĩno liberatum,
ſed non dẽt ceſſare exorciſta, donec viderit ſigna liberationis. Ali-
qui dęmones ponunt omnia impedimẽta, quę poſſunt infirmo, vt
non ſe faciat coniurare. Quidã conantur perſuadere ꝙ ſunt infirmi-
tates naturales: & quod iſta res eſt vna trupha. Aliqui in medio con-
iurationis faciunt dormire infirmum: & oſtendunt ei aliquam vi-
ſionem crucifixi, vel aliorum ſanctorum ſubtrahendo ſe, vt ſtent ſe-
creti: & oſtendunt infirmum liberum. Aliqui oſtendunt maleficiũ
factum ſuper ipſum, & authores maleficij, & modum ad illud diſ-
ſipandum. Sed ſit cautus exorciſta: ne faciat aliquam ſuperſtitionẽ.
Non mireris ſi diabolus in ſuſceptione ſacramenti euchariſtię de- F
moniacum non conturbet: quia poſtquam intrauit, paulatim de-
ſpicit, & non timet ſancta, immo loquitur myſteria fidei ſanctæ, &
confitetur diuinam maieſtatem. Et ſupponit perſonam vexatam,
& ei loquitur in corde, & facit eam perturbari pro re minima. Ma-
ius tibi dico, ꝙ aliqui dęmones poſt longam vexationem factam
alicui perſonę, ſi non expelluntur, loquuntur per os eius quaſi ſem-
per, & ceſſant ei nocere. Poſtea tandem deprehenduntur.

¶ Qui poteſt exorcizare: & de modo, quem tenere debet exorciſta in coniurando aliquam perſonam. Cap. 9.

NOtandum aũt eſt, ꝙ quilibet ſacerdos, & maxime parochia-
lis, & quilibet diaconus, aut ſubdiaconus ſi ſibi fuerit con-

A miſſum per ep̄m, vel presbyterum, pōt exorcizare. Hoc etiā poteſt quilibet purus exorciſta de commiſſione vt ſupra. Et ſi ſacerdos vel diaconus exorcizat, debet habere ſuper albam, vel ſuperpelliceū ſtolam: ſi vero ſubdiaconus, manipulum: ſi acolytus vel exorciſta, ſuperpelliceum. i. cottam tantum. Volens igitur ſacerdos dęmones expellere, vel adiurare per ptātem ſibi traditam, debet primo ſeipſum mundare per humilem & legitimam confeſſionem ſuorū peccatorum: & miſſa celebrata, ſi perſona dęmoniaca vel maleficiata eſt ſana, ducatur ad eccleſiam: quia ibi facilius obtinebitur victoria: & ſi fuerit infirma, vel multum debilis, coniuretur in domo, hoc modo. Habeat exorciſta ſuperpelliceum & ſtolam, & ponat partem ſtolę collo maleficiati, & reliquias ſanctorum ſuper cor ei⁹,
B aut ſuper orificium ſtomachi, poſtea incipiat exorciſmū: Et quando peruenerit ad cōmunicationem, replicet ipſam vſq; decies: ſem per pęnam augendo. Et ſi videt profectum in ipſa, continuet vſque ad liberationem. Et ſi magis timeret exorciſmum, lege illum: quia vnus dęmon plus timet vnam rem quam aliam. Et non deficias à fine, ſed oportet perſeuerare duabus, tribus, quatuor, aut ſex horis continuis, & plus donec habeas victoriam. Nā dęmones obſtinati ſemper quęrunt defatigare exorciſtam, vt deſinat pro labore & laſſitudine exorcizare. Et plus timent in prima quam in ſecunda vice: quia reputant ſe fuiſſe conſecutos victoriā, qn̄ dimittit pp laſſitudinem exorcizare. Et ſi in prima die non fuerit liberatus, proſequatur ſecundo & tertio, quouſque liberetur ex toto. Quia vide-
C bis quotidie dęmones magis debilitari. Sint etiam pn̄tes & fideles qui etiam orent deum pro infirmo. Debet exorciſta ante omnia facere preceptum dęmonibus alijs, qui veniſſent ad ſuccurrendū dæmoni vexanti in hunc modum.

¶ Pręcipio vobis dęmones, qui veniſtis in ſuccurſum & adiutoriū iſtius, vel iſtorum dęmonum, hanc dei creaturam N. vexātis, vel vexantium, ex parte ſanctiſſimę Trinitatis Pa ✠ tris & fi ✠ lij, & ſpūs ✠ ſancti, & ſub pęna excōicationis maioris latę ſnīę, & ſub pęna detruſionis in infernū, & ſub pęna immerſionis in ſtagnum ignis & ſulphuris per manus inimicorum veſtrorum, & ſub pæna tradendi vos in poteſtatem inimicorum, ac condemnandi vos in ſtagnum ignis & ſulphuris per centum annnos: quatenus nul-

lus

A ɑ̃i. Amen. ℣. Domine Exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMp̃s dñe, verbum Dei patris, Chriſte Ieſu, & domine vniuerſę creaturę, qui ſanctis apoſtolis tuis dediſti ptãtem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, qui inter cętera mirabilium tuorum opera, dignatus es docere dęmones effugare, cuius virtute victus tanquam fulgur de cęlo ſatanas cecidit: tuum nomen cum pauore, & tremore ſupplex deprecor, vt mihi indigniſſimo ſeruo tuo data venia peccatorum, confidentiam & poſſibilitatē donare digneris, vt hunc crudelem draconē, brachij tui munitus potentia fideliter & ſecurus aggrediar per te Ieſu Chriſte dñe Deus noſter. Qui viuis

B & regnas cum eodem patre in vnita. Hac or̃one completa aſpergat ęgrotum aquã benedictam in modũ crucis, dicendo. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. ℣. Dñe exau. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

OMnipotẽs ęterne deus, à cuius facie cęli diſtillant, montes ſicut cera liqueſcunt: terra tremit: cui patent abyſſi, quem infern⁹ paueſcit, quem omnis terrarũ motus aſpicit, humiliter te ſupplex deprecor dominator domine, vt inuocatione nõis tui ab hui⁹ famuli tui N. vexatione anima liberata, ad authorem ſuę ſalutis recurrat: liberatoremq; ſuum diabolico depulſo fętore, & odore ſuauiſſimo ſpiritus ſancti percepto, ſequatur dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum. Qui tecum viuit &c. Oremus. Oratio.

C DOmine ſancte, pater omnipotẽs, ęterne deus virtutē tuã totis exoro gemitibus pro huius famuli tui N. à diabolo oppreſſa infantia, qui etiam indignis ĩter preſſuras pręſidium donas: exurge pro huius infantia debellata, noli diu retinere vindictam, q̨ nec ante conſpectum parentis permiſiſti filium iudicari, auxiliare (q̃s) inimici furore vexato, nec ſine gratia facias eius animam à diabolo poſſideri: ſed potius à malignis oppreſſionibus liberata tibi referat gratias ſempiternas. Per dominum noſtrum Ieſum. Amen.

Poſtea dicat. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpirit⁹ ✠ ſancti. ℟. Amen. Benedictio. Nos cum prole pia benedicat virgo Maria. ℟. Amen. ℣. Ecce cru ✠ cem Domini, fugite partes aduerſę. ℟. Vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobi. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

DEus angelorum, deus archangelorũ, deus prophetarum, de⁹ apoſtolorum, deus martyrũ, deus virginũ, pr̄ dñi noſtri Ieſu Chr̄i inuoco nomē tuũ, ac p̄clarę maieſtatis tuæ clementiam ſupplex expoſco, vt mihi auxiliũ p̄ſtare digneris aduerſus hunc neq̄ſſimũ ſpũm, & oēm, q̄ vexat hoc plaſma tuum. Per. Exorcizatio. D

EXorcizo te oīs immundiſſime ſpiritus, omnis incurſio aduerſarij, omnis ira, omne phantaſma, omnis legio. In fronte: In nomine domini noſtri Ieſu ✠ Chriſti eradicare, explantare, & effugare ab hoc plaſmate dei: ipſe tibi imperat diabole, qui ventis & mari imperauit & tempeſtatibus. Ipſe tibi imperat: qui te de ſupernis cęlorum in inferiora terrę demergi pręcepit.

Hic petit ſacerdos nomen ſpiritus: & pręcepit ei hoc modo, dicēs,

PRęcipio tibi, quicunque es ſpiritus immunde in hoc corpore per merita glorioſę paſſionis reſurrectionis, & aſcenſionis domini Ieſu Chriſti: per miſſionem ſpiritus ſancti, & per aduentum eius, vt oſtendas & dicas mihi nomen tuum, diem & horam exitus tui cum ſigno extinctionis luminis. Iterum pręcipio tibi per merita glorioſę virginis Marię matris Dei, Sancti Zenonis, Sancti Ambroſij, & Sancti Geminiani, Sancti Petri martyris, & Sanctæ Catherinæ de Senis, & omnium ſanctorum & ſanctarum Dei, vt oſtendas & dicas mihi nomen tuum, & diem & horam exitus tui, cum ſigno extinctionis luminis. Iterum pręcipio tibi ſub pæna excōicationis maioris & minoris, & authoritate beatorũ ap̄lorum Petri & Pauli & aliorũ ſucceſſorũ ipſius btiſſimi Petri apoſtoli: vt oñdas & dicas mihi nomē tuũ & diē & horam exit⁹ tui, cum ſigno extinctionis luminis. Et ſi rñderit q̄ plures ſint, tunc in plurali proſequere cōiurationem & p̄ceptũ ſupradictum. Si vero non rñderit, vel reſponderit ſe eſſe ſolum. tunc ſequere in ſingulari, vt prius. E F

AVdi ergo maledicte ſathana: audi & time victus & proſtratus abſcede. ✠ In nomine domini noſtri Ieſu ✠ Chriſti. Tu ergo nequiſſime ſathana, inimicus fidei, aduerſarius generis humani, mortis adductor, vitę raptor, iuſtitię declinator, malorum radix, fomes vitiorum, ſeductor hoīum, proditor gentiũ: incitator inuidię, origo auaritię, cauſa diſcordiæ, excitator dolorum, dęmonũ magiſter: quid ſtas & reſiſtis, cum ſcias eũ tuas perdere vires? Illum metue, qui in Iſaac immolatus eſt, in Ioſeph venundatus,

A in agno occiſus, in homine crucifixus, deinde inferni triumphator extitit glorioſus. Recede. In fronte In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: & da locũ ſpiritui ſcõ: & ꝑ hoc ſignũ cru ✠ cis dñi noſtri Ieſu ✠ Chriſti. Qui cum eodẽ patre in vnitate eiuſdẽ ſpũs ſancti viuit & regnat deus per oĩa ſecula ſeculorum. Amen.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpir. Oremus. Oratio.

Deus conditor & defenſor humani generis, qui hominem ad imaginem & ſimilitudinem tuam formaſti, reſpice ſuper hũc famulũ tuum N. qui dolis inuidi ſerpentis appetitur: quem vetus aduerſarius hoſtis antiquus terrę formidinis horrore circunuolat: & ſenſum mentis humanę ſtupore defigit: terrore conturbat: & metu trepidi timoris exagitat. Repelle domine virtutes diaboli: fallaB ceſq; eius inſidias amoue: procul impius tentator aufugiat. Sit nominis tui ✠ ſigno In fronte famulus tuus & anima tutus & corpore. In pectore. Tu pe ✠ ctoris huius interna cuſtodias. Tu vi ✠ ſcera regas. Tu cor ✠ confirmes. In anima aduerſatricis poteſtatis tentamenta euaneſcant. Da ad hanc inuocationem nominis tui gloriam, vt qui hucuſq; territus aufugiat, & victus abſcedat: tibiq; poſſit hic famulus tuus N. & corde firmatus & mente ſyncerus debitum prębere famulatum. Per dominum.

Hic interroga de nomine, vt ſupra, & pręcipe, Si vero nõ dicat nomen dęmonis, vel dęmoniorum: qui opprimunt corpus obſeſſi, dic in aure obſeſſi ter hunc ℣. Deum, qui genuit dereliquiſti, & oblitus es dñi creatoris tui. Tunc ſiue rñderit ſiue non, fideliter & C ſine intermiſſione proſequere coniurationem. Coniuratio.

Adiuro te ſerpens antique per iudicẽ viuorum & mortuorum, per factorem mundi, per eum, qui habet poteſtatem mittere te in gehennã, vt ab hoc famulo dei N. qui ad eccleſię ſuę currit prę ſidia, feſtinus diſcedas. Adiuro te non per meam infirmitatem, ſed per virtutem ſpũs ſancti, vt exeas ab hoc famulo dei. N. quem dñs Ieſus Chrs fecit ad imaginem & ſimilitudinẽ ſuã. Cede, cede, non mihi, ſed miniſtro Chriſti. Illius enim te vrgeat poteſtas, ꝗ te affixus In fronte cru ✠ ci ſuo ſubiugauit imperio. Illius bra ✠ chium contremiſce, qui de cunctis gemitibus inferni animas iuſtorum ad lucem perduxit. Sit tibi terror corpus homnis, ſitq; tibi terror imago dei: nec reſiſtas, nec moreris diſcedere ab homine iſto:

quia complacuit deo, vt in hoïe habitaret. Et ne me infirmiſſimum, D
cõtemnendum putes, dũ me pctõrem eſſe cognoſcis. ✠ Imperat tibi deus. ✠ Imperat tibi maieſtas Chriſti. ✠ Imperat tibi deus pater. ✠ Imperat tibi filius. ✠ Imperat tibi ſpiritus ſanctus. ✠ Imperat tibi fides apoſtolorum Petri & Pauli, & cęterorum apoſtolorum. ✠ Imperat tibi ſanguis martyrum. ✠ Impat tibi ſacramentum. In frõte crucis. ✠ Imperat tibi myſteriorum virtus. ✠ Imperat tibi Ieſus Nazarenus. ✠ Imperat tibi Verbum caro factum ✠. Exi transgreſſor, exi ſeductor plene omni dolo & fallacia, veritatis inimice. Da locum diriſſime, da locum impijſſime, da locum Chriſto, in quo nihil inueniſti de operibus tuis nephandis: qui te expoliauit, qui regnum tuum deſtruxit: qui te victum ligauit, & vaſa tua diripuit: qui te proiecit in tenebras exteriores, E
vbi tibi cũ miniſtris tuis erit pręparatus interitus. Sed quid truculente recogitas? quid temerarie retractas? reus omnipotenti deo, cui᷎ ſtatuta tranſgreſſus es: reus Ieſu Chriſto filio eius, quem temerarie auſus es tentare, & crucifigere pręſumpſiſti: reus humano generi, cui tuis perſuaſionibus mortis fructum propinaſti.

Si adhuc non receſſerit, tu humilius & attentius proſequere: & nũquam moreris propter uugas: aut quęcunq; verba falſa diaboli. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpi Oremus. Oratio.

Omine ſancte, pater omnipotens, ęterne deus: oſanna in excelſis, pater domini noſtri Ieſu Chriſti: qui illum refugam tyrannũ gehennę ignibus deputaſti, quiq; vnigenitum tuum in hunc mundũ miſiſti, & illum rugientem conteret, velociter attende, ac F
cęlera, vt eruas hoïem ad imaginem & ſimilitudinẽ tuam creatũ à ruina & dęmonio meridiano. Da dñe terrorem ſuper beſtiam, quæ exterminat vineam tuam: da fiduciã dñe ſeruis tuis contra nequiſſimũ draconem fortiſſime ſtare. Non cõtemnat dñe ſperantes in te, & de tua miſericordia pręſumentes, nec dicat ſicut in pharaone iã dixit: Deum non noui, & Iſrael non dimittam. Vrgeat illum dñe dextera tua potens, diſcedere à famulo tuo. N. ne diutius præſumat captiuum tenere m hoïem, quem tu ad imaginem tuam facere dignatus es, & in fine ſeculi per ſanguinem filij tui redemiſti. Per eũdem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum & c. ¶ Coniuratio.

Adiuro te itaq; draco nequiſſime in nomine ✠ in fronte agni immacu-

A maculati, qui ambulat ſuper aſpidē & baſiliſcū, qui conculcat leonem & draconem, vt diſcedas ab hoīe ✠ in fronte iſto, diſcedas ab eccleſia dei: ✠ iſta crux fiat ſuper circunſtantes. Contremiſce & fuge inuocato noīe illius, quem inferni tremunt, cui virtutes cælorum & poteſtates ſubiectę ſunt, quē cherubim & ſeraphim indefeſſis vocibus laudant dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus dominus deus ſabaoth. Imperat tibi Ieſus Nazarenus, qui te (cum diſcipulos eius contemneres) eliſum & proſtratum exire iuſſit ex homine. Quo pñte cum te ab homine ſeparaſſet, nec porcorū gregē ꝑſumebas contingere. Recede ergo nunc adiuratus in nomine ✠ eius. In fronte ab homine iſto, quē ipſe plaſmauit. Durum eſt tibi, Chriſto velle reſiſtere, durum eſt tibi, contra ſtimulum calcitrare: q̃a quãto tardius exis, tanto maius tibi ſuppliciū creſcit: quia nō hominē

B contemnis, ſed illū, qui eſt dñator viuorum & mortuorū. Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignē. ℟. Amen.

¶ Si adhuc non receſſerit ſpiritus malignus, aut ſuperius non reſponderit, pręcipe vt ſupra. Itē interroga quã cauſa venit, & quare opprimit eum. Interroga ēt ſi ſint alij ſpūs opprimētes, & quot, & omnes eijciant. Eſto prudens & circumſpectus in interrogationibus ne decipiaris. Magis ſtude cum humilitate mentis, quæ ad talia eſt neceſſaria, liberare creaturam Dei, quam loqui cum dęmonibus, vel cum aliquo eorum, ſicut fecerunt Sancti. Demum factis interrogationibus, ſi non receſſerit, ſiue reſponderit, ſiue non proſequere confidenter coniurationem ſequentem. Coniuratio.

C ADiuro te oīs immundiſſime ſpiritus, oē phãtaſma, oīs incurſio ſatanę, ī nomine Ie ✠ ſu Chriſti Nazareni, q̧ poſt lauacru Iordanis in deſertum ductus eſt, & te in tuis ſedibus vicit: vt quē ille & de limo terrę ad honorem gloriæ ſuæ formauit, tu deſinas impugnare, & in homine miſerabili non humanam fragilitatem, ſed imaginem omnipotentis dei contremiſcas. Cede ✠ ergo deo, qui te humiliato famulo ſuo Iob in ſeruitutem redegit. Cede ✠ deo, qui te per Danielem puerum ſuum perdidit, & draconem proſtrauit. Cede ✠ Deo, qui te ꝑ fideliſſimum ſeruum ſuum Dauid, de rege Saule ſpiritualibus canticis pulſum fugauit. Cede ✠ deo, qui te per malitiam tuam in Pharaone & eius exercitu, per Moyſen ſeruum ſuum in abyſſum demerſit. Cede ✠ deo, qui te in Iuda

iſcarioth proditore damnauit. Ille.n.te diuinis angit verberibus: in D
cuius conſpectu cum tuis legionibus tremens & clamans dixiſti,
Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti ante tempus torquere nos.
Ille te flammis perpetuis vrget, qui in fine temporum dicturus eſt
impijs, Ite maledicti in ignē ęternum, quem pręparauit pater meus
diabolo & angelis eius. Tibi. n. impie & angelis tuis vermes erunt,
qui nunquam morientur. Tibi & angelis tuis in extinguibile pręparatur incendium: quia tu es princeps maledicti homicidij, tu author inceſtus, tu ſacrilegorum caput, tu artium peſſimarum magiſter & hęreticorum doctor, tu totius obſcęnitatis inuentor. Exi ✠ ergo impie. Exi ✠ ſcelerate. Exi ✠ cum omni fallacia tua: quia In fronte hominem templum ſuum voluit eſſe deus. Sed quid diutius moraris hic? Da honorem Deo ✠ patri omnipotenti, cui E
omne genuflectitur. Da locum domino Ieſu ✠ Chriſto, qui pro homine ſanguinem ſuũ ſacratiſſimũ fudit. Da locũ ſpũi ✠ ſancto, qui per beatum Apoſtolum ſuum Petrum manifeſte te ſtrauit in Simone mago, qui fallaciam tuam in Anania & Saphira condemnauit, qui te in Herode Rege honorem Deo non dante percuſſit, qui te in Elyma mago per Apoſtolum ſuum Paulum cęcitatis caligine perdidit, & per eundem de Phytoniſſa verbo imperans exire pręcepit. Diſcede ergo nunc, ✠ diſcede ſeductor. ✠ Tibi eremus ſedes eſt: tibi habitatio ſerpes eſt: humiliare & proſterne. Iam non eſt differendi tempus. Ecce.n. dominator dominus proximat cito: & ignis ardebit ante ipſum, & pręcedet & inflammabit in circuitu inimicos ſuos. Si.n. homines fallis, deum non poteris irridere. Ille F
te eijcit, cuius oculis nihil occultum eſt. Ille te expellit, cuius virtuti vniuerſa ſubiecta ſunt. Ille te excludit, qui tibi & angelis tuis pręparauit ęternam gehennam, de cuius ore exiet gladius bis acutus, Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amen. Si adhuc his dictis fatigatur oppreſſus, tunc ſequere: & dic ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus, pater domini noſtri Ieſu Chriſti, te ſuppliciter deprecamur, vt imperes diabolo: qui hunc famulum tuum N. detinet, vt ab eo diſcedat: & libera eũ, qui credit in verum liberatorem dñm nr̃m Ieſum Chr̃m, vt purgatus ab oĩ la

A beiniquitatis maieſtati tuę pura mente deſeruiat. Per eundem dominum. His expletis,ſi ſpiritus immundus non receſſerit: reincipiẽdum eſt ab illo loco ſupra:in hoc exorciſmo:vbi ſic habetur. Omnipotens ſempiterne deus,à cuius faci.&c. fol. 361. & ordine prędicto proſequendũ eſt vſq; in finem. Nec pp hoc exorciſta diffidat:q̄a ſępe probatum eſt,ꝙ multiplicatio in duobus vel tribus diebus adepta eſt victoriam:quam ĩ vna vice tm̃ non potuit adipiſci.

¶ Finit notabilis & efficax exorciſmus contra dęmoniacos beati Ambroſij Archiepiſcopi.

¶ Incipit alius Exorciſmus optimus & probatus. ℣.

B Adiutorium noſtrum in noĩe dñi. ℟. Qui fecit cęlũ & terram. ℣. Sit nomen dñi benedictum. ℟. Ex hoc nunc & vſq; in ſeculum. ℣. Ecce cru ✠ cem dñi: fugite partes aduerſę. ℟. Vicit leo de tribu Iuda. ℣. Deum qui te genuit dereliquiſti. ℟. Et oblitus es domini creatoris tui. Pſalmus.

Exurgat Deus & diſſipentur inimici eius: & fugiant, qui oderunt eum,a facie eius. folio. 219. Pſalmus.

IN dño confido: qũo dicitis aĩę meę,tranſmigra in montem ſicut paſſer? Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum: parauerunt ſagittas ſuas in pharetra: vt ſagittent in obſcuro rectos corde. Quoniam quę perfeciſti deſtruxerunt: iuſtus autem quid fecit Dominus in templo ſancto ſuo: dñs in cęlo ſedes eius. Oculi eius in pauperem reſpiciunt: palpebrę eius interrogant filios hominum. Dominus interrogat iuſtũ & impiũ: qui aũt diligit iniquitatẽ, odit C aĩam ſuã. Pluet ſup pctõres laqueos ignis: ſulphur & ſpũs pro cellarum pars calicis eorum. Q̃m iuſtus dñs & iuſtitias dilexit: ęquitatem vidit vultus eius. p̃s. Deus in adiutorium meum in. p̃s.

IVdica domine nocentes me: expugna impugnantes me. Apprehende arma & ſcutum: & exurge in adiutorium mihi. Effunde frameam,& conclude aduerſus eos, qui perſequuntur me: dic aĩę meę,ſalus tua ego ſum. Confundantur & reuereantur quęrentes animam meam. Auertantur retrorſum,& confundantur cogitantes mihi mala. Fiant tanquam puluis ante faciem venti: & angelus domini coarctans eos. Fiãt vię illorum tenebrę & lubricũ: & angelus domini perſequens eos. Q̃m gratis abſconderunt mihi interitum laquei ſui: ſuperuacue exprobrauerunt animam meã, Veniat

illis laqueus quem ignorant,& captio quam abſconderunt appre- D
hendat eos, & in laqueum cadant in idipſum. Anima autem mea
exultabit in dño, & delectabitur ſuper ſalutari ſuo. Oia oſſa mea di
cent: dñe quis ſimilis tui? Eripiens inopē de manu fortiorum ei⁹,
egenum & pauperem à diripientibus eum. Surgentes teſtes iniqui
quę ignorabam interrogabant me. Retribuebant mihi mala pro
bonis: ſterilitatem animę meę. Ego autem cum mihi moleſti eſſēt,
induebar cilicio. Humiliabam in ieiunio animam meam: & oratio
mea in ſinu meo conuertetur. Qui proximū & quaſi fratrem no-
ſtrum ſic complacebā: quaſi lugens & contriſtatus ſic humiliabar,
Et aduerſum me lętati ſunt,& conuenerunt: cōgregata ſunt ſuper
me flagella, & ignoraui. Diſſipati ſunt, nec compuncti, tentaue-
runt me, ſubſannauerunt me ſubſannatione: frenduerunt ſuper me E
dentibus ſuis. Domine qn̄ reſpicies reſtitue aīam meam à maligni
tate eorum, à leonibus vnicam meam. Confitebor tibi in eccleſia
magna: in populo graui laudabo te. Non ſupergaudeant mihi
qui aduerſantur mihi inique: qui oderunt me gratis, & annunt ocu
lis. Quoniam mihi quidem pacifice loquebanī,& in iracundia ter-
rę loquentes dolos cogitabant. Et dilatauerunt ſuper me os ſuum:
dixerunt, euge euge, viderunt oculi noſtri. Vidiſti domine, ne ſile-
as: domine ne diſcedas a me. Exurge & intende iudicio meo deus
meus & dominus meus in cām meā. Iudica me ſecūdum iuſtitiā
tuā domine deus meus: & non ſupergaudeant mihi. Non dicāt in
cordibus ſuis euge euge aīę noſtrę: nec dicant, deuorabimus eum.
Erubeſcant: & reuereantur ſimul qui gratulantur malis meis. In- F
duantur confuſione & reuerentia: qui maligna loquuntur ſuper
me. Exultent & lętentur qui volunt iuſtitiam meam, & dicant ſem
per magnificetur dominus qui volunt pacem ſerui eius. Et lingua
mea meditabitur iuſtitiā tuā, totā die laudem tuam. Kyrie eleiſōn.
Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater nr̄. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟.
Deus meus ſperantem in te. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo.
℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Mitte ei domi-
ne auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Eſto ei domine
turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus
in nobis. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere nobis. ℣. Do
mine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dūs. ℟. Et cū. Oremus. Oratio.

Dominus

A DOminus noſter Ieſus Chriſtus Dei & virginis filius, qui in hunc mundum apparuit, vt opera diaboli diſſolueret & diſſiparet, & diſcipulis ſuis, quos mittebat in vniuerſum mundum ad prędicandum euangelium oī creaturę, ptātem dedit ſuper oīa dæmonia, vt languores curarent: per inuocationem ſui ſanctiſſimi nō minis, & per impoſitionē manuū noſtrarū, ipſe per ſuam miſericordiā & pietatē, & per merita & pręces beatiſſimę virginis Mariæ matris ſuę, & oīum ſcōrum, & ſanctarum dei, dignetur diſſoluere à te omne opus diaboli, vt de cętero non dominetur tibi inimic⁹: neque maledictus ſatanas creatura damnata & reprobata, & maledicta à deo in ęternum propter ſuam nequitiā, audeat vexare corpus

B tuum, aut aīam tuam non perturbare ſenſus tuos interiores vel exteriores, nec illudere tibi aliqua illuſione vel perſecutione fantaſtica ſed plene liberatus à poteſtate ſatanę cū bono ſenſu & ſapientia, cum ſanitate mentis & corporis, ſcias te ipſum gubernare irreprehenſibiliter per bona opera, in laudem & gloriam ſanctiſſimi nominis domini noſtri Ieſu Chriſti, & beatiſſimę virginis Mariæ matris eius, & ſaluationem aīę tuæ, & conſolationem tui & tuorū. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen.

Initium ſancti Euangelij ſecundū Ioannem. In principio erat ver.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

IN illo tempore: miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileę, cui nomen Nazareth, ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid: & nomen virginis Maria.

C Et ingreſſus angelus ad eam dixit Aue gratia plena, dominus tecū, benedicta tu in mulieribus. Quę cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius: & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio, & ait angelus ei: Ne timeas Maria, inueniſti.n. gratiam apud Deum. Ecce concipies in vtero & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur. Et dabit illi dominus deus ſedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in ęternum: & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum, Qūo fiet iſtud, qm̄ virum non cognoſco? Et rn̄dens angelus dixit ei. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctū, vocabitur filius dei. Et ecce Eliſabeth cognata tua: & ipſa concepit filium ī ſenectute ſua. Et hic mē

ſis

ſis eſt ſextus illi, quę vocatur ſterilis: quia non erit impoſſibile apud D
deum omne verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla dñi, fiat mihi ſecundum verbum tuũ. Sequentia ſancti Euangelij ſm Marcũ.
In illo tempore: Recumbentibus vndecim diſcipulis, ut ſupra.
In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen.
Chri ✠ ſtus vincit. Chri ✠ ſtus regnat. Chri ✠ ſtus imperat.

Sequentia ſancti Euagelij ſecundum Lucam.

IN illo tempore: Reuerſi ſunt ſeptuagintaduo diſcipuli cum gaudio dicentes: Domine etiam dęmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo. Et ait: Videbam ſatanam ſicut fulgur de cęlo cadentem. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones & ſuper omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gaudere: quia ſpiritus ſubijciuntur vobis. E
Gaudete autem, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cęlis.

ERgo maledicte diabole, creatura damnata & reprobata & maledicta à deo in ęternum ꝑꝑ tuã neqtiam ſpiritus immundę, vbicunq; latitas in corpore iſtius N. recognoſce ſnĩam tuam, & cognoſce ſnĩam iuſtiſſimę damnationis nequitię tuę. Et licet inuitus & coactus, contra tuã nequiſſimã voluntatẽ, da honorem Deo viuo & vero, da honorem Ieſu Chriſto filio eius, dño & ſaluatori noſtro: da honorem ſpũi ſcõ: & recede ab hoc famulo dei N. & nunq̃ de cętero ad ipſum accedes: qa iſtum ſibi deus & dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiam & benedictionẽ, fontemq; baptiſmatis dono ſuę gratiæ vocare dignatus eſt. Et hoc ſignum ſanctæ cru ✠ cis, quid nos in fronte eius damus, tu maledictę diabole damnate atq; dãnãde, ſpũs immunde, nunquam audeas violare F
per nomen & per virtutem eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem.

AVdi maledicte ſatana, audi creatura damnata & reprobata & maledicta à deo in ęternum propter tuam nequitiam: audi ſpiritus immunde vbicunq; latitas in corpore iſtius N. adiuratus ꝑ nomen ęterni Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, cum tua victus inuidia tremens gemenſq; diſcede. Nihil tibi cõe ſit in iſto famulo dei N. da igitur honorem aduenienti ſpiritui ſancto: qui ex ſumma cęli arce deſcendẽs perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatum pectus ſanctiſſimum deo tẽplũ & habitaculũ perfecit: & ab

omni-

A omnibus penitus noxijs pręteritorum criminum in baptiſmate li-
berauit,vt ſic perenniter deo gratias referat ſemper, & benedicat
nomen eius ſanctum in ſecula ſeculorum. Amen. Exorcizatio.

EXorcizo te, & adiuro, & anathematizo te immunde ſpiritus,
creatura damnata, & reprobata, & maledicta à deo in ęternũ
propter nequitiã tuã, ſpiritus immũde vbicũque latitas in corpore
iſtius N. in nomine Dei pa ✠ tris, & in noĩe Ieſu Chriſti fi ✠ lij
eius domini & ſaluatoris nr̃i,& in virtute ſpũs ✠ ſancti, vt exeas &
recedas ab hoc famulo Dei N. & nunquam de cętero ad eum acce
das. Ipſe.n.tibi imperat maledicte damnate, qui pedibus ſupra ma
re ambulauit:& Petro mergenti dexteram porrexit. Qui venturus
eſt iudicare viuos & mortuos,& ſeculum per ignem. ℟. Amen.

B NEc te lateat maledicte ſatana,nec te lateat creatura damnata,
& reprobata,& maledicta a Deo in ęternum propter nequi-
tiam tuam:nec te lateat ſpiritus immunde vbicunque latitas in cor
pore iſtius viri,vel mulieris,imminere tibi diem iudicij ſempiterni,
diem,qui venturus eſt velut clibanus ardens: in quo tibi & omni-
bus angelis tuis apoſtaticis ęternus ſuperueniet interitus. Et ideo
pro tua nequitia damnate atque damnandę, da honorem deo ✠
viuo & vero: da honorem Ieſu ✠ Chriſto deo & ſaluatori noſtro:
da honorem ſpiritui ✠ ſancto:in cuius noĩe atq; virtute ego p̃ci-
pio tibi immunde ſpiritus vbicunq; latitas in corpore iſtius N. vt
exeas & recedas ab eo:& nunquã de cętero ad ipſum accedas:quia
iſtum deus & dñs nr̃ Ieſus Chr̃s ad ſuam ſcãm grãm & benedictio
C nẽ fonteq; baptiſmatis dono ſuę gratię vocare dignatus eſt, vt fie-
ret eius templum per aquã regñationis,& remiſſionẽ oĩum pecca-
torum per nomen & virtutem eiuſdem Dei & dñi noſtri Ieſu Chr̃i:
Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos &c. ℟. Amen.

De ſumma trinitate & fide catholica cap. Firmiter.

FIrmiter credimus, & ſimpliciter confitemur quod vnus ſolus
eſt verus deus,ęternus,immenſus,& incommutabilis, & incon
prehenſibilis,op̃s,& ineffabilis,pater & filius & ſpiritus ſctũs, tres
quidem perſonę,ſed vna eſſentia,ſubſtãtia,ſeu natura ſimplex om-
nino. Pater a nullo, filius a patre ſolo,ac ſpũs ſanctus pariter ab v-
troq;,abſq; initio ſemper ac fine: pater generans, filius naſcens,&
ſpũs ſanctus procedens,conſubſtãtiales & coęquales & oĩpotentes

& coę-

A baptiſmi, quiſquam, prolapſus fuerit in pcm̄, per veram pōt ſemp̄ pniam reparari. Nō ſolū autem virgines & continentes, verū ēt con iugati per fidem rectam, & per operationē bonā placentes deo ad æternam merentur beatitudinem peruenire. Hoc vero ſacro approbante concilio credimus & confitemur, quod vna quædam ſumma res eſt incomprehenſibilis quidem & ineffabilis, quę veraciter eſt pater & filius & ſpiritus ſanctus, tres ſimul perſonę & quęlibet earum ſingillatim illa eſſentia eſt.

Symbolum Athanaſij epi. Quicunque vult ſaluus eſſe. fol. 156.

IN huius igitur veritatis firmiſſimæ atque certiſſimę virtute, te im munde ſpiritus atq; ſpurciſſime & miſerrime, quicunque es, ſiue vnus, ſiue plures quomodocunque ad hunc famulum omnipotē-
B tis dei, & templum eius in baptiſmo creatum, vel in cibo, vel in potu, vel quacunque maleficia ſuperſtitione, vel tua malignitate nequiſſima, aut exigentibus culpis, & criminibus ſuis, ad ipſum acceſſum habere præſumpſiſti, vel præſumpſiſtis: vbicunq; latitas vel latitatis in hoc famulo dei N. à planta pedis vſq; ad verticem: vel in veſtibus, ſiue aliquibus ſibi adhærentibus, in hoc loco habitationis eius, vel vbicunq; ſis, te requirimus, te citamus: & temerariā, & præſumptuoſam inuaſionem, agitationem & perturbationem huius famuli dei N. iniuſtiſſimam ex parte tua, & nequiſſima voluntate tua interdicimus, non noſtris viribus, ſed fortiori poteſtate omnipotentis dei & domini noſtri Ieſu Chriſti filij eius: qui ſuper ueniens in atrium mundi huius principem tuum cū oībus immun
C dis & miſerimis ſatellitibus infernalibus vicit, & vaſa diripuit.

AVdi ergo qūo iniuſte & iniquiſſime hunc dei famulū inquietare p̄ſumpſiſti. Nā cum pp inobediētiam primi parentis noſtri Adæ, iuſtitia iuſtiſſimi dei noſtri omnipotentis permittente iniquiſſimus princeps tuus ipſum & oēm poſteritatem ſuam ab eo ſeminali ratione propagatam duriſſima tyrannide per multa annorū ſpatia oppreſſiſſet, feriret dire, in vinculis carceris infernalis teneret, tandem adueniente plenitudine temporum miſit Deus pater pijſſimum filium ſuum natum ex intemerata virgine factum ſub lege. Et cum princeps tuus improbus ac temerarius exactor, in vnigenitū Dei filium mediatorē Dei & hoīum agnum tollentē peccata mūdi, dementia ſua ſacrilegia attētaſſet inuadere & ferire, tādē poſt

Herodis

Herodis impij in eum perſecutionē, poſt cōtumelias, conuicia, op- D
probria, immiſit in cor proditoris Iudę, & impiorum iudęorum: &
ipſo agno manſuete volente, & voluntarie ſe pro redemptione of-
ferente vinciri fecit, & flagellari, iniuſte condemnari, nudari, & in
cruce affigi. Quę oīa mitiſſimus agnus dei omnipotentis filius pro
ſalute noſtra, quia ipſe voluit, pertulit: vt nos & hunc famulum Dei
N. à vinculis oīum immundorum ſpirituum liberaret, liuore ſuo ſa
naret, ab erūna eriperet dominatione nudatos à vobis impijs latro-
nibus infernalibus reindueret veſte innocentię, & gratiæ: quæ nos
in protoplaſto parente contra omnipotentis dei imperium rapui-
mus, exoluit, offerens ſe fructum benedictum ventris glorioſę vir-
ginis, pro interdicti fructus eſu: cruore ex quinq; vulneribus largi-
ter fuſo, redemit: morte ſua glorioſa noſtram deſtruxit: & princi- E
pem tuum cū oībus ſatellitibus ac apoſtaticis immundis ſpiritibus
cum crederet ſe in ipſo aliquid ſui inuenire captiuauit: & nos cre-
dentes maxime ſibi liberauit. Inter quos & de quorum numero
dono gratuitę miſericordię ſuę, nos eſſe profitemur. Et poteſtatē
diſcipulis ſuis dedit calcandi ſuper vos immundos ſpiritus: & ad
inuocationem ſui ſanctiſſimi nominis virtutem & ptātem expellēdi
vos immundos ſpiritus ab obſeſſis corporibus, vel domibus, vel
habitaculis: & in virtute & iuſtitia paſſionis tuę qua dilexit nos,
& lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuę innocentię, vos eijciē-
dos tradidit. In virtute igitur & honore huius ſummi Imperato-
ris regis regum, & domini dominantium, dñi Ieſu Chriſti: in cuius
noīe omne genu flectitur, cęleſtiū, & terreſtrium, & infernorū: qui
venturus eſt iudicare viuos & mortuos: & ſeculum per ignem: nos F
quos de numero diſcipulorum, licet indignos, eſſe voluit: per quos
in perſona ſua panis & vinum, vt pote in verbo creatoris, virtute ſpi
ritus ſancti in carnem & ſanguinem tranſubſtantiatur: te ✠ requi
rimus, te ✠ citamus, tibi ✠ pręcipim⁹, inter ✠ dicimus, ac diſ-
finitiue ✠ prohibemus: vt ✠ nunc exeas, & opera tua vel aliorum
maleficia operata quomodocūque diſſoluas: & amoueas: & nunq̄
de cętero in eo cauſes, vel facias, nec per te nec per alios illa vel ſi-
milia. Contradicētes vero, & contra ſtimulū calcitrātes ſicut duriſ-
ſimos Pharaones obduratos anathema ✠ tizamus & excōmuni-
ca ✠ mus ꝑ obſeſſionem & moleſtiam huius creaturæ oīpotētis

dei

A dei N. ita quod de cętero non pręſumatis neq; vos neq; alij vice ve ſtra immundi ſpiritus moleſtare, inquietare, pertubare corpus, nec ſenſus eius interiores vel exteriores, a planta pedis vſq; ad verticē, nec aliquid ipſius attingere. Si vero aliquid iuris allegare pręſumitis: interponim⁹ pretioſiſſimum ſanguinem immaculati agni domini noſtri Ieſu Chriſti: qui vt ſcripſit Ioannes Euangeliſta, eſt propitiatio pro peccatis nr̄is: & non tm̄ pro nr̄is, ſed ēt totius mūdi: ēt ſi eſſent mille mundi. Qui ēt ſupra ſplendorē ſolis apparens beato Paulo, cum mitteret eū ad p̄dicandum in oēs gentes & populos dixit, vt cōuertant̄ a tenebris ad lucē, a ptāte ſathanę ad deum viuum, accipere remiſſionē pctōrū, & ſortē inter ſanctos, quę eſt per fidē, quę eſt in me dixit ſanctiſſimus & tremebundus Imperator cęleſtis dn̄s Ieſus Chriſtus. Hanc vero fidem & hic famulus dei & nos firmiter credimus, & ſimpl̄r confitemur: & in ea velle viuere & mori profitemur. Cum igitur nil iuris habeatis in eum, vti maligni inuaſores, & iniqui vſurpatores, prędones, & latrones infernales diſcedite ab hoc famulo dei, & ſanctiſſimi ſummi ✠ Imperatoris noſtri, quem nos & vos & omnis creatura cōtremiſcit, diſcedite a domo, & ab oī loco habitationis eius, & oīum fidelium: ſuper quos inuocatum eſt nomen bonum & glorioſum ſuum Imperatoris noſtri Ieſu Chriſti: & ite ſine mora in locū deſertū, vel in locum Sodomę & Gomorrhę. Quod ſi pertinaciter adhuc reſiſtitis, & inobedientes huic noſtro mandato, quin potius contumaces ac rebelles contra ſtimulum omnipotentis dei calcitratis, ꝙ non cedet vobis

B

C impune: quia non hoīes, ſed oīpotentē & ſummum Imperatorem deum contēnitis: In eius noīe & authoritate atq; virtute vos exorci ✠ zamus, pręci ✠ pimus, ✠ anathema ✠ tizamus, prohi✠ bemus, & interdi ✠ cimus moleſtiam & inquietationē, & perturbationem iſtius creaturę dei N. & oīum hic aſtantiū, & fideliū: pręſertim huius habitationis omnipotentis Dei. Nam quę conuentio lucis ad tenebras, & Chriſti ad belial? Ecce nunc inuocam⁹ omnipotentē & ſummū Imperatorem dominū nr̄m Ieſum Chr̄m, cuius glorioſum nomen & inuocationem temere velut ille obduratus Pharao contēnitis, & hucuſq; contēpſiſtis, btīſſimam virginem dei genitricē Mariam, & oēs angelicos beatos ſpiritus, & ciues ſupernos, patres noſtros patriarchas, prophetas, apoſtolos, martyres,

tyres, & confeſſores atque virgines, & ſpeciales patronos noſtros D
beatiſſimum Dominicum patrem noſtrum, Petrum martyrem gló
rioſum, beatum Thomam, beatum Vincentium, beatum Antonium Epiſcopum & confeſſorem: qui multos de ſatellitibus veſtris in digito omnipotentis Dei eiecerunt: beatiſſimam Catherinā Senenſem virginem & ſponſam Ieſu Chriſti puriſſimam: quę mirabili gratia Dei contra vos dęmones pręualuit, ſanctum N. vel ſanctam N. vel ſanctos N. qui faciem Dei omnipotentis contemplātur: qui vos ſiue vnum ſiue plures quandocunque acceſſum habere pręſumpſeritis ad hunc famulum Dei N vel ad locum habitationis eius, per ſanctum angelum ab omnipotente miſſum ante diem tremebundi iudicij, quemadmodum per beatum Bartholomęum in India fecit Aſtaroth & Berith, cathenis igneis alligabit: & in E
abyſſum gehennę infernalis, & lacus ignis ardentis ſulphurem mittit: cuius fumus aſcendet in ſecula ſeculorum. Amen.

DAte itaq; honorem omnipotenti Deo, ac ſummo Imperatori Deo pa ✠ tri & fi ✠ lio eius domino Ieſu ✠ Chriſto: qui dilexit & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo: ī cuius nomine omne genuflectitur, cęleſtium, terreſtrium, & infernorū: & ſpiritui ✠ ſancto, in cuius nomine atq; virtute hoc peremptorio & diffinitiuo mandato pręci ✠ pimus, mādam⁹, ✠ arctamus, ✠ & anathematizamus, ✠ vt recedatis ab hoc famulo Dei N. & à loco habitationis eius, & omnium fidelium, abſque lęſione alicuius, in deſertum locum, vſq; ad diem tremebūdi iudicij: ita q̄ de cętero huc appropinquare, neq; vos neq; alij vice veſtra valeatis ad inuadendum, F
inquietandum, & perturbandum hunc famulum Dei N. neque ſenſus eius exteriores, vel interiores, neq; aliquem de hic habitantibus: quia ipſos Deus & dominus noſter Ieſus ad ſuam ſanctā gratiam & bene ✠ dictionem fontemq; baptiſmatis domo vocare dignatus eſt: vt fieret eius templum per aquam regenerationis & remiſſionem omnium peccatorum, per nomen & virtutem eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti, Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. Deo autem gratias qui nobis per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum victoriam donauit.

CVm itaque iniquiſſimus ſatanas caput & princeps iniquorū omnium, qui tyrannidem ſuam ſolus exercitare poterat in

A filios Adę, ab ipſo ſeminali ratione propagatos, extendere pręſumpſerit in ſummũ Imperatorẽ & Regẽ Regũ, & dñm dominãtium, Deum, & omnipotẽtis Dei vnigenitum, agnum immaculatum, in quo non habebat quicquã: & ob hoc ab ipſo domino noſtro Ieſu Chriſto ſaluatore noſtro, q dilexit nos, & lauit nos à peccatis nr̃is in ſanguine ſuo, cũ ſocijs ſuis angelis & dęmonibus apoſtaticis, de quorũ numero es tu miſerrimus & iniquus inuaſor, excecat⁹, & ab eo iudicatus, ſuperatus, captiuatus, vinctus fuerit: & nos & in ipſum credentes, & in virtute trinitatis deificę baptizatos, & alijs ſacramentis ab ipſo filio dei inſtitutis iniciatos, de poteſtate tua ſatana idem filius dei eripuerit iuſte & potentiſſime: & proteſtatus ſit beato Paulo apoſtolo ſuo, apparens ei ſupra ſplendorem ſolis lucidior in via, media die: Idcirco maligniſſime, ſpurciſſime, miſerrime ſatana & immundiſſime ſpiritus, iam tertio exorcizo te, & adiuro te in nomine omnipotentis & ſummi Imperatoris noſtri Ieſu Chriſti, vt recedas ab hoc famulo dei N. ab omni loco creaturarum eius. Nam quę ſocietas lucis ad tenebras, & Chriſti ad belial? Et nunc cum velut alter pharao induratus, non nos tantum ſeruos & miniſtros eius, ſed mandata ſummi Imperatoris Dei contumaciter contempſeris, idcirco ex parte omnipotentis Dei, ſanctę & indiuiduę trinitatis, videlicet pa ✠ tris & fi ✠ lij eius domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dilexit nos: & ſpiritus ✠ ſancti, quem effudit in nos abunde per lauacrum regenerationis, qui eſt in victę virtutis, & inſuperabilis imperij ſemper magnificus triumphator: qui diabolicæ dominationis vires reprimit, & potenter expugnat: qui te refugam & immundum ſpiritum, diabolum, & dęmonẽ infernalem cum ſocijs dęmonibus ſuperbiſſimis gehennę deputauit incendijs, tibi iterum pręci ✠ pimus, anathema ✠ tizamus, & exorci ✠ zamus, vt velociter abſque offenſa alicuius pñtium, vel abſentium, ſuper quos inuocatum eſt nomen glorioſum ſummi Imperatoris domini noſtri Ie ✠ ſu Chri ✠ ſti, recedas ab hoc famulo dei N. vel loco, vel monaſterio, vel territorio huius patriæ: & vadas in locum deſertum, ita q de cętero non p̃ſumas ad ipſum accedere, nec corpus eius interius vel exterius per maleficia tua aberrare facere, neque ad locum iſtum appropinquare, inquietare, vel moleſtare ipſum, vel aliquem, vel aliquos hic habitantes, à plãta

pedis vſque ad verticem. Per virtutem eiuſdem domini noſtri Ieſu D
Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos.

ITem eadem authoritate eiuſdem ſummi Imperatoris, & inuictę virtutis eius: qui te refugam atq; apoſtatam diabolum gehennæ deputauit, & in virtute totius curiæ cęleſtis. ſ. intemeratę ſemper virginis Marię beatiſſimę matris vnigeniti filij Dei ſaluatoris noſtri, & omnium cęleſtium beatorum ordinum, & triplicis hierarchę. ſ. ſeraphim, thronorum, dñationum, virtutum, ptãtum, principatuũ, archangelorum, & angelorum: qui ſemper vident beatiſſimam faciem patris oĩpotentis in cęlis, patrum nr̃orum patriarcharum, ꝓphetarum, ſanctiſſimorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & aliorum apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, atq; ſanctarum virginum, E
& omnium electorum eius, pręcipuę autem beatiſſimorum patronorum noſtrorum, videlicet B. Dominici patris noſtri, glorioſi Petri martyris, B. Thomę, B. Vincentij, B. Antonini epiſcopi & confeſſoris: & B. Catherinę de Senis, & offici mei ſacerdotalis, cuius miniſterio in ſacrificio altaris verum corpus & ſanguinis Chriſti cõficitur omnipotenti virtute dei noſtri, te refugam apoſtatam miſerrimum immundum ſpiritum, & diabolum in his ſcriptis excommunicamus, & excõmunicatum decernimus: orantes omnipotẽtẽ Deum noſtrum, à cuius domicilio miſerrime, cum diceres cũ principe tuo, in cęlum conſcendam, cecidiſti, & ex angelo effectus es immundus diabolus & ſatanas: vt per merita paſſionis ſuæ & iuſtitiam, ipſe deus & dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, pro contemptu ma- F
ieſtatis ſuę iuſte tibi retribuens, & per merita & interceſſionem omnium ſupernorum ciuium mittat angelum lucis ſanctum & bonũ: qui te contemptorem ſanctiſſimi nominis & vexilli ſummi Imperatoris catenis igneis alligatum, quotieſcunque ad hunc famulum Dei N. vel locum eius pręſumpſeris appropinquare, tradat in abiſſum inferni, & in lacum ignis & ardentis ſulphuris, vbi ante diem extremi iudicij excrucieris die ac nocte: & fumus tormentorum tuorum aſcendat in ſęcula ſeculorum. Amen. In nomine pa✠tris, & fi✠lij, & ſpiritus✠ ſancti. Amen. Qui non diligit dominum Ieſum anathema ſit. Amen.

¶ Finit exorciſmus.

¶ Incipit

A ¶ Incipit exorciſmus optimus contra dęmoniacos & maleficiatos, & incantationes, & facturas, & domos a diabolo vexatas.

IN noīe ſanctę & indiuiduæ trinitatis contra omnes maleficiorū vanitates, & incurſus dęmonum ſignū ſanctæ crucis ✠ ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti tolle poteſtatem: tolle impetū ſatanę & angelorum eius: & nō permittas nocere iſti creaturę Dei N. ſed vadant in loca arida. Memento noſtri domine, ſicut iuraſti patrib⁹ noſtris Abraham, Iſaac, & Iacob, vt inde exeant & recedant ab hac creatura Dei N. & vadant in loca arida & ſterilia, inaquoſa, & inhabitabilia. Vade retro ſatana cum B angelis tuis apoſtaticis, Per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem.

COniuro vos angeli tartarei per eum, qui vos eiecit de ſuperno cęlorum habitaculo: qui fertis malum contra genus humanū Adiuro ✠ vos per quatuor euangeliſtas, & per tremendum diem iudicij, & per terribilem iudicem. Et adiuro vos per nomina ſacratiſſima omnipotentis Dei, videlicet. Meſſias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sabaoth ✠ Adonai ✠ Vnigenitus ✠ Via ✠ Vita ✠ Veritas ✠ Omouſion ✠ Principium ✠ Primogenitus ✠ Sapientia ✠ Fons ✠ Origo ✠ Paracletus ✠ Mediator ✠ Agnus ✠ Ouis ✠ Alpha & omega ✠ Caput & finis ✠ Simul vocitatus ✠ Serpens ✠ Aries ✠ Leo ✠ Vermis ✠ Verbum ✠ Splendor ✠ Lux ✠ C Imago ✠ Gloria ✠ Sol ✠ Panis ✠ Flos ✠ Vitis ✠ Mons ✠ Ianua ✠ Terra ✠ Lapis angularis ✠ Sponſus ✠ Paſtor ✠ Propheta ✠ Sacerdos ✠ Athanatos ✠ Iſchiros ✠ Pantheō ✠ Eliſeon ✠ Aquila ✠ Tetragrāmaton ✠ Dn̄s Ieſus Chriſtus. ✠ Per nomina iſta ſacratiſſima adiuro ✠ vos & cōteſtor angeli ſatanę, ita præſentes ſicut abſentes, ita abſentes ſicut præſentes, vt exeatis & recedatis cū maleficijs & iniquitatibus veſtris ab hac creatura Dei N. & eatis ad deſerta loca & arida, vbi non aratur, nec ſeminatur, nec nomen dn̄i inuocatur, nec nominatur: neq̄ in die iudicij ante tribunal Chriſti venientes dicatis, nullus nobis contradixit, nullus nos coniurauit. Ego vero ex parte oīpotētis dei ſc̄tæ & īdiuiduę trinitatis, videlicet p̄ris, & filij & ſpūs ſc̄i cōiuro vos & contradico vobis, vt exeatis de

corpore, & de membris iſtius creaturę vobis etiam contradicit ip ſe pater domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. Increatus ✠ pater increatus ✠ filius. Increatus ✠ ſpiritus ſanctus. Immenſus ✠ pater. Immenſus ✠ filius. Immenſus ✠ ſpiritus ſanctus. Aeternus ✠ pater. Aeternus ✠ filius. Aeternus ✠ ſpiritus ſanctus.

EGo coniuro vos dęmones per pa ✠ trem, & per fi ✠ lium, & per ſpiritum ✠ ſanctum: per angelos: ✠ per archangelos: ✠ per thronos: ✠ & dominationes: ✠ principatus: ✠ poteſtates: ✠ cherubim: ✠ & ſeraphim ✠ & virtutes cęlorum: ✠ & recuperationem animarum ✠ & per omnia mirabilia, quę fecit dominus in cælo & in terra, vt nomina veſtra manifeſtetis: & inde exeatis cum iniquitatibus veſtris, & maleficijs. Per eum, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem.

COniuro vos malignos ſpiritus per virtutem Dei omnipotentis, & ſanctiſſimum & dulciſſimum lac, & ſacroſancta vbera virginis Mariæ, quæ lactauerunt Ieſum Chriſtum dominum noſtrum filium dei, vt dicatis mihi quomodo intraſtis in corpore, ſiue in perſona huius creaturæ dei N. Et cito inde exeatis. Per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amen.

COniuro vos per precioſiſſimum ſanguinem, q exiuit de latere Chriſti in cruce pendentis: & adiuro vos per glorioſam virginem Mariam matrem eiuſdem dei & dñi nři Ieſu Chriſti: & per millia millium angelorum deo miniſtrantiũ: & per collegium apl'orum. Coniuro vos ēt per quatuor euangeliſtas, Matthęum & Marcum, Lucam & Ioannē, & per ſeptē cælos, & per vigintiquatuor ſeniores, & per diem tremendi iudicij, & per quatuor aĩalia, quæ aſſiſtunt ante thronum Dei ✠ & per cælum, & per terrã, ✠ ſolē, ✠ & lunam, ✠ & ſtellas, ✠ & eorum nõia, ✠ & p ſanctos patriarchas, ſ. Abraham, Iſaac & Iacob, vt ſtatim exeatis de corpore, ſiue de membris & perſona iſtius creaturę dei N. & de domo eius, audito nomine ſanctiſſimo dei tetragrãmaton, cito procul fugiatis & vadatis in loca, vbi non noceatis aliquibus fidelibus chriſtianis. Per virtutem eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amen.

A Adiuro vos dæmones per patrẽ ✠ & filiũ ✠ & ſpũm ✠ ſanctũ, & oẽs or ✠ dines angelorũ deo miniſtrantiũ, ✠ & per ſenatum apl'orũ ✠ & per centum quadragintaquatuor millia martyrũ: vt amplius non habeatis licentiã, nec ptãtem ſuper hanc creaturam Dei N. vel domũ eius: fugite miſeri & ſceleſtiſſimi hinc: & defluere vos faciat Deus, ſicut defluit cera à facie ignis: vt amplius nõ habeatis poteſtatem faciendi vllum dolorem vel timorem, vel damnum, nec vllum malum ſuper carnem, nec in carne, nec in membris huius creaturæ Dei N. vel in domo eius. Per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſeculum per ignem. ℟. Amen.

Initium ſancti euangelij ſecundum Ioannem. In principio erat verbum. Sequentia ſancti euangelij ſecundum Matthæum.

B Cum natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam dicentes: Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus enim ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo. Et cõgregans omnes principes ſacerdotum & ſcribas populi ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei. In Bethleem Iudę. Sic enim ſcriptum eſt per prophetam. Et tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populũ meũ Iſrael. Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethleem dixit. Ite, & interrogate diligenter de puero: & cum inueneritis renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Qui cum audiſſent regem, abierunt, Et ecce ſtella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos vſq; dum veniens ſtaret ſupra vbi erat puer. Videntes autem ſtellam gauiſi ſunt gaudio magno valde. Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius: & procidentes adorauerunt eum, Et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

C (margin at "te mihi")

Oratio.

Gratiam tuam, quęſumus dñe, mentibus noſtris infunde: & illud lumen ſplẽdidum cordibus noſtris irradia, quod trium magorum mentibus inſpiraſti. Per Chriſtum. ℟. Amen.

Coniuratio.

COniuro vos dæmones infernales, ſpiritus malignos per pa- D
trem, ✠ per filium, ✠ & per ſpiritum ſanctum, ✠ vt non
mentiamini, ſed dicatis mihi veritatem, quis eſt ille, qui debet vos
hinc expellere de perſona huius creaturæ Dei N. vel de domo eius:
vt oẽs aſtãtes intelligãt, & audiãt veritate: alioquin mittã vos in pro-
fundũ inferni, in loca pęnarũ magnarũ, de q̃bus nõ exibitis. ꝑ virtu-
tẽ dñi nr̃i Ieſu Chr̃i. Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſę-
culũ per ignem. ℟. Amẽ. Hic repete ſuperiorẽ coniurationem cum
magna fide & efficacia: & videbis mirabilia. Coniuratio.

COniuro vos Spiritus immundos dęmones infernales, qui hanc
creaturam affligitis: vt faciatis mandata Dei, & non mittã vos
in profundũ inferni per patrem ✠ & filiũ & ✠ ſpiritum ✠ ſanctũ. E
✠ vide dęmon, qualiter per potentiã altiſſimi Dei viui & veri es cõ-
ſtrictus & victus. Ideo ſcelerate & nequiſſime fuge, non eſt iam dif-
ferendi tempus. Quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus vos coarctat.
Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſæculum per ignem.
℟. Amen. Pater noſter. Aue Maria. d

COniuro vos ſpiritus immundos, In nomine pa ✠ tris & fi ✠
lij & ſpiritus ✠ ſancti, & per virtutem ✠ angelorum ſancto-
rum, & patriarcharum, prophetarum, apoſtolorum, martyrum,
confeſſorum, atq; ſanctarum virginum, ita pręſentes ſicut abſentes,
ita abſentes ſicut præſentes, vbicunq; ſitis, vt exeatis & recedatis ab
hac creatura Dei N. cum maleficijs & iniquitatibus veſtris, per vir-
tutem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos
& mortuos, & ſęculum per ignem. Coniuratio. F

COniuro vos nequiſſimi ſpiritus per Deũ patrẽ ✠ omnipotẽtẽ,
& per virtutes cælorũ, & per ſacroſancta vbera & lac beatiſſi-
mę virg. Marię, quę lactauerũt dñm nr̃m Ieſum Chriſtũ filiũ Dei vi-
ui, vt exeatis de corpore & mẽbris vel perſona huius creaturæ Dei
N. & de domo eius, per virtutẽ eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti.
Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſæculum per ignem.

Sequentia ſancti Euangeli ſecundum Matthæum.

IN illo tẽpore: Egreſſus Ieſus ſeceſſit in partes Tyri & Sydonis. Et
ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamauit dicens ei:
Miſerere mei Domine fili Dauid, filia mea male à dęmonio vexa-
tur. Qui non reſpondit ei verbum. Et accedentes diſcipuli eius ro-

A gabant eum dicentes. Dimitte eam, quia clamat poſt nos. Ipſe autē reſpondens, ait: Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael. At illa venit, & adorauit eum, dicens. Domine adiuua me. Qui reſpondens ait: Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canib⁹. At illa dixit: Etiam domine. Nam & catelli edūt de micis, quę cadunt de menſa dominorum ſuorum. Tunc reſpondēs Ieſus ait illi. O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis Et ſanata eſt filia ei⁹ ex illa hora ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpi tu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte clementiſſime redemptor noſter, qui humano generi innumera beneficia contuliſti, te ſupplici ter deprecamur per omnia & ſingula dona, & beneficia nobis collata, & maxime per natiuitatem tuam ſanctā: qua ex puriſſima virgine, carne noſtrę mortalitatis aſſumpta, huic mundo naſci dignatus es ad ſalutem: & per annunciationem, quam angeli fecerūt paſtoribus: & per gaudium, quod ipſi habuerunt: & per circunciſionē tuam ſanctiſſimam: & per honorem, quem tibi fecerunt illi tres Reges & Magi: & per munera quę tibi obtulerunt, & per pręſentationem tui in templo: per conſolationē Symeonis & Annę: & p ſanctificationem baptiſmi tui: per ieiunium quadraginta dierum: & per afflictionem ipſorum: per ſcām prędicationē tuā: per opera miraculorum tuorum magnorum: per liberationē multorum à dęmone obſeſſorum: per lotionē pedū diſcipulorum & apſorum tuorum: p cōſecrationem tui ſanctiſſimi corporis & ſanguinis: per ſamē & ſitim tuam: & per acerbiſſimam mortem tuam: & glorioſam reſurrectionem, atque admirabilem aſcenſionem tuam, liberare digneris hanc creaturam tuam N. ab omni poteſtate maligni ſpiritus. Qui viuis & regnas cum Deo patre in vnita. &c.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſentētiam tuam: & nō audeas nec debeas moleſtare vel nocere, nec vllam lęſionem facere ſuper hanc creaturam dei N. per virtutē dñi noſtri Ieſu Chriſti, & glorioſę virginis Marię. Et ſicut ipſe dñs noſter Ieſus Chriſtus dignatus eſt expellere de corpore filię Chananęę dęmonem, illam male vexantem, & ſanare eā, ita ſanare & liberare dignet hāc creaturam ſuam N. petētem à te dęmone liberari: & per virtutem ſuam te expellat, vt vadas in loca, vbi nulli chriſtiano nocere poſſis.

Quia ipſe eſt qui venturus eſt iudicare viuos.&c. Coniuratio. D

CONiuro te maledicte ſatana per virtutem dñi noſtri Ieſu Chriſti,& omnium ſanctorum & ſanctarũ Dei, vt mihi reſpondeas & dicas,quis eſt ille,qui debeat te hinc expellere:& cede hinc, alioquin mittam te in profundũ abyſſi cũ ſequacibus tuis, vt non noceas alicui creaturæ Dei,creatæ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ ſuã. Imperat hoc tibi idem Deus & dñs Ieſus Chriſtus. Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos. &c. Audi ſcelerate & maledicte. Deum qui te genuit dereliquiſti,& oblitus es dñi creatoris tui. Deinde dicetur Pater noſter. & Aue Maria. Hic repete ſupra poſitam coniurationẽ modo ſupraſcripto. Et ſi diabolus nomen ſuum, vel nomina ſua reuelaret,ſcribe illud,vel illa in cedula: & poſtea fac ignem nouum, & ſcripta in cedula nomina illorum ſpirituum proijce in ignem, dicendo ſuper ignem iſta verba. Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis & conculcabis leonem & draconem: E

COniuro te creatura ✠ ignis per illum, qui orbem contremiſcere facit, quod iſtos ſpiritus cõburas & affligas taliter, quod ſentiant pęnas importabiles & intolerabiles in virtute dñi noſtri Ieſu Chriſti:& verbis,quę de illo dicũtur,qui orbem tremere facit,in cuius nomine & virtute ego ꝑcipio vobis dæmones,vt exeatis ab hac creatura Dei N. vel ab hac domo, vt amplius non moleſtetis eam. Per eundem Deum & dominum noſtrum Ieſum Chriſtum:Qui vẽturus &c. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

DOmine Ieſu Chr̃e, qui voluiſti ꝓ mũdi redẽptione de virgine Maria naſci:in carne tua ſanctiſſima circũcidi:à iudæis reprobari,à Iuda proditore oſculo tradi, vinculis alligari, & ſicut agnus innocẽs ad victimã duci:atq; in cõſpectu Annæ & Caiphæ,Pilati & Herodis indecẽter offerri: à falſis teſtib. accuſari:à diſcipulo negari: flagellis opprobrijsq; vexari:& ſpinis coronari:ſputis conſpui, colaphis cædi,palmis percuti,arundine verberari,clauorũ aculeis perforari,in cruce leuari:inter latrones deputari: felle & aceto potari, ab hominibus blaſphemari:lancea vulnerari:& in cruce mori. Tu dñe per has ſacratiſſimas pęnas & paſſiones tuas, quas ego indigniſſimus recolo,& per ſanctam crucem & mortem tuam liberare digneris hanc creaturam tuam N. à miſerabili oppreſſione ſatanæ & miniſtrorum eius,& perducere eã digneris ad priſtinam ſanitatem fra- F

A ɥto vinculo inimici cuiuſcunque generis maligni. Qui viuis & reg. Deinde ſępius repete iſta verba quæ ſequuntur donec recedant:

¶ Sed, ſi diabolus reſponderet, & diceret ꝙ ſit anima alicuius defuncti, non ei credas, q̃a eſt hęreſis: ſed inſta ꝙ dicat nomen proprium: quod habuit ab initio, quando fuit expulſus de cælo. Pete etiam cuius ordinis erat: & nomen ſui ſuperioris: & qua de cauſa intrauit in illud corpus. Et cõiura ipſum, ꝙ nõ diſcedat ſine tua licẽtia, & ꝙ cogat̃ dare ſignũ ſuæ egreſſionis, dimittẽdo pſonã oppreſſi liberã & expeditã, ſicut erât in illa hora, q̃n fuit baptizata. Cõiurationẽ ſequẽtẽ dicat ſacerdos cũ magna efficacia, & repetat eam ſicut ei videbitur. Et quoties eam repetit, pænam augeat & accreſcat.

B PRæcipio ex parte ſanctiſſimæ trinitatis pa ✠ tris & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: & per merita ſacratiſſimę paſſionis dñi noſtri Ieſu ✠ Chriſti: & per merita omnium ſanctorum & ſanctarũ, q̃ ſunt in paradiſo: ꝙ ſi datũ fuit aliquid per maleficiũ ad comedendũ, vel bibendũ huic creaturæ N. Aut ſi vos maledicti diaboli portaſtis in corpore ſuo, aut compoſuiſtis aliquid in eodem, non habeatis facultatẽ vel poteſtatẽ vel virtutẽ cõſeruandi, agitandi, vel mouẽdi: & quod amoueatis ipſam facultatem, poteſtatẽ, & virtutẽ, & quod cogamini diſſipare oẽm laqueũ, nodũ & cõpoſitionẽ, q̃ fuiſſent in prædictis rebus: & quod ſitis aſtricti & cõpulſi ea diſiungere, ſeparare, & remouere à viſceribus, ✠ & ab inteſtinis, ✠ & ea p ſeceſſum emitti facere deorſum, ſine aliqua lęſione animæ & corporis iſtius creaturæ Dei N. Rurſum vobis diabolis, ſi pręſentialiter eſtis in hoc corpore, præcipio ex parte ſanctiſſimæ trinitatis pa ✠ tris & fi ✠ lij &

C ſpiritus ✠ ſancti, quod non habeatis facultatẽ ſtandi, morandi, & abſcõdendi vos in aliqua parte corporis huius creaturæ Dei N. nec in quatuor humoribus, videlicet ſanguine ✠ cholera ✠ phlegmate ✠ & malancolia: ✠ nec in carne, ✠ nec in oſſibus, ✠ nec in medullis, ✠ nec in neruis, ✠ nec in venis, ✠ nec in omnibus iũcturis corporis ✠ nec in pedibꝰ ✠ nec in ſuris, ✠ nec in tibijs ✠ nec in lateribꝰ ✠ nec in renibꝰ ✠ nec ſubtus renes, ✠ nec ſupra renes, ✠ nec in dorſo, ✠ nec in ſpatulis, ✠ nec in brachijs, ✠ nec in manibꝰ ✠ nec in vnguibꝰ ✠ neque in corde, ✠ neque in hepate, ✠ nec in ſplene, ✠ nec in interioribus. ✠ neque in pulmone, ✠ nec in inteſtinis ſuperioribꝰ vel inferioribꝰ ✠ maioribꝰ vel minoribus

ribꝰ ✠ nec in ventre, ✠ nec in ſtomacho, ✠ nec in pectore, ✠
nec in gutture, ✠ nec in collo, ✠ nec in facie, ✠ nec in mento, ✠
nec in maxillis, ✠ nec in dētibus ✠ nec in gengiuis, ✠ nec in lin-
gua, ✠ nec ſubtus linguam, ✠ nec ſupra linguam, ✠ nec in pa-
lato ✠ nec in naſo, nec in oculis, ✠ nec in auribꝰ ✠ nec in cere-
bro, ✠ nec in panniculis cerebri, ✠ nec in arterijs, ✠ nec ī fęcibꝰ
corporis, ✠ nec in alijs rebꝰ vel locis corporis, vel extra corpus, ne-
que intrinſece, ✠ neq; ſuperficialiter, ✠ nec in capillis, ✠ nec in
pilis, ✠ nec in veſtimentis, ✠ nec in genitalibꝰ ✠ nec in ano, ✠
nec in teſtibꝰ ✠ nec in vmbilico, ✠ neque in eius circunſtantibus
✠ neque in alijs locis, ad quæ ire habeat, aut ſtare: ✠ ſed inuiti &
vi, & virtute Dei compulſi nunc cogamini vos manifeſtare, & illis
partibꝰ in quibꝰ eſtis, aliquam læſionem facere in ſignum præſentiæ
veſtræ. Item præcipio vobis ex parte ſanctiſſimæ trinitatis patris ✠
& filij ✠ & ſpiritus ✠ ſancti: ꝙ diſcedatis ex omnibꝰ partibꝰ iſtius
corporis N. creaturæ Dei vbi eſtis à plāta pedis v que ad verticē, &
quod fugiatis extra ipſum corpus fugiendo ꝑ illam viam, quę ſit ma
gis libera & expedita, ſicut ꝑ os ſtomachi, per pectus, per guttur, per
os, cū ſigno manifeſto quod fugiatis extra corpus ſuū. Itē vobis præ
cipio ex parte ſanctiſſimæ trinitatis, patris ✠ & filij ✠ & ſpiritus ✠
ſancti, quod nō habeatis poteſtatem accipiēdi adiutoriū vel ſuccur-
ſum ab alijs dæmonibꝰ vel diabolis: nec petendi alios dęmones vel
diabolos in adiutoriū veſtrū: nec mittere ſeu ponere alios dęmones
in loco veſtro. Et quod cogamini diſcedere taliter, quod nunquam
nec vos, nec alij diaboli habeatis authoritatē, facultatē, vel poteſta-
tem, nec virtutē redeundi, nec pręſentialiter, nec poteſtatiue, nec vir
tualiter: ſed ſitis compulſi & conſtricti ad eundum ad loca arida &
& ſterilia & inaquoſa & inhabitalia, vbi nemini noceatis. Quod ſi
ſecus feceritis, intendo procedere contra vos maledictos diabolos,
& dare & fulminare contra vos omnes excommunicationes & ma-
ledictiones, quas vobis dare poſſum ex parte ſanctiſſimæ trinitatis
patris ✠ & filij ✠ & ſpiritus ✠ ſancti. ✠ Et etiam intendo vos
expellere extra corpus iſtius creaturæ Dei à planta pedis vſque ad
verticē ꝑ virtutē ſanctiſſimæ trinitatis, patris ✠ & filij & ſpūs ✠ ſan
cti: & ꝑ virtutē ſanctorū angelorū: & per virtutē totius paradiſi: & ꝑ
virtutē omniū inimicorū veſtrorum, quos habetis in cælo & in ter-

A ra. Et pręcipio omnibus magiſtris & ſuperioribus veſtris ex parte ſanctiſſimę trinitatis, patris ✠ & filij ✠ & ſpūs ſancti, ꝙ nūc pręſentialiter huc veniant: & vos etiam inuitos extrahant de corpore huius creaturę dei. Item ex parte eiuſdem ſciſſimę trinitatis patris ✠ & filij ✠ & ſpirit⁹ ✠ ſancti, eiuſdem magiſtris veſtris pręcipio: quatenus vos detrudant in ſtagnum ignis & ſulphuris: ad quod ego vos dei virtute condemno per ſpatium annorum centum: a tpe egreſſionis veſtrę de corpore huius creaturę dei N. incipiendum.

Maledicti & excōicati & blaſphemi ſitis in pœna ęternali: & nulla requies ſit vobis, ſi ſtatim nō eritis obediētes meis mādatis, in virtute dei & domini nr̄i Ieſu Chr̄i: & verbis, quę dicuntur de illo, qui orbem contremere facit, in cuius noīe & virtute vobis

B pręcipio, vt ſtatim recedatis ab hac creatura Dei N. & domo eius in virtute verborum iſtorum. Meſſias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sabaoth ✠ adonai ✠ Athanatos ✠ Iſchiros ✠ Eleiſon ✠ Tetragrāmaton ✠ Dominus Ieſus Chriſtus. ✠ Per iſta nomina & omnia ſupradicta à Principio coniurationis vſq; nunc, vos male ✠ dicim⁹. Vos conſtrin ✠ gimus Vos priua ✠ mus. Vox expel ✠ limus. Vos perpetuo relega ✠ mus, anathema ✠ tizam⁹, & in ſtagnum ✠ ignis & ſulphuris ardentis mittimus. Ite, ite, ite, maledicti ī ignem ęternum. Ite ſtatim & recedatis hinc, & vadatis ad loca veſtra vobis deputata: & ſtatim recedatis hinc: & de cętero huc non accedatis. Imperat vobis Deus ✠ pater. Imperat vobis deus ✠ filius. Imperat vobis deus ✠ ſpiritus ſanctus. Imperat vobis ſancta trinitas ✠ vnus

C deus. Imperat vobis dominus noſter Ieſus Chriſtus. Qui venturus eſt iudicare &c. ℟. Amen.

Si accideret ꝙ dęmon eſſet ita obſtinatus, ꝙ propter coniurationes nollet recedere, duc eum ante altare ſcr̄i euchariſtię, & ibi tenendo tabernaculum ſcr̄i in manib⁹ cōiura eum. Et noli diffidere, quia aliqn̄ per tres menſes: & aliqn̄ per annos aliqui non pn̄t liberari. Expedit etiam probari diuerſo exorciſmos, dummodo non hēant aliquā ſuperſtitionē. Et aliqui dęmones, vt dicit̄ in euangelio, non expellunt̄ niſi ī orōne & ieiunio. Ideo oportet nō ſolū cōiurare, ſed etiam mentaliter orare. Dum ergo fuerit corā ſacratiſſimo ſcr̄o ita coniurabis. ¶ Maledicti diaboli, quia noluiſtis obedire pręceptis meis, immo verius dei oīpotentis, pr̄is ✠ & filij ✠ ſpūs ✠ ſancti

Nunc

Nunc cõtra vos ſiue pręſentes,ſiue abſentes:ſiue pręſentes: vbicũq; D
ſitis:qui hanc creaturã Dei vexare pręſumpſiſtis, & pręſumitis corã
ſanctiſſimo ac ſacratiſſimo ſacramẽto corporis dñi noſtri Ieſu Chri-
ſti, Ego N. fero ſententiam maledictionis & excõmunicationis &
cõdẽnationis veſtrę,in quantũ authoritas mea ſe extẽdit,in ſtagnum
ignis & ſulphuris,ob inobediẽtiã veſtrã ꝑ annos cẽtũ. Maledico, &
percutio,& eijcio,& excõmunico, & cõdẽno vos maledicti diaboli
in virtute ſanctiſſimæ trinitatis patris. ✠ & filij ✠ & ſpũs ✠ ſancti
℟. Amẽ. Repete prędicta verba,id eſt. Maledico & ꝑcutio per infra-
ſcriptas nominationes reſpõdẽtibus circũſtãtibus, Amẽ. Thronorũ
dñationũ,principatuũ, poteſtatũ, virtutum,cherubim,ſeraphim,pa-
triarcharũ,prophetarũ,apoſtolorũ,martyrũ,cõfeſſorũ,virginũ, cõ-
tinentiũ dñi noſtri Ieſu Chriſti,beatę ſemper virg. Marię: ſancti Cy-
priani,Honophrij,Zenonis,Geminiani,Vbaldi,Hieronymi, Ioãnis E
Baptiſtę,Iulianę,Iuſtinę, Margaritæ, omniũ ſanctorũ & ſanctarum
Dei. Maledico & percutio &c. vt ſu. Per auctoritatẽ ſedis apoſtoli-
cæ. & prædicta verba, Maledico &c. repetenda ſunt vſque ad finẽ
maledictionis, Per paſſionem Chriſti, per columnam ad quam liga-
tus fuit Chriſtus:per coronam ſpineam Chriſti:per purpuram Chri,
per ſacratiſſimã crucẽ Chriſti: per clauos, quibus affixus fuit Chri-
ſtus in cruce:per ſpongiam, in qua acetum & fel data ſunt Chriſto:
per lanceã,quę aperuit latus Chriſti:per opprobria, quibus affectus
fuit Chriſtus:per illa verba, quæ dixit Chriſtus in cruce:per conuer-
ſionem latronis exiſtentis in cruce: per ſepulchrum Chriſti: per re-
ſurrectionem Chriſti:per apparitionẽ Chri: per aſcenſionẽ Chri in
cęlũ: ꝑ miſſionẽ ſpiritus ſancti in diſcipulos:ꝑ inſtitutionẽ ſancti ba- F
ptiſmatis,in quo ſaluamur:per ſanctũ oleũ chriſmatis:ꝑ ſanctũ oleũ
exorciſmorũ:ꝑ ſanctũ oleũ infirmorũ:ꝑ myſteria ſanctę miſſæ: per
ſanctã cõfeſſionẽ,in qua liberamur de poteſtate veſtra, per ſacratiſ-
ſimũ ac ſanctiſſimũ ſacramentũ, videlicet corpus dñi nři Ieſu Chri:
ꝑ cætera ſacramenta eccleſię ſanctę:ꝑ oẽs exorciſmos ecclæ ſanctę:
ꝙ ad hoc vſq; tp̃s inuẽti ſunt:& ꝑ illos,ꝙ ſunt inueniẽdi: ꝑ oĩa verba
ſancta diuinæ ſcripturę,q̃ ſunt cõtra vos, & valẽt ad expelendũ vos
de corporibꝰ hominũ. Maledicant & percutiant & eijciant vos om-
nes inimici veſtri diaboli & magiſtri veſtri: & maxime princeps ve-
ſter ſatanas. Maledicti eſtote & cruciemini in hoc corpore & extra:

in

A in aere:in aqua, in terra, & vbicunq; futuri eſtis:& patiamini pęnas importabiles & afflictionem nimiam, niſi ſtatim recedatis de corpore iſtius creaturę dei N. ¶ Nota, q̄ facturæ & res quæ inueniuntur in lectis comburendæ ſunt, coniurando ignem modo ſupraſcripto:adiungendo iſta verba. q̄ iſtas facturas & malignos ſpiritus quos conſeruantur inſimul comburas: & auferas ab illis creaturis dei, ſuper quas factę erant. Et ſimul lege p̄s. Exurgat Deus. Qui p̄s: eſt tante virtutis quod ex eius cōtinuatione q̄dam perſonę ipſum omni die cū fide dicendo & deuotione, à dęmonio fuerūt liberate.

¶. Finit exorciſmus.

¶ Aduerte quod neceſſe eſt eſſe importunum circa aliquos dęmones obſtinatos, & perſeuerare in coniurationibus cum magna fi-B de, quæ maxime in patiente requiritur. Et quando corpus liberatum fuerit legendus eſt ſequens exorciſmus.

EXorcizo te N. in nomine dei patris ✠ oīpotentis, & in nomine Ieſu ✠ Chriſti filij eius domini nr̄i, & ī virtute ſpūs ✠ ſāncti, vt fias vas mundum, ſanctum & purgatū ab oī labe iniquitatis maleficijs, incantationibus, ligationibus, ſignaturis & facturis. Quę omnia maleficia, incantationes, ligaturas, ſignaturas, facturas:in corpore tuo vel circa corpus tuum facta, In nomine eiuſdē Dei patris ✠ oīpotentis & in noīe Ieſu Chriſti ✠ filij eius domini noſtri, & in virtute ſpiritus ✠ ſancti, Ego N. ſeruus illius, indignus & peccator authoritate mihi pręſtita diſſoluo, diſſoluta eſſe decerno: & pręcipio tibi maledicte diabole ac ſocijs tuis, vt am-
C plius non habeatis poteſtatem manendi in hoc corpore à planta pedis vſq; ad verticem, ſed ſtatim recedere debeatis cum omnibus maleficijs, & iniquitatibus veſtris, Per eum qui venturus. &c.

¶ Oratio dicenda ſuper infirmum liberatum. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui liberare dignatus es hunc famulum tuum N. ab omni vexatione ſatanę, & miniſtrorum eius. Emitte in eum ſeptiformem ſpiritum ſanctum tuum paraclitum de cęlis. ℟. Amen. Spiritum ſapientię & intellectus. Amen. Spiritum conſilij & fortitudinis. Amen. Spiritus ſcientię & pietatis. Amen. Adimple eum ſpiritu timoris tui: & ſigna eum ſigno crucis ✠ Chriſti in vitam propitiatus ęternam. Amen.

¶

¶ Hic agimus gratias ſanctę trinitati pro liberatione infirmi. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Cremus. Oratio.

TE patrem ingenitum, te filium vnigenitum, te ſpũm ſanctũ paraclitum, ſcãm & indiuiduã trinitatẽ toto corde, toto ore confitemur, laudamus, atq; benedicimus: tibi gratias agimus, quia virtute tua hodie confuſus, turbatus, verberatus, deniq; expulſus eſt diabolus cum ſocijs ſuis de hac creatura tua N. quam per filium tuum vnigenitum redimere dignatus es. Quęſo igitur te domine ſancte, pater omnipotens, ęterne deus, ſancta trinitas, virtus vna, atque indiſcreta maieſtas, Deus noſter omnipotens, vt hanc creaturam tuam N. etiam cuſtodire, & defendere digneris per ſanctos angelos tuos ab omni incurſu ſatanę, & miniſtrorum eius, & infundere ſuper eam benedictionem tuam ſcãm. Per eundem Chrm. Amen. E

¶ Oratio deuotiſſima ad remouendum tempeſtatem.

ADiuro vos angeli tartarei per patrem, & filiũ, & ſpũ ſanctum, & per illã lanceam. ✠ coniuro vos, qua dñs nr̃. Ieſus Chriſtus fuit vulneratus in cruce: & per illos clauos, qui mẽbra domini perforauerunt: & per illã aquam & ſanguinem, qui de latere Chriſti efluxit: & per illã ſpineam coronam, quę in capite dñi nr̃i Ieſu Chriſti poſita fuit: & per ſanctã reſurrectionem eius, & aſcẽſionẽ: & per gratiam ſancti ſpiritus ✠ coniuro vos ſpũs maligni, vt non habeatis virtutem neque ptãtem ſuper cãpos noſtros aliquid malefacere. ✠ coniuro vos maligni ſpiritus per prẽm dñi noſtri Ieſu Chriſti, & omnes ſanctos eius: ✠ coniuro vos per ſcãm Mariam matrem dñi noſtri Ieſu Chriſti, & per ſcũm Michaelem, & ſcũm Gabrielem, & ſcũm Raphaelem: ✠ cõiuro vos & cõtradico vobis per iſtas coniurationes, vt non habeatis ptãtem in nubibus cęli nobis nocere neque in laboribus, neq; in vineis noſtris, neq; in iſta prouincia, vt nõ habeatis poteſtatem ſuper populum Chriſtianum fundere tempeſtatem: ✠ adiuro vos per ſcũm Petrum, & per ſcũm Paulum, qui ſuis orationibus deiecerunt Simonem Magum, & per ſanctum Andream, & per ſanctum Ioãnem, & per ſcũm Bartholomęũ & p quatuor Euangeliſtas, ſcũm Matthęum, ſcũm Marcum, ſcũm Lucam & ſanctum Ioannem, ✠ vos coniuro per cõionem & ſocietatẽ ſcõrũ ciuiũ Chriſti, & per duodecim millia legiones Angelorum, & per viginti quatuor Seniores, & omnes virtutes Angelorum, & per ſeptem F

A ptem Thronos,& per ſeptem candelabra Chriſti,& per ſeptē dona
tiones,& per ſeptiformē gratiam Dei, & per ſingula merita ſingu-
lorum,& per agnum Dei immaculatum Ieſum Chriſtum, q̃ eſt ho-
nor & virtus: & per eos Angelos,qui ſtant in paradiſo.✠ cōiuro
vos per verū Deum viuū cęli:& per Deum Angelorum,Patriarcha-
rum,Prophetarum,& Apoſtolorum,& per Deū martyrū, & ꝑ deū
cōfeſſorum,& per Deū virginū, vt non habeatis potentiā neq; vir-
tutem in nubibus cęli nobis nocere, neque flagellare ſuper cam-
pos noſtros, ſed in loca deſerta, vbi non arans arat, nec ſeminans
ſeminat.Amen.✠ Amen.✠ Amen.✠ Oratio.

DEus qui beatę Brigidę inimicos ſuperare conceſſiſti, præſta
B nobis famulis tuis,vt intercedentibus eius oratione atq; me-
ritis ab omni ira tempeſtatis liberari valeamus. Per dominum no-
ſtrum Ieſum &c.✠ Increatus pater.✠ Increatus filius.✠ In-
creatus ſpiritus ſanctus.✠ Hagios.✠ Hagios. Ecce cru✠cem
domini: fugite partes aduerſę: vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid:
allelu.✠ allelu.✠ allelu.✠ allelu.✠. Dixit Dominus ex Baſan
conuertam, conuertam in profundum maris: domine Ieſu Chri-
ſte qui cælum & terram fundaſti,& flumen Iordanis benedixiſti: &
in eo loco baptizari voluiſti, bene✠dicere & ſancti✠ficare ꝑ
tua pietate digneris has nubes: quas video ante me poſitas, vt de-
ficiant,& tranſeant in aquam ſanctam & benedictam:& tempeſta-
tem faciant in locis deſertis,& non noceant aliquibus perſonis do-
meſticis Chriſtianis:neq; domeſticis animalibus,neq; agris,neque
C fructibus virtute ſpiritus ſancti,& oratione beatę Brigidæ virginis
& omnium ſanctorum & ſanctarum✠ Dei. Amen.✠ in nomi-
ne Chriſti. Amen.✠ Emanuel.✠ Paraclitus.✠ Sabaoth.✠
Iſchyros.✠ Athanatos.✠ In nomine pa✠tris, & fi✠lij, &
ſpiritus✠ ſancti.Amen.

REGISTRVM.

a ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo
PP Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz Aaa.

Omnes ſunt quaterniones.

VENETIIS, APVD IVNTAS.
M D LXXXVII.

L. GOTTSCHER 1972
Digitized by Google